

په دې څوارلس ټوکيزو کلياتو کې

لومړی ټوک (پنځونې او ژباړې): مټکور، په اورونو کې سندرې، د ټولنپوهنې له نظره په افغانستان کې د واک جوړښتونه، په افغانستان کې د جگړې جنايتکارانو محاکمه، د افغانستان فرهنگي ميراثونو ته يوه کتنه، فلسفه او فلسفي بهير (۱- ۹۶۹) مخونه.

دویم ټوک (راتلونې): هيلې، نيمگړې ارمانونه، د لوونو فصل، سيندونه هم مري او د پښتو ادب لرغونې دوره (۹۷۰- ۲۱۱۳) مخونه.

درېيم ټوک (راتلونې): د نازو انا ياد، د استاد الفت نثري کليات (۲۱۱۴- ۳۲۱۰) مخونه.

څلورم ټوک (يونليکني): د اماراتو سفر، که يون دی يون دی، د پښتو ټر څنډو، د کرملېن په زړه کې (۳۲۱۱- ۴۲۷۴) مخونه.

پنځم ټوک (يونليکونه): د دبلي تخت هېرومه، درې ورځې د افسانو په وطن کې، د خدای(ع) تر گوره (۴۲۷۵- ۵۳۱۹) مخونه.

شپږم ټوک (کلتوري او څېړنيز اثار): استاد زيار د پښتني فرهنگ يو ځلاند ستوری، د ژبو او ادبياتو پوهنځي پښتو کتابښود، ساينسي پرمختياوې، هيله د خپلو سريزو په لمن کې، د کتابونو په ورمو کې (۵۳۲۰- ۶۱۳۳) مخونه.

اووم ټوک (کلتوري او څېړنيز اثار): فرهنگي فقر، له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل، د افغانستان فرهنگ ته اووښتي زياتونه، مرکه او مرکي، کلتوري يون، جنگ او فرهنگ په افغانستان کې (۶۱۳۴- ۷۱۱۹) مخونه.

اتم ټوک (سياسي او ټولنيز اثار): بېړنۍ لويه جرگه: ولسواکي او زورواکي، افغانستان په سياسي کابل کې، د سمون په لټه (۷۱۲۰- ۸۱۱۷) مخونه.

نهم ټوک (سياسي او ټولنيز اثار): که د سوال په وړې نړۍ کې د ملي هويت او ملي عزت (۸۱۴۸- ۹۳۰۶) مخونه.

لسم ټوک (سياسي او ټولنيز اثار): ملي درسونه، د ارگ نا ويلې خبرې (۹۳۰۷- ۱۰۳۴۹) مخونه.

(پاتې د پښتې ۳ مخ)

محمد پېری یون

لسم ټوک

(سياسي او ټولنيز اثار)

محمد اسمعيل يون

۱۳۹۶ل

Ketabton.com

نیمه پیری یون

لسم ټوک

(سیاسي او ټولنیز اثار)

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۶ لمریز کال

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نیمه پېړۍ یون

لسم ټوک

(سیاسي او ټولنیز اثار)

لیکوال: محمد اسمعیل یون

خپرنډوی: د افغانستان ملي تحریک

دیزاین: فیاض حمید

چاپکال: ۱۳۹۶ لمريز

چاپشمبر: ۱۰۰۰ ټوکه

د خپرنډوی د خپرونو لړ: (۱۴۷)

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

د دې کتاب د چاپي او انلاين خبرولو ټول حقوق له خپرنډوی سره خوندي دي

ډالی:

د افغانيت، اسلاميت او انسانيت

رښتينو لارويانو ته!

نیولیک

مخ	سرلیک	گڼه
۹۳۱۶	د استاد یون پنځوس کلن یون	•
۹۳۳۲	زما د نیمې پېری یون	•

ملي درسونه

۹۳۴۲	د تحریک یادښت	۱
۹۳۴۳	ملي درسونه یو ژوندی پوهنتون	۲
۹۳۴۶	ملي درسونه او دا اثر	۳
۹۳۵۰	ملت	۴
۹۳۷۶	د ولسمشرۍ راتلونکي انتخابات او احتمالات	۵
۹۴۲۴	انتخابات او خطرات	۶
۹۴۵۹	وټونه او جنجالونه	۷
۹۴۷۷	لوزونه او عملونه	۸

د ارگ نا ویلي خبرې

۹۵۳۶	دا اثر یو ژوندی تاریخ او د واقعیتونو هنداره	۱
------	---	---

لومړی څپرکی

۹۵۴۲	د دې اثر د لیکلو علت او ضرورت	۲
۹۵۴۷	راځئ چې ارگ وپېژنو!	۳

دویم څپرکی

د حامد کرزي پېژندگلوې

۹۵۶۰	د حامد کرزي لومړۍ پېژندنه	۴
۹۵۶۴	په ننگرهار کې لومړنۍ دنده	۵
۹۵۶۶	بېړنۍ لویه جرگه	۶
۹۵۶۸	د جرگې منشیتوب او ښاغلي کرزي سره لومړۍ کتنه	۷

درېیم څپرکی

اړیکي

۹۵۷۲	د اساسي قانون بهیر	۸
۹۵۷۴	د اساسي قانون لویه جرگه او د اړیکو پراختیا	۹
۹۵۷۷	د پنجشېر او دایکندي ((ولایتونه))	۱۰

څلورم څپرکی

د ولسمشرۍ لومړۍ ټاکنې

۹۵۹۱	د ولسمشرۍ لومړنۍ ټاکنې	۱۱
۹۶۰۲	رسنیز فعالیتونه	۱۲
۹۶۰۵	سیاسي مشورې	۱۳
۹۶۰۸	درې سوه پنځلس	۱۴
۹۶۱۲	د دولتي چارواکو تغیر او تبدیل	۱۵
۹۶۱۵	جمعه خان همدرد او جمعه خان اڅک	۱۶

پنځم څپرکی

حکومتي دنده

۹۶۲۴	د دندې لومړني وختونه	۱۷
------	----------------------	----

۹۶۳۱	ننگونې او مخالفتونه	۱۸
۹۶۳۴	فرهنگي کارونه او یادښتونه	۱۹

شپږم څپرکی

د امنیت شورا دفتر

۹۶۴۰	د امنیت شورا دفتر تشکیلات	۲۰
۹۶۴۲	د امنیت شورا دفتر ورځني کارونه	۲۱
۹۶۴۶	زیاتې هیلې او کم فعالیتونه	۲۲

اووم څپرکی

ارگ کې موثر کرکټرونه

۹۶۴۷	د فرهنگي چارو د ریاست دوه نیم کلن کاري راپور	۲۳
۹۶۵۲	ارگ کې موثر کرکټرونه	۲۴
۹۶۵۴	د ملي امنیت شورا دفتر کرکټرونه	۲۵
۹۶۸۷	د ولسمشر د دفتر کرکټرونه	۲۶
۹۶۹۳	له امریکا سره ناندري او د ولسمشرۍ ټاکنې	۲۷
۹۶۹۷	د عمر داودزي اوسېلي	۲۸
۹۷۰۱	د قلم رنگ د امریکا په پیسو!	۲۹
۹۷۱۸	د چارو د ادارې کرکټرونه	۳۰
۹۷۳۳	شپږ نیم درجنه سلاکاران	۳۱
۹۷۴۹	په سیاست او ارگ کې نور مطرح شخصیتونه	۳۲

اتم څپرکی

له ولسمشر سره ځانگړې کتنې

۹۸۸۱	د ولسمشرۍ دویمې ټاکنې	۳۳
------	-----------------------	----

۹۸۸۸	د نوي پارلمان د جوړېدو خطرونه او له ...	۳۴
۹۹۰۲	د سولې ملي مشورتي جرگه او د تنظیم سالارانو ...	۳۵
۹۹۱۲	د یو طالب پیغام	۳۶
۹۹۱۸	امریکايي که شجاعي؟	۳۷
۹۹۲۳	باکفایته اکثریت	۳۸

نهم څپرکی

گرم تحلیلونه او ساړه غبرگونونه

۹۹۲۷	د ثور د اتمې نېټې پرې د چا پر غاړه؟	۳۹
۹۹۳۰	په پاکستان کې د عوامي نیشنل پارټۍ (ANP) دريځ	۴۰
۹۹۳۲	د ولسمشر کرزي د وژنې څو توطیې	۴۱
۹۹۳۷	د ملگرو ملتونو استازی او د ولسمشر د رد ځواب	۴۲
۹۹۳۸	جلال اباد کې د ایران قونسلگری او اندېښنې	۴۳
۹۹۴۰	د جمهوري ریاست او ملي شورا ټاکنې او ننگونې	۴۴
۹۹۴۲	مخالفین او د خبرو ستونزې	۴۵
۹۹۴۴	د انتخاباتو مستقل کمېسیون څه کوي؟	۴۶
۹۹۴۷	جمهوري ریاست او احتمالي کانديدان	۴۷
۹۹۴۹	دودیزه لویه جرگه او د گډونوالو نظریات	۴۸
۹۹۵۱	ولې ملي ترمینالوژي؟	۴۹
۹۹۵۴	د افغانستان د اوسنیو حالاتو څېړنه	۵۰
۹۹۶۲	د راتلونکو ټاکنو په اړه	۵۱
۹۹۶۵	د کانکور په اړه یو تحلیل	۵۲
۹۹۶۷	د ((بېنوا)) فریاد مه بندوئ!	۵۳
۹۹۶۸	فضل احمد معنوي او د ټاکنو د کمېسیون نور غړي	۵۴

لسم څپرکی

ولسمشر او ولسي کتنې

۹۹۸۲	د پکتیکا د یوه قومي مشر اعتراض او د ولسمشر غبرگون	۵۵
۹۹۸۵	د بادغیس د یوه مشر فریاد	۵۶
۹۹۸۷	ولسمشر، د خبریالانو استازي او یوه هیله	۵۷
۹۹۹۳	د ژورنالستانو ملي ټولنه او ولسمشر	۵۸
۹۹۹۸	ولسمشر او د لویې پکتیا مخور	۵۹
۱۰۰۰۱	ولسمشر او د پوهنتون استادان	۶۰
۱۰۰۰۶	ولسمشر او د مشرانو جرگې ځینې غړي	۶۱
۱۰۰۰۹	ولسمشر او د پکتیکا مخور	۶۲
۱۰۰۱۸	ولسمشر، د پکتیا مخور او عالمان	۶۳
۱۰۰۲۲	ولسمشر او حسین خېل	۶۴
۱۰۰۲۷	د ننگرهار مومند او ولسمشر	۶۵
۱۰۰۳۰	ولسمشر او د ننگرهار مخور	۶۶

یوولسم څپرکی

ولسمشر او خبري کنفرانسونه

۱۰۰۳۶	د بخارست غونډه او خبري کنفرانس	۶۷
۱۰۰۴۱	افغانستان - پاکستان او د امریکا ستراتیژي	۶۸
۱۰۰۴۵	د هالنډ نړیواله غونډه او خبري کنفرانس	۶۹

دولسم څپرکی

د ارگ څو نورې نا ویلې

۱۰۰۴۸	بناغلی قانوني او د هغه لفظي مهارتونو	۷۰
-------	--------------------------------------	----

۱۰۰۵۵	د بسم الله خان پرغز (قهر)	۷۱
۱۰۰۵۷	د ((مارشال)) د رهبرۍ مانور	۷۲
۱۰۰۶۰	د امرالله صالح، اکټونه او مانورونه	۷۳
۱۰۰۶۵	د علماوو شورا اوگرمي	۷۴
۱۰۰۶۸	د بناغلي ((چکري)) دولتي چکر	۷۵
۱۰۰۷۵	سپين او تور افغانستان	۷۶
۱۰۰۷۸	د رباني شرم!	۷۷
۱۰۰۸۰	((مارشال)) او سپي	۷۸
۱۰۰۸۲	په ملي امنيت کې څوک څومره دي؟	۷۹
۱۰۰۸۷	له وخت څخه ناوړه گټه اخيستنه	۸۰

ديارلسم څپرکی

۱۰۰۹۹	د ولسمشر کرزي وزيران	۸۱
-------	----------------------	----

څوارلسم څپرکی

د ولسمشر ځانگړتياوې

۱۰۱۸۹	د نائابتي واکمنۍ ثابت امتيازات	۸۲
۱۰۱۹۴	د ولسمشر کرزي تشخيص او غوراوی	۸۳
۱۰۱۹۷	د کرزي عاطفي شخصيت	۸۴
۱۰۱۹۹	حيا او عفت	۸۵
۱۰۲۰۲	د حامدکرزي ټولنيز شخصيت	۸۶
۱۰۲۰۵	د کرزي عقیده يي شخصيت	۸۷
۱۰۲۰۷	د کرزي جرئت، احتياط او وېره	۸۸
۱۰۲۱۱	د بخت پاچا د بخت تر وخته	۸۹

۱۰۲۱۳	پنځلسم څپرکی د ولسمشر کرزي د رژیم نیمگړتیاوې	۹۰
۱۰۲۶۲	شپاړسم څپرکی د حامدکرزي د رژیم بریاوې	۹۱
۱۰۲۷۸	اوولسم څپرکی ولې استعفی؟	۹۲
	اتلسم څپرکی مظاهري	
۱۰۳۰۰	د ملت حماسې ته درناوی	۹۳
۱۰۳۱۱	ملي هویت او ولسمشر	۹۴
	نولسم څپرکی عمومي ارزونه	
۱۰۳۴۴	ایا ولسمشر بریالی و؟	۹۵
۱۰۳۴۶	وروستی بشپړونه او یادونه	۹۶

د استاد یون پنځوس کلن یون

ښاغلي پوهاند دوکتور محمد اسمعیل یون زموږ د زمانې په تېره بیا د سختو حالاتو یو مخکښ فکري مبارز دی. ده د افغانستان د کورنیو او بهرنیو مخالفینو، جنګسالارانو او فسادګرو پر وړاندې د مبارزې یوه ځانګړې لاره، چې د قلم، ژبې او جرئت لاره وه، غوره کړه. دا یې د خپل ولس او خلکو د اوږدو مبارزو تر ټولو غوره، بريالی او ژغورندویه لاره او مبارزه وبلله. دی که په کابل کې و او یا هم په نورو ولایتونو کې، خپلو ملي او فرهنگي هلو ځلو ته یې دوام ورکړی، همدا علت و چې افغانانو دده د مبارزې پر حقانیت، رښتینولۍ او زړورتیا باور پیدا کړ، ډېری افغانان په ځانګړې توګه ځوانان یې تر څنګ ودرېدل او دې مبارزې ته یې لا نور ځواک وروباښه. یون ددې ځوانانو په راټولېدو سره پر ځان لا باوري شو او خپلې دې مبارزې ته یې په سیستماتیک ډول دوام ورکړ.

که وویل شي چې یون د افغاني ټولني، ملي تفکر او د مظلوم اکثریت د غږ پورته کولو یو بريالی وياند دی، نو مبالغه به مې نه وي کړي. ددې لپاره چې ښاغلی یون په بشپړه توګه وپېژنو، نو غواړم دلته یې د ژوند، اثارو او افکارو پر بېلابېلو برخو لنډه رڼا واچوم:

۱- **زوکړه:** محمد اسمعیل یون د حاجي محمد خان زوی او د

هدایت خان لمسی دی، پر (۱۳۴۶ل) کال د کب پر (۱۸) مه نېټه د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ د (الوخېلو) په یوې روښنکړې کورنۍ کې زېږېدلی دی. یون لا د شپږم ټولګي زده کوونکی و چې پلار یې وفات شو،

د کور سرپرستي او د ژوند نورې چارې خپله ده ته ورپرغاړه شوې. خو په دې سختو شرایطو کې یې هم خپل هوډ قوي وساته، هم یې د کورنۍ سرپرستي کوله او هم یې خپلو زده کړو ته دوام ورکړ.

۲- زده کړې: محمد اسمعیل یون پر (۱۳۵۳ل) کال د الینگار

ولسوالۍ د (سلینگار) په لومړني ښوونځي کې، چې د یون له کوره په پلي مزله یې نږدې یو نیم ساعت واټن درلود، په لومړي ټولگي کې شامل شو، یون یو کال د سويې ازموینه ورکړه او یو ټولگي یې ارتقا وکړه، پر (۱۳۵۷ل) کال دې ښوونځي ته نوې ودانۍ جوړه شوه او د یون کور ته نږدې ساحه کې اباد شو. پر (۱۳۵۸ل) کال دا ښوونځی د حکومت د مخالفینو له خوا وسوځول شو، یون د نورو زده کوونکو په شان له ښوونځي څخه بې برخې شو، یون له درس سره د خپلې مینې او د کورنۍ د موافقې پر اساس کابل ته راغی او دلته پر (۱۳۶۱ل) کال یې د کابل په (ده خدایداد) او بیا په (ده يحيی) لېسو کې خپلې زده کړې پسې تعقیب کړې. پر (۱۳۶۲ل) کال د کابل په خوشال خان لېسه کې شامل او پر (۱۳۶۶ل) کال ترې په دویمه نومره فارغ شو، (۱۳۶۷ل) کال د کابل پوهنتون په ژبو او ادبیاتو پوهنځي کې شامل او پر (۱۳۷۰ل) کال ترې اول نومره فارغ شو، پر (۱۳۷۰ل) کال یې د یاد پوهنځي پښتو څانگې کې د کدر ازموینه ورکړه، په یاده ازموینه کې بریالی او پر همدې کال د (نامزد پوهیالي) په رتبه د پښتو څانگې د کدر غړی شو. یون پر

نیمه پېړۍ یون / د استاد یون پنځوس کلن یون

(۱۳۸۵ل) کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي په ماسترۍ پروگرام کې شامل او پر (۱۳۸۷ل) کال کې ترې فارغ شو.

یون د (کابل پوهنتون) علمي مجلې موسس هم دی او درې کاله یې ددې مجلې مدیریت هم ورپرغاړه و.

محمد اسمعیل یون پر (۱۳۹۲ل) کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانگې د دوکتورا (PhD) پروگرام کې شامل شو او د تحصیل دا پړاو یې هم پر (۱۳۹۶ل) کال په بریالیتوب سره بشپړ کړ.

یون پر پورتنیو زده کړو سربېره د لنډ مهاله کورسونو، ورکشاپونو او سیمینارونو لپاره په کور دننه او بهر په ځینو برخو کې زده کړې کړې دي او لنډ مهاله کورسونه یې هم تعقیب کړي دي.

یون له (۱۳۷۰ل) کال څخه چې د کابل پوهنتون په کدر کې شامل شوی، بیا تر (۱۳۹۶ل) کال پورې په منظم ډول تدریس کړی او په دې یاده موده کې یې له (نامزد پوهیالي) څخه نیولې بیا تر (پوهاندۍ) وروستی لورې پوهنتوني رتبې پورې ټولې رتبې په ترتیب سره بشپړې کړې او د هرې رتبې لپاره یې له پوهنتوني مقرراتو سره سم ځانگړی اثر لیکلی دی.

۳- دندې: یون چې کله په ښوونځي کې د څلورم، پنځم او شپږم

ټولگي زده کوونکی و، نو د ښوونځي د ترانې د ټیم غړی و، سپورت سره یې هم مینه درلودله، په ښوونځي کې د خپل عمر په هلکانو کې د والیبال

تیم غړی و، یون چې کله له لغمان څخه کابل ته راغی، نو دلته په (خوشال خان) لېسه کې د ادبي انجمن مشر شو. یون د ثانوي زده کړو پر مهال (۹-۱۲) ټولګي پورې موده کې له یو شمېر اخبارونو او مجلو سره قلمي همکاري درلودله او د ځینو چاپي خپرونو له خوا ورته حق الزحمه هم ورکول کېدله. یون په کابل پوهنتون کې د تحصیل پر مهال هم د لیکوالو د ټولني غړی، د ځوانو لیکوالو د ټولني د مشرتابه غړی، د خوشال فرهنگي ټولني د ځوانانو د برخې مسول او یو شمېر نورو فرهنگي ټولنو غړی پاتې شوی دی.

یون لا په (۱۲) ټولګي کې و چې د (هیلې) په نامه یې د لرو او برو افغانانو د ځوانو شاعرانو یوه شعري ټولګه راټوله او پر (۱۳۶۶ل) کال یې چاپ کړه.

د پوهنځي پر وروستي کال یې دوه اثار: د خپلو شعرونو ټولګه (میکور) او د ولسي شاعر (محمد عالم حیران) د شعرونو ټولګه (نیمګړي ارمانونه) چاپ کړل.

یون د تنظیمي جګړو پر مهال کله په کابل او ځینې وختونه په پېښور کې اوسېده، هلته په پېښور کې یې (هیله) مجله چاپوله، د (معارف) مجلې همکار و، په جرمني کې د دوو افغاني کلتوري ټولنو؛ (د افغانستان کلتوري ودې ټولنه) او (د پښتني فرهنگ د ودې او پراختیا ټولني) استازی هم و.

محمد اسمعیل یون د طالبانو د نظام تر ړنگېدو وروسته پر (۱۳۸۱ل) کال لومړۍ په ختیځو ولایتونو کې د ملگرو ملتونو د مرستو د ځانگړي دفتر یوناما (UNAMA) مشاور او ډېر ژر په یادو ولایتونو کې د بېړنۍ لویې جرگې لپاره د انتخاباتو د دفتر مشر شو. یون دا دنده هم په ښه ډول ترسره کړه.

یون پر (۱۳۸۲ل) کال د بېړنۍ لویې جرگه چې نږدې (۱۶۰۰) تنو په کې له ټول افغانستان څخه گډون درلود، غړی و، د جرگې د مشرتابه لپاره ټاکنې وشوې او یون د رایو په اکثریت سره د بېړنۍ لویې جرگې د لومړي منشي په توگه انتخاب شو، د منشیتوب دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه او بیا یې د یادې جرگې په باب (بېړنۍ لویه جرگه - ولسواکي او زورواکي) تر نامه لاندې یو ځانگړی اثر هم ولیکه.

یون پر (۱۳۸۵ل) کال د افغانستان او پاکستان تر منځ د (امن گډې جرگې) لپاره د افغانستان له لوري د منشي په توگه غوره شو او دا دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه.

یون پر (۱۳۸۵ل) کال د جمهور رییس حامد کرزي د یوه ځانگړي فرمان له لارې د امنیت شورا دفتر د فرهنګي چارو د رییس په توگه غوره شو، اوه کاله یې دا دنده پر مخ یوړه او جمهور رییس حامدکرزي ته یې په ډېرو ملي او فرهنګي مسایلو کې خپلې مشورې ورکړې.

یون پر (۱۳۹۲ل) کال په حکومت کې د ولسمشر له خوا جنگسالارانو او فسادگرو ته د زیاتو امتیازاتو له ورکړې سره د مخالفت له امله له خپلې دندې استعفی ورکړه او پر همدې کال یې (د افغانستان ملي تحریک) په نامه د یو ازاد، فرهنګي، مدني، ټولنيز، ملي او سياسي حرکت بنسټ کېښود.

۴- کورنی ژوند:

استاد یون پر (۱۳۷۴ل) کال له (ارین مومند) سره واده وکړ، اوس څلور اولادونه لري (هیله، سمسور، سوله او ودان). (هیله) او (سمسور) د مهال (۱۳۹۶ل کال) پر لوړو زده کړو بوخت دي، (سوله) او (ودان) د ښوونځي زده کوونکي دي او مېرمن یې (ارین یون) په ولسي جرګه کې د ننگرهار د خلکو منتخبه استازې ده.

۵- فعالیتونه:

الف- ټولنیزه برخه کې: یون له (۱۳۶۶ل) کال څخه بیا تر (۱۳۹۶ل) کال پورې په ټولنیزو چارو کې زیات کارونه ترسره کړي دي، په یاده موده کې یې په سلګونو زرو هېوادوالو سره لیدني کتنې کړي دي، په سلګونو ټولنيزې غونډې یې جوړې کړي، د خلکو مشکلاتو ته یې ځان رسولی، د نورو ملګرو او ملي تحریک د ملګرو په مرسته یې مصیبت خپلو خلکو ته مرستې وررسولي. په کابل، کندوز، بغلان، بدخشان، فاریاب، بلخ، هلمند، ننگرهار، پکتیا، خوست، لغمان، کونړ او د هېواد په نورو سیمو کې

یې زلزله ځپلو، سېلاب ځپلو، جنگ ځپلو او نورو مصیبت ځپلو هېوادوالو ته د ملي پانګوالو مرستې رسولې دي، د دولت او خیریه ټولنو پام یې هغو ته وراړولی او له دې لارې یې خلکو ته په مستقیم او نامستقیم ډول د میلیونونو ډالرو مرستو د ور رسولو زمینه برابره کړې ده. د مصیبت ځپلو خلکو لپاره یې لوی رسنیز کمپاینونه هم ترسره کړي او دا کار ددې سبب شوی چې هم دولت او هم خیریه ټولنې غمځپلو سیمو ته ځان ورسوي. د جګړې ټپیانو ته د وینې د ورکړې لپاره یې څو پروګرامونه جوړ کړي او همدارنګه یې د خلکو مدني او اعتراضیه غونډو ته لاره هواره کړې ده. د مسجدونو او کلینیکونو په جوړونه کې یې ونډه اخیستې، د صحي اوبو لپاره یې د ژورو څاګانو په کیندنه او د چاپېریال د پاک ساتلو لپاره یې هم د هېوادوالو مرستې اړمنو هېوادوالو ته رسولې دي. په مجموعي ډول د ټولو هغو خیریه او ټولنیزو کارونو شمېر چې یون په تېرو (۳۰) کلونو کې ترسره کړي تر (۱۰۰۰) ګټورو او مرستندویه کارونو زیاتېږي.

ب- سیاسي برخه کې: محمد اسمعیل یون سره له دې چې له

کوم سیاسي ګوند سره تړاو نه لري او نه یې غړیتوب لري، خو په خپله یې له نورو روښنفکرو افغانانو سره په ګډه (د افغانستان ملي تحریک) په نامه د یو ملي، مدني، خدماتي، ټولنیز، ملي او سیاسي حرکت بنسټ ایښی دی. ددې تحریک له لارې یې په هېواد کې یو شمېر سیاسي فعالیتونه ترسره کړي دي.

یون له یو شمېر نورو افغانانو سره په ګډه په هېواد کې د ولسواکۍ د ټینګښت، د جنګسالارانو او فسادګرو د زور کمونې، له منځه وړنې او همدارنګه د عادلانه سیاسي نظام د ټینګښت لپاره ګڼ شمېر لاریونونه ترسره کړي او په ځینو نورو دا ډول مظاهرو کې یې ګډون کړی دی. دا مظاهري ټولې سولیزې او هدفمنې وې. د ټولو هغو غونډو، لاریونونو، جرګو، مرکو، سیاسي سیمینارونو او ورکشاپونو شمېر چې یون په مستقیم او نامستقیم ډول او د نورو هېوادوالو په مرسته جوړ کړي په تېرو (۳۰) کلونو کې تر (۸۰۰) بېلابېلو غونډو اوږي.

د ملي او اسلامي هویت د خونديتابه لپاره یې ټینګه او متواتره مبارزه د ملي او سیاسي مبارزو یوه بېلګه ده.

ج- فرهنگي برخه کې: یون د یو خپلواک لیکوال په توګه په تېرو

دېرشو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنگي، علمي او اکاډمیک خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، رادیويي او ټلويزیوني مرکو کې یې د واقعیتونو او حقایقو د څرګند بیان له امله د خلکو په زړونو کې ځای نیولی دی. که څه هم ډېر خلک د یون لیکنې، مرکې او نظریات خوښوي، خو یو شمېر داسې خلک هم شته، چې د یون سرسختي مخالفین دي؛ د هغه ملي او ګټورو نظریاتو ته هم غلط رنگ او تعبیر ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره یې زورواکي او د سیاسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د یون نظریات خپلو شخصي او تنظیمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه یې په ټینګه مخالفت کوي. هر کله چې یون کومه لیکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې یې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپارولي دي،

منفي غبرگونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کرکېچن سياسي بهير کې يې ډېرې نامشروع گټې ترلاسه کړي او ځانونه يې مطرح کړي دي.

مثبت غبرگونونه اکثره د ولس د مشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو یون په دغسې سختو اغزنو او تنگو شرایطو کې بیا هم خپلو فرهنگي، سياسي او ټولنيز کارونو ته دوام ورکړی دی.

د ټولو هغو لیکنو، مرکو او ویناوو شمېر چې استاد یون په تېرو (۳۰) کلونو کې د هېواد په داخل او بهر کې له چاپي، غریزو، لیدنیو او برېښنايي رسنیو سره کړي تر (۱۲۰۰) عنوانو لیکنو، مرکو او ویناوو اوږي.

د استاد یون اوسنی فرهنگي کارونه، چې تاسو یې اوس په مسلسل ډول گورئ، د تېرو دېرشو کلونو په بهیر کې ترسره شوي دي. استاد یون په تېرو (۳۰) کلونو کې تر (۵۰) عنوانو زیات اثار لیکلي چې نږدې ټول یې چاپ شوي، دا اثار یې هم په برېښنايي ډول، هم په کتابي ډول او هم په (CD) کې لوستونکو ته وړاندې کړي دي. استاد یون پر خپلو فرهنگي کارونو سربېره د گڼو فرهنگي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توگه هم خپل فرهنگي رول ادا کړی دی، په پېښور کې یې د دوو المان مېشتو فرهنگي ټولنو (دافغانستان دکلتوري ودې ټولنې) او (د پښتني فرهنگ د ودې پراختیا ټولنې) د همکار په توگه د بېلابېلو لیکوالو په لسگونو اثار، ایډیټ او چاپ کړي دي. دغه راز یې د سلگونو کورنیو مشاعرو، ادبي غونډو او سیمینارونو په جوړونه کې ونډه اخیستې ده، خپله یې هم په سلگونو مشاعرې، سیمینارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي.

په رسنیزه برخه کې یې د (ژوندون) په نامه یو رسنیز مرکز جوړ کړی چې ژوندون راډیو ټلوېزیون په کې فعالیت لري، دا راډیو ټلوېزیون د ټول هېواد په کچه نشرات لري او د ستلايت او وېسايټ له لارې یې هم ټولې نړۍ ته نشرات رسېږي.

په اکاډمیکه برخه کې یون د (کونړ) او (لغمان) پوهنتونونو په تاسیس کې اساسي نقش لوبولی دی او اوس دا دواړه پوهنتونونه په زرگونو محصلین لري، دغه راز د یو شمېر خصوصي ښوونځیو او پوهنتونونو په جوړونه کې یې هم مرسته کړې ده. یون د (هیلې، شمشاد او کابل پوهنتون) په نامه د درېو مجلو د مسول مدیر په توګه هم خپله دنده اجرا کړې ده. پر خپلو کتابونو سربېره یې د بېلابېلو لیکوالو نږدې (۴۰۰) عنوانو بېلابېلو اثارو ته د چاپ زمینه برابره او د یو شمېر نورو د سمون چارې یې هم پر مخ وړي دي.

په سیمه ییزه او ملي کچه یې د (۳۰) کلونو په بهیر کې تر (۱۱۰۰) زیاتې ادبي، علمي او فرهنگي غونډې، سیمینارونه او ورکشاپونه جوړ کړي دي.

چاپ شوي اثار یې په دې ډول دي:

الف- پنځونې:

کتاب نوم	څرنگوالی	چاپکال
• مټکور	(لومړۍ شعري ټولګه)	دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
• به اورونو کې سندري	(دویمه شعري ټولګه)	دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.

ب- راتولوني:

- هیلې (گډه شعري ټولگه) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- نیمگړې ارمانونه (د حیران شعري ټولگه) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د لوونو فصل (گډه شعري ټولگه) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د نازو انا یاد (د سیمینار د لیکنو ټولگه) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د الفت نثري کلیات (د الفت نثرونه) درېیم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- سیندونه هم مري (د اسحق ننگیال شعري منتخبات) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د پښتو ادب لرغونې دوره (لومړۍ ټولگه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.

ج- ژباړنې:

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه، د (پوهنوال روستار تره کې) اثر دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د افغانستان فرهنګي میراثونو ته یوه کتنه (د نینسي دوپرې اثر) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- په افغانستان کې د جگړې جنایتکارانو محاکمه (د پوهنوال روستار تره کې) اثر دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- فلسفه او فلسفي بهیر (د استاد افغانیار اثر) لومړی چاپ ۱۳۹۴ ل کال.

د- یونلیکنې:

- د اماراتو سفر (د اماراتو یونلیک) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- که یون دی یون دی (د اروپا یونلیک) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د پنتاگون ترڅنډو (د امریکا یونلیک) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د کرملین په زړه کې (د روسیې یونلیک) لومړی چاپ ۱۳۸۹ ل کال.
- د ډیلي تخت هېرومه (د هند یونلیک) لومړی چاپ ۱۳۸۹ ل کال.

- درې ورځې د افسانو په وطن کې (د هلمند یونلیک) لومړی چاپ ۱۳۹۴ ل کال.
- د خدای تر کوره (د حج یونلیک) لومړی چاپ ۱۳۹۴ ل کال.
- **هـ- څېړنې او شننې:**
- د محمدگل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه (څېړنیز اثر) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- استاد زیار د پښتني فرهنگ یو ځلاند ستوری (څېړنیز اثر) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود (څېړنیز اثر) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د افغانستان فرهنگ ته اوبښتي زیانونه (څېړنیز اثر) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د پښتو شعر هندسي جوړښت (علمي اثر) شپږم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل (څېړنیز اثر) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- ساینسي پرمختیاوې (څېړنیز اثر) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- بېړنۍ لویه جرگه ولسواکي او زورواکي (سیاسي څېړنیز اثر) دویم چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- اندیال خوشال (د څېړنیزو لیکنو ټولگه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- هیله د خپلو سریزو په لمن کې (د تحلیلي لیکنو ټولگه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- کلتوري یون (د ادبي څېړنیزو لیکنو ټولگه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- فرهنگي فقر (د کلتوري څېړنیزو لیکنو ټولگه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.

- مرکه او مرکې (له بېلابېلو لیکوالو سره د مرکو ټولګه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- خوشال په خپل ایډیال (د څېړنیزو لیکنو ټولګه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- د کتابونو په وړمو کې (پر بېلابېلو اثارو د لیکل شویو سربزو ټولګه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- افغانستان په سیاسي کړلېچ کې (د سیاسي او ټولنیزو لیکنو ټولګه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- پښتو لیکنی سمون (ژبني څېړنیز اثر) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- اوسنۍ رسنۍ (څېړنیز اثر) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- که نړیوال ماته وخوري؟ (د سیاسي او ټولنیزو لیکنو ټولګه) لومړی چاپ ۱۳۸۷ ل کال.
- جنگ او فرهنگ په افغانستان کې (د کلتوري څېړنیزو لیکنو ټولګه) لومړی چاپ ۱۳۹۴ ل کال.
- د سمون په لټه (د سیاسي او ټولنیزو لیکنو ټولګه) لومړی چاپ ۱۳۹۴ ل کال.
- کتاب الشعر (د علمي څېړنیزو لیکنو ټولګه) لومړی چاپ ۱۳۹۴ ل کال.
- کره کتنه (علمي اثر) لومړی چاپ ۱۳۹۴ ل کال.
- ادب تاریخ (علمي اثر) لومړی چاپ ۱۳۹۴ ل کال.
- ملي درسونه (د سیاسي لیکنو ټولګه) لومړی چاپ ۱۳۹۴ ل کال.
- د نجات څلی (څېړنیز اثر) لومړی چاپ ۱۳۹۶ ل کال.
- د ارګ نا ویلي خبرې (سیاسي څېړنیز اثر) لومړی چاپ ۱۳۹۶ ل کال.
- د زمانې په کړلېچ کې (څېړنیز او تحلیلي اثر) لومړی چاپ ۱۳۹۶ ل کال.
- ملي هویت او ملي عزت (څېړنیز او تحلیلي اثر) ۱۳۹۶ ل کال.
- د خادم نړۍ لید (څېړنیز اثر) ناچاپ ۱۳۹۶ ل کال.

استاد یون د (۱۳۹۶ل) کال د کب پر (۱۸) مه نېټه په تذکره کې د لیکل شوي عمر له مخې پوره پنځوس کلن شو، ژوند یې د نیمې پېړۍ وروستي حد ته ورساوه. خو دا نیمه پېړۍ له منډو، ترړو، ستونزو، کړاوونو، جنجالونو او همدارنگه له بریاوو سره مله وه. له لومړي ټولگي څخه مخکې دوران خو بېخي د ماشومتوب دوران وي، په هغه کې انسان له زیاترو مسوولیتونو څخه بې غمه وي. له لومړي ټولگي څخه بیا تر دولسم ټولگي پورې د زده کړې زمانه وي، یون سره له دې چې په دې دوران کې د پلرنۍ مینې له نعمته محروم شو، د کور د سرپرستۍ دروند مسوولیت ورپه غاړه شو، خو دې سره سره یې خپلو زده کړو ته یې دوام ورکړ، په همدې بهیر کې یې ادبي پنځونې وکړې او د (۱۲) ټولگي په بهیر کې یې د خپلو ادبي هڅو یا راټولونو لومړی ثمر (هیلې) گډه شعري ټولگه چاپ کړه. د ژوند درېیم پړاو یې د تحصیل دوره ده چې د څلورو کلونو په ترڅ کې یې په ښه ډول ترسره کړه. په دې بهیر کې یې (میکور)، (د لوونو فصل)، (نیمگړي ارمانونه) او (د نازو انا یاد) اثار ټولني ته وړاندې کړل. د ژوند بله مرحله یې د گڼو خدمتونو مرحله ده چې له (۱۳۷۱ل) کال څخه پیل بیا تر دې دمه (۱۳۹۶ل) کال پورې رارسېږي.

دا نو د گڼو خدمتونو مرحله ده چې پوره شپږ ویشت کاله وخت یې ونيو او ده هم په کې ښې ډېرې هلې ځلې وکړې چې موږ یې دمخه یادونه وکړه.

که یوازې په فرهنگي برخه کې د تېرو دېرشو کلونو په بهیر کې موږ د استاد یون له خوا ټول لیکل شوي، ژباړل شوي او راټول شوي اثار محاسبه کړو، نو تر (۱۵۰۰۰) کتابي مخونو یې شمېر اوږي او دا بیا که دده د لیکوالۍ پر (۳۰) کلن عمر ووېشو نو د ورځې لږ تر لږه یو نیم مخ کار کېږي. یانې استاد په (۳۰) کلونو کې یوه ورځ هم بې له لیکوالۍ نه ده تېره کړې. دا په داسې حال کې ده چې په سلگونو بېلابېل لیکل شوي پیغامونه، ویناوې، مرکې، مباحثې، مناظرې او لکچرونه لا په دې کمیت کې شامل نه دي. ددې ترڅنګ هغه په سلگونو غونډې، مظاهرو، ټولنیز او سیاسي خدمتونه ترسره کړي، چې موږ یې دمخه یادونه وکړه، هغه لا له دې فرهنگي کار څخه جلا دي، که دا ټول کارونه سره محاسبه کړو، نو رښتیا هم سړی فکر کوي چې دا دومره کارونه د هر چا په وس پوره نه دي. هغه چا چې استاد یون سره له نږدې کارونه کړي وي، هغو ته د استاد د کار اوسېله، زغم، هوډ او اراده معلومېږي. هر سړی ورسره کار هم نه شي کولای، یو سترې، ستومانه او سرگردانه خو گټور او مثمر ژوند لري، زه ورسره له (۱۳۸۳ل) کال راهیسې کار کوم، د کار او فشار کچه یې ماته تر هر چا زیاته معلومه ده. د همدغو کارونو برکت و چې افغانستان کې د ملتپالنې یوه نوې جذبه، روحیه او ولوله راپیدا شوه. داسې یو وخت هم دلته تېر شو چې د واکمنو جنګسالارانو پر وړاندې چا سون هم نه شو کولای، خو استاد یې په مقابل کې ودرېد، ځوانانو یې ملاتړ وکړ او بیا یې ولس هم ملاتړ ته راودانګل. د هېواد ملي او اعتقادي هویت په خطر کې و، د ملي هویت تذکرو کې د (دین) او (ملت) د سترو ارزښتونو د لیکلو

مخنیوی کېده، خو استاد یون او ملگرو یې د اسلامیت او افغانیت غږ اوچت کړ او ان د کرزي او غني حکومتونو هم د دې رسا غږ او داعیې مخه ونه شوه نیولی. په داسې حال کې چې افغانستان پرډیو ایډیالوژیو سخت زیانمن کړی و، د یوه ملي فکر رغول او ځلول اسانه کار نه و، خو د استاد یون او دده په شان د ځینو نورو شخصیتونو برکت و چې د ملي هویت، ملي فکر او ملي ویاړونو ولولې تر هرې بلې ایډیالوژۍ زیاتې ځلېږي. زه نه غواړم دا لیکنه تر دې زیاته اوږده کړم، ځکه د استاد مبارزه دده په فعالیتونو او همدارنگه د استاد په ټولو اثارو کې انځورېږي. خو ددې څو ټکو یادونه مې ځکه وکړه چې زموږ راتلونکی نسل د استاد د ملي او فرهنګي مبارزو او د هغه د زمانې له چاپېریال څخه خبر شي.

استاد یون ته د اوږد عمر او لا زیاتو بریاوو په هیله

ضیاء الرحمن ضیاء

کابل - ژوندون راډیو ټلوېزیون

(۱۳۹۶ل) کال د کب، (۲۷)مه نېټه

زما د نیمې پېړۍ یون

ژوند یو سفر دی، پیل، منځ او پای لري. د (۱۳۹۶ل) کال د کب پر (۱۸)مه نېټه زه د تذکرې د رسمي سن له مخې پوره پنځوس کلن شوم. په دې مانا چې په دې نړۍ کې مې پوره پنځوس کاله مزل وکړ. دا مزل به گوډ و مات و، له ستونزو او کړاوونو به ډک و، هدفمن او بې هدفه به هم و، خو هر څه چې و، ژوند و نو. له کومې ورځې چې مې ښي او کین لاس پېژندلی، کوبښ مې کړی چې هدفمن ژوند ترسره کړم، خو ټول کارونه د انسان په وس پوره نه دي، چاپېریال کله پر سړي داسې کانې وکا چې د ژوند بهیر او د فکر مسیر یې وربدل کا. له کومې ورځې چې مې قلم گوتو کې نیولی، نو بیا پر ځان پوه شوی یم چې نه هر څه چې وي، هر څومره ستونزې چې وي، وي دې، ملت ته باید یو څه وکړم. د شعر په لیکلو مې شعور نور هم وده وکړه، خوشال بابا وایي چې شعر مشتق دی له شعوره، نو کېدی شي شعور مې وده کړې وي او احساس مې ځورېدلی وي چې د ژوند دې بلې نړۍ ته یې هم متمایل کړم. د ښوونځي په لسم ټولگي کې وم چې د وخت په اخبارونو کې مې شعرونه چاپ شول، دا زما د زیاتې هڅونې سبب شول. پر همدې مهال په خوشال خان لېسه کې د ادبي انجمن مسول وم. دې سره مې د خپل وخت له ځینو اخبارونو سره قلمي

همکاري پیل شوه او په دې ډول مې په رسمي ډول ادبي سفر هم پیل شو. خو له شعر او شاعرۍ سره مې مینه ان له هغه وخته وه چې په بنوونځي کې شامل شوم.

په دولسم ټولگي کې وم چې د (هیلې) په نامه مې د لرو او برو پښتنو افغانانو د ځوانو لیکوالو یوه تذکره یا غورچاڼ برابر کړ او پر (۱۳۶۶ل) کال چاپ شو، د پوهنځي پر وروستي کال مې د (نیمگري ارمانونه)، (د لوونو فصل) په نامه دوه راټولونې او هم مې د خپل شعرونو ټولگه (میکور) چاپ کړې. په دې ډول نو له (۱۳۶۶ل) کال څخه بیا تر (۱۳۹۶ل) کال پورې چې پوره دېرش کاله کېږي، ما له فرهنگي دایرې بهر ژوند نه دی کړی او که د چا خبره ووايم چې یوه ورځ هم له فرهنگي کار او روزگاره بهر نه يم پاتې شوی، مبالغه به مې نه وي کړې. البته په دې تېر دېرش کلن بهیر کې ځینې سیاسي کارونه له ناچاری څخه راباندې تحمیل شوي او ځینې ټولنیز کارونه مې په خپله خوښه ترسره کړي، خو دا کارونه مې هم د خپل ولس د سوکالی، د ملي واکمنۍ د ټینګښت او د فرهنگي کارونو د ملاتړ لپاره ترسره کړي دي. په (۱۳۸۵ل) کال زه د جمهوري ریاست د ملي امنیت شورا دفتر د فرهنگي چارو رییس وم. دا مهال زما له منظم فرهنگي کار څخه څه باندې دوه لسيزې عمر تېر شوی و، په ځنګ کې د نورو هغو ملي، سیاسي او ټولنیزو کارونو پر وړاندې چې ما یې د سرته رسولو هیله لرله، سخت خنډونه موجود وو، له خپلو ملگرو؛ ضیاءالرحمن ضیاء او وفالرحمن وفا سره مې مشوره وکړه چې راځئ فرهنگي کار ته اړم شو، دا کارونه جانبي عوارض نه لري او که لري یې هم کم دي، تنګنظره سیاسي

اشخاص ورسره ژر حساسیت نه نښي او که دوی حساسیت ښکاره هم کړي، نو موږ به خپل کار ترسره کړی وي. ددې فرهنګي کار لپاره مو یو پلان جوړ کړ، په څه باندې دوو کلونو کې مو د نږدې دوویشو کلونو په ترڅ کې شوي فرهنګي کارونه راټول او منظم کړل. زما له خوا ټول پخواني لیکل شوي کتابونه او راټولونې مې له سره منظم او تر سمون وروسته مو چاپ ته تیار کړل، دا کار که څه هم ډېر ستونزمن و، خو پخپل ارادې موږ خپل هدف ته ورسولو. ټول (۳۳) عنوانه بېلابېل اثار مو پر یوه وخت چاپ کړل. (۱۳۸۷ل) کال زما لپاره د فرهنګي کارونو یو غوره کال و. د خوږې خاطرې په توګه مې په ذهن کې دی. هغه وخت مې هم په یادښتونو کې لیکلي او ملګرو ته مې هم ويلي وو چې هېواد کې حالات ترینګلي دي، پر ژوند یوه شېبه هم باور نه شته، نو هر چا چې هر څومره فرهنګي کارونه کړي یانې اثار یې لیکلي دي، باید په خپله یې راټول او چاپ کړي.

زما کار یوه نوې تجربه وه، ځینو نورو لیکوالو هم هڅه وکړه دا تجربه تکرار کړي، خو په لاره کې ټکنې شول، خپل کارونه یې بشپړ نه کړای شول. زما د خپلې تجربې له مخې ترڅو چې کار ته کار ونه وایې او خپله یې ترسره نه کړې، کارونه په خپل سر نه خلاصېږي. کله چې مې د عمر نیمه پېړۍ مزل وواهه، نو یو ځل بیا مې زړه کې راتېره شوه چې د خوشال بابا په وینا چې د عمر اساس پر باد ایښی دی، نو بیا خو پری اعتماد هم په کار نه دی، راځه دا ځل د خپل ټول فرهنګي ژوندانه کړي کارونه چې دا وخت پوره ډېرشو کلونو ته رسېږي، بیا له سره منظم او

کلیاتو په بڼه چاپ کړه. له دې کار څخه مې هدف دا و چې په ژوند کې مې نه دي غوښتي څوک راڅخه ازار شي او یا د چا د اوږو پېټې شم، هسې نه چې تر مرگ وروسته زما لیکنو او اثارو پسې، ښه دي، که خراب، کمزوري دي که قوي، هنري دي که ناهنري، څوک سرگردانه شي او پر راټولونې یې ځان ستړی کړي. له خدایه شکر کارم چې ژوند یې راته د نیمې پېړۍ وروستي حد پورې راوړسوه، دا د هغه لوی ذات پېرزوینه ده، که نور یې راته وغځوي، نو هم لویه مهرباني به یې وي او که نه برخلیک یې راته وخته لیکلي وي، نو ژوند خو د هغه لوی ذات ډالی ده، هر وخت یې اخیستلای شي. په دې خاطر مې یو ځل بیا پر ټولو پخوانیو چاپ او وروسته پر ځینو ناچاپو اثارو گوتې ووهلې او د محتوایي وېش له مخې مې سره منظم کړل، ټول پنځوس عنوانه شول چې راټولونې، پنځونې، ژباړنې او څېړنې ټولې په کې شاملې دي. دا ټول پنځوس عنوانه بیا د شکل او محتوایي وېش له مخې په (۱۴) بېلابېلو ټوکونو کې تنظیم شول او (نیمه پېړۍ یون) نوم ورته ورکړل شو.

دا پنځوس بېلابېل اثار چې بڼه مې پورته ورته یاده کړه زما د نیمې پېړۍ په تېره بیا (۳۰) کلونو فرهنګي سفر پایله او ثمره ده چې خپلو قدرمنو هېوادوالو ته یې وړاندې کړم. که چېرې په هېواد کې جگړه او ناوړین نه وای، نو کېدی شول تر دې زیات کار ترسره شوی وای، خو مور بدمرغه نسل وو چې له ډېر تنګي زلمیتوبه مو جگړه پیل شوې او دادی تر نږدې سپینږیرتوبه لا دوام لري. زه د ښوونځي په شپږم ټولګي کې وم چې جگړې د پلار له خواږه نعمته محروم کړم. له هغې ورځې بیا تر دې لیکنې پورې (۳۸) کاله تېرېږي، خو د پلار مرګ مې د پرونی ورځې د ترڅې

خاطري په شان په ذهن کې انځور دی. ما غوندې په میلیونونو افغانانو د جگړې تپونه او دردونه لیدلي دي.

نږدې دوه نسلونه په جگړه کې راگیر شول او لوی شول. د جنگ نسل د فرهنگ نسل نه دی. جگړه ډېره بدمرغه پدیده ده، د فرهنگ او تمدن د عمرونو مېوه او ثمره په یوه ساعت کې پوپناه کړي، نو په داسې یوه جگړه ییز چاپېریال کې چې هر څوک د توپک تر واکمنۍ لاندې د قلم د حاکمیت لپاره کار کوي، له اور سره د لوبو په مانا دي. له دې معترضه جملې څخه مې هدف دادی چې زموږ راتلونکی نسل باید پر دې پوه شي چې که ما او زما د عمر ټول پښت راتلونکي نسل ته څه ډېر بډایه فرهنگي سوغات نه دی ډالی کړی، نو په دې کې زیات قصور د زمانې دی. خدای (ج) دې وکړي چې زموږ راتلونکی پښت زموږ په شان د ډول ډول انقلابونو د ژړندو تر پلونو لاندې گیر نه شي، چې د غنم د دانې په شان یې ژوند محوه شي او یا یې هم اغزن چاپېریال د ژوند مېوه پخېدو ته پرې نه ږدي. الله تعالی دې وکړي زموږ راتلونکی پښت زموږ د زمانې له تاوجن چاپېریال څخه ښه پند او عبرت اخیستی وي او د یوه سوکاله ژوند او پرمختللي افغانستان لپاره ورته مناسب فرصتونه برابر شي.

ددې لیکنې په دې برخه کې غواړم د خپل ژوند په پنځوس کلن بهیر او په تېره بیا په (۳۰) کلن فرهنگي ژوند کې له ټولو هغو دوستانو څخه مننه وکړم چې په یو نه یو ډول یې زما د فرهنگي مبارزې لاسنیوی کړی دی. خپل مرحوم پلار ته د دعا لاسونه پورته کوم چې زما منزل یې تر شپږم ټولګي پورې راورساره او بیا یې د خپل ابدي سفر لمنه ونيوه، خو ما یې د جنازې بازو ته اوږه ور نه کړای شوه او نه مې د مرګ پر مهال د هغه مبارکه څېره ولیده، د پلار قبر مې معلوم نه دی. د ژوند یو ارمان مې دا و

چې کاشکې یې قبر معلوم وای چې لکه د مرغی د بچي په شان مې پرې وزرې غوړولای وای، خو شپې ورسره ارام غځېدلای وای، د هغه د هغو مهربانیو قدر مې کړی وای چې زه یې پر اوږو گرځولای وم. بازار ته یې بیولی وم، مېلې ته یې بیولی وم، ډاکتر ته یې بیولی وم، پتې به یې جیب کې راته پیسې ایښودلې، له نورو پتې. اوس مې نو له خدایه لویه هیله همدا ده چې تر مرگ وروسته مې لومړی ملاقات له خپل پلار سره وشي، په پښو کې ورته ورغرم راوړغرم او خپله مینه پرې ماته کړم.

مور مې راسره ډېره په تکلیف شوې، د ژوند ټول ارمان یې خپل زوی ته و، زه یې د یوازیني زوی په توګه ډېر نازولی یم، ځان یې په تکلیف کړی، خو زه یې سختو ته یې نه یم پرې ایښی، ماته یې د تعلیم زمینه برابره کړې، د ټیکري په پیڅکې پورې تړلې پیسې یې راته رالېږلي، خو زه یې بې خرڅه کړی نه یم، بختور وم چې د مور جنازې ته مې په خپله اوږه ورکړه، د وفات پر وخت مې د هغې جنازې ته ځان ورساوه، لکه د مرغی بچي چې د خپلې مور پښو ته رغړي، داسې ترې تاو راتاو شوم، سترګې مې ورته ښکل کړې، سترګې یې رڼې وې، لکه چې د خپل یوازیني زوی لیدو ته په طمع وې، مور مې ډېر وخت غېږ کې ونیوله، داسې چې زه به یې کلک غېږ کې نیولی وم، ایا څوک به وي چې د داسې یوې صحنې پوره انځور وکاري.

له جلال اباده تر لغمانه مې د مور د تابوت سر ته ناست وم، ډېر مې ورته وکتل، په لیدو یې نه مړېدم، له حج څخه مې ورته کفن راوړی و، د خدای په کور مې موبنلی او د زمزم په اوبو مې مینځلی و.

له خپلو خوږو خویندو مې هم ډېره مننه کوم چې زما په روزنه او پالنه کې یې ډېر زیات زیار ګاللی، له مشرانو او کشرانو خویندو ټولو څخه

نیمه پېړۍ یون / زما د نیمې پېړۍ یون

ډېره مننه، خو ما یې لا د خدمت حق نه دی ادا کړی، له خپلو ټولو استادانو څخه چې له لومړي ټولګي څخه بیا د دوکتورا او پوهاندۍ تر کچې یې ګام پر ګام زما معنوي ملاتړ کړی، له خپلو ټولو هغو دوستانو، ملګرو، لیکوالو، د مال او عزت له خاوندانو څخه هم ډېره مننه چې په دې نیمه پېړۍ کې یې له ماسره مادي مرسته او لاسنیوی کړی دی.

له خپلې مېرمنې او اولادونو څخه ډېره مننه کوم چې په تېرو (۲۲) کلونو کې یې راسره د ژوند ډېرې سړې او تودې وګاللې او زما فرهنگي چارو کې یې له ماسره تر وروستي بریده مرستې وکړې.

له قلموالو، لیکوالو او نورو هغو دوستانو چې زما د اثارو په کمپوز، سمون او چاپ کې یې په یو نه یو ډول مرسته کړې له ټولو منندوی یم، خدای (ج) دې ټولو ته اجر و نه او ثوابونه ورکړي، که ددغو ټولو دوستانو مالي او معنوي ملاتړ نه وای، نو خدای خبر چې زه د دغومره کارونو د سرته رسونې جوګه شوی وای او یا دغه اثار تر تاسو دررسېدلې وای او هم نور فرهنگي، ټولنيز او ملي کارونه ترسره شوي وای.

له ټولو یوه نړۍ مننه

ستاسو د ټولو یون

(۱۳۹۶ل) کال د کب (۱۹)مه

کابل - افغانستان

The book cover features a dark blue background with a gold national emblem at the top center. Below the emblem are three stylized flags: black, red, and green. The title 'ملي درسونه' (Mali Darsun) is written in large, white, stylized Urdu script with a green outline. Below the title, a white rounded rectangle contains the text 'د ملي او هېوادنيو مسايلو په اړه پوهنيز، څېړنيز او شننيز بحثونه'. The author's name 'ليکوال محمد اسمعيل يون' is printed below the text box. The number '۱۳۹۴ ل' is located in the bottom left corner of the cover.

د ملي او هېوادنيو مسايلو په اړه
پوهنيز، څېړنيز او شننيز بحثونه

ليکوال
محمد اسمعيل يون

۱۳۹۴ ل

ملی درسونه

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۴ ل کال

د کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم : ملي درسونه

لیکوال : محمد اسمعیل یون

خپروندی : د افغانستان ملي تحریک، فرهنگي خانګه

وېبپاڼه : www.melitahrik.com

کمپوز : فیاض حمید

پښتۍ ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۴ ل کال

د تحریک د خپرونو لړ: (۹۰)

د لیکوال د خپرونو لړ: (۳۶)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

د تحریک یادښت

د افغانستان ملي تحریک د (۱۳۹۳ ل) کال په پیل کې له خپلو گرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهیر کې به (شل عنوانونه) بېلابېل دیني، علمي، ادبي او ټولنیز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحریک دا ژمنه د یاد کال د کب پر (۲۸) مه نېټه پوره او د یوې پرتمینې غونډې په ترڅ کې یې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحریک په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهیر کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبیعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریک ټینګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سلو عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغونډي. ملي تحریک هیله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې گټه پورته کړي. ملي تحریک له ټولو هغو لیکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندویانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهیر کې یې یو بل سره مرسته او ملگرتیا کړې او دا فرهنګي بهیر یې بریالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هیله
د افغانستان ملي تحریک فرهنګي څانګه

ملي درسونه یو ژوندی پوهنتون

ملي درسونه چې زه یې په ټولو لړیو کې گډونوال او لېوال وم، د ځوانانو د فکري خوځښت، سیاسي شعور او د مظلوم اکثریت د وینتابه لپاره د افغانستان په معاصر تاریخ کې یو بې ساری، رغنډه او ټاکنده فکري او مدني خوځښت و.

د ملي درسونو لړۍ د افغانستان ملي تحریک او ژوندون ټلوپزیون دمشرتابه په نوښت یوه مهالنۍ جوړه شوې خپرونه وه، چې د کنفرانس بڼه یې درلوده، د هېواد قومي مشرانو، د سیاسي چارو مبصرینو، فکري وینسو ځوانانو او د ملي تحریک غړو به پکې برخه اخیسته.

په دې پروگرام یا خپرونه کې به د هېواد د ملي مسایلو او ملي ارزښتونو په اړه د وتلي او منلي فرهنگي شخصیت او د ملي تحریک د مشر ښاغلي پوهنوال محمد اسمعیل یون له خوا لېکچر ورکول کېده، کنفرانس دوه برخې لرلې: یوه برخه یې د استاد یون له خوا د لېکچر برخه وه او دویمه برخه یې د گډونوالو له خوا له استاد څخه پر اړوندې موضوع پوښتنې وې او همدارنگه د هغوی نظریات. د گډونوالو پوښتنو ته به د یون صیب له خوا هر اړخیز او د قناعت وړ ځوابونه ورکول کېدل.

دا مهالني کنفرانسونه به په یو میاشتنی زماني بهیر کې یو ځل له ژوندون ټلوېزیون څخه خپرېدل، چې په لږ وخت کې یې د هېواد او نړۍ په گوټ گوټ کې ډېر مینه وال او لېوال پیدا کړل، د یوه ژوندي پوهنتون بڼه یې خپله کړه، د ملي درسونو دا ارزښتناکه او گټوره خپرونه ان په (سي ډي گانو) کې هم ثبت او مینوالو ته وړاندې شوه. دې خپرونې په چټکۍ سره د هېواد په لږ او بر کې لیدونکي پیدا کړل. په دې غونډه کې به پر ډېرو گرمو ملي مسایلو؛ ډېر سپین، ناپېیلی، څرگند او بې طرفه بحث کېده او د افکارو تبادله به کېده؛ همدا ملي درسونه وو چې د افغان ملت سیاسي شعور یې نور هم پسې لوړ کړ او افغانانو کې یې د هېوادپالنې روحیه را ژوندۍ کړه، ځوانانو کې یې فکري خوځښت راوست او ټولې نامشروع واکمنې ډلې یې وننگولې، دې درسونو تر ډېره بریده مثبتته پایله او اغېزه درلوده. د ملي درسونو ټول مواد مستند او موثق وو او کوم اټکلونه هم چې کېدل د وخت په تېرېدو تر ډېره سم وختل او پر واقعیت بدل شول. د ملي درسونو په دې پروگرام کې تردې دمه پینځه لویې خپرونې او کنفرانسونه جوړ شوي چې هرې خپرونې یې نږدې دوه ساعته وخت درلود.

تر اوسه پورې د ملي درسونو د لړۍ پینځه کړۍ ترسره شوي، چې (ملت یا ملت جوړونه او ملتپالنه، د ولسمشرۍ راتلونکي انتخابات او احتمالات، انتخابات او خطرات، او ټونه او جنجالونه او همدارنگه لوزونه او عملونه) پروگرامونه وو.

زما لپاره یاد درسونه دومره په زړه پورې او گټور وو، چې په دوو یا درېو ساعتونو کې به ما د سترپا احساس هم نه کاوه، له یادو درسونو څخه

زما په شمول ډېرو هېوادوالو دومره څه زده کړل چې د ډېرو کتابونو په مطالعې به یې نه وي زده کړي. پر یوې خبرې باید اعتراف وکړم چې ماته خو ملي درسونه دومره گټور وو چې ان زه یې د سیاسي علومو د ماسټرۍ دورې معادل گڼم.

یوه ملگري مې، چې په ننگرهار کې اوسېږي او خپرونه یې له ټلوېزیون څخه ننداره کوله، راته وویل چې د ملي درسونو له پینځو خپرونو څخه یې دومره څه زده کړي چې ان د پوهنتون په دوره کې یې نه وو زده کړي، نوموړی وايي چې: ((ملي درسونو زما ملي روحیه پیاوړې کړه او په ما کې یې د هېوادپالنې نوې ساه پوه کړه، په ځانکړي ډول یې پښتنو ځوانانو ته د حق غوښتنې او حق ساتنې او حقپالنې ارزښتناک درس ورکړ)).

زه په دې کار لا ډېر خوښ شوم چې قدرمن استاد ملي درسونو ته کتابي بڼه ورکوي، تر څو راتلونکي نسل ته د یوه ارزښتناک درس په توگه پاتې شي، زه نه غواړم تر دې ډېرې خبرې وکړم، ستر واکمن ته لپه پورته کوم او استاد ته د اوږده او خوشاله ژوند لپاره دعا کوم.

ویارلی اوسې!

امید حیران

پلازمېنه کابل، خپله مېنه

۱/۳/۱۳۹۴

ملي درسونه او دا اثر

د (۱۳۹۲ل) کال په بهير کې د (ژوندون ټلوېزيون) مشرتابه پرېکړه وکړه چې د درسونو او بحثونو يوه داسې لړۍ پيل کړي چې موخه يې د ملي ارزښتونو، واقعيتونو او حقيقتونو تشریح او توضیح وي. څرنگه چې په تېرو څو لسيزو کې زموږ ملي هويت، ملي وياړونو او ارزښتونو ته ډېر زيانونه اړول شوي وو، نو د ملي ارزښتونو پالنې، ځلونې او روښانونې ته خورا زياته اړتيا وه. ددې هدف لپاره مو د هېواد يو شمېر مطرح مخور شخصيتونه، سياستپوهان، ټولنپوهان، ادبپوهان، تاريخپوهان او ټبر پوهان په پام کې ونيول، د هغو يو لست مو هم برابر کړ، له ځينو سره مو خبرې هم وکړې او ددې درسونو موخه او گټه مو ورته تشریح کړه، څرنگه چې تر دې دمه لا هم د هېواد دښمنه عناصرو، ملت ضد او افغان ضد اشخاصو واکمني په مستقيم او نا مستقيم ډول غځېدلې وه، يو عام وهم او ډار پر عامه ذهنيت خور و، نو ځکه خو يوازې له دوه دريو تنو پرته نورو کسانو دې بحثونو ته زړه ښه نه کړ. ځينو وويل دا ډول بحثونه به نور ((حساسيتونه)) هم راوپاروي، ځينو نور وويل، په يوه ((مناسب)) وخت کې به دا ډول بحثونه پيل کړو، ځينو نورو نورې پلمې وکړې، هغه څو تنه چې زړه يې وو دې

بحثونو کې ونډه واخلي د هغوی هم زړه کېده هم یې ساړه کېدل، په زغرده یې نه ویل چې سل په سلو کې راځم، خطر او گواښ پر ځان منم، هغوی به هم د مطالعې او زیات دقت د اړتیا په پلمې د نور ډېر وخت غوښته کوله، لنډه دا چې بېلا بېلې پلمې او یا په اصطلاح مجبوریتونه، وېرې او مضر مصلحتونه ددې سبب شول چې هر څه ماته په خپله پاتې شي، زه مجبور شوم چې په خپله دې ډول بحثونو ته اوږه ورکړم، ما ویل څه که په دې بهیر کې کوم گواښ او خطر را پېښ شو، نو زه به یې خپله وگالم، خطرونه به هم یې ارزښته او کمومه کړم او که څه ځانگړی گواښ پېښ نه شو، نو نور به هم زړه ښه کړي، زړور به شي، په دې ډول به نورو ته لاره خلاصه شي. ما لومړی بحث له (ملت، ملت پېژندنې، ملي هویت) او د ملي ارزښتونو له پالنې پیل کړ، په بحث یا درس کې گڼو ځوانانو برخه اخیستې وه، هغوی هم خپل نظریات مطرح کړل او هم یې خپلې پوښتنې وکړې، د پوښتنو، ځوابونو او نظریاتو په تبادله کې ډېر مهم، ناوېلي، ناسپړلي او ضروري مسایل مطرح شول او د موضوع ډېر نور گوتونه روښانه شول. د درس یا بحث په پای کې گډونوالو غوښتنه وکړه چې دا بحثونه باید دوام پیدا کړي، تر هغه وروسته مور وپتېيله چې بحثونه باید تر ډېره بریده علمي او تحلیلي بڼه خپله کړي او سیاسي رنگ پرې غالب نه شي. تر لومړي درس یا بحث (ملت) وروسته څلور نور بحثونه (انتخابات او احتمالات، انتخابات او خطرات، وتونه او جنجالونه، لوزونه او عملونه) داسې راغلل

چې سیاسي رنگ یې درلود، له شننې او ارزونې پرته یې چاره نه وه. که څه هم دې مسایلو خپل ملي ارزښت او اهمیت درلود، خو څرنگه چې د ورځې گرمې سیاسي موضوعگانې هم وې، نو ځکه یې د سیاسي انځور رنگ زیات برېښېده.

دا درسونه له تحلیل، ارزونې او وړاندوینې او د ګډونوالو له پوښتنو سره مل وو، دې بحثونو پر انتخاباتي بهیر او د خلکو د ذهنیتونو پر روښانتیا خپل خپل اغېز درلود، یو زیات شمېر هېوادوالو، د تېلفون، برېښنالیک، فیسبوک، لیکونو او مستقیمو تماسونو له لارې په ډېر ټینګار سره ددې ډول بحثونو د غځونې غوښتنه وکړه، خو زما د خپلو بوختیاوو او ځینو نورو ستونزو له امله ددې بحثونو په غځونه کې یو څه ځنډ راغی، ددغه ځنډ په بهیر کې یو زیات شمېر هېوادپالو افغانانو له ما څخه هیله وکړه چې دا درسونه یا بحثونه د هغو له اړوندو نظریاتو، پوښتنو او ځوابونو سره یو ځای په یوه ټولګه کې چاپ کړم، دادی ما د خپلو هېوادوالو دا غوښتنه ومنله او له کوم تصرف پرته کټ مټ دا بحثونه په یوه ټولګه کې چاپوم. په دې بحثونو او اړوندو پوښتنو او ځوابونو کې مې ځکه کوم بدلون رانه وړ چې دا بحثونه د خپلې زمانې د یوه واقعیت په توګه په خپله بڼه پاتې شي. دا بحثونه له ژوندون ټلو بزیون څخه په تصویري بڼه خپاره شوي او هم یې ځینې برخې د برېښنایي رسنیو له لارې په لیکنۍ بڼه خپرې شوې دي او دا

دی دلته یې بشپړه لیکنۍ بڼه خپرېږي. مور هيله من یو زموږ نور مشران او پوهان دې بحثونو ته دوام ورکړي، خدای (ج) دې ماته هم وس راکړي چې دا بحثونه پسې وغځوم، سره له دې چې دا ډول بحثونه د ځینو اشخاصو پر زړه نه اوارېږي او طبیعي خبره ده چې ځینې اشخاص رښتیا او واقعیتونه نه شي زغملای، خو زموږ دا دنده ده چې خپل ولس له واقعیتونو او حقیقتونو خبر کړو، د ملي یووالي د ټینګښت لپاره خپلې هڅې وکړو، خپل ملي هویت په ښه ډول وځلوو او تر کومه ځایه چې زموږ وس وي ملت، هېواد او ملي هویت ته ورپېښ خطرونه او ګواښونه رفع او دفع کړو.

د افغان ولس د غښتلتیا

او د ملي هویت د لا ځلا په هیله

ستاسو یو یون

ملت

(لومړۍ درس)

په تېره یوه لسيزه کې په هېواد کې د (ملت، مليت، ملتپالنې، ملت جوړونې او ملت غندنې) په باب بېلابېل او مختلف بحثونه شوي دي، یو شمېر ملت ضد ډلو لا ان په افغانستان کې د (ملت) مفهوم هم نفې کړی او داسې لید لوري وړاندې کوي، چې په هغو کې د واحد ملت له منلو چورلټ انکار کوي، دا ډلې د ملت لپاره خپل خپل تعریفونه لري، خپلخوښي تعریفونه، له ملت څخه انکار او د جعلی یا تصنعی ((ملي اتلانو)) راتوکول ددې ډلو د ویناوو څرگند ټکي دي.

د دوی په مقابل کې، که واقعیتونه او حقیقتونه هر ډول دي، خو د واقعیتونو د بیان لپاره زړور او مدبر ملتپال گروهونه او یا هم

شخصیتونه ډېر کم دي چې د ملت ضد ډلو د څرگندونو پر وړاندې رښتیا ووايي او واقعیت بیان کړي، ځیني ځانساتي بیا د خپل ډار منطق ته دا سپېرونی هم ورکوي چې ((والله نو هغوی چې هر څه وایي، ودې وایي پروا نه کوي، مور خو ملي وحدت غواړو که مور د هغوی ځواب ووايو، مور به هم د هغوی غوندې شو، نو پرېږده چې هر څه وایي...)) د ځانساتو منطق که هر څه دی، خو دا یو حقیقت دی چې دوی د ملي یو والي په خاطر دا خبره نه کوي، بلکې خپل ډار د (ملي وحدت) تر چتر لاندې پټوي، ملي یووالی خو پر دې ټینګېږي چې د ملت ضد عناصرو پر ضد شعوري، هر اړخیزه او دقیقه مبارزه وشي، یو څوک چې زموږ پر هېواد یرغل کوي، مور به یې په دې خاطر دفاع نه کوو چې مور له یرغلګرو سره مساوي ونه ګڼل شو؟

د ملي هویت مسله هم همداسې ده، یو څوک چې د ملت پر ملي ارزښتونو ملنډې وهي او د هېواد د زرګونو کلونو یووالي او ملي

ارزښتونو ته سپوره الفاظ کاروي او مور بیا په دې پلمه چې مور ته هم څوک د هغوی په سترگه ونه گوري، واقعیتونه نه وايو، زما په نظر دا د یوه کمزوري ایمان نښه ده، خیر په هر ډول د ملت ضد اشخاصو لاره خپله ده، د ورځچارو او ځانساتو خپله او د ملتپالو افغانانو خپله. ددې لپاره چې د هېواد ځوان پښت د لوست لپاره یو څه وړاندې کړو، ښه به وي چې تر (ملت) وړاندې او وروسته رغنده جوړښتونو ته اشاره وکړو او د هغو پر تعریف لنډه رڼا واچوو.

فرد: یو ځانکړی شخص دی، له نورو څخه جلا ځانگړي ضرورتونه او هدفونه لري او پر بل چا یا شخص د وپښنې وړ نه دی. لکه څنگه چې په ژبه کې (غږ) د ژبې تر ټولو کوچنی واحد دی او پر نورو اجزاوو د تجزیې وړ نه دی، دغسې (فرد) د بشري ټولني تر ټولو کوچنی، وروستنی او نه تجزیه کېدونکی واحد دی، هر شخص په واقعیت کې د یوې کورنۍ، خېل، قبیلې، قوم، ملت، امت او بشریت بنسټ جوړوي.

کورنۍ: په انساني ټولنه کې د افرادو هغې ډلې ته وایي چې په یوه کور کې ژوند کوي او یو بل سره د وینې شراکت یا ارتباط لري، کورنۍ د بشري ټولني یو واحد دی. ځینې بشر پوهان بیا مور او اولادونه یانې (مېرې، ښځه او اولادونه) چې د یوې کورنۍ هسته گڼل کېږي او تر دې لږ څه په لویه کچه، خپل او خپلوان چې په یوه گډ ځای کې اوسېږي، دې ډول جوړښت ته (کورنۍ) وایي. د کورنۍ یو بل تعریف په دې ډول دی: د پلار، مور او اولادونو په گډون د افرادو یوه ډله ده چې معمولاً د پلار تر ریاست لاندې ژوند کوي، ددې تر څنګ (کورنۍ) لږ په لویه کچه داسې تعریفوي:

د خپلو خپلوانو په ګډون د افرادو هغې ډلې ته ویل کېږي چې یو بل سره ارثي اړیکي لري.

یو بل تعریف یې هم شته: کورنۍ د انسانانو هغه ټولنه ده چې د یو مشترک اصل له مخې سره راټوله شوې ده.

خېل: په ډېرو قومونو او ملتونو کې د (خېل) پورې نه شته، خو په پښتو کې دا پورې ډېره څرګند ده او مور د پښتنو په هره قبيله کې څو څو خېلونه لرو، خېل په دې ډول تعریفېږي: د څو کورنیو یوه ټولګه ده چې واحده منشی لري، خېل په یوه محدوده جغرافیه کې اوسي او زیات جغرافیایي وسعت نه لري.

قبيله: د څو کورنیو، خېلونو، تېرونو یا طایفو یوه ټولګه ده چې ګډ اقتصادي اړیکي او د وینې ګډه ریښه لري. د قبیلې یو بل تعریف دادی: د کورنیو داسې یوې ټولګې ته ویل کېږي چې مشترک نیکونه ولري او دا نیکونه واقعي بڼه لري.

ځېنې نور بیا قبيله په دې ډول تعریفوي: یو ټولنیز جوړښت دی چې څو کلي، ناحیې او خېلونه رانغاړي، مشترک فرهنگ، واحده ژبه، ګډه ځمکه او واحد نوم لري، طبیعي خبره ده چې ګډ اقتصادي اړیکي لري او جغرافیایي محدوده یې نسبتاً پراخه ده.

قوم: د قبیلې په انډول لوی ټولنیز تشکل دی چې کېدی شي له څو قبیلو څخه جوړ وي، نسبتاً عصري ژوند او صنعتي اقتصاد لري. ځېنې بشر پوهان بیا قوم په دې ډول تعریفوي: د انسانانو هغه ډله ده چې د اصل و نسب ګډه ریښه لري، ګډ فرهنگ، ګډه ژبه، او ګډ چلند لري.

د پورتنیو جوړښتونو تر څنګ په افغاني پښتنې ټولنه کې د پښې، تپې، گوندۍ، ټبر، پلرني او ځینې نورې نومونې او جوړښتونه هم شته چې زیاتره په نورو ملتونو او قومونو کې دا ډول جوړښتونه نه شته، دا ډول جوړښتونه تر ډېره بریده په عربو، پښتنو او ځینو نورو قومونو کې ترسترگو کېږي.

ملت: ملت ته د قران کریم په (البقره) او (آل عمران) سورتونو کې اشاره شوې، په انګرېزي ژبه کې ورته (Nation) کلمه کارېږي، چې اصلاً د لاتیني ژبې له (Natio) څخه اخیستل شوې، د (تولد کېدو) مانا بښدي، د (ملت) همدا عربي شکل په پښتو او دري ژبو کې هم کارېږي، په پښتو کې (ولس) هم کارېږي چې له ملت سره تقریباً مترادفه کلمه ده، په ځینو ژبو کې (قوم) هم د ملت په مانا کاروي. ځینې پوهان وايي: د ګڼو (سیاسي، اقتصادي، نظامي او کډوالۍ او نورو...) اړتیاوو له مخې د مشترکو وجوهاتو له امله د قومي ډلو مشارکت ته ملت ویل کېږي.

ځینې بشر پوهان بیا وايي: د قومونو هغې ټولګې ته ویل کېږي چې په واحد جغرافیه کې اوسېږي، مشترک ارزښتونه او ګډ عقاید لري.

ټولنپوهان په دې نظر دي چې د یوه نژاد او وینې پر بنسټ د یوه سوچه ملت جوړېدل ناممکن دي، دوی وايي: کېدی شي د یوه دین، یوه نژاد او یوې ژبې خلک په بېلا بېلو هېوادونو کې ژوند وکړي، خو مستقل ملتونه وي، دوی د ساري په توګه د (سویس) هېواد یادوي، چې خلک یې په الماني، فرانسوي، لاتیني او ایټالوي ژبو خبرې کوي، خو سویس یو ملت دی، ځینې بیا دې ډول ملتونو ته (قرار دادي)

ملتونونه هم وایي، امریکا متحده ایالات ، کاناډا، بلجیم او ځینو نور هم په دې ملتونو کې گڼل کېږي، د بشري پوهانو په نظر: ((گډه جغرافیا، د یوه واحد دولت تابعیت، گډې گټې او زیانونه، گډ ارزښتونه او باورونه د یوه ملت جوړونکي عناصر دي)) ځینې نور بیا خبره نوره هم رالنډوي او وایي: ((د یوه واحد دولت وگړي یو ملت دی))

ملت او ملیت یوه مانا لري؟ پر افغانستان باندې د پخواني شوروي تر یرغل وروسته د (ملیت) اصطلاح د یوه قومي تشکل لپاره وکارېدله، تردې وړاندې دا اصطلاح په دې مانا نه کارېدله، د روسانو هدف دا و چې د افغانستان لږ کيو قومونو ته د (ملیت) په نامه د هويت یوه نوې بڼه ورکړي او هغوی گڼي په دې اصطلاح کې لږ شان لوی وښيي او له پښتنو سره یې د کمي انډول کچه برابره کړي، روسانو په دې اصطلاح کې خپل سیاسي اهداف درلودل، د کلمې د حقیقي مفهوم له مخې (ملیت) قومي یا ټولنیز جوړښت نه دی، (ملیت) (Nationality) ده او (ملت) (Nation) دی، (ملیت) په واقعیت کې د (ملت) څرنگوالی او

جوهر تشریح کوي، خو روسانو دا کلمه دلته د قوم او ملت تر منځ د یوه بل تشکل لپاره وکاروله. د ساري په توګه له یوه جرمن څخه که وپوښتل شي هېواد دې کوم دی، هغه به وایي جرمني، (ملیت) (Nationality) دې څه دی؟ نو هغه به ووايي (جرمن) یم، یا لکه له کوم افغان څخه چې په بهر کې د (ملیت) په باب وپوښتل شي نو هغه به ووايي افغان یم. پاتې دا چې (ملیت) د (ملت) تشریح ده نه قومي تشکل.

امت: تر (ملت) نسبتاً لویه دایره ده، کېدی شي د څو ملتونو یوه ټولګه په کې راټوله وي، امت په لغت کې (هر څیز) ته ویل کېږي، په اصطلاح کې د هغو خلکو مجموعې ته ویل کېږي چې ګډ اعتقادي، سیاسي او معنوي ارزښتونه لري، ځینې بیا (امت) همغې ډلې ته وایي چې واحد امام ولري.

د (امت) کلمه په قران کریم کې (۶۴) ځله راغلې ده، د مشر، لارښود، نمونه، دین او ائین ماناگانې رانغاړي، یا د انسانانو هغې ډلې ته وایي چې د یوې عقیدې پلوي کوي.

د (اسلامي امت) مفهوم هم له همدې مانا څخه الهام اخلي، (اسلامي امت) په پراخ مفهوم سره هغه خلک دي چې گډ اعتقادات او واحد قبله لري، حضرت علي (رض) دیني او الهي ټولني ته امت وایي.

د اسلام په سیاسي نظریاتو کې د (امت) اصطلاح کارېږي او هغو خلکو ته چې د نژاد، رنگ او ژبې له توپیر پرته په اسلامي حکومت کې اوسېږي، ټولو ته اسلامي امت وایي، د امت اساسي بنسټ اعتقاد دی، نه رنگ، ژبه، وینه او نژاد.

بشریت: په بشري تشکل کې د بشریت اصطلاح هم کارېږي، تر اسلامي امت وروسته د بشریت اصطلاح یوه لویه او پراخه دایره رانغاړي، د بشر هر ډول، په هر اعتقاد چې وي، ټول په دې دایره کې شاملېږي، بشریت په حقیقت کې د (بشر) څرنگوالی ښيي، لکه (ملیت) چې (ملت) توضیح کوي.

د پورته اصطلاحاتو له تعریفونو څخه هدف دا و چې کله کله ځینې خلک له ټولنیزو اصطلاحاتو څخه ناسمه گټه پورته کوي او یوه ټولنیزه اصطلاح هم د سیاسي غرضونو لپاره کاروي، دا هره اصطلاح ځانته پراخه توضیح او تشریح غواړي، خو په دې لیکنه کې یوازې په لنډیز سره ورته اشاره وشوه.

ملت

(لومړۍ درس)

پوښتنې او ځوابونه

کمال سادات د)

سیاسي چارو کارپوه: په نوره نړۍ کې بېلابېل مذهبونه او ژبې وي، مگر خپل وحدت یې ساتلی، خو دلته زموږ هېواد کې هر قوم ځانته ملیت وايي؟

ملت جوړولو لپاره څه کول پکار دي؟

ځواب: زموږ د ملت تر منځ اصلاً نفاق نه شته، نفاق د ځینو سیاسيونو او سیاسي ډلو تر منځ دی، روسانو دلته د قوم پر ځای د (ملیت) کلیمه وکاروله، ((ملیت)) اصلاً قومي یا ډله ییز شکل نه دی، ((ملیت)) د یوه شي جوهر څرگندوي، انگریزي کې ورته نېشنلتي (Nationality) وايي لکه ((انسانیت)) چې د (انسان) جوهر څرگندوي یا ((حیوانیت)) چې

د (حيوان) جوهر څرگندوي ، دغسې د (مليت) کلمه هم د (ملت) جوهر څرگندوي، لکه څنگه چې ما په بېلابېلو وختونو کې دې ټکي ته اشاره کړې ده، روسانو ددې لپاره چې د افغان قومونو تر منځ تصنعی تساوي رامنځته کړي نو یو شمېر وړو قومونو ته یې د (مليت) کلیمه وکاروله او بیا یې د ټولو قومونو لپاره همدا کلمه وکاروله، دا کلمه د ژبپوهنې له مخې د کوم قومي تشکل مانا نه ښندي، بلکې د یوه مفهوم تشخص او ځانگړتیا څرگندوي، د ملي وحدت ټینګښت اصلاً د حکومتونو کار دی، خو دلته په تېرو لسيزو کې اصلاً په خپله حکومتونه او د هغو متصدیان د ملي نفاق سبب شوي دي، نو کله چې دلته ملي حکومتونه جوړ شي، د ملي یووالي لپاره اساسي کارونه تر سره کېدی شي.

مسعود سروري: د

ملي تحریک غړی) په دې وروستیو کې ځینو خلکو ته د ملي قهرمانانو لقبونه ورکړل شوي، حال دا چې هغوی وایي مور ملت نه یو! او افغانان نه یو او بله پوښتنه مې داده ا چې ځینې خلک تاسو ته متعصب وایي، ولې؟

ځواب: ځینې خلک ملت نه مني خو ((ملي قهرمان)) یې مني! دوی خپله زموږ مشکل حل کړی، ځکه چې ملت نه وي، قهرمان یې اتومات نه شته، بل دلته دوه پراډاکسه (ضدین) واقع کېږي. تاسو به داسې پیغمبر نه وي لیدلی چې امت ونه لري، داسې پاچا به مو نه وي لیدلی چې ملت ونه لري او داسې امام به مو نه وي لیدلی چې مقتدیان ونه لري.

بله خبره د تعصب په اړه، رېښتیا وینا ترخه وي، نو څوک چې رېښتیا وايي، هغه نورو ته مجرم او تعصب ښکاري، د(تعصب) کلمه له (عصب) څخه اخیستل شوې، عصبیت هم له همدې کلمې څه جوړ شوی او متعصب هغه چاته ویل کېږي چې عصبي ناروغي ولري او زه د خدای ج

په فضل شکر دی له بشپړې روغتیا څخه برخمن یم او که په خپله ژبه خبرې کول، زده کړه کول لیک او لوست کول تعصب وي، بیا خو له پښتنو پرته د دنیا نور ټول خلک متعصبین دي، ځکه یوازې پښتانه دي چې په خپله ژبه خبرې نه کوي. په خپله ژبه خبرې کول او تعلیم کول

دا د هر چا حق دی، الله ج داحق ورکړی دا زموږ بشري حق هم دی، موږ دغه الهی او بشري مسلم حق غواړو! او څوک چې ددې حق ضد دي اصلي تعصب هغوی کوي، نه موږ. موږ چاسره ستونزه نه لرو او نه د بل پرحق تېری کوو خو بل چاته هم دا حق نه ورکوو، چې زموږ حقوق تر پینو لاندې کړي.

لايق شاه خُدران، يو تن مدني فعال: د قومونو د وحدت او ملت

جوړونې لپاره څه کول په کار دي؟

خواب: قومي ستونزو ته لمن وهل دوه عوامل لري: کورني او بهرني. اصلاً د ملت په متن او بطن کې ستونزه نشته، لومړی باید خارجي لاسونه لنډکړل

شي او دا کار هغه وخت ممکن دی چې دلته ملي حکومتونه وي په ملي حکومتونو کې دا ډول اشخاص چې تفرقه اچوي خپل قوت له لاسه ورکوي، ملت ضد مسایل د روسانو د يرغل پر مهال په افغانستان کې گرم شول او دلته يې خپل لاسپوڅی لرل او تر يرغل وروسته نوره هم لمن ورته ووهل شوه خو نوی نسل ددې توان لري چې دامشکلات حل کړي.

عطاالله خان حیران:

ځینې کړۍ او پردیپال
افراد د پښتون شتوالی نه
شي زغملی او د پښتون د
کلیمې ترڅنګ له افغان
کلیمې سره هم مخالفت
لري او ځینې خلک ځان
ته دافغان پرځای
(افغانستان)) وایي،

دوی وایي چې افغان پښتون ته وایي ستاسې نظر پرې غواړم؟

ځواب: مترادفات په ژبه کې شته، خو حقیقي مترادفات نه
شته، ژبپوهان وایي یوه کلیمه چې د بلې کلیمې پرځای سل په سلو کې
مانا ورکړي دا په ژبه کې نه شته. پښتون په ټول افغان کې داخل دي،
لکه څنګه چې افغان پشه یان، نورستاني، سکان، تاجک او نور ټول په
افغان کې شامل دي دغسې نور قومونه هم د افغان په لویه دایره کې
ځایېږي. مورستره محکمه وایو، خو غټه محکمه نه وایو، ان نهه لس
کلیمې په یوې مانا استعمالېږي، لکه فلانکی ډېر ستر سړی شو، ډېر
لوی سړی شو، ډېرنیک سړی شو، ډېر هوښیار سړی شو، یانې د یو کس
لپاره مو څو کلیمې وکارولې، خو دا حقیقي مترادفې نه دي، یانې چې
ځای یې راشي بیا دا کلیمې خپل خپل ځای لري او مانا یې هم
تغیېرېږي، دا یو شمېر پښتون ضد عناصر داکارونه کوي، دوی د منطق له
مخې دومره کمزوري دي چې د ژبپوهنې اصول او قواعد هم نه

مني.افغان واحده کلیمه ده؛ اشتقايي نه ده،د تجزيې وړ نه ده.

لکه، افغان نوم دی او افغانستان د مکان نوم دی، يانې هغه سیمه چې افغانان پکې اوسېږي.

لکه څنگه چې د (گل) لپاره (گلستان) مکان دی، يانې د گلو سیمه، د گلو ځای اوس مور داسې ویلای شو چې گل نه وي او ووايو لار شه بنارته د گلانو کوڅې نه مور ته څو ((گلستاني)) راوړه ایا دامنطق مني؟!

ته چې گل نه مني نو ((گلستاني)) یې بیا څه مانا؟

چې افغان نه مني ((افغانستان)) څه مانا؟ افغانستان خو مکاني نوم دی چې له لغوي پلوه یې تجزیه کړې بیا هم افغان پاتې کېږي اصل خو پر خپل ځای دی، ته خو یې اصل سره مخالف یې، ددې لپاره چې له افغان کلیمې سره حساسیت ونښيي، یوه نا منطقي دایره طی کوي.

دوی یو غلط دلیل راوړي چې ((چراپاکستاني میګیم))! دا خبره باید په علمي ډول واضح شي چې ځینې نومونه دي او ځینې مکان نومونه چې مابعد یې له یوې ریښې څخه چې نوم دی یا قوم دی ارتباط لري، له هغې ریښې څخه جوړ شوی، صفت څخه نه دی جوړ شوی، افغان نوم دی او افغانستان مکان نوم دی يانې هغه سیمه چې افغانان پکې اوسېږي. لکه تاجک -تاجکستان، ازبک ازبکستان. پاتې شوه د پاکستان خبره، پاکستان خو د ملت نوم نه دی او نه د قوم نوم دی، بلکې د مذهبي اساساتو پر بنا جوړ شوی یو هېواد دی. هلته (پاک) صفت دی او (ستان) د اوسېدو ځای يانې پاکه سیمه، نه د هغو خلکو

په نوم چې پکې اوسېږي.

اکثره چې دلته سیاسي بحثونو کې کېني دوی ژبپوهان نه دي په گرمو احساساتو غږېږي. افغانستان دافغانانو په نوم جوړ شوی، افغان او افغانستان ته څوک متبادل نه شي غوره کولای.

ځینې خلک وايي دا خو د یو قوم نوم دی، زه به تاسې ته د امریکا مثال درکړم ((امریکا)) د تلفظ په لړ تغیر یو ایټالوي گرځندوی دی چې د یو شخص نوم دی، دنړۍ دومره لوی هېواد د یو شخص په نوم جوړ شوی، خلک ورسره حساسیت نه ښيي! او که دلته د یو قوم په نوم جوړ شوی وي دوی یې نه مني. اول خو موږ ورته قوم نه وایو د ملت نوم دی نه د قوم، افغان کلیمه پر ټولو افغانانو چې دلته اوسېږي اطلاقېږي، او که بیا هم دوی وايي چې نه . خو بیا زه وایم زه ډېر یم زما په نوم یادېږي، لکه یو باغ د نرگيسو باغ دی ډېر پکې د نرگيسو گلان دی نور گلان هم پکې شته خو د نرگيسو باغ په نوم یادېږي ځکه د نرگيسو گلان پکې ډېر دي، اوس موږ نشو ویلای چې د نرگيسو، لاله، کشماليو باغ موږ وایو د نرگيسو باغ نور گلان هم پکې شته دي او ښایسته پرې هم ښکاري ښکاري.

امید حیران: استاده! ځینې رسنۍ زموږ په هېواد کې د ملي گتو، ملي هویت، ملي ارزښتونو او ملي کولتور پرضد خپروني کوي، حکومت د کوم

مصلحت له مخې ددې ډول افغان ضد رسنیو مخه نه نیسي؟

خواب: داحکومت له بن ترکنفرانس نه نیولې تر اوسه پورې د مضر مصلحت پر بنسټ جوړ شوی، چې دا کار د ملت په گټه نه و، په ډاگه وایم دا کار ددې سبب شو چې اوس ایران تر بل هر هېواد ان تر امریکا هم دلته ډېر نفوذ پیدا کړی او زموږ په هېواد کې ملي، ژبيني کولتوري، مذهبي حساسیتونو ته لمن وهي، د حکومت په چارو کې فوق العاده ونډه لري، ایران تر امریکا هم د حکومت په رگ رگ کې ننوتی، موږ خو ځله اعلان وکړ چې راځئ ژوندون تلوېزیون وارزوی چې اقتصادي منابع له کومه کوي؟ بیا به دا فورمول پر ټولو تطبیق کړو، خو څوک حاضر نه شول، ځکه موږ پوهېدو چې دلته ځینې رسنی شته چې په بشپړه توگه د ایران گټو ته کار کوي. د پاکستان حکومت هم د افغانستان سرسخته دښمن دی، نه د پاکستان خلک، دواړو هېوادو کې ځینې عناصر شته چې موږ سره دښمني لري، باید غم یې وخوړل شي.

میوند ارین(د افغان یون ولسي سراسري خوځښت غړی): کله

چې ملت رامنځته شي دوه ارزښتونه لري: مادي او معنوي، افغانستان کې دغو دوو ارزښتونو ته څومره پاملرنه شوې؟

خواب: ارزښتونه خو افغانستان کې تراوسه پورې حاکم دي، که

حاکم نه وای مور نه پاتې کېدو. د افغانستان شمال او جنوب، شرق او غرب ټول ګډ کلتور او مستحکم دیني، مذهبي او نور اړیکي لري. ګاونډیو ډاکوښښن کاوه چې زموږ اسلامي او ملي ارزښتونه له منځه یوسي، داملت خپلو ارزښتونو ته ژمن پاتې شوی، دا ټولنه یوه عقیدوي ټولنه ده، زموږ دین اسلام دی او ۹۹،۹ سلنه خلک مسلمانان دي، ان عربستان کې تر دې کچې نه دي.

مذهبي وحدت بله د یاد وړ خبره ده، پښتانه، تاجک، ازبک په مذهب کې سره یو دي، اهل تشیعه که په مذهب کې بېل دي خو له نورو افغانانو سره په دین کې یو دي، که تاجک د هزاره وروړنو سره په مذهب کې جلا دي خو په ژبه کې سره یو دي، دوی د یوې غالی ګلان دي، ځینې کړۍ شته چې د محوې لپاره یې هڅې کوي، خو دې ملت کې همدا ارزښتونه دي چې ملت یې ساتلی.

(خاطره، د مېرمن ادبي

بهیر غږې): ځوانانو ته پکار دي چې ملي یووالي ته کار وکړي، خو ځینې پردیپال شته چې زموږ ملي وحدت، ملي ګټو، ملي اتلانو ته سپکې سپورې خبرې کوي البته د بیان له ازادۍ نه په ناسمې

ګټې اخیستو سره، ځینې خلک بیا په ټلوپز یونونو کې ناست دي دوی ته وایي چې ستاسې نظر ته په احترام سره، ایا کنځاوو ته تاسو احترام

کوی؟ ایا داسې مرجع شته چې ددې ډول گډوډیو مخه ونیسي؟ او ایا ارزښتونو ته توهین اوسپکاوی کول د بیا ن ازادۍ کې شته که نه؟ ځکه دا د ژبني تعصب له مخې کېږي یانې زموږ مشران چې ددوی له ژبې څخه نه دي، دوی ورته توهین کوي؟

ځواب: اول خو د اساسي قانون له مخې د بیان ازادې تر هغه حده پورې جواز لري چې د بل چا ازادې زیانمنه نه کړي، یانې هره هغه ازادې چې بل څوک زیانمن کړي بیا د بیان دا ډول ازادۍ جواز نه لري او هلته د قانون په چوکاټ کې د بیان ازادې ده، د ملي اتلانو خوندي کول او د واقعي ملي اتلانو خوندي کول، ځکه چې دې کې باید یو تفکیک وشي، د (واقعي) کلمې پر کارولو هم شاید ځینې خلک اعتراض ولري چې یو شی به تاته واقعي ښکاري، موږ ته واقعي نه دی، خو خیر په مجموع کې، هغه شخصیتونه چې د حکومتونو له خوا موسمي اتلان وي د هغو په باره کې د نظر اختلاف شته، خو چې د ملت تر منځ کوم اتلان وي د هغو په باب د نظر اختلاف نه شته، دې ډول اتلانو د سوونو کلونو په نتیجه کې ځانونه تثبیت کړي دي، هغو ته حکومت القاب نه دي ورکړي، خپله خلکو ورکړي دي، افغانستان کې له بده مرغه چې قضایي یا عدلي ارگانونه ډېر فعال نه دي، په نورو ځایونو کې ددې لپاره حل لارې شته دي. مثال (سلمان رشتي) د دنیا یو لیکوال و، په اسلامي ټولنه کې ورته خلک د تنفر تر حده پورې په سپکه سترگه گوري او ډېرې زیاتې اشتباه گانې ترېښه شوي دي، پرته له شیطاني ایتونو څخه چې د اسلام ستر پیغمبر (ص) ته پکې سپکاوی شوی، ده نور کتابونه هم لیکلي دي، یو کتاب یې د (راجیو گاندي)

کورنۍ په باب دی، دا لیکوال د هغو شخصي حریم ته وړ داخل شوی و، هغوی پرې عریضه وکړه، په لندن کې په یوه محکمه کې (سلمان رشتي) جریمه هم شو، کتاب یې هم سانسور شو، معافي یې هم وغوښته او ډېر زیات تاوان ورته ورپېښ شو، حتی تر دې پورې چې زړه یې و بیا هېڅکله د چا پر وړاندې داسې هڅه ونه کړي، افغانستان کې توهین او تحقیر اوس عادي خبره ده، اوس ځینې کسان چې ټلوېزیونونو کې ناست وي داسې تصور کوي چې زه به یو چاته توهین او تحقیر وکړم یو شمېر حساسیتونه به راوپارېږي، نو زه به دې کې مطرح شم، دلته متأسفانه عدليي او قضايي ارګانونه حاکم نه دي، باید هغه حاکم شي او حل لار یې راوباسي، که نه دې کې حق تلف کېږي، حق دې ته وایي چې، یو شی له تانه کم شي او ته متضرر شي نو ستا د ژوند همغې برخې ته موږ حق وایو، نو دا چې د یو چا په ستاینه او د بل په غندنه وخت مصرفوي یو طرف ته زیان اړوي، نه دا خپله حق تلفي ده، البته دا خبره د یادونې وړ ده چې حتی که یوه محدوده ډله یا محدوده سیمه یا ولسوالۍ هم یو مشخص شخص ته احترام ولري د هغو خلکو په خاطر چې هلته اوسېږي د هغوی په خاطر باید کوشش وشي چې دې شخص ته توهین ونه شي، د دنیا ډېر غټ غټ مثالونه موږ لرو چې له تشریح یې تېرېږم، خو مجموع کې دا همغه ډلې دي چې موږ ترې شکایت کوو، هغوی یوازې یو شخص نه، بلکې ټول ملت ته توهین کوي، یو سړی دوه ځلې د اطلاعاتو کلتور وزیر پاتې شوی، سړی ورته نه وایم، بلکې یو شخص ځکه سړیتوب، خو ډېر لوی معیار دی، یو شخص دوه ځله د اطلاعاتو کلتور وزیر په توګه او یو ځل د ټلوېزیون د رییس په توګه پاتې شوی، په همدې ګډوډۍ کې هغه په ټلوېزیونونو

کې کښې او وایې چې ((ما ملت نیستیم))، نو ته د چا د اطلاعاتو کلتور وزیر وې، ملت نشته، دولت نشته مگر ته پکې وزیر یې، نو دغسې اشخاص دي، چې هېڅ منطق نه لري، خو خدای تعالی یې په خپله څپېره وهي، خو د الله پاک اوسپله ډېره ده، زموږ تنگه ده، موږ وایو چې لږ ژر یې ووهي، که نه دغومره چې یې دوی وشمول په دنیا کې هېڅوک نه دي شرمېدلي، خو بیا هم نه شرمېږي، وایې شرم د هغو دی چې په شرم وپوهېږي، د دوی مشکل په همدې ځای کې دی، نو موږ باید عدلي او قضايي ارگانونه تقویه کړو، چې هغو کې خصوصاً د رسنیو قوانینو ته باید ډېر پام وي، دې کې چې متضرر شخص هر څوک وي که هغه حکمي وي یا حقيقي وي چې هغه بیا دعوه اقامه کړای شي، اوس نو دا دویم پړاو یې زموږ په قوانینو کې واضح نه دی، څو ورځې مخکې یو جنگسالار پر موږ عریضه کړې وه، ویل یې چې د دوی په ټلوېزیون (ژوندون) کې دده په نظر چې زه توهین شوی یم، هماغه خبرې موږ د اطلاعاتو او کلتور وزارت کې ورته بېرته واچولې، د هماغه جنگسالار خپلې خبرې، نو موږ ویلې که توهنېږي، نو خپله ده ځان توهین کړی، که دا بڼې خبرې وي، نو موږ څخه دې تشکر وکړي، که خرابې وي، نو خپله ده ځان توهین کړی، په عوض ددې چې ته عریضه وکړې هغه عریضه کړې وه، بیا موږ خوشاله په دې وو چې په دې وطن کې داسې یوه مرحله رامنځته ته شوه، چې یو جنگسالار پر قلموال باندي عریضه کوي، موږ وویل دا دواړه عریضې دې څارنوالۍ ته دې راجع شي، څارنوالۍ ویل، وس مو نه رسېږي، نو هغې مرجع ته چې ته عریضه کوي، هغه مرجع تر اوسه دومره کوشېره شوې او دومره قوي شوې نه ده چې قانون حاکم کړي، نو لږ وخت پکار دی چې دې مسایلو ته سمه

پاملرنه وشي.

عصمت الله پښتون:
د افغان ملت جغرافيايي
حدود کوم دي، د افغان
ملت د څه په نوم يادېږي،
د افغان ملت کلمه څومره
پخوانۍ ده، ايا د
افغانستان تر جوړېدو
پخوا افغان ملت شتون
درلود که نه؟

ځواب: يوه مسله چې په ځينو رسنيو کې يادېږي، چې: ((ما از اين
خاطر ملت نيستيم که جغرافيه ما مشخص نيست)) نو تاسو وگورئ،
مانا دا چې ستا د جغرافيايي يوه برخه د بل چا تر تاثير لاندې وي، دلته
به ملت نه وي؟ د پنځوس کلونو شاوخوا کې جرمني سره دوه بېل بېل
هېوادونه وو، چې يو يې تر زياته حده د روس يا پخواني شوروي تر
کنترول لاندې و، او بل يې نيمه ازاد و يا د امريکايانو تر چتر لاندې يې
فعاليت کاوه، ايا جرمن ملت نه و؟ دوو جلا جلا جغرافيو کې يو واحد
ملت اوسېده، په جبر باندې سره وېشل شوی و، مگر ملت خو و، يمن
پر دوو برخو: شمالي او جنوبي سره وېشل شوی و، ملت په کې نه و؟
کوريا په جبر باندې وېشل شوې، شمالي او جنوبي، ايا ملت په کې نه
شته؟ نو زموږ يو طبيعي سرحدونه دي او يو هغه چې اوس يې موږ
باندې په زوره، د فشار په نتيجه کې تپلي، خو ملت نه دي منلي، مگر

حکومتونو د ناچارۍ له امله ورسره سر خوځولی، زموږ طبیعي سرحدونه له امو څخه تر اباسینه دي، دا زموږ طبیعي سرحدونه دي، خو چې په دې طبیعي سرحدونو کې زموږ حاکمیت ونه چلېږي، دلته دایمي ثبات راوستل هم اسانه کار نه دی، ځکه همدغه گاونډیان او د هغوی کورني تالیختي به مداخله کوي او هر وخت به یې ثباتي رامنځته کوي، دا ستا طبیعي حدود دي، بیا په دې طبیعي حدودو کې تقریباً (۳۶۰۰۰۰) کیلو متره مربع ساحه چې په جبر باندې بېله شوې ده، او اوس ستا تر حاکمیت لاندې نه ده، خو زموږ د ملت یوه برخه په کې اوسېږي، موږ په رسمي ډول په دغه اوسنۍ جغرافیه کې ژوند کوو، موږ ادعا لرو او هغه د نړیوالو قوانینو د ټولو ارزښتونو له مخې چې په نړۍ کې د یو ملت د یووالي لپاره په کار دي، خو زور نه لرو، هانگ کانگ سل کاله انگلستان سره و، مگر چین یو مقدر هېواد و، انگرېزانو هانگ کانگ نه خوشې کاوه، د هانگ کانگ وروستی گورنر (والي) یو انگرېز و، کله چې یې هانگ کانگ پرېښودو په سترگو کې یې اوبسکې راغلي، بیانیه یې نه شوه ورکولې، ویل یې زه هغه بدبخته والي یم چې زما د حاکمیت په موده کې هانگ کانگ چین ته حواله شو، دا باید نه وای سپارل شوی، مگر چین زور درلود، چین طاقت لاره، په دنیا کې مطرح و، سل کاله یې صبر وکړ، خو بیا هم له خپلې ادعا څخه تېر نه شو او هانگ کانگ یې راخپل کړ، موږ هم دوه سوه کاله صبر کوو، خو د دې مملکت د یوې برخې سند یا قبالة چاته نه ورکوو. نو دلته چې په دې ټلوېزیونو کې کېږي ((صیب ما خو کشور بې عرض و مرض هستیم))، وروره یوه اشغال شوې برخه ده، په فلسطین کې یوه برخه اسرائیلو اشغال کړې، بله برخه کې یې فلسطینیان اوسېږي، موږه هم دغسې

یو، چې زموږ د خاورې یوه برخه انگرېزانو اشغال کړې وه اوس یې پاتې مېرې یا میراث خور ته پاتې ده، بیا به گورو سره، کله چې مو وس پیدا شو، زور مو زیات شو، منطق قوي شو، نړۍ کې د افغانستان وزن زیات شو، بیا به دا خپله حقوقي دعوه مطرح کوو، د ملتونو په تاریخ کې دا سل کاله هېڅ شی دي.

پاتې شوه د افغان کلمه، د افغان کلمه زرگونه کاله قدامت لري، څوک چې یې ډېر مخالف دي، د فردوسي شاهنامه کې دې وگوري، سربېره پر دې ډېر پخوا د افغان کلمه په الماني ژبه کې راغلې، د غرو د اوسېدونکو په مانا، اسلامي اثر (حدود الهام) کې، د ابو ریحان البیروني په اثارو کې، د فروخي سيستاني په اثارو کې او نورو گڼو اثارو کې د افغان کلمه راغلې ده، د یو ملت په توگه راغلې، یو خوا یې (توران) یا (ترکان) یادول، بله خوا یې (افغانان) یادول، د دنیا غټ مفکرین د افغان پر کلمه ویاړي، علامه اقبال لاهوري چې د دنیا غټ اسلامي مفکر دی، هغه پر افغانیت ویاړي، مگر دلته داسې خلک شته چې د افغانستان شیره زبېښي، مگر د افغان کلمې سره مخالف دي، په هره ټولنه کې دا مکروب وي، په وجود کې هم مکروب وي، دا نو دا مانا نه لري چې موږ مکروب ته تسلیم شو، تداوي او وقایه به یې کوو.

ارین پکتیار: استاد! دولس کاله مخکې د پېښور په کتابتونو کې ما یو کتاب واخیست چې د زړونو او دماغونو ماینونه نومېده، په هغه وخت کې ما یو تخنیکي ماین پېژانده د زړونو او دماغونو ماینونو سره بلد نه وم، نن افغان ولس ته زېری ورکوم یو نوبت یې شروع کړ، د استاد په مشرتوب به دغه نوبت پر مخ ځي، استاد زما پوښتنه دا ده

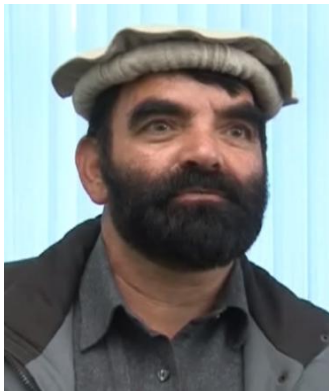

چې کوم عوامل ملت سره
گنډې او کوم عوامل دي چې
ملت سره وېشي؟

ځواب: مخکې مو یادونه
وکره چې یو معنوي ارزښتونه
دي چې هغه په عقایدو کې،
په دین کې، په مذهب کې، په

بېلابېلو فرقو کې خلاصه کېږي، یو اقتصادي مسایل دي چې د یوې
ټولني یا یو ملت افراد ورڅخه گټله اخلي یا ورڅخه متضرر کېږي،
څومره چې په یوه ټولنه کې اقتصادي سوکالي رامنځ ته کېږي د یو
ملت د پیوستون لارې چارې ورسره زیاتېږي، خوست یو ولایت دی
چې هغه کې لږه اقتصادي زرغونتیا راغلې ده، د افغانستان له بېلابېلو
ولایتونو څخه ورته خلک ورځي پرته له دې چې څوک ورڅخه پوښتنه
وکرې چې د کوم ولایت یې، د کومې سیمې یې، په کومه ژبه خبرې
کوي، هلته کار کوي، څوک دکانداري کوي، څوک هوټل کې کار کوي،
څوک بل کار کوي، ملت سره وتړل شو، همدا ډول په شمال کې کانونه
دي، خلک ورځي هلته کار کوي، د اقتصادي گټو په خاطر، څومره چې
اقتصادي گټې زیاتېږي په مملکت کې د ملت د افرادو تر منځ مینه،
محبت او تړون رامنځته کېږي، تاسو گورئ اوس، امریکې ته چې خلک
ورځي، دلته چې ډېر ځان ته توریالی وایي که د امریکې گرین کارت چا
ورکړ، نو هلته ورځي، ځکه هلته اقتصادي سوکالي ده، هلته گوره
معنوي سوکالي نه شته مگر اقتصادي سوکالي شته، ښې ټولني، ښه

ملتون نه او هېوادونه هغه دي چې مانيزه او مادي سوکالي ولري، په ځينو هېوادونو کې مادي سوکالي زياته ده، په ځينو کې کمه ده، په ځينو کې بيا برعکس، افغانستان داسې هېواد دی چې روحي تکيه يې زياته ده، پر دين باندې د خلکو ډېره تکيه ده، که بل قوم وای او دومره فشار پرې راغلی وای، نو له سره پاشل کېده. نو موږ که غواړو دا ملت سره سوکاله وساتو، واحد يې سره وساتو، بايد اقتصادي پلانونه ولرو، چې ملت د اقتصادي گټو له خاطرې داسې سره وتړل شي چې يو بل نه گټه ورسوي، وگورئ ورور له ورور سره تر هغه وخته ښه وروري کوي چې اقتصاد يې ښه وي، بېلتون او تربگني هغه وخت رامنځته کېږي چې اقتصاد يې د کمزورتيا خواته لاړ شي. څوک چې چا سره دوستي کوي نو وايي چې تاکې مې دا گټه ده، انسان چې دی د گټې تابع دی، (ماکيا ولي) يو لوی مفکر دی هغه وايي، انسان د خپل پلار قاتل هېرولی شي، خو د خپلو شتمنيو لوټوونکی نه شي هېرولی، يانې د انسان خصلت داسې دی چې هغه د خپلو گټو تابع دی، څومره چې گټې د خلکو زياتې شي، دې وطن سره دخلکو مينه پيدا کېږي او ملت د يووالي طرف ته ځي.

محمد نواز حقيقت، د هېواد د ماشومانو د ادب بابا: ډېر خوشاله شوم چې د ژوندون ټلوېزيون په نوبت باندې داسې ښوونيز او د کار موضوع د تدريس لپاره عملي شوې ده او ملگري هم حاضر دي. په افغانستان

کې فعلاً ناخوالې موجودې دي او هر ه خوا جنگونه هم دي، اساساً لکه عنوان چې نوشته دی (ملي درسونه) له داسې ملي درسونو څخه ځوانان محرومه دي او د افغانستان هغه اساسي ارزښت نه پېژني، بايد دې کار ته دوام ورکړای شي، زه دغه يوه نقطه عرض کوم، د افغان او افغانستان په نامه، د افغان کلمه، استاد عبدالحی حبيبي وايي چې (۱۷۰۰) کاله کېږي چې د افغان کلمه کارول کېږي او د افغانستان کلمې (۷۰۰) کاله کېږي چې دا کلمه په افغانستان کې او په نږدې شاوخوا هېوادونو کې او په نړۍ کې استعمال شوې ده، زه غواړم يوه بله خبره اضافه کړم، زه خپله گوار کوهستانی يم، او د نورستان يا د نورستانو له قوم سره نژدې اړیکې لرم، (گواړي) ژبه يوه (اريایي) ژبه ده چې (سنسکریت) ژبې او (اريک) ژبې ته يې سلسله رسېږي، په (گواړي) ژبه کې دا اوس هم پښتنو ته د (اوگان) کلیمه کارول کېږي، زه فکر کوم چې دا کلمه (افغان) خپله د (اوگان) کلمه ده، فقط د (و) پر ځای فعلاً (ف) کارول کېږي او د (گ) پر ځای (غ) کارول کېږي، دا يوه سوچه افغاني اريایي کلمه ده او له (۱۷۰۰) کالو څخه يې ډېر وخت کېږي چې دا نوم کارول شوی دی. هغه څوک چې د افغان له کلمې سره او د افغانستان له کلمې سره حساسیت نښي، دا بايد وپېژنو چې دا د پرديو مزدوران دي، غلامان دي او د دوی ويستل له دې خاورې څخه يوه ضروري خبره ده او دا د افغانانو يوه فريضه ده، زه نور څه نه وایم، دغسې پوهنيزو او څېړنيزو پروگرامونو ته بايد ادامه ورکړو.

د ولسمشرۍ راتلونکي انتخابات او احتمالات

(دویم درس)

ټاکل شوې د (۱۳۹۳ل) کال دورې پر (۱۶) مه نېټه د ولسمشرۍ او ولایتي شوراګانو ټاکنې ترسره شي، دا ټاکنې خپل خپل مشکلات او ننگونې لري، خو داسې اټکل کېږي چې له ننگونو او ستونزو سره سره به انتخابات ترسره شي، د ولسمشرۍ د ټاکنو په باب لا وار د مخه رنې او نا رنې سروې ګانې شوي او وړاندې کېږي، دا انګېرنې او سروې ګانې اکثره پر اټکلونو ډډه لګوي، ما هم وغوښتل د ځینو واقعیتونو، حقیقتونو او د کمپاین د اوسني بهیر په رڼا کې د ولسمشرۍ د اوسنیو نوماندانو د راتلونکو دریځونو په اړه ځینې وړاندوینې او اټکلونه وکړم، دلته یوازې د ولسمشرۍ پر نوماندانو بحث کوم، د ولایتي شوراګانو د ټاکنو پر څرنگوالي څه نه وایم او نه زموږ د ملي درسونو دا ځانګړې

بحث ددې جوگه دی چې ټولو پوښتنو ته ځواب ووایي، خو مخکې تر دې چې د اټکلونو او احتمالاتو پر بنسټ پر ولاړ بحث خبرې پیل کړم، غواړم د ټاکنو د قانونیت او مشروعیت په باب څو مهمو ټکو ته اشاره وکړم:

د انتخاباتو قانونیت: په افغانستان کې د انتخاباتو د قانونیت تر ټولو غټه او معتبره سرچینه د افغانستان اساسي قانون دی. ددې قانون (۴، ۳۳، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۷، ۸۳، ۸۴، ۸۵) ماده په مستقیم او نامستقیم ډول د انتخاباتو او د هغو د څرنگوالي یادونه کوي:

۴ مه ماده: په افغانستان کې ملي حاکمیت په ملت پورې اړه لري، چې په مستقیم ډول یې په خپله یا یې د استازو له لارې عملي کوي.

۳۳ مه ماده: د افغانستان اتباع د انتخابولو او انتخابېدلو حق لري.

۶۰ مه ماده: د جمهوري ریاست کاندید د خپلو مرستیالانو نومونه د ځان له کاندیدولو سره یو ځای ملت ته اعلاموي.

۶۱ مه ماده: جمهور رئیس د رایې ورکوونکو د ازادو، عمومي، پټو او مستقیمو رایو له لارې په سلو کې تر پنځوسو زیاتو رایو په ترلاسه کولو انتخابېږي.

• د جمهور رئیس وظیفه تر انتخاباتو وروسته د پنځم کال د غبرگولي په لومړۍ نېټه پای ته رسېږي.

• د جمهور رئیس د کار تر پای ته رسېدو دمخه د نوي جمهور رئیس د ټاکلو لپاره انتخابات له دېرشو تر شپېتو ورځو پورې موده کې کېږي.

• که چېرې په لومړي پړاو کې له کاندیدانو څخه یو هم ونه کړای شي چې په سلو کې تر پنځوسو زیاتې رایې ترلاسه کړي، انتخابات د دوهم ځل لپاره د انتخاباتو نتایجو د نېټې تر اعلان وروسته د دوو اوونیو په اوږدو کې تر سره کېږي، دا ځل هغه دوه تنه کاندیدان په انتخاباتو کې برخه اخلي چې په لومړي پړاو کې یې تر ټولو زیاتې رایې ترلاسه کړې وي.

• د انتخاباتو په دویم پړاو کې هغه څوک چې د رایو اکثریت ترلاسه کړي، جمهور رئیس گڼل کېږي.

• که چېرې د جمهوري ریاست یو کاندید د رای گیری د لومړي یا دویم پړاو په جریان او یا تر انتخاباتو وروسته او یا د انتخاباتو د نتایجو له اعلان څخه پخوا مړ شي، نوي انتخابات د قانون له حکمونو سره سم کېږي.

۶۲ مه ماده: څوک چې جمهوري ریاست ته کاندیدېږي، باید د لاندنیو شرطونو لرونکی وي:

۱- د افغانستان تبعه، مسلمان، له افغان مور او پلار څخه زېږېدلی وي او د بل هېواد تابعیت ونلري.

۲- د کاندیدو پر ورځ یې عمر تر څلوېښتو کلونو لږ نه وي.

۳- د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو او جنایت په ارتکاب او یا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي.

• هېڅ شخص نشي کولای له دوو دورو زیات د جمهور رئیس په توګه وټاکل شي.

• په دې ماده کې راغلی حکم د جمهور رئیس دمرستیانو په برخه کې هم تطبیقېږي.

۶۷ مه ماده: • د جمهور رئیس د استعفی، عزل، مړینې او یا په صعب العلاجه ناروغۍ د اخته کېدلو په صورت کې چې د وظیفې د اجرا مخه نیسي د جمهور رئیس لومړی مرستیال د جمهور رئیس واکونه او وظایف په غاړه اخلي.

• جمهور رئیس خپله استعفی په خپله ملي شورا ته اعلاموي.

• د صعب العلاجه ناروغۍ تثبیت د هغه طبي هئیت له خوا کېږي چې ستره محکمه یې ټاکي.

• په داسې حالاتو کې د نوي جمهور رئیس د ټاکلو لپاره په درې میاشتو کې دننه ددې اساسي قانون د یوشپېتمې مادې له حکم سره سم انتخابات کېږي.

• د جمهور رئیس مرستیالان ددې اساسي قانون له حکمونو سره سم کولای شي ځان جمهوري ریاست ته کانديد کړي.

۸۳ مه ماده: د ولسي جرگې غړي د خلکو د ازادو، عمومي، پټو او مستقیمو انتخاباتو له لارې انتخابېږي.

• د ولسي جرگې د کار دوره د پنځم کال د چنگاښ په لومړۍ نېټه د انتخاباتو د اعلان څخه وروسته پای ته رسېږي او نوې شورا په کار پیل کوي.

• د ولسي جرگې د دورې تر ختمېدو دمخه له دېرشو څخه تر شپېټو ورځو پورې موده کې د ولسي جرگې د غړو انتخابات کېږي.

• د ولسي جرگې د غړيو شمېر د هرې حوزې د نفوسو د شمېر په تناسب زیات نه زیات تر (۲۵۰) کسانو پورې دی.

• انتخاباتو په قانون کې باید داسې تدبیرونه ونيول شي چې انتخاباتي نظام د افغانستان د ټولو خلکو لپاره عمومي او عادلانه استازیتوب تامین کړي او د نفوسو په تناسب دې له هر ولایت څخه په اوسط ډول لږ تر لږه دوه بنځینه وکیلې په ولسي جرگه کې غړیتوب ترلاسه کړي.

۸۴ مه ماده: د مشرانو جرگې غړي په لاندې ډول انتخاب او ټاکل کېږي.

۱- دهرې ولایتي جرگې له غړيو څخه يو تن دمربوطې جرگې په انتخاب، د څلورو کلونو لپاره.

۲- د هر ولایت د ولسواليو د جرگو له غړيو څخه يو تن، دمربوطو جرگو په انتخاب، د دريو کلونو لپاره.

۳- پاتې درېيمه برخه غړي دمعلولينو او معيوبينو د دوو تنو او کوچيانو د دوو تنو استازيو په گډون د هېواد له خبرو او تجربه لرونکو کسانو څخه د پنځو کلونو لپاره دجمهور رئیس له خوا ټاکل کېږي.

● جمهور رئیس له دې اشخاصو څخه په سلو کې پنځوس نښې ټاکي.

● هغه شخص چې د مشرانو جرگې د غړي په توگه انتخابېږي، په مربوطه جرگه کې خپل غړیتوب له لاسه ورکوي او دده پر ځای د قانون له حکمونو سره سم بل شخص ټاکل کېږي.

۸۵مه ماده: دا ماده د ملي شورا دغړیتوب لپاره د کاندیدانو شرایط په گوته کوي. د ولسي جرگې لپاره د عمر (۲۵) کاله او د مشرانو جرگې لپاره (۳۵) کاله قیدوي.

۸۶ مه ماده: د ملي شورا د غړيو انتخاباتي وسیقې، د انتخاباتو د څارنې خپلواک کمیسیون له خوا د قانون له حکمونو سره سم څېړل کېږي.

دغه راز د اساسي قانون (۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۲، ۹۷، ۱۰۰) ماده د ولسي جرگې د داخلي چارو لپاره انتخاباتي عناصر لري.

د اساسي قانون شپږم فصل، (۱۱۰) مه ماده د لويې جرگې په باب ده، په دې ماده کې راغلي چې لويه جرگه دملي شورا له غړيو او د ولايتونو او ولسواليو د جرگو له رئيسانو جوړېږي.

۱۳۸ مه ماده: د ولايتي جرگو په باب ده.

دغه راز په اساسي قانون کې په ځينو نورو ځايونو کې هم په ضمني او تلمیحي ډول د انتخاباتو او يا د انتخابي جرگو د جوړښت او په هغو کې د رایو څرنگوالي ته اشاره شوې ده.

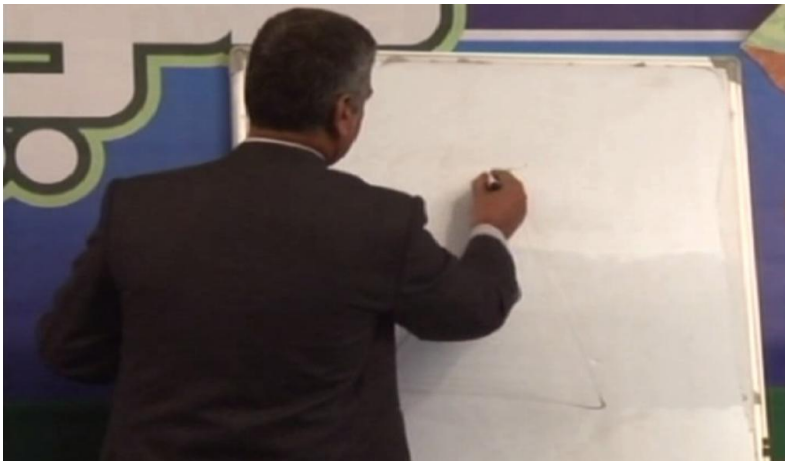
د افغانستان تر اساسي قانون وروسته دقانونيت بله مرجع د انتخاباتو هغه قانون دی، چې د انتخاباتو د خپلواک کمیسیون له خوا جوړ شوی او دې اساسي قانون کې يې د جوړېدو سپارښتنه شوې: دا قانون تر ډېرو بحثونو او جنجالونو وروسته د ملي شورا له خوا تصویب شوی او ولسمشر توشیح کړی دی.

د انتخاباتو مشروعیت: د انتخاباتو تر قانونیت وروسته بل مهم ټکی چې د انتخاباتو لپاره ډېر مهم دی، هغه د ټاکنو مشروعیت دی. د ټاکنو د مشروعیت لپاره دغه لاندې څو ټکي ډېر مهم دي:

● **د انتخاباتي کمیسیون ناپېلتوب:** کوم شی چې د انتخاباتو د مشروعیت لپاره مهم دی، هغه دادی چې د انتخاباتو ناظمین باید بې طرفه، ناپېلي او ناګوندي اشخاص وي، چې د ټولو کاندیدانو د باور وړ وګرځي.

● **شفافیت:** بل ټکی چې د انتخاباتو د مشروعیت لپاره مهم دی، هغه د انتخاباتو د پروسې یا بهیر شفافیت دی، هر ډول، ابهام، شک او د پوښتنو نه ځوابونه د انتخاباتو مشروعیت ته زیان رسوي.

● **د رایو کمیټ:** د رایو وړ اشخاصو او رایو ورکوونکو د شمېر زیاتوالی د انتخاباتو له مشروعیت سره مستقیمه رابطه لري، څومره چې د ثبت شویو اشخاصو او رایه ورکوونکو شمېر زیات وي، همغومره پر پروسې د خلکو د باور څرگندويي کوي او د ټاکنو مشروعیت قوي کېږي.

● **د امکاناتو متوازن او متناسب وېش:** که چېرې د انتخاباتو چارواکي ټولو سیمو ته انتخاباتي امکانات په متوازن او متناسب ډول ونه وېشي، نو طبعاً یوه خوا یا ځینې کاندیدان په کې زیان ویني، عدالت نه رامنځته کېږي او دا کار د ځینو خلکو د نارضايتی سبب ګرځي.

• د شکایتونو اورېدنه او ځوابونه: د انتخاباتو په بهیر کې او د نتیجو تر اعلان وروسته که د معترضینو غوښتنو او شکایتونو ته معقول ځواب ور نه کړای شي او د هغوی مشروع غوښتنې او پوښتنې په سم ډول ځواب نه شي، نو طبعاً د انتخاباتو مشروعیت ته زیان رسېږي. د پورتنیو یادو ټکو ترڅنګ یو شمېر نور مسایل هم شته، چې د انتخاباتو مشروعیت ته ګټه او زیان رسولای شي، په مجموعي ډول معمولاً همغه انتخابات بریالي او درست ګڼل کېږي، چې قانونیت، شفافیت او مشروعیت ولري.

ددې زیات احتمال شته چې اوسنی ټاکنې به پوره قانونیت، مشروعیت او شفافیت ونه لري، خو داسې ښکاري چې هم حکومت او هم نړیواله ټولنه تر بلې هرې لارې، کمزوري او ناشافه انتخابات هم ښه او غوره لار ګڼي او ځانته د وړو پوزه، ما غوښتل چې د ټاکنیزو سستمونو په اړه هم خبرې ولرم، خو د وخت د کمښت له امله په دې بحث کې ځای نه شم ورکولای، اوس راځم د ولسمشرۍ نوماندانو ته.

۱- د نوماندانو د انصراف یا کمښت اټکل: مخکې هم داسې اټکل کېده چې پوره یوولس کانديدان به تر پایه خپله ټاکنیزه مبارزه ونه غځوي، قیوم کرزی لومړی نوماند و چې خپله انتخاباتي وېکتبه یې له لاسه ورکړه. پرته له دې چې کومه منډه تر سره کړي، په صفر کې اوت شو، د دا ډول نورو ویکتو احتمال هم شته. اټکل کېږي چې د وري تر (۱۶) مې نېټې به په ترتیب سره او یا هم لږ وړاندې وروسته، (هدایت امین ارسلا)، (محمد نادر نعیم)، (جنرال رحیم وردګ)، (داود سلطان زوی)، (گل اغا شېرزی) او (قطب الدین هلال)

هم د بېلا بېلو تعاملاتو او امتیازاتو په مقابل کې له خپلې نوماندۍ لاس په سر شي، ددې حقیقت په پوره تطبیق سره به یوازې څلور نوماندان، (ډاکټر اشرف غني احمدزی)، (ډاکټر عبدالله عبدالله)، (ډاکټر زلمی رسول) او (استاد عبدالرب رسول سیاف) پر ټاکنیز ډگر پاتې شي او که پورتنی اټکل پوره سم ونه خپري، نو کېدی شي، (گل اغا شېرزی)، (قطب الدین هلال) او د دوی پر ځای کوم بل یو پاتې شي، د نوماندانو وروستی نوملړ (۵-۷) پورې اټکلېدی شي، پورتنو نوماندانو کې کېدی شي (گل اغا شېرزی) او (قطب الدین هلال) تر هغو نورو څلورو لږ زیاتې رایې ولري، خو اصلي مقابله به د ډاکټر احمد زي، ډاکټر عبدالله، ډاکټر رسول او استاد سیاف تر منځ وي او په دې څلورو کې بیا د لومړنیو دريو او په لومړنیو دريو کې بیا د ډاکټر اشرف غني احمدزي او ډاکټر عبدالله او یا هم ډاکټر احمدزي او زلمي رسول تر منځ وي، د ډاکټر عبدالله او زلمي رسول تر منځ هم په دویم پړاو کې د سیالی ضعیف احتمال شته، نو ددې یوولس نوماندانو د لومړني سیاسي انتخاباتي کمپاین ریاضي په دې ډول اټکلېدی شي.

$$10 = 1 - 11$$

$$6 = 4 - 10$$

$$4 = 2 - 6$$

$$3 = 1 - 4$$

$$2 = 1 - 3$$

$$1 = 1 \times 1$$

کله چې موږ د دريو (۳) اساسي نوماندانو اټکل کوو او د هغو د ټيم جوړښت ته نظر کوو، نو د هغو ترکیب د یوه مثلث بڼه خپلوي، یا هم په ساده مثال د (ریکشا) په شان جوړښت لري، چې یو ټایر یې مخکې او دوه وریسې وي، دې نوماندانو کې ډاکټر عبدالله، ډاکټر زلمی رسول او ډاکټر اشرف غني احمدزی شامل دي، د دوی هر یو سیاسي مثلث خپل خپل ممیزات او ځانگړنې لري چې دلته به هر یو له څو اړخونو وارزو:

۱- د ډاکټر عبدالله د ټيم جوړښت:

لومړی دا مثلث له سیاسي پلوه ارزو:

د سیاسي ترکیب له مخې د اسلامي جمعیت (۸۰) په سلو کې برخه د ډاکټر عبدالله تر شا ولاړه ده، اسلامي وحدت گوند (۵۰) په سلو کې او اسلامي حزب کې (۳٪) په سلو کې د ډاکټر عبدالله عبدالله ملاتړ کوي، یانې د عبدالله ترکیب:

اسلامي جمعیت (نظار شورا)

اسلامي وحدت گوند (محقق گروپ)

اسلامي حزب
(ارغندیوال گروپ)

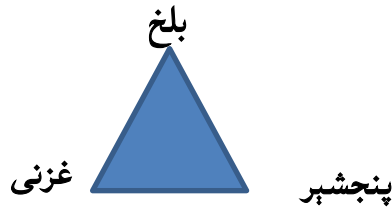
اسلامي جمعیت ۸۰٪

اسلامي وحدت ۵۰٪

اسلامي حزب ۳٪

سیمه ییز ترکیب:

له سیمه ییز پلوه دا مثلث د افغانستان ډېرې برخې نه رانغاړي، تر ډېره حده د هېواد مرکزي برخې او څه نا څه د شمال ځینې برخې تر پوښښ لاندې نیسي.

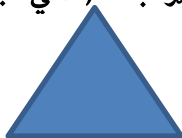
مذهبي ترکیب: ډاکټر عبدالله + انجنیر محمد خان سني مذهبه او محقق شيعه مذهبی دي.

له مذهبي پلوه کولای شي د هېواد زیاته برخه تر پوښښ لاندې راولي، له مذهبي پلوه دا ترکیب کومه خاصه ستونزه او نیمگړتیا نه لري.

قومي ترکیب: سره له دې چې ډاکټر عبدالله او س خان ډېر په تاجک قوم پورې نه تړي، ددې ترڅنګ پښتون هويت هم نه په ډاګه کوي، خو عبدالله عبدالله که ځانته له تاجک پرته هر څومره د بل قوم رنگ ورکوي، څوک یې نه مني، هغه څوک چې د جمعیت او نظار شورا په خم کې رنګېدلای وي او یو زیات شمېر پښتون ضد اشخاص یې هم تر څنګ ولاړ وي، ډېره سخته ده چې د پښتنو په ذهن کې د هغه پښتون تصویر کېنول شي، حقیقت هم دا دی چې پښتانه هېڅکله ډاکټر عبدالله ته د پښتون په سترګه نه گوري، بله ستونزه یې داده چې په تاجکو کې هم دی یوازې په پنجشېر درې پورې تړلی دی. که له ډاکټر عبدالله سره د تاجکوالی تصور نه وای او ځان یې پښتون گڼلی، نو بیا خو انجنیر محمد خان ته اړتیا نه وه چې هغه دې د لومړي مرستیال په توګه وټاکي، د هېواد اوسنیو جنګي، قومي او سیاسي واقعیتونو ته په پام سره هېڅ بل کاندید دا کار نه دی کړی، چې له یو

قوم څخه دوه تنو ته دې په یو ترکیب کې ځای ورکړي. نو د ډاکټر عبدالله د ټیم ترکیب د قومي هندسې له مخې دغه بڼه خپلوي.

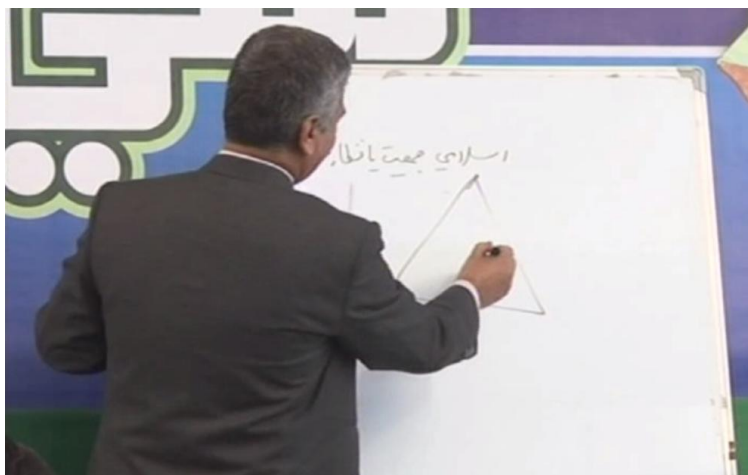
ډاکټر عبدالله (عملي تاجک)

حاجي محمد محقق (هزاره)

انجنیر محمد خان
(پښتون)

په دې ترکیب کې د ډاکټر عبدالله اصلي رایې په تاجک مېشتو سیمو کې خوندي دي.

عبدالله کولای شي له قومي پلوه په تاجک ټبر کې په سلو کې تر (۸۰٪) رایې راخپلې کړي. محقق هم کولای شي د هر سلو هزاره گانو له جملې څخه (۵۰٪) رایې راخپلې کړي، خو د انجنیر محمد خان رایه په پښتون مېشتو سیمو کې صفر ته نږدې ده، عیناً لکه احمد ضیا

نیمه پېړۍ یون / ملي درسونه

مسعود چې څومره رایې له پنجشېر څخه ولسمشر کرزي ته راوړې د انجنیر محمد خان حال هم همدا ډول دی، نو د عبدالله قومي رایې په دې ډول محاسبه کېدی شي.

تاجک: ۸۰٪

هزاره: ۵۰٪

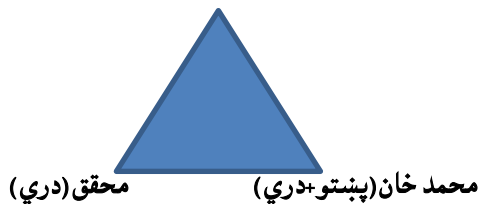
پښتون: ۰٪ ته نږدې یانې په سلو کې له (صفر) څخه تر (یو) پورې.

البته په خپله ډاکټر عبدالله عبدالله له یو شمېر پښتون مېشتو سیمو څخه پام وړ رایې اخیستلای شي، خو نه د انجنیر محمد خان په واسطه، د انجنیر محمد خان سیاسي یا مذهبي رایې، د حکمتیار په لارښوونه قطب الدین هلال او قومي رایې یې ټولې اشرف غني ته ځي.

ژبني ترکیب:

د ژبني ترکیب له مخې د عبدالله مثلث دوه ضلعي فعالې دي، خپله عبدالله په (دري) او (پښتو) غږېدلای شي، لومړی مرستیال یې په پښتو او دري او دویم مرستیال یې په دري غږېدلای شي. د ژبني ترکیب له مخې په ډېر ضعیفه موقعیت کې نه دی.

عبدالله (دري+پښتو)

د ډاکټر عبدالله ژبني ترکیب

عبدالله: دري ۹۰٪. پښتو: ۱۰٪

محمد خان: پښتو: ۹۰٪. دري ۱۰٪

محقق: دري ۱۰۰٪ پښتو صفر

دا ډول ژبني ترکیب اکثریت پښتنو ته د ډېر زیات تائید وړ نه برېښي، خو د ژبني ترکیب له مخې د عبدالله ټیم د زلمي رسول تر ټیم په قوي دریخ کې دی.

د مسلکي ترکیب له مخې: ډاکټر عبدالله او انجنیر محمد خان رسمي تعلیم لري، خو محقق که څه هم رسمي تعلیمي اسناد نه لري، خو په دیني او اجتماعي علومو کې یې په شخصي تشبث ځان یو حد ته رسولای دی.

د ماضي ترکیب له مخې: ددې ترکیب درې واړه غړي په داسې تنظیمونو پورې تړلي، چې وخت پر وخت یې خپل منځ کې سره شخړې لرلې دي او بیا یې هم احتمال شته، خو اوس ټول واحد مجبوریت سره تړلي او تر ټاکنو پورې یې ډېر کم احتمال شته چې ټیم یې وپاشل شي او که پاشل کېږي هم، نو د انجنیر محمد خان په حذف به تمامېږي.

اقتصادي امکانات: د اقتصادي امکاناتو له مخې هم دا ترکیب په قوي دریخ کې دی، بهرني اړیکي او کورني امکانات، ددې سبب کېږي چې له اقتصادي پلوه له ډېرو ستونزو سره مخ نه شي، د زیاتې پانگې له

مخې دوی کولای شي تر ټاکنو پورې خپل کمپاین په ښه ډول تر سره کړي او د ټاکنو پر ورځ خپلو پلویانو ته د ترانسپورت زمینه برابره کړي.

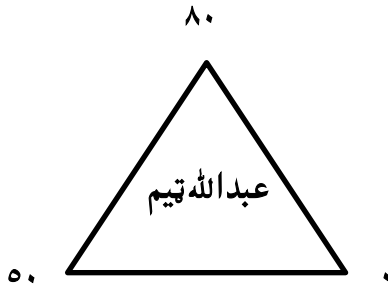
رسنيز امکانات: ډاکټر عبدالله د رسنيز فعاليت له مخې په قوي دريځ کې دی، (نور)، (راه فردا) او (نورين) ټلوېزيونونه ورته په مستقيم ډول کمپاین کوي، ځينې نور ټلوېزيونونه د تجارتي اعلانونو او ځينې نور هم د ناپييلتوب د اصل له مخې د عبدالله کمپاین ته گټه رسوي، په چاپي او راډيويي رسنيو کې هم په قوي دريځ کې دی.

بهرنی ملاتړ: اوسنی روسیه، تاجکستان، ایران، هند او ځیند اروپایي هېوادونه له ډاکټر عبدالله سره خواخوږي لري، خو دا په دې مانا نه ده چې دی دې ضرور له ټولو څخه مالي امکانات تر لاسه کوي، امریکا د تېر ځل په شان دا ځل له ډاکټر عبدالله څخه د یوې وسیلې په توگه کار نه اخلي، کېدی شي امریکا د تېر په انډول دا ځل په ټاکنو کې ډېره څرگنده لاسوهنه ونه کړي.

کاري ټیم: د اسلامي جمعیت او نظار شورا غړي د عبدالله د کاري ټیم اصلي زړی جوړوي، دوی پر انتخاباتي مهارتونو او چلونو پوهېږي، د دولتوالی څه نا څه تجربه هم لري او د کمپاین څو ځلي عملي تجربه هم، دویم قوت یې د محقق اسلامي وحدت گوند دی چې دا ډله هم د محقق لپاره په کمپاین کې خپله غوښنه ونډه لري.

خو په دې کمپاین کې انجنیر محمد خان هم د مالي امکاناتو، هم د انګېزې او هم د نورو لازمو امکاناتو د نشتوالي له امله تر ډېره حده د عبدالله مټ نه شي پیاوړی کولای.

انګېزه: د عبدالله د کمپاین اصلي زړی د کمپاین لپاره قومي انګېزه لري، خو دا انګېزه په ډاګه بیانولای نه شي، جهادي انګېزه د ټولو تر منځ تقسیم ده، د ولسواکي انګېزه لا هم د ولس پر ذهن دومره تاثیر نه شي کولای، محقق هم د لږ کي هزاره څرګند شعار ځکه نه شي ورکولای چې هزاره لږ کي په هر ترکیب کې په ورته دريځ کې ځای لري، د فساد او بې عدالتۍ پر ضد شعار او انګېزه د دوی له خولې ولس ته بې مانا ښکاري. د انګېزې پټ انتقال هم اسانه او موثر کار نه دی، د عامو تاجکانو پر حقوقو د پنجشېر درې انحصار، د دوی د قومیت شعار او انګېزه کمزوري کړې، نو په دې خاطر د عبدالله ټیم د انګېزې له بحران سره مخ دی، د انجنیر محمد خان موقعیت او د هغه ساتنه ډاکټر عبدالله ته په خورا درانه زیان تمامه شوې، د هغه حذف هم څه اسانه کار نه دی، لنډه دا چې که عبدالله د پورتنیو ټولو بریاوو او نیمګړتیاوو په پام کې نیولو سره ټاکنو ته لار شي، نو د ده د ټیم انتخاباتي سیاسي ریاضي او هندسي جوړښت به په دې ډول وي:

دا هغه حالت دی چې ډاکټر عبدالله د بشپړ بري پورې ته نه شي رسولای. د عبدالله د مثلث یوه ضلعه نیمګړې او صفر ته نږدې ده. هر هغه ټیم چې د مثلث ټولې ضلې یې پوره وي، د بريالیتوب چانس یې زیاتېږي.

۲: د ډاکټر زلمي رسول د ټیم جوړښت:

د زلمي رسول ټیم هم د یوه مثلث بڼه لري، دا به هم په لنډيز سره وڅېړو:

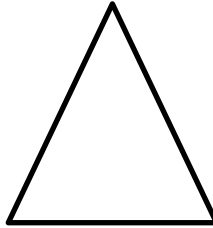
سیاسي ترکیب: زلمي رسول د کوم تنظیم غړی نه دی، پخوا یې د روم د بهیر او بیا د ولسمشر کرزي په حکومت کې د یوه تکنوکرات شخص په توګه کار کړی، کوم ایډیالوژیک خط نه تعقیبوي، خو ځان یو معتدل ملتپال شخص ګڼي، داسې ملتپال چې د ملت له اکثریت سره یې تر ډېره حده ژبني او ټولنیز اړیکې پرې شوي، خو د نیکونو له تېرې ماضي سره د ارتباط له لارې غواړي خپله ولسي خلا ډکه کړي، لومړی مرستیال یې احمد ضیاء مسعود، د اسلامي جمعیت

او په تېره بیا د نظار شورا غړی دی، له سیاسي پلوه یې دده په اندول

ډاکټر عبدالله عبدالله ته فکري او قومي خواخوږي څو ځله زیاته ده. دویمه مرستیاله یې که څه هم د اسلامي وحدت گوند غړیتوب لري یا نه، خو د همغوی له ادرسه له ده سره یو ځای شوې، اسلامي جمعیت او اسلامي وحدت بیا په تېره ماضي کې خپل ناتصفیه شوي حسابونه هم لري، د سیاسي پیوند له مخې دا ترکیب معیوب بنسکاري، اوس یو عاجل مجبوریت سره یو ځای کړي، څرنگه چې هر یو ته تر خپل استعداده پورته مقام ته رسېدلی او بل درې واړه د یو نرم ذهنیت لرونکي دي، نو ځکه ددې احتمال شته چې تیم یې تر ټاکنو ورسې او که بریالی شي، نو د جنجالونو او گوزارې په یوه موازي مسیر کې به حرکت کوي. د سیاسي ترکیب له مخې به دا ترکیب دا بڼه خپله کړي.

متعدل ملتپال (زلمی رسول)

اسلامي جمعیت یا نظار شورا اسلامی وحدت (حبیبه سراپي)

(احمد ضیا مسعود)

د سیاسي ترکیب له مخې د زلمي رسول د رایو احتمال په دې ډول دی.

متعدل ملتپال د زلمي رسول لپاره په سلو کې (۱۰٪) رایې

اسلامي جمعیت او نظار شورا د احمد ضیاء مسعود لپاره په سلو کې (۱۰٪) رایې

اسلامي وحدت د حبیبې سراپي لپاره په سلو کې (۲۰٪) رایې

البته ددې اټکل هم شته چې د اسلامي جمعیت په سلو کې (۱۰٪) برخې محمد اسمعیل خان ته هم لارې شي او که استاد سیاف انصراف وکړي، نو پاتې لس به یې بیا هم زیاته برخه ډاکټر عبدالله او څه یې هم احمد ضیا مسعود ته تللی شي.

د اسلامي وحدت گوند د سیاسي برخې زیاته رایه محقق، په دویمه کټه گورۍ کې سرور دانش او په درېیمه کې کېدی شي حبیبې سراپي

ته لاره شي، چې په سلو کې (۲۰٪) اټکلېدی شي، نو د زلمي رسول د سياسي ترکیب وروستی نتیجه به دا شي.

۱- متعدل ملتپال په سلو کې (۱۰٪)

۲- اسلامي جمعیت په سلو کې (۱۰٪)

۳- اسلامي وحدت په سلو کې (۲۰٪)

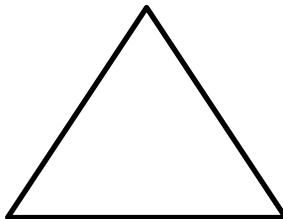
نو په دې ډول به د سياسي جوړښت له مخې تر ډاکتر عبدالله په ضعیفه موقف کې راشي.

مذهبي ترکیب: د مذهبي ترکیب له مخې د اکثریت اهل تسنن او اقلیت اهل تشیع دواړه برخې لري، خو لکه څرنګه چې دوی ځانته د اعتدال ټیم وايي، نو ځکه یې مذهبي عنصر دومره قوي نه دی، دلته هم د ډاکتر عبدالله تر ټیم په ضعیفه موقف کې دی.

قومي ترکیب: که څه هم زلمي رسول له قومي پلوه ځانته پښتون وايي، خو پښتانه ورته د خپل استازي او بشپړ پښتون په سترګه نه ګوري، نو دده په مقابل کې چې هر بل پښتونه ولاړ وي، د پښتنو رایې اتومات همغه ته ورماتېږي، په پښتنو کې د اشرف غني احمدزي په مقابل کې دده رایه په نشت او یا هم په ډېره کمه کچه حسابېږي، دده لومړی مرستیال هم قومي رایه نه لري او یا هم ډېره کمه، ځکه چې د مرستیال قومي رایه یې اتومات ډاکتر عبدالله ته ځي، د جمهوري ریاست په لومړۍ دوره کې د احمد ضیاء مسعود رایه په صفر حساب وه، په دویمه کې فهیم خان په نشت حساب و او په درېیمه کې هم د

احمد ضیاء مسعود رایه بیا هم په همغه بڼه ده، لکه څنگه چې د عبدالله په ټیم کې انجنیر محمد خان د عبدالله پر اوږو بار دی، دغسې احمد ضیاء مسعود هم د زلمي رسول پر اوږو بار دی، البته حبیبه سرايي د هزارگانو یو څه قومي رایې راخپلولی شي، په دې ډول به له هرو سلو هزارگانو څخه نږدې (۵۰) رایې محقق واخلي، (۳۰) به سرور دانش واخلي او (۲۰) به حبیبه سرايي راخپلې کړي، په دې ډول حبیبه سرايي د قومي رایو له نظره د زلمي رسول په ټیم کې تر ټولو بڼه مقام لري، دا مثلث کېدی شي دا بڼه خپله کړي.

زلمی رسول (نسلي پښتون)

حبیبه سرايي (هزاره)

احمد ضیاء مسعود (تاجک)

زلمی رسول په هر سلو پښتنو کې (۱۵٪)

احمد ضیا مسعود په هر سلو تاجکو کې (۲٪)

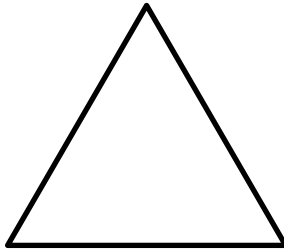
حبیبه سرايي په هر سلو هزاره و کې (۲۰٪)

د قومي ترکیب له مخې دا ټیم په خورا کمزوري موقعیت کې دی.

ژبني ترکیب: د ژبني ترکیب له مخې دا ټیم په ټولو لسو ټیمونو او بیا وروسته احتمالاً په دریو، څلورو یا پنځو ټیمونو کې تر ټولو کمزوری

تیم دی، په دې ټول مثلث کې یو تن هم په پښتو خبرې نه شي کولای، البته زلمی رسول یې د کاغذ له مخې لوستلای شي، خو که کاغذ یې باد یووړ، نو همغه د چارلي پاپلین سندره ورڅخه جوړېږي. د ژبني ترکیب له مخې دا تیم دابنه خپلوي.

زلمی رسول (دري)

حبیبه سرايي (دري)

احمد ضیاء مسعود (دري)

په دې تیم کې د پښتو ونډه کېدی شي (۰،۲) وي، دا په داسې یو حالت کې چې په افغانستان کې ژبني حقوق یوې حساسې مرحلې ته رسېدلي، هېڅ پښتانه او نورو پښتو ژبو ته ددې ژبني ترکیب د صفر کچه د منلو وړ نه ده.

د ماضي ترکیب: له احمد ضیاء مسعود پرته چې سیاسي ماضي یې ټولو ته د منلو وړ نه ده او متنازعه ده، د زلمي رسول او حبیبې سرايي سیاسي ماضي د ډاکټر عبدالله عبدالله تر تیم غوره برېښي، په سیاسي ماضي کې دی ان تر نورو سیاسي سیالانو د مخه دی، خو دلته رایې یوازې د سیاسي ماضي له مخې نه کارول کېږي، که سیاسي ماضي د تائید یا رد وړ وه، نو دې ترکیبونو دا بڼه نه شوه خپلولای.

اقتصادي امکانات: دا ټیم د مالي امکاناتو له نظره په ضعیفه موقف کې نه دی، یو شمېر پانګوال شته چې ورسره مرسته کوي او ویل کېږي چې لا هم ناڅرګندې منابع شته چې دده د کمپاین لګښتونه ورکړي، خو خپله زلمي رسول ددې لپاره پانګه نه ده ټوله کړې، ځکه چې دده په تصور کې هم نه و چې دی به ټاکنو ته ودرېږي.

د اداري فساد له مخې هم، دی یو پاک انسان دی، له ډېرو لوړو مقامونو یې هم ناوړه اقتصادي ګټه نه ده پورته کړې، لومړۍ مرستیال یې هم دده د اوږو بار دی، که هغه پیسې ولري هم، نو پر کمپاین یې نه مصرفوي، دویمه مرستیاله یې هم همداسې درواخله.

رسنيز امکانات: د زلمي رسول ټیم مشخص ټلوېزیونونه، راډیو ګانې او د تبلیغ نورې ذرایع نه لري، د تبلیغاتي کمپاین خلايې د پیسو په بدل کې په اعلانونو ډکه کړې، ایډیالوژیک بېز هم نه لري، چې ځینې ټلوېزیونونه ورسره وړیا مرسته وکړي، البته متحد المال خبرونه یې طبعاً په ټولو ټلوېزیونونو کې خپرېږي.

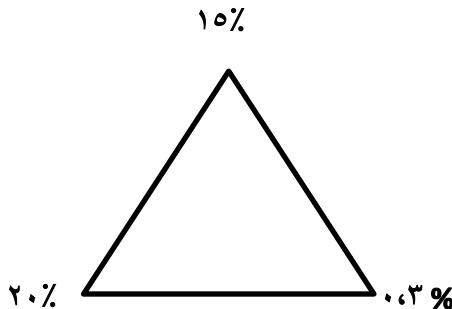
بهرنی ملاتړ: کېدی شي ځینې هېوادونه د زلمي رسول د اعتدال له مخې دده ملاتړ وکړي او یا ورسره خواخوږي ولري، خو دا ملاتړ به زیاتره تر ټاکنو وروسته وي، نه تر ټاکنو دمخه.

کاري ټیم: کاري ټیم یې اکثره د ملي شورا له وکیلانو، یو شمېر پټو دولتي مامورینو، ځینو ځوانانو او د اسلامي جمعیت او وحدت ګوند له یو شمېر غړو جوړ دی، ټیم یې نا متجانس دی، خو نرم خلک په کې دي، ګوزاره کوي، اکثره په کې داسې اشخاص دي چې یوه نه یوه

عارضه لري، په دې خاطر له ده سره یو ځای شوي چې د بريالیتوب په حالت کې ورسره گوزاره وکړي، دې ډول اشخاصو د ډاکټر عبدالله او ډاکټر اشرف غني له وېرې ده ته پناه وروړې ده، ځینې په دې خاطر ورسره ملگري شوي چې فکر کوي دی د دولت کانديد دی او د بريالیتوب چانس یې زیات دی.

انگېزه: دا ټیم نه قومي انگېزه لري او نه هم ملي، د دوی انگېزه له مقابلو او سیالو کانديدانو او د هغوی له چلند څخه د ځینو خلکو وېره ده، دوی اعتدال یوه انگېزه گڼي او دا انگېزه هغه وخت کارنده رول لوبولای شي چې د افراط او تفريط دواړو خطرونه موجود وي.

نو په وروستی نتیجه کې ددې ټیم د رایو عمومي اټکل په دې ډول کولای شو:

۳- د ډاکټر اشرف غني احمدزي د ټیم جوړښت:

د کانديدانو په منځ کې یو مطرح او زیات مطرح کانديد ډاکټر اشرف غني احمدزی دی، د اشرف غني احمدزي ټیم هم د یو مثلث بڼه لري،

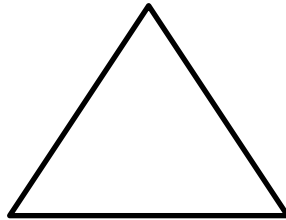
دلته به د دې مثلث پر بېلا بېلو ضلعو، جوړښت او څرنگوالي هم لږه رڼا واچوو.

سیاسي ترکیب: په خپله ډاکټر اشرف غني احمدزی د کوم سیاسي تنظیم غړی نه دی، خو د یو ملتپال تکنوکرات په توګه یې د تېرو (۱۲) کلونو په بهیر کې د ملي سیاسي بهیرونو د پیاوړتیا لپاره مستقیمه او نا

مستقیمه ونډه لرلې ده. لومړنی مرستیال یې (جنرال عبدالرشید دوستم) له پيله بیا تر دې دمه (د افغانستان ملي اسلامي جنبش) په نامه د یوه سیاسي جریان مشري کړې او دویم مرستیال یې د اسلامي وحدت ګوند د (کریم خلیلي) د ګروپ یو اساسي او مرکزي غړی دی. په دې ډول دا مثلث د یوه بشپړ سیاسي او له یوه بل نیم سیاسي مذهبي ګوند او د یوه ازاد سیاستوال له یو ځای کېدو څخه رغېدلی دی.

غوڅ ملتپال تکنوکرات (اشرف غني احمدزی)

اسلامي وحدت د کریم خلیلي
گروپ (سرور دانش)

ملي اسلامي جنبش
(جنرال دوستم)

له سياسي پلوه ددې ترکیب د رایو احتمال په دې ډول دی.
ملتپال تکنوکرات اشرف غني په سلو کې (۵۰٪)
ملي اسلامي جنبش (دوستم) د خپل گوند او د ورته افکارو لرونکو
اشخاصو په سلو کې (۹۰٪)
اسلامي وحدت گوند (سرور دانش) ددې حزب په سلو کې (۳۰٪)
د سياسي جوړښت له مخې دا ترکیب د ډاکټر عبدالله او زلمي رسول
تر تیمونو قوي برېښي.
مذهبي ترکیب: په مذهبي ترکیب کې هم دا مثلث څه خاص مشکل
نه لري، د اکثریت اهل سنت او اقلیت شيعه مذهب دواړه برخې په کې
محسوسې دي، سره له دې چې خپله د اشرف غني احمدزي او جنرال
دوستم د مذهب پالنې عنصر د نورو کاندیدانو په پرتله زیات مطرح نه
دی.

قومي ترکیب: د اشرف غني احمدزي په ټیم یا مثلث کې چې کوم څه د زیات قوت وړ برېښي هغه دا دی چې ددې مثلث یوه ضلع هم خالي نه ده، د اکثریت پښتنو او دوه نورو غټو قومونو ټولو تصویر په کې ښکاري، په نور یوه ټیم کې هم دا تصویر دومره روښانه نه دی، په دې ترکیب کې اشرف غني احمدزی په خپله د اکثریت پښتنو په سلو کې تر (۶۰٪) زیاتې رایې را اخلې، دوستم د ازبکو په سلو کې تر (۸۰٪) زیاتې رایې راخپلوي او سرور دانش هم په هر سلو هزاره و کې (۳۰٪) رایې راخپلولای شي.

اشرف غني احمدزی (پښتون)

سرور دانش (هزاره)

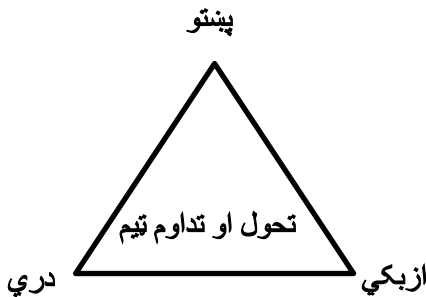
جنرال دوستم (ازبک)

ددې ترکیب د احتمالي رایو د شمېر تصویر په دې ډول کارلای شو.

- ۱- اشرف غني د پښتنو د رایو تر (۶۰٪) زیاتې رایې
- ۲- جنرال دوستم د ازبکو تر (۸۰٪) زیاتې رایې
- ۳- سرور دانش د هزارگانو تر (۳۰٪) زیاتې رایې

البته دا په دې مانا نه ده چې دا ټیم په نورو قومونو کې رایې نه لري او یا هم ډاکټر عبدالله او زلمی رسول په پښتنو او ازبکو کې رایې نه لري، خو دلته مور یوازې د غټو او زیاتو رایو یادونه وکړه.

ژبني ترکیب: د ژبني ترکیب له مخې د تحول او تداوم ټیم تر ټولو ښه موقعیت کې دی، پښتو + دري + ازبکي، درې واړه ژبې په کې په داسې ډول محسوسې دي، چې اشرف غني احمدزی پر پښتو او دري بشپړ حاکمیت لري، دوستم په ازبکي او دري خبرې کولای شي او پښتو د کاغذ له مخې لوستلای شي، سرور دانش د دري ژبې پوخ لیکوال دی او پښتو د کاغذ له مخې لوستلای شي. د ډاکټر زلمي رسول په ټیم کې د (پښتو) او د ډاکټر عبدالله په ټیم کې د (ازبکي) محرومیت، د ډاکټر اشرف غني ټیم ته د بريالیتوب یو بل چانس په لاس ورکوي.

د (ډاکټر اشرف غني) په شتوالي کې (پښتو)، د (دوستم) په شتوالي کې (ازبکي) او د (سرور دانش) په شتوالي کې د (دري) حقوق خوندي دي.

ماضي ترکیب: د ماضي ترکیب له مخې د اشرف غني ټیم هم مصون نه دی. په دې ترکیب کې د اشرف غني مرستیالان هم د تېرو ترخو

قضایا وو یوه برخه گڼل کېږي، ددې ترکیب له مخې دوه نور مطرح کاندیدان هم ورته ستونزې لري.

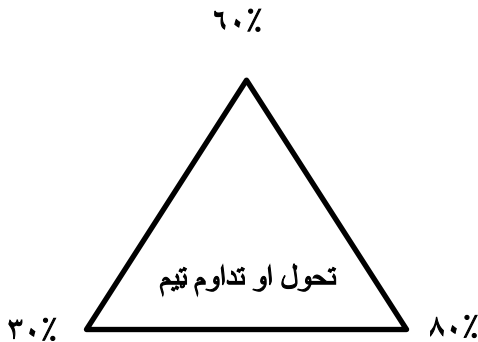
اقتصادي امکانات: د اشرف غني احمدزي ټیم له اقتصادي پلوه په متوسط حالت کې دی، زیاته مرسته د ولس له خوا ورکول کېږي، د ولس د بېلابېلو برخو ډېره کمه کمه بسپنه د غني مټ ډېر پیاوړی کوي.

رسنيز امکانات: د رسنيزو امکاناتو له مخې ډاکټر اشرف غني په قوي موقف کې دی، (اينه)، (نگاه)، (سبا) ټلوېزيونونه يې په بشپړ ډول مرستندويان او خپرندويان دي، (ژوندون راډيو ټلوېزيون) يې هم وړيا مرستندوی دی، رسنۍ يې د تجارتي اعلان په توگه غونډې تر پوښښ لاندې راولي او ځينې نورې رسنۍ يې د خپل ورځني خبري ضرورت پر بنسټ غونډې خپروي. په دريو ژبو د (تحول) ورځپاڼه، فيسبوک، محلي راډيوگانې او ويبپاڼې هم اشرف غني ته وړيا کمپاين کوي، په رسنيز ډگر کې تر ټولو زيات مطرح دی.

بهرنی ملاتړ: په خپله اشرف غني يوه نړيواله څېره ده، له نړيوال باور څخه برخمن دی، لويديځه نړۍ کې خاص محبوبيت لري، خو کېدی شي د گاونډيو هېوادونو ډېر خوښ نه شي، لومړي مرستيال سره يې د ترکيې، ازبکستان او يو شمېر نورو هېوادونو خواخوږي ردېدی نه شي، له دويم مرستيال سره يې کېدی شي ايران پخوانۍ خواخوږي ولري، خو اوس له اشرف غني سره د ودرېدو له امله دا خواخوږي کېدی شي پخوانی رنگ ونه لري.

کاري ټیم: د ډاکټر اشرف غني احمدزي کاري ټیم متجانس نه دی، له بېلابېلو سیاسي او اتنيکي ډلو څخه جوړ شوی دی، په تېره بیا د کمپاین رسمي ټیم یې خپلې خپلې ستونزې لري، د کمپاین تشکیل یې هم د تنظیمي غړو په نا متجانس ترکیب پوښلی، په دې برخه کې ښکاره ستونزې لري، خو څرنگه چې د ولس یوه درنه برخه په خپله د ډاکټر اشرف غني شخصیت ته درناوی لري، نو ځکه یې د کمپاین د رسمي غړو نیمگړتیاوو او مرضونو ته دومره د چا پام نه کېږي.

انگېزه: د اشرف غني احمدزي ټیم د کمپاین لپاره پوره انگېزه لري، هغه بېلابېل محرومیتونه چې په تېرو (۱۳) کلونو کې رامنځته شوي او همدا رنگه مثبت پرمختګونه، د مثبتو هغو تداوم او د منفي هغو بدلونونه د دوی لپاره د انگېزې ښه عوامل دي. نو په وروستی نتیجه کې ددې ټیم د احتمالي رایو جوړښت دا ښه خپلوي.

۴: د استاد عبدالرب رسول سیاف د تیم جوړښت:

استاد سیاف او د هغه کاري تیم هم په هېواد کې د پام وړ رایې لري، خو دا رایې په دې کچه نه دي چې استاد سیاف یا بریالیتوب او یا هم د ټاکنو دویم پړاو ته ورسوي، که استاد سیاف تر ټاکنو وړاندې له خپلې نوماندۍ لاس په سر نه شي، نو د ډاکټر عبدالله پر رایو به منفي اغېزه وکړي، یو څه رایې به د ډاکټر اشرف غني او ډېرې کمې به د زلمي رسول هم راکمې کړي او که انصراف یې وکړ، رایې به یې په ترتیب سره یادو کانديدانو ته لاړې شي. د قومي او جهادي ترکیب له مخې په ډېر خراب موقف کې نه دی.

۵: د قطب الدين هلال تيم:

قطب الدين هلال هم د پاموړ رايې لري، که دی تر اخره پاتې شي، نو د سياسي رايو زيان يې تر ډېره حده انجنير محمد خان او د قومي رايو

زيان يې ډاکټر اشرف غني ته رسي او که انصراف يې وکړ، نو د رايو اغېز يې هم په همدې ډول دی.

۶ پاتې نور پنځه کانديدان:

پاتې نور پنځه کانديدان يا ډېرې کمې رايې لري او يا هم يوازې محلي رايې، خو لکه څنگه چې د مخه مې وويل؛ د انصراف زيات احتمال يې هم شته.

راځو اوس وروستي تحليل او نتيجې ته!

درې کانديدان تر ټولو زيات مطرح دي چې په ترتيب سره ورته اشاره کېږي.

۱- ډاکټر اشرف غني احمدزی

۲- ډاکټر عبدالله عبدالله

۳- ډاکټر زلمی رسول

که پورتنی درې او جمع دوه نور نوماندان او بیا جمع یو دوه نور نوماندان تر پایه ودرېږي، نو زیات احتمال دی چې ټاکنې دویم پړاو ته لاړې شي، د دغو واقعیتونو له مخې زیات اټکل دی چې د ټاکنو په دویم پړاو کې به ډاکټر اشرف غني احمدزی او ډاکټر عبدالله عبدالله یو بل سره سیالي کوي.

په دویم پړاو کې زیات احتمال دی چې ډاکټر اشرف غني به بریالی شي، د اشرف غني بریالیتوب اوسني ((پوزیشن)) او ((پوزیشن)) دواړو ته د زغملو وړ نه دی، هر څومره چې داشرف غني د بریالیتوب چانس زیاتېږي، نو په پورتنیو معادلو کې هم د تغیر احتمال زیاتېږي.

یو بل احتمال هم شته چې که د نظار شورا او اسلامي جمعیت مشران دا درک کړي چې په وروستي تحلیل کې ډاکټر عبدالله عبدالله حتمي ماته خوري او ډاکټر اشرف غني حتمي بریالی کېږي، نو دوی پر دویم اېشن یا انډول هم فکر کوي، د دویم انډول لپاره دوی پر ډاکټر زلمی رسول فکر کوي، دوی تر اشرف غني احمدزي، زلمی رسول ته ډېره ترجیح ورکوي، د زلمی رسول په ترکیب کې عملاً اسلامي جمعیت او نظار شورا دخپل دي.

دوی به د ډاکټر عبدالله د حتمي ماتې د احتمال په حالت کې هڅه وکړي چې ډاکټر عبدالله د زلمی رسول په ګټه تېر شي، ډاکټر عبدالله

به د خاصو او زیاتو امتیازاتو په بدل کې انصراف وکړي. کله چې ډاکټر عبدالله عبدالله د زلمي رسول په گټه تېر شي، نو د هغه په نتیجه کې به د زلمي رسول په ټیم کې د تاجکو او اسلامي جمعیت د رایو کومه خلا چې اوس محسوسه ده، هغه به ډکه شي، حکومتی امکانات به هم د دوی په خوا شي، اسلامي جمعیت به د تېرو (۱۳) کلونو په شان بیا له زعامت څخه تېر شي، خو قدرت به په بشپړ ډول ترلاسه کړي، د پښتون په نامه به یو څوک تش په نامه د یوه عنوان په توگه د واک په سر کې وي، خو د قدرت اصلي متن او محتوا به له دوی سره وي.

البته دا په هغه حالت کې ده چې د نظار شورا او اسلامي جمعیت ټول مشران سل په سلو کې پر دې باوري شي چې ډاکټر عبدالله نه شي بریالی کولای. البته که دوی د عبدالله د بریالیتوب چانس وگوري، نو بیا دوی هم د مملکت زعامت غواړي او هم قدرت. د اشرف غني د ټیم په وجود کې دوی هم زعامت له لاسه ورکوي او هم نامشروع قدرت، نو ځکه خو له ټولو هغو لارو چارو څخه کار اخلي چې د ډاکټر غني د بریالیتوب مخه پرې نیول کېدی شي، البته که ډاکټر اشرف غني احمدزی خپل انتخاباتي ټیم منسجم او مستحکم وساتي او د ولس پیوستون همداسې له ځان سره ولري، نو د عبدالله او د هغوی حکومتی او تنظیمي ملاتړي نه شي کولای، دده د بریالیتوب مخه ونیسي.

د ولسمشر کرزي رول به څه وي؟

ظاهراً خو ولسمشر (حامد کرزی) وايي؛ په ټاکنو کې هېڅ ډول مداخله

نه کوم، خو دا واقعیت هم نه شي پتېدلای چې که د ولسمشر ملاتړ او فشار نه وای، نه به زلمي رسول خان نومانده کړی و او نه به قیوم کرزی د هغه په گټه تېر شوی و، طبیعي خبره ده چې ولسمشر د خپل مابعد رول لپاره زلمي رسول تر ټولو مناسب شخص گڼي، نه ډاکټر عبدالله او نه هم ډاکټر اشرف غني احمدزی هغه رول ته غاړه ږدي، چې ولسمشر

کرزی یې له زلمي رسول څخه هیله لري، خو دې سره سره بیا هم ولسمشر نه غواړي او نه هم کولای شي په ټاکنو کې ډېره څرگنده مداخله وکړي، البته د عطا محمد نور، صلاح الدین رباني او نورو جمعیتیانو په مرسته به هڅه وکړي چې ډاکټر عبدالله د زلمي رسول په گټه منصرف کړي، دا که څه هم ضعیفه احتمال دی، خو رېدلای هم نه شي، په دې حالت کې به ولسمشر په اسانۍ سره د زلمي رسول ملا وتړي او د ډاکټر اشرف غني احمدزي مخې ته به تیرې تولى کړي. د

ولسمشر تېرې ماضي ته په کتو سره، ده زیات وخت د پښتنو او ازبکو د خفگان په بیه اسلامي جمعیت، نظار شورا او د هغوی قومي ملاتړي خوشاله کړي. هزاره گان د زلمي رسول او اشرف غني په ټیم کې ورته مقام لري، نو ځکه خو کرزي ته د هغوی خوشاله ساتل اسانه کار دی. پښتنو او ازبکو په تېره دوره کې تر هر چا زیاتې رایې ولسمشر کرزي ته ورکړې، خو په حکومت کې تر هر چا زیات بې برخې شول او ځای یې هغو کسانو ونيو چې د کرزي مخالفین وو او لا هم دي.

که کرزی په دې پوه شي چې اشرف غني حتمي گټونکی دی، نو بیا کېدی شي خپل چلند بدل او ناپېيلتوب غوره کړي، که چېرې عبدالله منصور نه شي او دویم پړاو ته زلمی رسول او اشرف غني ووځي، نو په دې حالت کې لومړی احتمال دادی چې اسلامي جمعیت، خبره په دې دلیل بحران ته بوځي چې ووايي، په رایو کې تقلب شوی او د دوی په اصطلاح ولې د یوه قوم دوه نوماندان سر ته ووتل؟ او دویم احتمال

دادی چې عبدالله ته د احمدضیا مسعود پر امتیازاتو سربېره نور زیات امتیازات ومنل شي او تر هغه وروسته اسلامي جمعیت او تاجک ټبر د زلمي رسول ملاتړ وکړي.

په دې حالت کې به بیا مقابله یو حساس پړاو ته داخله شي. دا مهال که ډاکټر اشرف غني احمدزی خپل ټیم متحد وساتي او یا یې وساتلی شي او د دولت د مداخلو مخه ډب کړي، نو بیا هم احتمال شته چې ډاکټر اشرف غني احمدزی گټونکی شي.

ددې ټول بحث وروستی نتیجه داده چې که ډاکټر عبدالله عبدالله له زلمي رسول سره دویم پړاو ته لاړل، نو زلمي رسول به ټاکنې وگټي، که عبدالله او اشرف غني دویم روند ته لاړل نو اشرف غني به ټاکنې وگټي، که زلمي رسول او اشرف غني دویم پړاو ته لاړل، نو اشرف غني به ټاکنې وگټي، وروستی وروستی تحلیل دادی چې که حکومت هېڅ مداخله ونه کړي او کانديدان دوه یا درې پاتې شي او ټیمونه هم په همدې بڼه پاتې شي، نو زیات احتمال دی چې ډاکټر اشرف غني احمدزی به په اول او یا هم په دویم پړاو کې د ټاکنو گټونکی شي.

د ولسمشرۍ راتلونکي انتخابات او احتمالات

(دویم درس)

پوښتنې او ځوابونه

محمد شعیب جرأت:

استاده! څو ورځې مخکې له
ایراني رسنیو او افغاني
رسنیو څخه دا خبرونه
خپاره شول چې ایران ویلي
دلته ډېری افغانان اوسېږي
که افغان حکومت وغواړي،
نو دوی ته هم د رای اچونې
زمینه برابرولی شي، تر څو
خپله رایه وکاروي. ایا دا یوه
نا مستقیمه لاسوهنه نه ده

چې د یو کاندید په ګټه رایه اچونه وشي؟

ځواب: ډېره مننه، د جمهوري ریاست په لومړیو انتخاباتو کې هم،
هلته په ایران او هم پاکستان کې مهاجرو غوښتنه وکړه، بیا ملګرو
ملتو یو هیئت وټاکه، زه هم په هغه هیئت کې شامل وم، نو د پاکستان
حکومت هم موافقه وکړه چې هلته دې ټاکنې وشي، په هغه وخت کې
شرط دا و چې که پاکستان کې انتخابات کېږي نو ایران کې هم

وشي او که په ایران کې کېږي په پاکستان کې دې هم وشي. نو بیا هغه وخت نتیجه دا شوه چې ملگرو ملتو مصرف ومانه او په دواړو هېوادونو کې ټاکنې ترسره شوې. د ټاکنو کمیسیون ډېر پخوا اعلان کړی چې مور نه شو کولای په دې دواړو هېوادونو کې انتخابات وکړو او هغه هېوادونه هم په اسانۍ دې ته نه حاضرېږي چې هلته انتخابات وکړو. خو هغه لومړنیو انتخاباتو کې هغو هېوادونو همکاري وکړه، بالاخره هغه انتخابات ترسره شول، اوس خو د انتخاباتو کمیسیون مطلق اعلان کړی او په دې پاتې (۲۷) یا (۲۸) ورځو کې هېڅ مجال نه شته چې دې هېوادونو کې انتخابات وشي. البته که شفاف انتخابات نه یوازې په پاکستان او ایران، بلکې په خلیج او نورو هېوادو کې وشي، افغانان حق لري چې رایه ورکړي او د هېواد په برخلیک ټاکلو کې ونډه واخلي، خو په دې شرط چې د هغو هېوادونو لاسوهنه پکې نه وي.

مسعود سروري: استاده! په صفر اوټ کېدل یا وېکت له لاسه ورکول ملت ته په ګټه دي که په تاوان؟

ځواب: د انتخاباتو کمیسیون چې کوم وخت ورته ټاکلی و که هغه وخت کې هر نوماند له خپلې

نوماندۍ تېر شوي وای، نو ملت ته یې ډېره ګټه رسوله، ځکه کوم ووټ کارتونه چې چاپ شوي، پر هغو لګښت راغلی او د دوی عکسونه پکې

دي، کاشکې که د انتخاباتو کمیسیون دا شرط ټاکلی وای که چا تر ټاکنو وروسته یو لک رایې یا کارتونه پوره نه کړل نو دغومره سلنه به د ټاکنو تاوان ورکوي. او یا وروسته انصراف کوي، نو باید یو څه جریمه یې پرې ایښې وای، خو بیا هم چې ملت له نورې سرگردانۍ بچ شي دا هم د ملت په گټه ده او یا که په لومړي پړاو کې درې یا څلور تنه راکم شي دا هم د ملت په گټه ده، ځکه چې په انتخاباتو کې جنجالونه وي، مشکلات وي، تفرقه رامنځته کېږي، ناامني شته، قتل او قتل کېږي، نو په لومړي پړاو کې چې نوماندان څومره راکم شي ملت ته په گټه ده.

رحمان الله، د ملي

تحریک غړی: استاد

مخکې ورور پوښتنه

وکړه چې بهر مېشتو

افغانانو ته که زمينه

برابره شي او بل د بهر

مېشتو افغانانو رایه

اچونه د هېواد مېشتو

افغانانو په شمول،

څومره اغېزه لرلای شي د یو کانديد پر گټنې باندې؟

ځواب: نور هېوادونه چې اتباع یې په نورو هېوادونو کې اوسېږي د هغوی ټولو لپاره یې زمينه برابره کړې، خو اکثره یې الکترونيکي انتخابات لري، نو هغوی ټول د هېواد په برخليک کې برخه اخیستلای

شي. که بهرمېشتو افغانانو ته هم دا زمينه برابره شوې وای، نو ډېره به ښه وای، د هغوی روهي پيوند به له افغانستان سره تړل شوی و، د افغانستان برخليک په ټاکلو کې به يې ځان محسوس گڼلی و، له هر پلوه افغانستان ته او افغانانو ته په گټه ده، خو اوس د محدودو امکاناتو په نظر کې نيولو سره که د افغانستان دننه کې هم عادلانه انتخابات وشي، د افغانستان په گټه ده.

محبت الله حيات: لکه څرنګه چې استاد د دغو درېواړو کانديدانو ترکیب وڅېړه، نو تر ټولو کمې رایې اخیستونکی زلمی رسول و چې لس یا یوولس فیصده رایې اخیستونکی و او عبدالله عبدالله نوي (۹۰) فیصده رایه اخیستونکی و، نو څنګه به

عبدالله عبدالله د زلمي رسول په گټه تېر شي او بله خبره د عبدالله عبدالله په ټيم کې د پښتنو خبره هم مطرح ده چې محمد خان (پښتون) هم ورسره دی او خپله هم په پښتو لړ څه پوهېږي، خو د زلمي رسول په ترکیب کې هېڅوک په پښتو نه پوهېږي نو ایا امکان لري چې عبدالله عبدالله د زلمي رسول په گټه تېر شي؟

خواب: ښه پوښتنه ده، مور ويل چې يو ضعيفه احتمال دی، نو ډاکټر عبدالله عبدالله که چېرې يوازې د اشرف غني مقابلې ته پاتې شي په

دویم راوند کې، نو دوی خپله هم پوهېږي چې د اشرف غني ترکیب پوره دی انتخابات گټي، نو بیا د دوی خپله گټه هم په دې کې ده چې د زلمي رسول په گټه تېر شي، نو هغه رایې چې د عبدالله دي هغه ټولې ځي زلمي رسول ته، ځکه چې زلمي رسول ته دوی ډېره ترجیح ورکوي، نظر اشرف غني ته، نو له دې کبله که دوی د خپلې ما بعد گټې په خاطر باندې دا وسنجوي، خو دا حتمي نه ده چې عبدالله د زلمي رسول په گټه تېر شي او که زلمي رسول انصراف وکړي، نو د زلمي رسول رایې عبدالله ته نه ځي؛ دا رایې د عبدالله پخې دي په دویم راوند کې هم نه زیاتېږي ډېرې کمې به زیاتې شي، هغه رایې بیا متناسبې دي مقابل کاندید ته هم بیا رایې ځي، نو اوس دا ترکیب که سپری وگوري یو مثلث، دوه ضلعي لري یو مثلث درې ضلعي لري، یانې د یو دوه بشپړې دي یوه یې کمه ده د بل درېواړه بشپړې دي بیا په دې کې هم داسې ده چې باید قومي بېلانس هم په افغانستان کې په پام کې ونیسو دا چې اشرف غني په سلو کې د شپېته سلنه پښتنو رایې اخلي دا ډېرې زیاتې راځي، ځکه چې مجموعاً دلته اکثر ډېر زیات دی او چې لومړی مرستیال یې د خپل په سلو کې اتیه رایې اخلي دا د هماغه قوم په تناسب دي نه په مجموع کې، یا که عبدالله په تاجک مېشتو کې زیاته رایه اخلي نو بیا مجموعاً هغه ټوله چې راجمع کړې تر دې نورو رایو څخه ډېره کمه راځي؛ نه مقایسه کېږي له هغې سره، نو که د یو ورکوتي قوم څوک سل په سلو کې رایه اخلي، نو کېدی شي ټولې پنځوس زره رایې وي، خو که بل څوک د لوی قوم په سلو کې پنځوس رایه واخلي کېدی شي چې هغه شپږ یا اووه لکه رایې وي. نو دا تناسب مور په هغه شکل مقایسه کړی و.

اسماعیل ازاد، سیاسي مبصر: یون صیب! دا کوم ترکیب چې د زلمي رسول دی ایا دا خو هغه پخوانی طرزالعمل نه دی چې ټولو

جهادي او بحران کې
ښکېلو ډلو په دې
اتفاق کې وي چې د
کرزي په وجود کې
زموږ د ټولو مفادات او
کومې ناخوالې چې
دوی کې وي دا ټولې
دوی په وجود کې
حفظ وي، زلمی

رسول چې د کرزي کانديد دی، دده په وجود کې هغوی په دغو
ديارلسو کلونو کې د باعزته ملتونو په لړ کې افغانان د نړۍ مفسد ترين
ملت معرفي کړ ایا دې ته به دوام ورکول نه وي؟

خواب: تشویش هم دا دی اکثره سره، بېشکه همداسې امتداد پيدا
کوي، تردې هم په ضعیفه حالت کې، یو شمېر خلک چې دې دوه نورو
کانديدانو: عبدالله او اشرف غني ته تمایل لري هغوی وايي چې باید
دغه حالت کې یو څه تغیر راشي، خو د زلمي رسول په وجود کې د دې
اوسني حالت تداوم دی، تردې هم په ضعیفه حالت کې. ځینې خلک
چې ورسره ملګرتیا کوي دوی نرم خلک دي او دوی خپله هم وايي
چې موږ نرم خلک یو چاته څه نه وایو. نو دغه نرمښت به ددې سبب
شي چې پخوانی فساد امتداد پيدا کړي او د تیمونو ترکیب څخه هم دا

معلوماتي پېړۍ چې تحول به رامنځته نه کړای شي او د سختو حالاتو پر وړاندې به مقاومت ونکړای شي، همدا وېره چې تا سره ده اکثره افغانانو سره ده، نو په دې توګه نوی حالت نه رامنځته کېږي د همغه پخوانۍ تداوم دی.

پوښتنه: ارین پکتیار: استاده!

که لومړي پړاو انتخاباتو کې درغلي شي او عبدالله عبدالله او زلمی رسول دویم پړاو ته لار شي، پښتانه خو به یې وزغمي، هم عادت دي هم ویده دي، ازبک به دغه پایلې ومني، د ازبکو مخه به څوک ونیسي؟

ځواب: مشکل هم همدا دی، دې

ترکیبونو د سیاسي رنگ په تناسب زیات قومي رنگ واخیست، نو په دې خاطر د مشکلاتو احتمال زیات دی. په نورمالو شرایطو کې د ډېر زیات مشکل احتمال کم دی، اوس که لومړي پړاو کې درغلي ونه شي نو د دې دوه کاندیدانو (عبدالله او اشرف غني) ډېر احتمال دی بیا که د دوی مثلثونو ته ګورو د ډاکټر اشرف غني مثلث ټولې ضلعي پوره دي، نو احتمال شته چې زیاتې رایې وګټي، دا احتمالات چې موږ وایو داسې نه دي چې خامخا همدا احتمالات پاتې کېږي، بلکې که حالات همداسې روان وي، نو تر یو څه حده همدا احتمالات ډېر زیات قوي دي، که دوی د ولس واقعي رایې وګټلې نو بیا حالات د بحران لوري ته نه ځي ځکه ولس به پرې قانع وي، خو که د تقلب له لارې وړاندې لار

شي، نو بيا طبعاً مشکلات پيدا كېږي، ځكه بيا يې پښتانه هم نه مني، ازبک يې هم نه مني، عبدالله خو به کېدی شي زلمي رسول ته په دې خوشاله وي چې د عبدالله چانس به په دویم راوند کې زیات شي، خو که ډاکټر اشرف غني او ډاکټر عبدالله ووتل بيا د زلمي رسول او ډاکټر عبدالله د ملگرتيا احتمال ډېر دی او هغه حلقې چې کار کوي کونښن کوي چې اشرف غني دویم راوند ته لار نه شي، زلمي رسول او عبدالله لار شي، نو بيا به په دې کې د بد او بدترین انتخاب وي.

پوښتنه: شريف الله ناصري د ملي تحريک غړی: استاده!

دا یو منل شوی واقعیت دی چې ټاکنې تل له گیلو، ننگونو او لانجو سره مخ وي، خصوصاً هغه هېواد کې چې څلور دېرش کلنه متداومه جگړه پرې تېره شوې وي. دغه درې نوماندان چې ډېر تر سترگو کېږي

او یا هم هر سړی ترې د کامیابی تمه لري چې موږ هم دلته پرې ډېر بحث وکړ، ډاکټر اشرف غني، ډاکټر عبدالله او زلمي رسول، دا خو ښکاره خبره ده چې خدای نخواستې د عبدالله په کامیابېدو سره موجوده جغرافیه او دې کې موجوده اوسېدونکي له ستونزو او چیلنجونو سره مخ کېږي او د افغانستان حاکمیت او حتا بیرغ هم تر

پوښتنې لاندې راځي. خو که راشو د ډاکټر غني او ډاکټر رسول په اړه ، په افغانستان کې د خارجیانو په موافقه او یا هم د دوی گټې ساتل پکې مهم اړخ دی، د زلمي رسول اداره خو کټ مټ د ولسمشر کرزي او یا هم د هغه ځای ناستی لیدل کېږي او په افغانستان کې د مطبوعاتو لپاره د شخوند وهلو ښه موضوع ستراتیژیک تړون دی، یانې له زلمي رسول څخه به هم هغه توقع کېږي چې د ولسمشر کرزي دریځ به خپلوي چې پر هغه دریځ خو واقعاً افغانستان د ستونزو خواته ځي، خو که راشو اشرف غني ته، دا صحیح ده چې دوستم د ده مجبوریت و چې د نفوس یا د قوم استازولی لپاره یې له ځان سره ودراره. نور که گورو چې په ولایاتو کې وسلوال پاتې شوي، دده په دفترونو کې لیدل کېږي او ده ته کمپاین کوي، ایا ډاکټر غني به خپله اداري پالیسي هم په دوی جوړوي؟ یا به دا خلک په وچ میدان پرېږدي او د عدالت پر بنسټ به پرېکړه وکړي؟

ځواب: خپله یې کتاب لیکلی (د عادلانه نظام لار) نو و به گورو که کامیاب شو د هماغه کتاب لار خپلوي او یا هم بل حالت غوره کوي. د عامو افغانانو او کار پوه افغانانو وظیفه دا ده چې د دغه نظام د اصلاح لپاره یو ښه سړی کامیاب کړي او بیا له ښه سړي سره مرسته وکړي چې اصلاحات راولي. نو ستونزې ټول ټیمونه لري، ملایکې نه دي، اکثره کاندیدانو سره چې کوم کسان ملگري شوي د خپل شخصي موقف د تقویې لپاره ملگري شوي دي. دا ستونزې شته، خو موږ به بیا وگورو دوه پړاوه دي: چې یو د انتخاباتو تر گټلو مخکې پړاو او بله تر انتخاباتو وروسته یا مابعد مرحله ده.

ډېره مننه کور مو ودان

انتخابات او خطرات

(درېیم درس)

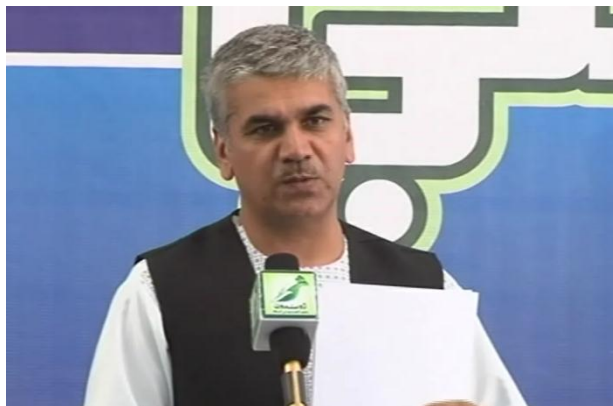
((خوږو ځوانانو او د غونډې قدرمنو گډونوالو ملی درسونه د ژوندون ټلو بزیون د تحلیلي بحثونو یا درسونو یوه لړۍ ده، انتخابات او خطرات، ددې درسونو د لړۍ درېیمه کړۍ ده. مخکې تر دې چې درس پیل کړم ښه به وي چې د تېر درس لنډیز ته لږ تم شو.))

لومړۍ برخه:

د تېر بحث ارزونه او کره کتنه:

تېره لیکنه وه: (انتخابات او احتمالات): هغه لیکنه زیاتره پر اټکلونو او احتمالاتو راڅرخېده، خو مهمو ټکو ته اشاره شوې وه:

انصراف: اټکل شوی و چې انصراف به کېږي، له (۱۱) تنو څخه (۳) تنو انصراف وکړ، لومړنی شکل مو دا ډول اټکل کړی و:

۱۰=۱-۱۱

۶=۴-۱۰

۴=۲-۶

۳=۱-۴

۲=۱-۳

۱=۱ x ۱

دویم اټکل، مطرح کانديدان وو:

۱- ډاکټر عبدالله عبدالله

۲- ډاکټر زلمی رسول

۳- ډاکټر اشرف غني احمدزی

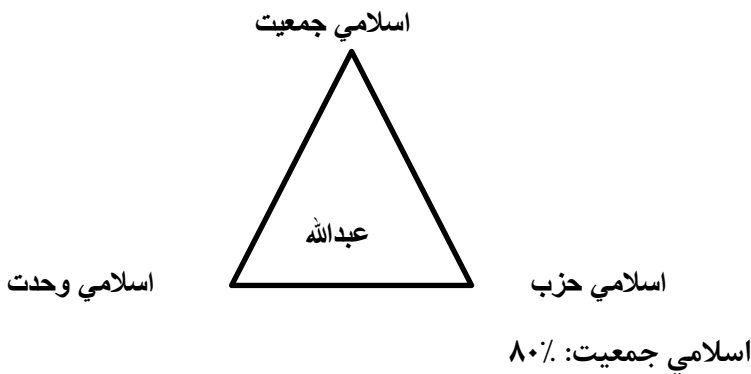
۴- استاد عبدالرب رسول سیاف

۵- قطب الدين هلال

په دې کې (۳) کانديدان: ۱- ډاکټر اشرف غني احمدزی ۲- ډاکټر عبدالله عبدالله ۳- زلمی رسول تر ټولو مطرح وو.

درېيم اټکل دا و: جملې يې کټ مټ را اخلم: ((که پورتنی درې او جمع دوه نور نوماندان او بيا جمع يو دوه نور تر پايه ودرېږي، نو زيات احتمال دی چې ټاکنې دويم پړاو ته لاړې شي، د دغو واقعیتونو له مخې زيات اټکل دی چې د ټاکنو په دويم پړاو کې به ډاکټر اشرف غني احمدزی او ډاکټر عبدالله عبدالله يو بل سره سيالي کوي.

څلورم اټکل د سیاسي ترکیب له مخې و:

اسلامي وحدت (محقق ډله): (۵۰٪)

اسلامي حزب (ارغندیوال): (۳٪)

د عملي کېدو پر مهال په دې اټکل کې یو څه توپیر راغی.

له قومي پلوه تاجک ټبر په سلو کې تر (۸۰٪)، هزاره په سلو کې تر

(۵۰) او پښتون تر (۰) پورته رایې ډاکټر عبدالله عبدالله ته ورکړې.

۵- د زلمي رسول د رایو وروستی اټکل داسې و.

په هر سلو پښتنو کې ۱۵٪

په هر سلو تاجکو کې ۲٪

په هرو سلو هزاره کې ۲۰٪

دا اټکل واقعیت ته تقریباً نږدې وخوت، دا ټول چې سره راټول شي،

کېدی شي مجموعي رایه یې ۱۱٪ شي چې اوس ډاکټر زلمي رسول

گټلې دي. البته په ډېر کم توپیر.

۶- د ډاکټر اشرف غني د رایو اټکل داسې و:

۱- په هر سلو پښتنو کې (۶۰٪)

۲- د جنرال دوستم په وسیله په هرو سلو ازبکو کې (۸۰٪)

۳- د سرور دانش په وجود کې په هرو سلو هزاره و کې ۳۰٪ . ددې اټکل دوه لومړنۍ برخې بېخي پوره وختې، یوازې درېیمه برخه یې پر واقعیت بدله نه شوه، ان تر وړاندوینې ډېرې کچې ته راټیټه شوه. که د اټکل سم ختلی وای او د زیات تقلب مخه نیول شوې وای، نو پوره باور و چې د ډاکټر اشرف غني او ډاکټر عبدالله تر منځ به د رایو تفاوت ډېر کم و.

کوم شی چې په تېر درس کې ورته زیاته نغوته نه وه شوې، هغه د نږدې (۱۲) لکه رایو سیستماتیک تقلب دی.

که چېرې د اشرف غني د ټاکنيز مثلث وروستی ضلع د دوو نورو په شان فعاله وای، زموږ د تېر درس احتمالات نږدې ۹۵٪ پر واقعیت

بدلېدل، خو اوس هم چې تېر بحث ټول ارزوو، نو په سلو کې ۸۵٪ یې عملي بڼه خپله کړې ده.

اوس راځو د دویم پړاو انتخاباتو او احتمالي خطراتو ته!

په دې پړاو کې د تېر پړاو په شان احتمالات ډېر زیات نه دي، یانې ثابتته خبره ده چې په دوو کې به یې یو ضرور گټي. خو ددې اټکل شته چې تقلب به کېږي. که چېرې د تقلب مخه ونیول شي، نو ددې احتمال شته چې د دواړو نوماندانو ترمنځ به واټن زیات نه وي. بڼه به وي چې د تېرو ټاکنو نیمگړتیاوو ته هم لږ نغوته وکړو:

۱- تقلب: د قانون تر چتر لاندې ناقانونه او سیستماتیک تقلب؛ داسې یو تقلب چې صندوق ته د رایې تر اچولو وروسته یې تثبیت خورا گران کار دی. عیناً لکه په دوه لیټرو شیدو کې چې یو لیټر اوبه ورگډې کړې.

۲- نظارت: لکه څنګه چې ویل کېدل نظارت هغه شان ترسره نه شو. په تېره بیا د ډاکټر اشرف غني ټیم د رسمي نظارت له پلوه خورا کمزوری و. دا برخه یوازې پر ولسي نظارت ولاړه وه، چې نظارت یې په خپله خوښه و، خو د شکایت د ثبت او رسمي اعتراض حق یې نه درلود.

۳- تصني جنګونه: د معمول په څېر په ځینو سیمو کې مصنوعي طالبان پیدا کړای شول او په ځینو سیمو کې تصني جنګونه ونښتل، چې طبعاً دې کار د یوه مطرح کانديد طبيعي ووت ته زیان ورساوه.

۴- د ټاکنو کمېسیون د ځینو کارکوونکو لاسوهنه: طبيعي خبره ده چې د ټاکنو کمېسیون یو شمېر مامورینو چې له پخوا څخه په دې

کمپسیون کې کار کوي، د تقلاب یوه اوږده پروسه یې تجربه کړې، د کمپسیون له نویو مامورینو سره په همکارۍ د ځینو مشخصو کاندیدانو په گټه درغلی ته لاره اواره کړه.

۵- تر اصلي حالت پورته ووت کارونه: په ځینو ولایتونو کې تر اصلي حالت زیاتې رایې وکارول شوې، په مجموعي ډول (۱۰) داسې ولایتونه شته چې تر طبیعي ووت پورته رایې په کې کارول شوي دي.

۶- د شمېرنې بهیر: د شمېرنې بهیر هم هغسې نه و چې اټکل یې کېده، تېرې تېروتنې یو ځل بیا په کې تکرار شوې. د شفافیت لپاره ټولې لارې چارې ونه کارول شوې.

۷- دواړه کمپسیونونه: دواړه کمپسیونونو په پیل کې اعلان وکړ چې په ټاکنو کې د پام وړ درغلي شوي ده، خو باطلې رایې بیا د پام وړ نه وې؟ اسمان لکه څنګه چې غورېده، هسې ونه اوږېده. که چېرې دواړو کمپسیونونو پامور تورې رایې باطلې کړې وای، نو دویم پړاو کې به د نوماندانو پلویانو ډېرې درغلي ته زړه نه وای ښه کړی. خو اوس کېدی شي خبره معکوس شي.

۸- د دولتي چارواکو لاسوهنه: څوک غواړي او که نه چې دا واقعیت ووايي یا یې ونه وایي، خو دا یو واقعیت دی چې گڼ شمېر دولتي چارواکو په ښکاره او پټه تر وروستي حده په ټاکنو کې د مشخصو کاندیدانو په گټه لاسوهنه وکړه، ښه به وي چې په ډاګه یې نوم واخلو:

اسلامي جمعیت او نظار شورا چې په تېرو (۱۳) کلونو کې یې تر بل هر تنظیمه په حکومت کې ونډه زیاته ده، په دې تنظیم پورې اړوند

چارواکو د خپل کانديد په گټه لاسوهنه کړې ده. د اسلامي جمعيت تر څنگ د اسلامي حزب يوه برخه، اسلامي وحدت گوند او ځينې نور تنظيمونه په ترتيب سره په دې ډله کې راځي:

۱- د انتخاباتي توکو نا عادلانه وپش: له ځينو سيمو څخه دا شکايتونه وو، چې ووت کارتونه کم وو. ځينو سيمو ته تر معياره پورته کارتونه ورسېدلي او همدارنگه ځينې نورې نيمگړتياوې.

خو له دې ټولو ستونزو سره سره، د هېواد امنيتي سياسي حالاتو ته په کتو سره بيا هم دا چې ټاکنيزو کمېسيونونو ټاکنې تر دې بريده ورسولې او نوماندانو له کوم جنجال پرته د ټاکنو لومړنۍ پايلې ومنلې، دا يو لوی بری او پرمختگ و، هم ټاکنيزو کمېسيونونو ته او هم ټول افغان ولس ته!

اوس راځم د ټاکنو دويم پړاو ته:

لومړۍ، ټاکنيز کمپاينونه:

دا کمپاينونه هغومره گرم نه دي، لکه څنگه چې په لومړي پړاو کې وو. خو دا کمپاينونه پر دوو مطرحو کانديدانو سربېره (۸) نورو نوماندانو او ځينو نورو مشخصو مطرحو څېرو له ډېر سربېست څخه ژغورلي دي. اوس راځو ددې ډول اشخاصو تاثيراتو ته!

۱- رواني تاثيرات: يو او بل کانديد ته د دا ډول اشخاصو اوښتل راوښتل خپل رواني تاثيرات لري، د هغو د پلويانو روحيه پياوړې او کمزورې کولای شي، خو بيا هم اصلي کار ولس سره دی.

۲- سیاسي تاثیرات: دوو مطرحو کانديدانو چې په خپلو ټيمونو کې يې د سياسي، قومي او مذهبي عناصرو کومه نیمگړتيا او کمزورتيا احساسوله، دواړه هڅه کوي چې خپلې نیمگړتياوې په دې اشخاصو پوره کړي. دا اشخاص که څه هم اوسمهال ددې کانديدانو سياسي، قومي او مذهبي مشروعیت ته گټه رسوي، خو د بريالیتوب په حالت کې دا ډول اشخاص خپله د بحران یوه سرچینه ده.

عملي تاثیرات: دا ډول اشخاص عملي تاثیرات نه لري، که لري يې هم نو ډېر کم دي. ځکه ووت خو ولس سره دی. ولس لکه د رمې په شان نه دی، چې دوی يې کومې خواته بيايي، هغه به هم په پټو سترگو ځي، دوی هغه شان کمپاین او لگښت چې د ځان لپاره يې کاوه، اوسنیو دوو کانديدانو ته نه کوي، یوازې په اینده نظام کې د ځان ځایونې لپاره هڅې کوي.

اوس راځم د عملي ټاکنو دویم پړاو ته!

لومړی ستونزو ته اشاره کوو:

لومړی احتمال دادی چې د خلکو شمېر به هغومره نه وي، لکه په لومړي پړاو کې چې و. د ولایتي شوراگانو نوماندانو د خلکو په هڅونه کې اساسي نقش درلود، هغوی اوس په دې بهیر کې نه شته. که چېرې دواړه کانديدان قوي انگېزه تخلیق کړي، کېدی شي دا خلا څه ناڅه ډکه شي.

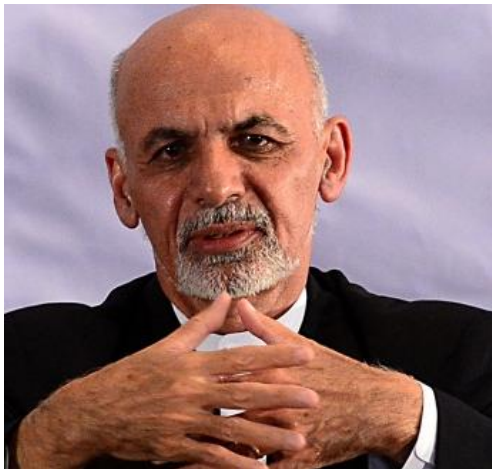
نیمه پېری یون / ملي درسونه

دویم احتمال دادی چې تقلب به د پخوا په انډول لاریات شي، دا تقلب به پټ هم شي داسې چې د تېرو ټاکنو د گډونوالو شمېر به ورته د دلیل په توگه راوړي.

درېیم احتمال دادی چې تصنعی جنگونه به پیل شي، مصنوعی طالبان به راوټوکول شي، د امنیتي ارگانونو تنظیمپالی اشخاص به هم د خپل کاندید په گټه لاس تر زني کېني.

څلورم اټکل دا دی چې که چېرې ددې ټولو ستونزو مخه ډب نه شي، نو نامشروع ټاکنې به پر ولس تحمیل شي او دا به په خپله د یوه اوږده بحران لپاره لاره اواره کړي، نه یوازې بایلونکي کاندید ته به د منلو وړ نه وي، بلکې ولس به یې هم ونه زغمي.

اوس راځو د راتلونکو ټاکنو خطراتو ته!

۱- ډاکتر اشرف غني احمدزی: یو شمېر ډلې، اشخاص، د ځمکې مافیا، تنظیمونه او د لږکیو د حقوقو مدعیان د ډاکتر اشرف غني احمدزي له بریالیتوب څخه وېره لري.

د قانون حاکمیت هم

ځینو کسانو ته د زغملو وړ نه دی. دا کتگوری خلک له اشرف غني

څخه تر حده زیاته وېره لري، خو له ډاکتر اشرف غني او د هغه له ټیم څخه چې کومه وېره ده، دا د هغه له اوسني عملي چلند او کرکتر سره سمون نه خوري، ځکه چې همدا اوس دده په ټیم کې ددې ډول اشخاصو عملي حضور، دا وېره تر ډېره حده نفې کوي.

ګاونډي هېوادونه هم د ډاکتر اشرف غني له بریالیتوب سره علاقه نه لري، په تېره بیا ایران او پاکستان، هغوی فکر کوي چې دده په وجود کې د افغانستان د سیاسي او اقتصادي ثبات چانس ډېرېږي او داسې یو حالت سره هغوی جوړ نه دي، نو ځکه خو به په افغانستان کې د خپلو عملي پلویانو په واسطه د ټاکنو په بهیر او دده تر احتمالي بریالیتوب وروسته حالت کې غټ خطرونه او ستونزې راولاړې کړي.

د نړیوالې ټولنې له نبض څخه معلومېږي چې د اشرف غني له بریالیتوب څخه نه وېرېږي، ان لېوالتیا ورسره لري. هغوی فکر کوي چې دده په وجود کې احتمالي ثبات د نړیوالې ټولنې لپاره یو ستر امتیاز دی او کله چې نړیواله ټولنه له افغانستانه وځي، نو با ثباته افغانستان د دوی لپاره د بري یو سمبول ګڼل کېږي.

روسیه، ځینې شمالي ګاونډي هېوادونه د اشرف غني له بریالیتوب سره لېوالتیا نه لري، خو دده له مقابل نوماند سره ډېره لېوالتیا لري. ددې خطر شته چې امریکایان یو ځل بیا د بن د کنفرانس په شان روسیې او ایران ته د سیاسي امتیاز په توګه غوړه مړۍ ورکړي او دا کار به یو ځل بیا افغانستان له اوږده ناورین سره مخ کړي.

په خپله د اشرف غني احمدزي د ټاکنيز مثلث د درېواړو ضلعو پخلا او خوشاله ساتل او تر هغه وروسته د نورو فرعي او اصلي شخصیتونو هماهنگ ساتل او د هغو د غوښتنو خړوبول هم اسانه کار نه دی.

۲- ډاکتر عبدالله عبدالله: د ډاکتر عبدالله بریالیتوب د بن تر کنفرانسه وروسته د اوسني حکومت تداوم دی، په یوه نوې او بله بڼه.

په حقیقت کې په حکومت کې د اسلامي جمعیت غړو ته د هغو پاتې څوکیو وېش دی چې تر دې دمه لا له نورو تنظیمونو یا شخصیتونو سره دي. قومي او تنظیمي انحصار د فساد تداوم او د اکثریت پر ضد له کینې ډک چلند ددې ټیم د

اساسي هستې دي او اصلي ماهیت.

د پاکستان ایران، روسیې او شمالي گاونډیو نیابتي نفوذ به بل عنصر وي، چې افغانستان به له سخت او اوږده ناوړین سره مخ کړي. کېدی شي په خپله ډاکتر عبدالله عبدالله د اوږدې سیاسي تجربې په رڼا کې له اکثریت پښتنو او ملي مسایلو سره تر یوه وخته په ډېر احتیاط چلند وکړي او ان تر ولسمشر کرزي به پښتنو مشرانو ته د زیات

احترام لاره خپله کړي، خو خبره په هغې اساسي هسته کې ده. چې د نظار شورا په نامه یادېږي، جمعیت یې بل عنصر دی، د پښتنو او نورو قومونو پر وړاندې د دوی پخوانۍ کینه، بغض او عداوت هېڅکله نه شي پتېدلای. د ډاکټر عبدالله ټیم هم د اعدادو یو مجموعه ده، چې هره شپه یې د پخوا په څېر د پاشني امکان شته، خو اوس راتلونکو امتیازاتو ته په هیله منتیا سره یو شوي، کله چې د امتیازاتو د وېش مسله رامنځته شي، نو لومړی د ډاکټر عبدالله د ټاکنیز مثلث

متضادې ضلعي او بیا تر هغه وروسته د واک و ځواک نور مدعیان به ضرور په خپلو کې سره لوبېږي او هېواد به یو ځل بیا د (۹۰) کلونو د تجربې غېږې ته ځي. دې ټولو اندېښنو ته په پام سره راتلونکې ټاکنې له خطراتو لرې نه دي.

خو که غواړو دا ټول خطرات رفع او دفع کړو، باید ښځې او نر، ځوانان او سپین ږيري ټول په ټاکنو کې گډون وکړو، د ثقلب مخه ډب کړو او یو قوي مشروع سیاسي نظام رامنځته کړو.

اوس راځو هغو اصطلاحاتو، نومونو، ترکیبونو یا ژبنيو جوړښتونو ته چې دلته باب شوي، په تېره بیا په وروستی لسیزه کې. دا نومونې زیاتې کارول کېږي. هر څوک ترې خپل تعریف او تعبیر لري او هر یو یې د خپلو گټو لپار کاروي.

تعصب: له لغوي پلوه له (عصب) څخه رغېدلی، عصبيت، تعصب، متعصب هم له دې ریښې یا مصدری حالت څخه رغېدلي دي. تعصب

عربي
کلمه ده
چې په
پښتو او
دري کې
هم په
ورته
ماناوو
کارېږي.

له اصطلاحي پلوه تعصب یو داسې عمل یا چلند دی چې له دغه یا هغه دلیل پرته له زیات حرارت او گرمۍ سره ملگری وي. په تېره بیا په دیني، سیاسي، ورزشي او نورو چارو او هدفونو کې. (جورج سانتایان) چې یو فیلسوف دی، تعصب دا ډول راپېژني:

((له چا څخه چې هدف له یاده ووځي او بې ځایه هڅې پیل کړي، دې ته تعصب وايي.)) (وینسون چرچل) بیا وایي: ((متعصب هغه څوک دی چې نه شي کولای خپل نظر تغیر او یا خپل دریغ بدل کړي.))

زموږ په ټولنه کې بیا متعصب د ځینو کړیو له خوا هغه چاته ویل کېږي چې د یو مستقل دریغ خاوند وي، خپل نظر لري، که څه هم دا نظر د چا په زیان نه وي، له منطقه هم لرې نه وي، خو د معمول ظلم پر

وړاندې ولاړ وي، همغه کارونه چې په اصطلاح پراخ نظري او نا متعصب یې کوي، دی یې هم کوي، خو د ورته کارونو سرته رسوونکي پرې د تعصب ټاپه لگوي. په ژبنيو، قومي او ملي مسایلو کې پر هغو خلکو ډېر دا تور پورې کېږي چې ډېر ترې ځان ساتي. په افغانستان کې هر هغه څوک چې په پښتو ژبه د لیک، لوست، مکاتبې او مراودې غوښتنه لري او هغه هم په خپله د پښتنو لپاره، د هغه په باب دا اصطلاح ډېره زیاته کارېږي.

افراط: له پوښ څخه د تورې په را ایستلو کې چټکتیا او تر حده تېري ته افراط وايي، په دري کې ورته (زیاده روي) وايي. په اصطلاح کې هغه عمل دی چې تر ټاکلي حدوده او معیاره پورته وي یانې داسې زیاتوالی یا پورته والی چې اړتیا ورته نه وي.

خو په افغانستان کې بیا هغه چاته افراطي ویل کېږي چې د غیرت مالګه په کې زیاته وي، د هر ناروا کار په مقابل کې غبرګون نښي، پر وخت یې نښي او ژر یې نښي.

تفریط: د تفریط او افراط ریښه یوه ده؛ (فرط). تفریط د افراط مقابله مانا لري، یانې یو څوک چې تر حده زیات سست، پخ او د عوامو په اصطلاح د هېڅ کار نه وي. د لټې او تنبلۍ وروستي حالت کې وي. خو زموږ په ټولنه کې څومره چې افراط په منفي او سیاسي مانا کارېږي، تفریط هغومره نه کارېږي. د اسلام مقدس دین د ارشاداتو له مخې افراط او تفریط دواړه ناروا دي. استاد الفت وايي، کله چې په ټولنه کې افراط او تفریط واکمن وي، د یوه پرځای به دوه تنه تلفات ورکوو: ((په یوه ورځ په یوه ساعت کې له یوې شفاخانې دوه جنازې راووتلې، هغه یو د کم خونۍ په وجه او دا بل د وینې فشار له امله مړ شوی و، د هغه جنازه څو رو تنو په اوږه راخیستې وه، ددې بل جنازې پسې یې حساب له لوی او واړه موټر روان وو، هغه یوه وینه نه درلوده ځکه مړ شو، ددغه بل وینه زیاته شوې او تېزه شوې وه، ځکه یې ژوند ونه شو کړای))

زموږ په هېواد کې یو ځل یو شخص په دې خاطر چې ږیره یې لرله او خولۍ یې په سر کې وه زنداني شو او شل کاله وروسته بیا په هماغه

ځای کې یو بل شخص په دې خاطر چې رېره او خولۍ یې نه لرله زنداني شو. دې ته وايي افراط او تفريط.

فاشیست: له (فاش) څخه چې لاتیني کلمه ده اخیستل شوی، په لاتین کې یې هغه تېر ته ویل چې میلی یې ورپورې تړلې او د روم پاچا ته به یې سپارلې، دا د قدرت نښه گڼل کېده. پر (۱۹۳۲م) کال د (موسولیني) د سیاسي خوځښت نوم شو. وروسته دا د دیکتاتورې

نظام نظریه شوه چې د پارلماني نظام، ولسواکي، لیبرالیزم او کمونیزم پر ضد کارېدله. د قدرت انحصار د فاشیزم بله ځانگړنه ده. خو زموږ په ټولنه کې فاشیست له مظلوم ملت او مظلوم اکثریت سره د خواخوږې شخص لپاره کارول کېږي.

ملي: د ملت له کلمې سره تړلې کلمه ده، ملت د خلکو همغې ډلې ته وايي چې په خپل منځ کې ډېر زیات مشترک خصوصیات لري. (ي) نسبتي (یا) ده.

(ملي) د کليمې په اساسي مانا هغه چاته ويل کېږي چې د ملت خصوصيات ولري، د هغه گټې وپالي او له تعرضه يې خوندي کړي. کله کله دلته دا کلمه په همدې اساسي مانا کارول کېږي، خو په وروستيو وختونو کې دا کلمه اکثره په اوسني او سرچپه مانا کارول کېږي. (ملي) همغه شخص گڼل کېږي چې له خپلو ملي ارزښتونو او ان قومي ځانگړنو تېر شي، چوپه خوله پاتې شي او هر څوک چې د ملت پر هويت بلوسي، د حساسيت د ټوکېدو په پلمه په هر څه ځان غلی کړي، په پښتنو کې بيا تر ټولو ملي همغه شخص ته ويل کېږي، چې په پښتنو نه پوهېږي او يا پښتنو نه وايي، ان که چا دې قوم ته سپکې سپورې هم وويلې، دی پرې سر ونه گروي او ان د مقابل طرف خبره نوره هم تائيد کړي. دا ډول ((ملي خلک)) اوس دومره زيات شوي چې ان افغانستان، افغان او ملي هويت ته څوک تروې ترخي وايي، نو دوی وايي غرض پرې مه لرئ چې ملي وحدت خرابېږي، دوی وايي پروا نه کوي، که هغوی دې مسایلو ته لمن وهي، نو موږ خو لويه اوسپله لرو، موږ بايد حساسيت راونه پاروو. دا ډول خلک (بې غيرتۍ) ته (اوسپله او زغم) وايي.

احتياط: احتياط په يوه کار کې دقت او ځيرتيا ته ويل کېږي او داسې يو حالت دی چې د اشتباه او تېروتنې مخنيوی په کې کېږي، خو له هغې ورځې چې د افغانستان په سياست کې د ((احتياط)) کلمه داخله شوې، دا پر حقيقي مانا نه کارول کېږي. احتياط د تفریط يو حالت ته کښته کېږي ان تر دې چې د يو معقول او ضروري کار د اجرا مخه نيسي.

یو شمېر سیاستوال او قلموال پر دې مضر احتیاط اخته دي، دومره احتیاط کوي چې تر دې احتیاطه نه احتیاط ټولنې ته په گټه دی. عیناً لکه د شمې اکا احتیاط، د شمې اکا د احتیاط کیسه او محتوا به دې ډول ده:

((شمې اکا په کلي کې په احتیاط ډېر مشهور و، هر چا چې به کوم کار کاوه، نو ده سره به یې د احتیاط په اړه مشوره کوله. د ده له احتیاطي کارونو څخه یو دا و چې په موټر کې نه سوږېده، پلې گرځېده، ویل به یې هسې نه موټر چپه شي او که پلې لار شم وروسته به ورسپرم، ژوندی خو به يم، برق یې کور ته نه راوسته ویل یې کېدی شي برق شارت شي، کور اور واخلي، تر هغه خو چې د څراغ رڼا ته کېنم ښه ده، که رڼا کمه ده، نو د کور د سوځېدو خطر خو نه شته. هوکې دی له عقله پیاده و، نو ځکه یې کور کې توره تیاره وه.)) زموږ یو شمېر سیاستوال هم پر همدې مضر احتیاط اخته دي.

مصلحت: مصلحت په لغت کې صلح، صلاح، خیر او صواب ته ویل کېږي. ځینو د گټو ترلاسه کول او د ضرر دفع کول هم مصلحت گڼلې دي. یانې هر هغه کار چې ضرر په کې نه وي. بې ضرره او بې خطرته گټه. په دې مانا چې هېڅ لوري ته په کې تاوان نه وي. خو د افغانستان په وروستيو سياسي اصطلاحاتو کې دا اصطلاح اوس هغه عملي مانا نه ورکوي چې دا کلمه یې لري. دلته مصلحت په دې مانا کارول کېږي چې د یو چا حق بل چاته ورکول کېږي او دا کار بیا د ملي مصلحت په توگه انگېرل کېږي او که هغه بل څوک د حق چيغه پورته کوي، نو د هغه دا کار د ملي مصلحت ضد حرکت گڼل کېږي.

دا وخت ددې خبرو نه دی: ځینې خلک یا اشخاص شته چې اني یا اوسنیو پېښو ته د ځواب ویلو جوگه نه دي، اوسنی پېښې راتلونکي ته پرېږدي، دا په داسې حال کې ده چې اوسنی پېښې اوس غبرگون او ځواب غواړي، راتلونکي کې بیا د نورو پېښو احتمال دی، نو که موږ ماضي په حال او حال په راتلونکو ځوابوو، نو یوه زمانه به شاته پاتې یو.

حساسیت: د حساسیت ریښه له (حس) څخه اخیستل شوې، احساسات، احساساتي، محسوس، حساس او نور ټول له همدې ریښې څخه اخیستل شوي دي. یو څوک چې یوه موضوع په دقت سره حس کړي، نو طبعاً ورسره حساس کېږي هم.

حساسیت دلته د معقول غبرگون په مقابل کې هم کارېږي. دلته هر هغه چاته احساساتي ویل کېږي چې د یوه موضوع درک ته رسېدلی وي او د هغې د خطر په باب غبرگون ته تیار وي، دوی دا کار یو نامشروع کار گڼي خو (بې حسي) بیا یو عقلانه کار بولي.

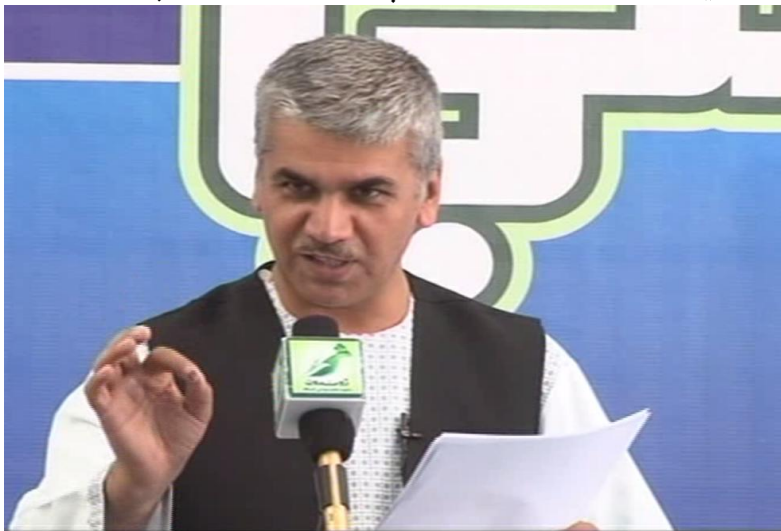
قومیت ته لمن وهي: یو شمېر خلک داسې هم شته چې غواړي پر مظلومو خلکو او مظلوم اکثریت خاورې واړوي، خو که تا د مظلومیت غږ پورته کړ، نو دوی درباندي د قومپالنې ټاپه لگوي. دا په داسې حال کې ده چې قومیت ته لا د مخه لمن وهل شوې، خو که ته غواړې دا لمن راټوله کړې، نو ځینې اشخاص بیا د تعرض لپاسه بیا تعرض کوي.

سیاسي نزاکت: ((سیاسي نزاکتونو)) هم د افغانستان سیاسي بازار ډېر بد رنگه کړی دی. ځینې سیاستوال یو لړ نامشروعې هڅې ترسره

کوي، خو که تا اعتراض وکړ، چې ولې؟ نو پلویان یې وایي ځینې سیاسي نزاکتونه دي، ضرور نه ده چې هغه اوس وویل شي.

شخصي گټې: یو شمېر خلک په دې خاطر چې د ملي گټو د تثبیت او پاللو مخه ونیسي، پر مطرحو اشخاصو د شخصي گټو د پاللو تور پورې کوي. دې بناغلو ته که وویل شي: کومې لارې چارې موجودې دي چې یو څوک هغه ترسره کړي او د شخصي گټو له توره وژغورل شي؟

سیاسي تجارت: یو شمېر خلک چې د شخصیت د ودې او اقتصادي

فقر له عقدې سره مخامخ دي، هر مطرح ملي او سیاسي شخصیت باندې د سیاسي تجارت تور پورې کوي، دوی ته هم باید دا پورته پوښتنه کېښودل شي: کومې لارې چارې شته چې د سیاسي تجارت او سیاسي خدمت ترمنځ توپیر وشي؟

موږ ته جنجال جوړوي: یو شمېر اشخاص دي چې نه په پنځوو کې

حساب دي او نه یې څوک په خوله پیاز خوري، یو نیم کس چې کله هم د ملت د ملي داعیې غږ پورته کړي او د سر خطر ځان ته متوجه کړي، نو پر دوی لږزه راشي، فشار پر هغوی وي، خو وېره دوی احساسوي، بیا نو په خصوصي مجلسونو کې دا خبرې پیل کړي: والله نو دا خو یو شخص دی، مور ته جنجال جوړوي، مور ته غمونه کړي، سبا به مور ته ستونزې وي، دې ښاغلو ته باید وویل شي چې تاسو ته نو اوس کله ستونزه ده چې سبا به وي. اوس مو کله ستونزې ته د ستونزې په سترګه کتلي چې سبا به ورته وګورئ، د تاسو پرون، نن او سبا ټول یو شان دي، چې پرون غلي وئ او نن غلي سیاست سبا به مو هم همدا حال دی.

ځان شهرت ته رسوي: شهرت، نېکنامي او بدنامي د یو مثبت او منفي عمل له اجرا څخه راټوکېږي، یو څوک چې د هېڅ ډول عمل جوګه نه وي، هغو ته له خبرو پرته نور څه نه پاتې کېږي. ((عمل گران گفتار اسان دی که پوهېږې)) شهرت، ذلت او نېکنامي د خدای (ج) له اړخه ده. یو چاته یې د عمل وس ورکړی، یو چاته یې د خبرو، یو چاته یې د دواړو او یو چاته یې د هېڅ. هغوی چې د شهرت وړي دي او کار نه شي کولای، شهرت ته هم نه شي رسېدلای، نو هغوی ټول خلک د خپل ځان په هنداره کې گوري، په داسې حال کې چې هدفمن خلک د هدف د تعقیب لپاره سر په لاس کې نیسي او کدوسري چې همېش د خپل سر د خونديتوب په فکر کې وي، هغه هېڅکله په ټولنه کې سر نه شي پورته کولای.

هغه سر په سر کې کله حسابېږي

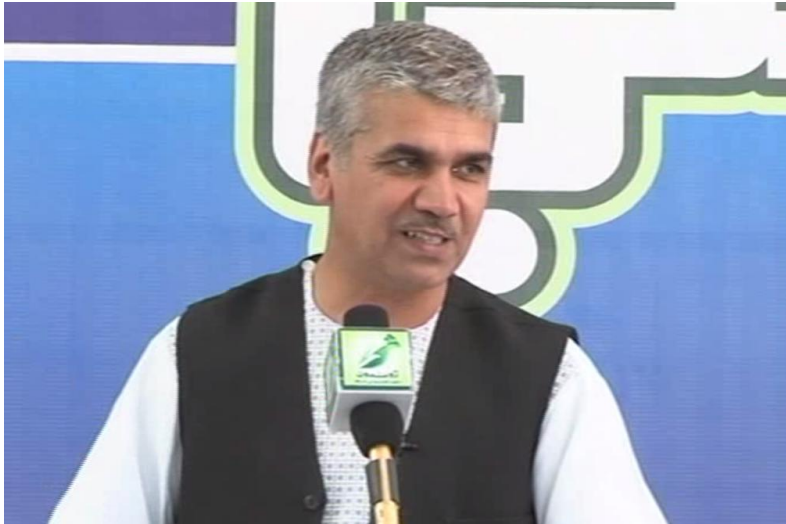
چې د سر خطر یې نه وي په خطر کې

قومونه په جنگ اچوي: دا ترکیب هم کله کله کارېږي، عجیبه خبره خو داده چې دا نومونه هم د هغو کسانو له خوا کارېږي چې پر قومي تعصب ککړ دي. یو څوک د ټول ملت چغه پورته کوي او یو بل بیا د یوه قوم او سمت چغې وهي، خو دا قومي عناصر بیا پر ملي عناصرو د قومیت تور پورې کوي. که چېرې یو ملي شخص د کوم قومندان یا جنگسالار یا فاسد نوم اخلي، نو د جنگسالار پلویان فوراً دې مسلې ته قومي رنگ ورکوي.

ملي وحدت: ملي وحدت چې د یوه هېواد د پیوستون، ثبات او ملاتړ لپاره تر ټولو مهم عنصر دی، په افغانستان کې پر خپله اصلي مانا نه کارول کېږي. دلته ملي وحدت د اکثریت د ځینې په مفهوم خلاصه کېږي. که اکثریت هر څومره ځپل کېږي، محرومېږي او مظلومېږي او د لږکیو د حقوقو یو شمېر مدعیان پرسېږي، نو دا حالات د دوی په نظر د ملي وحدت مسیر تعقیبوي او که هر کله په دې بهیر کې چا د اکثریت د مظلومیت چیغه پورته کړه او یا یې اعتراض وکړ، نو فوراً غږ پورته شي چې هلې ملي وحدت ته زیان ورسېد. ملي وحدت دلته د اکثریت پښتنو د خفگان په بیه تمامېږي او همدا مانا لري.

تبعیض ښه شی نه دی: دلته د تبعیض یانې توپیري چلند او تبعیض ضد مبارزو کې توپیر نه کېږي. یو څوک ټوله ورځ تبعیض ته لمن وهي، خو که یو چا ورته وویل چې ولې؟ هغه فوراً وايي ولې تبعیض ته لمن وهي،

یانې تبعیضیان دومره ماهر دي چې پر بې تبعیضه خلکو هم د تبعیض تور پورې کولای شي.

مجاهد: په تېرو درې نیمو لسیزو او په تېره بیا په دې تېرو (۱۳) کلونو کې چې د (مجاهد) له مقدس نامه څخه څومره نامقدسې گټه پورته شوه، په نړۍ کې به یې ساری نه وي لیدل شوی. هغوی چې د روس پر وړاندې یې په جهاد کې خپل سرونه نذرانه کړل او یوه شېبه یې خپل مورچل پرېښود، هغوی ته اوس څوک مجاهد نه وايي، هغوی چې د روسانو د یرغل پر مهال یې له هغوی سره پروتوکولونه درلودل او د روس تر وتلو وروسته یې جنگونه پیل کړل، هغوی د جهاد پر وراثت کېناستل. عجیبه خبره خو لا په کې داده ځینې اشخاص چې د روسانو د وتلو پر مهال نوي تولد شوي او یا هم هغه مهال ماشومان وو، هغوی تر ټولو زیات د جهاد ټیکه داران دي. د جهاد او مجاهد په نامه چې کومې ځورونې، نارواوې، لوټ او تالان وشو، نه یوازې (جهاد) او

(مجاهد) پرې شرمېږي، بلکې ټول انسانیت پرې شرمېږي، خو دا
نباغلي بیا هم پر دې ډول ((جهاد)) ویاړي.

جنگسالار: هغه چاته ویل کېږي چې له نامشروع وسلې او زور څخه
ناقانونه او نامشروع گټه پورته کوي. کله کله بیا دې کار ته مقدس
شعارونه او عنوانونه هم ورکوي. که ددې اشخاصو په باب چا هم د
اعتراض غږ پورته کړ، نو د دوی له خوا پرې ډول ډول تورونه پورې
کېږي او خپله د سپېڅلو دیني شعارونو او نورو قومي عنوانونو تر شا
ځان پټوي.

نورې گڼې اصطلاحگانې هم شته چې بل وخت به یې وڅېړو. خو اوس
مو دې پورتنیو اصطلاحاتو او یا ترکیبونو ته په ډېر لنډیز سره اشاره
وکړه.

اوس راځم، ستاسو نظرونو، وړاندیزونو، پوښتنو او گروېږنو ته!

انتخابات او خطرات

(درېیم درس)

پوښتنې او ځوابونه

مجیب الرحمن لحاظ: استاده! ځینې افراد او په ځانگړي توگه د

اصلاحاتو او همپالنې
تیم ځینې غړي تاسې
باندې د فاشېست او
متعصب ټاپه لگوي؟
ولې دوی پر تاسو دا
ډول تورونه پورې
کوي؟

ځواب: دافغانستان
مخالف زموږ مخالف

دی او دافغانستان موافق زموږ دوست دی، که څوک ماته ووايي چې ته
یو ډېر ښه ملتپال شخص یې، نو زه ډېر خوشالېږم، دوی که دا القاب
موږ ته استعمالوي دوی زړه کې پوهېږي چې داصفات موږ کې نه شته،
تاییدولای خو مو هم نه شي نو مجبوره دي داډول ټاپې ولگوي او تر شا
یې ځان پټ کړي بل که ملتپالنه دوی په دې ډول تعبیروي چې د یو

جنگ سالار د اس له خولې څخه یوه کبله راکارې او په نیمروز کې یې یو سوی لوي خوارځواکي ماشوم ته ورکوي، که نشنلېست دې ته وايي بیا خو ښه خبره ده، دا زه یې نېشنلېست.

امید حیران : ایا د ټاکنو په دویم پړاو کې به دواړه مخکښ نوماندان

یو ایتلافي حکومت جوړ کړي؟ او که ایتلافي حکومت جوړېږي دوه پړاو ټاکنې څه مانا؟

ځواب: که ډاکټر عبدالله عبدالله په ټاکنو کې بریالی شي، نو بیا اړتیا نه لري چې ایتلافي حکومت جوړ کړي، ځکه دوی په حکومت کې ډېره زیاته

ونډه لري او څوک به د بغاوت غږ نه شي پورته کولای چې د ټاکنو پایلې اخلال کړي او داسې قراین شته چې که ډاکټر اشرف غني احمدزی په ټاکنو کې په اکثریت رایو او په ستر توپیر هم بریالی شي، نو بیا به هم ایتلاف کوي او ورته اړتیا لري او داسې نښې نښانې هم شته چې که اشرف غني په کم توپیر هم بریالی شي، نو د عبدالله عبدالله ډله جنجال جوړولای شي (بغاوت کولای شي ځکه په حکومت کې هم همدوی دي، بیا به نړیواله ټولنه او په حکومت کې د ولسمشر کرزي په شمول ځینې محافظه کارې کړۍ دوی د ایتلافي حکومت جوړېدو

ته وهڅوي، څنگه چې اسلامي جمعیت په حکومت کې غوښنه برخه لري نو ريفورم ته به زمينه برابره نه شي او هغو اشخاصو ته به لا ډېره ونډه ورکړل شي چې ان د افغانستان د ملي هويت مخالف دي او د کرزي حکومت غوندې به دا حکومت هم له ناخوالو او جنجالونو ډک وي، خو که د عبدالله رابې زياتې شي نو د مشروعیت لپاره به يو شمېر پښتانه ترې چاپېر وي خو اصلي هسته به له هغو سره وي چې ان له ملي هويت سره مخالف دي.

قدرت الله بدلون: استاده! د جهاد مشران خو له ډاکټر اشرف غني

سره دي او ډاکټر عبدالله سره خو هغه کسان دي چې د جهاد په وخت کې يا باډي ګاردان وو او يا عسکر وو او اوس پر خپلو مشرانو د کفر فتوا هم ورکوي.

ځواب: د جهاد اول

نسل خلک او مشران اکثره ډاکټر صيب اشرف غني احمدزي سره دي، ډاکټر صيب عبدالله سره هم د جهاد اول نسل شته، خو اکثره يې هغه دي چې په هغه وخت کې نوي ځوانان وو او دا د جهاد د

وروستیو شپږو خلک دي کله چې روسان په وتو وو، نو دوی نوي ځوانۍ ته رسېدلي وو.

مور ډاکټر اشرف غني سره وکتل، دخلکو د تشويشونو په اړه مو ورته وویل چې په اداره او منجمنټ کې دې مشکلات دي باید اصلاح شي، ګڼ شمېر خلک، قومي مشران درغلي خو بېرته خفه راغلي، باید سمون راشي خو اوس په دفتر کې ځینې واړه واړه سکرتران دې ددې جوګه نه دي چې د قوم مشران او عام خلک ترې خوشاله راشي، دوه خبرې دي، له ډاکټر صیب اشرف غني سره په ولس کې ظرفیت ډېر پراخ دی، خو په دفتر کې یې د جذب قوه ټیټه ده، خو بالمقابل د ډاکټر صیب عبدالله په ټیم کې د جذب قوه ډېره ده، خو په ولس کې یې ظرفیت ټیټ دی، نو د اشرف غني ټیم نه چې څوک خفه شي د عبدالله ټیم کې د جذب قوه ډېره ده اتومات یې ځان ته جذبوي، د عبدالله د ټیم له خوا هم مور ته د ملاقات وړاندیز شوی کېدی شي ورسره و گورو؛ هر چا سره گورو، کتل خو مخالف سره وي چې منطق ورسره ووايو چې ستا په وجود کې افغانستان ته دغه خطر دی، مور شفافیت ته هم حاضر یو که مناظره راسره کوي او یا کتنې، داخلي وي که خارجي ورسره گورو خو خپل ځان په هېچا نه خرڅوو، ځینې ستمیانو او مخالفینو سره منطق ته هم کینو چې ورته ووايو؛ دافغانستان کوچ هم خوري او د افغانستان ملي هویت هم نه مني؟! ولې یې نه مني؟ مور ولسمشر کرزي سره هم کار کاوه خو تل به مو د افغانستان د ملي گټو پر سر ورسره لانجې کولې، که هر کاندید

وي چې د ملي گټو نه یو سانتي هم تېر شي موږ یې مخالفت کوو او دا اعتراض حق هم لرو، موږ د فکر او عمل استقلالیت لرو.

گل محمد پښتون: د میدان د ځوانانو د خوځښت مشر، استاده! په لومړي پړاو ټاکنو کې لویه ستونزه درغلي وه، چې ان کمېسیونونو هم ناپاکې رایې پاکې نه شوې

کړای او بریالی نه شو، چې روڼتیا تضمین کړي، څرنگه چې د عبدالله عبدالله په ټیم کې هغه خلک دي چې په کورنیو جگړو کې ښکېل وو، ایا که دی په دوهم پړاو کې بریالی شي په هېواد کې به دا نسبي پرمختګ زیانمن نشي؟

ځواب: که ولس پراخ گډون وکړي کاندیدانو ته دا چې درغلي وکړي اړتیا نه پیدا کېږي داڅو خلک نه راووځي ځکه تقلب کېږي کله چې یو کاندید تقلب او درغلي وکړي، رسمي نظارت او نا رسمي نظارت د تقلب کچه ټیټولی شي، نارسمي نظارت ولس کوي او رسمي نظارت هغه دي چې کورني او نړیوال څارونکي، رسنۍ او د کاندیدانو استازي یې کوي،

دا ټول د درغلیو د کچې په ټیټوالي کې مرسته کوي، د کمپسیون بشپړ ناپېلتوب ډېر ضروري دی او باید د ټاکنو کمپسیون مخکې تر مخکې کاندیدانو ته خپل هوډ څرگند کړي چې که درغلي مو وکړه هم مو تقلبي رایې باطلوو او هم سزا درکوو، اوس کمپسیون (۵۰۰۰) تنه کارکوونکي له دندو گوښه کوي، ددرغلیو په تور، نو دوی خو هېڅ رایې باطلې نه کړې نو قلب بیا چا وکړ؟

د ټاکنو کمپسیون په دې پوهېږي چې په اول پړاو کې درغلي شوې، خو دا چې کاندیدان سیاسي فشار لري او بل کمپسیون په دې پوهېږي چې هسې هم دوهم پړاو ته ځو، نو څه اړتیا ده چې رایې باطلوو نو همداوه چې یو ځل بیا یې کاندیدانو ته جرئت ورکړ، او که یو کاندید یې وبایلې، نو احتمال شته چې په هېواد کې د اور بلولو او کورنیو جگړو گواښ وکړي او جنجال جوړ کړي.

پوښتنه: مطیع الله ستانکزی، د میدان ځوانانو د خوځښت

یو تن غړی: د بن په کنفرانس کې روسانو پر دې تاکید کاوه چې ډېر واک باید جمعیت گوند ته ورکړل شي د رباني په مشرۍ، دوی خو د جهاد په نوم ډېر لوړ لوړ القاب واخیستل، نو ولې روس بیا علاقمند دی چې دوی ته واک ورکړي؟ بل مقاومت څه ته وایي؟ او بله داچې که عبدالله

عبدالله بريالی شي د هېواد د نوم د بدلېدو او ډيورنډ لاین د رسمي کېدو گواښ هم شته! تاسې يې په اړه رڼا واچوئ!

ځواب: دا خبره ما د اسلامي جمعیت له ډېرو غړو سره مطرح کړې، چې کله هم کوم روسي هیئت افغانستان ته راځي نو تاسې يې پنجشېر ته مه وړئ! ځکه دا تاسو ته خپله زیان اړوي، ځکه کله چې کوم انگرېز راشي هغوی د وزیر اکبر خان قبر ته نه ځي، ځکه چې مېکناتن يې وژلی او انگرېز يې مات کړی، نو تاسو چې څومره هم له روسانو سره نږدې کېږئ او د خپلو مشرانو قبرونو ته يې وړئ دا پر هغه واقعیت باندې د تایید مهر لگوي چې تاسو باندې تور دی یا واقعیت دی چې تاسې له روسانو سره خواخوږي لری، تاسو گورئ چې روسان دوی سره ډېره خواخوږي څرگندوي او دوی هلته دفترونه لرل او (کولاب) کې يې نظامي اډه لرله داسې ته ډېره د تعجب وړ ښکاري چې یو مجاهد دې د روسي عسکرترڅنگ د یوه مسلمان پر ضد وجنگېږي، دا خبرې د جمعیت له ډېرو مطرحو اشخاصو سره هم مطرح شوي چې تاسې په کولاب کې څه کول؟؟

دوی هغې دورې ته د مقاومت نوم ورکوي چې طالبانو سره پر جگړه اخته وو او هغې دورې ته لا هم نوم نه لري چې څلور نیم کاله پرې تېر شول؛ اسلامي حزب نورو تنظیمونو یا هماهنگۍ شورا سره پر جگړه اخته وو، نو دا خو هماغه پوښتنه ده چې دوی ته راجع ده چې دوی هر څه کې ځان پاک گڼي جهاد کې يې گناه نه ده کړې، مقاومت کې هم پاک صفا پاتې شوي او ډیموکراسي کې يې هم هېڅ نه دي کړي، نو سپینې کوترې دي افغانستان کې هېڅ نه غلا شوې، نه جنایت شوی!

نو بیا افغانستان چا لوټ کړ؟ داخو هماغه پوښتنې دي چې دوی ته راجع دي او دوی یې ځواب نه لري، چې روس دې مات کړی او بیا روس تاته شپاړس نیم زره میلیارده افغانۍ چاپوي او ټولو خلقیانو او پرچمیانو ته یې په ۱۴ کلونو کې اوه سوه میلیارده چاپ کړي!! داته د کومې خواخوږۍ په وجه هلته ورسره دومره خوږ یې؟

کارمل روسان راوستل افغانستان ته او د افغانستان خاوره یې ورته په واک کې ورکړه، مگر دلته داسې تنظیمونه وو چې روسانو ورته خپله اډه په واک کې ورکړه، یانې دې کې شک نه شته چې طالبان د علم او تمدن او د ښځو د حقونو مخالف وو خو اسلام کې خو یې څوک شک نه شي کولای، (البته په خپل تعبیر) یو مسلمان له کفر نه وسله اخیستله او د بل مسلمان په مقابل کې جنگېده او بیا یې هغه ته د ((مقاومت)) نوم ورکاوه! اوس لا د جهاد په انډول د مقاومت نومرې په حکومت کې ډېرې زیاتې دي.

موږ چې د سیاسي عدالت لپاره همدا خبره کوو چې هېڅ افغان تر بل افغانه لوړ نه دی، لوړتیا په کفایت، لیاقت او تقوا کې ده، نه داچې یو وایي ما لس ورځې جهاد کې تیرې کړي، بل ووايي ما مقاومت کړی بل ووايي چې ما په ډیموکراسۍ کې ښه سینگار کړی! نو دا غواړم او هغه غواړم، جهاد د ټولو افغانانو یو ارزښت دی، دا هېڅ شخص پورې تړلی نه دی، که څوک یې ځان وارث گڼي نو ارزښتونه یې هم باید وساتي! ارزښتونه یې ولې نه ساتي؟ اوس چې درباندي نه تکلیف شته نه جنگ اوس یې نه شي ساتلای، نو د جگړې په وخت کې به دې څنگه ساتلي وای! خو اصلي خبره داده چې دوی جهاد نه دی کړی. له موږ سره یې

د اختلاف وجه همدا ده، ټاپې چې پر مور باندې لگېږي لوی علت یې همدادی چې مور دغه اصطلاحگانې چې هر چا د ځان لپاره ویستلي دا مور ته د منلو وړ نه دي او نه دي ملت ته د منلو وړ دي، واحد ملت دی، ټولو جهاد کړی دی، د جهاد وراثت، د جهاد معنوي ارزښت، د جهاد معنوي پانگه پر ټول ملت باندې د تقسیم وړ دي، هېڅ دره، هېڅ سیمه، هېڅ قوماندان ددې حق نه لري چې دا ارزښت ځانته منسوب کړي!

د ورځې یوازې شل زره توغندي پر جلال اباد باندې راتلل هغه خلک مجاهدین نه دي!؟

یوازې د ارغنداب پر متر متر باندې توغندي راتلل او هغوی د روسانو مقابل کې ولاړ وو، هغوی مجاهدین نه دي؟ او دا خلک نن د جهاد وراثت یوې محدودې سیمې پورې تړي.

بله خبره د پارلماني نظام کوي یانې دا چې د ولس ټوله رایه مشخصو وکیلانو ته راټوله شي او بیا مشخص وکیلان په پیسو واخیستل شي چې وروسته پرې ځان صدراعظم کړي د قضیې ماهیت همدادی، ټلو بزیونونو کې ددوی ځینې غړي دي چې وایي مور د افغانستان له نوم سره حقوقي ستونزه لرو دوی دا خبره په رسنیو کې په ډاگه وایي، ددوی دافغانستان نوم نه خوښېږي، دوی څخه زموږ د ولسي وېره هم همدا وه که دوی واک ته ورسېږي او داعناصر پکې وي، دوی داکار کوي او ډاکټر عبدالله باید ولس ته ووايي چې داکوم خلک له تاسو سره دي ایا ته د هغو په نظر یې که نه؟ که نه یې څه تضمین ورکوي چې ددوی زهر له منځه یوړل شي او که چېرته له دوی سره ته هم موافق

یې چې بیا ولس خپله لاره بېله کړې او څوک چې ورسره د جهاد په نوم تللي، ورنه بېل شي چې داخو د جهاد ارزښت نه دی، ته خو د افغانستان مخالفت کوي!

د یو څو ستمیانو پخوانۍ هیله داوه چې ډیورنډ کرښه پاکستان ته پرېښودل شي، مور ورته د ((ډیورنډ)) زامن وایو، ډیورنډ: چې نوم یې انگرېز دی او بیا د انگرېز کرښه منم، نو تردې نه بله بې غیرتي خپله انگرېز او هېڅ نه شته، نو چې هغه دې ورته پرېښوده نوره هم ورته پرېږدې، بله ورځ ان هندوکش پورې راځي د سالنگ تونل کې به یې پاتک اچولی وي بله ورځ به پنجابی د امو سیند کې پښې وینځي، مور پورته تر اټکه دعوه کوو مور باید داباسین په اوبو باندي خپل بوتان وینځو نه دا چې هغوی دلته راشي د امو په سیند کې خپلې پښې وویځي. دا کېدی شي ځینو خلکو ته احساساتي خبرې ښکاره شي، ارمانونه چې دي دا په یوه ورځ نه پلي کېږي، له چین څخه هانگ کانگ انگرېزانو نیولی و، چین هغه وخت کې کم قدرته و، سل کاله انتظار یې وویست کله چې چین باقدرته هېواد شو بېرته یې ترې خپله خاوره ونيوله، نن (تایوان) هم نه پرېږدي، نن یې چایان سره هم په ټاپوگانو جنجال دی، څوک خپله خاوره چاته نه پرېږدي، خو چې خاوره خرڅوي، ځان دې هم له خاورو جوړ دی، داسې خلک ځان هم خرڅوي، خو وېره په همدې کې ده چې خدای ج دې داسې کانديد نه کامیابوي چې د ډیورنډ ارمانونه پلي کړي او بل ډاکټر عبدالله چې وعدې ورکړي په کمپاین کې، چې مور به ولایتونه جوړوو، نو اداري واحدونه چې جوړېږي دوه شیان پکې ډېر مهم دي یو نفوس او بل مساحت، داسې نه کېږي چې د سیاسي غرض او سیاسي مرض پر بنسټ دې ولایتونه جوړ شي دا هېواد ته لوی مشکل دی، لکه پنجشیر چې د سیاسي ملحوظاتو له مخې ولایت شو، که داسې وي نو

هرات ۶۲ زره کیلومتره مربع مساحت لري که پنجشېر سره یې مقایسه کړو نو هلته به تر ۶۰ زیات ولایتونه جوړ شي هلمند چې ډېر لوی ولایت دی هلته به به ۶۳ ولایتونه جوړ شي همداسې په فراه کې باید ۵۷ ولایتونه جوړ شي، بدخشان کې به ۳۷ ولایتونه جوړ شي هلمند د نړۍ په کچه تر لسو هېوادونو ډېر مساحت لري، د یو اداري واحد جوړول که داړتیا پر بنسټ وي ښه خبره ده، خو که په سیاسي او قومي فرمایش جوړېږي بیا خیانت دی، ته څه کاره یې چې وعدې ورکوي؟ کله کله سړی مجبور شي په زغرده واقعیتونه ووايي، که د عدالت پر بنسټ وي خو پروا نه کوي خدای دې وکړي چې پنجشېر نه دوه ولایتونه جوړ شي مور پرې اعتراض نه لرو څومره چې خلکو ته سهولت وي ښه ده، خو داسې نه چې په هلمند کې له دوو ولسوالیو څخه له یوې نه بلې ته ځې (۳۰۰) کیلو متره فاصله ده او په یو بل ولایت کې له یوې ولسوالۍ څخه بلې ته (۳) کیلو متره، دا داساسي قانون خلاف ده ځکه په اساسي قانون کې ټول خدمات متوازن دي، مور وایو چې یو اداري واحد باید د ملت داړتیاوو پر اساساتو جوړ شي، دوی یې د قومیت پر اساس جوړوي.

د اباد افغانستان په هیله

تاسو ټولو نه مننه

وتونه او جنجالونه

(خلورم درس)

مور تر دې د مخه درې ملي درسونه وړاندې کړي وو، چې دوه یې د انتخاباتو پر محور راڅرخېدل. لومړی: انتخابات او احتمالات دویم: انتخابات او خطرات.

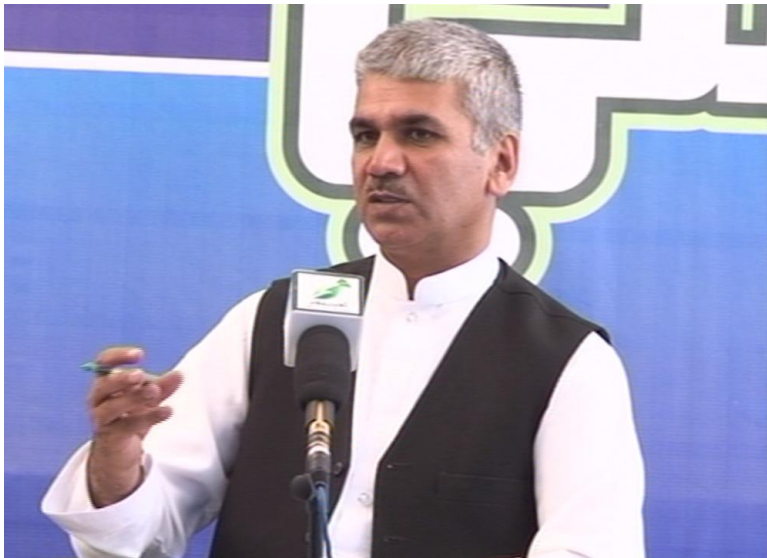
د دواړو درسونو اصلي جوهر او محتویات تر ډېره حده پورې عملي شول او یا د عملي کېدو په حال کې دي، کومې وړاندوینې چې شوې دې په سلو کې (۹۵) عملي شوې.

اوس تر ټاکنو وړاندې ژمنو او حالاتو ته اشاره کوو.

۱- ژمنې: کله چې د ټاکنو د لومړي پړاو بشپړې نتيجې اعلان شوې، نو اکثره هېواد وال پر دې پوهېدل چې زیاته درغلي په کې شوې، خو څرنگه چې په حکومت کې اساسي کړۍ د یو مخکښ کانديد تر شا

نیمه پېری یون / ملي درسونه

ولاړې وې، نو ځکه خو ټاکنیزې نتيجې له کوم اساسي تغير پرته اعلان شوې. بيا وروسته دواړو مخکښو کانديدانو ژمنه وکړه چې دويم پړاو ته به ځو، د ټاکنيزو کميسيونو پرېکړې به منو او نتيجو ته به يې غاړه ږدو.

۲- ژمنې ولې ماتې شوې؟: د جوزا د (۲۴)مې نېټې د ماښام تر شپږو بجو دواړه نوماندان پر خپلو ژمنو ولاړ وو. ان ډاکټر صيب عبدالله عبدالله د ټاکنو په اړه خپل لومړني خبري کنفرانس کې وويل چې د ټاکنو نتيجه معلومه ده، اشاره يې خپل ټيم ته وه چې گټونکى دى، خو کله چې د شپې ناوخته؛ هغه مهال چې خپلو ناظرينو يې له ټولو سيمو څخه ورته د ټاکنو د نتايجو پاڼې راوړې، نو خبره معکوسه شوه. کله چې يې نتايجو کې خپل تصوير وليد، نو د پلمې په لټه کې شول.

۳- ولي ضياء الحق امرخېل؟: تر يوسف نورستاني او ضياء الحق امرخېل د مخه بناغلی فضل احمد معنوي او عبدالله احمدزی د ټاکنو اصلي متصدیان وو. معنوي صیب لکه د بلخ د والي په شان خپله ځانگړې پاچاهي جوړه کړې وه او احمدزی هم د هغه د یو مامور حیثیت درلود. د معنوي صیب د انتخاباتي جنجالونو کیسه، د شهزاده سرای داستان او نورې په زرگونو درغلی له هېچا پټې نه دي. کله چې عبدالله احمدزی په خپله مخه لاړ او د معنوي د کار موده پایته ورسېده، نو د درغلیو هغه تور لښکر چې د نظار شورا قومي تعصب او د اسلامي جمعیت سیاسي تفکر یې په خټه کې اخیښل شوی و، لا هم د ټاکنو د کمیسیون ټول رگونه نیولي وو. د ټاکنو کمیسیون کې د پنجشېر درې او نظار شورا ونډه دومره څرگنده وه چې تا به ویل د نظار

شورا کومې پوځي پوستې او یا هم سیاسي دفتر ته ورننوزې، د معنوي او امرخېل لومړی ټکر هغه وخت رامنځته شو چې معنوي صیب

غوښتل تر خپل تگ د مخه ټول انتخاباتي پوستونه د نظارشورا په افرادو ډک کړي، سره له دې چې د مامورینو تقرر د دارالانشا د رییس صلاحیت و، هغه هم د یوه قانون او مقرري له مخې، خو معنوي صیب

دا خبره نه منله، امرخېل معنوي ته وویل چې زه دلته د نظار شورا دفتر نه جوړوم؟ زه د انتخاباتو کمیسیون ته افراد نیسم او هغه هم د

لیاقت پر اساس. خبره ان ولسمشر ته ورسېده. امرخېل وویل: هر څوک چې دلته د کارکوونکي په توګه مقررېږي، باید د ټاکنو کمیسیون د دارلانشاء د طرزالعمل له مخې او په اداري اصلاحاتو کې تر ازموینې وروسته مقرر شي. دې کار د معنوي د لاسوهنې مخه ونیوله او تر دې روسته چې هر څوک مقررېدل، د لیاقت اصل په کې حتمي و. خو بیا هم هغه افراد چې ښاغلي معنوي د انتخاباتو په کمیسیون کې د خپلې کمشرۍ او بیا د ریاست په دوو بېلابېلو دورو کې مقرر کړي وو، هغه لا پر خپل ځای پاتې وو.

یو وخت بیا داسې راغی چې د ټاکنو د خپلواک کمېسیون همدا رییس د ښاغلي عبدالله عبدالله د نظارت د ټیم عمومي مسؤل شو. ده په

کمیسیون کې د خپلو پخوانیو ځای پر ځای شویو افرادو په وسیله داسې درغلي وکړه چې ان د ټاکنیزو شکایتونو کمیشنرانو وویل ، دېرې درغلی شوي، خو موږ ته سخته ده چې پاکې رایې له ناپاکو هغو بېلې کړو. د معنوي صیب تبسم به تاسو هغه وخت لیدلی وي، چې ویل یې: ((رایېها تغیر میخورد مگر جایگاه تغیر نمی خورد)). ښاغلي امرخېل او په مجموع کې د ټاکنو کمیسیون د اصلاحاتو او همگرایي ټیم تېرو درغلیو ته متوجه وو. همپالنې ټیم د تېرې درغلی په تعقیب غوښتل دا ځل بیا هم تر هغه زیاتې درغلی وکړي او بیا دا درغلي د خلکو له رایو څخه د دفاع په پلمه پټه کړي. نو ځکه خو کله چې د ټاکنو نتیجې د دوی د خپلې محاسبې له مخې دوی ته په زړه پورې نه وي، نو د امرخېل پر ضد یې چغې پورته کړې، خو دا ځل د معنوي صیب په خوله کې نه تبسم و، نه هم سوی تبسم او نه یې دا وویل چې ((جایگان همین است، تغیر نه می خورد، خو رایېها تغیر میخورد.)) هغه بل ځل مخکې تر دې چې د ټاکنو کمیسیون پر نتایجو بحث وکړي، معنوي صیب لکه د کمیسیون د یو برحال رییس په شان د نتایجو کمیت او کیفیت بیانوه، خو دا ځل یې وزرونه مړاوي وو.

شرطونه: د جوزا تر (۲۴)مې وروسته د شرایطو اېښودل پیل شول، لومړی د امرخېل د لرې کېدو خبره مطرح شوه، هغه چې له خپلې دندې لاس په سر شو، بیا نور شرایط مطرح شول، اوس نو هره ورځ یو نوی شرط وي او یوه نوې طرحه.

مزاحمتونه: لومړی ښار کې کېږدی ووهل شوې، بیا یې مظاهرې وکړې، مخکې تر دې چې نتیجه اعلان شي، مظاهرې ته یې راودانگل،

مظاهره یې ځکه تر نتیجې د مخه وکړه چې که نتیجه اعلان شوې وای، د دوی د پلویانو وروڼه به مړاوي شوي وو، فکر یې کاوه چې څوک به راونه وځي، بل روژه هم راروانه وه، نو له وارخطایۍ یې د جمعي پر ورځ په داسې ځای کې مظاهره وکړه چې نه یې په ټاکنو پورې اړه لرله او نه یې هم کوم پرېکړه لیک درلود. د مظاهرې اعلان یې د میلیونونو تنو و، خو عملاً په کې زرگونه تنه، په اعلانونو کې یې له پښتونستان واپ سره د خپل حساسیت د ښودلو له امله دې تاریخي ځای ته د (میدان فواره اب) نوم ورکړ او بیا یې د پښتونستان واپ لوحې هم زیانمنې کړې.

د حکومت مداخله: په تېرو (۱۳) کلونو کې چې هره ناپاکي د شمالتلوالې عناصرو او یا هم په حکومت کې نورو افرادو کړې، نو لاس یې په ولسمشر کرزي پاک کړی دی.

سره له دې چې ولسمشر کرزي د سترې سیاسي اشتباه په توګه، دې ډلې ته داسې امتیازات ورکړي چې هېڅ چېرې یې ساری نه شته، خو بیا یې هم د دوی ټولې غوښتنې پوره نه کړای شوې. اوس یې یو ځل بیا همغه زړه وسله او پلمه تکرار کړه چې کرزي او حکومت مداخله کوي. ښه دی د خدای فضل دی، نه قانوني صیب په حکومت کې شته، نه بسم الله خان، نه عطا محمد نور او نه د اسلامي جمعیت په زرګونو نور فعال اشخاص!! حکومت په (۱۳) کلونو کې په خپله د عبدالله په شمول د اسلامي جمعیت له ټولو غړو پاک او مبرا و!!!

د ټاکنو کمیسیون: په (۱۳) کلونو هېڅ داسې ترکیب کې نه دی رامنځته شوی چې په هغه کې دې نظر شورا خپل استازي ونه لري، ان له نورو قومونو او کدرونو څخه به چې هم څوک ټاکل کېدل، نو د نظر شورا هوکړه به اخیستل کېدله، همدې کمیسیونونو ته راځو. د ټاکنو خپلواک کمیسیون په نهو غړو کې (درې) پښتانه او د شکایتونو کمیسیون په یڅو غړو کې، یو تن پښتون دی. په دواړو کمیسیونو کې،

د اسلامي جمعیت غړي ثابت او څرگند دي، خو بیا هم شکایت. بیا هم شکایت او بیا هم امتیاز د نظر شورا د تفکر او سیاسي شخصیت اصلي محتوا ده.

فشارونه: موږ په تېرو درسونو کې هم اشاره کړې وه چې د شمالتلوالې اصلي زړې چې اوس د اصلاحاتو او همپالنې د ټیم په نوم یادېږي، د وضعې د اخلال او ډول ډول فشارونو د واردولو توان لري. موږ ویلي وو چې که ډاکټر عبدالله عبدالله تر اشرف غني کمې رایې

وگتې، نو دوی به د تقلب په نامه انتخاباتي بهیر تر پوښتنې لاندې راولي، وضع به اخلاص کړي، او د یوه مشارکتی حکومت د جوړېدو هڅه به وکړي، یوه برخه به یې په حکومت کې وي او یوه برخه به یې له حکومته بهر، د تېرو (۱۳) کلونو تجربه به یو ځل بیا تکرار کړي.

اوس چې د ډاکټر عبدالله عبدالله رایې تر ډاکټر اشرف غني کمې دي، نو ډاکټر عبدالله او د هغه اړونده ډله غواړي د بېلابېلو فشارونو له لارې ددې رایو خلا ډکه کړي، تقلب پلمه کړي، له دولتي زور، سیاسي فشار، فزیکي ټکرونو او ان د مقابل لوري د افرادو د فزیکي امحا ټول وریانتونه وکاروي، دا ټول امکانات هغو عواملو برابر کړي چې په حکومت کې له تېرو (۱۳) کلونو راهیسې ځای پر ځای دي.

تېلفوني مکالمې: د ډاکټر عبدالله عبدالله ټیم څو تېلفوني مکالمې پیدا کړي یا یې جوړې کړي چې هغه د فشار د یوې وسیلې په توګه کاروي، دوی یوه پوښتنه مطرح کوي چې که دا غږ د امرخېل او د ځینو حکومتی چارواکو و، نو په انتخاباتو کې تقلب شوی، دلته باید څو پوښتنې مطرح شي چې ایا دا غږ صحت لري که نه؟ دویم که صحت ولري، څه په کې ویل شوي؟ درېیم څه شی چې په کې ویل شوي، پر ټاکنو څومره اغېز لري؟ څلورم، ولې یوازې د دوی غږونه ثبتېږي؟ چا چې دا غږونه ثبت کړي کومه مرجع ده؟ دولتي ده که نادرولتي؟ که دولتي مرجع وي، ولې د یوه کاندید په خدمت کې ده؟ او که نادرولتي وي، هېڅ جواز نه لري، نو یو ټیم چې پر تېلفوني او استخباراتي دستګاوو دومره حاکمیت ولري، فکر نه کوی چې ټول انتخاباتي بهیر د دوی تر ناقانونه اغېز لاندې دی، آیا د یو غږ په ثبت سره هر څه له

منځه ځي؟ آیا کېدی شي د مخابراتو وزارت د دواړو تیمونو د مشرانو په گډون د ټولو مهمو دولتي چارواکو، د انتخاباتو د کمشنرانو د غړونو دیتایل راوباسي چې نورو څه ویلي؟ عجیبه خبره خو دا ده چې د امرالله، عبدالله، عطا محمد نور، معنوي او نورو غړونه دې محفوظ وي، خو هغه څوک چې د حکومت په دستگاه کې بېوسه او بېکسه دی، د هغوی هر ډول غږ ته دې دام ایښودل کېږي، کومې مرجعې چې دا غړونه ثبت کړي، باید تر وروستي ایډیټ او په جملو کې تر ادلون او بدلون وروسته، همغه لومړنی حالت یې هم پیدا شي، چې ایا دا اولي حالت دی که دویمي. تر ټولو مهمه او وروستی خبره دا ده چې ایا یو تېلفوني غږ د ټاکنو د مسیر او د ولس د رایو پر بدلولو څه تاثیر لري که نه؟ په خپله پر امرخېل له یوه لوري تور پورې شوی، تر څو چې تور ثابت نه شي او محکمه حکم صادر نه کړي، شخص خپل اصلي حالت لري. کېدی شي په خپله امرخېل سره هم گڼ شمېر داسې اسناد موجود وي چې د مقابل تیم له نامشروعو غوښتنو پرده پورته کړي.

سیاسي تفاهم: ددې ټولو فشارونو هدف دا دی چې ټاکنې په یو نه یو ډول نا مشروع شي او زمینه په اصطلاح سیاسي تفاهم ته برابره شي، له سیاسي تفاهم څخه د هر چا خپل خپل تعبیر دی، اصلي سیاسي تفاهم خو همدا دی چې د ټاکنو پایلې ومنل شي، خو د نظار شورا ډله چې اوس په انتخاباتي بهیر کې ځان کمزوری گڼي، نو د سیاسي تفاهم خبره کوي. له سیاسي تفاهم څخه یې هدف دادی چې د بن کنفرانس په شان یو حالت دې رامنځته شي او یا هم تر هغه وروسته په انتخاباتي بهیرونو کې چې اساسي واک له یوې ډلې، یوې

درې او یو تنظیم سره و، خو د زعامت لپاره یو شخص د سمبول په توګه غوره شوی و، د زعامت مسؤلیت یو چا سره و، خو د سیاسي قدرت نعمت له بل چا سره. اوس یو ځل بیا همدغه لوبه روانه ده. دا چې ډاکټر اشرف غني احمدزی به څومره د حامد کرزي په رول کې واقع شي، هغه پوښتنه ده چې وخت به ورته ځواب ووايي.

د یادونې وړ ده چې د همپالنې ټیم به تر ټاکنو وړاندې د سیاسي تفاهم خبره په کلکه ردوله او ټاکنې به یې یوازې د ټولو ستونزو د حل لاره ګڼله، خو اوس تر ټولو د مخه دوی د سیاسي تفاهم خبره کوي.

ائتلافي حکومت: د ناوړه سیاسي تفاهم له لارې ناوړه ائتلافي حکومت رامنځته کېږي. دا به تر هغه حکومته ډېر بدتر وي چې په تېرو (۱۳) کلونو کې یې جریان درلود. ائتلافي حکومت به په افغانستان کې د انتخاباتو محتوا او ماهیت په چورلټ ډول له منځه یوسي او د ناوړه سیاسي معاملو ډېر بد کلتور به عام کړي. ولسواکۍ به د تمسخر وړ شي او نور به هېڅوک د ټاکنو مانا او مفهوم ونه مني.

ټاکنې چا ګټلې؟: حقیقت دا دی چې د ټاکنو اصلي ګټونکي نه ډاکټر اشرف غني احمدزی دی، نه ډاکټر عبدالله عبدالله. د ټاکنو اصلي ګټونکي ملت دی، خو اوس ګومان کېږي چې د ملت پر برخلیک یو ځل بیا سیاسي معاملې روانې دي. د عبدالله لایتناهي غوښتنې او د

ډاکټر اشرف غني سست غبرگون هغه اندېښنې دي چې کېدی شي ولس د لنډ مهال لپاره نهیلی کړي.

حل لارې: د تحول او دوام ټیم باید ژر تر ژره د ولس د رایو حفاظت ته راودانگي، که یې نه شي کولای ولس ته دې په خپله ووايي، لکه څنگه چې مو په ټاکنو کې حماسه وپنځوله همداسې د خپلو رایو خوندیتابه ته هم راودانگي. ائتلافي حکومت افغانستان ته قاتل زهر دي، البته پراخ بنسټه حکومت چې د ائتلاف بوی ترې رانه شي، د افغانستان لپاره گټور کار دی. د ټاکنو کمیسیونونه باید ژر تر ژره نتیجې اعلان کړي، دا د جرگو او مرکو کمیسیونونه نه دي. ولسمشر باید خپل ناپېيلتوب وساتي، خپل مرستیالان او په حکومت کې تنظیمي عناصر مهار کړي چې تر دې زیاته په ټاکنو کې مداخله ونه کړي.

وروستی نتیجه: دا طبیعي خبره ده چې یو ټیم ټاکنې گټي او بل یې بايلوي، ان د یوې رایې په توپیر، خو دا په دې مانا نه ده مخالف ټیم چې د لکونو او میلیونونو رایو ملاتړ لري، د افرادو په توگه په راتلونکي سیاسي، ټولنیز او مدني نظام کې له فعالې ونډې یې برخې شي. تر ټاکنو وروسته هر څوک چې گټونکی وي باید د هېواد ټول وگړي د تساوي د اصل په مزي وټري.

اوس چې د یوه بایلونکي کانديد له خوا څه گواښونه او اخطارونه ورکول کېږي، دا د لنډې مودې لپاره دي، کله چې نتیجه اعلان شي، ددې گواښونو کچه هم کمېږي، د ټاکنو په بهیر او یا د نتایجو تر اعلان وروسته د بایلونکي کانديد له خوا دا ډول غالمغال او مظاهري یوه عادي خبره ده. ټاکنې یو گټونکی لري، نه دوه، خو اصلي گټونکی په دې ټاکنو کې ولس دی چې د شر او فساد د زیاتو امکاناتو او وسایلو پر ضد یې پاڅون وکړ. اوسنی غالمغال د اندېښنې وړ خبره نه ده او د وخت په تېرېدو سره دا ډول غالمغال په عادي خبره بدلېږي.

ووتونه او جنجالونه

(څلورم درس)

پوښتنې او ځوابونه

پوښتنه: فاروق فاروقي له لوگر ولايت څخه:

د پښتونستان واک د
لوحو د غورځېدو علت
څه و، ایا همگرایي ټیم
پښتو نه شي زغملای که
ملي تحریک؟

بله خبره دا ده چې تاسو
او عطا محمد نور خو ملي
اختلافاتو ته لمن نه وهئ
او ولس ته خو مو کوم
چل نه دی جوړ کړی؟

ځواب: ځینو پردیپالو په خپلو رسنیو کې خپله هغه کینه، چې چې
له پښتونستان واک سره یې لرله، څرگنده کړې وه، دا یې د ((فواره
آب)) په نوم یاداوه، فردا ټلوېزیون او نور ټلوېزیون یې څرگندې بېلگې
دي، قومي تعصب د جمعیت تنظیم په رگونو کې له پخوا څخه شته!

مور هېچاسره اختلاف نه لرو! خو چې دلته څوک اوسېږي او ځانته افغان نه وايي او ملي هويت ته وفادار نه وي، ورسره مخالفت لرو او دا تعبير بايد د خلکو له ذهن څخه لرې شي چې يو څوک د افغانستان لپاره له خپل سر نه تېر دی، د ملي گټو لپاره مبارزه کوي او بل يې مخالفت کوي بايد ددوی دواړو ترمنځ توپير وشي؛ يوه ته بايد د افغانستان مدافع وويل شي بل ته د افغانستان مخالف او عطا محمد نور سره هم زموږ اختلاف همداوه چې مور ويل د ملي هويت په تذکرو کې دې افغان وليکل شي خو عطا محمد نور ويل نه دې ليکل کېږي.

د ملي مسایلو برخه کې مور چاسره گوزاره نه کوو!.

اسدالله عليزی، د لوی کندهار د ځوانانو مسوول:

دوی وايي چې ټاکنې دې په ځينو ځايونو کې بيا وشي، ايا افغانستان يوه حوزه نه ده؟ ايا دوی پوهېږي نه که څنگه؟

زه تاسو ته په ډېر ډاډ وایم چې په لوی کندهار کې د زلمي رسول په نوم چاته چا رایه نه ده ورکړې، مور

د بدلون لپاره رایه ورکړې چې کندهاري ولس او پښتنو سره توپيري چلند ورک شي او موږ په کابل کې بيا په لونگۍ او کندهارۍ غاړه بنديان نه شو؟!

محمد عیسی خان: تیم اصلاحات و همگرایي در دور اول انتخابات

نامزد پیشتاز نه بلکه نامزد پیشتاز متقلب بود، ودر راه پیمایی هم پودریاره آورده بود ما هیچ قبول نه داریم که حکومت ایتلافي بسازه ویا معامله کند این یک خیانت بزرگ در برابر ملت خواهد بود، و نصیحت شما به تیم تحول و تداوم چیست؟

خواب: موږ وایو چې سیاسي تفاهم خپله ځانگړې مانا لري، د سیاسي تفاهم تر نامه لاندې ایتلافي او گډ حکومت د ملت لپاره په گټه نه دی. که دواړه تیمونه سره تفاهم وکړي دواړو تیمونو کې منفي عناصر شته که چیرته یوځای شی ددواړو د ودې زمينه برابرېږي! موږ له ډاکټر اشرف غني احمدزی سره ددې لپاره نه یو یوځای شوي چې موږ ته موقف راکړي، بلکې د ملت د نجات لپاره ورسره ولاړ وو، کله چې ډاکټر صیب کامیاب شو بیا به زموږ جهاد د غوره مالانو پر ضد وي ځکه بریالیتوب د ملت دی نه دنوماندانو.

اوس خو کمپاین خلاص دی لږ واقعیتونه به ووايو، خلکو له خپله جبهه دفترونه پرانیستل، مصرفونه یې کول، خو کله به چې مرکزي دفتر ته

نیمه پېړۍ یون / ملي درسونه

ورغلل دوی به یو مکتوب ورته نه ورکاوه، ددې لپاره چې دا سبا ته

مطرح نه شي، کله چې اشرف غني له محمود خان پل څخه تېر شه او ارگ کې کېناسته نو مور او تاسې به یو بل جهاد د دغو غوره مالانو پر ضد اعلانوو.

یو ورور یې اخوا دی یو یې دېخوا دی، کمپاینونه دغو خلکو خراب کړل، ورور چې د خپل ورور ځواب نه شي ویلی ملت ولې ستا په خوله راشي؟ یو ورور یې ډاکټر عبدالله ته کمپاین کوي بل یې ډاکټر صیب

اشرف غني ته، دا ډول لس ورونه مور تشخیص کړل. دې کې چې هر یو کامیاب شو دوی خو ورسره دي، ولس خو بیا پاتې شو.

راځئ یو کار کوو، چاچې په مرکزي دفتر کې کمپاین کړی وي، معاش یې اخیستی وي، خوراکونه یې کړې وي، تېلفون یې کارولی وي، دا دې تر یو کال پورې په دولت کې دنده نه اخلې، تر څو خلکو ته مالومه شي چې دې خلکو د خپل موقف لپاره کار نه دی کړی، د افغانستان لپاره یې کړی. اول زه حاضر یم چې په دې په پروسه کې هر ډول قربانۍ ورکړم. مگر هغه کسان چې خلک یې ځورولي وي، هغه به مور نوموار ډاکټر صیب اشرف غني ته بنیوی چې دا دې په اینده حکومت کې ونډه نه اخلې، ځکه دا غوره مالي یو بل مکروب دی، چې دربار ته وړداخل شو، اوس یې د کمپاین له دفتر څخه دربار جوړ کړی، ته چې ارگ ته وړداخل شي خلکو سره به څه کوي؟ دا هغه

مکروبوونه دي چې کېدی شي یو متفکر هم له خپل اصلي مسیر څخه بل طرف ته یوسي، تر کومه چې د سیاسي تفاهم خبره ده، د اشرف غني کرکټر داسې دی چې دی چاته حاضر نه دی، په ډېرو سختو شرایطو کې یې چاته د څوکۍ ژمنه ورنه کړه چې هغه وخت یې رایې کمې وې، سټریا وه، فشار و، امنیتي مشکلات وو، حتی د ترور او اختطاف مشکلات هم وو خو ده چاته سند ورنه کړ چې زه تاته سند درکوم، نو مور د ډاکټر تېر ماضي ته په کتو دا باور لرو چې دی به سیاسي تفاهم نه کوي، څوکۍ به چاته نه ورکوي، هغه

څوکی چې د ډاکټر عبدالله ټیم ته ورکوي ملت ته دې ورکړي چې ملت یې ملاتړ وکړي. خو که احياناً ده هم د ولسمشر حامد کرزي په شان تفاهم وکړ، نو ولس چې څنگه غبرگون د کرزي پر وړاندې ښودلی و دده پر وړاندې یې هم ښيي.

نو رځی اول ډاکټر صیب اشرف غني کامیاب کړو، تر ارگه یې ورسوو، دویمه پروسه بیا داده چې د ډاکټر اشرف غني چاپېریال له زورورو، غاصبینو، غوره مالانو او چاپلوسانو څخه پاک کړو چې یو سوچه، پاک او سوتره حکومت د افغانستان د خلکو په برخه شي.

ډېره مننه کور ودان

لوزونه او عملونه

(پنځم درس)

په دې بحث کې لاندې مسایل خپرل کېږي:

- له ډاکټر اشرف غني څخه د ملاتړ اصول
- له ډاکټر اشرف غني سره د خبرو بهیر
- له ډاکټر اشرف غني سره شوی تړون او لوزونه
- د کمپاین پیل او زموږ عملونه
- د ولسمشرۍ د لومړي پړاو ټاکنې
- د ولسمشرۍ دویم پړاو ټاکنې

- د اصلاحاتو او همپالنې او د تحول او تداوم ټیم د غوښتنو ارزونه
- ائتلافونه او سازشونه
- راتلونکي احتمالات

د ولسمشرۍ په لومړنیو او دویمو دواړو ټاکنو کې ما د ښاغلي حامد کرزي ملاتړ وکړ د هغو ملاتړونو لپاره خپل چاپېریال، خپل حالات او خپل دلایل وو. د ولسمشرۍ په دې درېیمو ټاکنو کې مورځان سره یو لړ اصول وټاکل. لومړی اصل دا و چې د هېواد حاکمیت باید د یوې واحدې درې، تنظیم، دلې، سیمې او قوم له انحصاره راووځي. هر څوک چې داسې یو فرمول جوړ او په هغه کې راتاله شي چې له توکمیز پلوه

عدالت په کې تامین وي، له پښتون اکثریت او دوو نورو قومونو: هزاره او ازبک څخه یې ټکټ رغېدلی وي، مور یې ملاتړ کوو. دا هم د همدې واقعیت له مخې چې د هېواد سیاسيون لا هم د قومیت له دایرې بهر

فکر نه شي کولای او ټاکنو ته طبعاً قومي رنگ ورکوي. څرنگه چې د تاجک قوم په استازۍ ضرور د پنجشېر له درې څخه یو څوک ځان ولسمشرۍ ته کاندیدوي او احتمال دا دی چې د دوو نورو قومونو، هزاره او ازبک په استازۍ څوک ځان نه کاندیدوي او د مرستیالی په پوستونو کې ځان خوشاله احساسوي، نو ځکه خو که د ټاکنیز ټکټ یوه ضلعه، د پنجشېر او یا نورو سیمو په استازۍ په کوم تاجک ډکه شي، رایې نه ډېروي، تېرو تجربو ته په کتو سره یوازې د ځای ډکول او د امتیاز اخیستل دي، نور پر انتخاباتي مسیر کومه اغېزه نه لري، البته دا په دې مانا نه ده چې تاجک شریف قوم دې راتلونکي حکومت کې فعاله ونډه ونه لري، خو د افغانستان اوسنیو شرایطو ته په کتو سره همغه ټیم بریالی دی چې په انتخاباتي ټکټ کې لږ تر لږه په یو نه یو ډول د دريو قومونو تصویر ولري. که چېرې د تاجک قوم په استازۍ د ولسمشرۍ څوکۍ ته چا ځان نه کاندیدولای، نو زموږ دا اصل په دې بڼه نه پاتې کېده، خو اوس دا زموږ عام فورمول و او عمومي قاعده وه، موږ ویل هر کاندید چې همدا فرمول وړاندې کړي موږ یې ملاتړ کوو او د بریالیتوب چانس یې هم زیات دی. پرته له دې چې موږ پر شخصیتونو فکر وکړو. اول مو د ټاکنو پر سیاسي ریاضي فکر وکړ او ځان مو له یوې قاعدې سره وصل کړ.

د ډاکټر صیب اشرف غني احمدزي په کور کې یوه غونډه وه، په هغې کې گڼ شمېر مخور کسان: د زلمي خليل زاد، علي احمد جلالی، محمد حنیف اتمر او ډاکټر انوارالحق احدي په گډون د شپږو مطرحو احتمالي پښتنو کاندیدانو د یو ځای کېدو او له هغو څخه د یوه واحد

کاندید پر سر د توافق بحث مطرح و دا یاد مطرح کسان هم په غونډه کې موجود وو، تر ډېر بحث او خبرو اترو وروسته بیا هم دوی پر واحد نوماند توافق ته ونه رسېدل. هر چا خپل خپل نظریات درلودل، خو ما ورته وویل، په دې شپږو مطرحو احتمالي کانديدانو کې چې هر چا دغسې انتخاباتي فورمول جوړ کړ، پورتنی فورمول مې ورته یاد کړ، موږ د هماغه ملاتړ کوو، همدا ډول یو ترکیب د بريالیتوب چانس لري، زما خبرې پر چا بڼې او پر چا بدې ولگېدې، خو ما خپله خبره وکړه.

تر هغه وروسته ما او ځینو نورو ملگرو له ډاکټر صیب اشرف غني سره خبرې وکړې او خپل نظریات مو ورته وړاندې کړل. هغه وویل: زه به ژوندون ټلوپزیون ته درځم او ماښام کې به یو په یو خبرې کوو. ما یو متن ولیکه او په هغه کې مې د ملي تحریک د غړو نظریات شریک کړل، دا هغه مهال و چې ډاکټر اشرف غني احمدزي لا خپل

مرستیالان نه وو مشخص کړي، ډاکټر صیب احمدزي خپل امنیتي کسان د وعده شوې ورځې پر سهار ژوندون ټلوپزیون ته د ځای د لیدلنې او امنیتي چک لپاره ولېږل، ټاکل شوې وه ماښام ډاکټر صیب ژوندون ته تشریف راوړي، ویل شوي وو چې په ملاقات کې به بل هېڅوک نه وي، یوازې (انجنیر مصباح الدین ساپی) به هم په دې کتنه کې برخه ولري.

کله چې د وعدې وخت راغی، پنځه لس دقیقې مخکې د ډاکټر صیب له دفتره احوال راغی چې ملاقات د نامعلومو او نا ویلو دلایلو له مخې کنسل شو. وروسته چې مور پوښتنه وکړه، نو ملاقات د ډاکټر صیب اشرف غني په دفتر کې تر وخت د مخه د درباري غوره مالانو د تنگنظری له امله کنسل شوی و. هغوی فکر کاوه چې که ډاکټر اشرف غني له یوه فکري او رسنیز مرکز سره توافق ته ورسېږي، نو زموږ رول خو به بیخي پیکه شي، نو ځکه خو یې هغه ته په غوږ کې کېښوده چې دا خو یو نیشنلسټي مرکز دی او ته خو یو ملي شخص یې بیا به دا نور درڅخه خفه شي، نو ځکه خو ملاقات کنسل شو. ما خبره همدلته ډب کړه، ما ویل البته ضرورت به نه احساسوي. څه موده دې کې تېره شوه ډاکټر صیب غني (جنرال عبدالرشید دوستم) او (سرور دانش) د خپلو مرستیالانو په توګه غوره کړل. دا مهال جنرال دوستم د عامه ذهنیت د حساسیت په وجه له ډېرو ستونزو سره مخ و په ژوندون ټلوپزیون کې کوم خبريال یو عجیبه شان راپور خپور کړی و: ((د اور او اوبو یو ځای کېدل، د نړۍ ستر مفکر او ستر جنگسالار))، دا راپور پر ډاکټر صیب غني چندان ښه نه و لګېدلی، څو ورځې وروسته په

کانتینینتال هوټل کې د کرکتیانو لمانځغونډه وه، ډاکټر صیب هم ورته بلل شوی و او زه هم، د سترې مشي پر مهال یې ډېر ژر راته وویل: ((گوره کنه ستا فورمول مې عملي کړ خو بیا هم راپسې تبلیغات کېږي.)) زه ژر پوه شوم، ما وویل: ډاکټر صیب هغه د یو ژورنالست نظر دی نه د ټول ټلوېزیون، ده ویل خیر نو څه به کېږي؟ مانا ملاتړ، ما ویل لږ وخت نور راکړه بیا به د اصولو له مخې درسره وړاندې ځم. نوملیکنه هم وشوه، رسمي کمپاین ته لږ شپې پاتې دي. مطرحو کسانو ته د هر کاندید له خوا بلنه ورکول کېږي، مور ته هم له هر لوري بلنه راکړل شوه او ان زیات فشارونه هم وارد شول، خو مور له ټولو نوماندانو څخه ډډه کوله. له ډاکټر صیب غني سره بیا هم په مستقیم ډول په تماس کې نه وم. (کاوون کاکړ) زموږ مستقیمه تلفوني رابطه ټینګه کړه. په اول تېلفون کې ډاکټر صیب وویل: ما سره په اولویت کې تاسو یاست، هر کله چې وخت لري سره وبه گورو. ما ویل زه خپله درته زنگ وهم. خو ورځې وروسته ما ورته میسج ولېږه چې په وزگار وخت کې دې تېلفون ته منتظر یم، د شپې یې خپله زنگ وواځه، ماته یې وویل، څنګه به سره وگورو او څنګه شو نظر مو؟ ما ویل ډاکټر صیب ملاتړ دې کوو، خو یو څه ملاحظات دي، یو خو دا چې ستا ترڅنګ یو شمېر داسې کسان شته چې نه یې زه خوښېږم او نه زما خوښېږي، هسې نه چې مور له تا ملاتړ وکړو او دا خبره پر هغوی بده ولگېږي، هغوی درڅخه جلا شي، ډاکټر صیب وویل، زه په ټولو نزاکتونو پوهېږم، اول خو دا چې زه تاته د بل چا له زاویې څخه نه گورم، زه تاته د داسې یو مستقل شخص په توګه قایل یم چې دې ټولنه کې خپل وزن لري او ماته محترم یې، زه هېڅکله یو شخص د بل شخص له زاویې نه گورم،

له دې ناحیې څخه تاته ډاډ درکوم. ما ویل ښه ده دې ورځو کې به وگورو، زه به خپلو کاغذونو سره درشم، ډاکټر صیب وویل، هر چیرته چې ته غواړې، ما وویل نه، تر ټولو ښه ځای ستاسو کور دی، نور ځایونه د امنیتي دلایلو له امله تاسو ته مناسب نه گورم، هغه په دې خبرو خوښ شو. د کمپاین لومړۍ شپې او ورځې وې، ډاکټر صیب هم ښه مصروف و، د شپې یې زنگ وواځه، سبا د شپې لس بجې زموږ کور سم دی، ما ویل بېخي سم دی، لس بجې فکس درځو، زه او زموږ یو بل ډېر تکړه ملگری، ملي سوداگر او فرهنگپال شخصیت چې اوس نه غواړم نوم یې واخلم، دواړه د هغه په موټر کې د ډاکټر صیب کور ته لاړو. زموږ یې ډېر عزت وکړ. هېڅوک نه وو، موږ درې کسان وو. اول مې ورته وویل، وخت راته وښایه څومره وخت لرې؟ هغه وویل: ستاسو لپاره وخت قید نه دی. ما وویل نورو خبرو څخه به تېر شو اول به هغه متن ته راشم چې ما لیکلی، که په دې راسره توافق وکړې، نو زموږ کار به ډېر اسان شي او هغه ملگری چې ما سره دي هغوی به په خلاص لاس تاسو سره د اصولو له مخې ودرېږي. متن مې ټول ورته ولوست (۲۱) موضوعات یې درلودل، ده په خورا دقت واورېد.

متن یې ډېر خوښ شو، ویې ویل یوازې په اوومه برخه (نا مشروع پانگه) کې وروستی جمله که حذف شي ښه به شي: ((په دویم گام کې دې د دوی ناقانونه مادي شتمنی تصفیه شي او د اثبات په حالت کې دې دا پانگه بېرته د بیت المال برخه شي)).

ډاکټر صیب وویل دا په راتلونکو پنځو کلونو کې ممکنه نه ده او که موږ په دې دوره کې په دې خبرو ټینګ ودرېږو، نو دا ټول سره یو

ځای کېږي، مشکلات هم راپیدا کېږي او د سرمایې فرار هم رامنځته کېږي. نو دا نور پنځه کاله وخت غواړي.

په نهم عنوان کې ((پوزېشن او اپوزېشن)) کې یې هم یوه ملاحظه لرله. ددې عنوان دویمه فقره داسې وه: ((سیاسي مخالفین باید د سیاسي اپوزېشن په توګه له حکومته بهر وساتل شي. نه لکه د تېرو (۱۳) کلونو په شان چې یوه ډله هم په حکومت کې واکمنه وه او هم یې د سیاسي اپوزېشن تمثیل کاوه. مور د یوه کرکتر ظاهراً دوه متضاد نقشونه نه شو منلای)) ډاکټر صیب وویل: دا وروستی پروګراف د سولې او پخلاینې بهیر سره څه ناڅه تضاد لري؛ که مور پر دې محتوا ټینګ ودرېږو، نو بیا مخالفین نه شو قانع کولای چې سوله ومني او حکومت ته راشي، مور باید د سولې بهیر عملي کړو، نو دا جمله باید اصلاح شي، دا جمله مو په ګډه په دې ډول اصلاح کړه: ((که سیاسي مخالفین د حکومت، د سولې او ثبات د بهیر غړي شي، نو بیا په حکومت کې دننه او له حکومته بهر د سیاسي اپوزېشن بڼه نه شي خپلولای.))

نورې ټولې برخې ډاکټر صیب سل په سلو کې تائید کړې، ما ورته وویل که یه املا او انشاء کې څه تېروتنه وی او یا هم محتوا کې، کولای شې،

بدلون په کې راوړې، هغه وخنډل، ویې ویل: ((ستا په متن کې څوک گوتې وهلاى شي،)) پر متن توافق وشو او ویې ویل، دا سمون په کې راوړه، سبا شپه به بیا کېنو.

د شپې لس بجې بیا د ډاکټر صیب په کور کې وعده وه. دا شپه ډاکټر صیب په یوه مناظره کې مصروف شو، له همغه ځایه یې راته سکرتر زنگ وواکه چې ډاکټر صیب همدا اوس په مناظره کې دی، ماته یې وویل چې تاسو ته احوال درکړم، سبا شپه به پر همدې وخت په کور کې گورو. سبا شپه پر ټاکلي وخت ورغلو، دا ځل ما د پخواني متن د سمون تر څنګ یوه بله پاڼه هم لیکلې وه. په دې کې مې د کمپاین شرایط واضح کړي وو. مور کمپاین ته (د ملت نجات) کمپاین نوم ورکړی و او غوښتل مو په خپلواک ډول کې یې وکړو. ډاکټر صیب ته

مې وویل چې زموږ فکر د نورو په انډول ازاد، مالګه اومرچ مو هم یو څه زیات دي، ستاسو په دې مرکزي دفتر کې ځینې داسې اشخاص شته چې نه یې موږ خوښېږو او نه زموږ خوښېږي، خو څرنگه چې د ولسمشرۍ ټاکنې یوه ملي مسله ده، د یو شخص او تنظیم په وس پوره نه ده، نو په دې خاطر چې اختلافات پیدا نه شي، موږ غواړو په مستقل ډول کمپاین وکړو، په خپل لګښت یې وکړو او په زغرده یې وکړو. د ملت د نجات کمپاین طرحه په دې ډول وه:

د افغانستان ملي تحریک

د ملت د نجات لپاره د کمپاین دفتر

(نجات)

- دا دفتر په ازاد او مستقل ډول فعالیت کوي.
- ددې دفتر اصلي موخه داده چې ملت له بحرانه وژغوري او واک ته د ډاکټر اشرف غني په رسونه کې مرسته وکړي.
- د ملت د نجات لپاره د کمپاین دفتر د خپلو کارونو لپاره نوې اغېزمنې لارې چارې او میتودونه کاروي.
- د ملت نجات لپاره د کمپاین دفتر به په مهمو مسایلو کې د ډاکټر اشرف غني د انتخاباتي کمپاین له دفتر سره اړیکې

ساتي، خو دا اړیکي به د دفتر له مشر او خپله له نوماند سره وي.

- د نجات دفتر خپل مالي لگښتونه په خپله پوره کوي، که چېرې د کمپاین رسمي دفتر له هغه سره مرسته وکړي، ردوي یې نه.

- د نجات دفتر په ولایتونو کې د کمپاین له رسمي دفتر او نورو ژورو شخصیتونو سره اړیکي ټینګولای او همکاري ورڅخه غوښتلای شي.

- د نجات کمپاین او د کمپاین رسمي دفتر کولای شي یو بل ته وخت پر وخت لازمي مشورې ورکړي، د نجات دفتر غړي چې د ملي تحریک له خوا یې لارښوونه کېږي، کولای شي، په رسنیو کې ددې دفتر په استازۍ خبرې وکړي او د ډاکټر اشرف غني احمدزي له دريځه ملاتړ وکړي، خو د نجات دفتر د غړو هر ډول خبرې او څرګندونې به د نوماند د رسمي دريځ او د کمپاین د رسمي دفتر او نظر د څرګندونې مانا نه لري.

- د نجات دفتر به هڅه کوي چې ټول هغه مشروع وسایل، لارې چارې او امکانات وکاروي چې قانون ورته اجازه ورکوي او د ډاکټر اشرف غني احمدزي د بريالیتوب لپاره ګټور تمامېږي.

هغه وویل: بېخي ورسره موافق یم، ما وویل: موږ دا کمپاین د دلوي پر (۲۷) مه چې له روسي ښکېلاکه د افغانستان د نجات ورځ ده، پیلوو. ده وویل: دا بختوره ورځ ده، پر همدې ورځ یې پیل کړئ. د اصلاح

شوي متن د لاسلیک او نشر په باب مې هم غوښتنه وکړه، هغه وویل: متن سره زه سل په سلو کې موافق یم، خو د نشر په باب یې یوه ورځ نور هم وخت راکړه چې زه یې خپلو مشاورینو او ویندویانو سره شریک کړم، ځکه که اوس یې نشر کړو، هغوی خبر نه وي، نو بیا که رسنیو کې ورڅخه څوک پوښتنه وکړي، دوی ځواب ونه لري او ناخبره وي، ښه خبره خبره نه ده، ما وویل که د نشر په باب ورسره مشوره کوې، ښه خبره ده، خو که د محتوا په باب ورسره مشوره کوې، نو زه نه غواړم چې ددې متن په باب هغوی پرېکړه وکړي، ځکه زه پوهېږم چې زه کومې قربانۍ ته حاضر یم، ستاسو مشاورین او ویندویان په هېڅ وجه هغومره قربانۍ ته غاړه نه ږدي، نو ځکه خو زه هغوی ته ددې صلاحیت نه

ورکوم چې ددې متن په باب پرېکړه وکړي، هغه وویل: نه هېڅکله، هغوی په محتوا کې د گوتو وهلو حق نه لري، زه چې څه وایم همغه کېږي. خو یوازې د نشر په باب یې له هغوی سره مشوره په کار ده، سبا ماښام به یې د نشر په باب پرېکړه وکړو. هم به یې درسره لاسلیک کړم، دوه کاپي یې راڅخه واخیستلې، یو ځل بیا یې وویل: پر محتوا

سل په سلو کې توافق دی، یوازې د نشر په باب به یې فکر وکړو چې څه وخت یې رسنیو ته ورکړو.

د همدې شېبې پر سهار یو مخور شخصیت چې نه غواړم نوم یې دلته یاد کړم، سهار چای ته وبللم، د چای پر مهال یې راته وویل: څنگه شوه ډاکتر صیب سره توافق ته ورسېدلې؟ ما ورته پورتنۍ ټوله کیسه تکرار کړه، ورته مې وویل چې یوازې لاسلیک او د نشر وخت ته منتظر یو، نور ټول توافق موجود دی.

ده راته وویل: که زه درڅخه یوه غوښتنه وکړم؟ منې یې؟ ما وویل: که معقوله وي ولې یې نه منم؟ ده راته وویل: مخکې تر دې چې زه درته خپله خبره وکړم، د منصور نادري کیسه به درته وکړم! منصور نادري خو پېژنې هغه له ډاکتر اشرف غني صیب سره نه په قوم کې شریک دی ان په مذهب کې هم سره جلا دي، یو خانداني سړی دی، د مال او جایداد خاوند دی، همدلته چې ته ناست یې همدلته ډاکتر اشرف غني ناست و او دغه بله خوا کې سید منصور نادري، د هغه د کورنۍ نور غړي او د گوند انډیوالان یې. له ډاکتر اشرف غني سره د توافق او تفاهم خبرې وې، یو لیک یې له جېبه راووست ډاکتر غني ته یې ورکړ، چې دا لاسلیک کړه، بیا مور ستا ملاتړ ته حاضر یو، لیک کې طبعاً د هغوی غوښتنې، شرایط او د ډاکتر اشرف غني راتلونکي مسؤلیتونه لیکل شوي وو، ډاکتر غني پرته له دې چې لیکل ولولي، قلم یې راواخیست، کاغذ یې امضا کړ، بېرته یې سید منصور نادري ته ورکړ. سید منصور نادري مخکې تر دې چې کاغذ جېب ته کړي او یا یې خپلو نورو ملگرو ته ورکړي، کاغذ یې ټوټه ټوټه کړ او د اشرف غني

مخې ته يې خطا کړ. ويې ويل، ما همدا غوښتل چې ته ما سره لوز وکړې، کاغذ ته هېڅ اړتيا نه شته، پښتون يو غيرتي قوم دی، لويه اوسپله لري، د دوی قول قول دی او عمل يې عمل، نوزه ځکه دې کاغذ ته هېڅ اړتيا نه لرم، جېب ته يې لاس کړ، يو لک ډالر يې راوکنبل، ډاکټر اشرف غني ته يې پر مېز کېښودل، ويې ويل ډاکټر صيب دا دې د لومړنۍ غونډې مصرف دی، نور په سر او مال درسره ولاړ يم.

نو اوس راځم دېته چې تاسو پر ډاکټر صيب د کاغذ د امضا ټينگار کوئ، هغه به څه فکر وکړي هغه نور چې راسره نه په قوم او نه په مذهب کې شريک دي، هغوی راباندې دومره باور کوي او خپل خلک رانه کاغذونه او تضمينونه غواړي، نو په دې خاطر درته وایم چې که ډاکټر صيب دا کاغذ درته امضا هم کړي ته يې پرې مه امضا کوه. بل ستاسو د شرايطو د نشر موضوع ده، کېدی شي دې کې ډېر ښه مسايل وي، خو بيا هم کېدی شي له يوې نيمې کلیمې څخه يې څوگونی تعبير وشي، ډاکټر صيب سره اوس هر ډول خلک ملگري دي، کېدی شي ځينې برخې يې پر ځينو خلکو ښې ونه لگي، هغوی ترې ناوړه تعبير وکړي. بله خبره دا ده چې ډاکټر صيب اوس په ډېر خراب موقف کې دی، ډېر د مجبوريته حالت دی، که هر څوک هغه ته هر ډول شرايط وړاندې کړي، کېدی شي د مجبوريته له مخې يې ومني، خو دا به پر هغه سخت رواني فشار وي، که زما منې د نارينتوب خبره خو داده چې هېڅ ډول شرط پرې مه ږده، ډېر د نارينتوب کارونه دې کړي، راځه دا يو بل گام هم پورته کړه، ورته ووايه چې هېڅ ډول شرط نه لرم، په نره

درڅخه ملاتړ کوم دا نو بیا په هغه پورې اړه لري چې تر کامیابېدو وروسته څه کوي، خو تا به خپل کار تر سره کړی وي. ما چې د ډاکټر اشرف غني مجبوريټ یو ځل بیا تر نظر تېر کړو او دا مې په ذهن کې تېره کړه چې رښتیا هم څومره خلکو به پرې مشروع او نامشروع شرایط ایښي وي، نو د یاد ښاغلي مخور خبره راته معقوله ښکاره شوه، ما مخور ته وویل: زموږ شرایط سخت نه دي او نه د څوکۍ او موقف لپاره دي، بلکې د دې لپاره دي چې د ځینو نورو خلکو شرایط پرې له منځه یوسو او نشر مو هم د همدې لپاره غوښته چې موږ یوازې د ملي مسایلو په رڼا کې د ډاکټر صیب اشرف غني ملاتړ کړی دی، مخور صیب وویل، پوهېږم چې ستاسو هدفونه ملي دي، خو راځه د پورتنیو مجبوریتونو او دلایلو له مخې په اوسنیو حساسو شېبو کې ددې مسایلو له امضا او نشر څخه تېر شئ، بیا یې ماته وویل که موافق یې راځه ډاکټر صیب سره به یې هم شریکه کړو، ما وویل، سمه ده. ډاکټر صیب اشرف غني ته یې زنگ وواوه! تر سلام وروسته یې ورته وویل: یون صیب هم راسره ناست دی، هغه وویل: سلامونه مې پرې ووايه! بیا یې ورته وویل: ما یون صیب سره خبرې وکړې، هغه راسره موافق شو چې د هغو کاغذونو امضا او نشر ته اړتیا نه شته، دوی به خپل کارونه پیل کړي، ډاکټر صیب غني ورته وویل چې تېلېفون یون ته ورکړه. تر روغېر وروسته یې له ما څخه ځانگړې مننه وکړه او خوښي یې څرگنده کړه او ویې ویل: د دلوې پر (۲۷) مه چې ډېره ښکمرغه ورځ ده خپل کمپاین پیل کړئ! بیا مو خدای پاماني وکړه.

اوس چې کمپاینونه ختم شوي، د ټاکنو د لومړي پړاو نتایج هم اعلان شوي او د دویم پړاو نتایج هم راروان دي زموږ تړونونه او شرایط هم چې یوازې د لوز په تار تړل شوي وو. اوس یې لاسلیک او نه لاسلیک، خپرول او نه خبرول، نه پر ټاکنیز کمپاین څه اغېز لري او نه هم پر نتیجه څه تاثیر لري، ښه به وي چې ددې لیکلي او توافق شوي متن ټوله محتوا کټ مټ دلته راوړو.

د افغانستان ملي تحریک

Afghan National Movement

بسم الله الرحمن الرحيم

د افغانستان ملي تحریک، گڼ شمېر افغان فرهنگیانو
او ولسمشرۍ ته نوماند (دوکتور اشرف غني احمدزي)
ترمنځ

ژمنلیک

ولس په دې خاطر یو ځانگړي شخص ته رایه ورکوي، چې د واکمنۍ پر مهال د دوی هیلې تمثیل او معقولې غوښتنې یې عملي کړي. نوماند د کمپاین پر مهال ولس سره گڼ شمېر لوزونه او ژمنې کوي او ولس د همغو ژمنو پر بنسټ هغه ته رایه ورکوي، خو کله چې نوماند واک ته ورسې، خپلې ټولې ژمنې نه عملي کوي، یا یې عملي کولای نه شي او یا هم کله کله داسې پېښې چې د خپلې ژمنې او تگلارې ضد کارونه ترسره کوي. ورځپاڼي، ځانخوښي، غوړه مالان او د واک مینان ترې

راتول او د واکمن او ولس ترمنځ خورا لوی واټن رامنځته کړي. (د افغانستان ملي تحریک) او یو زیات شمېر افغان فرهنگیان د همدې پخوانۍ وېرې او تجربې پر بنسټ غواړي، د افغانستان د ولسمشرۍ لپاره له یوه مطرح نوماند ښاغلي (دوکتور اشرف غني احمدزي) سره یو داسې لیکلی پروتوکول ولري چې د هغه له مخې هم د نوماند، هم د افغانستان ملي تحریک، هم د افغان فرهنگیانو او هم د ولس هیلې او غوښتنې د منطق، تعقل، عدالت او تعهد پر داسې یو مستحکم تار تړلې وي چې هم دواړو خواوو ته د منلو وړ وي، هم د تطبیق قابلیت ولري او هم د دواړو خواوو په وس پوره وي. خیالي، تصوري او له عملي واقعیتونو لرې غوښتنې او ناممکنې ژمنې نه عملي دي او نه هم د بحث وړ. هغه ژمنې او غوښتنې چې د افغانستان ملي تحریک یې لازمي او ضروري گڼي او تر ډېره حده منطقي برېښي په لاندې ډول یې وړاندې کوي:

- **مدرسه او ښوونځي:** موږ له نوماند څخه د بریالیتوب په حالت کې غواړو، د کلي او ښار واټن، د ملا او معلم تضاد، د هوجرې او مسجد فاصله او د ښوونځي او مدرسې واټن چې د پېړیو پېړیو ناسمو مناسباتو زېږنده دي او زموږ ټولني ته یې ستر خطرونه متوجه کړي، دې مسایلو ته باید جدي پاملرنه وکړي او له معقولو لارو دا ستونزې حل کړي.
- **پوځ:** د افغانستان امنیتي سکتور په تېرو (۱۳) کلونو کې پر قومونو او تنظیمونو وېشل شوی، موږ په بشپړ ډول د ناپېیلي،

ناتنظیمي او په رښتیني مانا د یو ملي پوځ د سمون او جوړېدو غوښتونکي یو.

• **د اکثریت او لږکیو حقوق:** مور په افغانستان کې د

فردی مساوات غوښتونکي یو، هر افغان له بل افغان سره مساوي حقوق لري، که څوک د قومونو پر اساساتو او تمایلاتو د څوکیو د وېش هيله او غوښتنه لري، د هغو مخه باید ونیول شي، فردی لیاقت او کفایت د استخدام لپاره تر ټولو ښه اصل دی، خو که بیا هم د تېر په څېر څوکی د قومونو د مشارکت تر شعار لاندې وېشل کېږي، نو په دې کې بیا مور د قومونو د شمېر په تناسب ددې غوښتنې تطبیق غواړو، دلته باید د تساوي او تناسب دواړه اصله په پام کې ونیول شي.

• **استازی:** روسانو د افغانستان د اشغال پر مهال د قومونو د

مشارکت په نومونو د څوکیو د وېش لړۍ پیل کړه، دا لړۍ تر دې دمه دوام لري، په دې تېر (۳۵) کلن بهیر کې بیا د پښتنو په استازی هغه څوک غوره کېدل چې نه یې پښتو زده وه، نه یې ورسره لېوالتیا لرله او ان تضاد یې ورسره درلود. دا لړۍ اوس هم دوام لري. مور په هېڅ وجه دا حالت نه شو زغملای، چې د پښتنو په نامه ناست واکمن دې د نورو پښتنو ضد کړیو له خوا غوره او پر پښتنو دې تحمیل شي.

• **اداري واحدونه:** تر (۱۳۵۹) ل کال وروسته په افغانستان

کې د سیاسي او قومي ملحوظاتو له مخې یو شمېر اداري واحدونه جوړ شوي. مور په افغانستان کې د نفوسو، جغرافیا او ټولنیزو خدماتو د څرنگوالي له مخې د اداري واحدونو د سمون غوښتونکي یو.

• **د بیان ازادې:** په تېرو (۱۳) کلونو کې د بیان ازادۍ تر یوه حده وده وکړه، خو دا ازادې تر ډېره حده د زورواکو له خوا وکارېدله، د بیان د ازادۍ په نامه یو شمېر داسې رسنیز مرکزونه جوړ شول، چې په څرگند ډول یې د افغانستان د ملي گټو پر ضد کار کاوه، یو شمېر هېوادونو په تېره بیا ایران په مستقیم ډول د ځینو رسنیو سیاسي، مذهبي او مادي ملاتړ وکړ. موږ د بیان داسې ازادې غواړو، چې د هېواد ملي گټې خوندي کړي، نه د گاونډیو. موږ له راتلونکي حکومته غوښتنه کوو، چې د پردیپالو او هېوادپالو رسنیو ترمنځ د تشخیص سره کړنښه راکاږي، د مزدورو رسنیو د فعالیت مخه ونیسي او د پردیو د کلتوري يرغل مخه ډب کړي.

• **ژبني محرومیتونه:** له پېړیو پېړیو راهیسې په افغانستان کې ژبني محرومیت او محکومیت روان دی. د (پښتو، ازبکي، پشه یي، پامیري او ځینو نورو ژبو) ویونکي له خپلو حقه حقوقو څخه محروم دي. موږ له راتلونکي ولسمشر څخه غواړو چې ددې محرومیت د ختمولو لپاره معقوله او جدي مبارزه وکړي.

• **نامشروع پانگه:** په تېره یوه لسیزه کې یو زیات شمېر جنگسالارانو، زورواکو، تنظیمواکو او نورو چالاکو اشخاصو له بېلابېلو نامشروع او د بیت المال د لوټ او تالان له لارې زیاته نامشروع پانگه پیدا کړې، ددې پانگې د ساتنې او زیاتونې لپاره نورو نامشروع کارونو ته لاس غځوي. موږ غواړو په لومړي گام کې ددې ډول اشخاصو د نورو نامشروع هڅو مخه ونیول شي.

- **متوازنه وده:** مور په ټول افغانستان کې د متوازنې، فرهنگي، ټولنيزې او اقتصادي ودې غوښتونکي یو، مور غواړو هر افغان ته خدمات په مساويانه ډول ورسېږي. د ټولو هغو قوانینو او عملیو د لغوه کېدو غوښتونکي یو چې د تساوي دې اصل ته زیان رسوي، مور وروسته پاتې سیمو ته تر هغه وخته د مثبت توپیر غوښتونکي یو چې د هېواد له نورو پرمختللو سیمو سره یې په ټولو برخو کې د ژوند کچه برابره شي.

- **پوزېشن او اپوزېشن:** مور له اوسني نوماند او راتلونکي احتمالي ولسمشر څخه ددې غوښتونکي یو چې د کمپاین پرمهال ټول اسلامي، افغاني او ملي اخلاق په پام کې ونیسي، له داسې الفاظو او حرکاتو څخه کار وانخلي چې په ملت کې د انتخاباتو له امله د ملي نفاق او ټولنیز درز سبب شي او د حاکمیت پر مهال ورڅخه په ټینګه غواړو چې د خپلو انتخاباتي مخالفینو غچ له عادي مخالفو رایه ورکوونکو څخه وانه خلي، بلکې عادي رایه ورکوونکي د خپل وجود یوه برخه وګڼي او د خپلو ملاتړو په شان یې له خپلو ټولو مدني حقوقو څخه برخمن کړي. سیاسي مخالفین که د حکومت، د سولې بهیر او ثبات غړي شي نو بیا په حکومت کې دننه او تر حکومته بهر د سیاسي اپوزېشن بڼه نه شي خپلولای.

ملي هویت: په تېرو (۳۵) کلونو کې د افغانستان او افغان ولس د ملي هویت او ملي وحدت پر ضد زیاتې هڅې شوي. ځینې ډلې غواړي په افغانستان کې د ملي وحدت او هویت لپاره نوي او تصنعی تعریفونه

وړاندې کړي، ان د (افغان) کلمه هم مسخه کوي او شکلي بدلون په کې راوړي.

که چېرې اوسني دولت د هويت په تذکرو کې د (دين) او (ملت) ستونونه ونه لیکل او د دين د ستون په مقابل کې يې هر مسلمان افغان ته د (اسلام) او د دې هېواد د هر وگړي لپاره د (افغان) کلمه ونه لیکله، نو له راتلونکي دولته غواړو چې هم د هويت په تذکرو کې د اساسي قانون له محتوااتو او احکامو سره سم ضرور د (اسلام) او (افغان) د تثبيت لپاره د (دين) او (ملت) ستونونه وليکي او په دې ډول خپل اسلامي او ملي مسوليت ادا کړي او هم د افغان ضد او ملت ضد ډلو تپلو او اشخاصو پر وړاندې ټينگ گامونه پورته کړي.

• **د ډيورنډ کرښه:** يو شمېر کورنۍ او بهرنۍ ډلې تپلې شته چې غواړي په زور، فشار، چل او فريب د ډيورنډ منحوسې کرښې ته رسمي بڼه ورکړي. موږ له راتلونکي حکومته غواړو تر هغه وخته چې ټول افغان ملت په بشپړ ډول سوکاله شوی او پر خپلو پښو نه وي ودرېدلی، پر دې ډول مسایلو هر ډول بحث ته داخلېدل د افغان ولس پر زيان تمامېږي. د افغان ولس له نظره دا کرښه د استعماري دورې يوه جبري کرښه ده او په هېڅ وجه افغان ملت ته د منلو وړ نه ده، حکومت بايد په دې برخه کې د ملت ترڅنگ ودرېږي، نامشروع سياسي امتيازونو او يا هم ناوړه فشارونو ته غاړه کېنږدي.

• **سرشمېرنه:** سرشمېرنه سره له دې چې يوه بشري موضوع ده، خو په افغانستان کې له دې موضوع څخه يوه جنجالي

سیاسي موضوع جوړه شوې ده. مور له راتلونکي حکومته غواړو چې په افغانستان کې د بشپړ امن په حالت کې دې یوه داسې دقیقه او هر اړخیزه سرشمېرنه ترسره شي، چې د هېچا سر په کې له شمېره پاتې نه شي او د هېچا قومي یا ټولنیز هویت په کې د بل په نامه نه شي او نه یې هویت مسخه شي. مور ددې کار لپاره د سرشمېرنې د ادارې پر بشپړ ناپېیلتوب ټینګار کوو او د مغرضو لري او نږدې هېوادونو د هر ډول مداخلو مخنیوی غواړو.

• **انتقالي عدالت:** له (۱۳۵۷) ل کاله بیا تر (۱۳۹۲) پورې د بېلابېلو ډلو، ټوپکمارو، ټوپکسالارانو، تنظیمواکو او بهرنيانو له خوا په ملیونونو افغانان شهیدان شوي دي، دا لړۍ لا اوس هم روانه ده، مور له راتلونکي حکومته غواړو چې د ولس د تسکین لپاره د هغوی د قاتلانو د تشخیص، تثبیت او نورو ظلمونو د مخنیوي لپاره معقوله حل لاره پیدا کړي. د انتقالي عدالت پلوی وکړي. غچ اخیستنه هم د حل لاره نه ګڼو او په مقابل کې زورواکو ته امتیاز ورکول هم د عدالت خلاف کار ګڼو. مور غواړو چې د ملي او نړیوالو اصولو په رڼا کې دې د انتقالي عدالت د پلي کېدو لپاره هڅه او هاند وشي.

• **بهرني ځواکونه:** که چېرې د راتلونکي حکومت په بهیر کې بهرني ځواکونه د هر عامل، دلیل او قانون په وجه دلته مېشته وي، نو مور له حکومته غواړو په هېڅ وجه دوی ته اجازه ور نه کړي، چې د افغانستان په کورنیو چارو کې لاسوهنه وکړي، د هېواد په ټولنیز او

قومي تناسب کې د مداخلې هڅه وکړي او يا هم د قدرت نوې تصنعې سرچينې رامنځته کړي.

• **بهر مېشتي افغانان:** د هېواد د نفوسو نږدې يوه پر پنځمه برخه د بېلابېلو عواملو له امله له هېواده بهر مهاجرت ته اړ شوې ده. موږ له راتلونکي حکومته غواړو له ټولو ممکنو او عملي لارو چارو څخه د هېواد د برخليک په ټاکلو، ودې او پرمختگ کې د بهر مېشتو افغانانو له تجربې، انرژۍ، تفکر او مشورې څخه ګټه واخلي.

• **هېواد مېشتي کډوال:** د بېلابېلو جنګونو، زورواکيو، سيمه ييزو رقابتونو او نورو عواملو له امله يو زيات شمېر افغانان د هېواد په داخل کې له يوه ځايه بل ته کډه شوي، ځمکې او جايدادونه يې غصب شوي، راتلونکي حکومت ته په کار دي چې ژر تر ژره دې ناورين ته د پای ټکی کېږدي. هر څوک خپلې مېنې کې مېشته او هر څوک بېرته د خپل جايداد خاوندان کړي.

• **جنډر:** موږ په هېواد کې د جنسيتي توپيرونو له مخې د امتيازاتو د ورکړې د ټولو ناوړه ډولونو د له منځه تلو غوښتونکي يو. له حکومته غواړو چې په راتلونکي کې د ښځو او نرو د طبيعي او حقيقي حقوقو د تساوی لپاره د شعاري تظاهر پر ځای عملي ګامونه پورته کړي.

• **سوله او ثبات:** په افغانستان کې د عادلانه سولې او ثبات د ټينګښت په خاطر له نومانډ او راتلونکي حکومته غوښتنه کوو، چې

د سولې د بهیر پر تېرو ناکامو تجربو او شعاري هڅو درنه تیره کېږدي. د سولې لپاره یو عادلانه، شفاف او ناپېیلی میکانیزم جوړ کړي، د حکومت د غښتلتیا او د سولې د بهیر د چټکتیا له لارې دې د سولې د ټینګښت لپاره لاره اواره کړي.

• **خواکمني:** د جګړې په بهیر کې په ملیونونو افغانان معلول او له سختو کړاوونو سره مخامخ شوي، ددې مصیبت خپلې قشر د بیا خواکمنۍ او په ټولنه کې د هغو د فعال حضور او اشتغال لپاره باید ځانګړې پاملرنه وشي.

• **اشتغال:** حکومت او په ټولیز ډول دولت باید د اشتغال له زاړه او دودیز جوړښته راووځي، ټول ولس باید د دولت پر اوږو بار نه وي او دولت د ولس پر اوږو. دولت باید د وخت له نویو غوښتنو سره سم د نویو کاري فرصتونو او اشتغال لپاره نوې لارې چارې ولټوي.

د پورتنیو غوښتنو ترڅنګ د افغانستان ملي تحریک له حکومت څخه غوښتنه کوي، چې خپل هغه مکلفیتونه او دندې په ښه ډول ترسره کړي، چې د یوه حکومت مسولیت ګڼل کېږي، ضرور نه ده چې دلته د هغو ټولو یادونه وشي.

د افغانستان ملي تحریک رسمي غړي، فرهنگیان او د ملي تحریک د فکر پلویان له نوماند سره ژمنه کوي چې که نوماند د پورتنیو ملي غوښتنو د منلو او بیا د هغو د عملي کولو په برخه کې لیکلې ژمنه وکړي، نو ملي تحریک، یو زیات شمېر افغان فرهنگیان او د ملي تحریک د فکر یو زیات شمېر مینوال به یې له کوم امتیاز او معوضي

پرتنه ملاتړ وکړي او د کمپاین په چارو کې به ورسره په زړه پورې مرسته وکړي.

یادښت: که په پورتنیو یاد شویو برخو او موادو کې هره برخه او یا هره ماده د هېواد او ملت د ملي گټو خلاف وي، هر لوری کولای شي، هغه په پام کې ونه نیسي او له تطبیق څخه یې ډډه وکړي. ددې ترڅنګ نورې هغه ضروري برخې چې په دې ژمنلیک کې یې یادونه نه ده راغلې، خو هېواد او ولس ته په گټه دي، دواړه خواوې تر خپله وسه د هغو تطبیق خپل مسولیت گڼي.

په درناوي

پوهنوال محمد اسمعیل یون

وکتور اشرف غني احمدزی

دا افغانستان ملي تحریک په استازی

د افغانستان د ولسمشرۍ نوماند

کله چې مور د دلوي پر (۲۷)مه نېټه (دملت نجات) کمپاین پیل کړ، نو د گڼو هېوادوالو د هر کلي سبب وگرځېد، په دې ورځو کې مې یو ځل له ډاکټر صیب سره د هغه په کور کې د سهار چای پر وخت وکتل، کارونه ډېر، وخت کم او حالات حساس وو. ډاکټر صیب اشرف غني وویل: امنیتي گواښونه ډېر دي، نو که څه پېښه وشوه (هدف یې دا و که خدای نا خواسته دی له منځه ولاړ) نو تاسو (مور) جنجال مه جوړوئ چې خدای مه کړه د افغانستان ثبات ته زیان ونه رسېږي، ماته یې وویل قول راکړه چې تر اخره به راسره ودرېږې او که څه پېښه وشوه جنجال به نه جوړوئ چې افغانستان بحران ته لاړ نه شي، د افغانستان مخالفین غواړي چې په لوی لاس افغانستان بحران ته

بوځي، ما ورته لاس ورکړ، ما وویل، ډاکټر صیب تر اخره درسره ولاړ یو، تر مرگ پورې، ان تر دې پورې چې که ته هم د ډاکټر عبدالله عبدالله خواته لاړې، نو موږ ستا مخالفت هم کوو، موږ تر هغه حده د عبدالله عبدالله د ټیم مخالف یو چې که ته هم ورسره یو ځای شې، زموږ مخالفت او مبارزه کې به کمی رانه شي. پاتې شوه د بحران خبره، که دوی تاته هر ډول زیان ورسوه، نو د هر ډول جنجال د پېښېدو احتمال شته، هر ډول مظاهره ایستلای شو او مقابل لوري ته هر ډول جنجال جوړولای شو. موږ هغسې نه یو چې لاس تر زني کېنو او مخالفین مو چې یوه څپېره وهي، موږ بل مخ هم ورواړو، څپېرې ته په څپېره، سوک ته په سوک، مظاهري ته په مظاهري ځواب وایو، بحران هغه وخت ختمېږي چې د بحران عوامل، عناصر او دلایل له منځه لاړ شي. تر همدې لنډو خبرو، هغه امنیتي جلسې او موږ د کور پر لوري رهي شولو.

زموږ کمپاین ښه په درز کې روان و. په لنډه موده کې مو تر لسو زیاتې داسې غونډې جوړې کړې چې د ټلوېزیون له لارې خبرې شوې او په لسگونو نورې داسې لویې او وړې غونډې چې د ټلوېزیون څپو ته ونه رسېدې. په کابل کې مو د یوې لویې او بېشانه غونډې ترتیب ونيول، همدا مهال و چې د اصلي مخالفینو، فرعي مخالفینو، غوره مالانو او نورو حساسیتونه راوپارېدل. د ډاکټر صیب د کمپاین په مرکزي دفتر کې د ورځې په نرخ اعیار غوره مالان، په ارگ کې واکمن او نورې کړۍ ټولې لاس په کار شوې چې زموږ د کمپاین مخه ونیسي. دوی تر وروستي حده هڅه وکړه چې د افغانستان ملي تحریک او په خپله د

ډاکټر اشرف غني تر منځ درز او ټکر رامنځته کړي. زموږ ټېلفوني اړیکي چې مخکې تر دې په ساعت کې تامپنېدل، هم قطع شول او ملاقاتونه هم. دا مهال نو ملي تحریک په څو جبهو کې جنګېده، د ډاکټر اشرف غني په دفتر کې د غوږه مالانو، د تاریخ تېرو تنظیمونو د کلیشه یي خبرو، د نویو جوړ شویو، په اصطلاح شوراگانو او گوندونو چې د طبیعي ودې وس یې نه درلود او د ډاکټر اشرف غني دفتر یې د ځان د تبلیغ لپاره ښه وسیله ګڼله، یو شمېر متعصبو اشخاصو چې اوس یې د قومي سهم له امله په مرکزي دفتر کې ځای نیولی و، ځان غوښتونکو عناصرو او نورو یو شمېر اشخاصو چې د خپل شخصیت د تثبیت له بحران سره مخامخ وو، دې ټولو د ملي تحریک او شخصاً زما پر ضد تبلیغات پیل کړل، د ډاکټر عبدالله ټیم او د پاتې نورو کانديدانو ټیمونه خو لا پر ځای پرېږده. موږ د ډاکټر اشرف غني پر مجبوریتونو هم پوهېدلو چې ان د دفتر سکرتران او نور رابط اشخاص یې هم په بېلابېلو ډلو پورې تړلي دي، خو بیا هم موږ خپلې مبارزې ته دوام ورکړ. تر کمپاین وړاندې د ارگ د بېلابېلو واکمنو اشخاصو له خوا پر ما زیات فشار راوړل شو چې د (زلمي رسول ملاتړ وکړم) خو کله چې ما دا کار ونه وکړ، نو هغوی هم پر اشرف غني فشار راوړ چې له ما سره خپل اړیکي پرې کړي.

د ارگ او یو شمېر نورو کړیو هدف دا و چې په ټاکنو کې ملي انګېزه کمزورې کړي، د تحریک له خوا دده ملاتړ کمزوری شي او اصلي رقیبو ډلو چې لا مخکې تر مخکې ځان د قومي انګېزې تر شا پټ کړی و، هغو ته لاره واره شي. ان د ډاکټر اشرف غني احمدزي یو شمېر ځان خوښو

او کم تجربه ویندویانو هم زموږ پر ضد تبلیغات وکړل، خو موږ د ملي مصلحت له مخې له ټولو ستونزو او ځان ته د زیاتو تاوانونو او زیانونو له اړولو سره سره بیا هم خپل کمپاین ته دوام ورکاوه، د ټاکنو لومړی پړاو په همدې جنجالونو کې تېر شو. بیا مې هڅه وکړه چې له ډاکټر اشرف غني سره تماسونه ټینګ کړم، خو ټلېفونونه د همغو ډلو په لاس کې وو چې ډاکټر اشرف غني یې په لومړي پړاو کې له هغه برخلیک سره مخامخ کړی و. په نا مستقیم ډول د ډاکټر صیب غني له خوا ځواب راغی چې په یوه مناسب ځای کې به کېنو، د ښاغلي اتمر صیب په کور کې دوه په دوه کېناستو، ما ټول مشکلات د ارگ توطیې او دده په دفتر کې د غوږه مالانو او زما د مخالفانو د توطیې اصلي رنگ او زنگ ورته تشریح کړ او همدرانګه د دویم پړاو لپاره ترتیبات. ده وویل: زه پر ټولو نزاکتونو پوهېږم، خو ټول مشکلات اوس نه شم حلولای، دا ټولې خبرې شته خو اوس به اوسنیو مشکلاتو ته پام کوو. ما خپل پلان ورته تشریح کړ، ده راته وویل له (A) څخه تر (Z) پورې ستاسو خبرو سره موافق یم. ته خپل کار کوه خبره به یوازې ما او تاسره وي. هېڅوک زما په نمایندګۍ ستا په باب پرېکړه نه شي کولای او نه زما په استازۍ ستا په باب څه ویلای شي، که څه یې ویلي وي، هغه د هغوی خپل شخصي نظر دی، ما سره ستاسو خپل ځای دی، که اینده کې څه مشکل و او یا بله خبره وه د اتمر صیب له لارې به په تماس کې یو. ټلېفونونه هم مضمون نه دي، نو ځکه ډېر باور پرې په کار نه دی.

په دویم پړاو کې موږ د نورو هېوادوالو په څېر خپلې هلې ځلې څو ځله زیاتې کړې او نتیجه هغه شان شوه چې ټولو هېوادوالو ته څرګنده

شوه. دا چې تر دویم پړاو ټاکنو وروسته څه وشول، اوس غواړم پر هغو لنډه رڼا واچوم.

د اصلاحاتو او همپالنې ټیم اعتراض: د دویم پړاو نتیجې

لا نه وې اعلان شوې، د ټاکنو د ورځې د ماښام تر شپږو-اوو بجو د اصلاحاتو او همپالنې ټیم د بریا هیله او اراده لرله، خو کله چې د شپې ناوخته خپلو ناظرینو ورته راپورونه ورکړل، نو له همغې شپې اعتراضونه پیل شول. دا اعتراضونه له بایکات، گواښ، وړاندیز او تازه تازه غوښتنو سره مل وو. ځینې انتقادونه او غوښتنې د قانون له چوکاټه دومره بهر وو چې ساری یې هېچرې نه دی لیدل شوی. د اصلاحاتو او همپالنې ټیم غوښتنې ورځ تر بلې دومره اوږدې شوې چې له تسلسله خبره ووته او لایتناهي بڼه یې غوره کړه.

د تحول او تداوم ټیم غبرگون: د ښاغلي عبدالله د

ټیم د اعتراضونو پر وړاندې د تحول او تداوم ټیم غبرگون دومره سست او په هېڅ حساب و چې فکر نه کېده دوی هم د ټاکنو کوم طرف وي. همدې پخ غبرگون د ډاکټر عبدالله د ټیم تېر ته لاستی ورکړ او غوښتنې یې نورې هم پورته شوې، په یوې غوښتنه پسې بله او بلې پسې بله رامنځته شوه. د ولس د رایو ملاتړ چې د تحول او تداوم ټیم یوه اساسي دنده وه، سیاسي معاملي، گڼو لاسوهنو او نړیوال منځگړتوب ته لاره خلاصه کړه.

نړیوال منځگړیتوب: لومړی منځگړیتوب د ملگرو ملتو له خوا

پیل شو، د ملگرو ملتو او ولسمشر کرزي په غوښتنه او ټینگار ښاغلي

ضياء الحق امرخېل استعفی ورکړه، خو هغه وخت وویل شول چې دا د ډاکټر عبدالله عبدالله د ټیم یوه اساسي غوښتنه ده، تردې وروسته چې هر ډول غوښتنې مطرح کېږي، هغه به نه منل کېږي، خو د امرخېل تر استعفی وروسته د عبدالله عبدالله ټیم غوښتنو نور هم زور واخیست، د اروپایي اتحادیې ناظرینو چې ټول شمېر یې تر (۱۵) تنو نه زیاتېده او د همپالنې ټیم سره یې پخوانۍ خواخوږي درلودله، د هغوی نظر د اصلاحاتو او همپالنې د ټیم غوښتنې نورې هم پورته کړې. څومره چې ملګرو ملتونو تارسستوه. د عبدالله عبدالله د ټیم غوښتنې زیاتېدلې، خو کله چې ملګرو ملتونو د یاد ټیم اکثره غوښتنې ومنلې او خپله طرحه یې وړاندې کړه، هغو بیا هم دا طرحه ناقصه، معیوبه او نیمګړې وبلله.

د امریکا متحده ایالاتو منځګړتوب: کله چې خبره بحران ته ورسېدله او بحران لا پسې گرم شو، نو د امریکا متحده ایالاتونو منځګړتوب ته راودانګل، د امریکا د بهرنیو چارو وزیر او پخوانی سناتور چې په امریکا کې د زیات نفوذ خاوند و، ددې لانجې د اواړي لپاره ظاهراً دواړه کانديدان سره څنګ په څنګ کېنول، شفافیت او د رایو بیا څېړنې او شمېرنې ته یې ژمن او اړ کړل. د ښاغلي جان کیري ماموریت که څه هم د انتخاباتي کړکېچ د ختمولو لپاره یو داسې لومړی فشاري ګام و چې له قانون سره همغاړی نه و د فزیکي ټکر مخه یې ونیوله، خو لا هم ډېر مسایل وو چې تشریح ته یې اړتیا لرله.

د رایو بیا خپرنه او شمېرنه: د ټاکنیز بهیر د رڼاوي لپاره د
رایو بیا شمېرنه او خپرنه ډېره مهمه ده، هغه هم د نوماندانو د منلو په
تضمین، خو په پیل کې ټولو سره اصلي خبره دا وه، چې دا خپرنه به د
کوم قانون، معیار او کومو اصولو له مخې کېږي، د هغوی اصولو،
معیارونو یا قوانینو له مخې چې ټاکنیز کمیسیونونه پرې خپلې چارې
پر مخ بیايي، دا اصول د افغانستان ملي شورا منلي او تصویب کړي دي
او همدا اوس نافذ دي. که د هغو غوښتنو، وړاندیزونو او معیارونو پر
اساس چې نوماندان یې وړاندې کوي او یا هم هغه اصول چې دملگرو
ملتو دفتر یې وړاندې کوي. دې کې کومو اصولو او قوانینو ته ترجیح
ورکول کېږي؟ دا همغه پوښتنه وه چې اساسي گڼل کېدل، که د
کاندیدانو او ملگرو ملتو غوښتنې یا وړاندیزونه د ټاکنیزو اصولو خلاف
وي او بیا همدغو غوښتنو ته ترجیح ورکړل شي، نو ټاکنیز کمیسیونونه
او قوانین بیاڅه مانا؟ او که ټاکنیز اصول منل کېږي، نو دې نورو
وړاندیزونو ته څه اړتیا ده؟

که چېرې په ټاکنیزو قوانینو کې د تقلب، تخلف، سرغړونې تعریف
شوی وي، نو بیا خو بل تعریف ته اړتیا نه شته او که چېرې د یادو
موضوعگانو په باب نوي تعریفونه بل ډول وي، نو د دوو تعریفونو ټکر به
څنگه له منځه ځي؟

د ساري په توگه که په یوه انتخاباتي محل کې دښځو رایې تر نرو زیاتې
وي، هغه د کوم قانون له مخې باطلېږي، که دښځو رایو د زیاتون په
وجه د هغو رایې باطلېږي او بیا بل ځای کې ښځې اعتراض وکړي چې
ولې په دې محل کې د نرو رایې تر ښځو زیاتې استعمال شوي، نو د هغو

د بطلان خبره به څنگه کېږي، ایا هغه هم په همدې فورمول کې راځي که نه؟ او که نه راځي دا خو د اساسي قانون له روحیې سره چې ښځې او نر دواړه مساوي الحقوقه گڼي، خلاف کار دی، آیا دا خبره په ټاکنیزو قوانینو کې راغلې ده که نه او یا دا چې په یوه محل کې یو کانديد تر (۹۳) (۹۵) او یا (۹۹) فصیدو زیاتې رایې گټلې وي، هغه دې باطلې شي. دلته هم دا پوښتنه مطرح کېږي چې آیا تر دې (۹۳) فصیدو زیات خلک تر (۷) فصیدو کمو خلکو قرباني شي او یا کومه بله عادلانه لاره هم شته که نه؟ تر ټولو مهمه دا چې دا بطلان په ټاکنیزو قوانینو کې راغلی او که نه او یا تر دې دمخه د هېواد پر تېرو ټاکنو دا فورمول تطبیق شوی او که نه؟ بله مهمه خبره دا ده چې د نړیوالو معیارونو یادونه هم کېږي، دلته دوه خبرې مطرح کېږي ایا نړیوال معیارونه او اصول د افغانستان له اصولو سره همغږي دي او که په ټکر کې دي؟ که په ټکر کې وي کوم یو ته ترجیح ورکول کېږي؟ بله خبره دا ده چې ایا د افغانستان انتخاباتي چاپېریال له نړیوال انتخاباتي چاپېریال سره برابر دی که نه؟ او که خبره داسې ده چې معیارونه نړیوال وي او چاپېریال افغاني، که خبره معکوسه شي څه به وشي چې که یو هېواد له همداسې افغاني چاپېریال سره مخامخ شي او بیا پرې نړیوال معیارونه تطبیق شي، نو څو سلنه به تطبیق شي، ایا د نړیوالو اصولو له مخې په هغه سیمه کې چې د اور باران اوري، ټاکنې ترسره کېږي؟ ښې او رښې ترسره کېږي؟ که نه اول چاپېریال برابرېږي او بیا اصول تطبیقېږي، خیر په هر ډول ددې خبرو لنډیز دا دی چې زیات شمېر خلکو هیله لرله چې بیا شمېرنه او بیا څېرنه باید د افغانستان د ټاکنیزو قوانینو په رڼا

کې ترسره شي، نوره هره بله نوې نسخه د افغانستان د قوانینو مسخه کول دي.

خو د اصلاحاتو او همپالنې ټیم د رای شمېرنې او بطلان لپاره خپل خپل معیارونه غوره کړل، بیا پر (۱۶) مادو توافق وشو، خو بیا هم ډاکټر عبدالله عبدالله ناراضه برېښېده او د ټاکنو د نتیجې لپاره یې تر تخنیکي توافق، سیاسي توافق ته زیاته ترجیح ورکوله. همدا مهال د ملي وحدت د حکومت اصطلاح ډېره تاوه راتاوه شوه. د کلیمې په اصلي مانا د ملي وحدت او ملي حکومت اصطلاح ډېره ښه ده او د هر افغان هیله ده خو زموږ په ټولنه کې له هرې اصطلاح څخه څو څو ډوله تعبیر کېږي، له اسلامي دولت، ډیموکراسۍ، ملي مشارکت او نورو اصطلاحاتو څخه خپل خپل تعبیر کېږي، کوم حکومت چې د اسلامي دولت په نامه یادېده په واقعیت کې یوه ستمي انارشي وه. د ولسمشر کرزي ملي مشارکت هم د یوې ولسوالۍ په حاکمیت ختمېږي. ولسواکي هم په واقعیت کې د زورواکۍ په یوه ډول بدله شوې ده.

هغه وخت هم خلکو سره دا اندېښنه وه که د ملي وحدت حکومت بیا هم د یوه ائتلافي حکومت ښه خپله کړي، ولس ته به د تېرو رنځونو د تداوم مانا ولري. بله خبره دا وه چې که ډاکټر اشرف غني بریالی شي، د ملي وحدت په نامه به چاته څوکی ورکوي؟ که وېش داسې وي چې همدا حکومت وي، ډاکټر عبدالله عبدالله او اشرف غني دواړه په کې په مساویانه ډول خپل کسان ځای پر ځای کړي. نیم کسان د یوه وي او نیم د بل، نو بیا خو په دې حکومت کې د عبدالله عبدالله د ټیم ونډه په سلو کې تر اتیاوو هم پورته کېږي، ځکه چې همدا اوس ددې ډلې واک

تر بل هر چا زیات دی او که ډاکتر عبدالله بریالی کېږي نو د اشرف غني تیم خو د ډاکتر عبدالله په شان نه کوم سیاسي جریان دی، نه کوم گوند دی او نه هم کوم منظم سستماتیک حرکت، نو که له دې تیم څخه څو تنه مهم کسان په حکومت کې نیول کېږي، نو هغه به د تېر وخت حکومت په شان د افرادو حیثیت ولري، نه د یو سستم بڼه. د رایې شمېرنې بهیر له ځنډ او ځنډ سره مخ و، عبدالله عبدالله پر خپلو غوښتنو ټینګار کاوه. همدې ټینګار یو ځل بیا د امریکا د بهرنیو چارو وزیر سفر ته لاره اواره کړه او په نتیجه کې د دواړو کانديدانو تر منځ یوه اعلامیه لاسلیک شوه.

د گډې اعلامیې اصلي محتوا داده:

۱- د اساسي قانون احترام به کېږي، د جهاد او مقاومت لاسته راوړنې به ساتل کېږي، (۱۳) کلني دیموکراتیکې تجربې به پالل کېږي.

۲- د ملي حکومت له جوړېدو سره سم به اجرائي پوښت جوړېږي او بیا به د دوو کلونو په بهیر کې ولسمشر لویه جرگه رابولي او بیا به د اجرائيوي صدر اعظم پوښت جوړوي.

۳- دواړه ټیمونه به د ملګرو ملتو د معیارونو پر بنسټ د رایې شمېرنې او د رایو د بطلان بهیر ګړندی کوي او د سنبلې میاشتې تر دویمې اوونۍ پورې به د ولسمشر د تحلیف د مراسمو لپاره توافق کوي.

دا اعلامیه یو سیاسي چوکاټ هم لري چې اوه برخې یا جزیات لري.

۱- نوماندان به د سولې، ثبات، د قانون حاکمیت، اقتصادي ودې او خدماتو د وړاندې کولو لپاره د اصلاحاتو هر اړخیزه تگلاره جوړوي او عملي کوي به یې.

۲- ولسمشر به د دوو کلونو په بهیر کې لویه جرگه دایروي او د اجرائي صدر اعظم مقام به جوړوي.

۳- تر هغه پورې چې د اساسي قانون پر بنسټ د اجرائي صدر اعظم مقام جوړېږي، د اجرائي صدر اعظم دندې به د حکومت د اجرائي رییس له خوا پر مخ وړل کېږي. دا مقام به له ځنډ پرته د ولسمشر د فرمان له خوا رامنځته کېږي. یو شخص به ورته د دویم کانديد له خوا معرفي کېږي.

۴- ولسمشر به د اپوزېشن د مشر مقام رامنځته کوي او یو شخص به ورته د دویم کانديد له خوا معرفي کېږي.

۵- په غوره اساسي کلیدي پوستو کې، لکه ملي امنیت، اقتصادي بنسټونو او اقتصادي سکتور کې به په مساویانه ډول د ولسمشر او اپوزېشن له خوا اشخاص ټاکل کېږي. د وزارتو مقامونو، قضا، د ولایتونو کلیدي پوستونو ته به د اشخاصو د ټاکنو په برخه کې د اپوزېشن له مشر سره مشوره کېږي.

۶- ولسمشر به ژمنه کوي چې تر (۹۰) ورځو پورې په امنیتي سکتور کې بدلون نه راوړي.

۷- د ملي وحدت حکومت به ژمنه کوي چې د يوه کال په بهير کې به انتخاباتي نظام کې داسې اصلاحات راوړي چې تېرو تېروتنو ته ځواب ووايي.

دا توافقات د بېلابېلو دلایلو، عواملو او مجبوریتونو له امله تر سره شول.

اوس راځو د شويو توافقاتو قانوني اړخ ته!

لومړۍ: شوي توافقات تر ډېره حده د اساسي قانون د محتوياتو مخالف دي.

په تېره بيا د اساسي قانون (۶۰، ۶۱، ۴۶، ۷۱، ۹۰) او نورو مادو سره سمون نه خوري.

دويم: په اعلاميه کې د اساسي قانون پر محتوياتو هم ټينگار شوی او د واک د وېش خبره هم مطرح شوې ده. دا دواړه محتويات او غوښتنې يو بل سره تضاد لري. ځکه که د اساسي قانون محتويات عملي شي نو بيا دويمې محتوا ته اړتيا نه پېښېږي.

درېيم: تفاهم او توافق (د ملي وحدت حکومت) تر نامه لاندې رامنځته شوی. دا په داسې حال کې ده چې په دې وطن کې غښتلی ملي وحدت موجود دی. اساسي قانون، ملت تعريف کړی او د ملي وحدت پر غښتلتيا يې هم ټينگار کړی. د اساسي قانون محتويات او موجود واقعيتونه دانبښي چې دلته هم هېواد شته او هم ملت، کوم شی چې نه شته او يا کمزوري دي، هغه حکومت يا حکومتونه دي.

دلته به ښه دا و چې د پراخه بنسټ حکومت اصطلاح کارول شوی وای، دلته هم له ملي وحدت څخه هدف همغه تنظیمي وحدت دی، اوس ورته تیمي وحدت هم ویلای شو.

څلورم: اجرائیه پوست یا اجرائی صدر اعظم لپاره به لویه جرگه جوړېږي. خو تر هغې پورې به ددې پوست متصدي په فرمان کار کوي. که احياناً لویه جرگه دا پوست ونه مني، نو دا دوه کلن کار به څنگه کېږي؟

پنځم: ملي شورا چې د لویې جرگې یوه برخه ده، او د اداري واحدونو، منځته راوړل، تعدیل او لغوه کول د هغو صلاحیت دی. چېرته حاضرېږي چې اجرائی صدر اعظم یې له گوتو ووځي. عجیبه خبره داده چې وزیر به د ملي شورا تر وزر لاندې کار کوي خو اجرائیه صدر اعظم به یوازې د اپوزیشن مسؤلیت لري.

شپږم: تر اوسه پورې د نړۍ په هېڅ هېواد کې په هېڅ ډول زورواکي، ولسواکي، مذهبي او نا مذهبي حکومت کې د دا ډول یو حکومت بېلگه نه ده لیدل شوې او له هېڅ قانون سره سمون نه خوري چې یو کس دې هم په اپوزیشن کې وي او هم په حکومت کې او د حیرانتیا خبره خو لا په کې داده چې د اپوزیشن د مقام پوست د ولسمشر له خوا ټاکل کېږي او شخص ورته د مخالف کانديد له لوري معرفي کېږي.

اووم: د دواړو نوماندانو په خبرو کې د مفاهیمو تضاد لیدل کېږي:

یو: د اساسي قانون پر محتویاتو او بل د گډې اعلامیې پر محتویاتو ټینگار کوي.

اتم: د گډې اعلاميې په ترڅ کې د (مقاومت) په نامه یوه اصطلاح راغلې چې دواړه لوري دهغه پر درناوي مکلف دي. له دې کلمې څخه د وینو بوی راځي، د دولت له اصلي مخالفینو سره د سولې پروسه له منځه وړي او جنګي جنايتکاران د مصونیت تر پوښښ لاندې راولي. نور ګڼ حقوقي پرابلمونه هم لري چې دلته یې له تفصیل څخه تېرېږو.

حل لاره: د حل لارې لندیز دادی چې اساسي قانون تطبیق شي.

۱- هره هغه مسوده، مصوبه، اعلامیه، تړون، تفاهم او توافق چې په دولتي کچه رامنځته کېږي او د اساسي قانون له روحیې سره اختلاف ولري، اتومات ملغی ګڼل کېږي.

۲- که چېرې ولسمشر د اساسي قانون د روحیې خلاف کار وکړي، نو دا یو جرم ګڼل کېږي، د همدې اساسي قانون د (۴۹) او نورو مادو له روحیې سره سم ولسي جرګه کولای شي، د ولسمشر د محاکمې بهیر تعقیب کړي.

لوزونه او عملونه

(پنځم درس)

پوښتنې او ځوابونه

زبور خان نیازی:

استاده! کله چې پاکې او ناپاکې رایې سره جلا کېږي، بیا په اصطلاح ملي حکومت څه مانا لري او هوکړه لیک څه مانا؟

ځواب: د نړۍ په هېڅ قانون کې داسې توافق نه

دی شوی، بیا له داسې یو شخص څخه چې د نړۍ د حکومتونو د جوړښت تجربه لري، له داسې شخص څخه داسې توقع نه کېده، کله چې پاکې او ناپاکې رایې سره جلا شي نو د ټاکنو مشروعیت او شفافیت معلومېږي بیا سیاسي هوکړه لیک څه مانا؟ او اپتلافي حکومت څه مانا؟ هغه هم د ملي وحدت حکومت تر نامه لاندې؟ بلکل موږ هم وایو، ټول تشویش په همدې کې دی، پنځه کاله به په حکومت کې وي، دوی چې ټاکنې ټکنې کولې ددوی هدف سیاسي تفاهم و، چې څوکی ترلاسه کړي، اوس دوی هم قدرت غواړي هم زعامت هره دوره

کې دوی یو ټیسټ کوي، خپله ډاکټر اشرف غني د شخصي کرکټر له مخې داسې دی چې کېدی شي د هغوی دومره فرمایشات ونه مني، ښه لاره داوه چې گټونکی نوماند پوزېشن او ناکام کاندید پوزېشن شي، دغه مکس سېسټم ولس ته په گټه نه دی.

فاروق فاروقي: یون صیب!

ستاسې دغه د گیلې لیک چې اشرف غني ته مو استولی، په دې سره به ستا او د اشرف غني کشمکش زیات نه شي؟ او بل ایا اغیار به پرې خوشاله نه شي؟ زه فکر کوم په راتلونکي کې به درې ډوله

اپوزېسیون وي، اول به په حکومت کې دخپل اپوزېسیون، دوهم به ولس وي چې رایې ته یې ارزښت ورنه کړل شو او درېم اپوزېسیون به مخالف وسله وال وي ایا استاده! د اجرايوي پوست په جوړېدو سره چې د اساسي قانون خلاف دی، په هېواد کې به یو نوی بحران جوړ نه شي؟

ځواب: ډاکټر صیب اشرف غني یو مشر سړی دی، موږ ورته احترام لرو، لومړی دا چې په دې (ژمن لیک) کې موږ ورته ویلي وو چې تر اخره به درسره ودرېږو یانې تر ټاکنو پورې، موږ په اوله کې ویلي چې موږ په حکومت کې برخه نه اخلو او نه دملي تحریک غړي ددې لېوالتیا لري دا د ټولو دربارونو خصلت دی هغه سړی یې نه خوښېږي چې حقیقت وايي، یوه ورځ ولسمشر کرزي ماته وویل چې څوک ډېر

خطرناک دی؟ ماورته وویل هغوی چې ستا دمېز ترڅنګ دي؟ نږدې دښمن تر ټولو خطرناک دی، حکومتي اپوزېشن ولس ته ډېر خطرناک وي، دا اپوزېشن د بیت المال پانګه مصرفوي خو بېرته د ولس ، بیت

المال او حکومت پرضد، اپوزېشن خو اصلاً وايي مخالف ته، دې ته اپوزېشن نه وايي چې په واک کې وي، دې ته یو حکومتي اپوزېشن او رشوت خور اپوزېشن، امتیاز طلبه

اپوزېشن وايي، دې ته حقيقي اپوزېشن نه وايي، ټاکنو ته ځم بیا د ټاکنو قانون نه منم، اساسي قانون منم، خو بیا یې نه مني، داسې اپوزېشن د نړۍ په تاریخ کې نه شته! مور ډاکټر صیب اشرف غني سره کومه ستونزه نه لرو، نه یې توهینوو، اوس یې هم له مخالفینو سره مخالف یو او له ده څخه دفاع کوو خو د گیلې حق لرو، ولس خو دومره حق لري چې د خپلو رایو پوښتنه وکړي.

پوښتنه: مطیع الله ساپي :مور داسې فکر نه کاوه چې دنړۍ مفکر دې داسې توافق وکړي او بل داچې هغو سره دې توافق وکړي چې په جهاد کې یې پروتوکولونه لاسلیک کړي؟ نو د ملي

تحریک دریځ به څه وي؟

ځواب: له ملي تحریک پرته نور ګڼ شمېر هېوادوال، شته قومي شورا ګانې، فرهنگي ټولنې، مدني ټولنې او ګوندونه دي چې له ډاکټر صیب غني څخه ګيله من دي، ډاکټر صیب باید ورته توضیحات ورکړي، که ډاکټر صیب همدغه توافقنامه عملي کړه، نو بیا به د ملي تحریک غړي او نور ملګري په ګډه پرېکړه کوي، نو ښه پرېکړه به داوي چې موږ د ولس تر څنګ ودرېږو.

پوښتنه: قدرت الله بدلون: استاده!

ډاکټر عبدالله څو وارې دا ګواښ وکړ چې که زما غوښتنې ونه منل شي زه په ملت غږ کوم، په مقابل کې کوم ګواښ او ډار و چې اشرف غني احمدزي متقابل غږ نه شو کولای دا څه مجبوريټ و چې ده هم باید په ملت غږ کړی وای؟ دده په ټیم کې یو

شمېر غوره مالان دي چې وايي په دې کار سره اشرف غني افغانستان وژغوره ایا ریښتیا همداسې ده؟

ځواب: د ډاکټر اشرف غني او ډاکټر عبدالله ټیم په فکري دریځونو کې ستر توپیر شته، هغه دادی چې، ډاکټر صیب اشرف غني د ملي هویت، ملي یووالي او د هېواد تاریخي حیثیت ساتنه کوي او پلوی یې دی او دا بله ډله او ټیم یې چې دي دوی ملي یووالي، ملي هویت او د

هېواد د تاریخي حیثیت په باره کې گڼ شمېر مشکلات پیدا کړي او پیدا کوي یې، دلته کیسه داسې ده چې د یوه ماشوم پر سر د اصلي مور او بلې جعلی مور دعوه وه، کله چې قاضي په منع نیمايي کاوه، نو اصلي مور یې چغه کړه، چې هغې بلې ته یې ورکړه، خو نیمايي کوه یې مه!.

امید حیران: استاده! د ډاکټر صیب اشرف غني وروستی دریځ چې په اصطلاح د ملي وحدت حکومت په اړه یې لري، څنگه ارزوئ؟ او ایا دایو ولسواک او ډیموکراټیک حرکت دی که نه؟

ځواب: اشرف غني چې نرمښت څخه

کار اخیستی، ښه ده، خو کوم وخت کې نرمښت! د اشرف غني د ټیم اشتباه په دې کې وه، هغوی چې د غوښتنو لېست وړاندې کوي، ته یې هم وړاندې کړه، بله تېروتنه متواتر شاتگ و او د هغو نورو متواتر تعرض و، هغوی پرې امتیاز ترلاسه کړ او دوی پرې خپل حق له لاسه ورکړ، دوی تار سست کړ، په دې اشتباه کې دی هم شامل دی او ټیم یې هم. مور ددې وس درلود چې د عبدالله د مظاهري څو چنده لویه مظاهره وباسو، خو هندو ستړی خدای ناراضه بیا به یې ویلې چې تاسو زموږ پاچاهي ته مشکل جوړ کړ او څنگه چې دده ټیم نا متجانس دی، ده ته یې دامشوره ورنه کړه چې مظاهره و باسې، مور د ولس تر فشار لاندې وو چې مظاهره وباسو او زموږ تعهد هم همدا و چې مظاهري ته

په مظاهري، سوک ته په سوک، خپېرې ته په خپېرې او منطق په منطق ځواب ورکړو! ولس حاضر و قربانی ته خو ټیم حاضر نه و، ټیم سیاسي جرئت ونه کړ او تاریخي سست کړ او ډاکټر اشرف غني باید د عبدالله، تلوالې او دده د ټیم سیاسي سایکولوژي مطالعه کړې وای؛ دا هغه خلک نه دي چې میدان کې تر اخره ودرېږي، ځکه دوی د طالبانو له وېرې کوم ځای ته ورسېدل، دوی ته چې څومره نار سستوي، دوی نور هم امتیاز غواړي او ته که مقابل طرف سره اندول برابر کړې، نو دوی خپلې غوښتنې اتومات راکموي، نو دا سیاسي تېروتنه وشوه او د ډاکټر اشرف غني تر شا خو ملت ولاړ و، داسې ملت چې ده پرې پیسې مصرف نه کړې، بلکې پر ده یې مصرف کړې، داسې طلايي چانس د یو کانديد لپاره نه پیدا کېږي، باید ډاکټر صیب اشرف غني ملت ته توضیح کړي وای او ملت باندې یې باید غږ کړی وای، دالا څه چې دخپل ټیم مشخصو اشخاصو ته چې ملي افکار پکې زیات وو، هغو ته هم داموضوع تشریح نه شوه، نو اشتباه وشوه او نتیجه دا راووته چې بایلونکي کانديد تر گټونکي کانديد ډېر امتیاز ترلاسه کړ او مصونیت یې هم ترلاسه کړ یوازې امتیاز نه، نو دی (غني) سبا ته په مسوولیت کې شامل خو په امتیاز کې شامل نه دی، هغه بل په امتیاز کې شامل په مسوولیت کې شامل نه دی، داسې یو کار وشو نو خدای دې وکړي چې سبا واک ته ورسېږي او ووايي چې دغه هوکړه لیک د افغانستان د اساسي قانون خلاف دی، او زه اساسي قانون ته وفادار یم.

پوښتنه: مسعود سروري:
استاده کومه موافقه چې دې
دواړو ټیمونو سره وکړه، دوی
ستونزه حل کړه که د راتلونکو
پنځو کلونو لپاره نوره هم اوږده
شوه، بله دا چې کومه موافقه
چې د تحول او تداوم ټیم د
اصلاحاتو او همپالنې ټیم سره
وکړه که دا موافقه دوی له وسله
والو مخالفینو سره کړې وای، د
افغانستان په گټه به نه وای؟

ځواب: تېرې تجربې ته په کتو سره، دا ستونزه وغځېدله، خو دا به
پنځه کاله دوام نه کوي، ځکه د دواړو کانديدانو کرکټر داسې دی چې
دوی دواړه په یو حکومت کې گوزاره نه شي کولای، له دوی به یو ټیم
له حکومته وځي، کېدی شي حکومت د ړنگېدا له خطر سره مخامخ
شي، اصلي مشکل دا دی چې ملت یې له بحران سره مخامخ کړ، دا یو
امتیازطلبه اپوزېشن دی، دا خو داسې دی چې د یو کور په تیر کې چې
چینجی وي، د تیر خوړلني خوري له منځه یې وړي چې ختم شي،
اخره کې ټوله کوټه له منځه یوري، یو څو کاله بیا هم دا کوټه دوام کوي
خو اخیر غورځېږي. هغه نور مخالفین چې دي هغوی خو بالفعل فزیکي
خطر دی، اور دی، که هغوی سره موافقه وشي افغانستان کې فزیکي
جگړه ختمېږي. بیا د اصلاحاتو لپاره د حکومت په داخل کې زمينه

برابري او دا ټیم چې په حکومت کې وي هغوی سره د سولې خبرې پر مخ نه وړل کېږي، دوی مخالفت کوي لکه دیارلسو کلونو کې یې چې وکړ، دوی کله داسې موقع له لاسه ورکوي چې هم په پوزېشن کې وي او هم په اپوزېشن کې، نیم عمر یې په جهاد کې تېر کړی، نیم یې په مقاومت کې تېر کړی، نیم یې په ډیموکراسۍ کې، په پنځوسو کلونو کې یې هېڅ گناه نه ده کړې، پاک سوتره دي، یوازې دوی پاک دي نور د ټولې نړۍ خلکو اشتباهات کړي یوازې دوی هېڅ اشتبا نه ده کړې، افغان هم نه يم د افغانستان څوکۍ هم غواړم، ویندویان یې چې کېږي وايي ((ما شهروند این سرزمین هستیم))، داسې نه وايي چې زه افغان يم، نو په دغه مفکوره باندې چې دا خلک په دې حکومت کې داخل شي د دې ملت برخلیک به کومې مرحلې ته ورسېږي؟

مامور حبيب الله: د کرزي صیب حکومت هم شمالي ټلوالې ته ډېر خدمت وکړ، پر ډېرو لویو لویو څوکیو یې مقرر کړل، بالاخره مور او تاسو ولیدل چې د کرزي عکس یې تر پښو لاندې کړ، اگر که زه پرې ډېر خوشاله شوی يم، دا کوم کار چې شمالي ټلوالې

کړې دی، دا کار یې ښه کړی چې د کرزي عکس یې لغت کړی، نو له ډاکټر صیب اشرف غني څخه زما پوښتنه دا ده چې دی به څومره وکړای شي دغه تيم راضي کړي؟

ځواب: کوم شی چې تجربه شوی وي باید بیا یې تجربه نه کړو، دا خلک وفا نه لري، له کرزي سره یې وفا ونه کړه چې دومره یې یې پرې پرېښودې نو بل چا سره خو یې قطعاً نه کوي، له ډاکټر صیب اشرف غني سره یې چې موافقه کوله ویل یې چې موږ له همدا اوس څخه عملاً کار شروع کوو، خو اوس یې هم عکسونه لگېدلي دي او پرې لیکلي یې دي ((ريیس جمهور منتخب افغانستان)) هغه نه راکښته کوي.

پوښتنه: شريف الله ناصري:

د دغه پرېکړه لیک محتوا چې دوی پرې هوکړه کړې، که تخنیکي برخې ته یې لار شو، یوه خبره چې د جهاد تر څنګ جوخته ورسره ذکر شوې هغه د ((مقاومت)) په نامه ده، البته زموږ د کشفی ارګانونو نوملړ ته که لار شې دوی تقریباً (دوه

زره) امتیازي جنرالان د مقاومت په نوم لري، د دوی حقوق به هم د ډاکټر صیب اشرف غني په راتلونکي حکومت کې خوندي وي او د جنرالانو شرایط په دې هېواد کې معلوم دی، چې هغوی معاش لري،

وسایط لري او د ځان د محافظت په خاطر هم یو شمېر تشکیلات لري او بله خبره چې د ولسمشر (یوویشتم) صلاحیتونه چې په اساسي قانون کې درج دي او د انتقال وړ نه دي او هره اداره چې په یو هېواد کې رامنځته کېږي هغه د یو ضرورت پر بنسټ وي، هغه ځانته صلاحیتونه، مسؤلیتونه، گزارش ورکونکې اداره لري، یانې زموږ راتلونکې اجرائیه ریاست چې دوی ځانگړی کړی دا هغه بې تیرانو کوټه ده چې تش بام یې په هوا ودرولی، دوی به چاته گزارش ورکوي او د کومو وظایفود لایحې پر بنسټ به دوی دې هېواد او ادارې ته کار کوي؟

ځواب: تشویش هم همدا دی چې راتلونکو څو ورځو کې به دواړه تیمونه کېني او د اجرائیه رییس صلاحیتونه به مشخصوي، دا جزیات دي، اکثره وخت په کلیاتو کې اختلاف نه وي، کله چې خبره جزیاتو ته رارسېږي مشکلات پیدا کېږي، ځکه اصلي مسئله په جزیاتو کې ده، ټول وایي په افغانستان کې دې عادلانه حکومت راشي، نو څنگه یې راولې؟ بل که ډاکټر صیب اشرف غني د ولسمشر په توگه لوږه وکړي، نو بیا خپل مسؤلیتونه لري، داسې نه ده چې یو شخص ولسمشر وټاکل شو، نو بیا هر څه چې یې زړه غواړي هغه به کوي، د هغه صلاحیتونه لکه څنگه چې په اساسي قانون کې تثبیت دي او څه نور چې قانون ورته وړاندوینه کړې، دی له هغو نه اخوا ته چا ته څه نه شي ورکولی او که دغه تیم د اجرائیه رییس صلاحیتونه د اساسي قانون خلاف وضعه کړي، نو طبعاً به هغه سبا ته پرابلمونه پیدا کوي.

محمد بشیر بشر یار: زه په ډنمارک کې اوسېږم، هلته مې له

ډاکټر صیب اشرف
غني څخه د ملاتړ
په خاطر یوه لویه
غونډه جوړه کړې
وه، چې تر (۹۰)
څخه پکې زیاتو
افغانانو گډون کړی
و، ما له اشرف غني
څخه په دې خاطر
ملاتړ وکړ او خلک
مې د هغه ملاتړ ته

وهڅول چې د ډاکټر صیب اشرف غني شعارونه مې ډېر خوښېدل، تل
به یې ویل چې زه سهامی شرکت نه جوړوم، خو تر هغه یې هم خبره
بدتره کړه، که ډاکټر صیب په اپوزېشن کې وای زما لپاره به په زړه پورې
وای ځکه مبارزه به یې کړې وای ممکن چې څه اصلاحات راغلي وای،
خو اوس په دې حالت هېڅکله موافق نه یم او زما په شمول ټول
ملگري په تشویش کې دي او دا حکومت د افغانستان د گټو پر خلاف
بولي. که دا حکومت جوړ شي هم دوام به ونه کړي ځکه دا د څوکۍ
غوښتلو لپاره دی نه د افغانستان د گټو لپاره.

ځواب: ستاسو تشویش پر ځای دی، فقط یو څو شیان چې دقت په
کې په کار و، یو خو باید د راتلونکې لپاره ده ته لږ چانس نور هم ورکړل

شي، چې بيا قضاوت وکړو د ده پر عمل باندې، موږ چې کوم ځای کې قضاوت کوو دادی چې ده د خلکو له رایو څخه سمه دفاع ونه کړای شوه، موږ د ده عمل ته گورو، دا چې بيا اينده حکومت څه ډول کېږي او ده چې چا سره کوم پروتوکول امضا کړی، څومره يې تطبيقولای شي، دا به لږ وخت وغواړي، مجبوریتونه لري، دې کې هېڅ شک نه شته، خو موږ باید د مجبوریت او عدالت تر منځ حد ټاکلی وای، چې هم عدالت تامین شوی وای او هم دده څه مجبوریتونه په پام کې نیول شوې وای، سل په سلو کې دلته عادلانه حکومت جوړول ډېر سخت کار دی، مگر د ولس هیلې هم په یو ناڅاپي ډول له منځه وړل دا هم بڼه کار نه دی، یو د خلکو د رایو څخه سمه دفاع ونه شوله، په دې کې سپری قضاوت کولای شي، په دې دویمه مسئله کې باید لږ ورته خلک فرصت ورکړي چې دی څه کوي، ایا د رایو په تناسب سره مخکې ځي؟ لکه څنگه چې د رایو په دفاع کې يې ټیم ډېر پخ و، حکومت به يې هم دا شی وي؟ اصلي تشویش هم همدې کې دی، ستاسو په شمول د ډېری خلکو تشویش هم همدې کې دی. خو موږ وایو حکومت يې باید

هسې نه وي لکه د رایو د دفاع
سستم کې چې و.

میوند خپلواک: استاده یوه خبره
تاسو ته متوجه کېږي چې د عامو
خلکو په ذهنیتونو کې دا خبره ده
چې استاد یون د افغانیت او
اسلامیت د غوښتلو لپاره چغه پورته
کړه، لاریونونه يې راوویستل، خو

البته هغه که ومنل شول یا ونه منل شول بېله خبره ده. تاسې مخکې په خپل ژمنلیک کې چې ډاکټر صیب اشرف غني ته مو وړاندې کړی و، تاسو په دې کې هم یادونه کړې ده، چوپ پاتې شوي نه یاست، پوښتنه دا ده که چېرې ډاکټر صیب اشرف غني یا کوم بل څوک واک ته ورسېږي او بیا پاچا شي ایا تاسو به بیا هم خپلې مبارزې ته دوام ورکړئ یا د ځینو خلکو په ذهنیتونو کې چې دا خبره ده چې استاد د خپلو گټو لپاره اسلامیت او افغانیت غوښته او اوس په هر څه چوپ پاتې شو.

ځواب: موږ چې کله له ده سره ژمنلیک مطرح کاوه او لوسته مې ورته تر هغه څو میاشتې د مخه موږ ولسمشر کرزي سره کتلي وو، موږ سره

بې توافق کړی و، چې ستاسې ټولې غوښتنې منم خو تاسو به مظاهره نه باسئ، بیا به مو هر هره ورځ ورته ځواب لېږه چې څنگه شو؟ خو هغه به ویل، نن دی او سبا دی، نن دی او سبا دی، حتی د انتخاباتو کمپاینونه راورسېدل، جمهور رییس موږ ته (نه) ونه ویل، د مشاورینو په وساطت، د چارو د ادارې د لوی رییس په وساطت، د امنیت شورا د غړو

په وساطت، بس کار خلاص دی، جنجال به نه جوړوئ، همدا به یې ویل، ما درسره لوز کړی. یو وخت کې دې ته راوړسېدو چې د انتخاباتو بهیر راوړسېده، خو دا مهال مو چې وویل مور مظاهره باسو، ده به ویل نه نه ما درسره قول کړی، درسره منمه یې، بالاخره خبره د انتخاباتو ورځې ته راوړسېده، ښه که تردې څخه درې ورځې مخکې مظاهره کوې، بیا به خلک وايي چې دا خو یې د انتخاباتو په خاطر وکړه، بیا به مخالفین وايي چې دا وگوره له افغانیت او اسلامیت څخه د ځان په گټه کار اخلي، د اشرف غني په گټه ترې کار اخلي، نو کمپاین لا گرم شوی نه و چې مور اشرف غني سره دا ژمنلیک وکړ، زه یې درته هغه جملې بیا وایم، ((که چېرې اوسني دولت د هويت په تذکرو کې د (دین) او (ملت) ستونونه ونه لیکل او د دین د ستون په مقابل کې یې هر مسلمان افغان ته د (اسلام) او د دې هېواد د هر وگړي

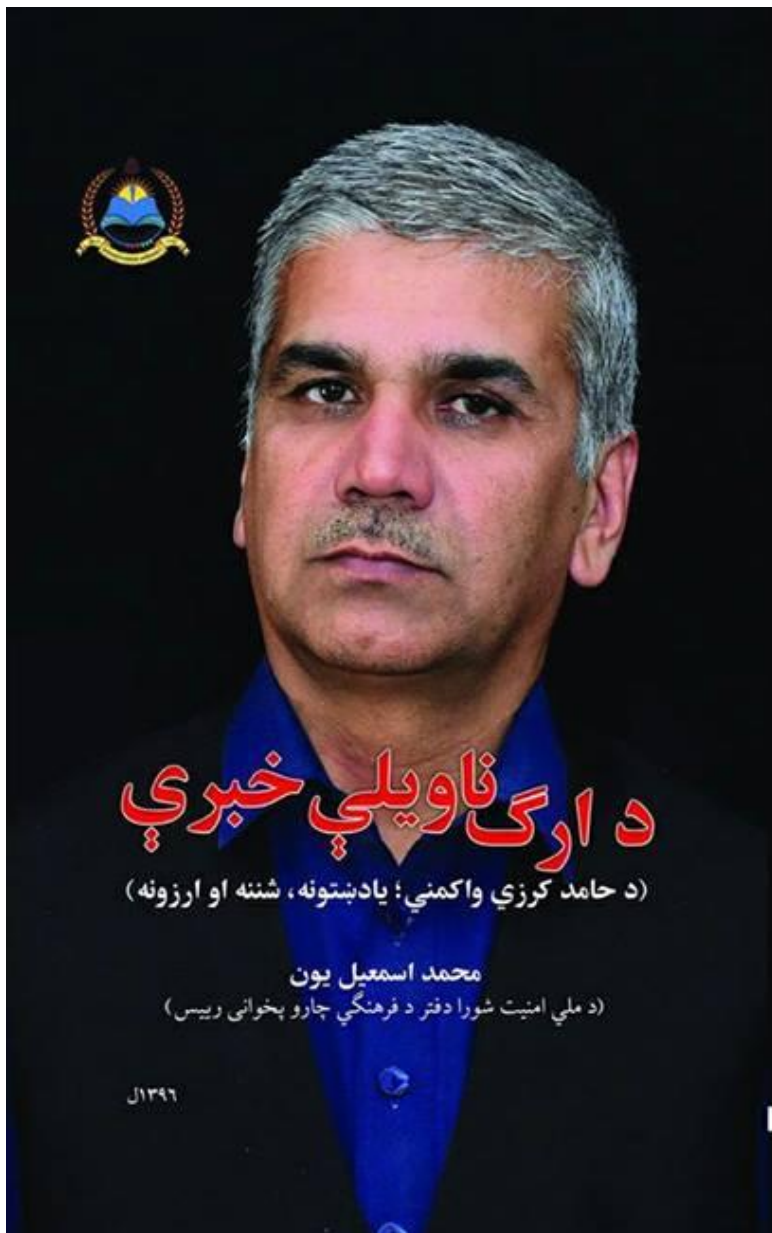
لپاره د (افغان) کلمه ونه لیکله، نو له راتلونکي دولته غواړو چې هم د هويت په تذکرو کې د اساسي قانون له محتوياتو او احکامو سره سم ضرور د (اسلام) او (افغان) د تشبیت لپاره د (دین) او (ملت) ستونونه ولیکي او په دې ډول خپل اسلامي او ملي مسولیت ادا کړي او هم د افغان ضد او ملت ضد ډلو تپلو او اشخاصو پر وړاندې ټینګ گامونه پورته کړي.))

موږ چې یو کال مخکې د پښتونستان واک لوحه ټک وهلې، موږ په دې پوهېدو که زور یې ورسپړي دا نوم بدلوي، بیا یې ورته په خپلو اعلانانو کې (میدان فواره اب) وویلي، نو دې ته موږ مخکې تېرمخکې متوجه وو چې مخکې تر مخکې ژمنه واخلو، که دې بل راسره بې وفايي وکړه او تر اخره پورې یې له افغان کلمې سره جفا وکړه او له خپلې څوکۍ څخه نا افغانه ولسمشر لار، څومره به ورته افتخار و، بلکې دا یې مسؤلیت و، یو ځل یې فرمان صادر کړی پر ۱۳۸۱ یا ۱۳۸۲ ل کال چې ټولو ته دې افغان ولیکل شي، یا هغه فرمان غلط دی یا دا اوس شاتګ له افغان کلمې څخه، ما ورته وویل ته افغان ولسمشر یې که نه؟ ویل یې هو یم، ما ورته وویل، چې افغان نه وي نو ته د څه شي ولسمشر شوې؟ که پاکستان او ایران یرغل وکړي، نوته به د هغوی دفاع څنگه وکړای شي؟ چې د افغان کلمې څخه دې دفاع ونه کړای شوه چې دده پرې فقط امضاء وه. بیا ټول ولس ته وایم:

قاضي القضاة ناست و، لوی څارنوال ناست و، عدلیې وزیر ناست و، خدای دې اوس وښيي، اوس مړ دی، عدلیې وزیر غالب یې مخالفت وکړ، پر عدلیې وزیر سربېره (۱۳) دولتي چارواکي ناست وو، د اساسي قانون تطبیق د څار کمیسیون مشر گل رحمان قاضي ناست و، استاد نصرالله ستانګزی ناست و، د علماو شورا رییس مولوي صیب قیام الدین کشف ناست و، کشف صیب ورته وویل، چې که له ما څخه افغانیت او اسلامیت واخلي، نو ما کې څه شی پاتې شول؟ او لعنت دې وي پر هغه شخص باندي چې هم په افغانیت شرمېږي او هم په اسلامیت شرمېږي، هغه بېخي نه انسان دی نه افغان دی، دلته څنگه اوسېږي په دې مملکت کې، تر دغه حده پورې شخړه مخې ته لاړه، خو بیا یې هم ونه کړ، نو موږ سره نور کوم وس و؟ که مظاهره دې کوله درته ویل یې مظاهره ولې وباسې؟ لوز مې درسره کړی دی، بیا چې دې مظاهره کړې وای بیا یې درته ویل گوره ما خو دا کار کاوه مظاهره دې ولې وویستله؟ راباندې خرابه دې کړه، همدا یې راته په غونډه کې هم وویل. چرند سنگ هندو هم راسره و، هغه ورته وویل زه په افغانیت ویاړم، که ته ماته د دین کلمه ونه لیکې نو ماته به په هند کې خلک څه وایي؟ زه د هندوستان

هندو یم که دافغانستان هندو یم؟ زه افغان هندو یم که هندو هندو یم؟ هندو ورته پېغور ورکړ، هم و یې نه کړ، که مظاهره دې کوله درته ویل یې ما درته ویل مظاهره مه کوه تا ولې وکړه، په رسمي مجلس کې یې راته وویل، که تاسې مظاهره نه وای ویستلې، ما خو دا درته لیکه، ما ورته وویل که تا لیکلی وای نو موږ ولې مظاهره ویستلې، خو لیکلی دې نه و چې موږ مظاهره وویستلې، نو جنجال په څه شي پیدا شو، ما ویل ستا حکومت خو دا کار زموږ پر ضد وکړ، چې موږ مظاهرو ته مجبور شو، نو چې افغانیت په کې وای مظاهره، ته څه ضرورت و؟ د ملي تحریک مجله وگورئ، په هغې کې دېرش مخه یانې د کتاب په سایز نږدې شپېته مخه دا ټول جریان له (A) څخه تر (Z) پورې په زېر او زېر سره لیکل شوی دی، نو اوس مو په دې خاطر له ده څخه مخکې تر مخکې ژمنه واخیستله چې ته داسې نه شي؛ په هغه مرض باندې ککړ نه شي، نو نور به د یو عادي افغان په وس کې څه وي؟ هغه کاندیدان چې ددې ولس پر اوږو بار شي او ته یې پورته کړې، بېرته تا سره خیانت وکړي نو نور به ستا څه په وس کې وي غیر له دې نه چې په خدای یې وسپارې او یا یې په همدې ملت وسپارې، گوره هغه ته مو رایه ورکړه اوس ملت له هغه نه لاس اخیستی دی. خپله به یو وخت وځورېږي، دی که هم د ملت غوښتنې ونه مني دا هم پر هغه بدبختۍ اخته کېږي، بل گټه څه مانا لري؟ زه گټې ته ضرورت نه لرم، زما ژوند د خدای فضل دی ښه دی، خدای پاک راته د ژوند ټولې اسانتیاوې او سهولتونه راکړي دي او زه فکر کوم د دې لپاره یې راته برابر کړي چې زه د افغانستان او خپل ولس خدمت وکړم، له خدای نه ډېر شکر گوزار یمه. پر همدې یې ختموو، کور مو ودان چې دې محفل کې مو گډون وکړ.

په خدای مو سپارم

د ارگ نا ویلی خبرې

(د حامد کرزي واکمني؛ یادښتونه، شننه او ارزونه)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

(د ملي امنیت شورا دفتر د فرهنگي چارو پخوانی رییس)

۱۳۹۶ لمريز

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

د ارگ نا ویلې خبرې

(د حامد کرزي واکمني؛ یادښتونه، شننه او ارزونه)

لیکوال: محمد اسمعیل یون

(د ملي امنیت شورا دفتر د فرهنګي چارو پخوانی رییس)

خپرندوی: د افغانستان ملي تحریک

د دې اثر د بشپړېدو نېټه: وری ۱۳۹۳ لمريز

چاپکال: ۱۳۹۶ ل / ۲۰۱۷ ز

چاپشمېر: ۲۰۰۰ ټوکه

چاپ وار: لومړی

د خپرندوی د خپرونو لړ: (۱۳۵)

د لیکوال د خپرونو لړ: (۴۶)

کمپوز: فیاض حمید

ډیزاین: سپین سهار

چاپځی: اسد دانش مطبعه- کابل / ۰۷۰۰۴۴۹۲۹۸

www.melitahrik.com - info@melitahrik.com

د دې کتاب د چاپي، کاپي، اتلین او بل هر ډول خپراوي ټول حقوق له لیکوال سره خوندي دي

ډالی:

د اسلامیت، افغانیت او انسانیت

د لارې رښتینو لارویانو ته!

دا اثر یو ژوندی تاریخ او د واقعیتونو هنداره

((د ارگ نا ویلې خبرې)) د هېواد د تکره او نامتو لیکوال، سیاسي مبارز مشر، د ملي فکر خاوند او د کابل پوهنتون استاد (پوهاند محمد اسمعیل یون) له خوا لیکل شوی اثر دی، چې تر ډېره د ارگ په داخل کې د حقایقو او ناویلو خبرو په باب د هر اړخیزه معلوماتو یوه ټولګه ده. په دې اثر کې تر ډېره بریده د هغو مسایلو او پېښو یادونه شوې چې په رسنیو کې پرې بحث نه دی شوی او د ولس له سترگو لرې واقع شوي دي.

لکه څنګه چې استاد (یون) د کتاب په پیل کې یادونه کړې؛ ارگ کې یې د دندې اخیستو یوه موخه همدا وه، چې د ارگ په داخل کې د جریانونو بهیر ثبت او راتلونکي نسل ته یې د یوه ژوندي تاریخ په توګه وړاندې کړي. استاد (یون) په خپل دې نېټ او هدف کې بریالی شو او دا ستر کتاب یې خپل ولس ته ډالۍ کړ.

استاد یون ارگ ته تر تګ وړاندې د یوه ځیرک لیکوال او سیاستوال په توګه د افغانستان او نورو هېوادونو د دربارونو او هلته د غوره مالانو د رول په باب د بېلابېلو اثارو د مطالعې له لارې معلومات درلودل. د همدې لرلید له مخې یې، هر هغه څه چې په ارگ کې د قدرت سرچینې ته نږدې تېرېدل، په دقت سره یې ثبتول. د دې کتاب اصلي موخه په واک کې د تېرو شویو واقعیتونو رښتیني بیان دی. د کتاب مطالعه سړي ته واقعیتونه په راڼه ډول بیانوي، د اشخاصو د سپکاوي کوم څرک پکې نه لیدل کېږي، بلکې څه چې دارگ په داخل او د قدرت په هرم کې تېر شوي او اشخاصو څه کړي او

څنگه یې کړي؟ همغه انځور شوي دي.

د دې کتاب یوه بله ښېگڼه دا هم ده، چې د ارگ د جوړېدو تاریخي بهیر، اړتیا او ځینو تاریخي پېښو یادونه هم په کې شوې ده. لوستونکو ته دا برخه هم خپل خپل پیغام لري.

په دې کتاب کې د ځینو مسایلو په باب استاد یون خپل تحلیلونه هم کړي او ولسمشر کرزي ته یې د مخامخ ناستو، تلوېزيوني بحثونو او لیکنو په ذریعه ور رسولي دي. د دې ترڅنگ یې د هغو د مثبتو او منفي پایلو په باب هم په دې اثر کې هر اړخیز او ګټور معلومات ځای کړي دي. د ګاونډیو هېوادونو، داخلي جنگسالارانو، په ځانګړي ډول د شماليوالي ناکانونه غوښتنو او فشارونو ته د ولسمشر کرزي د غاړې ایښودلو په باب هم تفصیلي او مستند معلومات وړاندې شوي دي. د کابل د (شېر پور) سیمې ناکانونه تقسیم او په دې توزیع کې د سترو جنگسالارانو د ونډې په باب هم دقیق اسناد وړاندې شوي دي. په کتاب کې د ترڅو واقعیتونو رښتیني بیان د لیکوال ملي، اخلاقي جرئت او مېړانه ثابتوي.

ولسمشر کرزي ته د نږدې اشخاصو د خبرو او یادښتونو ثبتول او مناسبو ځایونو کې یې د بېلګو په توګه د هغو یادول، د کتاب پر ارزښت، دقت او اهمیت دلالت کوي. لکه د جمهوري ریاست د عالي مقام د دفتر رئیس (عمر داودزي) له خولې ځینې خبرې: ((رییس صیب له امریکا سره ډغرې وهي حال دا چې دا زما د قلم رنګ هم د امریکا په پیسو شوی...)). مانا دا چې د ولسمشر کرزي ځینې کړنې له ځمکنیو واقعیتونو سره برابرې نه وې.

د ارگ په داخل کې د ځینو کرکټرونو، تر ارګه بهر د با نفوذه مشرانو او څېرو یادونه او پر ولسمشر کرزي د هغو د اغېزو په باب هم ژور بحث شوی دی.

څرنگه چې استاد یون نږدې (۷) کاله د ملي امنیت شورا دفتر کې د فرهنگي چارو رییس پاتې شوی، نو ده ته ډېر هغه پټ رازونه او نا ویلې

خبرې معلومې دي، چې د حامد کرزي د حاکمیت په دوره کې تېرې شوې دي. استاد (یون) د یوه مسلکي لیکوال او خپرونکي په توګه د خپلې دندې له پیل څخه بیا تر پایه پورې د حامد کرزي د حاکمیت همدا پټ واقعیتونه او نا ویلې خبرې یادښت کړي، پر خپل وخت یې ځان سره لیکلي او په پای کې دغه اثر (د ارگ نا ویلې خبرې) ترې جوړ شوی دی. دا اثر په نږدې (دولسو کلونو) کې لیکل شوی او د حامد کرزي ځوارلس کلن حاکمیت په ښه ډول تشریح کوي. کتاب د علمي پرنسپونو پر اساس لیکل شوی، ټول (۱۹) څپرکي لري او هر څپرکی یې بیا په خپل منځ کې نور نور څنگزني عنوانونه لري، چې ځینې غټ عنوانونه یې په دې ډول دي:

((د دې اثر د لیکلو علت او ضرورت، راجی چې ارگ وپېژنو، د حامد کرزي پېژندګلوي، له حکومت او حامد کرزي سره اړیکي، د ولسمشرۍ لومړۍ ټاکنې، حکومتي دنده، د امنیت شورا دفتر، ارگ کې موثر کرکټرونه، له ولسمشر سره ځانګړې کتنې، گرم تحلیلونه او ساړه غبرګونونه، ولسمشر او ولسي کتنې، ولسمشر او خبري کنفرانسونه، د ارگ څو نورې نا ویلې، د ولسمشر کرزي وزیران، د ولسمشر ځانګړتیاوې، د ولسمشر کرزي د رژیم نیمګړتیاوې، د ولسمشر کرزي د رژیم بریاوې، ولې استعفی؟ مظاهري او عمومي ارزونه.))

لکه څنګه چې د مخه مو یادونه وکړه؛ په دې اثر کې دا واضح شوي چې جنگسالارانو څنګه له کرزي څخه باج اخیسته، د دې ترڅنګه دغو پوښتنو او مسایلو ته هم ځوابونه ویل شوي او بحثونه پرې شوي دي، چې پوښتن او اپوزېشن څنګه یو بل سره اړیکي درلودل؟ څلورنیم ملیونه جریبه ځمکه چا او څنګه غصب کړه؟ په روسیې کې په ټننو چاپ شوې افغانی څنګه پر نویو افغانیو بدلې شوې؟ د کرزي او امریکایانو اړیکي ولې ترینګلي وو؟ شېر پور څنګه چور شو؟ فهیم خان څنګه ځان ((مارشالی)) ته ورساوه؟ د ولسي جرګې ټاکنو کې چا، څومره او څنګه درغلي وکړه؟ فساد ولې اوج ته ورسېد؟ بهرنۍ نړۍ سره اړیکي څنګه وو؟ ارگ او ملي شورا یو بل سره څه ډول اړیکي

درلودل؟ په ټول نظام کې د حامد کرزي د واک کچه څومره وه؟ د افغانستان سیاسي استازی د چا په لاس کې وې؟ څومره بهرنۍ مرستې افغانستان ته راتللي او څومره بېرته وتلې؟ ټول حکومت کې څوک څومره وو؟ د حامد کرزي عاطفي او سیاسي شخصیت څرنگه و؟ په سوله او جگړه کې د طالبانو او شمال‌تلاوايي اغېزې، شپږ لويې جرگې، د کرزي جرئت، احتیاط او وېره، د ملي پوځ نا انډوله ترکیب، ملي هویت، په ارگ کې د ټولو موثرو کرکټرونو، مشاورانو او وزیرانو معرفي او د هغوی کړنې، د ولسمشر دفتر او د چارو د لوی ریاست ریيسان، نامسوله او باصلاحیته جهادي مشران، د نویو اداري واحدونو زیاتونه، د کرزي د وژنې څو توطیې، سپین او تور افغانستان، ولسمشر او بهرني سفرونه، ولسمشر او ولسي ناستې، د خلکو فریاد، د بخت پاچا د بخت تر وخته، امریکایي، که شجاعی؟ د کرزي په حکومت کې د علماوو رول، له وخت څخه ناوړه گټه اخیستنه، زیاتې هیلې او کم فعالیتونه، د سولې مشورتي جرگه او د تنظیم سالارانو بیا غوړېدنه، د یو طالب پیغام، ټاکنیز کمپسیونونه، د کابل پر حکومت د امریکا او ایران اغېزې، د ((مارشال)) د رهبرۍ مانور، د ولسمشر تشخیص او غوراوی، د افغانستان - پاکستان او امریکا ستراتیژي او گڼ شمېر نور مسایل په ډېر ظریفانه او دقیق ډول تشریح شوي دي. کتاب په بشپړ ډول له مستندو اسنادو ډک دی. ځینې خبرې د لیکوال د خپلو سترگو لیدلي حال دی او ځینې نور مسایل یې په مستندو اسنادو تشریح کړي دي.

د اثر لیکوال استاد (یون) د معلوماتو لومړي، دویم او درېیم لاس غټو سرچینو ته لاسرسی درلود، نو ځکه خو په دې اثر کې داسې مسایل تشریح شوي چې کېدی شي یو زیات شمېر لوستونکي ورسره په لومړي ځل مخامخ شي. څرنگه چې دا کتاب د یوه مسلکي لیکوال له خوا لیکل شوی، نو ژبه یې هم ډېره خوږه او په ځینو ځایونو کې داستاني بڼه هم لري. که څوک غواړي افغانستان ته د نړیوالو تر راتگ وروسته د حامد کرزي د (ځوارلس کلنې واکمنۍ) مهال له هر اړخیز پلوه مطالعه کړي، نو تردې زیات ښه، گټور او هر

اړخیز کتاب به بل پیدا نه کړي.

د دې کتاب لوستل، هم عامو نړیوالو، هم عامو افغانانو او هم د نړۍ یو زیات شمېر سیاستوالو، په تېره بیا هغو سیاستوالو ته چې د افغانستان په تېر څوارلس کلن سیاسي او ټولنیز بهیر کې راتاله وو او هم نویو سیاستوالو ته خورا ضروري دي، په دې خاطر چې ټول پر دې پوه شي چې څه یې وکړل او تر دې وروسته څه باید وشي؟ له تېرو تجربو، نیمگړتیاوو او تېروتنو څخه باید راتلونکی نسل او سیاستوال گټوره نتیجه او مثبت عبرت واخلي. د افغانستان د نن او راتلونکي سیاستوالو او نوي نسل ته یې هم لوستل خورا ضروري دي، ځکه چې دوی ته هم پاڅه معلومات، توضیحات او تجربې په لاس ورکوي. په ټولیز ډول دا اثر د خپلې زمانې یو هر اړخیز، معلوماتي، تحلیلي او ناپېیلی اثر دی او لوستل یې هر لوستونکي ته خورا گټور دي.

زه د استاد یون د نږدې ملگرو له جملې څخه یم، د فکر او مبارزې ملگری یې یم او دا دېرش کاله کېږي چې له نږدې ورسره پېژنم، د ژوندانه د بهیر په بېلابېلو پړاوونو کې له گڼو ستونزو او د سر له خطر سره مخ شوی دی. د بېړنۍ لوبې جړگې تر اختتام وروسته قدرمن استاد (یون) ته په پلازمېنه (کابل) کې خطرونه زیات شول، ننگرهار ته راغی، دلته هم خطرونه دفع نه شول، دې ځای کې هم د ځینو جنگسالارانو او د شمالتلوالې د ارتباطي ټوپکیانو له خوا ورته گواښونه او خطرونه موجود وو، چې استاد یون یې ځینو ته په دې کتاب کې نغوته کړې او ځینې یې لا نه دي یاد کړي. زه د استاد یون د یو نږدې ملگری او د ملي مبارزې د همکار په توگه د ټولو جدي مسایلو، گواښونو او خطرونو عیني شاهد یم، حالات ان تر هغه حالته هم ستونزمن وو، چې استاد یې په دې کتاب کې یادونه کړې، دا نو بیا یو بل حقیقت دی، چې استاد په دې ټول اغزن او کړلېچن بهیر کې، چې له هر ډول تهدید او گواښ سره مخ و، زغم او اوسپله ونه بایلل؛ تر اخره یې په پوره استقامت او مېړانه مقاومت وکړ او خپلې مبارزې ته یې دوام ورکړ، هم یې

فکري او نظري مبارزه وکړه او هم یې عملي مبارزه په بريالیتوب سره تر سره کړه.

استاد یون د ملي فکر څښتن دی، فکري لیکوال، عملي مبارز او سیاستوال دی او د مشرتوب داسې استعداد او ځانگړنې په کې دي چې په ډېرو سیاستوالو کې نه شته. دی هم لیکوال دی، هم سیاستوال، څه چې وایي هغه عملي کوي هم، یوازې نظر نه ورکوي او د عملي کولو لپاره خپله خبره بل چاته نه پرېږدي. په سیاست کې هم یې گودره نه ور داخلېږي؛ یو مستقیم ملي خط او ایديالوژي تعقیبوي، د ده دېرش کلنه ملي مبارزه زموږ د دې خبرې بڼه ثبوت دی. ده چې د هېواد د ملي گټو او د افغانستان د هويت ساتنې لپاره د افغانيت، اسلاميت او انسانيت نارو پورته کړې، عملاً یې دې کار ته دانگلي هم دي او په دې لاره کې یې د مخکښۍ رول لوبولی دی. په پای کې غواړم یو ځل بیا یادونه وکړم چې دا کتاب د نن او راتلونکي نسل لپاره زیات گټور او ارزښتمن دی، تاریخ لیکونکو او څېړونکو ته هم تر ټولو مهمه او گټوره سرچینه ده او هم یې د اوسني نسل سیاستوالو، واکوالو او مبارزینو لپاره لوستل گټور او له ارزښته ډک دي.

درنښت

شېرعلم امله وال

ننگرهار - افغانستان

لومړۍ څپرکۍ

سریزه:

د دې اثر د لیکلو علت او ضرورت

د دې اثر د لیکلو علت او ضرورت به په یوه رېښتینې ارمانې جمله پیل کړم: (حقیقت دا دی چې ما نه غوښتل په حکومت کې دنده واخلم، خو د دې اثر د لیکلو نیت او ارادې دې ته مجبور کړم چې د حکومت او هغه هم د حکومت په یوه حساس پوست کې دنده واخلم). زما یو ملګري (انجنیر اکرام)، چې یو وخت په جلال اباد کې د (WFP) موسسې مشر و، راته ویلي وو: ((د قدرت او واک په تعریفونو کې یو دا دی چې څومره د واک سرچینې ته نږدې یې قدرت دې زیات دی.)) دا جمله زما په ذهن کې حک وه. ما ویل که دنده اخلم، نو د ولسمشر دفتر کې باید وي چې واک او د واک سرچینې ته نږدې یم.

ما پخوا د بېلابېلو دربارونو په باب کیسې او افسانې لوستې وې، د دربار پټې او ښکاره خبرې خورا خوندورې وې. که پر خپل مهال نه وي، نو راتلونکي نسل ته خو خورا په زړه پورې وي. د کاتب هزاره یادښتونه، د ماکیاولي اثر (ټولوک)، د الفنسټي (د کابل سلطنت بیان) او په وروستیو کې د بېلابېلو لیکوالانو اثار مې له نظره تېر کړي وو، چې په یو نه یو ډول یې د دربار د حالاتو د څرنگوالي کیسې کولې. ما ویل څه، که نوره ګټه دې ونه کړه، دا ګټه خو به وکړې چې د دربار د حالاتو په باب یو ځانګړی اثر ولیکې.

له همغه پیله مې د دې اثر د لیکلو تکل درلود، خو ورځني مصروفیتونه، د ارقامو راټولول او بیا د هغو ثبتول او خوندي کول هم څه اسانه کار نه و او نه هم له خطرې لرې و.

د ارقامو دقت هم خورا مهم و. ارقامو هم وخت پر وخت بدلون موند. خو بیا مې هم خپل کوبښن کاوه چې یادښتونه واخلم. ځینې یادښتونه پر خپل وخت نه ثبتېدل، بیا به مو له یاده ووتل او تاریخي ارزښت به یې هم له منځه لاړ. خیر، په هر ډول، زه په داسې یو دفتر کې مقرر شوم چې ډېر وخت مې اول لاس سرچینو ته لاسرسی نه درلود. دویم او درېیم لاس سرچینو ته رسېدلی شوم، هغه هم په پوره او کره ډول نه، خو بیا مې هم کوبښن کړی، څه چې مې د تېرو (شپږو - لسو کلونو) په بهیر کې لیدلي، کتلي او یا مې هم اورېدلي، د هغو یوه برخه دلته خوندي او راتلونکي نسل ته انتقال کړم. د دې ډول اثارو لیکل طبعاً جاني عوارض لري، ځینې به پرې خفه کېږي او ځینې نور به پرې خوشالېږي، خصوصاً هغه کرکټرونه چې ژوندي دي او لا هم د سیاسي، ټولنیزو او نورو فعالیتونو د سرته رسولو جوگه دي. که د دې ډول لیکنو محتوا د هغو پر مزاج برابره نه وي، نو طبعاً به غبرگون ښيي، خو زما هدف له پیله بیا د دې لیک تر لیکلو پورې دا نه دی چې خدای مه کړه، څوک توهین شي او یا د چا شخصیت ته زیان ورسېږي، زما موخه دا ده چې څنگه کولای شو، د افغانستان واقعیتونه بیان کړو او له دې بیان څخه د راتلونکي ژوند د سوکالی او د خپل هېواد د پرمختګ لپاره گټه پورته کړو.

دراڼه لوستونکي چې کله هم دا اثر ولولي، قضاوت به خپله وکړي. البته په دې اثر کې ځینې واقعیتونه که ډېر ترخه وي، هغه په دې مانا نه دي چې ما ترخه کړي، بلکې لکه څنگه چې وو، ما همغسې را انتقال کړي دي، دا د لیکوال گناه نه ده، بلکې د هغو کسانو مسؤلیت دی چې ترخه واقعیتونه یې پنځولي دي. طبیعي خبره ده چې په دې اثر کې د افغانستان ملي او قومي

واقعیتونو ته زیاته نغوته شوې ده. حقیقت دا دی چې دا واقعیتونه همداسې تېر شوي او که نه وای تېر شوي، نو څه شی به لیکل شوي وو. دلته خو چې څه تېر شوي همنه لیکل شوي، نو دا خبره مې ځکه وکړه چې د دې اثر تر چاپ وروسته به ځینې منتقدین طبعاً دې مسلې ته نغوته کوي.

زه چې کله کوچنی، بیا زده کوونکی، بیا محصل، بیا استاد او بیا په اصطلاح د سیاسي چارو کارپوه! شوم، نو طبعاً دربار به راته د بل هر انسان په توګه یو عجیب و غریب شی او ځای بنکارېده، درباري خلک به راته ډېر هوبنیار او څوک چې به د پاچا تر څنګ ناست وو، هغه به هم راته ډېر مودب، ځیرک او پوه اشخاص بنکارېدل، البته کېدی شي ځینې دربارونه همداسې وي، خو زموږ دربار بیا هغه شان نه و، دلته هر ډول خلک موجود وو: پوه، هوبنیار، ابن الوقت، زړور، بې زړه، غوره مالان، لټان او نور ډول ډول اشخاص؛ د ښو او بدو دواړو کمی په کې نه احساسېده، نو دا یو بل ډول حالت و. ما هڅه کړې چې تر خپلې وسې پورې واقعیتونه بیان کړم، خو دا اثر نه د ټولو واقعیتونو بیان دی، نه هم ټول واقعیتونه همدا دي او نه هم یو اثر د ټولو پېښو د ځایونې ځای لري. هڅه شوې چې له فرعي موضوعګانو او هغو مسایلو څخه ډډه وشي چې کوم مشخص پیغام نه لري.

ما هڅه کړې چې دا او په دې اثر کې د مطرحو څېرو خبرې کټ مټ را واخلم، خو کله کله که الفاظ کټ مټ نه دي را اخیستل شوي، نو هلته محتوا ته زیاته ترجیح ورکړل شوې ده. دې اثر کې به درانه لوستونکي د خپلې زمانې د دربار له ځینو برخو سره اشنا شي. کله چې زه په ارګ کې وم او له ارګه به وتلم، نو فکر به مې کاوه چې بېرون به خلک فکر کوي چې په ارګ کې به څومره درنې او پخې ستې ناستې وي، د ټول وطن غم به ورسره وي، شپه او ورځ به فکر کوي، پلانونه او ماسټر پلانونه به جوړوي، خو خبر نه دي چې دلته څه نه دي چې څه نه دي نو! د ارګ خلکو به یو بل نه پوښتنه کوله چې څه خبرې دي بېرون؟ سر چوک کې څه خبرې دي؟ او بېروني خلکو به

ویل څه خبرې دي په ارگ کې؟ د دې دواړو تر منځ اصلي خبره ورکه وه. کله به ځان سره سوچ راغی او د یو شاعر شعر به راپه یاد شو چې څو کاله پخوا یې ویلي وو:

خومره چې زه یمه خبر له ملکه
د مشورې سر دی بهر له ملکه

رښتیا هم د مشورې سر بل چا سره و او لا هم دی، د دې لانجې د حل کيلې بل چا سره ده او لانجه دلته ده. هم داخل کې مایوسي ده او هم تر ارگ بهره نهيلې خپره ده. یوه ورځ مې (عمر داود زي صيب) ته وويل: ((داودزي صيب خلک دې ارگ او دربار پسې ډېرې بدې بدې خبرې کوي، ډېر پیکه حالت نه دی؟ پخواني دربارونه هم همداسې وو او که مور او تاسې داسې یو، ماته خو دا حالت ډېر خراب ښکارېږي...)) هغه راته په ټوکو کې وويل: ((هغه پخواني تردې هم بدتر وو، هغه وخت ميديا نه وه، هر څه پټ وو، اوس خو ميديا ده چې هره شېبه کې خبره هر چېرته رسوي، که پخواني دربارونه ښه وای، خبره تر مور نه رارسېدله او حالات دومره نه خرابېدل، هغوی تر مورې هم بدتر وو، که هغوی ښه وای، نو حالات به داسې نه وو. هغه هم همداسې وو، خو مور او تاسې پرې نه وو خبر...)) د داودزي صيب په خبرو کې حکمت پروت و. ماته پته ولگېده چې رښتیا هم د پخوانيو او اوسنيو دربارونو تر منځ محتوایي تسلسل موجود دی، که نه وي نو ولې خبره دې حالت ته ووهي؟ که نور څه نه وي نو د غورې مالانو او (سلطان محمود پاچا) د لټانو شتوالی، خو په پخوانيو او اوسنيو دربارونو کې لږ تر لږه مشترک ټکي دي.

مخکې تر دې چې د کتاب نورو برخو ته لاړ شم، په دې برخه کې ضرور گڼم، له گران ورور (فياض حميد) څخه چې د دې اثر د کمپوز چارې یې تر سره کړې، له گران ورور (مصطفی عمرزي) څخه چې دا اثر یې دري ته

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

وژباړه، (سپین سهار) څخه چې د ډیزاین چارې یې سمبال کړې، له (ضیاء الرحمن ضیاء، وفا الرحمن وفا، شېر علم امله وال او پوهندوی شاه محمود کډوال) څخه چې د دې اثر په ایډېټ او سمون کې یې برخه واخیسته، له ټولو څخه یوه نړۍ مننه وکړم او کور ودانۍ ورته ووايم.

دا چې ما به تر کومه حده پورې په دې اثر کې هغه هدف ته ځان رسولی وي چې مخکې تر مخکې مې په ذهن کې موجود و، خو که د هغه ارمان یوه برخه مې په کې ځای کړې وي، نو د لوی خدای (ج) شکر کارم. دا اثر به اوس ارزښت ولري که نه، خو راتلونکي نسل ته به د دې زمانې ځینې تصویرونه او پیغامونه وړاندې کړي. خدای (ج) دې وکړي چې افغان ولس ته وړ سیاستوال او خدمتگاران په نصیب شي. دربار د ولس خدمتگار شي او ولسونه د دربار ساتندویان او منندویان، دربار له غوره مالانو او ولس له جنایتکارانو وژغورل شي.

د همداسې ورځې د رارسېدو په هیله، تاسو ته د دې اثر د لوستلو بلنه درکوم.

په درناوي

ستاسو خدمتگار
محمد اسمعیل یون

راځئ چې ارگ وپېژنو!

افغانستان کې د ولسمشرۍ یا پاچاهۍ د مانۍ یا ارگ نوم هر چاته آشنا دی. کله چې څوک د (ارگ) نوم واخلي، نو د (مرگ) مفکوره ورسره اتومات تداعي کېږي، ان د (ارگ او مرگ) په نوم یو ځانگړی اثر هم لیکل شوی دی. د دې خبرې مانا دا ده چې زموږ ارگ د مرگ او ژوند کیسې لري، د

(د افغانستان شاهي ارگ)

ارگ له تاریخ څخه د خوند او لذت په انډول زیات د وینو بوی راځي. دا داسې ارگ نه دی، لکه د انگلستان شاهي ارگ، یا هم د بلجیم، ډنمارک او یا نورو هېوادونو شاهي مانۍ چې د غولکې گانې هم ورته نه دی رسېدلی. دلته پر ارگ جنگونه شوي، مرگونه په کې شوي، توپونه پرې ویشتل شوي، په زور نیول شوی او په زور پرېښودل شوی دی. د ارگ په باب چې هر څوک څه لیکي، نو ضرور به یې یو ځل بیا همغه تصور او رنگ له سترگو تېرېږي او یا به یې په ذهن کې تداعي کېږي. ارگ هغومره ښکلې نه دی چې خلک پرې سروته ورکوي او یا په سر ورکولو ارزوي.

دا چې په نورو هېوادونو کې به شاهي مانۍ، ارگ یا د ولسمشر استوګنځۍ او کارځای له کوم مسیره تېر شوي وي او کومې لوړې ژورې به یې تېرې کړې وي، دا د همغو هېوادونو په حوادثو او تاریخ پورې اړه لري، خو په عام ډول سپری ویلای شي چې اکثره دربارونو او شاهي مانیو د زحمت په انډول د راحت شپې ورځې زیاتې تېرې کړي، دا ډول ځایونه معمولاً د عیش او عشرت ځایونه وي. دربار خپل خاص نزاکتونه او ځانګړي چلندونه لري، د دې ځای ژبې، لباس او انساني حرکتونه د عام ولس له ټولنیزو حرکتونو سره توپیر لري، خو د افغانستان شاهي مانۍ چې د ارگ په نامه یادېږي، د خوږو ترڅنګ ډېر ترڅه هم تر ستونې تېر کړي دي. ان سپری ویلای شي چې د خوږو کچه به یې تر ترڅو زیاته نه وي. له هغې ورځې چې دا ارگ جوړ شوی، نو د مرګ کلمه هم ورسره ملګرې شوې ده.

د دې لپاره چې د درنو لوستونکو تلوسه زیاته نه کړم، نو مخکې تر دې چې د اثر پر اصلي موضوع بحث وکړم، ښه به وي چې درنو لوستونکو ته ارګ هم په لنډ ډول وروپېژنم:

د افغانستان د ارګ د جوړېدو انگېزه هم له یوه تېر مرګوني تاریخ سره تړلې ده. کله چې انګرېزانو له افغانانو سره په دوو سترو جنګونو کې ماتې وخوړه او ډېر لوړ پوړي افسران یې ووژل شول، نو دوی یې د کابل (بالاحصار) او د (چارچتې) مشهور بازار په غچ کې وسوځول، د دویم جنګ په وروستیو کې چې کله هم عبدالرحمن خان له (سلو زرو) مجاهدینو سره یوځای کابل ته داخل شو، بالاحصار وېجاړ شوی و او دلته د حاکم لپاره کوم ځای نه و، نو ده یو وخت په (علي مردان بڼ) او یو څه وخت په (علي اباد) کې تېر کړ. پر (۱۸۸۲م) کال یې د ارګ د مانۍ بنسټ کېښود او تر ډېره حده، دی دا مهال له هغو ودانیو څخه متاثره و چې به (بخارا) کې یې لیدلې وې. خو کله چې دی کابل ته داخل شو، ده د خپلې استوګنې لپاره ځای نه درلود، دی په خپل یو یادښت کې لیکي: ((پر تخت د ناستې پر وخت له

یوې سترې ستونزې سره مخ شوم، د اوسېدو لپاره مې کور نه درلود، هغه پلرنۍ ودانۍ چې په بالاحصار کې وه، له انگلیسانو سره د جگړې پر مهال انگلیسي لښکرو وړانده کړې وه، په کرایه هم کور نه پیدا کېده چې په کې ژوند وکړم، ځکه چې په افغانستان کې هوټل او مېلمستون نه شته، زما په اند په تاریخ کې به داسې هېواد نه وي چې پاچا یې د خوب او بیدېدلو لپاره ځای ونه لري، تر هغه چې په خپل نوم مې د یوې ودانۍ د جوړېدو چارې بشپړولې، د ولسي خلکو په کورونو کې اوسېدم)).

د ارگ د بنسټ ایښودلو کره نېټه (۱۳۰۰هـ ق) کال دی، امیر عبدالرحمن خان خپل مشر زوی (سردار حبیب الله خان) ته دنده وسپارله چې د ارگ د

(امیر عبدالرحمن خان)

جوړولو په موخه ماهر انجنیران دعوت کړي، هغه هم دا کار وکړ، خپله امیر هم د ارگ د جوړولو چارې څارلې، لومړنۍ ودانۍ یې پر (۱۳۰۴هـ ق) کال بشپړه شوه، چې د (کوټي باغچې) په نامه یادېږي. وروسته یې، (د ارگ ودانۍ)، (سلامخانه مانۍ)، (گنبد نقارخانه)، د (ارگ بازار) او (کوټوالي)، (شاهي چاوڼۍ یانې قرارگاه)، (رساله شاهي)، (شاهي حمام)،

(مستوفي الممالک دفتر)، (د سلامخانې مانۍ مخکنۍ واټ) او نور تاسیسات جوړ شول. چې دا ټول بیا د امیر عبدالرحمن خان په فرمان (د ارگ مبارکه دارالسلطنه) په نامه یاد شول او وروسته بیا د کابل ارگ په نامه مشهور شول. د ارگ جوړونې نږدې (۳۰) کلونه ونیول چې افغاني او یو شمېر بهرنيو انجنیرانو

پرې کار وکړ. د ټولو کارگرانو شمېر (سل زره) کسانو ته رسېده. خپله امیر هم د انجنیرۍ او ودانۍ ډېر شوقمن و، ځینې ودانۍ ده، خپله ډیزاین کړې دي. امیر په خپل اثر (تاج التواریخ) کې لیکي: ((زما ټول استوګنځي په داسې ځایونو کې جوړ شوي، چې ښکلې منظرې لري او د خوشالونکې او معتدلې هوا په ځایونو کې دي. د نوموړو ودانیو شاوخوا بېونه او گل بوټي دي او داسې جوړې شوي دي چې په یوه ودانۍ کې ژمنۍ تودې خونې او د اوږي لپاره په کې لویې کړکۍ هم وي، د خونو ترتیب داسې دی چې په پسرلي کې د ونو گلان او په مني کې د پاڼو ډول ډول رنگونه د خونې له کړکيو تر سترگو کېږي او د شپې د سپوږمۍ له ځلا څخه د خوند اخیستلو لپاره او د ژمي د واورې له اورښت څخه چې ډېره ښکلې برېښي، د خوند اخیستلو لپاره په دې ودانۍ کې د کړکيو څنګ ته ناست کسان پر څنډه وي. عموماً په خپله اوږی، پسرلی او منی له ښاره بهر تېروم، ترڅو اوونیو پورې په کېږدو کې اوسېږم او دا کېږدی په داسې ځایونو کې دروي چې له هغه ځایه ټول ښکلي گلان، د لمر پرېوتو وړانګې او سوروالی او د مني ژېړ رنگونه تر سترگو کېږي، تل مې ښکلې منظرې، گلان او شینکي، خواږه غرونه، انځورونه او هر ډول څیز، چې به طبیعي توګه ښه برېښي، خوښ وي.))

ارگ د خپل جوړښت په بهیر کې بېلابېلې مهمې ودانۍ راخپلې کړې، ښکلا او ځلا یې زیاته شوه، ښه به وي چې دلته په لنډیز سره د ارگ د ځینو مهمو ودانیو یادونه وکړم:

۱ - کوتي باغچه: کوتي باغچه د ارگ لومړنۍ داخلي ودانۍ ده چې په دوو پوړونو کې تقریباً درې سوه متره مربع ځمکه کې په دایروي شکل جوړه شوې ده. (۱۵) وړې، متوسطې او لویې خونې لري چې په شاهي نظام کې سردار عبدالولي خان، د داودخان د کودتا تر نږدې ورځو پورې ژوند په کې کاوه. په منځ کې یې د گنبدې په شکل دایروي دهلیز دی چې چت او برنډه یې ښکلې میناتوري شوې ده.

دویم پوړ کې یې کوچنۍ کوچنۍ بسکلی خونې جوړې شوي چې هرې خوا ته کړکۍ لري. د دې ودانۍ د جوړونې کار پر (۱۳۰۴ هـ ق) کال بشپړ شو. د کوتي باغچې د دویم پوړ په ختیزه کوچنۍ خونه کې پخوا (موی مبارک) هم و چې ویل کېږي د اسلام د ستر پیغمبر حضرت محمد (ص) مبارک

وېسته دی. د ارگ ځینې پخواني کارکوونکي وايي چې دا وېسته په تنظیمي جگړو کې ترې تم شوی دی. د کوتي باغچې له یوې برخې څخه یو وخت د موزیم کار هم اخیستل شوی دی. پر (۱۳۰۳ ل) کال د کابل موزیم له باغ بالا څخه شاهي ارگ ته ولېږدول شو او شپږ کاله په کوتي باغچه کې پاتې شو. کوتي باغچه هم د ارگ د نورو ودانیو په شان د عیش او عشرت، جنگ او نفرت خپل تاریخي بهیر لري. کله چې د محمدنادرشاه په وخت کې حرمسرای ترمیمېده، نو اعلیحضرت محمدنادرخان په کوتي باغچه کې اوسېده، همدا راز مارشال شاه ولي خان هم د کوتي باغچې د دویم پوړ د شمالي برخې په برنډه لرونکې کوټه کې اوسېده. کله چې اعلیحضرت محمدنادرخان شهید شو، د ده جنازه یې کوتي باغچې ته راوړه، کټ یې د کوتي باغچې د انگر په منځ کې د منځ تر ونې لاندې کېښود چې دلته یې د وینو څاڅکي هم توی شول، بیا دغه ځای په نښه شو او درناوی به یې کېده. له کوتي باغچې څخه کله کله د ارگ د زندان کار هم اخیستل شوی دی.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

اسدالله سراج چې د حبیب الله کلکاني د واکمنۍ پر مهال په ارگ کې زنداني و، په خپل کتاب (رویدادهای مهم زندگی اعلیحضرت محمد نادرشاه شهید) کې لیکي: ((محمد نعیم خان و من نزد عایله به کوتی باغچه در قسمتیکه دواخانه ارگ واقع بود، امیدیم و همه متعلقین را به صحت و عافیت یافتیم، ساعتی بعد هم اطاقیان ما را نیز انجا آورده و در عمارتیکه مقابل دواخانه واقع شده بود، جا دادند.))

د محمد داودخان تر کودتا وروسته جنرال سردار عبدالولي د کوتي باغچې د دویم پور تر زینو لاندې په کوچنۍ کوټه کې بندي و. دغه راز حفيظ الله امين، نورمحمد تره کی د کوتي باغچې د لومړي پور په کوچنۍ کوټه کې چې اوس په کې د مرکز گرمۍ ماشین ایښودل شوی دی، بندي کړی و، چې وروسته یې هلته وواژه.

۲ - حرمسرای: د ارگ بله مهمه ودانۍ چې د ارگ د جومات شاته موقعیت لري، (حرمسرای) یا د پاچا استوگنځی دی. دا یوه دوه پوړیزه

(حرمسرای)

ودانۍ ده چې څلور لوړ او پلن دېوالونه ترې چاپېر دي، حرمسرای اووه لويې او کوچنۍ خونې، دوبي خانه، خياط خانه، د سينما لوی هال، پراخه برنډه او پراخه تلخونه (زېرميني) لري.

طبیعی خبره ده چې د هر پاچا د کورنۍ غړي همدلته اوسېدل، تر ټولو ډېر عمر په کې اعلیحضرت محمدظاهر شاه تېر کړ، د خلکو دیموکراتیک گوند د واکمنۍ پر مهال د نورمحمد تره کي او بیرک کارمل کورنۍ دلته نه اوسېدلې، حفیظ الله امین، تاج بېگ مانۍ د استوگنې لپاره غوره کړې وه. د ډاکتر نجیب الله کورنۍ هم دلته نه اوسېدله. د تنظیمي جگړو پر مهال هم ارگ د اوسېدو نه و، د طالبانو د حاکمیت پر مهال هم ملا عمر هېڅکله؛ نه دی او نه یې د کورنۍ غړي حرمسرای ته راغلل. د طالبانو د نظام تر سقوط وروسته تر هغه پورې چې موقته اداره جوړېدله، په خپله استاد برهان الدین رباني نږدې دوه میاشتې همدلته اوسېده، خو همدا مهال د یونس قانوني، محمدقسیم فهیم او ډاکتر عبدالله د زیات فشار له امله استاد رباني مجبور شو، حرمسرای پرېږدي. د کرزي د حاکمیت په پیل سره حرمسرای بېرته پخواني پاچا اعلیحضرت محمد ظاهر شاه ته حواله کړای شو. اعلیحضرت د خپل ژوند ترپایه همدلته اوسېده، همدې حرمسرای کې مړ شو او جنازه یې له همدې ځایه پورته شوه، ورپسې یې زوم؛ (سردار عبدالولي) هم دلته اوسېده، هغه هم همدلته مړ شو او جنازه یې له همدې ځایه پورته شوه. د سردار عبدالولي تر مرگ وروسته هم حرمسرای د شاهي کورنۍ د غړو په اختیار کې پاتې شو.

۳ - دلکشا مانۍ: دلکشا مانۍ د ارگ بله پخوانۍ مانۍ ده چې د امیرحبیب الله خان د واکمنۍ پر مهال جوړه شوې ده. د (۱۲۹۰ل) کال د وږي پر میاشت یې بنسټ کېښودل شو او د (۱۲۹۵ل) کال د وږي پر میاشت رسماً پرانیستل شوه.

ویل کېږي چې د دې ودانۍ اوسپنیز چوکاټ یې له هندوستانه په فیالانو راوړی و. د دلکشا هره خونه شل متره اوږدوالی او (۹) متره سور لري، په (۶۰۰) متره مربع ځمکه کې جوړه شوې او هره خونه یې (۱۰) متره ارتفاع لري.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

دلکشا مانی د افغانستان د ډېرو سیاسي پېښو شاهد ده؛ (شاه امان الله خان) په هېواد کې د وینو د توپېدو د مخنیوي لپاره په همدې مانی کې له خپلې پاچاهۍ لاس په سر شو او استعفا یې وړاندې کړه. دلکشا مانی ته هم د

(دلکشا مانی)

بېلابېلو جگړو پر مهال زیات زیانونه اړول شوي دي.

۴ - گلخانې مانی: د ارگ د اساسي او مهمو ماڼیو له جملې څخه بله مهمه مانی د گلخانې مانی ده. دغه مانی د ارگ د کلا په شمال لويديځ کې د اعليحضرت محمد شاه شاه د واکمنۍ پر مهال په نوي شکل جوړه شوه. ویل کېږي دلته به پخوا د دربار لپاره گلان ساتل کېدل او دا ځای یوازې گلخانه وه، خو د اعليحضرت محمد ظاهر شاه یوه لمسی وايي چې دلته یوازې شیشه خانه وه، ځکه یې گلخانه بلله. وروسته د اعليحضرت محمد ظاهر شاه د واکمنۍ پر مهال دلته مانی جوړه شوه او هماغه پخوانی نوم پرې کېښودل شو.

گلخانه په اول پوړ کې د طعام خوري لوی سالون، ویډیو کنفرانس خونه، د مېلمنو د انتظار خونه، د چک لپاره خونه او یو بل ریزرفي دفتر لري چې کله ناکله جمهور رییس ترې کار اخلي او همدا راز په دویم پوړ کې د کابینې د غونډو لوی سالون، بل نسبتاً وړوړو سالون چې له لوی سالون څخه زینې وړختلي او اوسنی جمهور رییس (حامد کرزی) کله ناکله د سهار چای په کې

ځینې، نسبتاً واره مجلسونه په کې جوړوي او اکثراً خپله دوه اوونیزه راډیویي وینا هم دلته لولي، چې تر ثبت وروسته د راډیو افغانستان له خوا خپرېږي. په همدې ودانۍ کې د جمهور رییس دفتر، استراحت خونه، د خاصو ملاقاتونو لپاره دوه اتاقونه او د هغه د سکرترانو دفترونه موجود دي. د جمهور رییس دفتر ته له حرمسرای څخه هم لار ورغلي چې اعلیحضرت ظاهر شاه به اکثراً دفتر ته د راتگ پر وخت کاروله.

(د گلخانې مانۍ د غونډو تالار)

په دې مانۍ کې پخوا هم د پاچا رسمي دفتر و او زیاتره لیدني کتني به هم همدلته تر سره کېدې. گلخانې مانۍ کې اوس هم د افغان جمهور رییس دفتر دی، د وزیرانو شورا غونډې هم همدلته جوړېږي او ځینې نورې کوچنۍ غونډې او ملاقاتونه هم په همدې مانۍ کې تر سره کېږي. دا مانۍ د ډېرو خونړیو پېښو شاهدې هم ده، د افغانستان لومړنی جمهور رییس (سردار محمد داود خان) د ثور په کودتا کې همدلته ووژل شو، هغه وخت د کابینې د مجلس لپاره هغه سالون کارول کېده چې په لومړي پور کې واقع دی او اوس د ډوډۍ د اتاق کار ترې اخیستل کېږي. کله چې د ثور کودتا پیل شوه، داود خان همدلته له خپلو وزیرانو سره مجلس درلود. د کابینې اوسنی سالون د ډوډۍ د اتاق په توگه کارول کېده، په کودتاگانو کې به پر همدې مانۍ بمبارۍ کېدلې او د دواړو خواوو تر منځ به په همدې مانۍ کې وسله والې نښتې کېدې.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

د خلک دیموکراتیک گوند د واکمنۍ پر مهال د نورمحمد تره کي او حفیظ الله امین د خپلمنځي اختلافاتو له امله، حفیظ الله امین ته ډېر نږدې کس (داود تړون) د همدې گلخانې ماڼۍ د زینې په پورېو کې ووژل شو. په تنظیمي جگړو کې به د حکومت مخالفینو لومړی همدا ماڼۍ په نښه کوله. د دې جگړو پر مهال د دې ودانۍ مخې ته هم څو توغندي لگېدلي چې د ودانۍ پر ډبرو یې جوړ شوي ټپونه اوس هم د جگړې تصویر وړاندې کوي.

۵ - د سلامخانې ماڼۍ: د ارگ له نورو مهمو تاریخي ودانیو څخه ده. د سلامخانې تاریخي ماڼۍ د ارگ تر کلا بهر په پخواني سبک جوړه شوې یو پوړیزه ودانۍ ده. د سلام خانې ماڼۍ چې په هغې کې د جشنونو او اخترونو

(د سلامخانې ماڼۍ)

مراسم هم تر سره کېدل، د ارگ د ختیزو دروازو په خوا کې جوړه شوې او په همدې ودانۍ کې د لومړي ځل لپاره د افغانستان د ملي شورا غونډه هم جوړه شوې ده.

دې ماڼۍ ته ځکه سلامخانه وايي چې ۱۵ هغه وخت په اخترونو او جشنونو کې د رعیت د سلام د منلو په خاطر جوړه شوه. د سلامخانې ماڼۍ (۲۰ متره) اوږدوالی، (۴۰ متره) سور او (۲۰ متره) ارتفاع لري. په دغه قصر کې پر یوه

وخت (۱۰۰۰) تنه ځایپېړي. د مانی دننه برخه د افغانستان د ملي مشرانو په عکسونو ښکلي شوې ده. ددغې مانی دېوالونه له خامو خښتو څخه د یو نیم متر په سور ودان شوي دي. ددغې مانی ترڅنګ یوه کوچنۍ چایخانه، د طعام د وېشلو ځای او تشابونه موجود دي. د اعلیحضرت محمد نادرشاه د واکمنۍ پر مهال د افغانستان لومړنۍ ملي شورا پر (۱۳۰۹ لمریز) کال په همدې مانی کې پرانیستل شوه. په همدې مانی کې ځینې لویې جرګې هم جوړې شوي دي. اوس هم په دې مانی کې د جمهور رییس د لوړې مراسم او له خلکو سره د جمهور رییس کتنې تر سره کېږي. کله چې د بهرنیو هېوادونو مشران افغانستان ته راشي او جمهور رییس وغواړي د دوی زیات عزت وکړي، نو زیات شمېر ملي شخصیتونه او بهرني دیپلوماتان په همدې مانی کې لویې مېلمستیا ته راغواړي.

پر (۱۳۹۰ ل) کال ددغې مانی جنوبي څنډې له سره ورغول شوې، برنډه یې له سره جوړه شوه، کړکۍ او دروازې په کې کېنول شوې. په اتیایمو کلونو کې د سلامخانې مانی مخې ته شنه سیمه او پارک جوړ شول چې چمن او گلان په کې وکرل شول. د ډاکتر نجیب الله د واکمنۍ پر مهال په دې مانی کې لویه جرګه هم جوړه شوې وه.

سلامخانې مانی ته د تنظیمي جګړو پر مهال سخت زیانونه واوښتل، د دې لویې ودانۍ مخې ته یوې بلې کوچنۍ ودانۍ موقعیت درلود، چې د همدې ودانۍ ملحقات گڼل کېدل، ویل کېږي چې د تنظیمي جګړو پر مهال د استاد برهان الدین رباني او احمدشاه مسعود د پټو اختلافاتو له امله، دلته یوه لویه چاودنه رامنځته شوه. استاد رباني دا مهال د جمهور رییس رول تمثیلوه او احمدشاه مسعود ته یې داسې ښودله چې ته گنې زما یو قومندان یې او ماسره د (اسمعیل خان) په شان نور گڼ شمېر قومندانان هم شته. احمدشاه مسعود چې دا مهال له حکمتیار سره پر جګړه بوخت و، د استاد رباني د جنګي ماشین اصلي محرکه قوه وه، په تنظیمي نظام کې یې لومړۍ خبره خپل حق گاڼه، نو د سلامخانې مانی په شمالي څنډه کې یې ډېر پوځي مهمات او چاودېدونکي توکي ځای پرځای کړي وو. له استاد رباني سره یې د اختلافاتو د زیاتېدو پر مهال دا مهمات والوخول. د ارگ په

تاریخ کې دا دومره لویه چاودنه وه چې تر دې دمه یې ساری نه و لیدل شوی. د سلامخانې مایې دا سیمه د حامدکرزي د واکمنۍ تر وروستیو کلونو پورې هم جوړه نه شوه او لا هم ترې یوه شنه پرده راتاو ده او پر دې ځای د یوه تېر شوي ناورین تصویر تداعي کوي.

د ستوري مایې، لومړۍ نمبر ودانۍ، دویم نمبر ودانۍ، ډبرینه مایې، چهارچنار مایې، اداري مایې، د ارشيف ودانۍ، د ارگ جومات، د ارگ بېلابېل برجونه او ځینې نورې ودانۍ هم د ارگ اساسي ملحقاتو کې راځي چې د ټولو له څېړلو تېرېږو، لوستونکي کولای شي د تفصیل لپاره په دې باب (د ارگ نن او پرون) مهم اثر او همدا راز په دې اړه نور اثار ولولي.

د وروستۍ پایلې په توګه ویلای شو چې زموږ ارگ د خپل عظمت او جلال ترڅنګ له وحشت، وژنو، ظلم او ستم څخه ډک تاریخ هم لري. د څو پاچاهانو: اعلیحضرت محمد نادر خان او اعلیحضرت محمد ظاهر شاه جنازې له همدې ځایه پورته شوې، حبیب الله کلکانی هم همدلته بندي و او له دې ځایه یوړل شو او په دار وځړول شو، داود خان او د هغه د کورنۍ غړي همدلته ووژل شول، نورمحمدتره کی هم همدلته ووژل شو، حفیظ الله امین له ارګه په مهارت وایستل شو او په (تاج بیک مایې) کې ووژل شول. ډاکتر نجیب الله او ورور یې د همدې ارګ په ختیزه څنډه کې په دار وځړول شول، استاد رباني ارګ ته نږدې په (وزیراکبرخان مېنه) کې ووژل شو، خو جنازه یې له ارګه پورته شوه او همداسې په لسګونو نورې وژنې د ارګ په پاڼو کې ثبت دي.

نوپه دې ډول ویلای شو چې ارګ نه یوازې د افغان شاهانو استوګنځی او استراحت ځای و، بلکې د هغوی شکنجه ځای او وژنځای هم و، دلته له کلونو خونړیو تجربو وروسته له (ارګ) سره د (مرګ) کلمه مرتبته ګڼل کېږي، د تنظیمي جګړو پر مهال به هم د ځینو تنظیمي عناصرو په خوله دا شعار زمزمه کېده چې: ((یا ارګ یا مرګ))، نو ځکه خو په دې باب یو ځانګړی اثر (ارګ یا مرګ) هم ولیکل شو چې لوستونکي کولای شي، هغه هم ولولي.

دویم څپرکی

د حامد کرزي پېژندگلوې

تر هغه پورې چې سپری یو څوک سم ونه پېژني، د هغه په باب پوره قضاوت کول هم څه اسانه کار نه دی، یو څوک بیا هغه وخت ښه پېژني چې کار ورسره وکړي او چې ویې نه پېژني کار ورسره نه شي کولای. ښاغلی حامد کرزي د هغو شخصیتونو له جملې څخه دی چې ډېرې ښېګڼې لري، خو نیمګړتیاوې هم لري. دا نیمګړتیاوې، کمزورتیاوې او بریاوې هغه وخت ښې احساسېدلای شي چې له داسې شخصیتونو سره له نږدې کار وشي. کله چې

(ولسمشر حامد کرزي)

څوک یو چا سره له نږدې کار وکړي، نو د هغو د شخصیت پر بېلابېلو رازونو او رمزونو پوهېږي. مجبوریتونه یې هم سپري ته معلومېږي، فکري عملي قوت، عقیده یې جوهر او لنډه دا چې د شخصیت جوړونې بېلابېل عناصر یې ټول څرګندېږي. له حامد کرزي سره زما پېژندنه له څوو پړاوونو تېرېږي. دلته یې هر پړاو ته لنډه لنډه اشاره کوم:

د حامد کرزي لومړۍ پېژندنه

حامد کرزي د (۱۳۳۶ لمريز) کال د ليندۍ پر (۹)مه نېټه د کندهار ولايت د اوسنۍ (ډنډ ولسوالۍ) په (کرز) کلي کې زېږېدلی دی. حامد کرزي خپلې لومړنۍ او منځنۍ زده کړې د کابل ښار په (محمود هوتکي) ښوونځي او ثانوي زده کړې يې په (افغان سيدجمال الدين) او (حبيبيې) لېسو کې سرته رسولي دي. پر (۱۹۷۶ م) کال هندوستان ته تللی او د هند د (شملي) د (هماجال) پوهنتون د نړيوالو اړيکو او سياسي علومو پوهنځي کې شامل او تر فراغت وروسته يې د ماسټرۍ سند ترلاسه کړ.

خو زه خپله شخصاً د حامد کرزي له نامه سره په پېښور کې اشنا شوم، دا د طالبانو د نظام پړاو و چې ما په پېښور کې د نورو افغانانو په شان د نیمه

پروفیسور رسول امین او نور شخصیتونه، مخامخ ښي لاس ته لومړی شخص (حامد)

کډوالۍ ژوند تېراوه. کله به په پېښور کې وم او کله هم په کابل کې. په پېښور کې به زه د ښاغلي پروفیسور رسول امین دفتر ته ورتلم، دا دفتر د (د

ازاد افغانستان د لیکوالو ټولنه) نومېده، وروسته یې (د افغانستان د مطالعو مرکز) نوم ورکړ، د (وفا) په نامه یې یوه اوونیزه خپرونه چې ښاغلی (سر محقق زلمی هېوادمل) یې مسؤل مدیر و. هلته بېلابېل تکنوکراتان او مخور راتلل او ځینې چې نه راتلل، نومونه یې یادېدل. د حامد کرزي د نامه په انډول د هغه د پلار (عبدالاحد خان کرزي) له نامه سره زیات اشنا وم، عبدالاحد کرزي د اعلیحضرت محمد ظاهر شاه د واکمنۍ پر مهال (۱۳۴۸ل) کال په ملي شورا کې د کندهار د خلکو استازی او د شورا مرستیال و. عبدالاحد خان کرزي ته مې په دې خبره زیات احترام درلود چې د استاد برهان الدین رباني په جنجالي حکومت کې یې د قومونو او قبایلو چارو وزارت څوکۍ په خپله خوښه پرېښوده او ځان یې له حکومته لرې او خپل ولس سره یو ځای کړ. دا چې عبدالاحد خان کرزي د طالبانو د واکمنۍ پر مهال په کوټه کې د نامعلومو اشخاصو له خوا ووژل شو، نو خلکو کې د هغه نوم او محبوبیت لاسپې زیات شو. د حامد کرزي له نامه سره دومره بلد وم چې د عبدالاحد خان کرزي مرحوم زوی او په هند کې یې خپلې لوړې زده کړې کړي دي. ځینو خلکو چې حامد کرزي یې پېژنده، د هغه د کرکتر په باب یې ښې او بدې خبرې کولې، یو چا څخه مې اورېدلي وو چې هغه سخت بې جرته سړی دی، تصمیم نه شي نیولای. دا مهال څوک نه پوهېدل چې د حامد کرزي پر اوږه به د بخت عنقا کېږي، نو ځکه خو که داسې مهال هر ډول قضاوت وشي، له عدالت څخه لرې نه برېښي. ښاغلي سرمحقق زلمی هېواد مل له عبدالاحد خان کرزي سره پېژندل، په کوټه کې یې یوه ځانگړې مرکه هم ورسره کړې او په (وفا) اخبار کې یې خپره کړې وه. سرمحقق زلمی هېواد مل دا مهال د پروفیسور رسول امین د نړۍ لید له مخې د اعلیحضرت محمد ظاهر شاه سرسخت پلوی و، هر هغه څوک چې د اعلیحضرت پلوی و، ده به یې پلټنه کوله، له هغه څخه به یې د اعلیحضرت په پلوی مرکه رااخیستله او په (وفا) اوونیزه کې به یې خپروله. له عبدالاحد خان کرزي سره

مرکه هم د (روم) د بهیر د تائیدونې او ستاینې د پرله پسې لړۍ یوه کړۍ وه. کله چې د طالبانو او امریکایانو ناندري، پوځي جگړې ته ورسېدې، نو یو زیات شمېر ملتپال افغانان په وېره کې وو؛ هسې نه چې د طالبانو او امریکایانو د ټکر په نتیجه کې پخوانۍ شمالتلواله یو ځل بیا واک ته ورسېږي او دا حالت به پښتنو او په ټوله کې ټولو افغانانو ته لوی سر خوری پیدا کړي. یوازینی سړی چې دا وخت ورته د امید سترگې اوښتې چې د طالبانو ځای

(قومندان عبدالحق)

به ونیسي، هغه (قومندان عبدالحق) و. قومندان عبدالحق چې هم یې جهاد کې ښه نوم درلود، هم یې په پښتنو کې قومي رېښې درلودلې، هم غرب ته د منلو وړ و، هم یې تر جهاد وروسته کورنیو جنګونو کې برخه نه وه اخیستې او هم یې دا مهال په پېښور کې خپل دفتر او سیاسي فعالیت درلود، نو ټولو ورته

هیلي درلودلې که رښتیا ووايم نو ما هم د شمالتلوالې د مخنیوي لپاره همدې مرحوم (حاجي عبدالحق) ته هیلي لرلې. دا مهال ما د پېښور ښار (گل حاجي پلازا) کې دفتر درلود او د (هیلي) مجلې د چاپ په گډون مې یو شمېر نور فرهنگي کارونه تر سره کول. نه مې قومندان عبدالحق سره پېژندل او نه مې هم کله لیدلی و، خو په همدې ورځو کې مې کونښن کاوه کوم بلدي کس پیدا کړم چې له قومندان عبدالحق سره راته د کتنې زمینه برابره کړي، خو زما نیت لا عملي کېدو نه پاتې و چې رسنیو خبر خپور کړ؛ قومندان عبدالحق د طالبانو له خوا ووژل شو. دې خبر ډېر وځورولم او هغه هیلي مې، چې د نورو افغانانو په شان په زړه کې روزلې، هغه ټولې مړاوې شوې.

دا نو داسې مهال دی چې جگړه ورځ پر ورځ گرمېږي او د طالبانو د نظام شپې ورځې رالنډېږي. هېچا ته هم راتلونکي روښانه نه و، خو کوم څه چې روښانه برېښېدل، د طالبانو د نظام ښکېدل او د شمالتلوالي احتمالي واکمني وه.

ماشومان مې په کابل کې وو، په همدې شپو کې کابل ته راغلم، درې څلور ورځې وروسته د طالبانو نظام ښکېدل، د شمالتلوالي ملېشې کابل ته داخلې شوې، زه درې ورځې نور هم په کابل کې وم او بیا له خپلو ماشومانو سره پېښور ته لاړم، څه موده وروسته په جرمني کې د بن کنفرانس جوړ شو او په کنفرانس کې اعلان وشو چې یوه موقته اداره به جوړېږي او د دې ادارې مشر به ښاغلی (حامد کرزی) وي. ماته چې پخوا یو چا د حامد کرزي د کم جرئتي خبرې کړې وې او د شمالتلوالي زورواکي او توپکواکي مې په خپلو سترگو لیدلي وه، نو ما په زړه کې وویل: لکه چې دا وړۍ شړۍ نه شي،

خدای دې وطن ته خیر پېښوي. دا مهال بهرنۍ موسسې او پیسې افغانستان ته راتې شوې، ما هم پېښور کې پر پخوانیو فرهنگي حق الزحمه یي کارونو سربېره له یو بهرني خبري اژانس سره چې د افغانستان لپاره یې کار کاوه، یو شپږ میاشتني رسنیز کار پیدا کړ دې دندې د میاشتې پنځه ویشت زره (۲۵۰۰۰) پاکستاني کلدارې معاش درلود او کار یې هم ډېر اسانه و. ژوند مې له سره اعیار او پیل کړ. دا مهال دا ډېرې پیسې وې. کابل کې راته د شمالتلوالي د زورواکۍ له امله ژوند اسانه نه ښکارېده. نو ځکه مې پېښور کې لکه د نورو افغانانو په شان موقت ژوند مناسب او غنیمت وگاڼه.

په ننگرهار کې لومړنۍ دنده

پېښور کې مې لا میاشت دوه نه وې تېرې کړې چې (کاوون کاکړ) او ملگری (جاوېد) یې زموږ دفتر ته راغلل. کاوون کاکړ سره مې لا دمخه پېژندل او پلار یې ښاغلی (پوهاند محمد حسن کاکړ) خو لوی عالم او د ټولو افغانانو د درناوي وړ شخصیت دی. هغوی زموږ دفتر ته راغلل، راته یې وویل، موږ خو تا پسې راغلي یو او له کوم دلیل پرته به راسره راځې، کاوون کاکړ وویل: ((زه د ملگرو ملتونو استازی یم، د ختیزو ولایتونو مسؤلیت یې ماته را کړی، نو ته باید موږ سره لاړ شې، هلته د اضطراري لویې جرگې د جوړېدو لپاره یو دفتر جوړېږي، ته به ما سره لاړ شې، زما مشاور به شې او کارونه به په گډه پر مخ وړو.)) ما کاکړ صیب ته وویل: ((دا موقته اداره خو هسې د گپ اداره ده، کرزی صیب هېڅ صلاحیت نه لري، ټول واک شمالتلوالې سره دی، همدا نن مې هم پرې یوه لیکنه کړې، داسې ادارې سره زه هېڅ کار نه کوم.)) کاوون کاکړ وویل: ((که غواړئ چې کار وکړئ، خو راشئ عملي مخې ته، شکایت او لیکنو څخه څه نه جوړېږي، دا چې ټول شکایت کوو او هغه نور کارونه کوي، دې څخه څه نه جوړېږي، نو راشئ عملي کار ته راودانگئ، ځایونه ونیسئ.)) ما او کاوون کاکړ او د هغه بل ملگری (جاوېد) ډېر اوږد بحث وکړ، خو پایله دا وه چې د کاوون کاکړ خبرو زما د منطق مخه ډب کړه، زه یې قانع کړم، په پېښور کې مې پر نوي پیل کړي ژوند ډېره کېښوده، هر څه مې خوشې کړل، سره له دې چې مېرمن مې راسره موافقه نه وه. مېرمن مې راته ویلې چې: ((هلته خو دې گلانو ته ښې اوبه ورکړي! شمالتلواله دې چېرته کار او ژوند ته پرېږدي، واړه ماشومان دې

دي، همدا ځای درته ښه و، هلته به بیا په جنجالونو سر یې...)) خو ما ویل، نه حتمي ځو، کډه مو بار کړه، (جلال اباد) ته راغلو، د څو ورځو په بهیر کې

مو په ډېره سختۍ کړایي کور پیدا کړ. ژوند مې په ډېرې سختۍ او د سوزنده گرمیو په څپو کې پیل کړ. څو ورځې وروسته کاوون کاکړ د خپل مشاوریت پر ځای

(په ختیځ کې د کار د پیل لومړي وختونه)

ماته د بېړنۍ لویې

جرگې لپاره په ختیزو ولایتونو کې د انتخاباتي دفتر مسؤلیت را پر غاړه کړ. دا یو ډېر جنجالي ولسي کار و، ما نه غوښتل چې دا مسؤلیت پر غاړه واخلم، خو دوی په زور پر ما تحمیل کړ. دوه میاشتې زیات و کم دې بهیر دوام وکړ. ښې پوره او کره ټاکنې مو وکړې، د لویې جرگې لپاره مو د هېواد د نورو سیمو په انډول په کم لگښت او ښه شفافیت سره نسبتاً ښه انتخابات وکړل. په کابل کې د ملگرو ملتونو مرکزي دفتر (یوناما)، د ختیزو ولایتونو له دفتر څخه خورا خوښ و او دا یې نورو زونونو ته د یوې ښې بېلگې په توگه وړاندې کاوه. له ختیزو ولایتونو څخه مو بېړنۍ لویې جرگې ته (۱۷۴) تنه وروپېژندل. قبایلو ته مو هم یوولس (۱۱) سیتونه ځانگړي کړل، متخصصو افرادو ته مو هم سیتونه ورکړل؛ (پوهاند محمد حسن کاکړ، ډاکتر حضرت عمر زاخېلوال او زه محمد اسمعیل یون) د متخصصو افرادو په استازۍ د لویې جرگې غړیتوب ته انتخاب شو. البته د متخصصو او کار پوه افغانانو انتخاب په ننگرهار کې د یوناما د دفتر او له کابل څخه د بېړنۍ لویې جرگې د کمېسیون د غړو له خوا، چې پوهاند عبدالعزیز او سید امین مجاهد یې غړي وو، د یو میکانیزم له لارې تر سره شو.

بېړنی لویه جرگه

د (۱۳۸۱ل) کال د جوزا میاشتې پر (۲۱)مه نېټه بېړنی لویه جرگه د کابل په (پولي تخنیک انستیتیوت) کې د لویې جرگې په کېږدې کې، چې د همدې جرگې لپاره په ځانگړې توگه جوړه شوې وه، دایره شوه. دا کېږدۍ بیا وروسته د لویې جرگې د خېمې په نامه ونومول شوه. له ټول افغانستان څخه نږدې شپاړس سوو (۱۶۰۰) تنو افغانانو په کې گډون کړی و. په پیل کې

(د بېړنی لویې جرگې یو انځور)

د جرگې د غړو د ټاکنې لپاره یو ځانگړی طرز العمل عملي شو، خو وروسته بیا خبره د قانون او طرز العمل له حدودو ووته؛ دولتي موثر افراد، والیان او نور انتصابي غړي هم جرگې ته داخل شول.

زه چې کله جرگې ته لاړمه او د غږیتوب کارت مې واخیست، نو د لویې پکتیا، لوی کندهار او د شمال ولایتونو ځینو وکیلانو سره مې په جلا جلا ډول او هم په ډله ییزه توگه وکتل، هغوی سره مې پېژندگلي هم وشوه او د شمالتلوالې او نورو وطن ضد عناصرو توطیې او پلانونه مې هم ورته تشریح کړل. اکثره زما د خبرو ملاتړ وکړ او ویې ویل که څه خبره وه ته یې موږ ته مخکې تر مخکې وایه، موږ درته ولاړ یو. د لویې جرگې د مشرتابه هیئت د ټاکنې خبره مطرح شوه، اکثره ماته وویل چې ته باید ضرور یو پوست ته ځان کانديد کړې، ما د لومړي منشي پوست ته ځان نوماند کړ، اکثره ماته

رایه راکړه، زما رایې ان د جرگې تر دویم مرستیاله هم لوړې وې. تر دې مهاله زه نه ښاغلي حامد کرزي او نه هم ځینو نورو مطرحو شخصیتونو پېژندلم، خو د رسنیو له لارې د شمالپلوالې اکثره مطرحو غړو پېژندلم او دې پوست ته هم زما پر انتخاب او هم زما پر دریخ خوشاله نه وو. خو څرنگه چې دا یو انتخابي پوست و، نو د دوی هم زور نه رسېده، سره له دې چې خپل استازي یې ودرولي وو، خو له محمد اسمعیل قاسمیار پرته یې، چې د کرزي هم خوښ و، نور څوک یې بریالي نه کړای شول.

د جرگې منشیتوب او ښاغلي کرزي سره لومړۍ کتنه

(ډاکټر محمد اعظم دادفر)

کله چې زه د بېړنۍ لويې جرگې لومړی منشي شوم او سهار وختي نتيجه اعلان شوه، نو د همنې ورځې پر ماسپښين حامد کرزي د لويې جرگې خپمې ته راغی، هلته په يوه وړه کېږدۍ کې د جرگې له مشرتابه هيئت سره کېناست، په مشرتابه هيئت کې

(محمد اسمعيل قاسمييار، سيما سمر، محمد اعظم دادفر، زه (يون) او ښاغلی محمد نعيم مجروح) شامل وو. د نيم ساعت لپاره به مو ښاغلي حامد کرزي

(سيما سمر)

سره کتلي وي. ډېر خوشاله او چالاکه معلومېده، همدا يې ويل، څه مشکل خو نه شته؟ مشکل خو نه شته؟، مور وويل، نه هېڅ مشکل نه شته، بيا يې وويل، خپله اجنډا تطبيق کړئ، خپل کارونه پر مخ بوځئ، که څه مشکل وي ووايئ، له ټولو يې پوښتنه وکړه، ټولنيز چلند يې خورا ښه و،

دې وخت کې قاسمييار صيب څه وويل، هغه باندي يې يوه پټکه وکړه؛ هېڅ شی نه شته، هېڅ خبره نه شته، خپل کار کوی، ډېرو خبرو پسې مه گرځئ،

قاسمیار هم خپله خبره بېرته واخیسته. د ورځې په پای کې د انتقالي ادارې د مشر لپاره د همدې ریسه هیئت تر نظر لاندې ټاکنې وشوې. حامد کرزی

(محمد اسمعیل قاسمیار)

بیا د (۱۸) میاشتو لپاره یا تر انتخاباتي حکومت پورې د دې ادارې د مشر په توگه انتخاب شو. دا چې جرگه څه ډول وه، ولسواکه وه، که زورواکه؟ که زور او زر په کې کارېدل؟ د نوې ادارې مشر خلکو سره هلته څه ډول وعدې او معاملې وکړې؟ د جرگې د مشرتابه

په ټاکنو کې چا څه ډول مداخله وکړه؟ دا بېلابېل بحثونه دي چې ما په خپلو نورو اثارو او لیکنو په تېره بیا (بېړنۍ لویه جرگه، ولسواکي او زورواکي) کې تشریح کړي، نه غواړم چې هغه دلته راوړم. خو له ښاغلي کرزي سره زما د لومړۍ کتنې یادونه ضروري وه. په همدې لومړۍ کتنه کې ماته پته ولگېده چې دې سړي سره د هر چا گوزاره کېږي، ټولنیز چلند یې خورا ښه، خو سیاسي چلند یې له معاملو ډک او د زور تابع ښکاري.

اړیکي

د هر کار لپاره اړیکي یا مناسبات خورا مهم دي، په تېره بیا د سیاسي او ټولنیزو کارونو لپاره، د اړیکو ساتل او پالل او پراختیا خورا مهمه او ضروري خبره ده. کله چې مې په بېړنۍ لویې جرگې کې له حامد کرزي سره وکتل نو بیا د ژر کتنې زمینه برابره نه شوه. کله چې جرگه ختمه شوه، نو پر هماغه ورځ د ملگرو ملتونو د دفتر (یوناما) مرستیال (جان ارنولد) ماته وویل، چې په کابل کې ستاسو ژوند په خطر کې دی. باید له خپلې کورنۍ سره جلال اباد ته لاړ شې. زما مېرمن (ارین یون) هم د بېړنۍ لویې جرگې غړې وه او هم په ننګرهار کې د یوناما په دفتر کې د ښځو چارو مسؤله. نو موږ د ملگرو ملتو له خوا په کرایه شوې الوتکه کې چې د جرگې نور غړي هم په کې سواره وو، د جرگې د ختم پر لومړۍ ورځ له کابل جلال اباد ته راغلو. د جرگې دفتر هم ختم شو او زه یې برخليکه پاتې شوم، کابل ته تگ هم راته د ځینو امنیتي مشکلاتو له امله مناسب نه ښکارېده او جلال اباد کې هم دنده نه وه. له کابل پوهنتون څخه مې یو کال بې معاشه رخصت واخیست، بېرته مې پر خپلو فرهنگي کارونو گوتې ووهلې، د جلال اباد اداره هم دلته زما له اوسېدو سره چندان خوشاله نه وه. دا اداره دا مهال یوه گډوله اداره وه چې د شمالتپوالي د اړوندو اشخاصو واک په کې زیات و. له (حاجي دین محمد) سره مې، چې دا مهال د پخواني والي (مرحوم حاجي قدیر) ځای ناستی و، وکتل، هغه راته وویل: ((زموږ کورنۍ ډېرې قربانۍ ورکړي؛ حاجي عبدالحق شهید شو، حاجي قدیر شهید شو، زما زوی ساحل شهید شو، موږ د نورې زیاتې قربانۍ

وس نه لرو))، نو هدف یې دا و، که زه (یون) جلال اباد کې خپل فعالیتونه کم کړم ښه به وي. د حاجي دین محمد مقصد دا و که زه (یون) په جلال اباد کې هر ډول فعالیت وکړم او په کابل کې د واکمنې شمالپلوالې پر مزاج برابر نه وي، نو هغوی به یې له ده (حاجي دین محمد) څخه انگېري او ده ته به نور زیانونه متوجه کړي، خو (حاجي ظاهر قدیر) او (جنرال سید اغا ثاقب) چې دا مهال په جلال اباد کې د ولایت د مشرتابه او امنیتي شورا غړي وو، زما ټینګ ملاتړ وکړ او دا کار د دې سبب شو چې زه په جلال اباد کې هم فرهنگي کارونه تر سره کړم او هم څه ناڅه ټولنیز او سیاسي کارونه. په جلال اباد کې مې (د ختیزو ولایتونو ولسي جرگه) په نامه یو ټولنیز، سیاسي بنسټ جوړ کړ، د (افغان ولس د سوکالی ټولنه) مې هم جوړه کړه. د ځینو خپرونو د پیل اراده مې وکړه. بېرته مې کارونه سره منظم شول. همغه دفتر چې د بېړنۍ لویې جرگې دفتر و، بېرته مې په کرایه ونیو او په کار کې مې کومه ډېره وقفه رانغله، ټولنیز او سیاسي مناسبات مې هم ورځ تر بلې پراخېدل. له دې مناسباتو څخه ښاغلی کرزی هم خبرېده، کله به پرې خوشالېده او کله به هم پرې خفه و. نور یې نو بیا د دربار په جارچیانو پورې اړه لرله چې هغوی یې څه ډول تصویر وړاندې کاوه، څو ځله یې پوښتنه هم کړې وه چې هغه د جرگې منشي څه شو، خورا بیدار و. خو چا ورته زما مثبتته یادونه نه وه کړې، خو د ده په ذهن کې زما د فکر یو تصویر پاتې و.

د اساسي قانون بهير

کله چې د اساسي قانون لپاره د تدراک کمیسیون جوړ شو، نو (ډاکتر فاروق وردگ) د دې کمیسیون د دارالانشاء مشر شو، (کاوون کاکړ) هم ورسره کار کاوه او د ملگرو ملتونو همغه ټیم هم چې د (بېړنۍ لویې جرگې) په جوړونه کې یې ونډه لرله. زما د ټولنیزو او سیاسي کارونو په اړه یو شمېر دولتي چارواکو سره کینه او اندېښنه وه، خو زما تېرو کارونو ته په کتو سره، زه یو ځل بیا په ختیزو ولایتونو کې د اساسي قانون د لویې جرگې د جوړېدو د بهير د دارالانشاء مسؤل شوم، فاروق وردگ او ځینو نورو دوستانو هم دا کار غوره وباله. (۱۳) میاشتې مې د اساسي قانون د تدارک، تدقیق، نظر پوښتنې او ان د لویې جرگې تر جوړونې پورې په دې ټول بهير کې فوق العاده منډې ترې وکړې، ان تر دې پورې چې هر پروگرام به په کابل کې تر سره کېده او یا به ملگرو ملتونو د اساسي قانون او په تېره بیا د لویې جرگې د جوړېدو لپاره کومه غونډه یا طرحه جوړوله، نو د ختیزو ولایتونو د دفتر په استازی به زما حضور په کې حتمي او ضروري و. زموږ نظریې او طرحې تر ډېره حده اورېدل کېدې او منل کېدې، ان د اساسي قانون د لویې جرگې د غړو د ترکیب په باب هم زموږ طرحه ومنل شوه او همدارنگه د ټاکنو د څرنگوالي په باب چې لگښت یې کم او کار یې اسان و. زموږ له کارونو څخه نه یوازې د دارالانشاء مرکزي دفتر او (یوناما) خوشاله وو، بلکې ښاغلی حامد کرزی هم خوشاله برېښېده. همدا مهال و چې له ښاغلي کرزي سره زما رابطه ټینګه شوه. د ځانگړو ملاقاتونو زمینه برابره شوه. یو ځل د ښاغلي (میرویس یاسیني) چې دا مهال یې له ښاغلي کرزي سره ښه روابط درلودل، یو ځل د (انجنیر محمد ابراهیم سپین زاده) چې کرزي صیب ته نږدې کس

و، یو ځل د بناغلي (سر محقق زلمي هېواد مل) چې دا مهال د ولسمشر د فرهنگي چارو مشاور و او یو ځل نیم هم د هغه د ځانگړي اعتباري سکرتر بناغلي (شیدا محمد ابدالي) له خوا د ځانگړو ملاقاتونو زمينه برابره شوه. په دې بهیر کې څو ډله ییز ملاقاتونه هم وشول چې په هغو کې نه د زیاتو او نه هم د ځانگړو خبرو اترو زمينه برابره وه. خو په ځانگړو ملاقاتونو کې د نظر ډېره او ښه تبادله کېدله. همدې ملاقاتونو د ولسمشر په ذهن کې زما د نظر عمومي تصویر کېناوه. دې کار نو د یو شمېر هغو اشخاصو د تخریب مخه ډب کړه چې غوښتل یې د ولسمشر په نامه او یا د هغه له خوا ماته ستونزې جوړې کړي. په تېره بیا دې خبرې د یو شمېر خلکو په غوږونو کې انگازه کړې وه چې ولسمشر په خپل کور کې په یوه ناسته کې ویلي وو چې (یون) ډېر سخت وطنپرست سړی دی، سخت د پاکستان ضد دی. کاشکې ټول همداسې وای. له ولسمشر سره زما روابط همداسې زیاتېدل چې خبره د اساسي قانون د لویې جرگې جوړېدو ته راورسېده.

د اساسي قانون لویه جرگه او د اریکو پراختیا

د اساسي قانون د جوړېدو په ټول بهیر کې مې (۱۳) میاشتې کار وکړ، ډېر سترې، خو هدفمن او مشر کار و، هیله مې دا وه چې هېواد د یو داسې

(د اساسي قانون د لويې جرگې يو انځور)

عادلانه قانون څښتن شي چې هر افغان ته د منلو وړ وي؛ عادلانه، دیموکرات او پرمختللی وي. دا زما یوه هیله وه، د همدې لپاره مې کار کاوه. ما غوښتل چې د اساسي قانون د لويې جرگې غړی شم، خو څرنګه چې د دې

پروسي د دارالانشا غړی وم. نو د دې بهیر هېڅ رسمي کار کوونکي نه شو کولای د جرگې غړیتوب ته ځان کانديد کړي. د (۱۳۸۲ل) کال د قوس پر (۲۲)مه نېټه د اساسي قانون لویه جرگه پیل او د همدې کال د جدي میاشتې پر (۱۴)مه نېټه پای ته ورسېده. (۲۲) ورځې یې دوام وکړ. زه د اساسي قانون په لویه جرگه کې د جرگې د دارالانشاء غړی وم. تر هغه حده چې زما صلاحیت او مسؤلیت و، هېڅ ناقانونه کار ته مې اجازه ورنه کړه. د لويې جرگې له غړو سره چې څه حقوقي او قانوني سوالونه هم وو، ان پر شپه اتاقونو ته ورتللم، د هغوی پوښتنې مې ځوابولې، د جنرال عبدالرشید دوستم، نظار شورا، جمعیت او ځینو نورو اشخاصو او تنظیمونو له کلک

مخالفت سره مخامخ شوم. ان د ډاکټر اشرف غني احمدزي او حنيف اتمر، چې دا وخت دواړه وزیران وو، د هغوی له نظریاتو سره هم په ټکر کې شوم. ولسمشر چې هره ورځ د جرگې د بهیر راپور اخیسته، نو زما له قانوني کار څخه ډېر خوشاله و، خو پر ورته مهال یې ځینې غوښتنې او اندېښنې هم لرلې. یو ما بنام یې راته زنگ وواوه، څنگه ده جرگه؟ ما وویل ښه روانه ده. ده وویل ډېره ښه ده، ډېره ښه ده. خو ځینې خلک درڅخه شکایت کوي، ما وویل، ټلواله خو همېش شکایت کوي، هغوی ته خو چې هر څومره امتیاز ورکړې، بیا به هم شکایت کوي. هغه وویل، نه ټلواله ملواله نه ده، دا ستا خپل خلک درڅخه شکایت کوي. دا مهال ماته چا ویلي وو چې تېره شپه ډاکټر اشرف غني او حنيف اتمر درڅخه رییس صاحب ته شکایت وکړ. ما وویل هو رییس صاحب! زه پوه شوم، د هغوی سر نه دی خلاص، که ما سره کېني زه به یې سر خلاص کړم. ما وویل چې ځینې خلک غواړي د جنرال دوستم او د ځینو نورو اشخاصو ناقانونه غوښتنو ته په قانون کې ناقانونه امتیاز ورکړي او دلته اکثره وکیلان دې ډول معاملې ته حاضر نه دي، هغوی وايي چې هر څه باید د رایې اچونې د قانوني پروسې له لارې تېر شي، مور جنرال دوستم او نورو ته وایو څه شی چې غواړئ ژبه یې ده او که نور مسایل، راځئ د قانون له لارې پر مخ لاړ شو، مور یې رایې اچونې ته راکش کوو او دوی پر شا ځي. دا مهال ولسمشر سخت وخنډل، عجب مو راگیر کړي دي، تاسې یې رایگیری ته راکشوی او دوی درڅخه تښتي. بیا یې وویل، ډېر ټینګېږئ مه، که ډیل یې درسره کاوه ورسره ویې کړئ! ما ویل رییس صاحب د ډیل خبره نه ده او نه هم د کوم امتیاز د را کړې ورکړې، داسې قانون باید جوړ شي چې افغانستان ته په نن او راتلونکي کې په گټه وي، ده وویل، بېشکه، بېشکه. ما وویل، که بیا هم ستاسو زړه وي چې دې خلکو ته کوم امتیاز ورکړای شي، د یوه فرمان له لارې امتیاز ورکړه، کله چې بیا بل جمهور رییس راغی، هغه به فرمان بېرته لغوه کړي، خو اساسي قانون څوک نه شي لغوه کولای، نو په دې

خاطر دلته اکثره خلک په دې نظر دي چې په قانون کې ناقانونه امتیاز نه ورکوو، ده هم په خندا خندا کې زما خبرې تائید کړې. دا چې اساسي قانون کې څه وشول، څومره سختې تېرې شوې، دا یو بل اوږد بحث دی او د ځانگړي اثر د لیکلو ایجاب کوي، خو زه دومره ویلای شم چې د اساسي قانون د جوړېدو په ټولو (۲۲) شپو کې ما یوه شپه هم آرامه خوب په دې خاطر نه دی کړی چې څوک په حساسو موادو کې لاس ونه وهي او ناقانونه غوښتنې په ناقانونه توگه ځای نه کړي. د اساسي قانون لویې جرگې له ولسمشر سره زما روابط نور هم نږدې کړل، خو د جرگې تر جوړېدو وروسته بېرته ننگرهار ته لاړم او بیا د څه مودې لپاره وزگار پاتې شوم، خو له ولسمشر سره مې په نامستقیم ډول اړیکې وو.

د پنجشېر او دایکندي ((ولایتونه))

د لړکیو د بې ځایه نازونې په بهیر کې د ولسمشر کرزي د اشتباهاتو د لړۍ یوه کړۍ هم د (پنجشېر) او (دایکندي) ولسوالیو ته د ولایتونو منظورول وو. دا ولایتونه د قومي ملاحظاتو پر بنسټ د سیاسي غرضونو لپاره په وچ زور رامنځته شول. دا په داسې یوه قانوني خلا کې رامنځته شول چې پارلمان لا تشکیل شوی نه و، کرزي د اساسي قانون تر لویې جرگې وروسته هم د انتقالي حکومت د مشر په توګه دنده تر سره کوله. کله چې دا ولایتونه رامنځته کړای شول، نو په یو شمېر سیمو کې د دې کار پروړاندې غبرګونونه څرګند شول، په تېره بیا د پنجشېر په اړه. د پنجشېر د ولسوالۍ اوسېدونکو چې تر دې دمخه د ولسوالۍ د تشکیل په حدودو کې د کابل (مرکز) په شمول تر بل هر لوی او کوچني ولایت څخه د کرزي په موقته او انتقالي اداره کې زیات امتیازات ترلاسه کړي وو، نو یې پر خپلو امتیازاتو د پردې غوړولو په خاطر د ولایت تشکیل یو ضروري عنصر ګاڼه؛ یو هدف یې دا و چې بیا ګڼې څوک ونه وایي یوې ولسوالۍ ولې دومره امتیاز اخیستی، خو که د ولسوالۍ سیمې ته د یوه ولایت نوم ورکړای شي نو بیا خو به پرې د ولایت پرده غوړېدلې وي.

د بېړنۍ لویې جرگې او د اساسي قانون په لویو جرګو کې هم د ولسوالیو او ولایتونو تر منځ طبعاً د څوکیو تناسب تر یوه حده په پام کې نیول شوی و. نو د دې سیمو تر شا سیاسي لوبغاړو دې سیمو ته د ولایتونو په امتیازونو سره دا هم غوښتل چې د راتلونکي ملي شورا په دواړو خونو کې خپل استازي هم په دې ډول زیات کړي. اوس پنجشېر او دایکندي په مشرانو جرګه کې دوه دوه تنه استازي لري، پنجشېر په ولسي جرګه کې هم تر خپل استحقاقه

یو سیمې زیات اخیستی او دایکندی هم. د خدماتو په برخه کې هم د دوی امتیازات زیات دي او نور امتیازونه خو لا څه کړې. کله چې د سیاسي فشارونو له امله د هغه وخت د کورنیو چارو وزارت په وړاندیز دا دواړه ولسوالۍ د جمهور رییس په فوق العاده حکم ولایتونه شول، نو نه یوازې د هېواد په بېلابېلو سیمو کې یې غبرگون راوپاراوه، بلکې په خپله د کابینې غوڅ اکثریت هم ورسره مخالف و. (جلال اباد) ښار کې د دې سیاسي امتیاز او تبعیض پر وړاندې مظاهره وشوه او مظاهرجیانو دا کار یادو سیمو ته یو نامشروع امتیاز وباله، په بدل کې یې د (خوړیاڼیو) او (شینوارو) سیمو لپاره، چې هره یوه څلور او پینځه ولسوالۍ رانغاړي، د ځانگړو ولایتونو غوښتنه وکړه. د پکتیا د (کتواز) او د هرات د (شیندنډ) لپاره هم ورته غوښتنې وشوې. له کونړ څخه (ملک زرین) له ازادۍ راډیو سره په یوه ځانگړې مرکه کې وویل: ((کونړ د پنجشېر څو برابره دی، درې لویې درې په کې غځېدلي، باید درې ولایتونه شي.)) داسې نورې ډېرې غوښتنې مطرح شوې. د کابل په ارگ کې ځینو درباري غوره مالانو داسې انگرېله چې گنې د جلال اباد په مظاهرو کې زما (یون) لاس دی، دا انگرېنه یې جمهور رییس ته هم رسولې وه. زه یې کابل ته وغوښتل، کله چې د جمهور رییس دفتر ته داخل شوم، نو ولسمشر تر هرکلي او د کور د حال و احوال تر پوښتنې وروسته وویل: ((له کارونو دې خبرې هم (اشاره یې د جلال اباد مظاهري ته وه) ښه نور حالات څنگه دي؟ ننگرهار کې حالات څنگه دي؟))

ما ورته وویل: ((حالات دومره بد نه دي، کله کله د نا امنۍ پېښې کېږي، څه موده دمخه هغه یوه مظاهره هم وشوه.)) ده وویل: ((مظاهره او دا ډول قومي مسايل ښه نه دي، افغانستان کې نفاق ته لمن وهل دي، که پنجشېر او دایکندی ولایت شي، نو څه به وشي دا خو نو څه امتیاز نه دی...)) ما وویل: ((رییس صاحب! تاسو او ستاسو ترڅنگ ځینې شاید داسې فکر وکړي چې زه گنې قومي مسايلو ته لمن وهم، خو دا به ډېره ظالمانه وي، هغه څوک چې

د قومي تفرقي خلاف دی، پر هغه د قومي نفاق تور پورې شي. زه خو د واحد هېواد پلوی يم، افغانستان يو واحد ملک دی، په دې کې بايد د قوميت په نامه بېلابېل ولايتونه جوړ نه شي، دا کار ورو ورو د افغانستان تجزيې ته لاره اواروي، عجيبه خبره خو داده، هغه څوک چې د قوميت په نامه ولايت جوړوي، هغه قومپال نه دی، خو هغه څوک يې چې مخالفت کوي، هغه بيا قومپال دی.

افغانستان کې که نوي ولايتونه رامنځته کېږي، نو اصلي معيار يې بايد جغرافيه او نفوس وي، نه قوميت، که موږ د قوميت پر اساس داسې ولايتونه جوړ کړو، نو افغانستان مو په لوی لاس پر قومونو ووېشه، زه خو وایم دا قومي نفاق دی.)) زما خبرې چې دې حد ته سره ورسېدې، رييس صيب وويل: ((بلکل يې منم، بايد د قوميت پر اساس ولايت جوړ نه شي، بل دا راته ووايه چې دا نو څه امتياز دی چې تاسو اعتراض لرئ!)) ما وويل: ((که امتياز نه وای دوی نه غوښته، دوی پرې فکر کړی چې دوی ته گټه رسوي، نو ځکه يې غوره کړی دی، دا په افغانستان کې پخوانی اداري بېلانس له منځه وړي

(محمد اسمعیل یون)

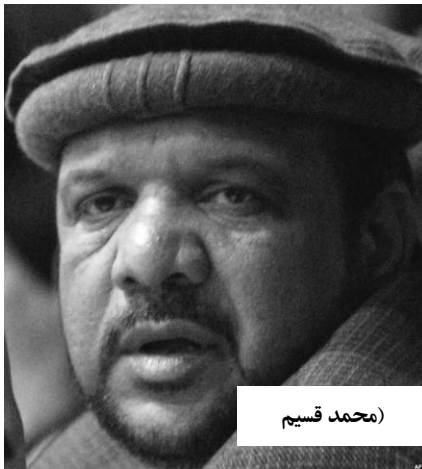

(ولسمشر حامد کرزی)

او دوی د قوميت له مخې د ولايتونو په حساب سياسي امتياز غواړي او بله خبره دا ده که دا امتياز نه وي، نو بيا خو دوه ولايتونه پښتون مېشتو سيمو ته

هم منظور کړه، چې بېرته انډول برابر شي. دا دوه شینواري او کتواز یا شینډنډ ولایت کړه)) ده وویل: ((شینواري خو مې ولایت کاوه، سپین ږيري يې هم راغلي وو، خو حاجي دين محمد يې مخالفت وکړ، ويې ويل چې دا ننگرهار کمزوری کوي او کوچنی کوي يې)). ما ويل خیر (شینډنډ) او (کتواز) ولایت کړه، ما ورته نور گڼ دلایل هم وویل: ((تر هغه چې افغانستان کې د ټولو سیمو سرشمېرنه نه وي شوې او د دې لپاره یو عادلانه او دقیق قانون نه وي جوړ شوی، باید په اداري واحدونو کې گوتې ونه وهل شي)). کله چې جمهور رییس زما گڼ دلایل واورېدل، نو په پای کې يې راته وویل: ((ډېر مجبور وم ایران ډېر مجبور کړی وم، تر ډېر فشار لاندې وم)). دې جملو سره نور بیا ما د هغه د ((فشار)) او ((مجبوریت)) څرنگوالی او عوامل ونه پوښتل.

په ناخوښۍ سره له دفتره راووتم. بل وخت چې مې بیا د جمهور رییس له نږدې دوستانو څخه وپوښتل، داودزي صیب راته وویل: ((دوی له ډېر پخوا څخه د پنجشېر ولایت د جوړولو نیت درلود، خو کرزي صیب به ځان

(محمد قسیم)

تېراوه، یو ماښام فهیم راغی او رییس صاحب ته يې وویل: ((ما پړی او چاره دواړه راوړي، یا به مې په دې پړي زندگی کوي، یا به مې په دې چاره حلالوې او یا به راته پنجشېر ولایت کوي، چې زه خپل قوم ته هېڅ مخ نه لرم، هغوی راته وايي: نه چې خپله سیمه ولایت کولای نه شي نور به موږ ته څه وکړي؟ سبا چې د

کابینې جلسه وه او بیا دا موضوع په کې مطرح شوه، (هدایت امین ارسال)

پخوا هم د دې موضوع مخالفت کړی و، بیا یې هم وکړ، خو رییس صاحب ورته وویل: دې کې هېڅ بحث ته اړتیا نه شته دا زما خپل تصمیم دی.)) په دې ډول نو دا دواړه سیمې د ولایت مقام ته پورته شوې. کله چې له راډیو څخه د دې درې د ولایت کېدو اعلان خپور شو، نو د پنجشېر نفوس یې درې لکه؛ درې سوه زره (۳۰۰۰۰۰) شاوخوا او مساحت یې درې زره او شپږ سوه (۳۶۰۰) کیلو متره مربع ښودل شوی و. د احصایې یو مامور بیا یو وخت په خصوصي جلسه کې وویل: ((موږ ته دا مکتوب راغی چې د پنجشېر دا نفوس تصدیق کړو، خو موږ دا کار ځکه ونه کړ چې موږ ته د پنجشېر واقعي نفوس معلوم و. د پنجشېر ټول نفوس (۹۵) زره تنه دی چې له هغې جملې څخه نږدې (۴۵) زره په کابل او پاتې یې په پنجشېر کې اوسي، مساحت یې هم موږ نه شو تصدیقولای.)) په دې ډول یوه سیمه د جعل او فشار پر اساس د ولایت کچې ته پورته شوه.

وروسته بیا د دې ولایت د جوړېدو رسمي اسناد هم ترلاسه شول، چې دا دی دلته وړاندې کېږي. په دې اسنادو کې د جعل او تذویر نښې له ورايه ښکاري، په تېره بیا د نفوسو او مساحت څومره والی، دا دی دلته دا اسناد کېت مټ راوړو.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

(۲۸)

وزارت امور داخله
معینیت اداری
ریاست عمومی (امور اداری)
ریاست تشکیلات

شماره: ۲۰۸
تاریخ: ۸۴/۲/۲۷

X به ولایت محترم پسروران !

توأم صادره هذآ یك وړق كاپی فرمان شماره (۶) مورخ ۲۴ آزار ۱۳۸۳ قلم
محترم ریاست دولت انتقالی اسلامی افغانستان در رابطه به ایجاد و منظوری
ولایت درجه سوم پنجشیر به شما ارسال است بر طبق ان در زمینه اجراء
فی فرمائید

یا اجترام

فضل احمد (عظیمی)
معین اداری وزارت امور داخله

کاپی به (تعمیر عمومی) معینیت مرکزی وزارت امور داخله
مورخ ۸۴/۱/۲۷

د کاپی د وړان
په نامه
۹۲-۸۳

تعمیر د ولايت ۴۴
۱۳۸۳/۲/۱۹
معینیت و دولتي

375

دولت اسلامی افغانستان

وزارت امور داخله

امعینیت امور اداری

ریاست عمومی اداری

ریاست تشکیلات

۳۹۹۲
۸۲/۱۰/۲۰

احکام	پیشنهاد
	<p>به مقام محترم دولت انتقالی اسلامی افغانستان!</p> <p>به ناسی از حکم شماره (2212) مورخ 1382/4/9 آنمقام محترم پیرامون ایجاد ولایت جدید التاسیس پنجشیر هیات موظف از مراجع مربوط به تاریخ 5 اسد سال 1382 عازم منطقه پنجشیر گردیده و بعد از بررسی همه جانبه نتایج سفر خویش را طی گزارش جداگانه در زمینه ساختار ولایت پنجشیر مجزا از ولایت پروان ارائه نموده اند که در قسمت گزارش موافقه مقام ولایت پروان نیز ثبت میباشد.</p> <p>گزارش و کروکی پنجشیر جهت ملاحظه آنمقام محترم به ضمیمه تقدیم میگردد با ملاحظه گزارش هیات موظف و بررسی جداگانه که به عمل آمد مناطق ولسوالیهای چهارگانه پنجشیر دارای (307620) نفر نفوس و (3610) کیلومتر مربع مساحت بوده خصوصیت شهری و نفوس شهری را دارا بوده و هشتاد فیصد مناطق مذکور کوهستانی و صعب العبور است بر طبق ماده (5-9) قانون اداره محلی ایجاد ولایت و ولسوالیهای مربوط به آن از چهار ولسوالی موجوده پنجشیر مجزا از ولایت پروان میسر میباشد بر طبق مواد شماره (10-11 و 12) قانون اداره محلی که اکثر نوزم های آنرا پوره نموده است ایجاد و ساختار ولایت پنجشیر طور ذیل احتراماً پیشنهاد میگردد:</p> <p>ولایت درجه سوم پنجشیر به مرکزیت بازارک:</p> <p>دارای (61) قریه (33700) نفر نفوس و (372) کیلومتر مربع مساحت بوده حدود اریحه آن شرقاً ختم قرآ بهارک و بازگشتی، غرباً سنگ فقیرک کشته و گرگ دره، شمالاً ولسوالی اندراب ولایت بغلان، جنوباً کوه عبدالله خیل ولسوالی دره موقعت دارد.</p>

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

	<p>1- ولسوالی درجه اول حصه اول پنجشیر به مرکزیت خنج : دارای (159) قریه (87130) نفر نفوس (670) کیلومتر مربع مساحت و حدود اربعه آن شرقاً به ولایت بلخان، شمالاً به ولایت پکتیا، غرباً به ولایت پکتیا و جنوباً به ولایت پکتیا محدود است.</p> <p>2- ولسوالی درجه اول رخه به مرکزیت قریه شمست : دارای (85) قریه (61700) نفر نفوس (215) کیلومتر مربع مساحت بوده حدود اربعه آن شرقاً به سنک فقیرک کشته و گرگ دره مرکز ولایت پنجشیر غرباً قریه دشتک و کوه آبدزه، شمالاً بولسوالی اندراب ولایت بلخان و جنوباً به ولایت کاپیسا محدود است.</p> <p>3- ولسوالی درجه دوم عتابه به مرکزیت عتابه : دارای (71) قریه (38275) نفر نفوس و (225) کیلومتر مربع مساحت بوده حدود اربعه آن شرقاً به قریه دشتک و کوه رخه غرباً به کوه دریک و کوه کورابه ولسوالی شتل، شمالاً بولسوالی اندراب، ولایت بلخان و قسمی کوه های شتل، جنوباً به کوه های کاپیسا محدود میباشد.</p> <p>4- ولسوالی درجه دوم دره به مرکزیت کراهان : دارای (154) قریه (46221) نفر نفوس و (652) کیلومتر مربع مساحت بوده حدود اربعه آن شرقاً به ولایت نورستان و قسمی به ولسوالی حصه اول غرباً کوه های حصارک و ولسوالی رخه، شمالاً به مرکز ولایت پنجشیر و قسمی به ولسوالی حصه اول پنجشیر جنوباً به ولایات کاپیسا و لغمان محدود است.</p> <p>5- ولسوالی درجه سوم پریان به مرکزیت قریه نو دانک : دارای (41) قریه (26394) نفر نفوس و (1318) کیلومتر مربع مساحت بوده حدود اربعه آن شرقاً به ولایت بدخشان غرباً به منطقه بام وردار و کوه واخی و قسمت پائین تل شمالاً به ولایات تخار و بلخان جنوباً به ولایت نورستان محدود میباشد.</p> <p>6- ولسوالی درجه سوم شتل به مرکزیت دالان سنگ : دارای (23) قریه (14200) نفر نفوس (158) کیلومتر مربع مساحت بوده حدود اربعه</p>
--	--

آن شرقاً به فول درېک و قریه زمان کور ولسوالی عتابه و قریه فراج غرباً قریه جیلانک
گلپهار و کوه های جبل السراج شمالاً به ولسوالی اندراب ولایت بغلان جنوباً قریه فراج
و قسماً قریه شیرخان ولایت کاپیسا محدود گردیده است.

ولایت درجه سوم پنجشیر با شش واحد اداری آن از تعدیل چهار ولسوالی و نزدیک
مرکز ولایت و دو واحد اداری با تفکیک قرأ مسکونی، نفوس، مساحت، و حدود
اربعه آن مجزاً از ولایت پروان که فوقاً به عرض رسید به منظور حل مشکلات اهالی
محل بسلام محترم پیشنهاد میگردد در زمینه هدایت خواهند فرمود.

با احترام

علی احمد (جلالی)

وزیر امور داخله

۱۳۸۲/۱/۲۴

۲۷

فرمان

رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان

تاریخ: ۱۳۸۲/۱/۲۴

شماره (۹)

درمورد منظوری ولایت جدید التاسیس درجه (۳) پنجشیر

بمنظور ارجنگلاری به خدمات و حماسه آفرینی هی فرمان ملی احمد شاه مسعود شهید، که اداره پنجشیر را در دوران جهاد و مقاومت بصورت مستقل به عهده داشت، بنابر تقاضای های متعدد مردم منطقه از آغاز اداره موقت بدینسو جهت حل مشکلات اهالی ناشی از بعد مساله و تأمین امنیت بهتر در مناطق دور دست پنجشیر پیشنهاد شماره (۳۶۹۲) مورخ ۱۳۸۲/۵/۲۰ وزارت امور داخله را مطابق مواد (۵-۹) قانون اداره محلی ، مبنی بر تاسیس ولایت پنجشیر که ببادشستن (۳۰۷۶۲۰) لفر نفوس و (۳۶۱۰) کیلو متر مساحت با نورمهای قانونی مطابق دارد، به ساختار ذیل منظور مینماید:

۱. ولایت درجه سوم پنجشیر به مرکزیت بازارک.
۲. ولسوالی درجه اول حصه اول (۱) بمرکزیت خنج
۳. ولسوالی درجه دوم رخه بمرکزیت شفت.
۴. ولسوالی درجه دوم عنابه بمرکزیت قنابه
۵. ولسوالی درجه دوم دره بمرکزیت کرمان.
۶. ولسوالی درجه سوم پریان بمرکزیت نودانک.
۷. ولسوالی درجه سوم شتل بمرکزیت ذالان سنگ

این فرمان از تاریخ توشیح نافذ و درجریده رسمی صادر گردد.

ومن الله التوفیق

حامد کرزی

رئیس دولت انتقالی اسلامی افغانستان

Handwritten signatures and stamps at the bottom right of the document.

Transitional Islamic State of Afghanistan
Central statistic office
Department of Documents and relation

دولت انتقالی اسلامی افغانستان
اداره مرکزی احصایه
ریاست اسناد و ارتباط

تاریخ ۱۳۸۳، ۱، ۲۹

نمبر ۶۹۷

له ریاست محترم (د مرکز نا ویلی)!

فرمان شماره ۴ مورخ ۱۳۸۳/۱/۲۴ مقام عالی دولت انتقالی اسلامی افغانستان د دغه لایحه په لیکل و لایت جنید التامیس درجه سوم پنچشیر په مرکزیت بازارک وریله نامه شماره ۱۵۱۷ مورخ ۱۳۸۳/۱/۲۵ ریاست شوراها و قیلیل ریاست محترم عمومی اداره امور په شرح ذیل واصل است:

بمنظور ارجنگاری په خدمات و حماسه افرینی های قهرمان ملی احمد شاه مسعود شهید، که اداره پنچشیر را در دوران جهاد و مقاومت بصورت مستقل به عهده داشت بنا بر تقاضای های متعدد مردم مطلقه از اعزاز اداره موقت بنینسو جهت حل مشکلات اهالی نانی از بعد مسافه و تامین امنیت بهتر در مناطق دور دست پنچشیر، پیشنهاد شماره (۳۶۹۲) مورخ ۱۳۸۲/۵/۲۰ وزارت امور داخله را مطلق مواد (۹-۵) قانون اداره محلی، مبنی بر تاسیس ولایت پنچشیر که با داشــــــــــــتن (۳۰۷۴۲۰) نفر نفوس (۳۶۱۰) کیلومتر مساحت با نورمهای قانونی مطلق دارد. به ساختن ذیل منظور میتمام:

- ۱- ولایت درجه سوم پنچشیر په مرکزیت بازارک.
- ۲- ولسوالی درجه اول حصه اول (۱) بمرکزیت خنج.
- ۳- ولسوالی درجه دوم رخه بمرکزیت شست.
- ۴- ولسوالی درجه دوم غنجه بمرکزیت غنجه.
- ۵- ولسوالی درجه دوم دره بمرکزیت کرمان.
- ۶- ولسوالی درجه سوم پریان بمرکزیت نودانک.
- ۷- ولسوالی درجه سوم شل بمرکزیت دالان سنگ.

این فرمان از تاریخ توشیح نافذ و در جریده رسمی نشر گردد.
فرمان مقام محترم ریاست دولت انتقالی اسلامی افغانستان غرض آگاهی و اجراءات بعدی شما نقلاً تحریر یافت.

با احترام

احمد ضیا "اصحوری"
رئیس اسناد و ارتباط

تاریخ ۱۳۸۳/۱/۲۹
نمبر ۱۱۲

Add: Ansari Watt Kabul
Afghanistan
Po Box: 1254
Tel: 25184 - 22448
Digital: 2100329

کپی به عموم ریاست های مربوط
کامپیوتر بنقل محترم معین اداره

ارسال: انصاری وات کابل
افغانستان
پست بکس: ۱۲۵۴
تلفون: ۲۵۱۱۴ - ۲۵۱۸۴
دیجیتال: ۲۱۰۰۳۲۹

Handwritten signatures and notes at the bottom of the page, including dates like ۱۳۸۳/۳/۲۷ and ۱۳۸۳/۳/۲۸.

Vertical handwritten notes on the right side of the page, including the name "انصاری" and other administrative markings.

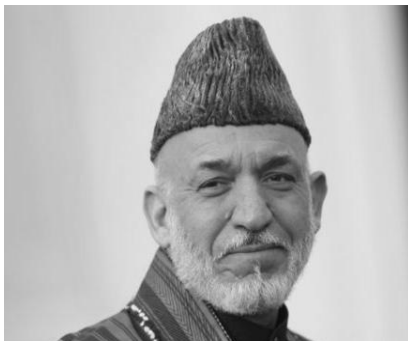
کله چې دا ولایتونه اعلان شول، نو ما د ولسمشر ویاند (جاوېد لودین) ته، چې دا مهال مې ورسره ښه اړیکې درلودل، زنگ وواځه، ما وویل دا کار د قانون خلاف دی، د اساسي قانون له مخې د اداري واحدونو جوړول یا تائیدول د ملي شورا کار دی. حکومت باید وړاندیز وکړي، هغوی یې یا رد او یا تائید کړي، اوس چې ملي شورا جوړه شوې نه ده، په دې خلا کې د نويو اداري واحدونو جوړول اداري غلا گیل کېږي او دا دومره عجله د څه لپاره ده؟ که اوږو کې یې شکه نه وي کله چې شورا جوړه شي، بیا که نوي اداري واحدونه جوړېږي او یا هم په پخوانیو کې سمون راځي، هېڅ اعتراض نه شته، هغه ماته وویل، دا څه مهمه خبره نه ده. ما ورته وویل، هر اداري واحد ځان ته تشکیل او بودیجه غواړي، دا پر حکومت او ټول بیت المال، چې د ټولو حق دی، بارېږي، بیا که ضرورت یې وي هېڅ مشکل نه شته، خو چې د سياسي غرضونو په خاطر وي، هغه طبعاً مرضونه زېږوي او د تشویش وړ خبره ده، که تکلیف نه وي زموږ تشویش رییس صاحب ته ورسوه، سبا به ټول همدا ډول غوښتنې لري. همغه وو چې څو ورځې وروسته یې زه وغوښتل او هغه خبرې مو چې دمخه مې یادونه وکړه، سره تبادله کړې. د دې مکتوبونو له تبادلې او چټک بهیر څخه له ورايه ښکاري چې څوک په حکومت کې څومره او په څه ډول واکمن وو، څومره ناقانونه کارونه یې کول او څومره ناقانونه امتیازات یې ترلاسه کول. ان د کورنیو چارو وزارت د هغه وخت وزیر (علي احمد جلالی) چې ځان د قانون پلوی شخص گڼي، هغه هم پر دې ناقانونه کار سترگې پټې کړې او د هغوی وړاندیز یې دولت مشر ته لېږلی دی. دا یې یوه بېلگه ده چې د کاغذ پر مخ راڅرگنده شوه، هغه چې لا نه دي څرگندې شوي، هغه به څومره او څه ډول وي؟

څلورم څپرکی

د ولسمشرۍ ټاکنې

د (۱۳۸۴ل) کال په بهیر کې په افغانستان کې د لومړي ځل لپاره د ولسمشرۍ ټاکنې تر سره کېدې، دا ټاکنې د خپل نوعیت له مخې په هېواد کې یې سارې وې، ځکه چې تر دې د مخه هېڅ داسې ټاکنې نه وې شوې، د نړیوالو ځواکونو شتوالی، نوې ولسواکي، د ټوپکسالاری واکمني او نور ډول ډول عناصر چې ټول نوي بنکارېدل، طبیعي خبره وه چې دې هر یو پر ټاکنو خپل خپل تاثیرات درلودل، خو کوم شی چې اکثره خلکو ته څرگند و او نړیوالې ټولنې هم غوښتل، هغه د کرزي د بريالیتوب اټکل و. اکثره سره همدا نظر و چې حامد کرزی بریالی کېږي.

هغه وخت د ولس ذهنیت هم د کرزي پر وړاندې مثبت و، تر دې دمخه

(ولسمشر حامد کرزی)

د طالبانو او تر هغو دمخه ټوپکوالو خلک ډېر خپلي وو او تر طالبانو وروسته د ټوپکوالو بیا واکمني خلکو ته یو بل غټ تشویش و. لنډه دا چې د کرزي لپاره تر ټولو طلايي او ښه چانس و، هر چا وړاندوینې کولې او د

هر چا پر خوله د ټاکنو داستان خور و. ما هم د نورو افغانانو په شان په دې باب خپل نظر درلود، د هېواد په یوه گوټ کې د یوه افغان په توګه په دې بهیر کې شامل وم. د کاري دندې له لاسه ورکولو تر څنګ ان له ضرر سره هم مخ شوم. زه لومړی کس وم چې د همدې ټاکنو له امله مې خپله دنده له لاسه ورکړه. ښه به وي چې دلته د دې بهیر د ځینو برخو یادونه وکړم او تر ټاکنو لږ وړاندې او وروسته حالت تشریح کړم.

د ولسمشرۍ لومړنۍ ټاکنې

(وړاندوینه او پایلې)

د جمهوري ریاست لومړنیو ټاکنو ته لا دوه درې میاشتې پاتې وې، کاندیدان په گوته شوي وو، دا مهال زه په جلال اباد کې اوسېدم، رسمي کار مې نه درلود، خو د اساسي قانون دفتر لا تړل شوی نه و، کله چې د اساسي قانون د جوړېدو بهیر بشپړ شو، ټاکل شوې وه چې زه تر هغه وروسته د جمهوري ریاست د انتخاباتو لپاره د ختیزو ولایتونو د دفتر مسول شم، خو د ښاغلي برهان الدین رباني او ښاغلي محمد قسیم فهیم په زیات ټینګار زه له دې دندې لرې شوم، هغو د ملګرو ملتو پر دفتر (یوناما) باندې چې دا مهال یې د ټاکنو بهیر پرمخ وړه، فشار راوړ چې (یون) د کرزي پلوی دی او که دی د دې (ختیزو) ولایتونو د ټاکنیزو چارو مسول شي، نو موږ ته دا کار د زغملو نه دی. ملګرو ملتو ماته وویل چې په کابل او یا هم په کوم بل زون کې به د ټاکنو مسولیت درکړو، خو له ننگرهاره لاړ شه، معاش به دې هم درلوږ کړو، ما ویل بل ځای کې دنده نه اجرا کوم، خبره تر ولسمشر کرزي پورې هم ورسېده، هغه د ملګرو ملتونو د هغه وخت مرستیال او بیا وروسته مسول (جان ارنولډ) سره خبرې وکړې، هغه ورته په ځواب کې وویل: ((یون یو شخص دی او دلته د ده ډېر مخالفین دي، مقصد یې نظار شورا، فهیم، رباني او نور وو، موږ نه شو کولای د یوه شخص په خاطر ټول سیستم له ځانه خفه کړو.)) همغه وجه وه چې دنده مې له لاسه ورکړه، خو ښاغلي کرزي راته وویل چې څه، خپل پخوانی ځای مه خوشې کوه، د دفتر کرایه او څه نور امکانات درته زه برابرېم همغه و چې د میاشتې یې (درې زره ډالر) راته د امنیت شورا له خوا د (انجنیر ابراهیم سپین زاده) په لاس راکول. په دې

پیسو مې (پنځه سوه ډالره) د دفتر کرایه ورکوله، د څلورو ساتونکو، یو ایشیز، یو موټروان معاش چې ټول اته سوه ډالر کېدل، د برېښنا لگښت او نور دفتري لگښت پرې پوره کېده، د چا خبره د میاشتې څوک نوک سره رسېدل. د جمهوري ریاست تر ټاکنو دمخه یې راوغوښتل، مشوره یې راسره وکړه. لومړی یې خپل کاري دفتر ته وغوښتل، مازیگر و، دفتر کې یې وویل: ((دلته ازادې خبرې نه کېږي، څو کور ته هلته به ازادې خبرې وکړو.)) له دفتره د کور پر لوري رهي شو، د ولسمشر عادت دی چې د کور مخې ته په بنکلي پارک کې هر مازیگر او سهار پلي گرځي، هغه خلاصه فضا ده، د چا له خوا د خصوصي خبرو د ثبتولو امکان نه شته، د کور مخې ته د قدم وهلو په حالت کې وو، ساتونکي څوک نه وو، یو دوه تنه نور مور پسې وو، راته یې وویل: ((اوس نو راته ووايه چې انتخابات به څنگه شي، زه به څو فیصده رایې وگټم؟ هېوادمل صیب راته ویلي چې اویا فیصده رایې به وگټم؛ رحیم وردگ او نورو راته ویلي چې نوي فیصده او ځینې نورو خبره تر دې هم پورته کړې، خو اوس ته راته رښتیا ووايه چې څو فیصده به شي؟)) ما وویل: ((رییس صیب یو شی چې واضح دی هغه دادی چې روحیه داسې ده چې دا ټاکنې تاسو گټی، دا چې په څو فیصدو رایو به یې وگټی، دې کې دقت په کار دی، ډېره خوش باوري په کار نه ده، انتخابات داسې دي لکه یو ماین، چې د دویم ځل تجربې امکان یې نه شته، که ماین څوک په دې نیت ټکوي چې ودرېږه چوي او که نه؟ نو دا یو ځل تجربه کېږي، ځکه که وچاودېده چاته بیا د دویم ځل تجربې مجال نه ورکوي. انتخابات هم همداسې دي، که دې بایلول د بیا تجربې اټکل یې نه شته، هغه هم زموږ په شان ټولنه کې چې ټاکنې نوې تجربه ده، د فیصدی په هکله باید ووايم، چې فیصدی د هر کانديد د قوم له فیصدی سره تناسب لري، سره له دې چې ټاکنې یوه سیاسي پروسه ده، خو بدبختانه چې افغانستان کې انتخابات پر قومي محور راڅرخي، کاشکې دلته داسې وای چې خلکو د کانديد د سیاسي لیاقت،

ظرفیت او سیاسي پلان او ستراتیژۍ له مخې هغه ته رایې ورکولای، خو داسې نه ده دلته په دې ټاکنو کې بالاخره اکثریت رایې د قومیت پر محور راڅرخي.)) ده وویل: ((ماته خو نور قومونه هم رایه راکوي؛ یو یو معاون هم ورڅخه لرم، دوی خو به هم یو څه رایې راوړي، فیصدي به پورته شي.)) ما وویل دواړه معاونان څه رول نه لري، اول خو د دوی پر وفادارۍ شک لرم چې د زړه له اخلاصه به کمپاین وکړي که ونه کړي، بله خبره دا ده چې دوی کومو قومونو ته منسوب دي، له هغو څخه هر یو جمهوري ریاست ته خپل خپل کاندیدان لري، کېدی شي دوی له هغوی سره همکاري هم ولري، خو د دې قومونو رایه ورکوونکي لږ تر لږه دا فکر کولای شي چې جمهور ریس ته رایه ورکړي که معاون ته، کوم یو دوی ته په گټه دی؟ که تاسو بریالي شئ، نو د دوی معاونان خو اتومات راځي، معاونیت یې په دې ډول سل په سلو کې خوندي دی او که چېرې محقق، قانوني یا دوستم ته رایه ورکړي، کېدی شي جمهوري ریاست وگټي، نو په دې وجه هغوی جمهوري ریاست ته ترجیح ورکوي، نه معاونیت ته، البته پنځه شپږ فیصده رایې به داسې استعمال شي چې له یوه قومه بل ناقومي کاندید ته لاړې شي، خو که دا عملیه یو بل سره څنډی یا مساوي محاسبه کړو، نو بېرته اکثریت رایې د قومیت پر اساس راڅرخي، نو اوس تاسو خپله فکر وکړئ چې پښتانه په افغانستان کې څو فیصده دي؟ ستاسې رایې مستقیماً مساوي او متناسبې دي د پښتنو له عامې فیصدي سره.)) پر دې وخت یې ماته وویل: ((دا دې بیا هم ونه ویل چې څو فیصده به شي؟)) ما ورته وویل: ((طبیعي ووټ پنځه شپېته فیصده دی، که چېرې کمپاینران دې ښه وي، نو ووټ کېدی شي له پنځه پنځوس څخه تر پنځه شپېته فیصده پورته شي او که چېرې کمپاینران دې کمزوري وي، نو کېدی شي تر پنځه پنځوس فیصده راکښته شي، خو د ناکامۍ یا دویم روڼې حالت ته نه راکښته کېږي؛ پنځوس جمع یو پوره کوي. اوس عامه روحیه دا ده چې تاسو انتخابات گټئ، نو ځکه خو یو شمېر کمپاینران داسې دي چې

اینده کې د خپل موقف د تقویې په خاطر ظاهراً ستاسو ملاتړ کوي، خو د زړه له تله صادق نه دي، که دا ډله کمپاین هم ونه کړي څه خاص تاثیر نه لري.)) ده بیا زیاته کړه: ((نور قومونه به رایه را نه کړي؟)) ما ورته وویل: ((درکوي یې خو په ډېره کمه فیصدی، په همدې فیصدی بیا پښتانه هم نورو

(ډاکټر مسعوده جلال)

ناپښتنو کانديدانو، په تېره بیا یونس قانوني، مسعودې جلال او نورو ته رایه ورکوي فکر کېږي چې دا رایې به یو بل سره مساوي شي.)) کرزي صیب بیا زیاته کړه: ((ښه دا راته ووايه چې مسعوده جلال که زما په گټه انصراف

وېکړي، څومره گټه به راوړسوي، دا څووم ځل دی چې ما سره تماس نیسي او راته وايي چې زه ستا په گټه انصراف کوم، همدارنگه څو تنه نور کانديدان هم دي. راویې غواړم خبرې ورسره وکړم که نه؟)) ما وویل: ((اول خو مسعوده جلال پر دې پوهېږي چې کامیابېدی نه شي، په دې خاطر چې تاسو خوشاله کړي او یا اینده کې څه امتیاز واخلي، تاسو ته تېلفون کوي، بله خبره په کې دا ده چې هغه هسې ځان ته شهرت ورکوي چې په افغاني ټولنه کې لومړنۍ ښځه ده چې ټاکنو ته ولاړه ده. په اضطراري لویه جرگه کې یې هم همدا کار کړی او اوس هم ولاړه ده، کېدی شي د نړیوالې ټولنې ملاتړ په دې خاطر ورسره وي چې ښځینه کانديدېده ده او د ولسواکۍ تمثیلي اړخ هم لري. تر ټولو مهمه خبره داده، چې که مسعوده جلال دې خواته راشي، نو ووت خو یې دې خواته نه راځي، د مسعودې جلال د ووت طبیعي حدود تاجک مېشتې سیمې دي، البته یو نیم کس به شوقي ووت هم ورکړي،

خو که معسوده جلال دې خوا ته راشي، نو طبيعي ووت يې ټول (يونس قانوني) ته پاتې کېږي. که موږ غواړو چې بريالي شو، نو بايد د اصلي مخالف کانديد د ووت په ساحه کې فرعي کانديدان زيات کړو چې د خپل مخالف کانديد ووت تجزيه کړو، نو په دې لحاظ دې خواته د معسودې جلال را اوښتل د گټې پرځای زيان زيات لري. د معسودې جلال پر ځای به ښه وي چې (سید اسحق گیلاني) سره خبرې وشي، د سيد اسحق گیلاني او ستاسو د ووت طبيعي ساحه مشترکه ده، که هغه یو ووت اخلي هم، نو فکر وکړه چې ستاسو له ووتې کمېږي، زما د اټکل له مخې که گیلاني منصرف نه شي نو لږ تر لږه دوه لکه (۲۰۰۰۰۰) ووتونه اخیستلای شي، چې دا د ټولو ووتونو نږدې درې فیصده کېږي او درې فیصده له تاسو څخه کمېږي، نو واټن يا تفاوت

(سید اسحق گیلاني)

یې شپږ فیصده کېږي، دا حالت ډېر خطرناک دی. زما شخصي نظر خو دا دی چې په زور وي که په رضا، په پیسو وي که په جرگه یا مرکه سید اسحق گیلاني باید تېر شي، د هغه د ووت اکثره ساحه پکتیا، پکتیکا، خوست، غزني او ځینې نورې

جنوبي سیمې دي، سره له دې چې هغه د ننگرهار دی، خو په ننگرهار کې دومره روشنفکره قشر راټوکېدلی چې د پیرۍ او مړیدۍ تارونه اوس ډېر سست شوي، خو په جنوبي سیمو کې لا اوس هم دوی خپل تاثیرات لري.)) کرزي صیب وویل: ((ښه ټکي ته دې اشاره وکړه، خو دا ووايه چې گیلاني به تېر شي که نه؟ هغه ای ایس ای ودرولای تېر به نه شي، خبرې مو ورسره روانې کړي...)) ما وویل: ((په هر ترتیب چې وي باید تېر شي.)) بیا مې ورته وویل: ((ستاسو د ووت بله مهمه ساحه کوچیان دي، کوچیان ستاسو لپاره په

دې ټاکنو کې داسې دي لکه کوچ، چې پرته له تا څخه هېچا ته رایه نه ورکوي، انتخاباتو کې باید داسې لارې چارې ونیول شي چې د کوچیانو فعال حضور تضمین کړي. د ووت بله ساحه بهر مېشتي افغانان دي، په تېره بیا په پاکستان او ایران کې افغانان. کېدی شي په ایران کې د محقق، قانوني او ستاسو د رایو مجموعه سره مساوي شي، خو په پاکستان کې ستاسو رایه به د هغو دوه برابره وي، د کوچیانو او بهر مېشتو افغانانو رایې ټاکنو کې نقش لري.)) کرزي صیب زما خبرې په ډېر دقت واورېدلې، بیا د ده کور ته لاړو، ماښام ډوډۍ مې هلته وخوړه، د ډوډۍ پر مهال څو نور مېلمانه هم راغلل. ډاکټر فاروق وردگ دا مهال د ټاکنو مشترک کمیسیون د دارالانشا رییس و، څو ورځې وروسته یې ماته وویل: ((پاکستان ته د ټاکنو د جاج اخیستو په خاطر یو هڅیت ځي، تاسو هم باید ورسره لارښی، ستاسو تگ هلته ځکه ضروري دی چې پر خارجیانو هم ډېر اعتبار نه شته.)) دا مهال لا د اساسي قانون د دارالانشا ټول دفترونه په ولایتونو کې فعال وو او زه د ختیزو ولایتونو مسول وم، د هڅیت په ترکیب کې څلور تنه بهرنیان: یو هم په اسلام اباد کې د یوناما دفتر مسول، بل په پاکستان کې د مهاجرو د چارو مسول او یو بل بهرنی هم د انتخاباتي چارو مسول و. له افغاني لوري (محمدفقیر بهرام) د انتخاباتو د مشترک کمیسیون غړی او زه (محمداسمعیل یون) شامل وو. هڅیت له کویټې، کراچۍ، اسلام اباد او پېښوره لیدنه وکړه، له پاکستانی چارواکو سره یې خبرې وکړې او د ټاکنو جاج یې واخیست. د پاکستان د بهرنیو چارو وزارت کې د افغانستان د برخې مسول او ځینې نور چارواکي په پاکستان کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره په انتخاباتو کې د افغانانو له گډون سره چندان موافق نه وو، ویل یې چې: ((که دلته سم انتخابات هم وشي د افغانستان کانديدان به وایي چې پاکستان د یو کانديد په گټه کار کړی دی، هسې هم افغانستان کې چې هره پېښه وشي، خلک یې پر پاکستان رااړوي. موږ نه غواړو ځان په دې مسله کې راټاله کړو.)) د هڅیت د ځینو

غږو نظر هم چندان مثبت نه و، په هڅت کې زما نظر دا و چې هڅت باید خپل نظر ورکړي چې دلته انتخابات شوني دي، دا نو بیا د سياسي خلکو کار دی چې دلته انتخابات کوي که نه، خو موږ باید خپل تخنیکي نظر ورکړو، په نتیجه کې د هڅت نظر مثبت و او ویې ویل چې پاکستان کې افغاني ټاکنې شونې دي او همدارنگه په ایران کې هم، دا شرایط هم ورسره ملگري وو چې که ټاکنې کېږي، نو په دواړو هېوادونو کې دې وشي، که یو کې وشي او بل کې ونه شي، نو سخت قومي او سياسي بحران به رامنځته کړي. همدې نظر سره کابل ته راغلو، څه موده نور هم زموږ دفتر دوام وکړ، خو کله چې د جمهوري ریاست انتخابات رانږدې شول، نو د ختیځو ولایتونو له دفتر پرته د نورو اکثره دفترونو پخواني مشران پر ځای پاتې شول، یوازې زما د عوض کولو هڅه وشوه. کله چې د جمهوري ریاست ټاکنې پایته ورسېدې، تر څو ورځني جنجال وروسته نتیجه اعلان شوې، نو کرزی صیب د څلور پنځوس اعشاریه پنځه (۵۴،۵٪) فیصدو رایو په گټلو سره د جمهور رییس په توگه اعلان شو.

د ټاکنو تر نتایجو وروسته یې زه د ملاقات لپاره له جلال اباده کابل ته وغوښتم، په گلخانی ماڼۍ کې د ده په خپل رسمي دفتر کې مې ورسره ملاقات وکړ، د انتخاباتو د نتیجو جدول یې هم پر مېز ایښی و، هغه وړاندوینه چې ما تر ټاکنو دمخه کړې وه، همغه شان شوه؛ ما ویلي وو چې که کمپاینان قوي وي دا رايې به له (۵۵) فیصدو څخه تر (۶۵) فیصدو پورې پورته کېږي او که کمپاینان کمزوري وي، نو تر (۵۵) سلنې کښته کېږي، خو دویم روندې ته نه ځي. زما وړاندوینه د ده په ذهن کې وه، کرزي صیب ماته وویل: ((داسې پیشبیني دې کړې وه چې نجومی یې هم نه شي کولای، کټ مټ همغه شان وختله.)) ده زیاته کړه: ((دا ووايه چې دا ټوله رایه پښتنو راکړې که نورو قومونو هم راکړې؟ زه خو فکر کوم چې نورو هم راکړې.)) ما وویل: ((نورو هم درکړې خو ډېره کمه، کېدی شي پنځه فیصده، خو

همدموره رایه بیا پښتنو، نورو کانديدانو او له تا پرته نورو پښتنو کانديدانو ته هم ورکړې، که دا رایه له هغه سره مساوي وگڼو، نو د پښتنو طبيعي فيصدي همدموره کېږي، په ځينو سيمو کې د ناامنيو له وېرې خلکو رایه نه ده ورکړې او همدارنگه د کوچيانو او مهاجرينو د پوره گډون شرايط برابر نه شول، که هغه هم ورسره محاسبه کړو، نو د پښتنو رایه همدا (۵۵-۶۵) فيصده کېږي.)) ده وويل: ((ما پخوا دومره يقين نه کاوه چې پښتانه به دومره وي، خو اوس چې گورم پښتانه رښتيا هم زيات دي، خو زه فکر کوم پښتانه به له (۶۲-۶۵) فيصده پورې وي. د دې انتخاباتو بله گټه څه ده پوهېږې؟)) ما وويل: ((د پښتو فيصدي؟)) ده وويل: ((بې شکه، ما که هر څومره دنيا ته ويل، راسره نه يې منله خو اوس يې دا جدول مخې ته ردم)) ما وويل: ((دا انتخابات خو وگټل شول، خو اينده کې دا فيصدي په دې کچې نه پاتې کېږي، د ټاکنيزو محاسباتو قاعده دا ده هر څوک چې ټاکنې گټي، يو شمېر خلک ورته له همغه پيله د امتيازاتو په تمه وي، که هغوی ته بيا همغه امتياز ور نه کړای شي، نو هغه خواږدي کېږي، يو شمېر نور خلک بيا چې د واقعي حق او امتياز مستحق وي هغو ته هم که خپل استحقاق ونه رسېږي، هغوی هم پر مخالفينو بدلېږي، نو په دې وجه د مخالفينو شمېر په نورمال ډول له (۱۰-۱۵) فيصده پورې پورته کېږي او له (۵۵) څخه چې (۱۵) وباسو، نو څلوېښت پاتې کېږي او بيا چې دا پنځه لس فيصده د مخالفينو له اوسني (۴۵) فيصده سره يوځای کړو، نو خبره (۶۰) فيصده ته پورته کېږي، نو که اينده غواړې بيا ټاکنو ته ودرېږې، ډېر کار په کار دی.)) بيا د ده پر دواړو مرستيالانو: (احمدضياءمسعود او کریم خليلي) بحث راغی چې لومړي (۳۳۷) رایې راټولې کړې وې او دويم يې هم ډېر کم شمېر، چې په نشت حساب وې، ما ورته وويل: ((خدای مې دې غاړه نه بندوي چې احمدضياء مسعود او کریم خليلي به خپله خپله رایه هم تاته نه وي درکړي، زه پر دې دواړه شکي يم، (۳۳۷) رایې چې تاسو په پنجشېر کې گټلي، هغه هم هلته يو

شمېر کوچیان او پوپلزي اوسېري، هغوی درکړي، نه احمدضيا مسعود. عجيبه خبره خو دا ده چې دی ځان ته د ((ملي قهرمان)) ورور وايي، دا د څرنگه ملي قهرمان ورور دی چې په خپله سيمه کې يې زر (۱۰۰۰) رايې هم نه درلودلې، له دې څخه موږ ته د واقعي او ناواقعي قهرمان څرک هم لگېږي)). بيا مې ورته وويل: ((که په ده کې سپړتوب وای، نو لږ تر لږه به يې د خپلې کورنۍ او خپل ورور د نوم په خاطر هم دومره شمېر رايې پيدا کړې وای چې نه تاته سرټيټی وای نه ولس ته! تر ده خو زموږ د لغمان ډمانو (سلمانانو) هم تاته ډېرې رايې درکړي دي، دې څخه معلومېږي چې تر احمدضيا مسعوده زموږ د لغمان د سلمانانو بېز قوي دی.)) دې خبرې سره

(احمد ضياء مسعود)

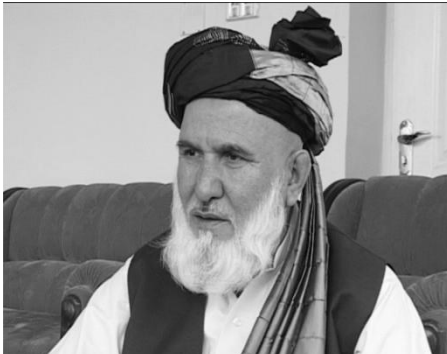
(کريم خليلي)

ده هم ډېر وځنډل. د لغمان سلمانانو يوه اتحاديه درلودله چې ټولو په گډه پرېکړه وکړه؛ کرزي صيب ته به رايه ورکوو. کرزي صيب وويل: ((اول او دويم معاون خو به رايه راکړې وي، خو باډيگاردانو يې ماته رايه رانه کړه.)) ما ورته وويل: ((دوی چې خپل باډيگاردان نه شي قانع کولای، نو نور ولس به څنگه قانع کړي؟)) دا بحث نږدې يو ساعت وغځېد، نورې خبرې هم په کې مطرح شوې، خو مهم ټکي يې همدا وو.

دا چې زه ولې تر ټاکنو د مخه او وروسته ولسمشر وغوښتل، علت يې دا و چې هغه پر دې پوهېده چې زه د ولسمشرۍ په ټاکنو کې د هغه ټينگ ملاتړ

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

کوم. په تېرو جرگو کې مې د ده د ملاتړ له امله دنده هم له لاسه ورکړه. ټاکل شوې وه چې ولسمشر کرزی د ولسمشرۍ د کمپاین د چارو دهمغږۍ لپاره په جلال اباد کې یو ځانگړی دفتر خلاص کړي او ما، چې تر دې مهاله په ټاکنو کې څه نا څه تجربه لرله، د دې دفتر د دارالانشاء رییس کړي او نور مطرح کسان به د شورا غړي وي. دا مهال نو په ننگرهار کې یو شمېر تنظیمي عناصرو، چې د کرزي په حاکمیت کې یې خپله بقا لیدله، هم کمپاین ته راودانگل، سره له دې چې له کابله ویل شوي وو چې (یون) به د دارالانشاء چارې پر مخ وړي، خو حاجي صیب دین محمد، چې دا مهال والي و، خپل یو شمېر تنظیمي خلک راټول کړل. د ولایت مقام په دفتر کې یې جلسه ونیوله، ډاکتر صیب (محمد اصف قاضي زاده) چې دا مهال د ولایت مرستیال هم و او د مولوي صیب خالص په تنظیم کې د حاجي دین محمد نږدې ملگری و، دا ټول حاضر وو.

(حاجي دین محمد)

حاجي دین محمد
وویل: «موږ دا غونډه د دې
لپاره رابللې چې راتلونکو
ټاکنو ته تیاری ونیسو، نو که
زما نظر منی ډاکتر صیب
محمد اصف چې یوه قومي
او جهادي څېره ده، دی به
د ختیځو ولایتونو د دفتر مشر
شي او یون صیب چې په

ټاکنو کې تجربه لري، دی به یې مرستیال شي او موږ نور ټول به ورسره په
گډه همکاري کوو.» ما وویل: حاجي صیب! ډاکتر صیب اصف دې مشري
وکړي، زه کېدی شي نورو ولایتونو ته لاړ شم، ازاد کمپاین وکړم، خو تاسو
سره به خپله همکاري کوم.» زما اصلي اعتراض دا و چې په راتلونکي

حکومت کې باید د زور واکانو، تنظیمواکانو او قومندانانو رول کمزوری وي، نو چې اوس یې د کمپاین چارې د دوی پر غاړه دي، بیا به یې لږې کوي څوک؟ او اعتراض مې دا و چې تنظیمي عناصر جانبي عوارض لري، نور تنظیمونه یې نه مني، خو ما ظاهراً د دوی پر وړاندې څه و نه ویل، همغه و چې هر چا خپل کار پیل کړ، له دې ټولو مسئلو څخه هم ولسمشر او هم په کابل کې د کمپاین نور چارواکي خبر وو، نو ځکه خو ولسمشر په دې مسئله کې زما نظر مهم باله.

رسنيز فعاليتونه

کله چې د ولسمشرۍ د لومړۍ دورې ټاکنې پایته ورسېدې، نو زه بیا وزگار شوم، خو ولسمشر راته وویل چې خپل دفتر دې فعال ساته، د دفتر کرایه او یو څه امکانات چې مخکې مې هم ورته اشاره وکړه، هغه به زه درته برابروم، ته دې خپل ملي کارونه کوه! ما خپل رسنيز کارونه بیا له سره منظم

کړل. د قلموال په نامه اخبار مو لا د مخه پیل کړی و، هغه مو سره منظم کړ، (بېړنۍ لویه جرگه ولسواکي او زور واکي) اثر مې بشپړ کړ، له لیکوالو او پوهانو سره مې خپل مناسبات لا پسې ټینګ کړل، ځینې ولایتي سفرونه مې پیل کړل، خو مالي ستونزو سره لاس او گړبوان وم، د ولسمشر مرسته چې به را ورسېدله، مشکل به یو څه حل شو، خو که میاشت دوه به وروسته، ټکنۍ او یا هم بنده

(د ولسمشر مرسته)

قلموال

سرود ۱۰۰۰

جیموری رات برده خوښ او یونیم برخن کسانان

په دې کتاب کې د ولسمشرۍ د لومړۍ دورې ټاکنې پایته ورسېدې، نو زه بیا وزگار شوم، خو ولسمشر راته وویل چې خپل دفتر دې فعال ساته، د دفتر کرایه او یو څه امکانات چې مخکې مې هم ورته اشاره وکړه، هغه به زه درته برابروم، ته دې خپل ملي کارونه کوه! ما خپل رسنيز کارونه بیا له سره منظم کړل. د قلموال په نامه اخبار مو لا د مخه پیل کړی و، هغه مو سره منظم کړ، (بېړنۍ لویه جرگه ولسواکي او زور واکي) اثر مې بشپړ کړ، له لیکوالو او پوهانو سره مې خپل مناسبات لا پسې ټینګ کړل، ځینې ولایتي سفرونه مې پیل کړل، خو مالي ستونزو سره لاس او گړبوان وم، د ولسمشر مرسته چې به را ورسېدله، مشکل به یو څه حل شو، خو که میاشت دوه به وروسته، ټکنۍ او یا هم بنده شو، نو بیا به حالات خراب شول، خو ورو ورو مې دې حالت سره ځان روږدی کړ او پر ځان مې د بسیاینې لاره خپله کړه. تر دې وروسته مې د کابل له رسنیو سره هم همکاري پیل کړه، پوهنتون سره مې بېرته خپل کار او تدریس پیل کړ، زما رسنيز فعاليتونه د ولسمشر د خوښۍ سبب شول، ځکه دا

مخکمه خپله د مخاکمې وړ ده

مارتل به ځایل و مارتل بلان

دناسې سرخېزي ناسې اغېزي

دبناطلې قانوني غیر قانوني کارونه

په مرامه، سمن او پرخاښ استعمال کړې

زور وروست واکمن لږ ولې او دجنگل او کره لږ

دایمي قانون په لویه جرگه کې ۴۴ څوک و؟

د دولت، ملت او اقتصاد اړیکې

دبناطلې حامد کړې یو سیاسي جزات

په لغمان او ننگرهار کې ۱۵۰ پروژې

او نور په زړه پورې مطالب

په دې کتاب کې د ولسمشرۍ د لومړۍ دورې ټاکنې پایته ورسېدې، نو زه بیا وزگار شوم، خو ولسمشر راته وویل چې خپل دفتر دې فعال ساته، د دفتر کرایه او یو څه امکانات چې مخکې مې هم ورته اشاره وکړه، هغه به زه درته برابروم، ته دې خپل ملي کارونه کوه! ما خپل رسنيز کارونه بیا له سره منظم کړل. د قلموال په نامه اخبار مو لا د مخه پیل کړی و، هغه مو سره منظم کړ، (بېړنۍ لویه جرگه ولسواکي او زور واکي) اثر مې بشپړ کړ، له لیکوالو او پوهانو سره مې خپل مناسبات لا پسې ټینګ کړل، ځینې ولایتي سفرونه مې پیل کړل، خو مالي ستونزو سره لاس او گړبوان وم، د ولسمشر مرسته چې به را ورسېدله، مشکل به یو څه حل شو، خو که میاشت دوه به وروسته، ټکنۍ او یا هم بنده شو، نو بیا به حالات خراب شول، خو ورو ورو مې دې حالت سره ځان روږدی کړ او پر ځان مې د بسیاینې لاره خپله کړه. تر دې وروسته مې د کابل له رسنیو سره هم همکاري پیل کړه، پوهنتون سره مې بېرته خپل کار او تدریس پیل کړ، زما رسنيز فعاليتونه د ولسمشر د خوښۍ سبب شول، ځکه دا

هغه مهال و چې هم رسنۍ یو اړخیزې وې، هم کارپوهان. یوازې پر ولسمشر کرزي انتقادونه ازاد وو او بس. شمالتلواله چې دا مهال یې په حکومت کې تر هر چا زیات واک درلود، له انتقادو معاف وه، دوی هم په حکومت کې وو، هم په اپوزېشن کې. د اپوزېشن اصطلاح هم دا وخت نوې په ټوکېدو او دودېدو وه. هېچا جرئت نه درلود چې د دې خلکو په مقابل کې ودرېږي او غږ پورته کړي. زه بېلابېلو ټلوېزیونو ته تللم. زما بحثونه دومره گرم شول چې ان زما د فزیکي امحا لپاره پلانونه جوړ شول، تروریست افراد استخدام شول. د پیسو او مقامونو د ورکړې ژمنه ورسره وشوه، خو خدای (ج) په خپل امان کې وساتلم، زما مېرمن، د کورنۍ غړي او نور دوستان ټول زما له دريځ سره موافق نه وو، ټولو ویل دا وخت د دې خبرو نه دی او نه څوک د پوښتنې شته، دا خلک (تلواله) د خپل قدرت د بقا لپاره هر ناوړه کار ته لاس اچوي، دا وطن د پوښتنې گروپونې نه دی: د حاجي قدير پوښتنه چا وکړه؟ د ډاکتر عبدالرحمن پوښتنه چا وکړه؟ دا نور په زرگونو چې وژل شوي، د هغو پوښتنه چا وکړه؟ خو ما ویل، اوس دې خلکو ځانونو څخه دېوان جوړ کړي، پر ټول ولس یې وهم خور کړی، یو څوک باید پیدا شي چې په رسنیو کې د دوی وهم مات کړي، کله چې وهم او ډار مات شو، بیا په ولس کې په زرگونو ځوانان مبارزې ته را دانگي؛ بیا مور ته اړتیا نه شته، خو یو څوک باید وي چې د دغې او هغې زمانې تر منځ واټن ووهي. په دې بهیر کې د گڼو لفظي ټکرونو له جملې څخه یو هم هغه ټکر و چې زما او د بناغلي (صالح محمد ریگستاني) تر منځ رامنځته شو. طلوع ټلوېزیون په کانټیننټال هوټل کې یو بحث جوړ کړی و. پنځه تنه د بحث گډونوال وو، بناغلي ریگستاني د منتخب حکومت لپاره هم د بن کنفرانس معیارونه وړاندې کړل او دا یې وویل چې باید په دې حکومت کې هم په هماغه معیار او مقدار او په هماغه څومره والي او څرنگوالي هر چا ته ونډه ورکړل شي، د ده په نظر اوس دوی په دې حکومت کې سهم نه لري، خو ما ورته وویل چې که د بن کنفرانس په ظالمانه

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

معیارونو مو څوکۍ وپشلې، نو بیا دې انتخاباتو ته څه اړتیا وه؟ دومره لگښت ته څه ضرورت و؟ تا څخه یوه پوښتنه کوم چې منتخب حکومت څه مانا؟ سره له دې چې دا حکومت منتخب دی، خو په واقعیت کې بیا هم منتخب نه دی، همدا اوس چې تاسو انتخابات بایلولي، بیا هم تاسو په حکومت کې تر ټولو زیات یاست، له لومړي مرستیال څخه نیولې تر نورو مهمو څوکيو پورې ټول د یوې ولسوالۍ، یوې درې او یوه تنظیم خلک دي، دټولو نومونه مې ورته واخیستل. خیر دا اوږد بحث دی، خو لنډیز او محتوا یې دا ده چې

(صالح محمد رېگستاني)

لومړی ځل و د نظار شورا او یا هم د جمعیت د تیوریسانو د ناعادلانه منطق پر وړاندې مخامخ په ټلوېزیون کې غږ پورته شو، وروسته بیا دا ډول بحثونه نور هم گرم شول، نورو خلکو هم جرئت پیدا کړ او د نظار شورا ویندویان،

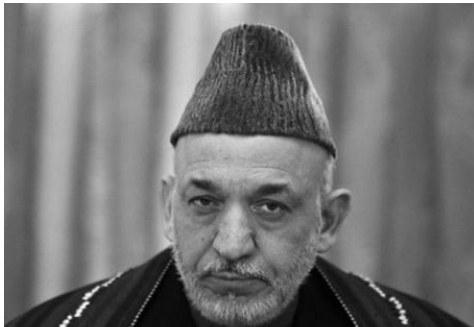
چې پخوا به په کوم شان، شوکت او فاتحانه ډول مرکو ته حاضرېدل او څرگندېدل، لږ پښه نیولې شول او په دې پوه شول چې نور څوک هم په دې وطن کې شته چې تر دوی یې د منطق ژبه تېره ده. زما دې هڅو د گڼو افغانانو هر کلی او ملاتړ راخپل کړ او نور ما خپل ولس د خپل ملاتړ او سپر په توگه گاڼه. ولسمشر هم دا حالات څارل او زما د کارونو قدردانی یې کاوه، خو په ډېر احتیاط یې زما ملاتړ کاوه، همدا کار د دې سبب شو چې ارگ ته زما د تلو لپاره ورو ورو لاره اواره شي.

سیاسي مشورې

له هغې ورځې چې په رسنیو کې زما حضور او فعالیتونه زیات شوي، نو له ارگ سره مې تماسونه هم زیات شوي دي. په ارگ کې دا مهال زما اړیکي له ښاغلي (انجنیر محمدابراهیم سپین زاده)، ښاغلي (سرمحقق زلمي هېوادمل)، (فاروق وردگ)، (شیدامحمد ابدالي) او ځینو نورو دوستانو سره وو. دې ټولو د ولسمشر د چلند او روغښتۍ له امله له ما سره اړیکي پالل او ساتل، که د هغه خوبه نه وه، نو طبیعي خبره ده چې دا اړیکي یا قطع کېدل او یا سستېدل. پر دې مهال ما له ولسمشر سره څو ځله وکتل، ځینې ځانگړي ملاقاتونه وو، ځینې هم ډله ییز او له نورو خلکو سره په گډه او ځینې خبرې هم داسې وې چې د یادو کسانو په وسیله مې ولسمشر ته ورسولې، کله کله به مې د تېلفون په ذریعه هم خپل پیغامونه ولسمشر ته لېږل. طبیعي خبره ده چې ولسمشر د گڼو مصروفیتونو له امله زما ټولو پوښتنو، غوښتنو او پیغامونو ته ځواب نه شو ویلای او نه یې باید ویلای وای، خو رابطه مې ورسره ټینگه وه. په دې ترڅ کې څو ځله داسې مېلمستیاوو ته هم بلل شوی يم چې بهرني ډپلوماتان په کې وو او افغانانو څخه ډېرو کمو دولتي چارواکو په کې گډون کړی و.

یوه ورځ یې ماښام بهرنيو ډپلوماتانو ته مېلمستیا کړې وه. زه هم دې مېلمستیا ته بلل شوی وم. ډوډۍ هم، لکه چې د ایران سفارت تیاره کړې وه. د گڼو هېوادونو؛ هندوستان، پاکستان، انگلستان، اسلامي او نا اسلامي هېوادونو کور ډپلوماتیک استازي راغلي وو، د افغانستان پر تېر تاریخ خبرې راغلې، د جمهور رییس دا عادت دی چې په مجلس کې ډېرې ظریفانه ټوکې کوي، مجلس کې ورسره څوک نه تنگېږي، کله چې د افغانستان د تېر تاریخ

او د افغانانو د تېرې مبارزې او فتوحاتو خبره راغله، نو جمهور رییس په ټوکه کې وویل: ((اوس دلته دومره هېوادونه راغلي او موږ سره یې دوستي ده چې که موږ تېر تاریخ یاد کړو، هسې نه چې دوی راڅخه خفه شي، ځکه که موږ وایو چې موږ له انگرېزانو سره درې جنگونه کړي، هغه مو گټلي او ازادي مو اخیستې، نو انگرېزان خفه کېږي، که ووايو چې د پاني پت میدان مو گټلی، نو هندوستان خفه کېږي، د روسیې خبره خو لا نږدې تېره شوې، حیران یو چې څه ووايو! څه نه شو ویلای...)) دا مهال ټولو مېلمنو وخنډل.

(ولسمشر حامد کرزی)

یوه ورځ ولسمشر وغوښتل، راته یې وویل: ((څنگه دي حالات؟ هر څه ورو ورو ښه کېږي، وارخطا کېږئ مه! دا د یوې ورځې کار نه دی، افغانستان ډېر وړان شوی، وخت غواړي چې خلک

بیا سره یوځای شي)). ما ویل رییس صاحب! د ښه والي او بدوالي تر منځ که نسبت او تناسب مراعت شي، نو بیا امید پیدا کېدی شي، تاسو وگورئ تاسې چې کومې ډلې ته امتیاز ورکوئ، دوی له دې امتیازاتو څخه د ځان په گټه کار اخلي، ځانونه پیاوړي کوي او که نه تاسو فکر کوئ دې کار سره موقتي ثبات رامنځته کېږي او بیا تاسو له دې ثبات څخه د راتلونکو پلانونو د تطبیق لپاره کار اخلي؟ که خبره په دویم حالت کې وي، بیا تاسې بریالي یاست او که خبره اول حالت کې وي، نو بیا جنگسالاران واکمن دي او هغوی له دې حالت د خپل ځان په گټه کار اخلي. د ولسي جرگې د (۱۵)مې دورې لپاره د ټاکنو بهیر روان و، اکثر و خلکو ویل چې زورواکي باید جرگې ته لاره پیدا نه کړي، هم ملت دا هیله لرله، هم نړیوالې ټولنې، زه هم د همدغه ارمان لپاره

له جلال اباد څخه کابل ته راغلم، غوښتل مې له ولسمشر سره وگورم او د ولس دا ارمان ورته څرگند کړم. د ملاقات زمينه برابره نه شوه. له (انجنیر صیب ابراهیم سپین زاده) سره مې وکتل، هغه ته مې په یوه جمله کې خپل نظر څرگند کړ چې ولسمشر ته یې ورسوي. دا چې دا موضوع مهمه ده، ښه به وي چې له ټولو جزیاتو سره یې دلته راورم، چې درانه لوستونکي او افغانان د خپل اوسني تاریخ له دې پانې څخه هم ښه خبر شي.

درې سوه پنځلس

دا لیکنه په یوه عدد پیلوم، افغانستان کې عددونه هم کله کله پر عددي مانا او کیفیت سر بېره سیاسي او نورې ماناگانې هم بندې. افغانستان کې یو څوک دی، چې دا څو لسیزې کېږي، د افغانستان د ملي هویت او ملي وحدت پر ضد لیکنې کوي، د افغانستان ډېر نعمتونه یې خوړلي او خټلي خو بیا هم د افغانستان مخالفت کوي، ما د لوی خدای (ج) دربار ته څو ځله د دعا لاسونه پورته کړي؛ هر فرد یا اشخاص چې د افغانستان مخالفت کوي، خدایه ویې شرموي. الله تعالی د انسان ټولې دعاگانې، هیلې او غوښتنې نه قبلوي، خو یوه نیمه یې قبلوي، انسان باید پر هغې هم شکر وکاري. د اساسي قانون لویه جرگه وه، د جرگې د ټولو غړو شمېر (۵۵۲) تنه وو، په دې لړ کې د افغانستان یو مخالف، د زورواکو د حاکمیت له برکته او له نورو بېلابېلو لارو لویې جرگې ته لاره پیدا کړې وه، د جرگې هر غړي پر نوم، ولایت او پلار

(حفیظ منصور)

نوم سربېره یوه عددي شمېره هم لرله، دې کس ته تصادفاً (۴۲۰) نومره خټلې وه، دا نومره چا قصدي نه وه ورکړې، خو البته د خدای پاک اراده په کې شامله وه، یو وخت دې کس په جرگه کې د ځینو مادو د تعدیل او

تغیر لپاره څه جعلی لاسلیکونه راټول کړي وو، د لویې جرگې د دارالانشا غړو د لاسلیک او سریال نمبرونو د چک پر مهال پر یوه عجیب نمبر سترگې

ولگېدې: (۴۲۰) یوه پر بل غږ کړ: اوه وگورئ (۴۲۰)! خو ځایه ناقانونه لاسلیکونه کړي، بل پر بل غږ کړ وگورئ څوک دی؟! عبدالحفیظ منصور... د جرگې د دارالانشاء له غړو ورو ورو د (۴۲۰) اصطلاح د جرگې غړو او ژورنالستانو ته انتقال شوه، هر چا به د (منصور) غاړې ته کتل او د (۴۲۰) عدد په لیدو به موسکي شول، دا مهال به منصور خپل کارت په سرچپه ډول غاړې ته اچوه، بیا به هم ژورنالستان ورپسې وو، یو وخت یې خپل کارت بېخي پټ کړ، یوازې تنستې به یې په غاړه کې راڅوړندې وې.

(۳۱۵) عدد چې په دري ژبه کې ورته ((سه صد و پانزده)) وايي، هم یوه ماضي لري، د کابل ښاریانو په تېره بیا د خیرخانې مېنې اوسېدونکو ته چې د

(جنرال بابه جان)

(۳۱۵) نوم واخلي نو سم لاسي یې د (جنرال بابه جان) قطعه (۳۱۵) یاد ته ورځي، د کابل خیرخانې مېنې د غره په لمن کې د (ډاکتر نجیب الله) د حاکمیت پر مهال یوه لویه عسکري قطعه وه، چې ډول ډول عصري او درنې وسلې یې لرلې،

(بابه جان) چې اوس د (ستر جنرالۍ) پوځي رتبه لري، د همدې قطعي بولندوی یا قومندان و، دا ځای د (۳۱۵) یا (قطعه بابه جان) په نامه یادېده، دا سیمه اوس هم په همدې نامه یادوي. د جهادي او نیمه جهادي ډوله واکمنۍ پر مهال د دې قطعي ټول تجهیزات لوټ شول او ځینې ځمکې یې هم ونيول شوې، خو د طالبانو تر سقوط وروسته اوس د کابل دا سیمه په بشپړ ډول د زورواکو له خوا نیول شوې، ان د (بابه جان) په شان د یو زورواکي زور هم پرې نه رسېږي. اوس په دې سیمه کې په زرگونو کورونه جوړ شوي، خو تر (۳۱۵) زیات په کې یوازې لوړ پوړي تعمیرونه دي چې د

لور پورو چارواکو له خوا جوړ شوي دي، د (۳۱۵) خبره مې ځکه یاده کړه چې عددونه له عددونو سره اړیکې لري.

پر (۱۳۸۴ل) کال د ولسي جرگې لپاره عمومي ټاکنې وې، دا مهال په افغانستان کې د زورواکۍ، جنگسالارۍ او ټوپکوالۍ نومونې زیاتې کارېدلې، دا منفي واقعیتونه رښتیا هم په ټولنه کې موجود وو. تر (۲۰۰۰) زیاتو کسانو له ټول هېواد څخه ځانونه ولسي جرگې ته کانديد کړي وو، د نوماندۍ په پاڼو کې جنگي جرمونه، ټوپکوالی، د مخدره توکو کاروبار، بشري ضد جرمونه هغه مسایل وو چې اصولاً یې د دې کارونو مرتکبین د ولسي جرگې له نوماندۍ څخه محرومول، ملگرو ملتو او په اصطلاح ځینو بشري سازمانونو هم د بشر د حقوقو چنې وهلې، همدې ډلو په تېره بیا په کابل کې د ملگرو ملتو د مرستو ځانگړي دفتر (یوناما) یو ځانگړی لست برابر کړ او د افغانستان حکومت ته یې وسپاره چې دا کسان باید د ولسي جرگې په ټاکنو کې د نوماندۍ له لېسته وباسي. په دې لېسته کې له ټول افغانستانه (۳۱۵) تنه وو، چې د هر ولایت هغه نامتو ټوپکوال او زور واکي اکثره په کې شامل وو، چې ولسي جرگې ته یې ځانونه نوماندان کړي وو، له پروان ولایت څخه (قومندان الماس)، له لغمان څخه (عصمت الله محبت، انجینر محمد عالم قرار، عبدالهادي واحدي)، له ننگر هاره (پیر بخش گردیوال، حاجي حضرت علي) او همدارنگه له نورو ولایتونو څخه هم دې ته ورته اشخاص شامل وو، ملگري ملتونه مصمم وو د افغانستان حکومت چې دا مهال انتخابي پړاو ته رسېدلې و، په دې برخه کې غوڅ اقدام وکړي.

جنگسالارانو څو ځله په کابل کې غونډې وکړې او حکومت ته یې په اصطلاح خپل حضور څرگند کړ، حکومت هم څو ځله غونډې وکړې، خو څرنگه چې د دې جنگسالارانو اکثره ملاتړي په حکومت کې وو، هغوی د دې ټوپکوالو ملاتړ کاوه او دوی ته یې ډاډ ورکاوه چې څوک مو له لېسته نه شي ایستلای، دا مهال زه له جلال اباده کابل ته راغلم او د امنیت شورا په

د دفتر کې مې له (انجنیر ابراهیم سپین زاده) سره وکتل، هغه ته مې وویل: «په هر ترتیب چې وي باید د دې ټوپکوالو مخه همدلته ډب شي او که دوی یو ځل پارلمان ته ننوتل، نو مخکې خو یې یوازې ټوپک د ځاني گټو لپاره کاراوه، دا ځل به قانون هم د شخصي گټو لپاره استعمال کړي.» انجنیر ابراهیم سپین زاده زما له خبرو سره همنظره و، خو ویې ویل: ((څه وکړو زما زور نه رسېږي، دا د رییس صاحب (کرزي) کار دی.)) ما ویل خیر که ممکنه وي له رییس صاحب څخه ماته وخت واخله، هغه وویل کوبنښ به وکړم، ما وویل: که د ملاقات لپاره چانس په لاس را نه شي، نو دا خلک خو ولسي جرگې ته داخلېږي، یوه جمله مې ولیکله:

((قدرمن رییس صاحب! دا ټوپکوال اوس یوازې ستاسو په یوه لاسلیک او یا سر خوځولو له پارلمان نه وځي، خو که یو ځل ملي شوار ته داخل شول، بیا یې په ټوپونو، ټانکونو او الوتکو هم نه شي را ایستلای...)).

همدومره لیک مې انجنیر صیب ابراهیم ته ورکړ، ما ویل چې رییس صاحب ته یې ورسوه، څو ورځې وروسته په حکومت کې د شماتېلوالي واکمنو غړو په دې پلمه چې که دا قومندانان موږ د ولسي جرگې د نوماندۍ له لیسته وباسو، دا ټول گډوډي جوړوي او د (ای ایس ای) غېږې ته ځي. موږ که هر څومره چغې ووهلې چې (ای ایس ای) پارلمان ته داخلوي او که له پارلمان بهر یې ایساروي، خو هېچا زموږ خبره وانه ورېده، کله چې د ولسي جرگې پایلې اعلان شوې، همدې ډول کسانو د زر او زور له لارې ځانونه بریالي کړل، په پای کې ولسي جرگې ته له همدې (۳۱۵) کسانو څخه (۸۲) کسان چې د ټولې ولسي جرگې نږدې یو پر درې برخه جوړوي، بریالي وگڼل شول.

د دې تر څنګ یو شمېر نور ټوپکوال چې هغه د ملګرو ملتونو په دې تور لېست کې نه وو راغلي، هغه هم بریالي وگڼل شول او په دې ډول ولسي جرگه د رسمي او نارسمي ټوپکوالو له خوا یرغمل شوه.

د دولتي چارواکو تغیر او تبدیل

یوه ورځ زه د ولسمشر ملاقات ته ورغلم، دا مهال ځینې تشویشونه وو، ځینو والیانو، لکه قومندان عظامحمد نور او نورو گواښونه کول، اسمعیل خان او گل اغاشرزي هم ځانونه ټولواک گڼل، جمعیت تنظیم شمال ولایتونه خپل بېز او د خپل نفوذ ساحه گڼله، روسانو هم یو ځل بیا د پخوا په څېر په ډاگه کړې وه چې شمال ولایتونه د دوی د اغېز ساحه ده، د شمال او جنوب د واټن د زیاتېدو خطرونه یا زیاتېدل یا همداسې تمثیلېدل. اسلامي حزب هم د یوه سیاسي او نظامي قوت په توگه مطرح و او دولت کې یې تر جمعیت وروسته ونډه زیاتېدله. اسلامي جمعیت او په تېره بیا استاد برهان الدین رباني د بلخ له والي (عظامحمد نور) څخه د فشار د یوې وسیلې په توگه کار اخیسته، د کابل په حکومت کې یې خپل دریځ لاپسې پیاوړی کاوه او د نورو امتیازاتو د ترلاسه کولو په لټه کې و. په دغسې یو حالت کې ما د ملاقات غوښتنه وکړه، اندېښنه مې هم له همدغسې مسایلو سره وه. ملاقات برابر شو، کله چې د ولسمشر دفتر ته لاړم، بناغلی فاروق وردگ هم ناست و، ولسمشر وویل، یوازې غواړې خبرې وکړې که ډاکتر وردگ دې هم وي، ما ویل نه دی دې هم وي، ځکه ځینې خبرې خو تیارې همدوی پورې اړه لري. ما ویل په دې ورځو کې یوځل بیا د شمال و جنوب، پښتو او فارسي د تا او زما د نفوذ د ساحو خبرې کېږي، د اسلامي جمعیت او اسلامي حزب ستونزې او په دولت کې د دوی د واک ناندري بیا گرمې دي، خلکو سره وېره او اندېښنه ده، نو په دې خاطر غواړم پر همدې مسایلو وغږېږم. ولسمشر وویل: ښه وایه پیشنهاد دې څه دی؟ ما ویل: ((اول که دا خبره ممکنه وای چې حکومت له اسلامي جمعیت، اسلامي حزب او بیا هم نورو ټولو تنظیمي عناصرو څخه

خلاص شوی وای، نو دا به ښه او ایډیال حالت و، خو چې په دې تېرو کلونو کې داسې ونه شول، نو اوس هم د دې احتمال نه شته چې یو نانتظیمي او مسلکي حکومت دې جوړ شي، نو راځه لږ تر لږه خو دا وکړه، تنظیمي چارواکي له یوه ځای څخه بل ځای ته تبدیل کړه.)) ده وویل: ((څه مانا؟)) ما وویل: ((هر هغه تنظیم چې کومه سیمه د خپل نفوذ طبیعي ساحه گڼي هلته یې مه واکمنوه، د ساري په توگه اسلامي جمعیت په شمال کې او اسلامي حزب په شرق، جنوب او نورو سیمو کې، همدارنگه نور تنظیمونه. دا ډول افراد هغو سیمو ته ورکړه چې دوی په کې بېز نه لري او یا یې ادعا نه کوي، په دې ډول به هغه سیمه د سیاسي فشار او افغانستان ته د گواښ په توگه نه استعمالوي.)) ولسمشر وویل: ((نور یې هم راته تشریح کړه!)) ما وویل: ((په شمال ولایتونو کې خو هسې هم همدا اوس اکثره والیان د همدې تنظیم (اسلامي جمعیت) غړي دي، راځه دا والیان او قومندانان په جنوبي، شرقي او نورو ولایتونو کې مقرر کړه او د دوی پرځای دلته د اسلامي حزب والیان او قومندانان وگوماره، یو خو به د شمال او جنوب، پښتو او

(ډاکتر فاروق وردگ)

فارسي خبره له منځه لاړه شي او بل به څوک کومه مشخصه سیمه د مرکزي حکومت پر وړاندې د گواښ په توگه نه شي استعمالولای. بل داسې هم کېدی شي چې په شمال کې د اسلامي حزب او اسلامي جمعیت تر منځ د والیانو، قومندانانو او نورو چارواکو تر منځ انډول او تناسب ټینګ کړي، بیا هم له

شماله د گواښ خبره له منځه ځي، اسلامي حزب سره خو غیر له دې هم د

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

پښتو خبره مطرحه نه ده، په اصطلاح د ټولو دنیا د مسلمانانو پیوستون غواړي، په ازبکو، هزاره وو او نورو قومونو کې هم بېز لري. نو په دې ډول

(ولسمشر حامد کرزی)

به هلته د ملک د تجزیې خطر بېخي له منځه لاړشي. د دې احتمال هم شته چې د دوی تر منځ ټکر او جگړه رامنځته شي، نو که ټکر رامنځته هم شي، هېواد ته په زیان نه دی، له دواړو ډلو څخه هم نه او هم هېواد په تنگ

دی، نو که دواړه یو بل نفې کړي، مرکزي حکومت او هېواد ته یې زیان نه رسي.)) دې وخت کې یې ډاکټر صیب فاروق وردگ ته وویل: ((څه وايې، ته څه نظر لري، ستاسې د حزبیانو په گټه خبرې دي که څنگه؟)) هغه وویل: ((والله نو بد وړاندیزونه خو نه دي، که فکر پرې وشي ښه به وي.)) دې وخت کې ولسمشر ماته په خندا خندا کې وویل: ((ته د جمعیت ریښې باسې ریښې، هغوی په هېڅ وجه دې ته نه حاضرېږي چې خپل بېز له لاسه ورکړي.)) په دې منځ کې مو څه نورې خبرې هم وکړې، خو اصلي او مهم ټکي یې همدا وو.

جمعه خان همدرد او جمعه خان اخک

جمعه خان همدرد د هېواد په شمال کې له سياسي، نظامي او قومي خپرو څخه يوه مطرح څېره ده، چې له تېرو درېو لسيزو راهيسې د هېواد په شمال کې پر پښتنو او ځينو نورو قومونو خپل اغېز لري. کله چې دی په جوزجان کې والي و، نو دا مهال په جوزجان کې د جنرال دوستم له خوا ده ته يو لړ

(جمعه خان همدرد)

مشکلات پيدا شول، د دوستم له خوا مظاهري راوايستل شوې او د امنيتي ځواکونو او مظاهره چيانو تر منځ نښته رامنځته شوه، دنښتې په ترڅ کې څو تنو مظاهره چيانو ته مرگ ژوبله واوښته. دوستم د (۱۳۷۰ل)

کال په شان شرايط کېښودل چې جمعه خان همدرد بايد له دې ځايه تبديل شي او پر ځای يې د ده د خونبې يو څوک وگومارل شي. پر (۱۳۷۰ل) کال

(جمعه خان اخک)

(جمعه خان اخک) په بلخ کې د امنيتي ځواکونو عمومي قومندان و، دوستم او د هغه تر شا د ببرک کارمل پرچم ولاړې ډلې او نظار شورا ډاکتر نجيب الله ته شرط کېښود چې جمعه اخک بايد له شماله وباسي او که نه موږ خپل بغاوت ته دوام ورکوو. جنرال مومن، يو شمېر پرچمي قومندانان او نجيب ضد عناصر

په دې پروسه کې شامل وو. کارمل، رباني، مسعود، مزاری او په لویه کچه روسیه او ایران د دې توطیې تر شا ولاړ وو. نږدې (دوه نیمې لسيزې) وروسته بیا ورته قضیه تکرارېږي، ما له ولسمشر سره ملاقات درلود، هدف مې دا و چې هم دا او هم دېته ورته موضوعگانې او نور مسایل ورته تشریح کړم. کله چې د ولسمشر دفتر ته ورسېدم، نو په لویه انتظار خونه کې د جوزجان والي بناغلی (جمعه خان همدرد) هم ناست و. تر سترې مشي وروسته مې ترې وپوښتل څنگه راغلی یې؟ احضار کړی یې که څنگه؟ یوه جوړه شنې تسبې یې په لاس کې وې، هغه یې ماته راکړې او بیا ما سره همداسې پاتې شوې، همدرد صیب وویل: ((رییس صیب غوښتی یم، د مشورې لپاره، دا چې څه وایي نه پوهېږم، وروسته به معلومه شي.)) ما ورته وویل: ((وارخطا نه شې، دې ته گوره متوجه شه چې دا خلک یو ځل بیا تاریخ تکراروي، گوره نه په موقفونو کې فرق دی، نه هم په نومونو کې؛ هغه وخت جمعه خان اڅک و، اوس جمعه خان همدرد دی، کرکټرونه او محتوا دواړو خواوو کې همغه دي، رییس صاحب ته باید قناعت ورکړې، زه هم همدا اوس ورځم، تر تا مخکې زما نوبت دی، سر به یې خلاص کړم، خو چې ته ورته سست نه شې.)) هغه وویل: ((له ماڅخه بېخي خاطر جمعه اوسه، د دې خلکو ایمان موږ ته معلوم دی، چې رییس صاحب یې سسته نه کړي له ماڅخه نه خرابېږي.)) همدې وخت کې د ولسمشر سکرټر غږ کړ! یون صیب ستاسو د ملاقات وخت دی. ولسمشر سره کېناستم، تر روغېږ وروسته مې راساً همدا د جوزجان موضوع پیل کړه. ولسمشر لومړی خبره همدا مطرح کړه چې د دوی تر شا خو به څه توطیه نه وي. دوستم ته خو به خارجیانو نه وي ویلي. ما ویل دا چې دوستم ته به خارجیانو ویلي وي که نه؟ خو مهمه دا ده چې کومو خارجیانو به ویلي وي، د دوی له حرکتونو څخه خو داسې ښکاري چې دوی د (۱۳۷۰ ل) کال د وروستیو وختونو پېښې تکراروي، چې د هغه په

نتیجه کې یې د ډاکتر نجیب الله حکومت ړنگ کړ، حادثې او محتوا همغسې دي، یوازې کرکټرونه توپیر لري، ان کرکټرونه هم ډېر توپیر نه لري. تاسو د ډاکتر نجیب الله پرځای یاست، د جمعه خان اخک پرځای او یا هم ورته

(جنرال عبدالرشید دوستم)

ځای کې جمعه خان همدرد دی، دوستم پر خپل ځای او د هغه تر شا لاسونه او دسیسې هم پر خپل ځای دي. محتوا خو څه کړې چې ان نومونه او موقفونه هم توپیر نه کوي؛ جمعه خان همدرد او جمعه خان اخک، وگوره همغه سناریو ده او یو ځل بیا تکرارېږي او که حالات همداسې روان وي، خدای مه کړه

چې ستاسو برخلیک به هم د ډاکتر نجیب الله په شان شي. ولسمشر لږ مکث وکړ، ((یاره که خارجیان یې تر شا ولاړ وي، نو بیا خو خبره خطرناکه ده او که هغوی یې تر شا نه وي، نو بیا خبره دومره خطرناکه نه ده، څو ورځې گږ پر به وي، تېر به شي.)) بیا ما وویل: ((رییس صاحب اوس همدرد صیب هم تیار راغلی، هلته په افاق کې ناست دی، دی د شمال پر موضوعاتو ډېر پوهېږي، زما وروستی غوښتنه خو دا ده چې جمعه خان همدرد باید اوس د دوستم د غور وپش له امله تبدیل نه شي او یوځل بیا د جمعه خان اخک خبره تکرار نه شي، که چېرې تبدیلوې یې هم، نو کله چې حالات نورمال شول، بیا یې که تبدیل هم کړې، پروا نه کوي، خلک به وایي چې په خپله یې تبدیل کړی دی او د دوستم فشار پرې کوم اغېز نه درلود، خو اوس که دې تبدیل کړ، خلک به وایي چې د دوستم فشار ته تسلیم شو او دا داسې خلک دي چې څومره یې فشار ته غاړه ږدې، دوی نور امتیازونه غواړي، قناعت نه کوي.)) مور د نورو مسایلو په باب هم خبرې وکړې، خو مهم ټکي په کې همدا وو. د دې ټکو تر بیان وروسته او د جمهور رییس له دې ډاډ سره چې همدرد به نه بدلېږي، د ولسمشر له دفتره را بهر شوم.

حکومتي دنده

لکه څنگه چې د دې اثر په سریزه کې مې وویل، ما په حکومت کې د دندې له اجرا سره چندان مینه نه لرله، خو بېلابېل مجبوریتونه او د وخت غوښتنې د دې سبب کېدې چې سړی یوځای کې جبري او یا هم په خپله خوښه دنده اجرا کړي. زما د دندې څرنگوالی هم له دې حالته خالي نه و، کله چې تر انتقالی ادارې وروسته د ولسمشرۍ او ولسي جرگې ټاکنې خلاصې شوې. نو گڼو مشرانو، دوستانو او نورو خواخوږو راته وویل چې کرزي سره دې دومره مندې ترې ووهلې، نو اوس خو یو ښه ځای کې وظیفه واخله، هم به ځان ته کار وکړې، هم به ملگرو ته، یوازې په تشو سیاسي تبصرو هم څه نه جوړېږي، ټوله ورځ په رسنیو کې ناست یاست، اخر دا څه نتیجه ورکوي؟ امنیتي حالات مې هم ښه نه وو، ځینو به په کې دا ویل چې که دولت ته لار شې، نو که نوره گټه دې نه وي، خپل فزیکي امنیت خو به دې خوندي شي، ځینو به په کې دا هم زیاته کړه. چې ټول عمر په اپوزېشن کې پاتې کېدل هم چندان خوند نه کوي، ځینو به دا انتقاد هم کاوه چې تاسو خپله پر کرزي او دې حکومت باور نه درلود، نو ولې مو ورته کمپاین کاوه، اوس چې تاسې په کې دنده نه اخلئ، نو هغه خلک چې سمون غواړي، هغوی به څنگه زړه ښه کړي، دا او دېته ورته ډېرې نورې پوښتنې او فشارونه وو چې زه یې دې ته اړکړم چې په حکومت کې دندې ته زړه ښه کړم. هغه خبره مې لا هم په زړه کې وه چې په حکومت کې او هغه هم د حکومت په حساسو رگونو کې کار کول سړي ته د دې مجال ورکوي چې د معلوماتو

مخزن ته لاره پیدا کړي، خپل یادښتونه سره منظم او راتلونکي نسل ته بیا د خپلې زمانې حال و احوال وړاندې کړي. له ولسمشر سره مې ملاقات وکړ او دوه درې ځله مې د دندې په باب ورسره وکتل. ښاغلی (فاروق وردگ او ښاغلی سر محقق زلمی هېوادم) مو په ملاقاتونو کې حاضر وو، جمهور رییس په حکومت کې له دندې اخیستلو څخه راضي او خوشاله شو، خو دا ټکی یې را یاد کړ چې په حکومت کې به دې خوله بنده وي، بیا به دغسې بحثونه نه شي کولای، لکه اوس چې په رسنیو کې ناست یې او په خلاص مټ هر څه وايې، خوله به دې بنده شي. خیر په هر صورت فاروق وردگ او هېوادم صیب ته یې وویل، سره کېنئ، هر ځای چې د ده خوښ و همغسې وکړئ، څه شی چې دی غواړي همغه کار ورته ترتیب کړئ. څه موده دې کې تېره شوه، ښاغلي هېوادم صاحب د قبایلو وزارت معینیت او فاروق وردگ د پارلماني چارو معینیت په پام کې نیولي وو. بله ورځ بیا درې واړه ولسمشر ته لاړو. هغه پوښتنه وکړه چې څنگه شو کار؟ هېوادم صاحب چې مخکې تر مخکې یې د ولسمشر پر ذهن کار کړی و او هغه یې متمایل کړی و، ورته وویل، زما خو د قبایلو وزارت معینیت ورته پیشنهاد دی، نور د ده خپله خوښه، رییس صاحب وویل: ((ښه پیشنهاد دی، وزیر خو یې هغه دی تاته معلوم دی (براهوي صیب) ډېر ښه او ارامه سړی دی خو د کار نه دی، گوزاره به دې ورسره وشي، راځه همدا د هېوادم صیب پیشنهاد ومنه، یو څه موده دلته تېره کړه، که دا وزیر و هم صلاحیت به دې زیات وي، پوهېږم چې هغه تر تا ځان نه شي خوځولی او که دا وزیر لاړ، اتومات به دې د هغه

پرځای پورته کړم، تیار کار دې هم له پښتنو سره دی، ښه ډېر امکانات به

(سر محقق زلمي هېوادمل)

دربرابر کړم، گرځه پر همدې پښتنو، خارجیانو څخه به هم درته امکانات پیدا کړم، که پښتنو ته کار کوې نو همدا یې ځای دی، تر دې نو بالا ښه ځای نه شته.) ما ویل رییس صیب شل کاله کېږي چې قبیلوي ژوند مې پرې ایښی، ته مې اوس بیا داسې ځای ته لېږې چې له جرگو او مرکو پرته بل شی نه شم کولای،

مطالعه، لیک به رانه پاتې وي، بېرته به نالوستی شم، ما داسې ځای ته ورکړه چې هم علمي او فرهنګي کار وکړم او هم د هېواد د کورنیو دښمنانو د توطیو، بېځایه دلیلونو او

(ډاکتر فاروق وردگ)

ناوړه نظرونو مخه ونیسم. دې وخت کې یې وویل، د معارف وزارت او یا د لوړو زده کړو وزارت معینیتونه غواړې، ونیسه دا خو دې مسلک دی تیار. ما وویل نه هلته هم نه ځم، گوزاره به مې ونه شي، دې وخت کې فاروق وردگ وویل، په پارلماني چارو کې به زما مرستیال شي، زه به

خپل ټول صلاحیت ده ته ورحواله کړم، هر څه چې دی غواړي، هغه به

کېرې، زه به دې نورو کارونو ته وزگار شم، غیر له دې یې هم په حقوقي، سیاسي او ټولنیزو مسایلو کې هم علاقه زیاته ده او هم تجربه، رییس صاحب وویل! ونیسه دا کار هم ښه دی، ما ویل نه رییس صیب دې وکیلانو سره مې چې اکثره یې په درغلی او غوړه مالی راغلي هم گوزاره نه کېرې، دوی به ما څخه یو کار غواړي، خپل خپلوان به راباندې مقررې او زه به یې صلاحیت نه لرم، د تش رابط په توگه هلته څه کوم او په داسې یو رول کې بیا وکیل زما خبرې ته څه ارزښت ورکوي. دې وخت کې ولسمشر هغوی ته مخ واړوه ویې ویل: ((خیر دی پرېږدئ چې په خپله خوښه څه ووايي)) بیا یې ما ته وویل چې ستا خپل نظر څه دی؟ ما ویل د امنیت شورا دفتر کې باید کار وکړم. هغه وویل، هلته به څه وکړې هغه خو ډېر وړوکی دفتر دی، هلته خو هېڅ نه شته، هغوی خو ټوله ورځ چایونه څښي، په دې څو کلونو کې خو ما د هغوی کوم کار نه دی لیدلی. ما ویل زه غواړم، هلته فرهنگي کارونه سره منظم کړم، ولسمشر وویل، هلته خو فرهنگي دفتر نه شته، نو کارونه یې څنگه منظموي؟ ما ویل رییس صیب نوی دفتر په کې جوړ کړه! دې وخت کې یې وویل: «ښه نو خبره داسې ده.» بیا یې فاروق وردگ ته مخ راواړوه خیر نو چې خبره داسې ده، هلته یې تیار ابراهیم جان هم انډیوال دی، هغه سره یې طبعه برابره ده، پرې پوهېږم، ځی نو مکتوب یې جوړ کړه رایې وړه چې زه یې امضا کړم. خو گوره چې ابراهیم جان سره هم مشوره وکړئ! څه موده دې کې نوره هم تېره شوه، ولسمشر له انجنیر ابراهیم سره مشوره کړې وه، هغه هم خپله موافقه څرگنده کړې وه.

څه موده وروسته راته ډاکتر فاروق وردگ زنگ وواژه، مبارک دې شه کار مو خلاص کړ. زما خبره خو دې ونه منله، زما خو دلته (پارلماني چارو معینیت ته) خوښه وه. فاروق وردگ په دې ډول له ولسمشر څخه هم زما د تقرر او هم د امنیت شورا په دفتر کې د یوه نوي بست د جوړېدو فرمان اخیستی و.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

کټه: ۳۸۶

نېټه: ۱۳۸۷.۱.۲۷

د افغانستان د اسلامي جمهوري ریاست

د ملي امنیت په شورا کې د فرهنگي چارو د ریاست فوق رتبه بست جوړول او په هغه کې د محترم پوهنمئل محمد اسمعیل یون د ټاکنې په اړه.

حکم

د ملي امنیت په شورا کې د فرهنگي چارو د رئیس فوق رتبه بست جوړول او په نوموړي بست کې د محترم پوهنمئل محمد اسمعیل یون ټاکنه د هغه د علمي کدر د -قونو په حفظ سره منظوروم. د لوي خداي (ج) له درباره نوموړي ته د لازياتو بریاوو هیله کوم.

حامد کرزی

د افغانستان د اسلامي جمهوریت رئیس

ریاست محترم سندو در ریاست، اسلامبول، استاذ زیت، حکم مقام عالی، بعد از ثبت، اسلامبول

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د فرهنگي چارو د ریاست د ریاست محترم سندو در ریاست، اسلامبول، استاذ زیت، حکم مقام عالی، بعد از ثبت، اسلامبول

تر حکم وروسته ما ډاکټر صیب وردگ ته وویل: ((زه که له یوې خوا ډېر دوستان لرم نو له بلې خوا مې مخالفین هم زیات دي، که ما په بل هر دفتر کې دنده اخیستې وای او که ډېره مهمه دنده هم وای او ما ډېر ښه کارونه هم تر سره کولای، نو ولسمشر او نورو لوړو چارواکو ته به هېڅکله هم د هغه ښه تصویر نه و رسېدلی، هم به ستړی وم، هم بدنامه، نو ماته داسې ځای کې دنده په کار وه، چې تر هغو پورته د خبر رسونې کوم بل ارگان نه وي چې زما شیطانت پورته مقام ته ورسوي، دا داسې یوځای دی چې هم به زه خپله په کې مصون یم او هم اینده کې نورو دوستانو ته د خطرونو او گواښونو مخه نیولای شم، نو ځکه مې دا دفتر تر ټولو غوره وباله، بل هدف مې دا دی چې د معلوماتو سرچینې ته نږدې یم.

که ولسمشر په کال کې یوه مشوره هم زما ومني، نو دې وطن ته به مې ډېر خیر رسولی وي. نو همدغه لوړې ملي گټې وې چې ما دا ځای غوره وباله.))
تر فرمان اخیستو وروسته مو نه فرمان په رسنیو کې نشر کړ او نه هم د تقرر خبر، څو ورځې وروسته په آرام ډول لارم او خپله دنده مې اشغال کړه.

د دندې لومړني وختونه

د دندې لومړني وختونه په ډېر ښه ډول پیل شول. پر کومه ورځ چې زه دفتر ته لاړم، یوه ورځ مخکې زما د تقرر مکتوب اداري دفتر ته ورغلی و. د کار پر لومړۍ ورځ د امنیت شورا د دفتر د ولایتي برخې مسول ښاغلی (عبدالله پوپل) او اداري مسول (سرور ثبات) سترې مشي ته راغلل، دواړه زیات خوشاله شول. د نوي دفتر د جوړېدو د وسایلو لېست یې واخیست بیا انجنیر ابراهیم سپین زاده چې د امنیت شورا د دفتر لومړی مرستیال و، تشریف راوړ، مبارکي یې راکړه، ټول خوشاله وو. راته یې وویل چې دلته په دې ټولو دفترونو کې اداري مامورین ډېر کم دي، نو ته کولای شې درې څلور تنه مامورین په خپله خوښه مقرر کړې، ما ویل دوه تنه زه راوړم. ضیاءالرحمن ضیاء او وفا الرحمن وفا دواړه مې ورته وړاندیز کړل، د یوې میاشتې په بهیر کې د هغو کارونه خلاص شول. تر هر څه لومړی مې د دفتر د کارونو لپاره یوه ستراتیژي جوړه کړه او د څو ورځو په بهیر کې مې هغه د ولسمشر له نظره هم تېره کړه او ورته مې وویل چې د همدې ستراتیژۍ په چوکاټ کې به کارونه تر سره کوم او دېته ورته نور فرهنگي او ټولنیز کارونه، هغه راسره ومنله. د دې ستراتیژۍ یا کاري پلان لندیز په دې ډول دی:

د افغانستان اسلامي جمهوریت
د ملي امنیت شورا دفتر
د فرهنگي چارو ریاست

کاري پلان او ستراتیژي

۱- فکري گروپ: دا ریاست به هڅه وکړي، د هېواد له مفکرینو څخه داسې یو لس کسيز نارسمي گروپ جوړ کړي چې د هېواد د سیاسي، فرهنگي او نورو چارو په باب وخت پر وخت خپلې مشورې د فرهنگي چارو ریاست ته ورکړي او هغوی بیا دا مشورې تر تحلیل وروسته لوړو مقامونو ته ورسوي.

۲- مطبوعاتي گروپ: د فرهنگي چارو ریاست به هڅه وکړي په مطبوعاتي ډگر کې داسې یو دېرش کسيز نارسمي مطبوعاتي گروپ جوړ کړي چې په مطبوعاتو کې د حکومت مثبت کارونه او مشروع غوښتنې په ښه ډول انعکاس کړي او د مخالفینو تعرضونو ته ځواب ووايي.

۳- د دولت په فرهنگي موسسوکې همپهښه: د فرهنگي چارو ریاست به هڅه وکړي د دولت د فرهنگي موسسو په کارونو کې همپهښه راولي او په دې برخه کې هغوی ته خپل وړاندیزونه وړاندې کړي.

۴- د فرهنگي او علمي شخصیتونو فهرست یا ډېټابېس: د فرهنگي

چارو ریاست به هڅه وکړي چې د ټول هېواد په کچه د موثرو علمي شخصیتونو او علمي کادرونو یو فهرست برابر کړي، دا کار به له دې سره مرسته وکړي چې په دولتي فرهنګي موسسو کې دولت د کار وړ اشخاص وګوماري او هم له دې اشخاصو څخه په نورو علمي او سیاسي چارو کې ګټه واخلي.

۵- د جګړه خپلو سیمو فرهنګي حالات: له اطلاعات او کلتور وزارت او نورو اړونده فرهنګي او علمي مرکزونو سره به په همکارۍ او هماهنگۍ داسې لارې چارې ولټول شي چې د جګړه خپلو سیمو د فرهنګي ودې لارې چارې برابرې شي او د دې سیمو فرهنګي وضعې ته زیاته توجه وشي.

۶- د بهرني کلتوري يرغل مخنیوی: له بېلابېلو پوهانو او مفکرینو سره به د سلا مشورو له لارې د بهرني په تېره بیا د فرهنګي يرغل د مخنیوي لارې چارې په ګوته شي او د حکومت له اړوندو فرهنګي موسسو سره به د همکارۍ له لارې د فرهنګي يرغل د مخنیوي لپاره هڅې تر سره شي.

۷- د یوې ځانګړې وېبپاڼې (وېبسایټ) جوړونه: د یوې داسې وېبپاڼې جوړول چې د چلولو اصلي محور به یې د ملي امنیت شورا دفتر د فرهنګي چارو ریاست وي، خو ازاده بڼه به ولري او ټول ازاد لیکوال به هم ورته لیکنې راولېږي. په دې وېبپاڼه کې به د افغانستان د اسلامي جمهوریت لاسته راوړنو، د هېواد د واقعیتونو د رښتیني بیان او د دولت د مخالفینو د تعرضونو پر وړاندې ډول ډول علمي، ادبي، سیاسي، انتقادي او اصلاحي لیکنې خپرېږي او د افغانستان د حالاتو یو رښتینی بیان به وي.

۸- د فرهنګي ټولنو د هماهنگۍ اداره: د ټول هېواد په کچه ګڼ شمېر فرهنګي ټولنې فعالیت لري، خو د دوی تر منځ د کار هماهنگي او همکاري ډېره کمه ده، د دې اړتیا شته چې په هېواد کې د فرهنګي ټولنو د هماهنگۍ له لارې غوره فرهنګي کارونه او خدمتونه تر سره شي. د فرهنګي چارو ریاست به هڅه وکړي چې د بېلابېلو فرهنګي ټولنو تر منځ د دې ټولنو

د هماغه‌نگی یوه اداره جوړه شي.

۹- د فرهنگي غونډو، سیمینارونو او ورکشاپونو جوړونه: د فرهنگي چارو ریاست به هڅه وکړي چې په هېواد کې د بېلابېلو فرهنگي ټولنو له خوا او یا هم په خپله په مستقل ډول د بېلابېلو کلتوري، علمي، ټولنيزو او سیاسي شخصیتونو، ورځو او مسایلو په باب علمي، ادبي او سیاسي غونډې، سیمینارونه او ورکشاپونه جوړ کړي.

۱۰- لوړو مقامونو ته د فرهنگي چارو په باب سلا مشورې: د فرهنگي چارو ریاست به هڅه وکړي د ملي امنیت شورا دفتر د مشرتابه له لارې د هېواد ولسمشر او نورو لوړ پوړو چارواکو ته سلا مشورې ورکړي او که چېرې ضرورت وي د هغوی د بیانيې لیکنې له ټیم سره به همکاري وکړي. د فرهنگي چارو ریاست به هڅه وکړي د جمهوري ریاست له مطبوعاتي دفتر سره هم خپله هر راز ممکنه مرسته وکړي.

د فرهنگي چارو ریاست به هڅه وکړي چې د چاپ، ژباړې، نشر، سمون او تدوین په برخه کې د امنیت شورا له نورو دفترونو سره مرسته او همکاري وکړي.

تر دې ستراتیژۍ او کاري پلان وروسته مو کارونه پیل کړل. کارونه ښه په خوند روان وو. ولسمشر هم اکثره وخت غونډو ته بلللم، انجنیر ابراهیم او ښاغلي زلمي رسول هم د دفتر او هم ځینو نورو مهمو غونډو ته بلللم، زړه مو گرم و، ما ویل څه که خدای کول فرهنگي کارونه به ورو ورو سره منظموم، له اطلاعاتو او کلتور وزارت سره مې ښه رابطه جوړه کړه. ځینې ولایتي سفرونه مې هم تر سره کړل، له ازادو لیکوالو او فرهنگي ټولنو سره مې د همکارۍ مناسبات ټینګ کړل، د ځینو لیکوالو د اثارو د چاپ لپاره مې پلانونه جوړ کړل، د ولسمشر د ویندویۍ له دفتر، د حکومت له نورو ادارو سره مې هم اړیکي ټینګ کړل، لنډه دا چې کارونه له هیلو سره سم پرمخ روان وو. دا مهال د افغانستان او پاکستان تر منځ د امن د گډې جرگې د جوړېدو لپاره

کمیسون جوړ شو. (ډاکتر فاروق وردگ) د دې کمیسون د دارالانشاء رییس او (ډاکتر صادق مدبر) یې مرستیال وو. هغوی له ولسمشر څخه د یوه رسمي مکتوب په ترڅ کې هیله وکړه چې (یون) د جرگو په چارو کې تجربه لري، دی باید موږ سره په دې برخه کې همکاري وکړي. ولسمشر د هغوی غوښتنه منظور کړه او (عبدالله پوپل) هم ما سره په دې کار کې ملگری شو. له هغه کمیسون سره مو همکاري پیل کړه. کارونه هلته هم ښه روان وو. دا مهال د جرگې لېست د بشپړېدو په حال کې و. ما له فاروق وردگ څخه هیله وکړه چې دا لېست د امنیتي او سیاسي چک لپاره موږ ته راکړه چې د امنیت شورا د دفتر له فلتره ووځي، هسې نه داسې څوک چې د هېواد د ملي ګټو خلاف وي، دې جرگې ته لاره پیدا کړي او جرگه ګډه وډه کړي. هغه وویل بېخي سمه ده، زموږ مسولیت به هم لږ کم شي. موږ د امنیت شورا دفتر ټول ریيسان په دې پروسه کې دخپل کړل او ټول زیات خوشاله شول. ټول لېست مو په څو ورځو کې له نظره تېر کړ؛ د هر شخص په باب مو کاري معلومات تیار کړل او د وروستي چک لپاره مو ولسمشر ته ولېږه. کله چې

(ډاکتر عبدالله عبدالله)

ولسمشر لېست چک کاوه، نو په هغه جلسه کې د امنیت شورا د دفتر په استازی، زه (یون) او عبدالله پوپل دواړه ناست وو. ولسمشر هم زموږ له کارونو خوښي وښودله. د امن ګډه جرگه د جوړېدو په درشل کې وه. یوه ورځ مخکې ماښام د افغانستان له لوري د جرگې د تدویر کمیسون چې (۲۱) غړي یې درلودل، د

رایو په اتفاق پرېکړه وکړه چې زه (یون) د افغانستان له لوري د جرگې د منشي په توګه غوره یا انتخاب شم، خو د جرگې د رییس د ټاکنې صلاحیت یې ولسمشر ته حواله کړ. ماسخوتن مهال و چې ولسمشر په خپله راته زنگ

وواځه او ویې ویل چې نه مې د جرگې د منشي په توگه منظور کړی یې، خپلو کارونو ته دې پام کوه، ما ویل مننه رییس صاحب خاطر جمعه اوسه.

(افتاب احمد خان شېرپاو)

سبا سهار بیا ډاکتر عبدالله عبدالله د افغانستان له لوري د جرگې د مشر په توگه غوره شو او د پاکستان له لوري (افتاب احمدخان شېرپاو) د جرگې مشر او (رستم شاه مومند) د جرگې د منشي په توگه وټاکل شول. جرگې درې ورځې دوام وکړ او بیا د یوه پرېکړه لیک په ترڅ کې په بریالي ډول پای ته

ورسېده. په جرگه کې د پاکستان له خوا ډېرې هڅې وشوې چې له مورځه کوم حقوقي امتیاز واخلي، خو په ټولو بحثونو کې یې هېڅ کوم داسې شی

(رستم شاه مومند)

له مورځه تېر نه کړای شو چې زموږ د هېواد د ملي گټو خلاف وي، بلکې تر زیاته حده زموږ وړاندیزونه او نظرونه ومنل شول. جرگه په بریالیتوب سره پای ته ورسېده. دا چې د جرگې پرېکړې وروسته عملي نه شوې، دا یو بېل بحث دی او گڼ دلایل لري، خو خپله جرگه په اصل او محتوا کې بریالی شوه، دې

بریالیتوب ولسمشر نور هم خوشاله کړ او له مورځه یې ځانگړې مننه وکړه. یو لړ نور مثبت کارونه مې هم په دې ترڅ کې تر سره کړل. کله چې جرگه پایته ورسېده او همدارنگه یو لړ نور مثبت کارونه، نو دې کارونو ورو ورو زما پر وړاندې ستونزې راولاړې کړې، ورو ورو کینې ونوکول شوې او ورو ورو خنډونه راولېږل شول او زما د کارونو پر وړاندې یې ډېرې ټولې کړې.

ایله بیله چې امنیت شورا هم خبره وکړه:

زه چې کله د امنیت شورا په دفتر کې مقرر شوم، نو ولسمشر به هغو وپرو غونډو ته هم وربللم چې ډېر غټ چارواکي به په کې نه وو، یوازې د دفتر رییس، د امنیتي چارو سلاکار او یو څو تنه نور به په کې شامل وو. یوه ورځ ولسمشر گلخانې مانۍ ته وروبللو، په خپل رسمي دفتر کې نه، په یوه بله خونه کې چې کله کله هلته جای هم څښي، یوه وړه جلسه وه. جلسه په دې باب وه چې د ترکمنستان یو لوړ پوړی چارواکی راځي، دا سفر له یوې تاریخي ورځې سره متصادف و. ولسمشر مشوره کوله چې دې هڅه ته څنگه هرکلی وویل شي او څه وشي چې هڅه نښه خاطره یوسي او د دواړو هېوادونو اړیکې لا پسې خواره شي. هر چا خپل خپل نظر څرگند کړ، د تشریفاتو په شمول ټولو یو څه وویل، ما هم خپل نظر څرگند کړ. دې وخت کې ډاکتر زلمي رسول چې په امنیتي چارو کې د ولسمشر سلاکار یا د امنیت شورا د دفتر مشر دی، هم لږه خوله خلاصه کړه، یو څه یې وویل، دې وخت کې ولسمشر وویل: ((او هو، ایله بیله چې امنیت شورا والا هم خبره وکړه، ما خو په دې درې څلورو کلونو کې له دوی څخه یوه خبره هم نه ده اورېدلې، دغسې زړور شئ. امنیت شورا خو غیر له دې چې جای وڅښي نور څه کار لري)). دې سره ټولو ورو ورو وخنډل او ځان سره موسکي شول. هغه وخت ماته پته ولگېده؛ کوم دفتر ته چې زه راغلی يم، هلته لکه چې تر دې دمه هېڅ کار نه دی شوی، څومره مهم دفتر او څومره چوپه خوله رییس!

دې ډول غونډو کې زما (یون) گډون زموږ د دفتر د لوی رییس (زلمي رسول) او نورو رییسانو پر زړه نه اوارېده، نو ځکه خو پټ او ښکاره مخالفتونه راڅرگند شول، چې غواړم دلته په لږ تفصیل سره ورته نغوته وکړم:

ننگونې او مخالفتونه

کله چې د افغانستان او پاکستان تر منځ د امن ګډه جرګه خلاصه شوه او له نورو انډیوالانو سره مې یو شمېر نور مثبت کارونه تر سره کړل، نو د ارگ په چاپېریال کې راته محافظه کاران، تنګنظران او نور مخالفین ټول یوې خواته شول، زما مخالفت ته یې راودانګل، سیاسي پلمې او پرابلمونه راوټوکول شول او د ډول ډول تورو نو د پورې کولو لړۍ پیل شوه. د امنیت شورا په دفتر کې یو شمېر رییسانو د دفتر مشرانو لکه: انجنیر ابراهیم او په خپله ډاکتر زلمي رسول ته اعتراض وکړ چې: ((مور هم رییسان یو، دی (یون) هم یو رییس؟ څنګه دی، وخت پر وخت جمهور رییس سره ګوري او مور دا څو کاله کېږي د جمهور رییس مخ نه شو لیدلای، مور خو هم دلته شپه او ورځ کار کوو، دې نظام ته مو کمپاین کړی او څه مو نه دي کړي، هر څه مو کړي خو بیا هم ولسمشر نه شو لیدلی...)) یو نیم به لا په کې دا خبره هم وکړه: ((کله چې د دفتر مشران، رییس صاحب وګوري همغه کفایت کوي، نو دا بیا څه دي چې یو رییس هم په هغه جلسه کې ناست وي، معاون او عمومي رییس هم، دا په خپله د انجنیر صاحب ابراهیم او ډاکتر صیب زلمي رسول لپاره سپکاوی دی، چې دوی هم په جلسه کې ناست وي او د دوی یو رییس هم هلته ناست وي.)) د دفتر حساسیتونو هم خپل تاثیر درلود او نورو ډول ډول پلمو هم.

ډاکتر صیب زلمي رسول یوه ورځ ولسمشر ته ویلي وو، څه فایده چې زه هم ناست یم او زما یو رییس هم هلته ناست وي، هغه هم زما له اجازې پرته، که زه یوه خبره وکړم او هغه یې رد کړي، نو بیا ماته څه پاتې شول، دا خبرې روانې وې ما د دوی خبرې او غبرګونونه احساسول، خو دومره جدي مې نه ګڼل، یوه ورځ مې (شیدا محمد ابدالي) ته، چې دا مهال د ولسمشر یاور او

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

خاص سکرتر و، وویل، چې غواړم رییس صاحب سره وگورم، هغه وویل: «ښه به وي چې د ډاکتر صیب زلمي رسول له لارې ورسره وگورې، ځکه هغه ستا امر دی، هغه دلته رییس صاحب ته یوه ورځ اعتراض وکړ چې زه هم په جلسه کې ناست یم او زما رییس هم ناست وي، نو زما حیثیت کې څه پاتې کېږي، د دې په خاطر مې درته وویل چې دغسې یو نزاکت شته.» بله ورځ

(شیدا محمد ابدالي)

انجنیر صاحب ابراهیم هم راته وویل چې یوازې تاته دا فرصت مساعد و چې رییس صاحب سره وگورې، نور یو رییس هم د دې صلاحیت نه لري، دا کار د دفتر پر نورو رییسانو ښه نه لگي، ما ویل انجنیر صاحب ما خو د هغوی مخه نه ده نیولې، هغوی ورسره گوري که نه گوري، هغه د هغوی خپل کار دی، زه خو چې هر وخت ورسره

گورم د هېواد په کچه یوه خبره ورسره مطرح کوم، ده ویل هر څنگه چې وي، خو هغوی اعتراض کوي. د یادونې وړ ده پر کومه ورځ چې ما له ولسمشر سره دلته د دندې د اجرا کار خلاص کړ، ما ورته ویلي وو چې رییس صاحب، زه دلته د یوه مامورگي په صفت نه راځم، زه راځم چې تاته د ملت پیغام او درد در ورسوم او بل که په کال کې زما له سلو نظرونو څخه یو نظر واوړي او عملي یې کړي، نو دا به زما لپاره لویه ښکمرغي وي، البته په دربار کې به نور پوه کسان او غوره ملان هم وي، د هغوی خپل کار دی، خو زه د یوه هدفمن انسان په توگه راځم. بله خبره چې مې ورسره سپینه کړې وه، هغه دا وه چې زما رسنیزه ازادې به نه ټکنی کېږي، زه د پوهنتون د یوه استاد او یوه افغان په توگه دا حق لرم چې په رسنیو کې د خپل ځان په استازۍ خپل نظر څرگند کړم، نه د حکومت په استازۍ، حکومت خپل

استازي او ویندویان لري، هغوی به خپل کار کوي، خو که چېرې حکومت ماته د څه ویلو دنده راکوي، هغه به هم تر سره کوم، خو خپله ازادې به مې هم نه زیانمنېږي، رییس صاحب ما سره دا خبرې منلې وې. تر دې وروسته له ولسمشر سره زما ملاقاتونه ډېر کم شول، کله به په میاشت کې یوځل او کله به تر هغه هم کم شول. د ضرورت پر وخت مې په رسنیزو سیاسي بحثونو کې گډون کاوه او خپله رسنیزه مبارزه مې جاري ساتله. دې کار هم ځینو خلکو ته خوند نه ورکاوه او دا پلمې به یې جوړولې چې د حکومت مامور دی، خو د حکومت پالیسي نه تعقیبوي، کوم لوړ رتبه مامور ته د دې حق حاصل دی چې داسې مرکې وکړي چې دی یې کوي، دا شکایت هم زموږ تر دفتره راورسېده، خو د دې په مقابل کې مې ټینګه مبارزه وکړه، هر څومره پلمې، قید او قیود چې ولگول شول، پروا مې ونه کړه او ورته ومې ویل چې زه د پوهنتون یو استاد یم دا حق مې محفوظ دی، ان د ولسمشر په فرمان کې راته لیکل شوي چې د پوهنتون کادري حقوق یې خوندي دي او بل مې له ولسمشر څخه د دې کار اجازه اخیستې ده. اکثره غوره مالانو ولسمشر ته لاسرسی هم نه درلود، نو ځکه خو په دې کار کې پاتې راغلل، ان د امنیت شورا د دفتر په یو سیاسي غرضي تحلیلي راپور کې دا ویل شوي وو چې په سیاسي مسایلو کې د امنیت شورا د فرهنگي چارو رییس (محمد اسمعیل یون) خپلواک نظر زموږ د دفتر د پالیسي خلاف کار دی، خو دې ستونزو سره سره مې بیا هم خپلو رسنیزو او نیمه سیاسي ټولنیزو فعالیتونو ته دوام ورکړ. تر هغه پورې چې غوره مالان نور پوه شول زما د کار مخه نه شي نیولای، خو په اداري او نورو برخو کې یې تر خپله وسله زما د فعالیتونو مخه ډب کړه او زه یې له یو لړ ننگونو سره مخ کړم.

فرهنگي کارونه او یادښتونه

کله چې په دې پوه شوم، په ارگ کې د بېلابېلو سیاسي کړيو، اشخاصو او غوره مالانو له خوا په پټه او ښکاره زما د فرهنگي، ټولنيزو او سياسي کارونو مخالفت کېږي او مثبتو کارونو ته منفي رنگ ورکول کېږي، نو خپلو ملگرو (ضياء الرحمن ضياء) او (وفا الرحمن وفا) سره مې مشوره وکړه چې راځئ اوس خپل خط و سیر ته تغیر ورکړو، پټ فرهنگي کارونه پیل کړو، داسې یو فرهنگي کار وکړو چې د هېواد په تاریخ کې یې ساری نه وي لیدل شوی، پر خپلو دفتري، اداري او فرهنگي کارونو سربېره مې چې خورا کم وو، د خپلو شخصي فرهنگي کارونو لپاره پلان جوړ کړ. د دې ترڅنګ مې په بېلابېلو ولایتونو کې د ځینو لیکوالو او فرهنگیانو د لاسنیوي او د هغوی د اثارو د چاپ لپاره هم یوه طرحه جوړه کړه، دا طرحه هم د شخصي روابطو پر بنسټ وه او هدف مې په دولت کې له موثرو شخصیتونو څخه د فرهنگي کار لپاره اغېزمنه گټه پورته کول و. خپلو دواړو ملگرو ته مې وویل چې کار ته تیار یاست؟ هغوی وویل سل په سلو کې تیار یو. ضياء الرحمن ضياء او وفا الرحمن وفا دواړه د کار ټاکنگان دي. دوی ته زما طبیعت معلوم دی چې ضعیفه سړی ما سره کار نه شي کولای، یو کاري میاشتنی او شپږ میاشتنی پلان مو جوړ کړ، ما تر دې مهاله په تېرو (۲۲) کلونو کې خپل فرهنگي کار له نظره تېر کړ، بېلابېل چاپ شوي او ناچاپ اثار، متفرقه لیکنې او څه چې مې په تېرو (۲۲) کلونو کې تر سره کړي وو، هغه مې ټول سره تقسیمبندی کړل، د یوه یوه کار پر تکمیلولو مې لاس پورې کړ؛ ما به یو اثر بشپړ کړ، ضياء الرحمن به کمپوز او وفا الرحمن به ایډېټ کړ، بیا به ما ایډېټ کړ، ضياء به په کمپیوټر کې اصلاح کړ، وفا به بیا ایډېټ او ما به بیا وکوت او همدا پروسه مو پر ټولو اثارو څو څو

ځله تطبیق کړه، داسې هم راغلي چې یو اثر مور درې وارو تر (۲۱) ځلو هم زیات کتلی او لاس په لاس کړی مو دی. زموږ په دفتر کې دومره کاغذونه پراته وو چې تا فکر کاوه قرطاسیه پلورنځی دی، یو وخت داسې راغی چې د دفتر پرنټرونو کار پرېښود، بیا مو خپله له بازاره ټونرونه راوړل او کاغذونه به مو هم خپله راوړل او دا د دې لپاره چې د دفتر د خلکو حساسیت راونه پارېږي، خو په دې برخه کې چا دومره حساسیت ونه ښود، کله چې به څوک راننوتل او موږ به پر کار مصروف وو، نو ویل به یې بېشکه ښه کاریگر خو یاست، د دفتر خلکو نه یوازې حساسیت ونه ښود، بلکې په ځینو برخو کې یې همکاري هم وکړه. کله چې به دفتر ته خدمو چای راوړ، نو موږ به مصروف وو. یوه ورځ یوه خدمه چای راوړ ویې ویل: ((به قران رییس صاحب تنها همین دفتر شما است که کار میکند، ما خو به هر دفتر چای میبرم، اینطور آرام آرامی است که فکر میکنی هیچ کس در دفتر نیست در یگان دفتر در کمپیوتر پر بازی میکند والله به قران)) رښتیا هم همدا حال و. زموږ دې فرهنگي کار تر دوو کلونو زیاته و کمه موده ونیوله، خو په دې

(زما د چاپ شویو اثارو یو انځور)

وختونو کې مو یوه ورځ هم سر له کاره پورته نه کړ، د کتابونو د چاپ لړۍ هم بشپړه شوه، یو وخت چې مو حساب وکړ، تر (۳۵) زره مخونو زیات ایدېټ مو کړی و. دا البته د کتابونو له څو ځلي سمون او بیا کتنې څخه مې هدف دی، ټولې هغه متفرقه لیکنې، ژباړې، لیکلي اثار چې ما د تېرو (۲۲) کلونو په بهیر کې لیکلي وو، هغه مو سره راټول کړل، یوازې څو

متفرقه لیکنې چې په بېلابېلو وختونو کې چاپ شوې وې او بیا چاپ یې ضروري وو، هغه مې ترلاسه نه کړای شوې.

(۳۳) عنوانه کتابونه مو پر یوه مهال چاپ کړل. دا د هېواد په تاریخ کې یو بېساری کار و چې هم ورته پیسې پیدا کړه، هم یې ایډېټ کړه او هم یې انټرنېټ ته پورته کړه او هم یې په (CD) کې خوندي کړه. مور نه یوازې د چاپ بهیر پر مخ وور، بلکې دا اثار مو په (PDF) بڼه سابتونو ته هم پورته کړل چې هلته هم خوندي شي او په (CD) کې مو هم ځکه خوندي کړل چې ټول خلک نه شي کولای کتابونه له ځان سره وگرځوي او نه هم مور هر چاته ټول اثار ور رسولای شول، نو په یوه (CD) کې مو ټول (۳۳) عنوانه کتابونه خوندي کړل، هم (CD)، هم چاپي کتابونه او هم د انټرنېټ څپې ټول مو په وړیا ډول لوستونکو ته وړاندې کړل. د دې خدماتو عنوان و: (خپل ولس ته د یون ډالۍ). کله چې مو دا اثار چاپ کړل، نو د زیاتو هېوادوالو د هرکلي وړ وگرځېدل، په (سرینا هوټل) کې مو ورته یوه یادغونډه یا نمانځغونډه جوړه کړه، هوټل والا وویل چې دا زموږ په هوټل کې د خپل نوعیت لومړنۍ غونډه ده، نو د هوټل په ټکس کې یې خورا تخفیف راوست، د غونډې راپور له (ټلوېزیون) او وېبسایتونو خپور شو، اکثره هېوادوالو یې ستاینه وکړه او ماته یې مبارکي راکړه او هم یې زموږ د دې کار تائید وکړ، ډاکتر رنگین دادفر سپنتا چې دا مهال د بهرنیو چارو وزیر و. دارگ په دروازه کې راسره مخامخ شو، ویې ویل: ((شب در تلویزیون دیدم، کار خوب را انجام دادی، این که در متن اش چیست او مهم نیست او مربوط خودت است ولی در اصل این یک گام نیک و بسیار عالی بود، به این پیمانہ کار فرهنگی در ذات خود قابل ستایش است، من برایت تبریک میگویم.)) همداسې نورو گڼو خلکو راته مبارکي راکړې. څو ورځې وروسته مې د همدې کتابونو یوه بسته ولسمشر ته برابره کړه. د (داود زی صیب) دفتر ته لارم، دوه بڼه له کتابونه مې برابر کړل، هغه ته مې وویل، فقط د یو څو دقیقو

لپاره رییس صاحب ته ورځم، دغه زما کتابونه دي، هغه ته یې ډالی کوم، هغه چې وکتل ویې ویل: ((ماشالله دا څومره بنکلي دي، دا دې څه وخت لیکلي، چېرته دې چاپ کړي؟)) ما وویل همدلته، هغه راته وویل والله چې اول یې ماته رانه کړې، که خو رییس صیب ته درسره لاړ شم، اول به یوه بسته دلته ردې بیا به څو، ما ویل دا یوه مې تیاره تانه راوړې ده. خپل سکرتر ته یې وویل، دا هلته زما په الماری کې کېږده، چې زه یې بیا کور ته له ځانه سره وړم. سملاسي د رییس صاحب دفتر ته لاړو. داودزی صیب ورننوت او زه په سکرتریت کې ودرېدم، څو شېبې وروسته یې غږ کړ، راځه! رییس صیب چې زه ولیدم، له یو بندل کتابونو سره، نو ویې ویل: ((اه دا دې څه کړي، ماشالله ماشالله، دا خو دې عجب کار کړی، دا ووايه چې دا دې چېرته لیکلي او څه وخت دې لیکلي دي؟)) ما ویل همدلته په امنیت شورا کې، دا یو نیم کال پرې لگیا وم، ده وویل: ((عجب کار دې کړی، امنیت شورا لکه چې خپله ډوډۍ حلاله کړه، افرین افرین بېشکه په دې کار، دا به زه خپل کور ته وړم او په خپلې شخصي الماری کې به یې ږدم، هلته زه یو بنکلی کتابتون لرم، یاره زنده باد، دغسې کارونه کوی، خو اوس دا راته ووايه چې څه درته وکړم، څه شی غواړې؟)) ما ویل هېڅ نه غواړم، دا مې تاسې ته ځکه ډالی کړل چې دا درته څرگنده شي، چې په ارگ کې هم فرهنگي کار کېږي، هېڅ نه غواړم، دې وخت کې داودزي صیب غږ کړ، صیب! یو مډال به ورته پیشنهاد کړو، رییس صیب وویل، نیسه را جوړ یې کړه! او همدې سره یې له دفتره راووتو.

د امنیت شورا دفتر

د امنیت شورا دفتر د نړۍ په یو زیات شمېر هېوادونو کې وي، دا خورا مهم دفتر گڼل کېږي چې د یوه هېواد لپاره ټول امنیتي جوړښت جوړوي، د هېواد ملي امنیتي پالیسي ترتیبوي او د هغې د تعقیب او څارنې لپاره کار کوي. د افغانستان د ملي امنیت شورا دفتر د امریکا د متحده ایالاتو د امنیت شورا دفتر ته د شکل له مخې ورته دی، خو نه د محتوا او عمل له مخې. دلته د امنیت شورا دفتر د موقتې ادارې تر پایته رسېدو وروسته رامنځته شو. بناغلی ډاکتر زلمی رسول یې له پیله بیا بهرنیو چارو وزارت ته تر نوماندۍ پورې د دې دفتر رییس او د ولسمشر د امنیتي چارو سلاکار و. د امنیت شورا نه یوازې د یوه هېواد د فزیکي یا پوځي امنیت د ساتلو مسولیت پر غاړه لري، بلکې د یوه هېواد ټول امنیتي جوړښت که اقتصادي امنیت وي، که سیاسي، رواني او نور ټول د امنیت شورا دنده گڼل کېږي او د امنیت شورا دفتر معمولاً دغه ټولې چارې سره همغږې کوي او د اړوندو ارگانونو یا اشخاصو تر منځ کارونه سره تنظیموي. د افغانستان د امنیت شورا دفتر هم د همدې هدف لپاره جوړ شوی و. دا چې دې شورا کومه عمومي پالیسي یا تگلاره لرله؟ عوامو ته څرگنده نه وه، یوازې خواص پرې پوهېدل او هغه هم خو تنه محدود کسان، د هر چا په واک کې نه وه. زه چې اول دې دفتر کې

مقرر شوم، نو د دې پالیسی یوه دري او پښتو نسخه مې وکتله چې په اصل کې له انگلیسي څخه ژباړل شوې وه، غالباً چې بل چا به لیکلې وه، خو د افغانستان غوښتنې، ضرورتونه هم په کې منعکس شوي وو. د امنیت شورا دفتر په راس کې معمولاً د ولسمشر د امنیتي چارو سلاکار وي چې ټول امنیتي پروگرامونه تنظیموی، ولسمشر ته لاسرسی لري او په عاجل ډول ولسمشر ته خبر ورکولای شي. دا چې د افغانستان د امنیت شورا دفتر څه ډول کارونه کول او څه ډول تشکیلات یې درلودل، دلته پرې لنډه رڼا اچوم:

د امنیت شورا دفتر تشکیلات

امنیت شورا دفتر له نورو دولتي ادارو سره یو څه توپیر لري. دفترونه او اداري تشکیلات یې محدود دي، خو د نورو دولتي مامورینو په انډول یې د واک نا اعلان شوې کچه زیاته ده. دلته به د دې دفتر ځینو جوړښتونو ته اشاره وکړو:

۱- د ولایتي چارو ریاست: د افغانستان د اسلامي جمهوریت امنیت شورا دفتر یوه ولایتي څانګه لري چې یو رییس، یو مرستیال او څو تنه مامورین لري. دا څانګه له ولایتونو څخه راپورونه اخلي، والیانو، امنیت قومندانانو سره د اړیکو ټینګول د دې څانګې دنده ده او همدارنګه له مرکز څخه هغوی ته د حکومت د ځینو پیغامونو وررسول. هغه وخت چې زه په امنیت شورا دفتر کې وم، نو بناغلی (عبدالله پوپل) د دې څانګې مسول و، وروسته بیا (محمد انور بریپال) د هغه پرځای مقرر شو.

۲- د ستراتیژیکو اړیکو ریاست: په افغانستان کې یو شمېر بهرنیو ادارو او د هغو له استازو سره د اړیکو ټینګول، پالل، د هغوی په غونډو کې ګډون او د یو شمېر رسنیزو فعالیتونو تر سره کول د دې ریاست دنده وه. بناغلي (لطف الله مشعل) د څو کلونو لپاره د دې ریاست د رییس په توګه دنده اجرا کړه.

۳- د تحلیل او ارزونې څانګه: بېلابېل سیاسي، ټولنیز او نور راپورونه چې دې دفتر ته راتلل، او همدارنګه د هېواد د حالاتو ارزونه او تحلیل د دې ریاست دنده وه. دوی خپل کارپوهان هم درلودل چې یوه موضوع به یې خپله، خپل مشر ته به یې ورکوله او هغه به د دفتر عمومي مشر ته سپارله.

(ملک قريشي) چې د ولسمشر کرزي اخښی (د مېرمن ورور) دی. ډېر وخت د دې ریاست د رییس په توګه دنده تر سره کړه.

۴- د بهرنیو چارو ریاست: دې ریاست طبعاً له بهرنیانو سره اړیکې ټینګول، دوی د افغانستان بهرني روابط، د سیمې او نړۍ حالات ارزول او په دې برخه کې یې خپل تحلیلونه لیکل. (نجیب طهماس) څو کاله د دې ریاست د متصدي په توګه دنده اجرا کړه.

۵- د فرهنګي چارو ریاست: د فرهنګي مسایلو او چارو همغږي، ولسمشر ته په فرهنګي چارو او ویناوو کې د اسانتیا برابرول، د فرهنګي مسایلو ارزونه او نور فرهنګي کارونه د دې ریاست دنده وه.

شپږ کاله له (۱۳۸۶) څخه تر (۱۳۹۲ل) کال پورې ما (یون) د دې ریاست چارې پرمخ یوړې.

۶- د اطلاعاتو اخیستلو ریاست: له ټول افغانستان څخه هر سهار د تازه معلوماتو راټولول د دې څانګې اصلي دنده وه. (ضیاء صالحی) د دې څانګې د مسول په توګه زیات وخت دنده تر سره کړه.

۷- مالي او اداري ریاست: د ورځنیو مالي او اداري چارو سمبالول د دې ریاست دنده وه. (سرور ثبات) زیات وخت د دې څانګې د رییس په توګه دنده اجرا کړه.

سربېره پر دې د نظامي چارو د همغږۍ دفتر، (ای ټي) څانګه او ځینې نور واړه مدیریتونه هم د امنیت شورا د دفتر په چوکاټ کې فعال وو. د دې ترڅنګ دې دفتر درې معاونیتونه هم درلودل.

د امنیت شورا دفتر ورځني کارونه

پر هغه ورځ چې ما دنده اشغال کړه، نو تر هغې څو ورځې وروسته انجنیر صاحب ابراهیم مانه وویل، چې نجیب طهماس سره به احتیاط کوي، ضیاء صالحی سره هم، سرور ثبات خیل پخواني حزبي تمایلات لري، ډاکتر صیب زلمی رسول او مالک قریشي خو پېژنې مقصد مې دا دی چې دلته به په روابطو او خبرو کې یو بل سره ډېر احتیاط کوي، پر همدې ورځ ما ته پته ولگېده چې په دې دفتر کې ډېر سیاسي او فکري یووالی نه شته، هر څوک یو چا راوستی، نو ما هم دې مسلې ته پام وکړ، په لومړیو ورځو کې مانه دفتر ډېر منظم نه برېښېده، خو وروسته وروسته د منظمو جلسو وړاندیز وشو، هر سهار به اته بجې جلسه وه، زلمی رسول به یې مشري کوله، خو انجنیر ابراهیم هېڅکله هم په دې ډول جلسو کې گډون ونه کړ، جلسه به سهار پر (۸) بجو پیلېدله. د ټول هېواد د مهمو پېښو راپور به وړاندې کېده، بیا که چا کومه خبره لرله هغوی به خپل نظر وړاندې کاوه. البته په دې جلسه کې یوازې رییسانو او په نشتوالي کې یې مرستیالانو گډون درلود. بیا به، نو زلمی رسول لنډې خبرې وکړې او که کومه نوې خبره یې درلودله هغه به یې وکړه. زلمی رسول د خپل آرام طبیعت له مخې ډېرې خبرې نه کولې، بیا به غونډه خلاصه شوه، مور به د خپلو دفترونو او زلمی رسول به د جمهور رییس د دفتر پر لوري رهي شو. هر رییس به د اوونیز کار راپور د زلمی رسول مرستیال ته سپاره او هغه به بیا یا زلمی رسول ته سپاره یا به یې ځان سره ساته. وروسته بیا (همایون تندر) هم د یوه کال لپاره د زلمی رسول د مرستیال په توگه وټاکل شو، هغه او ښاغلي عبدالحکیم نورزي، چې بل مرستیال و، هغوی به هم په جلسو کې گډون کاوه، کله کله به جلسه د دوی په مشرۍ هم دایرېدله. ښاغلي عبدالحکیم نورزي خپل حزبي تمایلات

درلودل او همایون تندر خپل تنظیمي. کله چې همایون تندر نوی مرستیال شو، نو ډېره هڅه یې کوله چې ځان ډېر فعال وښيي، دی اصلاً د نظار شورا او اسلامي جمعیت خاص کس و، په (پاریس) او (بروکسل) کې یې د افغانستان د سیاسي استازي په توګه دنده اجرا کړې وه. له ولسمشر کرزي سره یې د خپلولۍ کوم تار پیدا کړی و، نو دلته د (ملک قريشي) له لارې راغی او مقرر شو، یو کال یې دلته ځکه دنده واخیسته چې هلته د افغانستان په سفارتونو کې یې په قانوني ډول نور کار نه شو کولای؛ یوه لنډه وقفه ورته په کار وه. یو څو ځله د ده په مشرۍ جلسې جوړې شوې، خو ده ونه شو کولای چې په دولتي دفتر کې خپل تنظیمي او حزبي افکار پټ کړي، ډېر ژر یې غبرګون وښود، خبره داسې وه چې هر چا سره به کومه نوې خبره وه که به هغه سیاسي وه، یا نظامي او یا کومه بله، نو هغه به یې سهار په جلسه کې مطرح کوله او بیا به ټولو پرې بحث کاوه. ماته یو ځل له جلال اباد څخه چا راپور راکړ چې په جلال اباد کې د (حاجي حضرت علي) په مشرۍ د جهادي قومندانانو یوه شورا جوړېږي او د دې شورا هدف دا دی چې دولت ته سردرد پیدا کړي. ما د دې راپور جزئیات تحلیل کړل او سهارنۍ جلسې ته مې وړاندې کړل، خو په دې ورځ ښاغلی همایون تندر نه و. له تخار ولایت څخه هم ورته احوال راغی او هلته هم د یو شمېر قومندانانو او دولتي چارواکو په ګډه معامله کې دوی غوښتل چې مرکزي حکومت و وپروي. دا راپور مې هم له جزئیاتو سره جلسې ته وړاندې کړ.

راپور په دې ډول و:

په تخار ولایت کې د متحدې جبهې غونډه:

((د افغانستان د اسلامي جمهوریت د ولسمشر حامدکرزي د هغې وینا په تعقیب چې د لویې جرګې په کېږدۍ کې یې د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت په بلنه، د ولسوالیو او کلیوالي شوراګانو د استازو جوړې شوې غونډې ته کړې وه، د ولسمشر دې وینا هم د غونډې پر برخوالو او هم پر عامو افغانانو

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

ښه تاثیر کړی و. د ولسمشر دا وینا که څه هم د ډېرو خلکو خوښه شوې وه، خو د اسلامي جمعیت تنظیم، چې اوس یې ځانته د ((ملي جبهې)) نوم غوره کړی، پر ځینو مشرانو او د دې جبهې پر پخوانیو قومندانانو او نورو متعلقینو چندان ښه نه ده لگېدلې، په همدې خاطر د دې جبهې یو شمېر غړو په تخار ولایت کې د چهارشنبې پر ورځ د (۱۳۸۶ ل) کال د عقرب پر (۲۳)مه نېټه د دې جبهې د غړي (سیداکرام اغا) په کور کې یوه عاجله غونډه وکړه، په دې غونډه کې سیداکرام اغا، پیرمحمد، اکرم، د اشکمش ولسوال هاشم، سیرت او حاجي گل اغا گډون کړی و، په غونډه کې په دې اړه بحث وشو چې د جمهور رییس د ((تونډې وینا)) په اړه څه عکس العمل وښودل شي، د دې غونډې د زیاترو برخوالو نظر دا و چې دا وینا باید د یوې مظاهرې په ترڅ کې وغندل شي.

دا چې په اینده کې به دا مظاهره وشي او که نه په دې اړه سپړی اوس په غوڅ ډول څه نه شي ویلای، خو که حکومت پلوي خلک له لږ تدبیر څخه هم کار واخلي د دې ډول مظاهرو مخه نیول کېدی شي.

کله چې مې دا راپور وړاندې کړ، نو دې سره تندر صیب ډېر په قهر شو،

(همایون تندر)

خپل احساسات یې کابو نه کړای شول او ویې ویل چې د دې ډول مسایلو مطرح کول هسې وخت ته زیان رسوي، موږ باید دا ډول قومي مسایلو ته لمن ونه وهو، دا د یو خاص قوم د قومي لوړتیا لپاره کېږي،

دا ډول مسایل باید دې جلسو ته را نه وړل شي.

د جلسې فضا ډېره خرابه شوه، هلته چې هرڅوک د یو نظر او فکر خاوند و او ټول له مناسب سواده برخمن وو، د تندر صیب چلند پرې ښه ونه لگېد،

ما هم خپله خبره ورسره غبرگه کړه، ما وویل: «پر نا باندې ولې بده لگېږي، همدغسې مسایل پرون د ننگرهار په (دره نور) کې هم وو او له نورو ولایتونو څخه هم چې راپور راځي، موږ باید هغه کټ مټ راوړو، دې کې د قوم خبره چېرته ده، څوک چې قومي مشکل لري، هغه په خپله هره مسله قومي کوي...» د جلسې فضا ترخه شوه. تر هغه وروسته ما پرېکړه وکړه چې نور دې ډول جلسو ته نه ځم، یو شمېر نورو رییسانو هم پرېکړه وکړه چې دا ډول جلسې په درد نه خوري، تر هغه وروسته (سرور ثبات او ملک قريشي) تندر ته ویلي وو چې دلته هر څوک راغلي، هغه ځان ته یو څه وايي، ستا چلند مناسب نه و، دلته هر څوک په خپله رییس صاحب (ولسمشر) انتخاب کړي او هر یو مستقیماً له هغه سره رابطه لري، دلته گوره څوک، څوک لري کولای نه شي. رییس صیب چې یون دلته راوړی، خپل خاص هدفونه لري، دی یې ازاد پرې ایښی دی، دې مسلې ته دې پام وي چې گوره نور جنجال ورڅخه جوړ نه شي. تندر صیب ورته ویلي وو، چې ما د دې راپور پوښتنه وکړه، ډېر دقیق وو، حتی د اتاق ځای او وخت، هېڅ غلطې په کې نه وه، دا دومره دقیق راپور ولې ده ته راغی؟ دوی ورته ویلي وو چې هغه ډېر اجتماعي، علمي او فرهنګي روابط لري. نور دې خپله خوښه. یوه ورځ وروسته ماته تندر صیب زنگ وواځه، اتاق ته یې ورغلم، راته یې وویل: ((بیادر گپهای خود را پس گرفتیم که تو خفه نه شوی، ما همه گپها را در این جا درک کردیم، ما و شما باید متحیث یک روشنفکر ویک فعال مدنی در اینجا برادر وار زندگی کنیم.))

زیاتې هیلې او کم فعالیتونه

کله چې ډاکټر صیب زلمی رسول د بهرنیو چارو د وزیر په توګه وټاکل شو او ډاکټر سپنتا د امنیت شورا سلاکار شو، نو بیا هم جلسو دوام درلود، په پیل کې به د ویډیو کنفرانس له لارې د امنیتي چارو د همغږۍ مرکز له خوا د ټول هېواد امنیتي راپور وړاندې کېده.

د همغږۍ په مرکز کې د ایساف، کورنیو چارو، دفاع وزارتونو او ملي امنیت استازو ګډون درلود، دفتر یې د ارگ د دخولي دروازې په خوله کې و. دوی به د ټول هېواد د (۲۴) ساعتونو د امنیتي حالاتو، ضایعاتو او تلفاتو په باب راپور وړاندې کاوه. رښتیا هم په هېواد کې ګرمه جګړه روانه وه، د دې جګړې جاج هغه چاته څرګندېده چې په داسې یو معلوماتي دفتر کې یې کار کاوه. ورځني تلفات به اوسط ډول (۱۰۰ تنه او ټیپان به له ۱۵۰-۲۰۰) تنه وو. په لسګونو ګاډي او نقلیه وسایل به له منځه تلل، دې حالت ته به مې چې وکتل، نو ډېر به یې وځورولم.

هېڅوک په دفتر کې له دې حالته راضي نه وو، هر څوک سترې او مایوسه وو، ورځ تر بلې بدترې وه. ما به چې کله د سهار په راپور کې تلفات ولیدل، نو بیا د غرمې ډوډۍ هم خوند نه راکاوه. پر هغه ورځ چې به جلسې ته لاړ نه شوم، نو ډوډۍ به یو څه نا څه خوند راکړ، هېڅ وړاندوینه، اراده او هیله نه وه چې دې حالاتو ته د پای ټکی کېږدي، له ولسمشر څخه نیولې بیا تر واړه ماموره پورې له ټولو څخه لاره ورکه وه.

ددغسې یو ابهام، ستریاوو او نهیلو په منځ کې مو کار ته دوام ورکاوه، خو دې سره سره مو بیا هم په ځینو برخو کې د دفتر د حدودو، صلاحیتونو او امکاناتو په چوکاټ کې څه نا څه کارونه تر سره کړل، چې دلته غواړم په لنډیز سره یوازې د دوه نیمو کلونو په بهیر کې یې د ځینو یادونه وکړم:

د فرهنگي چارو د ریاست دوه نیم کلن کاري راپور

۱- ولایتونو ته سفرونه: د دوو کلونو په ترڅ کې د فرهنگي چارو ریاست رییس بېلابېلو ولایتونو، لکه لوگر، پکتیا، میدان وردگ، کندوز، ننگرهار، لغمان، کونړ او نورو ته سفرونه کړي، هلته یې له بېلابېلو فرهنگیانو او د قلم خاوندانو سره کتلي، د هغوی له ستونزو او مشکلاتو یې ځان خبر کړی او هغوی سره یې د ځینو مشکلاتو په حل کې مرسته کړې ده.

۲- مرکې: د فرهنگي چارو رییس په تېرو دوه نیمو کلونو کې له بېلابېلو کورنیو او بهرنیو راډیوگانو، ټلوویزیونونو او چاپي خپرونو سره تر سلو (۱۰۰) زیاتې مرکې کړي او په هغو کې یې د افغانستان د اسلامي جمهوریت پالیسي تشریح کړې، د جمهور رییس موقف یې خلکو ته واضح کړی او د مخالفینو تبلیغاتو ته یې په مستقیم او نا مستقیم ډول ځوابونه ويلي دي.

۳- د امن گډه جرگه: د جمهور رییس له حکم سره د فرهنگي چارو رییس د افغانستان او پاکستان تر منځ د امن گډې جرگې د جوړېدو لپاره د هغې جرگې دارالانشاء ته په خدمتي توگه معرفي شوی و. د فرهنگي چارو ریاست د امنیت شورا دفتر له نورو ریاستونو سره په گډه همکارۍ د دې جرگې په جوړېدو کې فعاله ونډه واخیسته او د فرهنگي چارو رییس د دې جرگې د مشي په توگه د جرگې په کامیابۍ کې خپل رول ادا کړ.

۴- علمي فرهنگي غونډې او سیمینارونه: د فرهنگي چارو ریاست په لسگونو کورنیو او بهرنیو علمي غونډو، سیمینارونو او ورکشاپونو کې گډون

کړی او په هغو کې یې فعاله ونډه اخیستې ده.

۵- بهرني سفرونه: د فرهنګي چارو ریاست رییس پر کورنیو سفرونو سربېره، ځینو اروپایي هېوادونو، روسیې، پاکستان او امریکا ته کاري سفرونه کړي او هلته یې په علمي غونډو، سیمینارونو او ورکشاپونو کې گډون کړی او د خپل هېواد استازیتوب یې کړی دی.

۶- د جمهور رییس بیانېې: د فرهنګي چارو ریاست د جمهور رییس لپاره د ځینو بیانېو په لیکلو کې مرسته کړې او د ځینو نورو لپاره یې مواد برابر کړي، چې له دې موادو څخه په خپل ځای کې گټه اخیستل شوې ده.

۷- د افغانستان د رسنیو ډېټابیس: له (۱۳۸۰-۱۳۸۸ل) کال پورې د افغانستان د رسنیو په باب هر اړخیز معلومات راټول شوي، چې د یوه ډېټابیس کار ورکوي، دا مواد وروسته د یوه کتاب په بڼه هم چاپ شوي دي. په دې اثر کې د افغانستان په موقته، انتقالي او انتخابي اداره کې د رسنیو پرمختګ خپرل شوی دی.

۸- تحلیلي مطالب: د فرهنګي چارو ریاست له خوا له ضرورت سره سم په افغانستان کې د سیاسي، ټولنیزو او فرهنګي پرمختیاوو په باب گڼ شمېر تحلیلي مطالب هم لیکل شوي او مسولینو ته وړاندې شوي دي.

۹- تحصیلي بورسونه: د امنیت شورا له خوا روسیې ته د افغاني محصلینو په لېرلو کې د اداري رییس په مرسته او همکارۍ هلې ځلې شوي او د هغوی د لېرلو پروسه تکمیل شوې ده.

۱۰- د امنیت شورا کتابتون: د امنیت شورا دفتر د کتابتون لپاره د افغانستان د بېلابېلو چاپي خپرونو کلیکسیونونه ترتیب شوي او دې کتابتون ته ځینې کتابونه هم ورکړل شوي دي.

۱۱- له فرهنګي ټولنو سره روابط: د فرهنګي چارو ریاست په هېواد کې د بېلابېلو کلتوري ټولنو او د هغو د انسجام له ادارو سره ټینګ روابط

لري، چې په ټوليز ډول تر (۳۰۰) زياتې فرهنگي ټولنې په دې دايره کې شاملې دي.

۱۲- د فرهنگيانو تشويق او هڅونه: له نورو اړوندو دفترونو سره د فرهنگي چارو د رياست په هلو ځلو يو شمېر فرهنگيانو او د کلتوري ټولنو استازو ته د دې زمينه برابره شوې، چې جمهور رييس سره وگوري او همدارنگه ځينو ليکوالو ته يې د تشويق زمينه برابره کړې.

۱۳- د کتابونو چاپ: د فرهنگي چارو رييس په هلو ځلو او په نادولتي امکاناتو په يوځايي ډول (۳۳) عنوانه علمي، ادبي، ټولنيز او سياسي کتابونه چاپ شوي دي. سربېره پر دې د فرهنگي چارو رياست يو زيات شمېر ليکوالو ته له ملي پانگوالو څخه د مرستې زمينه برابره کړې، چې هغوی پرې تر لسو عنوانو زيات علمي، ادبي اثار او مجلې چاپ کړي دي.

۱۴- د ليکوالو نړيوال کنفرانس: د فرهنگي چارو رياست له هغو ليکوالو سره هم مرسته او همکاري کړې، چې په کابل ښار کې د لويې جرگې په خېمه کې يې (پښتو نړيوال کنفرانس) جوړ کړ. په دې کنفرانس کې له کوټې، پېښور، کراچۍ او نورو سيمو څخه راغلو ليکوالو هر يو ته د فرهنگي چارو د رييس له خوا (۳۳) عنوانه کتابونه د تحفي په ډول ورکړل شول.

۱۵- په انټرنټي سايټونو کې نشرات: کله کله په يو شمېر وېبپاڼو کې د جمهور رييس پر ضد ناوړه تبليغات شوي، د فرهنگي چارو رياست وخت پر وخت ورته ځوابونه ليکلي او په همغو وېبپاڼو کې يې خپاره کړي دي.

۱۶- د پارلمان له وکيلانو سره روابط: د دولت د پاليسيو د تطبيق لپاره او په پارلمان کې د يو شمېر دولت ضد وکيلانو د هڅو او تبليغاتو د مخنيوي په خاطر ځينو ملتپالو وکيلانو سره ارتباطات ټينگ شوي او د دولت او جمهور رييس د پاليسۍ د تطبيق لپاره د هغوی ملاتړ جلب شوی دی.

۱۷- د ولايتونو او علمي مرکزونو له کتابتونو سره مرسته: د فرهنگي

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

چارو د ریاست په همکارۍ د یو زیات شمېر ازادو فرهنګي ټولنو له کتابتونونو سره په وړیا ډول د یو زیات شمېر کتابونو مرسته شوې او همدارنګه یو شمېر لیکوالو ته د هغوی د کتابونو د چاپولو لپاره له ملي بانکوالو څخه مرسته جلب شوې ده.

۱۸- د اطلاعاتو او کلتور وزارت سره ارتباط: د اطلاعاتو او کلتور وزارت له لور پورې چارواکو سره د فرهنګي کارونو لپاره ارتباط ټینګ شوی او هغوی سره همکاري شوې ده.

۱۹- ټولنیز او دفتري کارونه: یو شمېر هغه ټولنیز او دفتري کارونه چې د دفتر د مشرانو له خوا د فرهنګي چارو ریاست ته سپارل شوي، وخت پر وخت تر سره شوي او په دې برخه کې لوړو مقاماتو ته خپل وړاندیزونه هم وړاندې شوي دي.

۲۰- جمهور رییس سره لیدنې کتنې: د تېرو دوه نیمو کلونو په ترڅ کې د فرهنګي چارو رییس په هغو غونډو کې ګډون کړی، چې د جمهور رییس او فرهنګي ټولنو او علمي مرکزونو تر منځ شوي او د هغوی راپورونه یې لیکلي او ثبت کړي، دغه راز یې په خپله هم تر لسو څلو زیات له جمهور رییس سره ځانګړي ملاقاتونه کړي او په هغو کې یې د افغانستان د سیاسي او فرهنګي پرمختیاوو په باب جمهور رییس ته خپل نظرونه وړاندې کړي، د دې ترڅنګ یې د لیکوالو او فرهنګیانو د ژوندانه او د هغو د فرهنګي کارونو د ښه والي لپاره هم جمهور رییس ته خپل وړاندیزونه کړي او د جمهور رییس نظر او لارښوونې یې هم فرهنګي کړیو ته رسولي دي.

د دې کارونو ترڅنګ مې دوه ستر کارونه وکړل، چې هغه د کونړ او لغمان پوهنتونونو جوړول وو، د دې دواړو پوهنتونونو تاسیسول په خورا زحمت او دقت تر سره شول، د ولسمشر قانع کول او دفتري موانع هغه مسایل وو چې ډېر وخت یې وغوښت او په ډېر زحمت مو هغه خیال پر عملي واقعیت بدل کړ چې زموږ په ذهن او د کونړ او لغمان له خلکو سره په

فکر کې موجود و، داسې وخت بیا راغی چې دې پوهنتون ته ودانۍ جوړې شوې، په ملیونونو ډالرو پانګه پرې ولګول شوه او په زرګونو محصلین په کې پر زده کړو بوخت شول، که د فرهنګي چارو د دفتر هڅې نه وای، نو دا پوهنتونونه به نه پر دې مهال او نه هم پر دې څرنگوالی جوړ شوي وو. په مجموعي ډول که د امنیت شورا دفتر ارزول کېږي، څومره چې ورڅخه هیله کېدله او اړتیا احساسېدله، کارونه د اړتیا په تناسب نه تر سره کېدل، هیلي زیاتې او کارونه کم وو.

ارگ کې موثر کرکټرونه

هر دربار او هر نظام ځان ته خپل خپل کرکټرونه لري. ځینې بیا داسې وي چې یو شمېر له تېر درباره او نظامه دې نوي ته په میراث پاتې وي او ځینې یې خپل تولید وي، ځینې بیا سوچه د خپل نظام محصول وي، لکه په انقلابي نظامونو کې. له (۱۳۸۱ ل) څخه بیا تر (۱۳۹۲ ل) کال پورې چې کوم نظام رامنځته شوی، دا د (سلاټې) بڼه لري، د هر شي بېخ او سر په کې شته، دیموکراتان په کې شته، د کمونستي پلوه نظام پاتې شوني په کې شته، ستمیان په کې شته، د جهادي ډلو توپیکوال په کې شته، بڼه خلک په کې شته، پاک خلک په کې شته، ناپاک خلک په کې شته، لنډه دا چې هر څه غواړې هغه په کې پیدا کېږي. د همدغو نامتجانسو افرادو او اشخاصو موجودیت و، چې نظام یې سالمې او طبیعي ودې ته پرې نښود، یو ایډیالوژیک، فکري، ملي او سیستماتیک نظام جوړ نه شو، هر چا خپله ورځ تېروله، کوم پرمختگونه چې په دې نظام کې رامنځته شول، هغه هم د نړیوالې ټولنې د بې درېغه مرستو برکت و، نه د دې نظام تدبیر او دقت. که د دې نظام پرځای هر بل نظام وای او یو مدبر سړی یې په راس کې راغلی وای، نو باور دی چې حالات به تر دې اوسنیو هغو څو ځله بڼه وای او افغانستان به ډېر پرمختگ کړی وای. دا داسې یو نظام و چې بڼه سړی او د کار شخص به هم ورته داخل شو، د سیستم تابع به شو، څرنگه چې سیستم په

مجموع کې ناسالم و، نو سالمو اشخاصو هم ډېر فعالیت په کې نه شو کولای، خو بیا هم هغه خلک د ستاینې وړ دي چې له ناپاکو خلکو سره په یوه واحد سیستم کې راغلل، خپله پاکي یې وساتله او ناپاک نه شول. دلته غواړم د بناغلي کرزي د واکمنۍ په (۱۲) کلنه دوره کې هغو شخصیتونو، د هغو رول او د کار څرنگوالي ته لنډه اشاره وکړم چې په یاده موده کې تر ټولو زیات ولسمشر کرزي ته نږدې وو، مشورو او نظریو یې پرې اثر درلود او یا هم لږ تر لږه وخت پر وخت یې ورته ځان رسولای شو:

د ملي امنیت شورا دفتر کرکټرونه

۱- انجنیر محمد ابراهیم سپین زاده: د ولسمشر کرزي په ټوله واکمنۍ کې تر انجنیر ابراهیم سپین زاده موثره او هغه ته نږدې څېره بله نه وه. انجنیر ابراهیم اصلاً د فراه اوسېدونکی او د بناغلي (سپین) زوی دی، پلار یې د اعلیحضرت محمدظاهر شاه د واکمنۍ پر مهال په ملي شورا کې د فراه د خلکو استازی و. په بېړنۍ لویه جرگه کې هم بناغلي (سپین) د فراه د خلکو وکیل و. انجنیر ابراهیم ډېر آرام مزاجه شخص دی. ډېرې کمې خبرې

(انجنیر محمد ابراهیم سپین زاده)

کوي، یوې یادې کورنۍ ته منسوب دی. هره شېبه چې وغواړي ولسمشر کتلاى شي. ولسمشر هم هره شېبه غواړي دی وگوري. ده پورې ځینې داسې مهم کارونه ترلې چې ولسمشر یې پر نورو باور نه شي کولای. پر یوه وخت

هم د ملي امنیت شورا دفتر د مرستیال په توګه دنده سرته رسوي او هم د امرالله صالح د ریاست پر مهال د ملي امنیت د ریاست مرستیال و. وروسته یې بیا هغه دنده پرېښوده او یوازې د ملي امنیت شورا دفتر د مرستیال په توګه پاتې شو. دلته په دې دفتر کې زلمی رسول هغومره صلاحیت نه لري، لکه دی یې چې لري، د پیسو ټول واک له ده سره دی. که پیسې علماو شورا ته ورکوي، که تنظیم سالارانو، قومندانانو او یا هم نورو موثرو اشخاصو ته، حساب و کتاب یې یوازې ولسمشر او خپله انجنیر ابراهیم سپین زاده سره دی. تر دې سوا نور پرې څوک نه خبرېږي. د دولت د اوپراتیفي پیسو یوه برخه هم دلته استعمالېږي او له دې ځایه خلکو ته ورکول کېږي.

وزیران، والیان، قومندانان، جهادي مشران او نور ټول دلته راروان وي. انجنیر ابراهیم ټلېفون په اسانۍ نه جګوي، که د چا ټلېفون یې جګ کړ، مانا دا چې د هغه کار شوی دی. که د وزیر ټلېفون هم پورته کړي، نو وزیر ته د ډېرې خوشالی خبره ده. له بهرنيانو سره هم د ولسمشر روابط د انجنیر ابراهیم په واسطه ټینګېږي. څو ځله چې د ولسمشر او امریکا تر منځ مناسبات خراب شول، نو انجنیر ابراهیم امریکا ته سفر وکړ او دا مناسبات یې بیا ورغول. د پیسو ورسره کمی نه شته، نو ځکه څوک داسې څه نه شي ویلای چې هغه د پیسو شوقي دی، ځکه پیسې خپله د ده په لاس خلکو ته ورکول کېږي، تنظیمي فکر نه لري، ملي احساس یې پیاوړی دی، ان تر دې پورې چې کله کله یې د ولسمشر د نظریاتو تردید هم کړی، څو ځله چې سترې شوی ماته یې ویلي چې پاس دفتر ته راشه! هلته چې ورغلی يم، نو د زړه درد یې بیان کړی دی. ډېر ځله یې که د ولسمشر توصیف کړی، نو پر هغه یې انتقاد هم کړی، څو ځله یې ماته ویلي چې ټول کار رییس صاحب خراب کړی، که شمالتلواله دومره پورته پورته کېږي، که طالبان دومره زړور شول او که دې حکومت کې فساد دی دا ټول د رییس صاحب کار دی، له خارجیانو سره هره ورځ لاس او گربوان وي، بیا مور ورسو، مناسبات بېرته لږ جوړ کړو، په

دې کله کېږي تر اخره پورې، والله چې دا اوس د امریکا ملاتړ در سره نه وي، که دا گاونډيان دې يوه ورځ هم پرېږدي. دی کله ایران ته منډه کړي کله پاکستان ته ورور وايي، کله پر روسیې غږ وکړي، کله چین یاد کړي، کله دا وکړي، کله دا، هغه ورځ د امریکا د پوځونو قومندان دغه وړاندې میدان کې موږ ته وویل: ((ولسمشر فکر کوي چې چین ته به لاړ شي او هغوی به ورسره څه کمک وکړي...)) هغه وویل: ((چین په دې پوزېشن کې نه دی چې د افغانستان د جگړې بار اوچت کړي او نه یې ټکنالوژي له موږ سره سيالي کولای شي، همدا اوس چې موږ پنځه ویش (۲۵) کاله پر تپه ودرېږو او هېڅ کار ونه کړو، نو چین به (۲۵) کاله وروسته زموږ حالت ته راورسېږي او که موږ همداسې کار وکړو، نو فکر وکړئ چې چین زموږ ځای ته رارسي موږ به چېرته رسېدلي یو.)) د امریکا دې قومندان دا هم وویل: ((ایران هسې پرې کېږي، زموږ پالیسي اوس دا نه ده چې ایران ته څه ووايو، که موږ وغواړو، نو د ایران یوه الوتکه او یو توغندی هم له موږ څخه نه شي پورته کېدلی، همدا اوس په عربي متحده اماراتو کې چې زموږ کوم عسکري فورس (ځواک) پروت دی، د ټول ایران لپاره کفایت کوي. خو ستاسو ولسمشر هسې ناحقه له امریکا سره خپل مناسبات خرابوي...))

انجنیر ابراهیم به هر کله زما د ملي دریځ ستاینه کوله، راته ویل به یې فشار به درباندي زیات وي، خو پښتنو کې دې ځای نیولی دی، ډېر کار دې ورته وکړ، موږ در سره یو، ان رییس صاحب هم زړه کې پوهېږي چې ته حق په جانب یې، خو هغه شمالتلواله نه خفه کوي، نو ځکه په ښکاره ستا ملاتړ نه کوي.

انجنیر ابراهیم راته وویل چې څو ځله مې زړه غوښتي چې استعفی وړاندې کړم، خو بیا چې د افغانستان ملي گټو او د رییس صاحب یوازېتوب ته گورم او ښه سرېتوب ته یې، نو بېرته مې خپل کار ته دوام ورکړی دی.

انجنیر صیب ابراهیم سره زما ډېر ښه روابط وو، ان کله چې ما استعفی

کوله، نو د ده مشوره په کې وه، ده راته وویل چې استعفی وکړې ښه به وي، ژبه به دې خلاصه شي، دلته دې رییس صاحب کارونو ته نه پرېږدي او نه دې داسې ملاتړ کوي چې ته ورته ضرورت لري. انجنیر ابراهیم ډېر ځله له هغو خوارو او غمخپلو کورنیو سره مرسته کړې، چې خپل خپلوان یې په ناڅاپي انتحاري او نورو پېښو کې له منځه تللي، له ځینو هغو بېوزلو کورنیو او لیکوالو سره یې هم مرسته کړې چې ما ورته یادونه کړې ده. البته دا مرسته پر هغو مرستو سربېره وه، چې ولسمشر په رسمي ډول کوله. ان له یو شمېر بېوزلو محصلینو سره یې د فیس مرسته هم کړې ده. انجنیر ابراهیم د ولسمشر پر ذهن دومره پوه و چې د جمهوري ریاست د دویمې دورې ټاکنو ته لا ډېر وخت پاتې و، د مرستیالانو په باب گونگسی و. ما ورته وویل چې دا ځل باید له پنجشېر درې څخه څوک د مرستیال په توگه رانه وړي، ځکه رایې خو هسې هم نه راوړي، پښتانه خفه دي رایه به ورنه کړي. ده راته وویل، رییس صیب فکر کوي که پښتانه خفه وي، رایه ورنه کړي، نو دی به (فهیم خان) راوړي او ځای به په هغه ډک کړي، دا خبره ماته هغه وخت عجیبه غوندې ښکاره شوه، خو څو میاشتې وروسته بیا پر واقعیت بدله شوه. له دې څخه ښکاره شوه چې ولسمشر کرزي کومه پرېکړه وار دمخه له ځان سره کړې، له هغې څخه تر ټولو دمخه انجنیر ابراهیم خبر و.

انجنیر ابراهیم په دولتي کارونو او ان د ملي امنیت په کارونو کې چې د ده د کار ساحه گڼل کېدله، مداخله نه کوله، کله چې به دې کوم کار ورته ووايه، یادښت به یې واخیست، خو بیا پسې نه گرځېده، پوره صلاحیت یې درلود، خو له دې صلاحیت څخه یې هېڅکله اعظمي گټه پورته نه کړه، په وروستیو کلونو کې یې ډېره موده په بهرنیو سفرونو تېره کړه، ضیاء صالحی چې دا مهال مالي او اداري رییس و، ده سره به هر مهال په سفر کې ملگری و، د دې سفرونو اصلي هدف د سیاسي روابطو او پټو مناسباتو ټینګول وو. له گوانتانامو څخه د طالبانو د دوسیو د خپرلو او د هغوی د راخوشې کولو

موضوع هم ده تعقیبوله. له قومندانانو او طالبانو سره پټ روابط هم ده درلودل، د (ملا برادر) کیسه یې راته وکړه چې کله یې ده سره رابطه ټینګه شوه او د جګړې د بندولو نیت یې وکړ، نو په کوپټه کې د پاکستان (I.S.I) ونيو، د تېلفون نومرې یې ورسره پیدا کړې او بیا یې پر همنه برخلیک اخته کړ چې ټول افغانان پرې پوهېږي. انجنیر ابراهیم وویل، هر طالب چې سوله غواړي او افغاني روحیه لري، د پاکستان استخبارات یې ژوندی نه پرېږدي. لنډه دا چې انجنیر ابراهیم د ولسمشر دومره اعتباري کس دی، چې هم له سیاسي پلوه بشپړ باور پرې لري، هم له امنیتي پلوه او هم له اقتصادي پلوه. هېڅ بل شخص په ارگ کې د دومره نفوذ خاوند نه دی، لکه انجنیر ابراهیم چې دی.

۲- ډاکتر زلمی رسول: په امنیت شورا دفتر کې د پوست له مخې لومړی، خو د صلاحیت له مخې دویم مقام لري. ډاکتر زلمی رسول، ډېر سیال سړی دی، د ارامو اعصابو او ملي فکر خاوند دی. خان شاهي کورنۍ پورې تړلې او د اعلیحضرت محمد ظاهر شاه خدمتگار گڼي او د ملي فکر د لارې یو مبارز. د روم د پروسې له پیل راهیسې بیا تر دې دمه له ولسمشر کرزي سره ښه مناسبات لري، د امنیت شورا د دفتر د مشر په توګه تر ټاکنې دمخه د هوایي چلند د وزارت وزیر و او له هغې ورځې چې دا دفتر جوړ شوی، دی یې د مشر په توګه غوره شوی دی. په دري، انګلیسي او فرانسوي ژبو پوهېږي، پښتو د کاغذ له مخې ویلای شي او بل څوک یې چې وایي دی پرې پوهېږي، خو خپله پرې سمې او روانې خبرې نه شي کولای. خان اصلاً د کندهار د ارغنداب ولسوالۍ گڼي او په خټه هم محمدزی. له دولتي زور و ځواکه د خان په ګټه کار نه اخلي، داسې یو سړی دی، چې تراوسه یې کورودانه هم خان ته نه ده غوره کړې. د نرمو اعصابو خاوند او اصلاً د طب یو ډاکتر دی. تر اوسه چې چا ورسره کار کړی، بده خاطره ترې نه لري، خبرې کمې کوي، خو په دفتر کې تر ډېره وخته پاتې کېږي. ولسمشر سره په

هر کورني او بهرني سفر کې ملگری وي او ځان د هغه ډېر اخلاصمند گڼي. د کار په بهير کې امرانه لهجه نه لري، ما سره يې د څو کلونو په بهير کې ډېره گوزاره وکړه. کله چې به زه کوم بهرني سفر ته روان وم، نو ژر به يې زما مکتوب امضا کړ چې څه څو ورځې خو به ترې بېغمه يم. ما چې به کله په ټلوېزيون کې مرکې کولې، نو د ده به نه خوښېدې، خو ظاهراً يې څه نه ويلې، يوه ورځ يې د خپل دفتر په دهلېز کې ودرولم، راته يې وويل: ((به لحاظ خدا مرا کتی کسی به جنجال نه پرتو)) مقصد يې دا و چې ته کومې مرکې کوې، خلک يې له ما انگېري، په داسې حال کې چې زه ستاسو له مرکو سره موافق نه يم. ما چې به څو ځله په دفتر کې د جلسو په ترڅ کې ورته ويلې چې د خدای په خاطر په دې حکومت کې پوزېشن او اپوزېشن معلوم کړئ، څوک يې هېڅ کيسه کې نه دي، هم په حکومت کې دي هم د حکومت مخالفت کوي، نو دوی به غلي وو، ما يوه ورځ وويل: ((د دې حکومت مخالف او پلوی معلوم نه دی چې څوک يې وارث دی، هېڅوک د دغه (حکومتي اپوزېشن) په باب څه نه وايي.)) نو يوه ورځ ده راته وويل:

(ډاکټر زلمی رسول)

((دیگرا چیز میگو یا نه میگو تو خو هیچ چیز نماندی، هر چیز گفتمی دل خود را یخ کردی، دیگر چیز مانده که بگویی.)) له شمالټیوالې سره زما له مخالفتونو سره سره ده بیا هم زما د زیاتو هڅو مخه ونه نیوله، سره له دې چې راضي نه و.

یوه ورځ مې ورته د عدلیې وزارت مجله (عدل) ښکاره کړه چې د ولتي مجله ده او هلته يې ټولو ځایونو کې په قصدي ډول د (افغان) پر ځای د (افغانستاني) لفظ کارولی و. ما ورته وويل د دې دواړو کلمو پر مانا او مفهوم څو تاسو پوهېږئ، باید د دې مخه ونیسئ، ده راته وويل: ((نی کار خوب نه

کرده این خو مخالف روحیه قانون اساسی است، ما این مجله را به رییس صیب میبریم)). مجله یې له ځان سره یوره، د ولسمشر د دفتر په دهلېز کې د عدلیې وزیر (سرور دانش) ورسره مخامخ شوی و، هغه ته یې ویلي وو چې ستاسو په مجله کې دغسې مشکل پیدا شوی، هغه ورته ویلي وو چې: (این کدام گپ مهم نیست)). بله ورځ چې ما ولید، ما وویل وزیر صیب! رییس صیب ته دې مجله ښکاره کړه؟ ده وویل، د عدلیې وزیر مې ولید، هغه وویل: ((این کدام گپ مهم نیست)). ما ویل بس همدومره؟ ده ویل، هو نو، هغه وویل مهمه نه ده، نو دا په دې مهمه مسله کې د ده اجراءات وو. د نورو اجراءاتو قیاس یې هم له همدې یوې بېلگې څخه کولای شو.

زلمي رسول د امنیت شورا دفتر کې ډېر کلونه تېر کړل، خو هسې چې د دې دفتر له شان او شوکت سره مناسب وو، نه دې دفتر تر سره کړل او نه هم ښاغلي ډاکتر زلمي رسول. یوازې د زلمي رسول گناه هم نه وه، تر زلمي رسول چې څوک پورته و، هغه تر ده هم نرم و. د هغه احتیاط هم پر ده سیوری غورولی و.

د نرم له پاسه نرم واکمن و، نو ځکه خو ټوله پاچاهي خوړینه وه. د زلمي رسول یوه هیله دا وه چې د بهرنیو چارو وزیر شي، په امنیت شورا کې یې هم ډېره موده په همدې ارمان تېره کړې وه چې کله به دې بل مقام ته ورسېږي، کله چې دې ارمان ته ورسېد، د امنیت شورا په دفتر کې یې د خدای پامانۍ جلسه جوړه کړې وه. (عبدالله پوپل) ورته په ټوکو کې وویل، ستا اداره او منجمنټ عالی دی، خو ځینې دوستان اعتراض لري چې ډاکتر صیب ډېرې خبرې نه کوي، خارجه وزارت خو د خبرو ځای دی چې ډاکتر صیب به هلته څه کوي، خپله پالیسي به بدلوي که همداسې به وي؟ ده ورته وویل: ((اینطور نیست که ما گپ زدن را یاد ندارم، یا گپ زده نمیتوانم اصلاً در افغانستان گپ زدن هیچ فایده ندارد، بدون از اینکه دشمنان را به خود زیاد بسازی دیگر چه فایده دارد؟ همین یون صیب که زیاد گپ زده، چه

فایده کرد غیر از اینکه برای خود دشمنان را زیاد بسازد دیگر چه را بدست آورد؟)) همدې سره محفل ختم شو او دی د خپلې نوې دندې پر لوري رهي شو.

۳- ډاکتر رنگین دادفر سپنتا: ډاکتر رنگین دادفر سپنتا اصلاً د هرات ولایت اوسېدونکی دی، لوړې زده کړې يې په جرمني کې کړي، چپي افکار

(ډاکتر دادفر سپنتا)

لري او د خپلو افکارو له څرگندولو ډډه نه کوي. کله چې د طالبانو نظام ړنگ شو، نو دی هم کابل ته راغی، په کابل پوهنتون کې د استادۍ پر دندې سربرېه د یوه مدني فعال په توگه په بېلابېلو غونډو کې

څرگند شو، انتقادي ژبه يې هغه وخت تونده وه، بیا د ولسمشرکزي له ورور (قیوم کرزي) سره د روابطو له امله، هغه ولسمشر کرزي ته وروپېژنده، کرزي په بهرنیو چارو کې خپل مشاور وټاکه، بیا يې د بهرنیو چارو وزیر کړ. بیا يې له پارلمان سره مشکل پیدا شو، ولسي جرگې ورڅخه خپله باور رایه بېرته واخیسته. د ډاکتر سپنتا پر سر د ولسمشر کرزي او ولسي جرگې مناسبات خورا خراب شول. ولسمشر کرزي بیا په امنیتي چارو کې د خپل سلاکار په توگه مقرر کړ او د امنیت شورا د دفتر مشر شو. سره له دې چې د امنیت شورا په دفتر کې د انجنیر ابراهیم سپین زاده او شیدا محمد ابدالي په گډون هېچا هم د ډاکتر سپنتا له مقرری سره موافقه نه لرله، خو بیا هم ولسمشر تر جرگو او مرکو وروسته هغه د دې دفتر د مشر په توگه وټاکه. خو ځینې مسایل يې لا مخکې تر مخکې ورته واضح کړې وو، چې دلته به د بهرنیو چارو وزارت په شان خلاص مټ نه لري، انجنیر ابراهیم او شیدامحمد ابدالي به په خپلو

کارونو کې ازاد وي او ځینې نور ریيسان هم. فکر کېږي ډاکتر سپنتا هم دا شرایط ورسره منلي وو. سره له دې چې په لومړیو ورځو کې څه ناڅه تېز و، خو بیا چې پوه شو دلته د قدرت نورې سرچینې هم شته، ان د ولسمشر د کور خلک او نږدې خپلوان دي، نو دی هم غلی او ورو شو. په لومړیو وختونو کې ډاکتر سپنتا یو متحدالمال مکتوب ولیکه او ټولو ریاستونو ته یې ابلاغ کړ، په هغه کې راغلي وو: ((په ټولو دفترونو کې د افرادو تقرر او انفکاک د امنیت شورا د دفتر رییس (ډاکتر سپنتا) صلاحیت دی))، خو د همدې مکتوب، چې په کمپیوټر لیکل شوی و، په وروستی برخه کې د امنیت شورا مرستیال (شیدامحمد ابدالي) په خپل لاس په قلم لیکلي وو: ((د افرادو تقرر او انفکاک، تغیر و تبدیل د یوه بورډ کار دی نه د یوه شخص)). همدې جملې د دوو کسانو تر منځ د قدرت معادله څرگندوله. د دفتر چارې ټولې په گوزارې او د یو بل د زغملو په کلتور روانې وې. زما او د ډاکتر سپنتا د افکارو تر منځ هم خورا تضاد و، خو ده په ټوله موده کې زما پر وړاندې داسې څه خبره ونه کړه چې زما د نارضايتۍ سبب شي. ده یوازې دا کار وکړ چې په لویو، مهمو او غټو غونډو او همدارنگه هغه مجلسونه چې له بهرنيانو سره به کېدل، زه یې نه خبرولم. په هغو کې زه په دې خوشاله وم، چې ما خبر نه کړي، ځکه چې زه څو ځایه مصروف وم، د ټلوېزیون کارونه، د پوهنتون درسونه، د دفتر کارونه او نور فرهنگي کارونه دومره راباندې زیات شوي وو چې سر گړولو ته مې وخت نه درلود. خو زما او د ډاکتر سپنتا تر منځ دا واټن د دې سبب شوی و چې دواړو خواوو ته گټه واړوي.

په لومړیو وختونو کې ډاکتر سپنتا مصمم و چې دی به پر ولسمشر کزري خپل ډېر نظریات ومني، خو وروسته دی هم خوابدې ښکارېده، شکایت به یې کاوه چې د ده خبرو ته ولسمشر کوم اهمیت نه ورکوي. سره له دې چې ده کله کله په خپلو خبرو کې که د بهرنیو چارو وزارت پر مهال و او یا هم په امنیت شورا کې، خپل شخصي نظر له ولسمشر سره متفاوت گاڼه، ان د دواړو

په نظرونو کې به تضاد ښکارېده، خو بیا هم د دولت په حساسو مسایلو کې یې دخالت خپل حق باله، ان د ولسمشرۍ د دویمې دورې په ټاکنو کې داسې حدس او گومان کېده چې ډاکتر سپینا د (البروک) نظر تائیدوي او ان تر دې چې ویل کېږي، هغه ته یې د ارگ د حال و احوال څرنگوالی هم په گوته کړی و، خو خدای (ج) د دې خبرې پر واقعیت پوهېږي. ډاکتر سپینا د جنگسالاری او فساد مخالف و. خو د بنسټپالنې په پلمه یې دینپالنه هم نه خوښېدل، څو څو ځله یې ویلي چې (دري یا فارسي) ژبه یې ډېره خوښېږي، خو دا خوښي له بلې ژبې سره د دښمنۍ په مانا نه ده، بلکې هر سړی حق لري چې خپله ژبه یې خوښه شي، خو که بل چا په عمل کې ورته عمل کاوه، نو ده بیا په عمل کې همدا قاعده نه عملي کوله. پښتنو سره یې چندان جوړه نه وه، خو زما په مخ کې یې دا اعتراف کړی چې په تېرو (۳۵) کلونو کې چې افغانستان کې د قوم په توګه په ټوله کې کوم قوم زیات زیانمن شوی او تر هر چا یې زیات زیان لیدلی، هغه پښتانه دي. یوه ورځ یې په کابل پوهنتون کې د یوه شمېر هزاره محصلینو د مظاهرې په باب چې غوښتل یې خپل استادان تبدیل کړي او تر هغه دمخه د کابل د ښوونې او روزنې پوهنتون د محصلینو د تظاهراتو په باب چې نه یې غوښتل د (برهان الدین رباني) نوم پر دې پوهنتون کېښودل شي، ده فکر کاوه چې د دې دواړو پېښو په باب زه بېلابېل نظرونه لرم. نو راته یې وویل چې دې مسایلو ته لمن مه وهی، ما وویل دې مسایلو ته خو محقق صیب او نور لمن وهي، موږ خو څه نه دي کړي؟ ده وویل: ((محقق خو اقلیت دی، د اقلیتونو خصلت دی چې دا ډول چینې وهي، هغوی ځان د دې ملک وارث نه گڼي، پښتون خو د دې ملک وارث دی، اکثریت دی.)) ما ویل هغوی کله دا وراثت او اکثریت مني، ده وویل: ((مني یې که نه حقیقت خو همدا دی، څوک چې د خارجیانو په مقابل کې جنگېږي او پر خپل ملک سر وړکوي همغه د ملک وارث دی، دا چې څوک یې مني که نه هغه بېله خبره ده.))

ډاکتر سپنټا د پاکستان پر وړاندې هم ټینګ دریځ درلود، د فارسي ژبې له تائید پرته یې د ایران د اخوندانو پر وړاندې هم ورته نظر درلود، په مجموعي ډول یې ملایان نه خوښېدل او دا یې ورستې پدیدې او تعویذ لیکونکي گڼل. ډاکتر سپنټا سره له دې چې پلار و نیکه یې پښتانه وو، خو ده ځان پښتون نه باله، کله کله به یې ویل چې ژوند مو له کوچیتوبه پیل کړی، خو اوس متمدن شوي یو. د ده په ماموریت کې ما د رشوت او فساد کومه خاصه بېلگه پیدا نه کړه، خو په ملي مسایلو کې لکه څنګه چې غږېده، په عمل کې هغسې نه و، د پښتنو او نورو توپیر یې څرګند و او د خپل حزب خلک یې ډېر پالل. له امریکایانو سره یې ښه مناسبات غوښتل او دا یې د افغان ولس په خیر گڼل، ولسمشر سره یې څو ځله پر دې مسله او ځینو نورو خبرو مناسبات هم خراب شوي وو، خو سرمحقق زلمی هېوادمېل به په کې جرګه کېده او مناسبات به یې بېرته عادي کول. کله چې ما له دفتر څخه استعفی کوله، نو دی راسره موافق نه و، راته یې وویل: ((ستا پر ځای، رییس صیب (ولسمشر کرزی) تر نا ښه سپری نه مقرر وي، حتماً به کوم یو جنګسالار او یا هم د هغه زوی راځي، نو تر هغه چې ته پاتې شي دا مور ته په گټه ده، زه پوهېږم چې زما او ستا افکار فرق لري، خو زه د افکارو تنوع ته سخت احترام لرم. په هغه ټولنه او دفتر کې چې د افکارو رنګارنګي نه وي، هلته پرمختګ نه رامنځته کېږي که زما منې استعفی مه ورکوه.)) ما ویل اوس مې پرېکړه کړې ده. تصمیم مې غوڅ دی، همدې سره ترې له دفتر رابهر شوم.

۴- شیدامحمد ابدالي: شیدامحمد ابدالي د ولسمشر حامد کرزي د خپلوانو له جملې څخه دی، مخکې تر دې چې حامدکرزی د موقتې ادارې رییس شي، شیدامحمد ورسره د کویټې په دفتر کې کار کاوه. تر موقتې ادارې وروسته یې ځانګړی سکرتر شو او تر ټولو زیات ولسمشر ته نږدې و. د کار له ساعتو بیا د خوب تر وخته له ولسمشر سره و. د ولسمشر په گڼو جلسو کې یې گډون درلود او د هغه له هر رازو باخبره و. د ولسمشر د څلورو پنځو

کلونو واکمنۍ په بهیر کې شیدا محمد د هېواد له هر والي، قومندان، وزیر، قومي مشر، روحاني شخصیت او نورو موثرو اشخاصو سره یا د مخامخ خبرو او یا هم د تېلفون له لارې اشنا شو او د افغاني ټولني ډېرې خواوې ورته معلومې شوې.

(شیدا محمد ابدالي)

شیدا محمد ابدالي بیا وروسته امریکا متحده ایالتونو ته لاړ او هلته یې خپلې لوړې زده کړې تر سره کړې. تر هغه وروسته بېرته افغانستان ته راغی او د ولسمشر کرزي د واکمنۍ په دویمه دوره کې د امنیت شورا د دفتر مرستیال او هم د ولسمشر خاص دستیار شو. دا مهال نو ډاکتر سپینا او

ابدالي دواړو په یوه دفتر کې کار کاوه. د ډاکتر سپینا له پخواني بگرونډ سره هم د شیدا محمد ابدالي چندان جوړه نه وه، خو دا چې شیدا محمد ولسمشر ته ډېر نږدې کس و، نو ځکه خو د ډاکتر سپینا زور پرې ونه رسېده. شیدا محمد ابدالي په امنیت شورا کې ډېر واک درلود. یوه ورځ یې زه پاس خپل دفتر ته وغوښتل، راته یې وویل چې ستا فعالیتونه موږ تائیدوو، د رییس صاحب هم خوبېږي، خو رییس صاحب (ولسمشر) په داسې موقف کې دی چې هغه خپله څه نه شي ویلای، موقف یې لوړ دی نو هغه خو د ټولو جمهور رییس دی. ما ویل، هو د ټولو دی خو ټولو کې پښتانه نه راځي. موږ هم وایو چې دی د ټولو دی، خو عدالت دې تامین کړي، مرستیالان یې هم باید د ټولو وي نه د یوه قوم. ده وویل د هغو خبره نو بیا جلا ده. هغوی خو دا کار کوي (مانا خپل قوم پالي) نو موږ او تاسې باید د هغوی غوندې نه شو، ما ویل کومه لاره ستا په نظر موجوده ده چې عدالت تامین شي. ده وویل: ((رییس صیب وایي که ټول د (یون) په شان وای او خپل حق یې غوښتلای، نو ماته به هم کار اسانه و، ما به ویل هغه دی دوی هم خپل حق

غواړي، پر ما به یو ډول فشار وای)). شیدا محمد ابدالي زیاته کړه: ((پښتانه وزیران دې خدای خوار کړي، خپل موقف ساتي، د خپلې څوکۍ په غم کې دي)). ما ویل اول خو یې همداسې خلک راوستي او دویم یو نیم که ځان و خوځوي، نو پر هماغه ورځ یې لږې کوي او څوک یې اواز نه اوري او زه خو په داسې موقف کې یم چې چندان موقف نه دی، هر وخت چې راته ووايي لاږ شه زه خپله خوشاله یم. ده وویل: ((ستا خبره رښتیا ده، څه موده وړاندې څو تنه وزیران او نور مطرح کسان سره کېناستو، اول کې د رییس صیب هم خوبه وه، دوی وویل چې په ملي موضوعاتو او نورو غټو مسایلو کې به گډ موقف نیسو، هم په کابینه کې او هم به په نورو مهمو غونډو کې یو د بل موقف تائیدوو، خبره به مو یوه وي، پر رییس صیب به هم ډېر فشار نه راوړو، موږ به خپل کارونه خپله کوو. فاروق وردگ، زاخېلوال، رحیم وردگ، جیلاني پوپل او نور ټول په دې پروگرام کې شامل وو، څو غونډې مو هم وکړې، خو وروسته رییس صیب وویل چې دې کې باید د ټولو قومونو خلک وي، باید دا کار پراخ شي او ملي شي نه د یوه قوم. بیا زموږ هغه پروگرام هملته پر تپه ودرېد)). شیدا محمد هم کله کله د نورو افغانانو په شان د زړه وینې څښلې، سړی نه پوهېده چې اخر شکایت چاته وکړي، دوی هم ناراضه او ولس هم ناراضه. شیدامحمد به کله زموږ د هغه ملي دریځ ملاتړ هم کاوه چې د ټولو افغانانو خیر به په کې نغښتی و. د هغه دفتري ملاتړ هم له ما سره ملگری و، خو زما د دفتر کارونه انجنیر صاحب ابراهیم پورې تړلي وو، شیدا محمد سره مو دومره سروکار نه درلود. شیدا محمد هم لکه د انجنیر صاحب ابراهیم په شان سهارنۍ جلسې ته نه حاضرېده. جلسې به اکثره ډاکتر سپینتا پرمخ وړلې او که هغه به نه و، نو د امنیت شورا بل مرستیال بناغلي (حکیم نورزي) به جلسې پرمخ وړلې. شیدا محمد که څه هم په امنیت شورا دفتر کې زیات واک درلود او یا هم ولسمشر ته تر ډېره نږدې کس گڼل کېده، خو له دې موقف او مقام څخه یې هغسې گټه پورته نه کړه چې ورته په کار وه.

شیدا محمد ابدالي بیا وروسته په هند کې د افغانستان د لوی سفیر په توګه وټاکل شو.

۵- عبدالحکیم نورزی: عبدالحکیم نورزی اصلاً د ارزګان ولایت دی، چېي افکار لري او پخوا یې د خلکو دیموکراتیک ګوند په (خلقي) څانګې پورې اړه لرله، د خلکیانو د واکمنۍ په بهیر کې د (کام) یا (اکسا) یانې د همغه وخت د څارګرې ادارې مرستیال پاتې شوی. د ډاکتر نجیب الله تر حکومت وروسته په کویت کې د پاکستان د استخباراتو له خوا بندي او بیا تر

(عبدالحکیم نورزی)

څو کلن زندان وروسته اروپا ته لاړ، هلته په بلجیم کې اوسېده، بیا یې د روم له بهیر سره اړیکې پیدا کړل او له حامدکرزي سره هم د همدغې پروسې له مخې اشنا شو، کله چې موقته اداره جوړه شوه، حکیم نورزی هم لکه د نورو افغانانو په شان له اروپا څخه کابل ته راغی او دلته د حامدکرزي له

خوا د ملي امنیت د ادارې د مرستیال په توګه وټاکل شو. خو د ملي امنیت له رییس (امرالله صالح) سره یې ګوزاره ونه شوه، هره ورځ به د دواړو تر منځ جنجالونه وو. دا نو هغه مهال و چې حکیم نورزي پخواني چپ افکار ځنډې ته کړي وو او ملي فکر یې راخپل کړی و. امرالله صالح بیا دې ډول افکارو سره علاقه نه لرله او دا مهال د دې ادارې له خوا د عامو افغانانو په تېره بیا د پښتنو افغانانو د ځورونې لړۍ په چټکۍ سره روانه وه، د هر پښتون د ځینې لپاره د (طالب) او (القاعدې) له نسخې څخه کار اخیستل کېده او د خپل هر جنایت د پټونې لپاره یې د (جهاد) او (مقاومت) تعویذ کاراوه. پر (حکیم نورزي) چې د چپي افکارو یا د خلکیتوب کومه پخوانۍ ټاپه وه، نو امرالله

صالح کولای شول د (جهاد) د لفظ په کارولو سره هغه ته هر ډول ستونزې راولاړې کړي.

نورزي ډېر وخت په ملي امنیت ریاست کې طاقت ونه کړای شو. بیا یې د پخواني پاچا اعلیحضرت محمد ظاهر شاه د کورنیو له ځینو غړو، (سلطان محمود غازي) او نورو سره (دملي وحدت ولسي تحریک) په نامه یو سیاسي حرکت جوړ کړ. په لومړیو کې ډېر په کش کې روان و، تر یو څه مودې وروسته د ده او سلطان محمود غازي تر منځ اختلاف راغی، غازي او نور خلک له دې ولسي تحریکه وایستل شول او د تحریک مشرتابه ټول ده ته پاتې شو. فعالیتونه یې په لومړیو کې منظم او گرم وو، خو وروسته وروسته بیا سست شول او دا ډول تحریکونه نور هم پسې زیات شول. حکیم نورزی بیا وروسته د حامد کرزي له خوا د ملي امنیت شورا دفتر د مرستیال په توګه غوره شو او همدلته یې دنده پیل کړه. نورزی که څه هم په ملي امنیت شورا دفتر کې لکه د انجنیر ابراهیم او شیدامحمد ابدالي په شان ډېر زیات صلاحیت نه لري، خو په ملي مسایلو کې د ټینګ دریځ خاوند دی. په انګلیسي ژبه هم پوهېږي او په دري ژبه هم، خو په رسمي غونډو او میتونګونو کې همپس په پښتو غږېږي، د چا په کیسه کې هم نه دی چې څوک پرې پوهېږي او یا نه پوهېږي، یا پرې خوښېږي، که خفه کېږي؟ د درېو کلونو په ترڅ کې چې هر وخت د غرمې ډوډۍ پر سر یوځای وو او د ډاکتر سپنتا په ګډون به د امنیت شورا ټول مشرتابه چې تعداد یې لسو تنو ته رسېده، د غرمې ډوډۍ مو یوځای خوږه، ډاکتر سپنتا د مېز په سر کې د مشرتابه پر څوکی کېناسته، مرستیالان او ریيسان به د مېز دواړو خواوو په اوږدو کې. نورزی به د ډاکتر سپنتا تر څنګ د یوه تن په فاصله، خو هغه ته تقریباً مخامخ کېناسته، د درېو کلونو په ترڅ کې ډاکتر سپنتا یوه ورځ هم یوه کلمه د خدای د رضا لپاره په پښتو ونه ویلې او حکیم نورزي یوه کلمه په دري، خو دواړه به لګیا وو، خپل گرم بحث به یې کاوه. یوه به دري ویله بل به پښتو، یو

بل ته یې دا هم نه ویل چې ته ولې دري وايې او بل پښتو، دا پوښتنه او ناراحتي یې هم نه کوله چې یو بل لا په پښتو او دري نه پوهېږو. حقیقت دا دی چې دواړه په پښتو او دري پوهېدل، خو ډاکتر سپنتا پښتو نه ویلې او نورزي دري. خو مفاهمه او مکالمه روانه وه، کله چې به د دفتر ملگرو دا حالت وکوت، نو سره موسکي به شول، یوه نیمه خبره به نورو ترجمه کړه، نو دوی به بیا ویل نه! پوهېږو. تر هغه دمه چې زه هلته په دفتر کې وم، د ډاکتر سپنتا او نورزي صیب د ژبې مقابله روانه وه او یو بل ته تسلیم نه شول.

حکیم نورزی اوس هم د یوه سیاسي دریخ خاوند دی، خو ما به ورسره کله ټوکې کولې چې ستاسو سیاست ډېر کلاسیک دی، ستمیان، جمعیتیان او پرچمیان درباندي ډېر تېز دي، هغوی ماډرن دي، خو تاسو کلاسیک یاست داسې لکه عصري طب او یوناني طب، یا عصري ډاکتر او یوناني حکیم جي، هغه به خندل. له حامدکرزي سره د نورزي رابطه ښه وه، خو داسې هم نه وه چې د هغه خبره دې ومني او یا دې وخت پر وخت ورته د ملاقات وخت ورکړي. نورزي هم دا دفتر غنیمت گڼلې و، خپلې شپې او ورځې یې تېرولې. تر دې ځای بالا ده ته کوم بل مناسب ځای نه پیدا کېده، لوړ معاش، مرمی ضد موټر او امنیتي گارد ټول سهولتونه ورسره وو. کله چې ما استعفی ورکوله، نو نورزي صیب سره مې هم مشوره وکړه، د هغه خوښه نه وه، ماته یې ویل: ((سخت امنیتي مشکلات به درته پیدا شي، ټلوېزيون به دې در وټري او نور گڼ شمېر مشکلات به درته پیدا کړي، اوس خو د دولت پرده درباندي خوره ده، د جمهور رییس ملاتړ درسره دی. دا چې درسره دی که نه پر دې خو یوازې زه او ته پوهېږو، خو بهرون ته دا نور خلک خو داسې فکر کوي چې یون مانا کرزی. که زما منې استعفی مه ورکوه.)) ما ویل اول وي که اخر وي له دې ځایه به خو، پرېرده چې پر خپلو پښو ودرېږو، دا خطرونه غیر له هغې هم راروان دي، ځانونه باید ورته تیار کړو. ده ویل ((ما هم خپله استعفی ورکوله خو هېڅ بل داسې ځای چې ځان په کې خوندي احساس

کړم، نه لرم، دې خلکو (شمالټلوالې) سره مې هسې هم له پخوا نه وړانه ده، ټول واک هم دوی سره دی، نو ډېر مشکلات به راته پیدا کړي، نو ځکه مې دلته هسې سر په سیوري کړی دی.))

حکیم نورزي رښتیا هم دلته سر په سیوري کړی و، نور کوم زیات عملي صلاحیت ورسره نه و. خو که چېرې لږ هم ورته لاره خلاصه وای کار یې کولای شو، د خپل گوند (د ملي وحدت ولسي تحریک) سخت ستایونکی و، یوه ورځ یې د (پاکستان د راکټي بریدونو) او (حکیم شجاعی) پر ضد مظاهره اېستله، ماته یې وویل یاره یو لک نفر به راشي، ما ویل، هېڅ امکان نه لري. بیا یې وویل، مور خو د (۳۰) زرو کسانو تابیا نیولې، خو کېدی شي خلک تر دې زیات شي، ما ویل (دوه زره) کسان حاضر کړه، دوه ساعته ټلوېزیون کې وخت درکوم، ده ویل راکړه لاس! ما لاس ورکړ. د مظاهرې پر ورځ ټول (۱۴۰۰) کسان وو، خو ده بیا ویل چې تر (۳) زرو زیات وو، سره له دې چې میډیا ټول عکاسي کړي وو، هغه هم داسې نه وو چې ټول د ده د تحریک کسان وو، عام خلک چې د پاکستان د توغندیو خلاف وو او د حکیم شجاعی ظلمونه یې غندل، هغه هم په کې شامل وو. خو مور یې له ټلوېزیون څخه ټول راپور په منظم ډول خپور کړ. په هر حال حکیم نورزی داسې یو شخص دی چې پر ملي ارزښتونو ټینګ ولاړ دی او که زور یې ورسې په دې لاره کې قربانی ته هم تیار دی.

۶- محمد ضیاء صالحی: بناغلی (ضیا صالحی) په ارگ کې دومره لوړ مقام نه لري، د امنیت شورا په دفتر کې مالي او اداري مسول دی. تر دې وړاندې همدلته د اطلاعاتو د اخیستلو د څانګې مشر و، خو له (انجنیر صاحب ابراهیم سپین) زاده سره د نږدې اړیکو له امله مهم ګڼل کېږي. پخوا یې له (جنرال دوستم) سره کار کاوه د هغه ژباړن و او تر هغه دمخه د ډاکتر نجیب الله د حاکمیت په دوره کې د دولتي امنیت د ریاست (خاد) غړی و. په اردو، پښتو، دري، روسي او انګلیسي ژبو پوهېږي، ډېر ماهر، چالاکه او د

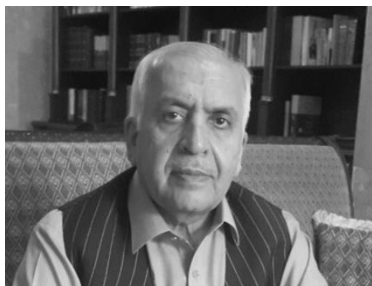
وخت پر نزاکتونو پوه دی. د سلگونو خلکو د تېلفون نمبرونه یې په یاد زده دي، یوه ورځ چا ورڅخه پوښتنه وکړه چې د تېلفون دا دومره نومېرې دې ولې له یاده زده کړې؟ ده ورته وویل، دا چل روسانو مور ته ښودلی دی، ځکه که د یادښت کتابچه دې ورکه شي او یا د چا لاس ته ورشي، نو ذهن خو دې خپل دی. صالحې سره د هر نظام کیسې وې، د ډاکتر نجیب الله، د حضرت صبغت الله مجددې، د برهان الدین رباني، د جنرال دوستم، احمد شاه مسعود، انجنیر گلبدین حکمتیار، حاجي قدیر او نورو ډېرې حساسې کیسې ورسره دي، یوه ورځ ورته (ملک قريشي) په ټوکو کې وویل: ((هر نوی نظام چې راشي که په هغو لومړیو دوو ساعتونو کې یې ونه وژلې، نور دې نه شي وژلې، بیا به همغه نظام کې ته تر ټولو ډېر مطرح یې)). ده هم ورته وویل: «رښتیا هم د دوو ساعتونو وخت ته ضرورت لرم.» سرور ثبات صیب پرې غږ کړ: ((یاره که زه یم نو په همدې اولو دوو ساعتونو کې دې چاره کوم)). ضیا صالحې د خپل ماموریت په لسکلنه دوره کې یوازې یو دوه ځله ولسمشر حامد کرزي سره لیدلي دي، خو ولسمشر یې ښه پېژني، دا مهمه نه ده چې دی ولسمشر سره وگوري او که نه، هغه څوک چې ولسمشر سره هره ورځ گوري، دی بیا هغه سره هره ورځ گوري؛ انجنیر ابراهیم سره دی هر وخت کتلاي شي او په اکثره بهرنیو سفرونو کې ورسره مل وي. د انجنیر ابراهیم خبره ځمکې ته نه غورځوي، ژبه یې ډېره نرمه ده، هرې خواته یې اړولای شي. صالحې پخواني چپي نظریات لري پخوا یې له (پرچم) گروپ سره تړاو درلود، خو د وخت له غوښتنو سره سم ځان ډېر ښه اعیارولای شي. صالحې په امنیت شورا کې د پوره واک او ځواک څښتن دی، خو د ده مزه هغه وخت باران یوړه چې امریکایانو له یو چا څخه د یوه کرولا موټر د ډالۍ اخیستلو په تور ونیو. دا نیونه د صالحې د زوی د واده پر شپه تر سره شوه، د هغه شخصیت ته یې ډېر زیان واړوه. دا مهال ډاکتر رنگین دادفر سپنتا د امنیت شورا د دفتر مشر و، د هغه هوکړه هم په کې شامله وه. کله چې

ولسمشر د انجنیر ابراهیم په واسطه خبر شو، نو ژر یې مداخله وکړه او صالحی یې له زندان څخه راخلاص کړ. دې کار امریکایان هم په غوصه کړل، د امریکایانو او کرزي تر منځ مناسبات هم خراب شول.

امریکایانو اصلاً صالحی د هغو زرگونو ټلېفونونو له امله نیولی و چې ده په تېرو وختونو کې بېلابېلو خلکو ته کړي وو. صالحی انجنیر ابراهیم سره تر دې دمخه څو ځله روسیې او هندوستان ته هم سفرونه کړي وو. ویل کېږي چې روسیې ته د انجنیر ابراهیم سفر او له هغو سره د مناسباتو د بیا رغونې لپاره صالحی له خپلو پخوانیو مناسباتو څخه ګټه اخیستې وه. روسیې ته د انجنیر ابراهیم د سفر په باب معلومات د امرالله صالح له خوا امریکایانو ته ورکړل شوي وو. لنډه دا چې د صالحی د فعالیتونو په باب امریکایانو سره ګڼ شکونه وو، نو په دې خاطر یې هغه د افغاني ځواکونو په واسطه ونیوه. د صالحی په باب دا وخت په امریکایي ورځپاڼو په تېره بیا (نیویارک ټایمز) کې ځینې لیکنې هم خپرې شوې چې صالحی یې خورا نارامه کړ. صالحی په دې برخه کې له ډاکتر سپنتا او طلوع ټلوېزیون څخه چې د ده په وینا یې دا مهال له امرالله صالح او ډاکتر سپنتا څخه الهام اخیسته، سخت سر ټکاوه. خو صالحی سره هم کېدی شي داسې رازونه وو چې ولسمشر پرې ټینګ ودرېد او امریکایانو هغه تر (۲۴) ساعتونو وروسته بېرته پرېښود. تر هغه وروسته ضیا صالحی بیا له امریکایانو سره خپل روابط ورغول او تر دې پېښې وروسته یې بیا هم څو ځله امریکا ته له انجنیر ابراهیم سره یوځای سفر وکړ او نورو هېوادونو ته هم ورسره په سفر لاړ، خو بیا هم د صالحی د نیونې اصلي علت معلوم نه شو. صالحی سره له دې چې د دې دفتر مالي او اداري مسول دی، خو بهر ته د بهرنیو چارو تر رییسې زیات سفرونه لري او د سفرونو په مانا او محتوا هم له انجنیر ابراهیم او ده پرته نور څوک نه پوهېږي. علماوو شورا او ځینو جهادي قومندانانو ته د پیسو په رسونه او وېش کې هم صالحی صلاحیت لري. لنډه دا چې په امنیت شورا دفتر کې تر ده بل موثر رییس نه

بنکاري.

۷- عبدالله پوپل: د بناغلي (عبدالله پوپل) اصلي استوگنځی کندهار دی. بیا امریکا ته تللی او هلته ډېره موده اوسېده، یو وخت د روم له پروسې سره ملگری شو، د ولسمشر له ورونو؛ قیوم کرزي او په تېره بیا له محمود کرزي سره نږدې اړیکې لري. د طالبانو تر سقوط وروسته بیا څه موده په کندهار کې بناړوال و. د ډېرې لنډې مودې لپاره په ننگرهار کې هم بناړوال

(عبدالله پوپل)

پاتې شو، تر هغه وروسته بیا د امنیت شورا په دفتر کې د ولایتي برخې رییس شو. عبدالله پوپل د ولسمشر له کورنۍ سره د خپلولۍ یو څه اړیکې هم لري، کله کله یې کور ته هم ورځي. خو ولسمشر پوپلزو ته چندان ارزښت نه ورکوي. البته په کندهار کې کېدی شي دا خبره معکوسه وي،

خو دلته په کابل کې پوپلزي هغه د چا خبره په دوه توته هم نه اخلي. ولسمشر فکر کوي، هغه څوک چې تخلص یې پوپل یا پوپلزی وي، نورو ته دا انگېرنه په لاس ورکوي چې ولسمشر گڼي قبیلويت پالي، په همدې خاطر پوپل او پوپلزو ته ډېره مخه نه ورکوي. ما څو ځله پوپل صیب ته وویل چې دا تخلص دې بدل کړه، د دې پرځای چې علي، حسيني یا جعفري تخلص کېږدې، ډېره گټه به درته ورسوي، ما ورته زمور د یوه ملگري کیسه وکړه چې ډېر با استعداد و، خو تخلص یې (توتاخېل) و، په هېڅ لور پوست کې تر اخره مقرر نه شو، کوم ځای کې چې به کوم مهم پوست ته وړاندې شو، نو د توتاخېل د تخلص په لیدو سره به یې یو لور پوري او یا تیت پوري چارواکي مخالفت وکړ، بېرته به یې له لېسته وويست، یوه ورځ یې ماته وویل: هېڅ په خپل عیب نه پوهېږم، هر څه ته برابر یم، په هر څه مي سر خلاص دی، خو

چې کوم پوست ته پیشنهاد شم، د نامعلوم علت له امله بېرته رجېکت شم، نه پوهېږم چې کوم عیب لرم. ما ورته وویل عیب خو دې معلوم دی، ده وویل څه شی! ما وویل: اول پښتون او بیا توتاخېل یې. ته همدا اوس دا تخلص لري کړه چې څومره ژر مقررېږي، ده ویل نو څه وټاکم، ما وویل سادات، قريشي، حسيني او داسې نور، ده تخلص بدل کړ، (سادات) یې پرځان کېښود، اوونۍ لا وتې نه وه چې یو چېرته معین شو، بیا تر هغه ځایه بل ښه ځای کې معین شو او اوس هم د یوه وزارت مرستیال دی، نو که ته هم غواړې د رییس صیب د خپلولۍ له څپېرې بېغمه شي، دغسې یوه چاره وکړه، هغه راته وویل: ((عجیبه خبره دې وکړه، خو والله که دغه چل راځي، موږ ساده خلک یو)). پوپل صیب د دربار پر نزاکتونو او ژبه هم پوهېده، خو په ډېر کلاسیک ډول او دا ډول درباري چلند په دې عصري زمانه کې نه چلېده.

زموږ چې به کله زړه تنگ شو، نو د ده دفتر ته به لاړو، سملاسي به یې جای راوغوښت، یوه بل ته به یې سپکې سپورې وکړې، د ده عادت و چې زړه کې یې خبره نه ټینګوله او راساً یې په کنخلو بدلوله؛ د ده ماینه، د ده ارتینه، د ده ارتینه په تا او داسې نور. یوه ورځ یې راته وویل، ستا په زړه کې به څه گرځي چې دا پوپل دومره پوچ خولی سړی دی، والله که داسې یم، خو دې د خړه زامنو ته چې کنخل ونه کړې زړه دې طاقت نه کوي، نو ته او خدای چې دوی ته څه وايي! یوه ورځ (ملک قريشي) عبدالله پوپل ته وویل چې عیناً عزیزالله واصفي صیب درڅخه جوړ شوی، نړه کنخلې کوي، واصفي صیب هم داسې دی، یوه شېبه یې خوله له کنخلو خالي نه وي. د ده ارتینه، د ده ښځه، د ده ماینه، د ده پلان د ده بستان، داسې داسې کم، یوه ورځ ورته په کندهار کې یو سپین ږيري وویل، واصفي صیب په دې کنخلو کې هېڅ وقفه نه راولې، یوه نه یې باسې بل کې یې ننباسې، داسې لکه پخواني تېلفونچیان چې یو نه یې باسي، بل کې یې ننباسي، نو قريشي صیب

هم پوپل صیب ته وویل چې پر تا هم هغه کانه شوې ده. ټولو وخنډل، پوپل صیب وویل، والله که واصفي ملامت وي، له کنخلو پرته مې په بل شي زړه نه یخېږي، دا د خره زامن که په ادبیاتو اصلاح کېدی، یون صیب به اصلاح کړي وو، نو زموږ چې به زړه تنگ شو، د پوپل صیب دفتر ته به لاړو او کله هم د ثبات صیب دفتر ته. پوپل صیب به کله کله ډېرې جالبې سیاسي او د رمازه خبرې هم لرلې، یوه خبره ما همغه وخت د یوې خاطرې په توگه ځان سره ثبت کړې چې دا دی دلته یې وړاندې کوم.

د وینو سېلاب!

د جمهوري ریاست د دویمې دورې تر ټاکنو وروسته د کابینې د جوړونې موضوع ډېره گرمه وه، د هر وزارت لپاره د بېلابېلو نوماندانو نومونه زمزمه کېدل. په دې لړ کې د بهرنیو چارو وزارت لپاره د ښاغلي زلمی رسول نوم هم ډېر یادېده. ښاغلی زلمی رسول په خوله غلی، په زړه کې پوه، ډېر ارام، نرم او د ښه سړیتوب یوه بېلگه ده، ښاغلی زلمی رسول لکه څنگه چې په ښه سړیتوب کې حد و برید نه لري، دغسې یې د بې جرټۍ برید هم معلوم نه دی. عیناً لکه خپله جمهور رییس حامد کرزی. د کرزي ډېر خصوصیات په مستقیم او نامستقیم ډول هغه ته انتقال شوي دي. یوه ورځ سهار د ثبات صیب دفتر کې ناست وو، څو تنه نور هم وو یو دم عبدالله پوپل وارخطا رانونت، ویې ویل: ((عجیب او خطرناک خبر)) موږ وویل څه دي ووايه! ده وویل: ((همدا اوس خبر شوم رییس صیب پرېکړه کړې چې رحیم وردگ له دفاع وزارتته لرې کوي او پر ځای یې زموږ ډاکتر صیب زلمی رسول مقرروي.)) پوپل صیب وویل: ((زما تشویش په دې کې دی چې که دا کار وشي افغانستان کې به (د وینو سېلاب) وبهږي، افغانستان کې هسې هم دېرش کاله وینې بهېدلې دي، نور نو د وینو تاب نه لري او دا سړی خو داسې (جدي)! دی چې په همغه اوله ورځ به یې سفر بري اعلان کړې وي. د طالبانو سابه به یې هم په مالگه کړي وي او د شماليوالي هم، خو خدای

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

دې د پاکستان ژوند ته خیر کوي.)) پوپل صیب په ډکه خندانه خوله دا خبره وکړه، دې سره ما بیا ثبات صیب ته وویل: ((ته یې منې؟)) هغه وویل: ((چې پوپل صیب یې وایي، نو اوس یې منم او بل ته لا اوس هم د رییس صیب په کارونو کې شک کوې، اوس یې هم نه منې؟ ایا تر دې یې نور (ښه!) تصمیمونه نه دي نیولي؟))

دا او دېته ورته ډېرې عجیبې خبرې په دفتر کې تبادلې شوي، ټولې د لیکلو وړ دي، خو یوه نیمه یې زما د قلم تر نوکې راوړسېدله. عبدالله پوپل د ولسمشر له خپلولۍ سره سره بیا هم په هماغه یوه گېر کې روان و، هېڅ وده یې ونه کړه، زلمي رسول ته یې هم ځان نږدې نږدې کاوه. انجنیر ابراهیم او نورو ته هم، خو په دفتر او تر دفتره بهر د زیات واک و ځواک خښتن نه شو. کله کله به گل اغا شېرزي او یا هم کوم بل والي په کومه ډالۍ ونازوه، نور یې نو د نورو چارواکو په شان له دولتي څوکۍ څخه ډېر کار وا نه خیست. کله چې زلمی رسول د بهرنیو چارو وزیر شو، نو عبدالله پوپل هم ورسره لاړ، هلته یې د ولایتي برخې مسول کړ، خو څه موده وروسته پښېمانه و، نه دلته بېرته راتلای شو او نه هم هلته خوشاله برېښېده.

۸- ملک قریشي: ښاغلی (ملک قریشي) اصلاً د کندهار اوسېدونکی

(ملک قریشي)

دی. لوړې زده کړې لري او د ولسمشر حامدکرزي د مېرمنې (زینت کرزي) ورور دی. ډېر هوښیار او دروند ځوان دی. د امنیت شورا په دفتر کې د (تحلیل او ارزونې) د ریاست مشر دی. هم د خپل لیاقت له وجې او هم دا چې د ولسمشر کرزي اخیښی دی، په دفتر کې پوره صلاحیت لري او

هم ورته خلک احترام کوي. خو هغه خلک چې دی نه پېژني، نه غواړي دی ورته په لوی لاس له حامد کرزي سره د خپلې خپلولې یا کورنیو اړیکو په باب څه ووايي، که ولسمشر کرزي نه وای، نو هم ده، د دې او تر دې د لوړې څوکی لیاقت درلود. ملک قریشي ډېر ظریف سړی دی. ښه د گپ او شپ انډیوال دی، د ده ټوکې د عبدالله پوپل په شان لوڅې نه دي. د ادب په چوکاټ کې دي او ډېرې ظریفانه دي. په دفتر کې یې هم چا سره ټکر نه دی کړی، زما سیاسي نظریات یې خوښېږي، اکثره وخت یې د دفتر په غونډو او بهر کې زما له سیاسي دریځه ملاتړ کړی، خو نور په مجموعي ډول د نرم مزاج څښتن دی. کله چې به د دفتر مشران نه وو، نو رییسانو به د ډوډۍ پر سر د گپ او شپ ښه محفل جوړاوه، هر چا به هر ډول ټوکې کولای شوې، خو کله چې به مشران راغلل، نو بیا به خبره یو څه په پرده کې شوه.

ملک قریشي چې کله ټوکه کوي، نو له موضوع سره په ارتباط یې کوي، ان له ولسمشر سره په یوه ظریفانه انداز غږېږي. یوه ورځ ما قریشي صیب ته وویل: ((که له وسه مو پوره وي، رییس صیب ته په کور او دفتر کې غوږه مالان مه پرېږدئ چې دا سخت تاوان رسوي.)) ده هم له غوږه مالانو سر وټکاوه او ویې ویل چې: ((د رییس صیب پر ذهن تاثیر لري، ښه کار ورته بد او بد ورته ښه معرفي کوي او بله مهمه خبره دا ده چې د رییس صاحب دوستان له هغه څخه لرې ساتي، څوک چې هغه ته کار کوي او هغه ته یې منډې وهلې، له هغه څخه یې لرې ساتي.)) دلته د ولسمشر کرزي په دربار کې غوږه مالان ډېر دي د همدې درباري غوږه مالانو په باب یوه کیسه راوړم، یوه ورځ ما او ملک قریشي سره د زړه خواله وکړل او بیا مې هغه د یوې خاطرې په توگه ثبت کړل:

په دې ټیم؟

یوه ورځ ما (یون) ملک قریشي سره د درباري غوږه مالانو د ناوړه رول په

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

هکله خبرې کولې، ملک قريشي راته یوه کیسه وکړه، کیسه لنډه، خو جالبه ده، قريشي وویل: ((یوه شپه د رییس صیب په کور کې ناست وو، څو تنه نور مخور یې هم مېلمانه وو، ټولو تر حده زیات د رییس صیب توصیف وکړ، داسې توصیف چې زه پرې له ورايه پوهېدلېم چې صداقت په کې نه شته او یوازې د رییس صیب د خوشالۍ په خاطر دی، ما خبرې نه کولې، غوږ وم، یوه په کې وویل: رییس صیب دومره غټ کارونه دې وکړل، افغانستان دې بېرته راټول کړ، د ملي وحدت لپاره دې دومره کار وکړ چې له نا پرته هېچا هم نه شو کولای په همدې خاطر درته ټول د ملي وحدت سمبول وایي، خو یو بل مهم کار درته پاتې دی، هغه دا چې تر څو یې تر اټکه ونه نیسې له پاکستانه مو خلاصی نه شته، په آرامه مو نه پرېږدي او دا کار یوازې ته کولای شي)). قريشي وویل: ((رییس صیب ته هم دې خبرې خوند ورکړ وې ویل: ((رښتیا هم تر اټکه چې یې ونه نیسو، خلاصی مو نه شته)) دې وخت کې زما اوسپله تنگه شوه له خولې مې ووتل: ((په دې ټیم؟ په دې ټیم خو والله که تر محمود خان پله پورې هم لاړشئ)) زما دې خبرې سره غوږه مالان ټول غلي شول او رییس صیب په موسکا کې خو لږ په قهرجنه لهجه وویل: ((یاره د امنیت شورا والا یې له دې چې چایونه وڅښي او منفي فکر وکړي نور هېڅ کار نه کوي)).

د ملک قريشي ((په دې ټیم؟)) خبره ځکه دلته په زړه پورې وه او کښن یې درلود چې په همدې نږدې ورځو کې د ثور پر (۴م) نېټه د ((جشن)) په مناسبت جوړه شوې غونډه، د مخالفو وسلوالو له خوا گډه وډه شوه، د ولسي جرگې د وکیل (فضل الرحمن ځمکنی) په گډون څو تنه په کې ووژل شول او نورو ټولو پوځیانو او ملکبانو له صحنې څخه پښې سپکې کړې. د غوږه مالانو د (اټک) د نیولو د هیلي پر وړاندې د ملک قريشي له خوا (په دې ټیم) ترکیب استعمالول، د یوه داسې واقعیت څرگندونه وه چې هر وخت په ارگ کې پېښېږي.

کله چې زلمی رسول د بهرنیو چارو وزیر شو، نو ملک قريشي هم ورسره لار او هلته د وزیر د دفتر د رییس په توګه مقرر شو.

۹- سرور ثبات: په امنیت شورا کې یو تن بل هم چې له ولسمشر سره پېژني، هغه بناغلی (سرور ثبات) دی. مخکې د امنیت شورا مالي او اداري

(سرور ثبات)

رییس و او وروسته د تحلیل او ارزونې رییس شو. سرور ثبات پخوا چې نظریات او شعله یانو سره اړیکي درلودل، د جهاد په دوران کې له جهادي لیکو سره یوځای شو، تر جهاد او تنظیمي جګړو وروسته لندن ته لاړ، د طالبانو د نظام تر ړنګېدو وروسته بېرته کابل ته راغی

او اوس دا دی دلته د امنیت شورا دفتر کې دریس په توګه دنده تر سره کوي. پر اداري کارونو یې سر خلاص دی، خو په سیاسي کارونو کې هغومره وخت او صلاحیت ورته نه دی میسر شوی. کله کله د امنیت شورا دفتر په ځینو مهمو کورنیو او نورو غونډو کې چې بهرنیان په کې ونډه لري، ده ته هم د ګډون بلنه ورکول کېږي. خو بیا هم ډېر فعال نه برېښي. کله چې رسمي غونډې نه وي، نو د ده دفتر ته د مجلس لپاره ورځو. خو زموږ د راټولېدو اکثره وخت د غرمې د ډوډۍ مهال وي. دولس نیمې بجې د ډوډۍ لپاره سره په یوه سالون کې یو ځای کېږو، د امنیت شورا د دفتر مرستیالان او ریيسان یوځای ډوډۍ خوري، همدا ځای له یو بل څخه د احوال پوښتلو او د نویو زړو مسایلو د بحث لپاره مناسب وخت وي. دلته چې څومره سیاسي بحث کېږي په رسمي غونډو کې هغومره نه کېږي، د ډوډۍ وروستی وخت معلوم نه وي، هر چا چې هر وخت ډوډۍ خلاصه کړه، خپل دفتر ته تللی شي. دلته ډېر سیاسي، اجتماعي او نور بحثونه

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

کېږي، کله کله خبره ترخه هم شي، خو ډېره کمه. دا چې خبرې ډېرې نه گرمېږي د دې علت دا دی چې په دې دفتر کې اکثره د یوه نظر خلک راټول شوي، البته څه ناڅه اختلافات به لري، خو بیا هم ډېر زیات اختلافات نه لري، کله چې ډاکټر سپنتا د دې دفتر رییس شو، نو د ډوډۍ پر مهال یې چې وکتل اکثره پښتانه دي، دا حالت پرې ښه ونه لگېده، یوه ورځ یې د ډوډۍ پر سر یاده کړه چې دلته ټول پښتانه دي باید اصلاحات راشي، ما ورته وویل، د خلیلي او فهیم دفترونو ته لاړ شه، چې هلته څه حال دی؟ هغه وویل، هغوی به هر څه کوي، خو موږ او تاسې باید هغسې ونه کړو، تر سپنتا دمخه ډېر زیات سیاسي اختلافات نه وو، یوازې د دفتر و چې ته په کې په ازاده توگه غږېدلی شوی، یوازې د دفتر و چې ولسمشر پرې حساب کولای شو او خبره یې پرې چلېدله او کوم مخالفت یې نه درلود. سرور ثبات له سپنتا سره هم خپل پخواني تنظیمي اړیکي درلودل، خو اوس یې هغو پخوانیو مناسباتو ته چندان ارزښت نه ورکاوه. نو د امنیت شورا دفتر غړمنی، کله په سیاسي ټوکو او کتابو سره سرته رسېدله. د دې ډول کنایو یوه بېلگه به هم دلته وړاندې کړم:

ته یې منې؟

((ته یې منې؟)) دا ترکیب یو شالید لري، وایي چې په یوه کلي کې یوه ښځه له یوه سړي سره جوړه وه! اوونۍ یا میاشت کې به یې یو ځل چانس پیدا کاوه، چې له خپل یار سره وگوري؛ د کلي په کومه کنډواله کې پیوستون وکړي او خپله غریزه په نامشروع ډول رفع کړي، د کلي خلک ورو ورو پر دې مسله خبر شول، د خلکو تر منځ پېسپک او گونگوسی شروع شو، ورو ورو دا خبره له یوې خولې بلې ته انتقالېدله، ان خبره دې ښځې ته هم راورسېدله، چا ورته وویل چې ټول کلی په دې کار خبر شوی، خو ښځې پر ځان نه برابروله، همداسې یې ځان ناگاره اچوه، یوه ورځ بیا یې د دې بدې

معاملې نوبت راوړسېد، بنځه له خپل یار سره یوځای شوه، د معاملې په جریان کې بنځې پر سړي غږ وکړ: ((سړیه د دې کلي خلک ما او تاپسې خبرې کوي چې زه او ته یو بل سره جوړ یو، ته یې منې؟)) سړي پر خپلې معشوقې غږ کړ: ((نه بابا د دې کلي خلک همداسې دي، دوی په هر چاپسې خبرې کوي.)) دا کیسه یا ټوکه ما د امنیت شورا دفتر کې بېلابېلو رییسانو؛ عبدالله پوپل، سرور ثبات، ملک قریشي، ضیا صالحی او نورو ته څو څو ځله کړې وه، د ټولو په حافظه کې ناسته وه، یوازې زلمی رسول او انجنیر صیب ابراهیم سپین زاده پرې خبر نه و، نو کله چې به د ډوډۍ پر وخت سره راټول شولو، کومه خبره چې به شونې نه وه او دې ټوکې به ورسره ربط درلود، نو چې وبه دې ویل: ((ته یې منې؟)) نو موږ ټول گروپ به وار تر وار په پرې پوه شو. په دې خبرو کې یوه هم د جمهور رییس حامدکرزي د (جدیت) خبره وه چې هېڅکله هم جدي نه شو او هېڅکله یې هم غوڅ دریځ غوره نه کړ، په تېره بیا د شمالتلوالې په اړه، هر څومره چې به هغوی د ده مخالفت او مزاحمت کاوه، ده به نورې هم پرې یې پرېښودلې، نور امتیازات او امکانات به یې هم ورکول. د جمهوري ریاست د دویمې دورې تر ټولټاکنو وروسته چې نتایج لا معلق دي، جمهور رییس او ټول حکومت تر سخت فشار لاندې او په سخت بحران کې وو، د ملي امنیت شورا مشاور بناغلی (زلمی رسول) د ډوډۍ پر مهال خونې ته راننوت، کله چې یې پر ډوډۍ پیل وکړ، نو ثبات صیب ورته وویل: ((چطور است حالات کدام خوشخبری وجود دارد؟)) زلمی رسول وویل: ((رییس صاحب بسیار جدی است، امروز گفت، بعد ازین اینطور نمیشود ما جدی برخورد میکنم، این مردم هم امتیاز میگیرند هم مزاحمت میکنند)) زلمی رسول بیا زیاته کړه: ((رییس صاحب بسیار جدی بود، بعد از این بسیار جدی عمل خواهد کرد...))

پر دې وخت زموږ له ډلې یو تن پر ثبات صیب غږ کړ: ((ثبات صیب! ته

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

یې منې؟)) هغه وویل: ((والله خلک یې وایي نو...)) دې کې ملک قريشي، پوپل صیب، نورزی صیب، صالحی صیب او زه (یون) ټول سره په شونډو کې موسکي شولو، یو بل سره پوه شو، خو زلمی رسول لا تر دې دمه زموږ د ټوکې په دې رمز پوه نه و.

پر سرور ثبات سربېره یو شمېر ریيسان چې یا مخکې دلته وو او یا هم اوس شته، خو تر دې دمه هم په سیاسي پېښو او مسایلو کې زیات مطرح نه وو او نه دي، لکه لطف الله مشعل چې یو وخت د ستراتیژیکو روابطو مسول و او بیا وروسته د نعمان والي شو او تر هغه وروسته د ملي امنیت ویاند، یا هم نجیب طهماس چې د بهرنیو اړیکو مسول و، بیا یې په خپله خوښه دنده پرېښوده. یا هم محمد انور بریال چې د عبدالله پوپل پرځای راغی او بیا وروسته ملي امنیت ریاست ته لاړ، دغه راز فوشنجي چې د ډاکتر سپنتا د دفتر رییس و، اکبر قريشي چې یو وخت دلته د یوې څانګې مسول و او همدارنګه یو شمېر نور اشخاص چې اکثره په خپلو کارونو کې ډوب وو او

(جمیل بهرامي)

سیاسي مسایلو کې زیات مطرح نه وو. سرور ثبات هم وروسته د نیمروز والي شو او تر یو کال زیات و کم وروسته پرکور کېناست.

۱۰- جمیل بهرامي: جمیل بهرامي د جمهور رییس د ساتونکي گارد یا څانګرې قطعي (PPS) مشر دی. تر دې وړاندې انجنیر نبیل د دې ادارې د مشر په توګه دنده اجرا کوله. (PPS) که څه هم یوه

خپلواکه اداره ده او مستقیماً په ولسمشر پورې تړلې ده، خو له سیاسي او اداري پلوه یې ډېر کارونه د امنیت شورا په دفتر پورې تړلي دي. نو ځکه مو جمیل بهرامي هم د همدې ادارې په لېست کې معرفي کړ. بهرامي مخکې تر دې چې د (PPS) مشر شي د امنیت شورا په دفتر کې یې دنده اجرا کوله، بیا

د لوړو زده کړو لپاره امریکا متحده ایالتونو ته لاړ، تر تحصیل وروسته بېرته هېواد ته راغی او په امنیت شورا دفتر کې مقرر شو. کله چې انجنیر نبیل د ملي امنیت د لوی رییس په توګه مقرر شو، نو بهرني یې د خپل ځایناستي په توګه وړاندیز کړ. بهرني د انجنیر نبیل نږدې خپلوان دی. بهرني چې دا مهال په امنیت شورا کې له انجنیر ابراهیم، زلمي رسول او د ارگ له نورو چارواکو سره پېژندل، نو ولسمشر په اسانۍ سره ومانه چې د ده د ساتونکي ګارد مشر شي. بهرني دا څو کاله د ولسمشر د یاد ګارد د مشر په توګه دنده اجرا کوي. ډېر غلی او آرام شخص دی، چې ته یې ونه غږوي، دی به خبرې ونه کړي، د خپل مقام په ساتنه کې پوره دقت کوي، په سیاسي مسایلو او نورو جنجالي خبرو کې ګوتې نه وهي، کوم خاص تنظیم او ډلې پورې هم تړلی نه دی. خپلې شپې ورځې په ګوزاره تېروي، ان هغو خلکو سره هم ګوزاره کوي چې په (PPS) کې دي او نظار شورا پورې اړه لري، مستقیماً له فهیم خان څخه هدایت اخلي او په څرګنده د ولسمشر کرزي مخالفت کوي. فهیم خان او د نظار شورا نورو غړو څو څو ځله د ولسمشر کرزي له غوره تېره کړې چې د ده په دې خاص ساتونکي ګارد کې باید د دوی مناسبه ونډه وي، ولسمشر هم ورسره منلې ده، نو ځکه خو اوس په (PPS) کې هم داسې کسان شته چې تر کرزي د شمالتلوالې اصلي زري (نظار شورا) ته ډېر لېوال دي، ان تر دې که د کرزي او فهیم خان او یا د جمعیت د بل کوم مطرح شخص تر منځ ټکر رامنځته شي، ولسمشر د دې جوګه نه دی چې خپل دا خاص ګارد په بشپړ ډول د هغوی مقابله ته تیار کړي. خو بیا هم دا داسې یوه قطعه ده چې لږ تر لږه د ملي اردو، پولیسو او ملي امنیت د بېلابېلو قطعاتو په انډول د ولسمشر کرزي د پلویانو شمېر په کې څه ناڅه زیات دی. د ارگ د ساتنې لپاره د ملي اردو یو بل کنډک هم موظف دی چې هغه کې بیا د اسلامي جمعیت پلویان تر هر چا زیات دي، که د امریکایانو او یا هم بهرنیو ځواکونو وېره نه وي، نو که دا تلواله وغواړي هر وخت د پوځي کودتا

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

احتمال او امکانات موجود دي. نو کله چې د ارگ په داخل کې د قواوو انډول په دې حال وي، په نورو ځایونو کې به حالات څرنگه وي، د همدې انډول له مخې یې پرتله کولای شو.

۱۱- انجنیر رحمت الله نبیل: انجنیر رحمت الله نبیل اصلاً د میدان

وردگو ولایت اوسېدونکی دی، تر لومړنیو، ثانوي او لوړو زده کړو وروسته یې

(انجنیر رحمت الله نبیل)

په پاکستان کې د ملگرو ملتونو په بېلابېلو دفترونو کې کار کړی دی. نبیل د طالبانو نظام تر ړنگېدو وروسته بېرته هېواد ته راستون شو او دلته د امنیت شورا په دفتر کې د ولایتي برخې مسول شو. دې دفتر ته د ده په راوستنه کې د انجنیر ابراهیم سپین زاده رول،

چې انجنیر نبیل ورسره د کډوالۍ له مهاله پېژندل، ډېر موثر و. انجنیر نبیل څه موده په دې پوست کې کار وکړ او کله چې د ولسمشر کرزي د محافظت لپاره ځانگړې قطعه (PPS) جوړه شوه، نو انجنیر نبیل څو کاله د دې قطعي مشر پاتې شو، همدا مهال و چې له ولسمشر سره یې له نږدې تعلقات پیدا کړل او د هغه د باور وړ شخص شو. د (PPS) قطعه هم له ډېرو خواوو د امنیت شورا د همدې دفتر له خوا کنټرولېده او څار یې کېده، نه یوازې دا قطعه، بلکې د ارگ په داخل کې چې هر لور رتبه او ټیټ رتبه مامور مقررېده، نو د امنیت شورا دفتر یې امنیتي تذکيه ورکوله. انجنیر نبیل د غرمې ډوډۍ همدلته د امنیت شورا په دفتر کې خوړله او مهمې سلامشورې یې هم د همدې دفتر مشرانو، په تېره بیا له انجنیر ابراهیم سپین زاده سره شریکولې. د امرالله صالح تر استعفی وروسته انجنیر نبیل د ولسمشر کرزي له خوا د ملي امنیت ریاست لپاره نوماند شو او په اسانۍ سره یې وکولای شول له ولسي

جرگې څخه باور رایه ترلاسه کړي.

انجنیر نبیل څه موده د ملي امنیت ریاست د رییس په توگه پاتې شو او په دې بهیر کې یې په یاد ریاست کې یو لړ سمونونه راوړل. که څه هم دا اصلاحات پوره او کره نه وو، خو یو نسبي پرمختگ و، له تنظیمي او قومي حالت د دې ریاست د را ایستلو لپاره ښه هڅه وه. وروسته ولسمشر کرزي (اسدالله خالد) د انجنیر نبیل پرځای یاد ریاست ته نوماند کړ، هغه هم له ولسي جرگې باور رایه ترلاسه کړه. دا مهال یې انجنیر نبیل بېرته د ملي امنیت شورا دفتر د مرستیال په توگه معرفي کړ. انجنیر نبیل دا وخت له ولسمشر څخه زیات مایینجن و، خپله استعفی یې په جیب کې گرځوله او ماته یې دوه ځله خپله استعفی رابنکاره کړه، دا مهال ما له امنیت شورا دفتر څخه استعفی وکړه او خپله انجنیر نبیل زما دا هڅه وستایله، ماته یې ویل چې زه خپله هم استعفی ورکوم. د انجنیر نبیل د استعفی وخت لا نه و رارسېدلی چې پر اسدالله خالد ځانمرگی برید وشو او هغه په کې سخت ټپي شو، څو میاشتې وروسته ولسمشر کرزي یو ځل بیا مجبور شو، انجنیر نبیل د یاد ریاست د رییس په توگه معرفي کړي.

انجنیر نبیل د کرزي د واکمنۍ تر پایه په دې پوست پاتې شو، په دې ټوله موده کې یې یو څه کارونه وکړل، خو اکثره وخت یې لاس تړلي وو او په زغرده یې کار نه شو کولای. انجنیر نبیل پر دې پوهېده چې کرزي یې په زغرده ملاتړ نه کوي، نو ځکه خو یې سست ریفورم روان کړی و. د انجنیر نبیل د ریاست په دواړو دورو کې دی پر دې بریالی نه شو چې پر یاد ریاست د نظار شورا انحصار راکم کړي، ان په ځینو برخو کې هغوی لاسې پرمختگ وکړ. کله کله ده هم د خپل واک د تداوم په خاطر له نظار شورا او نورو زورواکو سره تفاهم او جوړجاړی کاوه او په دې کار کې یې یو څه مهارت هم درلود. د انجنیر نبیل د واک د خلا په حالت کې د امرالله خان صالح په اړه جوړه شوې دوسیه هم د ولسمشر کرزي په امر وتړل شوه او له

منځه یوړل شوه او همدارنگه د پنجشېر د مطرحو سیاسي او پوځي څېرو ټولې دوسیې، چې د هر ډول ناقانونه کارونو له امله ورته جوړې شوې وې، ټولې له منځه یوړل شوې. انجنیر نبیل اساساً د معتدل اسلامي او ملي فکر خاوند دی، خو څرنگه چې نه یې قومي بیز ځان ته جوړ کړی و او نه هم د کوم قوي تنظیم ملاتړ ورسره و، نو ځکه خو ډېر هغه کارونه چې باید کړي یې وای، همداسې نابشپړ پاتې شول. انجنیر نبیل ته د واک پر مهال او تر هغه وروسته د واک د خلا په وخت کې بېلابېلې توطیې او دوسیې جوړې شوې، چې د ځینو په لومو کې بند شو او له ځینو یې ځان وژغوره. انجنیر نبیل داسې یو شخصیت دی چې د خپل مقام او موقف د ساتنې لپاره وخت پر وخت خپل دریځ او تگلوری بدلوي، خو په ملي امنیت کې په عمومي ډول د انجنیر نبیل د کړو کارونو بریاوې د هغه تر نیمگړتیاوو یو څه زیاتې محاسبه کېدلای شي، خو که ده په زغرده کار کړی وای او د خپل موقف د ساتنې لپاره یې په ځینو برخو کې ناوړه جوړجاړی او مضر مصلحت نه وای کړی، کېدی شي بریاوې یې زیاتې جوتې وای.

انجنیر نبیل او جمیل بهرامي مې ځکه د امنیت شورا دفتر په لړ کې معرفي کړل چې هم یې پخوا دې دفتر کې کار کړی و او هم یې وروسته ورسره کاري رابطه لرله.

د ولسمشر د دفتر کرکټرونه

د ولسمشر کرزي د واکمنۍ دوره په حقیقت کې د موقتې ادارې له پیل سره پیلېږي او د دویمې انتخابي دورې په پایته رسېدو سره پای ته رسېږي، په دې نږدې څوارلسو کلونو کې ډېرو اشخاصو له ولسمشر سره د دفتر د رییس او ویاند په توګه کارونه کړي دي، یوازې څلورو تنو د دفتر د رییس او شپږو تنو د ویاند په توګه کار کړی دی. ښاغلو (سید طیب جواد، جاوید لودین، عمر داودزي او کریم خرم) د دفتر د رییسانو په توګه کار کړی دی. ښاغلي (یوسف نورستاني، سید فضل اکبر پاچا، جاوید لودین، کریم رحيمي، همایون حمیدزاده، وحید عمر او ایمل فیضی) د ویندویانو په توګه دنده اجرا کړې ده. دلته غواړم په لنډیز سره د هر یوه په باب لنډه لنډه تبصره ولرو:

۱- سید طیب جواد: ښاغلی (سید طیب جواد) د کابل په یوه علمي

(سید طیب جواد)

کورنۍ کې زېږېدلی دی. د نرمو اعصابو او ښه خوی خاوند دی. پلار یې (پوهاند میرحسین شاه) په ادبي او علمي ډګر کې افغانستان ته پام وړ خدمتونه کړي دي. د موقتې ادارې په پیل سره دی هم کابل ته راغی او دلته د ولسمشر کرزي د دفتر د رییس په توګه وټاکل شو، تر دې دمخه د امریکا متحده ایالاتو کې اوسېده او هلته یې لوړې زده کړې هم کړې دي. سید طیب جواد په داسې

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

شرایطو کې کار پیل کړ چې په ارگ کې سخته گډوډي وه، د دفتر کارونه باید له صفر څخه پیل شوي وای. د تنظیمي ډلو افرادو په تېره بیا د شماليوالي ملېشو په ارگ کې پوره واک و ځواک درلود. د ملي پوځ یو منظم کنډک هم فعال نه و، د گوزارې او هسې د شپو ورځو تېرولو مهال و. خو خپله سیدطیب جواد داسې یو شخص و چې شماليوالي سره یې هم د ملګرتیا یو پټ تار درلود، کرزي هم دا مهال داسې اشخاصو ته اړتیا لرله چې په یو نه یو ډول یې باید شماليوالي سره خواخوږي او روابط درلودلای. سید طیب جواد څو میاشتې په همدې حالاتو کې په ارگ کې له کرزي سره تېرې کړې او بیا په امریکا کې د افغانستان د سفیر په توګه وټاکل شو. هلته یې افغانانو سره د مرستې په نامه یوه انجیو جوړه کړه چې مېرمن یې هم په دې انجیو کې پوره واک و ځواک درلود او ویل کېږي چې له دې درکه د زیاتو شتمنیو خاوند شو. همدې ټکي د ده پر وړاندې د یو شمېر افغانانو د نیوکو انګېزه راوپاروله. د کرزي د واکمنۍ په بهیر کې سیدطیب جواد د حکومت د لوړو پوړو چارواکو له خولې ونه غورځېده او څو ځله یې د بهرنیو چارو د وزیر په توګه نوم یاد شو، خو عملاً تر دې دمه دې او نورو مهمو څوکیو ته ونه رسېده.

۲- جاوید لودین: د طالبانو دنظام تر ړنګېدو دمخه جاوید لودین په

(جاوید لودین)

کاناډا کې اوسېده، د لنډمهالې ادارې پر مهال کابل ته راغی او د انتقالی ادارې د مشر د ویاند او وروسته د ولسمشرۍ د دفتر د رییس په توګه غوره شو. البته تر دې دمخه بناغلی (سیدطیب جواد) د لنډ وخت لپاره د موقتي ادارې د مشر د دفتر د رییس په توګه کار وکړ، خو دا

مرحله ډېره لنډه، تنگه وه او زیاتره په منډو او د دفتر د جوړښت او سمبالښت پر چارو تېره شوه.

جاوید لودین د آرامو اعصابو څښتن او په خپلو چارو کې یو بريالی شخص و، نه یې چا سره قومي اړیکې پالل، نه تنظیمي، نه سیمه ییز او نه هم نور، ولسمشر ته نو دا مهال تر ده بل غوره شخصیت نه پیدا کېده، جاوید لودین چې تر ویندویۍ وروسته د ولسمشر د دفتر د رییس په توګه دنده اجرا کړه. نو دا مهال هم نه واکمنو او نه هم محکومو تنظیمو او افرادو له جاوید لودین سره حساسیت ونه ښود، ده په آرامه فضا کې دنده تر سره کړه. د واکمنو تنظیمونو په تېره بیا د اسلامي جمعیت پر وړاندې ده کومه ترخه خبره نه کوله، نو ځکه خو هغوی ته پر دې وخت پر همدې پوست همداسې یو شخص په کار و او د محکومو خلکو د غندنې په برخه کې، چې دا وخت یو دود ګرځېدلی و، ده هم ډېر داسې څه ونه ویل چې د هغو د کینې سبب شي، نو ځکه خو یې د یوه دولتي مامور په توګه خپل ماموریت په ښه توګه تر سره کړ، وروسته بیا په کاناډا کې د افغانستان سفیر شو او تر سفارت وروسته د بهرنیو چارو وزارت کې د سیاسي معین په توګه غوره شو. هغه دنده یې هم په خپله خوبه خوشې کړه. جاوید لودین هم لکه د دربار د یو شمېر نورو اشخاصو په شان د ولسمشر پر خوی او بوی ښه پوهېده، نو ځکه یې له هماغه بهیر سره ځان اعیار کړی و چې په ارگ کې روان و. انقلابي اشخاصو؛ هغو شخصیتونو ته چې واقعیت په مستقیم ډول بیانوي، دا مهال په ارگ او د دولت په نورو حساسو رګونو کې ځای نه و. نو ځکه خو جاوید لودین هم د هماغه بهیر یو غړی و چې معتدل (!) شخصیتونه بلل کېدل او د هغه وخت په اصطلاح یې ((حساسیتونه!)) نه راپارول.

د کرزي صیب په حکومت کې یو دود دا و چې کله به څوک په واک کې و، د حکومت هېڅ نیمګړتیا ته به یې ګوته نه نیوله، خو کله چې به لرې شو؛ بیا به یې نو خوله خلاصه کړه.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

خو جاوید لودین د هغو شخصیتونو له جملې څخه و چې له حکومت څخه لرې هم شو، خو بیا یې هم په حکومت پسې خوله وازه نه کړه، غلی پاتې شو او خپل شخصیت او اصلیت یې وساته.

۳- عمر داودزی: د ارگ په مهمو کرکټرونو کې یو هم عمر داودزی دی. داودزی د طالبانو د واکمنۍ پر مهال په پاکستان کې د ملگرو ملتونو له یوې ادارې سره کار کاوه، تر موقتې ادارې وروسته کابل ته راغی او د ولسمشر د دفتر مشر شو.

داودزی د کابل له قره باغ سیمې څخه دی، په خټه داودزی - پښتون -

(عمر داودزی)

افغان دی. پخوا یې د حکمتیار له اسلامي حزب سره اړیکې درلودل، اوس هم ورسره خواخوږي لري، خو اوس هم دیموکرات دی، هم تکنوکرات او هم د اسلامي روحیې رنگ لري. له بهرنيانو سره هم ښه اړیکې لري، له جهادي تنظیمونو، ټوپکوالو او روښنفرانو سره هم ښه روابط پالي، هېڅوک نه خفه کوي

او هېڅوک به هم ترې خوشاله نه شي. داسې چې د یو چا ورته کار بند وي، دی به ورسره داسې چلند وکړي چې کار یې هم ونه کړي او سپری هم داسې ورڅخه خوشاله شي چې فکر کوي کار یې ورته کړی، خو ډېره موده وروسته به پوه شي چې کار یې نه دی شوی. داودزی نرمه ژبه او خوږه خوله لري، څوک نه خفه کوي او یا ترې نه خفه کېږي، نو په همدې خاطر یې تر دښمنانو دوستان زیات دي. د افغانستان په کچه یو خواخوږی هېوادپال دی، د کوهدامن په کچه جمعیتي او شماليوال، له ملتپالو افغانانو سره چې کېني تقریباً افغان ملت، له حزبیانو سره حزبي او همداسې نور درواخله.

داودزی دوه ځله د ولسمشر د دفتر د رییس په توگه پاتې شوی، د ولسمشر ډېر رازونه ورسره دي، د هغه ځینې خصوصیات یې هم راجذب کړي، له هر چا سره د هغه د میل مطابق ژبه او سر خوځول، د ولسمشر هغه خصوصیت دی چې داودزی ته انتقال شوی دی. ان کله کله یې لباس هم د هغه په شان وي، قره قولى یې عیناً د ولسمشر په شان وي. له ملي شورا سره ډېر ښه تعلقات لري او همدارنگه په هېواد کې له گڼ شمېر قومي مشرانو سره، یو کاري سړی دی، د روابطو په جوړولو او پاللو کې اول دی. د پیسو واک او ځواک هم له ده سره دی. کله چې ایران کې سفیر و، ویل کېږي چې له هغه هېواد سره یې ښه اړیکې درلودل، ځینو کسانو دا ډول روابط د هېواد د ملي گټو په زیان هم تعبیر کړل، خو اساساً داودزی ملي گټو ته یو ژمن شخص بلل کېږي، له ایران څخه د ولسمشر دفتر ته د پیسو راتگ د همدې په وخت کې تر سره شو. دې کار د گڼو افغانانو احساسات راوپارول، بهرنيانو هم پر کرزي د انتقاد لپاره دا یو ښه چانس وباله، عیناً لکه د ایران او عراق په جگړه کې چې د ایران او (رونالدريگن) د ادارې پټه معامله وه او په (ایران گیت) مشهوره وه. دا هم یوه پټه معامله وه، خو داودزی یوه ورځ رسنیو ته وویل چې دا د ولسمشر له دفتر سره مرسته ده او دا یو معمول کار دی چې ولسمشر له یو چا څخه مرسته واخلي او پر دولتي او ټولنیزو چارو یې ولگوي. داودزی د امنیت شورا له دفتر سره د ځینو نورو هېوادونو، لکه امریکا او انگلستان د مالي مرستو یادونه هم وکړه چې دا مرستې هم د ولسمشر په لارښوونه مصرفېږي او گزارش یې بېرته ولسمشر ته ورکول کېږي. د ایران دا ډول پټې مرستې که له هر چینله وې، خو د ولسمشر او داودزی پرستیژ ته یې پوره زیان واړوه.

که څوک غواړي د ولسمشر پر ټولو خصوصیاتو، روحیاتو، ذوق، ډار و ترس او ټولنیزې اروا پوهنې خبر شي، نو تر داودزی ښه سرچینه نه شي پیدا کولای. خو دا په دې مانا نه ده چې ولسمشر د داودزی هره خبره مني، دی

هم کله کله ناراضه وي او له اوسني وضعیت څخه سر ټکوي، ما له داودزي سره ډېر ښه روابط درلودل او اوس يې هم لرم. په ټولنيزو روابطو او دوستۍ کې تر ده ډېر کم خلک زياته اوسېله لري.

ما چې کله له داودزي صيب سره کتلي، نو څه ناڅه نوې خبرې مې ترې اورېدلي، ښه به وي چې دلته د دې اثر په متن کې له داودزي صيب سره د ځينو ملاقاتونو، ځينې برخې هم راوړم، دا برخې هم افغان ولس ته په گټه دي او هم د داودزي صيب د شخصيت د څېړنې په برخه کې مرسته کولای شي. داودزی صيب وروسته بيا په اسلام اباد کې د افغانستان د سفير او بيا د کورنيو چارو وزارت د وزير په توگه وټاکل شو.

له امریکا سره ناندري او د ولسمشرۍ ټاکنې

په داسې حال کې چې د ولسمشر کرزي او امریکا متحده ایالتونو تر منځ لا هم د ملکي تلفاتو، د کورونو د تلاشی او خپلسرو عملیاتو پر سر ناندري روانې دي او مناسبات ترینگلي دي. د ځینو پرمختگونو او پټو معاملو هڅې هم روانې دي. د راتلونکي ولسمشرۍ د انتخاباتو پر سر هم ستونزې موجودې دي، څوک وایي کېږي او څوک وایي نه کېږي، حالات مبهم دي. تر ټولو مهمه خبره همدا ده چې امریکا سره مناسبات سم نه دي او د ولسمشرۍ د راتلونکو ټاکنو وخت نه دی ټاکل شوی.

د (۱۳۸۷ ل) کال د سلواغې (۲۷)مه نېټه وه چې سهار د داودزي صیب له دفتره احوال راغی چې جلسه ده راشه! هلته چې لاړم، د مطبوعاتو مرستیال (سیامک هروي) او (رسولي) چې دا وخت د داودزي صیب په دفتر کې کار پوه و، هم راغلي وو. داودزي صیب مور ته وویل چې تاسو ته مو ځکه زحمت درکړ چې زموږ او د امریکا په مناسباتو کې یوه نوې صفحه پرانیستل شوې، نو ځکه غواړم چې له هغو مو خبر کړم او بیا په رسنیو کې هم د هغوی لپاره تبلیغات وکړو او ملاتړ ورته جلب کړو.

داودزي صیب وویل چې رییس صاحب د امریکا له سفیر سره ملاقات کړی او ډېرې بریاوې یې ترلاسه کړي دي. د ولسي وگړو د تلفاتو د تقلیل او ودرولو په باب موافقې ته سره ورسېدل، دا موافقه جریان لري. د دولت (۱۱) غوښتنې یا نقطې منل شوي او امضا شوي دي، ځینې یې پټې دي او ځینې یې ښکاره، ځینې مواد به یې اوس اعلان شي او ځینې نور به وروسته اعلان

شي، ځینې جزئیات یې دا دي چې د افغان کور به افغان تلاشي کوي، بهرنی به دا حق نه لري. افغانان به یوازې د افغانانو له خوا بندیانېږي، نه د بهرنيانو له خوا. دا چې د دې موافقې عملي میکانیزم به څنگه وي، غواړم په دې باب هم رڼا واچوم. د باگرام په عملیاتي مرکز کې به د افغانستان استازی کېږي. که له کوم ځایه د دښمن د فعالیتونو راپور راغی، له افغان لوري سره به مشوره کېږي، افغان لوری به مشوره ورکوي چې دا عملیات موږ خپله کوو که په مشترک ډول یې تر سره کوو او یا درېیم دا چې مناسب نه دي، یو یې هم نه کوو، په دې حالت کې به یې امریکایان یا مني او یا به یې نه مني او وایي به چې دا معلومات سم نه دي، په دې حالت کې به افغان لوری موږ سره تماس نیسي، که بیا هم مقابل طرف قانع نه شو، نو افغان جمهور رییس به تصمیم نیسي. خو اوس په دې خبرو کې مهمه خبره دا ده چې د افغانانو تقاضا یې ومنله، دا موافقه زموږ له خوا زموږ دفاع وزارت امضا کړې ده. تر دې وروسته به له امریکایانو سره بحث پر بریاوو کوو، نه پر شکایتونو.

بله خبره چې ده هغه د انتخاباتو په باب ده، انتخابات به د اگست پر (۲۰) مه نېټه تر سره کېږي، دا مسله هم نهایی شوې ده. موږ له کمېسیون سره مشوره کړې، دا نېټه توکلي نه ده ټاکل شوې او دا نېټه ټولې دنیا ته اعلان شوې، امریکا ته هم.

رییس صاحب وویل: د امریکا سفارت او ملگرو ملتونو ته مې وویل چې پر دې تاریخ موافقه شوې، هغوی هم دا تاریخ تائید کړی دی. خو هغوی وویل ستاسو په پارلمان کې یو شمېر خپلو خلکو د دې پر ضد چغه پورته کړه. هغوی رییس صاحب ته وویل چې موږ ته ستاسو نظر مهم دی، ستاسو نظر څه دی؟ که ستاسو نظر همدا وي، نو باید قوي او ثابت وي، هغوی وویل، زموږ نظر هم همدا دی چې د اگست (۲۰)مه مناسب تاریخ دی. وروسته باید مخالفینو ته هم دا خبره ډاگیزه کړو چې که څوک د دې تاریخ پر وړاندې ودرېږي او یا که چا جنجال کاوه، مخه یې باید ونیسو. مانا دا ده

چې د جوزا له (۱) نېټې څخه د اسد تر (۲۹) مې نېټې پورې باید ټاکنې تر سره شي.

دا چې امریکا پر خپلې پالیسي بیا له سره کتنه وکړه، دا بیا کتنه د افغانستان د جمهور رییس د پرله پسې بیانونو له امله رازپرېدلې ده. د (شینوارو) پېښه رامنځته شوه هلته په لسگونو افغانان شهیدان شول، هلته یو سپین ږيري رییس صاحب ته وویل، تر څو به امریکایان موږ وژني او ته به زموږ د غم پر ټغر کېږي، تر هغه وروسته بیا د (شیندنې) موضوع پېښه شوه. تر دې پېښو وروسته د جمهور رییس موقف نور هم مخامخ او څرگند شو، د (بوش) پر وخت د هغوی د ستراتیژۍ پر تغیر بیا فکر وشو، خو د هغه حکومت وویل چې څو میاشتې وروسته باید دا عملي او نهایی شي. د امریکا نوې ادارې بیا وویل، پیل یې ښه دی، خو موږ یو څه نور بدلون هم په کې راولو. بله مسئله د پاکستان د حکومت ده چې اوس موږ سره ښه اړیکې لري. د دې موضوعاتو یوه برخه په پاکستان پورې اړه لري. وروسته به دا ټول مسایل په یوه درې اړخیزه تړون کې راشي چې د هر چا دمسولیتونو حدود به وټاکي. موږ باید دا کارونه د خپل جمهور رییس د نوبت او بریاوو په توګه تمثیل کړو.

دې وخت کې ښاغلي (رسولي) له (داودزي صیب) څخه پوښتنه وکړه چې د ښاغلي (البروک) راتګ د جمهور رییس حامدکرزي د ملاتړ په مانا دی، ځکه چې (البروک) ویلي زموږ په خارجي پالیسي کې مهمه نقطه افغانستان دی؟

داودزي صیب وویل: په وضاحت خو یې نه شي ویلای، خو (البروک) د اواما په تفاهم راغلی او اواما ویلي زموږ اکثره بریاوې د جمهور رییس حامدکرزي مدیون دي. داودزي صیب زیاته کړه چې هغوی هېڅ بل بدیل نه لري.

داودزي صیب وویل: دولت پلوي علمي او مطبوعاتي اشخاص باید

تشخیص شي، د دوی تر منځ همغږي رامنځته شي، له جوزا څخه تر میزانه پورې یوازې باید شیان ثابت شي، تېلفوني اړیکې باید ټینګ شي. په واشنگتن کې د راتلونکي مارچ میاشت کې د کېدونکو مذاکراتو په باب پر بهرنیو رسنیو هم کار وشي. د امریکا، افغانستان او پاکستان د ژورنالستانو تر منځ باید خصوصي غونډه جوړه شي. په رسنیزه برخه کې باید ګډه همغږي رامنځته شي. رسولي صیب وویل: د جوزا له لومړۍ څخه تر میزانه پورې وخت باندې باید د یوې حقوقي سرچینې له زاویې څخه وغږېږو. سیامک هروي صیب وویل: موږ باید د ولسمشر بریاوې او لاسته راوړنې برجسته کړو. د ساري په توګه د بهرنیانو له خوا د افغانانو د نیونې او زنداني کولو د مخنیوي لپاره د ولسمشر هلې ځلې او نورې، خو که موږ د معمول په شان ووايو زموږ په روابطو کې تغیر راغلی، دا فکر کوم زموږ په ګټه نه دي. داودزي صیب وویل، د خلکو او تنظیمونو نظرونه یو بل سره توپیر لري، تنظیمونو ته باید وویل شي چې موږ بریالي شوي یو او دوستي مو دوام لري، باید د اطلاعاتو او کلتور وزیر وکتل شي او ورته وویل شي چې د پاکستان او افغانستان د ژورنالستانو غونډه جوړه شي.

د عمر داودزي اوسېلي

د عمر داودزي له نامه او شهرت سره ټول آشنا دي، خو کېدی شي ټول خلک يې له نږدې ونه پېژني، د داودزي صیب په اړه ما (د ولسمشر د دفتر کرکترونه) کې لنډ بحث کړی، خو دلته غواړم د (۱۳۸۹ل) کال د قوس د (۶)مې نېټې پر ځانگړي ملاقات بحث وکړم.

سهار (۹) بجې د داودزي صیب دفتر ته پورته شوم، د معمول خلاف يې نن چورت ډېر خټه و، ما ورته وويل: ((څه مثبت خبر لري؟)) ده وويل: ((نه متاسفانه خبرونه منفي دي)) ما وويل: ((د څو کلونو په ترڅ کې چې مې تاسو او جمهور رييس ته کومه ليکلې او شفاهي مشوره درکړې، که په هغو کې يوه هم د افغانستان د گټو خلاف وي او يا غلطه ختلې وي، زه يې ډمه وار يم، خو تاسو زما يوې خبرې ته هم غوږ کېښود او يوه مشوره مو هم عملي نه کړه، رښتيا هم د خوار ملا په اذان څوک روژه نه ماتوي...)) داودزي صیب راته وويل: ((وروره حالات خراب دي، يوه لويه توطيه روانه ده، په دې کې ايران او امريکايان دواړه لاس لري، غواړي افغانستان له سخت بحران سره مخامخ کړي، امريکا غواړي پښتانه نور هم وځپي، نور يې هم کمزوري کړي...)) ما وويل: ((د پښتنو په کمزورۍ کې د امريکا څه گټه ده؟)) ده وويل: ((زه اوس دومره پوهېږم چې دوی غواړي پښتانه کمزوري شي دا چې په دې کې د دوی څه گټه ده، په دې نه پوهېږم او يا لږ تر لږه اوس نه پوهېږم، نه يوازې زه، بلکې د دوی سفير (ايکن بيری)، د پوځ مشر (پتروس) او نور هم نه پوهېږي.)) ما وويل: ((څنگه کېدی شي امريکا او ايران دې په گډه د پښتنو د ځينې لپاره د نظر توافق ولري؟)) داودزي صیب وويل: ((د ايران دريځ خو معلوم دی، چې دلته څه غواړي، دا چې امريکا ولې دا کار

کوي، همدا پوښتنه ده.

دا چې امریکا دلته د اوږدې مودې لپاره څه هدفونه لري، دا به وروسته معلومېږي، خو اوس دا دی در گرده پښتانه ځپي، زه فکر کوم چې امریکایان یو څه ساده گان دي، د تېرو (۸-۹) کلونو په ترڅ کې چې ایران په افغانستان کې د امریکایانو له وجود نه څومره گټه پورته کړې، خپله امریکایانو هم نه ده کړې، نو ځکه خو زه وایم چې دوی ساده گان دي.)) ما وویل: ((ښه نو اوس دا ووايه چې جمهور رییس به پارلماني ټاکنې ړنگې کړي که نه؟)) ده وویل: ((فکر نه کوم، لویې څارنوالۍ یوه پښه دوسیه برابري کړې، سترې محکمې ته به لاړه شي، خو د سترې محکمې رییس او شورا ته چې د امریکا له سفارت څخه، سفیر نه، بلکې یو عادي مامور زنگ ووهي، هغوی به همدا نتیجه تائیدوي، د سترې محکمې رییس او ډاکتر بها د کوم هېواد په اشاره چلېږي؟ د چا گرین کارتونه لري؟)) ما وویل: ((که دا پارلمان جوړ شي، د جمهور رییس د محاکمې، د حکومت د ړنگونې او د قومي بحران وېره نه شته؟)) ده وویل: ((بلکل شته)) ما وویل: ((نو بیا څه په کار دي؟)) ده وویل: ((زه پوهېږم که دنیا له جمهور رییس سره ودرېږي، نو کېدی شي حل لاره راووحې، خو فکر نه کوم، نړیوال هم همدا ډول یو بحران غواړي.)) ما وویل: ((څنگه ده د فضل احمد معنوي ټاکنه او یا هم د احمدضیا رفعت ټاکنه، دوی دواړو خو تنظیمي او قومي تمایلات درلودل دا دومره غټه اشتباه څوک کوي، د یوه ناپېیلي او خپلواک کمیسیون لپاره ناپېیلي او خپلواک کسان په کار دي، په تنظیمي اشخاصو ناپېیلي ټاکنې ممکنې دي؟)) ده وویل: ((دا اشتباه وه خو خدای دې د دې ځینو مشرانو کور وران کړي (سیاف) ته یې اشاره وه، ما ته د معنوي تر ټاکنې دمخه جمهور رییس وویل چې پر مشرانو کار وکړه، ځکه موږ ته پته وه چې (مارشال) او نور (معنوي) راوړاندې کوي، خو دا خبره په خپله نه کوي د نورو په خوله یې کوي، نو ځکه خو یې په سیاف او حضرت صیب دا خبره وکړه.)) ما وویل: ((نو دې

کې د سیاف او حضرت څه کار دی، د دې کمیسیون د مشر او غړو تقرر خود جمهور رییس کار دی، دې کې خو غټه گناه په خپله د جمهور رییس ده. ده وویل: ((تاته جمهور رییس معلوم نه دی چې د هغو پر وړاندې څه عکس العمل بڼی، خو هر څه چې وشول، اشتباه وه، اوس دوی ټول جمهور رییس ته سره یو دي)). (مقصد یې فهیم او خلیلي) و.

ما داودزي صیب ته وویل: ((که دا ټاکنې ملغی نه شي، نو د ولسي جرگې ریاست لپاره به څه وشي؟)) ده وویل: ((بې له شکه به محمد یونس قانوني ریاست وگټي. میرویس یاسیني ته ایران ډېلې پیسې ورکړي، یاسیني او قانوني سره جوړ دي، یاسیني ته یې ویلي چې ته ځان ریاست ته کانديد کړه، خو په پای کې به یاسیني په معاونیت راضي شي، ایران ورته ویلي چې قانوني به هسې په نوم سمبولیک رییس وي، نور به ټول کارونه تاته وسپاري، عملي رییس به ته یې، قانوني ته یې ویلي چې د پارلمان ریاست به ونیسي، نور دې زیات وخت او انرژي په پارلماني چارو مه مصرفوه، ځان د جمهوري ریاست د ټاکنو لپاره تیار کړه)). ما وویل: ((حاجي ظاهر قدیر هم ځان ریاست ته کانديدوي، هغه وایي چې ستاسو او د جمهور رییس ملاتړ ورسره دی، ایا تاسې د هغه ملاتړ کوئ؟)) ده وویل: ((حاجي ظاهر یې نه شي گټلی او بل دا کار د سوټه ماری هم نه دی، ما هغه سره خبره کړې ده، خو وروستی خبره چې مې ورسره کړې ده، هغه یې تاته نه ده ویلې)). داودزي صیب زیاته کړه: ((زما زړه دی چې خواصي مخې ته کړم. ما په حاجي ظاهر پانگه نه ده لگولې، ما په دې ډېر فکر کړی دی)) ما وویل: ((داودزي صیب خواصي صیب بڼه سړی دی، خو ډېر نرم دی، فکر نه کوم که ټول پښتانه پر خواصي صیب راټول شي، د شمال ونډه هسې هم په حکومت کې زیاته ده، خواصي سره له دې چې په خټه پښتون دی، خو د جنوب، شرق او غرب پښتانه چې هسې هم په حکومت کې ځان محروم احساسوي، د خواصي ډېر ملاتړ به ونه کړي)). ما او داودزي صیب د هېواد د اینده په باب ډېرې خبرې

وکړې، داودزی صیب نن ډېر مایوسه و، په پای کې یې وویل: ((دا پنځه یا اووه کاله کېږي چې زه دلته دنده اجراکوم، ډېرې خوږې ترخې شپې ورځې مې تېرې کړي، خو اوس په دې نظر یم چې په نظام کې نور بدلون راځي که نه؟ خو ښه به دا وي چې زه له دې ځایه لاړ شم.)) ما وویل: ((که جمهور رییس دا ټاکنې او د جمهوري ریاست ټاکنې لغوه اعلان کړي، یو موقت حکومت جوړ شي او تر هغه وروسته په ټول هېواد کې عادلانه او سم انتخابات وشي، دا نظر به څنگه وي؟)) داودزي صیب وویل: ((فکر کوم خارجیان همدا غواړي)) ما وویل: ((څوک به په راس کې راشي؟)) ده یې له ځنډه وویل: ((دا اشرف غني. د دې څو کلونو په ترڅ کې ما هېڅکله اشرف غني سره نه دي کتلي، خو هغه تېره ورځ هغه راغی ما سره یې وکتل، هغه ډېرې خبرې لري او امریکایان یې هم تر شا ولاړ دي، رښتیا هم موږ د دنگو دېوالونو په منځ کې حصار یو، بیرون نورې خبرې دي، اشرف غني سره ډېرې خبرې شته.)) له داودزي څخه ما د ((نورو)) خبرو په باب ونه پوښتل او نه هغه ډېر وضاحت وکړ.)) ما وویل: ((که دا ټاکنې لغوه شي او له سره ولایت په ولایت نوې ټاکنې وشي، څنگه به وي؟)) ده وویل: ((بېخي سمه ده، خو خارجیان به یې درسره ونه مني، ځکه چې بیا لکه د اوس په شان نتیجه نه ورکوي، طبعاً دا نتایج بدلېږي او هغوی دا کار نه غواړي.)) د انتخاباتو او اینده په باب مو نورې خبرې هم وکړې، خو مهم ټکي همدا وو، زه هم خواشینی د خپل دفتر پر لوري لاړم او داودزی صیب هم د جمهور رییس دفتر ته پورته شو.

د قلم رنگ د امریکا په پیسو!

د (۱۳۸۹ل) کال د قوس پر (۱۳)مه نېټه سهار نهه بجې مې یو ځل بیا له داودزي صیب سره وکتل، ما ورته یو ځل بیا د جمهور رییس د ځینو ناسنجول شویو څرگندونو او همدارنگه د پارلماني ټاکنو د نتایجو د منفي تاثیراتو په باب خپله اندېښنه څرگنده کړه. ورته مې وویل چې حالات ورځ پر ورځ خرابېږي، هغه هم زما له خبرو سره همنظره و، ما وویل: ((پارلماني ټاکنې باید لغوه شي او که چېرې نه لغوه کېږي، نو لږ تر لږه دې په غزني، هرات، بغلان، بلخ، کندوز او ځینو نورو ولایتونو کې، چې په څرگند ډول په کې له قومي تعصب څخه کار اخیستل شوی، لغوه شي او له سره دې په کې ټاکنې وشي.)) داودزي صیب وویل: ((زه تاسره همنظره یم، دې سره توازن برابرېږي، حتی که یوازې هرات او غزني کې هم له سره ټاکنې وشي، مشکل حلېږي، خو فکر نه کوم که دا کار وشي، ځکه ستره محکمه د دې جرئت نه لري او نه ورته جمهور رییس په زغرده وايي، ځکه که امریکایان سترې محکمې ته څه وايي همغه به کوي، جمهور رییس هم سترې محکمې ته په زغرده نه وايي او تر هغه یې چې په زغرده ونه وايي ستره محکمه دا کار نه کوي او که په زغرده یې ورته وايي، ستره محکمه بیا سند غواړي او دا سند د امریکایانو په مخکې ږدي.)) ما ورته وویل: ((جمهور رییس ته څه اړتیا ده چې له ټولې دنیا سره یې ډزوي که همدا نن امریکا وغواړي، د ده په همدې خپلو مرستیالانو، وزیرانو، د کورنیو چارو په وزیر یې له لاس او پښو نه تړي او هر څه یې ختموي، عجیبه خبره ده همدا موږ او تاسې چې اوس ټول دلته ناست یو، ټول د امریکایانو معاشونه نه اخلو؟)) داودزي صیب وویل: ((طبعاً ټول یې اخلو.)) ما وویل: ((چې داسې ده نو بیا ولې مخالفت کوو؟))

داودزي دا مهال په خپل قلم کې رنگ اچوه، راته یې وویل: ((دغه قلم گورې؟)) ما وویل: ((هو))! ویې ویل: ((د دغه قلم رنگ هم د امریکا په پیسو شوی دی، دا چې د هغوی پیسې نه وای، د دې قلم رنگ به هم وچ و او ما به دا امضا هم نه شوه کولای))، ما وویل: ((جمهور رییس ته په کار نه دي چې جبهه پراخه کړي، امریکا سره ډغره وهل موږ ته په گټه نه دي، دی باید هغه چا سره ډغره ووهي چې د ده داخلي مخالفان دي، دی خو د امریکا په زور دلته ناست دی، چې امریکا نه وای غوښتي، دی به د موقتې ادارې او بیا تر ننه پورې جمهور رییس پاتې شوی وای؟ عجیبه خبره ده، که هغوی ووايي، عسکر زموږ وژل کېږي، پیسې زموږ مصرفېږي او خبرې د ده بیا دا ډول دي. دی له خپلو معاونانو، اسلامي جمعیت، نظار شورا او نورو سره مشکلات لري، عجیبه ده، دی یې په چین کې له بهره راوړي او دواړه مرستیالان یې ترې لوتې، اصلي مقابله خو دلته په کار ده، په کوم قوت او طاقت ته دنیا سره ډغره وهې؟))

داودزي صیب وویل: ((دا خبره دې منم چې موږ باید په څو جبهو کې ونه جنگېږو، دا افغانستان ته په تاوان ده، ما ډېر کوشنې کړې چې امریکایانو سره مناسبات ښه کړم، خو دی (جمهور رییس) راباندې په قهرېږي او وایي چې ته امریکایي شوی یې، د امریکایانو گوډاگی یې، کله چې زه د امریکا سفیر او یا کوم بل چا سره دلته ملاقات وکړم، نو څه موده حالات ښه شي، خو چې دی خبر شي، بیا په قهر شي، وایي ولې دې دا خلک دلته راغوښتي دي، ولې دې وخت ضایع کړی دی، ولې دې ملاقات کړی دی، له خپل کاره مې پښېمانه پښېمانه کړي. دا چې (اوباما) بېگانه باگرام کې خبرې وکړې او دلته رانغی، همدا جنجالونه دي، هغوی خوشاله نه دي. ما ورته څو ځله دا خبره کړې خو نه یې مني، خو که ته یې ورته ووايي، خبرې ته دې غوږ ږدي، ته ورته لکه د مامور په شان نه ښکاري موږ خو یې مامورین یو)) ما ورته وویل: ((ما خو اوله ورځ ورته وویل چې زه مامورگی نه یم، زه د یوه

فکر په خاطر دلته راغلی يم، نه د معاش او څوکۍ په خاطر)). ده وويل: ((زه په دې پوهېږم، نو ځکه مې درته وويل چې ته يې ورته ووايه.)) ما ورته وويل: ((ما خو هغه تېره ورځ هم ورته وويل، مخکې مې هم څو څو ځله ورته ويلي، خو د ده يو مشکل دادی چې يوه خبره درسره ومني خو بيا يې عملي کوي نه، راته وايي منم يې خو بيا يې نه مني.)) داودزي صيب وويل: ((همدغه مشکل دی چې تا نه خفه کوي، خو بيا هغه خبره نه مني. دا يې لا څه کوي چې هغه ورځ يې راته وويل: لاړ شه له چين او روسيې سره تماس ونيسه، له هغوی څخه پيسې واخله او مرسته ترې راجلب کړه! ما ورته وويل، رييس صيب امريکا خو د ايران پيسې وزغملې، خو که د روسيې او يا چين له پيسو څخه خبر شي، نو په هغه ورځ به نه ته يې او نه به زه يم، ايران خو هغوی ته کوم لوی طاقت نه بنکاري اول وي که اخر وي غم يې خوري، له صحنې يې لرې کوي، لا خوشالېږي چې افغانستان کې يې يو څه پيسې مصرف شي، خو که د چين او روسيې په تېره بيا د چين چې د دوی اصلي رقيب دی، له مرستې خبر شي، نو دقیقه مو هم نه پرېږدي.)) ما ورته وويل: ((نو له امريکا سره د دښمنۍ وجه څه ده؟)) ده وويل: ((وايي چې زما ورونو پسې خبرې کوي...)) ما وويل: ((نو ده ته خپل ورونه مهم دي که افغانستان؟)) ده وويل: ((بس نو دغسې دی نو...)) داودزي صيب ته مې وويل: ((تاسې پرې له هرې ممکنې لارې فشار راوړئ چې له امريکا سره مناسبات ښه کړي او داخلي اصلاحاتو ته پام وکړي، که نه هغوی به د ده کورني مخالفان تقويه کړي)) ده وويل: ((ما ورته ويلي چې په ټولو خواوو کې مه جنگېږه؛ دومره وس نه لرو، امريکا سره به مناسبات ښه کړو، ان پاکستان کې هم درته پښتون جمهور رييس مقرر وي، وگوره خبره ډېره نږدې شوې وه. ټاکل شوې وه (اسفنديار ولي خان) د پاکستان جمهور رييس شي، خو بيا خرابه شوه، که اسفنديار ولي خان هلته جمهور رييس وای او دی دلته، نو د افغانستان مشکل خو حلېده، دا چې دوی دا ځل هلته انتخابات

وگټل، دا څه اسانه کار و، (څلور لکه ډالره) ما اسفند یار ولي خان ته ورکړل او دا هغه پیسې وې چې ایران څخه مو اخیستې وې، د ایران پیسې مې د خپلو هدفونو لپاره ولگولې.)) ما وویل: ((وگوره ایران څومره هوښیار دی، هم د حکومت په داخل کې خپل خلک لري، دوی ته پیسې ورکوي او هم طالبانو سره مرسته کوي او د امریکا په مقابل کې یې ودروي، طالبان ماهیتاً د ایران مخالف دي، خو دوی یو دښمن د بل په مقابل کې استعمالوي، که طالبان ووژل شي هم د ایران په گټه دي، که امریکایان ووژل شي هم د ایران په گټه او که سیمه خرابه شي هم د پښتنو سیمه ده، د سیمې خرابي هم د ایران په گټه ده، نو ولې جمهور رییس د امریکا له قوت څخه د خپلو مخالفانو او ایران په مقابل کې له دې میتود څخه کار نه اخلي؟)) داودزي صیب وویل: ((همدغه خبره کوم چې جمهور رییس باید دا کارونه وکړي، خو نه یې کوي، دی داسې چا سره مشوره کوي چې سر یې په مشوره نه ارزوي، رحیمي سره (د جمهور رییس سکرتري)، اخري مشوره کوي هغه ته وايي چې څنگه وکړو؟ قاسم خان سره مشوره کوي (د جمهور رییس په کور کې یو خدمتگار دی) نو له دې مشورې به څه راولاړ شي.)) ما له داودزي صیب سره ډېرې نورې خبرې هم وکړې، خو لنډیز یې دا و، داودزي صیب د بحث په پای کې وویل: ((زه به تاسو ته د ملاقات غم وخورم یو ځل بیا ورسره وگوره.)) تر همدې خبرو وروسته په مایوسانه ډول د خپل دفتر پر لوري وڅوڅېدم او دغه یادښت مې پر هماغه ورځ ولیکه.

۴- کریم خرم: تر عمر داودزي وروسته کریم خرم د ولسمشر د دفتر د رییس په توگه وټاکل شو. ویل کېږي چې کریم خرم مخکې د حکمتیار له (اسلامي حزب) او د پیر سیداحمد گیلاني (ملي محاذ) تنظیم سره اړیکي درلودل. د طالبانو د واکمنۍ پر مهال یې په پېښور کې څه ناڅه رسنیز او فرهنګي فعالیتونه درلودل چې اکثر و یې اخواني رنگ درلود. د طالبانو تر سقوط وروسته کابل ته راغی او بیا د ولسمشر کرزي د واکمنۍ په لومړۍ

دوره کې څه موده د ولسمشر د مطبوعاتي مشاور په توګه مقرر شو، تر هغه وروسته بیا د اطلاعاتو او کلتور وزیر شو، تر یاد وزارت وروسته بیا د ولسمشر د دفتر رییس په توګه وګومارل شو. کریم خرم د ارامو او سرو اعصابو څښتن

(کریم خرم)

دی. خبرې کمې کوي، خو دريځ او عمل يې نسبتاً ثابت دی. د ملي افکارو په انډول يې اسلامي او اخواني افکار قوي برېښي، تنظيمي خصوصيات يې لا هم د کرکتر يوه برخه ده. ډېر کونښن کوي چې ځان د ولسمشر د نظرياتو پلوی او

لېوال وښيي، له بهرنيانو، په تېره بيا له امريکايانو څخه يې ظاهراً ښه نه راځي، يانې نه يې خوښېږي. په دې برخه کې چې ولسمشر هره خبره کوي، نو دی ورسره د تائيد سر خوځوي. د ده په راتګ سره د ولسمشرۍ له دفتر سره د بهرنيانو هغه خواږه روابط کم شول چې تر ده پخوا موجود وو او په ځينو برخو کې ان پر تربګنۍ بدل شول. مالي مرستې هم ډېرې راکمې شوې او له بهرنيو سفيرانو سره ملاقاتونه هم ډېرې ټيټې کچې ته ورسېدل. کریم خرم چې هر چېرته مقرر شوی، کونښن يې کړی چې د خپلې طبعې او خپل فکري خط اعتباري کسان مقرر کړي. د اطلاعاتو او کلتور وزارت پر مهال او دلته د ولسمشر په دفتر، دواړو ځايونو کې ده دا کار کړی دی. دې کار په هر ځای کې د ده پر وړاندې مخالفتونه هم راپيدا کړي، خو دی مجبور و چې د خپلې اجنډا د سرته رسولو لپاره دا کارونه تر سره کړي. د اطلاعاتو او کلتور وزارت د کار په جريان کې يو شمېر ستميان، جمعيتيان، پرچميان او نور د ده سخت مخالف شول. کله چې دی وزير شو، نو زه يې ليدلو ته ورغلم، پر هماغه لومړۍ ورځ مې خپل نظر ورته څرګند کړ، ما ورته وويل: ((زموږ يو شمېر جهادي وروڼه، چې پېښور کې يې وخت تېر کړی،

اکثره شيان، د جهادي، اسلامي او اخواني افکارو له لیدلوري خبرې او ځینو جمعیتیانو ته هم په هماغه نظر گوري، لکه د جهاد پر مهال چې په پېښور کې وو، خو جمعیتیان اوس هماغه جهادي او اخواني روحیه نه لري، دوی تر څو کلن جنجالي او نیمگړي حکومت وروسته اکثره پر (ستمیانو) بدل شوي او ملي ضد روحیه لري. دوی اکثره پښتنو ته که هغه پخوا په هر تنظیم او حزب کې وو، اوس له قومي لیدلوري گوري، نو تاسو سره به هم ډېر ژر حساسیت وښيي، د دې حساسیت انګېزه به قومي وي، نه تنظیمي. خو ظاهراً به تنظیمي بڼه هم ورکوي.) کریم خرم ته زما خبرې پر لومړي وخت بایزه ښکارېدې، خو وروسته وروسته یې چې د مقابل لوري حساسیت ولید، څه ناڅه باور یې راغی؛ نه لکه چې دلته نور مسایل هم شته. کریم خرم چې کله ارگ ته راغی، نو هڅه یې کوله چې خپل ایډیالوژیک خط و سیر تعقیب کړي، خو دلته دی د ځینو کسانو له خوا، چې د ده مخالف نظریات یې درلودل، له سخت مقاومت سره مخامخ شو. (ډاکتر رنگین دادفر سپنتا) د ملي امنیت شورا سلاکار لومړی شخص و چې د خرم پر وړاندې یې پټه او ښکاره مبارزه پیل کړه. له شفاهي تبلیغه نیولې، بیا ولسمشر ته د خبرو تر رسولو او د هغه د نظریاتو تر ردولو پورې ټولې هڅې په کې شاملې وې. بالمقابل کریم خرم هم د ډاکتر سپنتا د نظریاتو او فعالیتونو مخه نیوله. یو وخت کریم خرم او د ولسمشر د ویاند چې په ورته وخت کې د کریم خرم د دفتر مامور هم گڼل کېده (وحید عمر) تر منځ اختلافات رامنځته شول. ډاکتر سپنتا د دې اختلافاتو ژورتیا ته هوأ ورکوله او د وحید عمر ملاتړ یې کاوه. اختلافات دومره زیات شول چې وحید عمر یې دندې پرېښودو ته اړ کړ. له بلې خوا د کریم خرم ټولنیز روابط هم دومره پراخ نه وو او نه هم دی په دې روابطو کې دومره تکړه او بريالی و چې ډېر خلک وپالي او د ارگ په داخل کې خپل ملاتړي زیات کړي، اقتصادي امکانات یې هم هغومره نه وو چې د داودزي صیب په لاس کې وو. یوازې د حکومت د رسنیو مرکز د ده

په واک کې و چې دا مهال یې څه ناڅه لوړ معاش درلود او د بهرنیانو له خوا ورکول کېده، یو څه کسان یې هلته او یو څه کسان یې د ارگ په داخل کې په بېلابېلو ادارو کې ځای پرځای کړل. له همدې دولتي موقف او نفوذ څخه یې کار واخیست، (کابل نیوز ټلوېزیون) او د (ستراتیژیکو څېړنو) یو مرکز یې جوړ کړل. البته ویل کېږي چې د (وېسا) ورځپاڼه هم د ده په سیاسي او مالي ملاتړ پیل شوې او تر دې دمه لا روانه ده. ځینې نور فرهنگي کارونه یې هم تر سره کړي، خو اکثره کارونه یې د خپلې فکري دایرې په محدوده کې تر سره کړي دي. د کریم خرم د ماموریت په بهیر کې د ارگ او ملي شورا په تېره بیا له ولسي جرگې سره اړیکي چندان ښه نه وو، دا مهال ولسي جرگه د ارگ له مهاره ووتنه، ان تر دې پورې چې ولسمشر ته یې هم یو لړ خنډونه را وپنځول.

تر کریم خرم دمخه داودزي له وکیلانو سره ډېر ښه روابط درلودل، هغوی ته یې ډول ډول مالي امکانات برابرول او دولتي امتیازات یې ورکول، د داودزي ټولنیز روابط خورا زیات وو، مالي امکانات هم ورسره زیات وو، نو ځکه خو د کریم خرم په انډول په قوي موقف کې و، خو د خرم مالي امکانات هغسې نه وو، بله خبره دا هم ده چې کریم خرم له نفساني پلوه ډېر پاک سپی گڼل کېږي، هم پر خپل نفس واکمن دی او هم په مالي فساد کې لاس نه لري، دا کار د دې سبب شوی چې ډېری وکیلان ورته مراجعه ونه کړي. په هر حال کریم خرم جمهور رییس ته ځکه ډېر نږدې دی چې د امریکایانو پر ضد ورسره په کمپاین کې گډ دريځ لري، په همدې خاطر ولسمشر کریم خرم له ډېرو رقیبانو وژغوره، یوه ورځ ولسمشر ماته وویل: ((څنگه دی کریم خرم؟)) ما ویل ښه دی. ده وویل: ((ټینګ راسره ولاړ دی. لکه زره دار ټانک، له ځایه نه خوځېږي.)) کریم خرم د ماموریت او فرمان وپلو پر کلتور پوهېږي، نو ځکه خو لوړ مشر (کرزی صیب) چې څه وایي، دی یې تائیدوي او د ردولو غږ نه پورته کوي. همدا کار د دې سبب شو چې

دی ډېره موده پر خپل دې پوست پاتې شي.

ویندویان:

د جمهوري ریاست د عالي مقام د دفتر د ریسانو تر معرفی وروسته غواړم، د ولسمشر ویندویان هم په لنډیز سره معرفي کړم، ښاغلي جاوېد لودین هم د ویاند په توگه دنده سر ته رسولې، خو څرنگه چې هغه مو دمخه د جمهور رییس د ویاند او د دفتر د رییس په توگه معرفي کړ، نو له بیا تکرار څخه یې تېرېږم.

۱- یوسف نورستانی: لومړی شخص چې د ولسمشر د ویاند په توگه یې دنده سرته رسول، یوسف نورستانی و.

یوسف نورستانی د نورستان ولایت اوسېدونکی دی، د هېواد په داخل

(یوسف نورستانی)

کې او هم له هېواد څخه بهر یې لوړې زده کړې تر سره کړي دي. په بهرنیو موسسو کې یې هم ډېر وخت کار کړی او همدارنگه د حکومت په نورو لوړو پوستونو کې. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته د موقتې ادارې د مشر د ویاند په توگه پاتې شو. په نورستاني، پښتو، دري او انگلیسي

ژبو پوهېږي، خو د ویندویۍ په چارو کې یې زیات مهارت نه درلود، نو ځکه خو تر لنډې مودې وروسته له دې دندې څخه نورو دندو ته لاړ.

۲- سید فضل اکبر پاچا: سید فضل اکبر پاچا د کونړ د مخورو شخصیتونو له جملې څخه دی، تر شلو کلونو زیاته موده کېږي چې په امریکا کې ژوند کوي. په امریکا غږ راډیو کې یې ډېر کلونه د خبریال په توگه دنده اجرا کړې ده. سید فضل اکبر پاچا که څه هم د ارگ په مطرح شخصیتونو کې

نه حسابېږي، خو د موقتې ادارې په بهیر کې یې لنډه موده د یادې ادارې د مشر د ویاند په توګه دنده اجرا کړه. دا داسې مهال و چې حکومت په ډېرو لومړنیو پړاوونو کې وو او فکري خط، ستراتیژي او پلان یې معلوم نه وو. پاچا

(سید فضل اکبر پاچا)

صیب یوازې په محدودو خبري کنفرانسونو کې څرګندېده، دا مهال لا د اپوزېشن په استازی څوک مقابلي ته نه و راپاڅېدلي او نه هم په رسنیو کې دوه اړخه سره مخامخ شوي وو. سید فضل اکبر پاچا تر لنډې مودې ویاندی وروسته د کونړ د والي په توګه مقرر شو. دا

داسې مهال و چې په کونړ کې د چارتراشو قانوني او ناقانونه تجارت په ښه درز کې روان و. د یوه کونړي او سیدي کورنۍ د یوه غړي او مخور په توګه چې له پاچا صیب څخه د خلکو کومه هیله وه، پاچا صیب پر دې بریالی نه شو چې د خلکو غوښتنې عملي کړي، یا د لرګیو د قاچاق مخه ونیسي او یا هم د چارتراشو له مافیا سره مقابله وکړي، په پای کې یو زیات شمېر کونړیان هم ورڅخه خوابدي شول او د یو شمېر لیکوالو تر سختو نیوکو لاندې راغی، د ولایت له مقام څخه تر لرې کېدو وروسته بېرته امریکا ته لاړ او بېرته یې د خپل ژوند جریان له سره پیل کړ.

۳- کریم رحیمي: تر جاوید لودین وروسته کریم رحیمي د جمهور رییس د ویاند په توګه مقرر شو، لکه چې مې دمخه یادونه وکړه، جاوید لودین مو مخکې د ویاند او د دفتر د رییس په توګه معرفي کړ، نو له بیا تکرار څخه یې تېرېږو او دلته د ښاغلي کریم رحیمي په باب څو خبرو ته تمېږو. د ولسمشر کرزي په پاچاهۍ کې هم رنګارنګ کسان مقرر او تېروېږ شول، د دې عجایبو او غرایبو له جملې څخه یو هم د ولسمشر یو ویاند ښاغلی (کریم رحیمي) و. رحیمي که څه هم ډېر ښه او بې تعصبه شخص و، خو رسنیزه تجربه یې نه لرله او نه د خبرو سړی و. پخوا یې د ملګرو ملتونو د خوراکي

موادو په کومه اداره کې کار کاوه. له هغې ورځې چې دی د ولسمشر د ویاند په توګه مقرر شوی، نو د ګوتو په شمار خبرې کنفرانسونو کې یې هم برخه نه

(کریم رحيمي)

ده اخیستې، سیاسي بحثونو، ګردیو مېزونو او هغه هم په هغو بحثونو کې چې د نظام مخالف منتقدین ناست وو، هلته نو د ده تګ د سوتي په زور هم ممکن نه و. د ولسمشر یو عادت دی چې ضعیفه سړی یې ډېر خوښېږي، ښه سړی او ضعیفه سړی د ده لپاره د ګومارنې ښه معیار دی، دا مهمه نه ده چې دا سړی هلته کار کولای شي او که نه، خو مهمه خبره دا ده چې

دا سړی باید دومره بې خولې، بې ژبې او بې لاسه وي چې څوک یې له خولې او لاسه ازار نه شي او بېرته لرې کول یې هم ډېر اسانه وي. کېدی شي ښاغلی (کریم رحيمي) هم د همدې ډلې اشخاصو له جملې څخه وي. دې ښاغلي هم تر پایه د یوه ویاند دنده تر سره نه کړای شوه او نه یې څوک په خبرو ماړه شول. رسنیو به همېش شکایت کاوه چې ویاند صیب مور سره همکاري نه کوي، خو څوک و چې ویاند صیب خپل مسولیت ته متوجه کړي. په همدې خاطر د ولسي جرګې یو وکیل ښاغلي (رمضان بشردوست) هغه ته د (سخنګوی بی سخن) لقب ورکړ. د ښاغلي ویاند له جالبو خاطر و څخه یوه په زړه پورې خاطره دا وه، چې یوه ورځ یې ژورنالیسان خبرې کنفرانس ته رابللي وو، د کنفرانس په بهیر کې یوه ژورنالیست د یوې حساسې موضوع په باب پوښتنه وکړه، ښاغلي ویاند ځواب نه درلود، پر موضوع واقف نه و، نو ژورنالیست ته یې په ځواب کې وویل: ((چه میکنی برادر پشتم میګردی تیر خود را بیار.)) دې سره ټولو خبریالانو وخنډل، دا خبره بیا د ژورنالیستانو تر منځ عامه شوه. کله چې به کومه پوښتنه وه، نو یو بل ته به یې ویل (تیر خود را بیار). دا خبره ان ولسمشر ته هم ورسېده، هغه هم سخت په

خندا شو. بیا به چې کومه خبره وه او یا به یې خپل ویاند ښاغلی (کریم رحيمي) ولید، نو په ټوکو ټوکو کې به یې ورته وویل: ((تیر خودرا بیار)) د وخت په تېرېدو سره ((تیر خود را بیار)) د یوه متل او اصطلاح حیثیت خپل کړ، خو ویاند صیب لا هم خپلې دندې ته دوام ورکاوه او بیا داسې وخت راغی چې د خپلو دغو (غوره خدمتونو) (!) له امله په یوه معتبره هېواد کې د افغانستان سیاسي استازی شو، دا مهال نو بیا موږ ته پته ونه لگېده چې هلته به یې هم خلکو ته ویلي وي که نه چې: ((تیر خودرا بیار!!)).

۴- همایون حمید زاده: ولسمشر تر دې دمه شو ویندویان زاړه کړي

(همایون حمیدزاده)

دي، اوسمهال چې زه دا یادښت لیکم، ښاغلی (همایون حمید زاده) یې ویاند دی. ویل کېږي چې دی اصلاً د نغمان ولایت دی، خو داسې نه ښکاري چې دی دې نغمانی وي، دی هم ځان نغمانی نه معرفي کوي، فکر کېږي چې د کابل به وي، خو ظاهراً ډېر ارام او سیال سړی ښکاري، ویندويي یې مسلک نه دی، خو لکه په زوره

چې پرې تحمیل شوې وي. له هغې ورځې چې دی مقرر شوی، د ولسمشر په هره غونډه کې یې گډون کړی، خو ویندويي بیا تر ده څخه خپله ولسمشر زیاته کړې ده.

زما ورسره ښه روابط دي. کله چې به خپل دفتر کې اوزگار وم او دی به هم مصروف نه و، نو د ده دفتر ته به ورپورته کېدم. یوه ورځ مې ورڅخه پوښتنه وکړه چې رسنیو ته ډېر نه حاضرېږي؟ خلک نیوکه کوي چې د حکومت په استازی هېڅوک نه وي او له مخالفینو څخه درجن درجن خلک ناست وي، کله کله بیا رسنی د دولت د استازي څوکي همداسې سپینه پرېږدي، علت څه دی؟ ولې نه حاضرېږي؟ همایون حمید زاده صیب وویل:

((والله بیادر اگر راست بگویم اول خو در نظام اینقدر معایب است که چشم پوشی از ان اسان نیست، دوم این نظام به این نمی ارزه، که ادم دشمنی شان به دوش بگیرد، هر قدر که ادم خاموش باشد، وزن ان زیاتر میشود و حیثیت ادم محفوظ می ماند، بان هر چه که میشه، شود...))

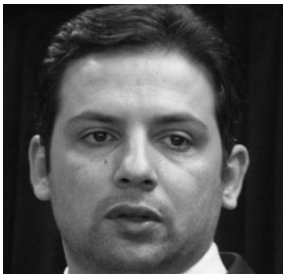
همایون حمید زاده همداسی یو آرام شخص و چې تر اخره پورې ډېر کم په رسنیو کې حاضر شو، خو نور ډېر دروند او آرام سړی و، سیال او خانداني سړی معلومېده.

یوه ورځ یې بیا دفتر ته پورته شوم، دروازه مې ورتک ټک کړه، ما ویل وخت لري؟ هغه ډېر خوشاله شو، ماته یې وویل: ((ما خودم برایت زنگ میزدم خوب شد که خودت امدی...)) تر روغېر وروسته یې چای راوغوښت، ماته یې وویل: ((چای ته بخو، باز یک گپ است)) ما وویل مهرباني وکړه خبره راته وکړه! ده وویل: ((بیادر زیاد وقت میشه که یک گپ در دلم میگرده، ما گفتم که در یک وقت فرصت باشد، برایت بگویم، بیادر همین نظام ما وشما را خو هر دو ما میشناسیم، که در حقیقت هیچ چیز نیست ناحق وقت مردم ضایع میشه، داخل میبینی که هیچ چیز نیست خارج اشه هم همین قسم. زیاد وقت میشه که در دلم میگرده که برایت بگویم، که این همه چیز را یاداشت کو و خوب یک اثر کننده نوشته کو که در آینده به تاریخ بماند...))

ما چې لا تر دې دمه یو څه یادښتونه اخیستي وو او لا له پخوا څخه مې نیت و، د حمید زاده خبره راباندې ښه ولگېده، خو بیا مې ورته وویل: ښه نظر دی، زه به خپل کوبښنې وکړم. هغه په ټوکو کې وویل: ((بیادر کوشش موشش ضررو نیست، ما می فهمم که تو این کار را انجام دا ده میتوانی و از عهده اش بر آمده میتوانی، همین کارت است...)) ما وویل: ته یې ولې نه لیکې: هغه راته وویل: ((ما خو نویسنده نیستم، ما آثار ترا خواندم ما می فهمم که تو این کار را انجام دا ده میتوانی. اگر این کار تکمیل کنی همین

خدمت هم بس ات است.) ما دا خبره هم ورزیاته کړه، زه خو اول لاس منابعو ته اړتیا لرم او ستا په شان وخت پر وخت رییس صاحب سره نه شم کتلاۍ، زه په حاشیه کې یم، داسې مسایلو ته اول لاس منابع ضرور دي، ده وویل: ((بیادر خودت در دفتر شورای امنیت هستی. منابع دست اول در دست خود شما است و دیگر کدام چیز است که در ارگ پنهان بماند، کلی چیز افشا میشه، مرد کسی است که نوشته کند...)) له همایون حمید زاده سره څو شپې نور هم ناست وم او بیا د خپل دفتر پر لوري لارم. د حمید زاده خبرو زما اراده نوره هم پیاوړې کړه، نو اوس چې تاسو په دې اثر کې څه لولئ، د یاد شخص د توصیې تاثیراتو هم په کې خپل رول لوبولای دی.

۵- وحید عمر: وحید عمر په انگلستان کې تر لوړو زده کړو وروسته، کابل ته راغی، دلته د (۱۳۸۲ل) کال په بهیر کې د اساسي قانون د دارالانشاء په دفتر کې، چې ډاکتر فاروق وردگ یې مشر و، د عامه پوهاوي د برخې مسول شو. د اساسي قانون تر جرگې او بیا د ولسمشرۍ تر ټاکنو وروسته، کله

(وحید عمر)

چې فاروق وردگ د جمهوري ریاست د چارو د ادارې لوی رییس شو، نو هم یې د اساسي قانون او هم یې د انتخاباتو د کمېسیون له دارالانشاء څخه یو شمېر ځوانان ځان سره راوړل. وحید عمر هم په همدې ډله کې و، تر دې دمخه یې د لویې جرگې په بهیر کې د همدې عامه پوهاوي د برخو چارې پرمخ

وړلې. د چارو په اداره کې هم د همدې فرهنگي چارو مسول و. څه موده وروسته بیا د حکومت د رسنیو مسول شو او کله چې د ولسمشرۍ د دویمې دورې ټاکنې پیل شوې، نو وحید عمر ظاهراً له دې دفتره استعفی ورکړه او د حامد کرزي د ټاکنیزو چارو ویاند شو. تر ټاکنو وروسته وحید عمر د ولسمشر د ویاند په توگه مقرر شو، کله چې کریم خرم د ولسمشر د دفتر مسول شو نو پر

وحید عمر د کار ساحه تنگه شوه. وحید عمر که څه هم بااستعداده ځوان دی، خو بازاری اخلاق او د هلیکتوب خصوصیات یې اوس هم د شخصیت یوه برخه ده. د کب او صابون په شان ښویي هم دی. وحید عمر له رسنیو سره ښه اړیکې درلودل او د خپل عمر په انډول یې وده او استعداد زیات دي. دفتري گوزاره یې ښه نه ده، تر دې وړاندې یې په نورو دفترونو کې هم ورځې په اخ و ډب تېرې کړي دي. د ولسمشر د ویاند په توگه یې فکر کاوه چې هم یې د ولسمشر کرزي په کمپاین کې فعاله ونډه اخیستې او هم یې په ارگ کې یو شمېر ځواکمن خلک لکه ډاکتر سپینا او نور ملاتړ کوي، نو له کریم خرم سره د صلاحیتونو پر سر جنجال کې به دی برلاسی شي، ولسمشر کرزي د کریم خرم ملاتړ وکړ او د هغه په غوښتنه یې دی له دندې لرې کړ. خو ظاهراً داسې ښکاره شوه چې ده خپله دنده پرېښوده. تر هغه وروسته یې پر یونیم سیاسي فعالیت لاس پورې کړ چې اکثره یې انجويي بڼه درلوده او پر بهرني ډونر متکي وو، نو ځکه یې له خپلو نورو ملگرو سره د پاموړ وده ونه کړه. د ویاندۍ پر مهال یې له ولسمشر سره په گڼو سفرونو کې، له هغه سره ملگرتیا کړې، په گڼو رسنیو کې یې د ولسمشر د نظریاتو تائید کړی او د هغه ځینو خبرو ته یې تعمیری رنگ ورکړی دی. د ویندویۍ په چارو کې بریالی و، په پښتو، دري او انگلیسي ژبو ډېر ښه پوهېږي. تر دې دمه چې د ولسمشر کوم ویندویان تېر شوي، له جاوید لودین پرته په نورو ټولو کې وحید عمر د ژبې، فصاحت، بلاغت او جرئت خاوند و او دا دنده یې په ښه ډول تر سره کړه. هغه تر پایه د یوه رسنیز شخصیت په توگه پاتې شو او ډېر سیاسي، یا ټولنیز بېز یې ترلاسه نه کړ. تر گوښه کېدو وروسته یې په ولسمشر پسې هېڅکله داسې خبره ونه کړه چې د ولسمشر شخصیت ته ترې زیان رسېده او د ځینو په شان یې د عوامو په اصطلاح نمک حرامی ونه کړه. دا یې تر ټولو ښه ځانگړنه ده.

۶- ایمل فیضي: ایمل فیضي د ولسمشر کرزي شپږم یا وروستی وياند

دی، چې دا دی د ولسمشر کرزي د واکمنۍ تر دې دمه ورسره یوځای دی، ایمل فیضي په جرمني کې لوړې زده کړې کړې دي، په انګلیسي، جرمني،

(ایمل فیضي)

پښتو او دري ژبو ښه پوهېږي. د ارامو اعصابو، زیاتې اوسپلې او د ښې پوهې خاوند دی. مخکې تر دې چې د ولسمشر کرزي وياند شي، په یو لړ بهرنیو موسساتو کې یې کار کاوه. د دولتي دندې په توګه یې ویاندي لومړۍ لوړه دولتي دنده ګڼل کېږي. کله چې (وحید عمر) د ولسمشرۍ له ویاندي څخه لاس په سر کړای

شو، نو ایمل فیضي د هغه ځایناستی شو او ورسره یوه ښځینه (عادلہ راز) هم د لومړي ځل لپاره د ولسمشر د ویاند د مرستیالې په توګه وګومارل شوه. ایمل فیضي د سړې اوسپلې خاوند دی، دفتري کارونو کې د ګوزارې له چلند څخه کار اخلي او د آمر او ټیټ مامور تر منځ د اړیکو انډول په ښه ډول ساتلای شي. د ده د دندې پر مهال که څه هم په مطبوعاتي دفتر کې څه خاص نوبت رانغی، خو داسې هم نه و چې رسنۍ دې ترې ډېرې ناراضه وي. له ازادو رسنیو سره یې هم د امکان تر حده اړیکي ټینګول. خپله که څه هم رسنیو ته ډېر نه حاضرېده، خو روابط یې ورسره پالل. ده په هغو سیاسي بحثونو کې هم ډېر ګډون نه کاوه چې د حکومت سالم او نا سالم منتقدین به په کې حاضر وو. ده خپلې ورځینې چارې په نورمال ډول پرمخ وړلې او د خپلې دندې تر وروستيو وختونو پورې یې دې حالت ته دوام ورکړ، ولسمشر به په هر رسمي سفر کې ځان سره ملګری کاوه او د دندې تر

پایه یې له خولې څخه داسې تروه، ترخه یا هم د ولسمشر د نظریاتو خلاف خبره را ونه وتله چې رښتیا ته ګرځېدو ته موضوع شي، یا ده ته ستونزه جوړه کړي او یا هم حکومت ته. په حقیقت کې ولسمشر کرزي ته همداسې یو شخص په کار و چې ده ته هېڅ ډول جنجال راپیدا نه کړي. ایمل فیضي د پوره سواد خاوند و او اداري گوزاره یې هم ډېره نورماله وه. د جمهوري ریاست د ویندوی څانګه هم د جمهور رییس د دفتر اړونده څانګه ګڼل کېدل. د ولسمشرۍ دفتر نورې څانګې هم لرلې، چې دلته یې په ډېر لنډیز سره یادونه کوو:

ښاغلی صبغت الله سنجر چې د (جمهوریت غوښتونکو ګوند) مشر و، د ولسمشر د دفتر د پالیسي ریاست مشر و. سنجر یو وخت د بېړنۍ لویې جرګې د جوړولو د کمېسیون غړی هم و. د جمهوري ریاست په لومړیو ټاکنو کې یې د ښاغلي حامدکرزي ملاتړ وکړ او د هغه تر بریا وروسته په یاد ریاست کې د رییس په توګه مقرر شو. د ولسمشر کرزي په ملاتړ یې په ډېرو سیاسي او ټلوېزيوني بحثونو کې ګډون وکړ، په دې بحثونو کې یې هم د ولسمشر کرزي ملاتړ کاوه او هم یې له دې لارې د خپل ګوند درېځ پیاوړی کاوه. د ښاغلي سنجر ملاتړ او سیاسي بحثونه دومره زیات شول چې یو وخت ځینو جهادي او ناجهادي مشرانو ولسمشر ته له هغه څخه شکایت وکړ او ولسمشر، سنجر له مرکو او بحثونو څخه منع کړ. سنجر دې کار خواشینی کړ، خو ځله یې ما سره په دې اړه خپله اندېښنه شریکه کړه. سنجر د خپل ریاست پر مهال په کابل کې د یوې ترافیکي پېښې له امله له دې نړۍ څخه سترګې پټې کړې.

ښاغلی هدایت الله زاهد د جمهوري ریاست د دفتر د پروګرامونو رییس دی، دی هم د ښو اخلاقو او لوړو زده کړو خاوند دی. په پښتو، دري، عربي او انګلیسي ژبو ښه پوهېږي، د جمهور رییس ورځیني، اوونیز او ځینې نور پروګرامونه تنظیموي، کله کله ولسمشر سره د کتنې امکانات هم لري، کوم سیاسي ګوند او ډلې ټپلې پورې تړلې نه دی. ملي او اسلامي افکار لري.

عیسی خان اندر د ولسمشر د دفتر د خدماتو رییس دی. ولسمشر او مېلمنو ته چې یې هرڅه تیارېږي، په حقیقت کې د عیسی خان اندر له لاسه تېرېږي. د لویو غونډو او مېلمستیاوو ترتیبات هم دی نیسي، د عوامو په اصطلاح د پاچا ډوډۍ د ده له قلمه تېرېدله، د لوړو زده کړو خاوند او د ملي دريغ څښتن دی، په پښتو، دري او انگلیسي ژبو ښې خبرې کولای شي، مخکې تر دې چې دلته راشي، نو په یو شمېر بهرنیو موسسو کې یې کار کاوه او ښه کاري تجربه لري. زه چې به سهار لارم نو کله به مې سهار جای له ده سره څښه او د عوامو په اصطلاح به مې ورته وویل چې پاچاهي جای راوړه.

ښاغلی حیدري د اداري چارو رییس، په خپل کار کې خورا تکړه او د ارگ پر ټولو اړوندو چارو واکمن و. دفتري کارونه یې خورا ښه منظم وو، خبرې یې کمې او کار یې زیات کاوه، د کارونو ترڅنګ د ټولنیزو اخلاقو څښتن و. په کارونو کې یې تر ډېره حده رڼاوی او سپیناوی رامنځته کړی و.

حمیرا اعتمادی، د عمر داودزي صیب له وخته د ولسمشر د دفتر مرستیاله وه، تر ډېره وخته پر دې دندې پاتې شوه، ولسمشر سره یې وخت پر وخت کتلاي شول او په بهرنیو سفرونو کې به یې هم وخت پر وخت ورسره ملتیا کوله.

ښاغلی حامد اکرم بیا د تشریفاتو رییس و چې هغه بیا پر خپل وار خپل شان او شوکت درلود او د دربار پر رازونو او رمزونو پوره پوه و. ښاغلی دانش بختیاری د یوې بلې برخې رییس و چې په ارگ کې اکثره پر تاریخ لیکنه او نورو مسایلو مصروف و، د ښه قلم څښتن و.

ښاغلی شجاعی، ښاغلی انورخان، او نور هغه کسان وو چې د ارگ په بېلابېلو دفترونو کې یې کار کاوه او هلته یې له ولسمشره نیولې د ارگ تر نورو ټولو چارواکو پورې یې یو بل سره پېژندګلوي درلودله. فواد وزیري او جاوید فیضي چې د داودزي صیب سکرتران وو، په ارگ کې یې که موقوف لوړ نه وو، خو صلاحیت یې درلود، د جمهور رییس شخصي ډاکټر، (ډاکټر عالم) او همداسې نور اشخاص درواخله چې د هر یوه ځانګړي بیان دلته ضرور او ممکن نه برېښي.

د چارو د ادارې کرکټرونه

د جمهوري ریاست د چارو اداره یا لوی ریاست یوه داسې اداره ده چې پر جمهوري ریاست پورې ټول اړوند کارونه تنظیموي، ټول وزارتونه او خپلواکې ادارې د همدې لوی ریاست له لارې له ولسمشر سره اړیکې ټینګوي او ولسمشر هم د همدې ادارې له لارې ټولو ارګانونو ته خپل فرمانونه او حکمونه صادروي. دا اداره د وزیرانو شورا د دارالانشاء چارې هم پرمخ وړي، د چارو لوی ریاست په واقعیت کې له قانوني او عملي پلوه یوه مهمه ارتباطي او د چارو د همغږۍ اداره ده. د ولسمشر حامدکرزي په ټوله واکمنۍ کې په دې اداره کې د مشرتابه له پلوه ډېرو کسانو کار نه دی کړی، یوازې دريو تنو د دې ادارې مشري کړې ده. د کرزي صیب په واکمنۍ کې ځینې داسې کسان هم وو چې د ده له واک سره سم واک ته رسېدلی او ترپایه یې پر هماغه یوه پوست کار کړی دی. لکه د تفتیش او کنټرول د لوی ریاست رییس بناغلی (شريفی)، د بشر د حقونو د خپلواک کمېسیون رییسې (سیما سمر)، د بلخ والي (عظامحمد نور) او ځینې نور، خو د چارو د ادارې په راس کې یوازې دريو تنو دنده اجرا کړه. چې دلته یې په لنډيز سره یادونه کوو:

۱- یوسف اعتبار: کله چې د (۱۳۸۰ل) کال د سنبلې پر (۲۱)مه یا د

(یوسف اعتبار)

(۲۰۰۱م) کال د سپتمبر پر (۱۱) مه نېټه، په نیویارک کې پر نړیوال سوداګریز مرکز برید وشو، نو د امریکا متحده ایالتونو د دې پېښې پړه پر القاعدې شبکې او د هغې پر طالب ملګرو وړ واچوله، څرنگه چې اسامه بن لادن دا مهال په افغانستان

کې و، نو پر طالبانو د برید لپاره د امریکا پلمې ته د توجیه امکانات برابر شول، هغوی پر طالبانو د برید لپاره د ملگرو ملتونو د امنیت شورا مجوز ترلاسه کړ او یوه لویه نړیواله ټلواله یې جوړه کړه. د طالبانو نظام د دوو میاشتو په بهیر کې ړنگ شو. امریکایي ځواکونه او د هغو کورني موټلفین (شمالتلواله) چې تر دې وړاندې طالبانو د هېواد په یوه واړه گوټ کې را ایساره کړې وه او دا مهال د مرگ پر پوله ولاړه وه، له امریکایي ځواکونو سره یوځای د (۱۳۸۰ل) کال د عقرب پر (۳)مه نېټه کابل ته داخل شوه. (استاد برهان الدین رباني) له خپلو ټولو ملگرو سره کابل ته راغی او اکثره ملگرو یې ټول هغه دولتي پوستونه له کوم قانوني حکم پرته اشغال کړل چې د (۱۳۷۵ل) کال د میزان تر شپږمې نېټې دمخه ورسره وو او ځینو نورو بیا پاتې نور دولتي پوستونه اشغال کړل. (یوسف اعتبار) دا مهال د چارو د ادارې د لوی رییس په توگه دنده اشغال کړه. د همدې کال د جدي تر (۲۲) نېټې پورې چې حامدکرزي ته له (بن) تړون سره سم واک په رسمي ډول انتقالېده، نو استاد رباني پوره دوه میاشتې وخت درلود چې د حکومت په اکثره حساسو رگونو کې خپل پلویان ځای پرځای کړي. د استاد رباني په مشرۍ اسلامي جمعیت، چې د طالبانو تر واکمنۍ وړاندې د نیمواکې واکمنۍ یوه دوره تجربه کړې وه، دا حالت او خلا یې د ځان لپاره ښه غنیمت وگاڼه او هرڅوک یې چې په هرځای کې غوښتل په گړني او مکتوبي ډول یې مقرر کړل، تر دې وړاندې چې طالب چارواکي پر کومو پوستونو مقرر وو، له دولت څخه د هغوی مطلق حذف هم اسلامي جمعیت ته د ټولواکې واکمنۍ زمینه برابره کړه. جمعیت چې یوې څلورنیم کلنۍ سختۍ او د واک توندې پسې اخیستی و، دا مهال یې د خپلو رښو ځغلولو لپاره یو طلايي چانس وگاڼه. یوسف اعتبار چې تر دې وړاندې یې هم په تنظیمي ادارو کې د ناقانونه کارونو او له وخت څخه د ځان په گټه د گټې اخیستلو تجربه لرله، یوځل بیا د خپلې تجربې توره تېره کړه، په سوونو ناقانونه مقرري

یې وکړې او استاد رباني هم ورته په سوونو ناقانونه فرمانونه ورکړل، کله چې د واک د رسمي انتقال شپې او ورځې رانږدې شوې، نو استاد رباني او اسلامي جمعیت پر تېرو گومارنو او مقرريو هم بسنه ونه کړه، داسې یو فرمان یې ترتیب کړ چې په یوه فرمان یې ټول مقرر او په یوه فرمان یې ټولو ته څلورنیم کلن امتیازات ور په برخه کړل، د استاد رباني له خوا په دې فرمان کې چې حامدکرزي ته د واک تر رسمي انتقال یوازې دوه درې ورځې دمخه صادر او له دولتي راډیو ټلوېزیون څخه خپور شو، راغلي وو؛ ټول هغه اشخاص چې د ((مقاومت)) په څلورنیم کلنه دوره کې له دوی سره پاتې شوي او د طالبانو تر واکمنۍ دمخه په کومو ځایونو کې مقرر وو، پر همنغو ځایونو بېرته مقرر دي، دولت مکلف دی په یاده موده کې د دوی ټول معاشونه، ترفیعات او نور حقوق ادا کړي. دا فرمان هم د اسلامي دولت د رییس په نامه صادر شو، هغه وخت کې هم د نظر گن شمېر خاوندانو سره دا پوښتنه مطرح وه چې که د استاد رباني تنظیم ته رښتیا هم د (اسلامي دولت) نوم ورکول کېږي او دا رښتیا هم یو دولت وای، نو بیا خو یې باید په څلورنیمو کلونو کې خپلو مامورینو ته معاش هم ورکړی وای او که دوی د دولت محتوا نه درلودله، نو بیا ولې د (اسلامي دولت) په نامه یادېدل؟ د دې فرمان ټول اجرائي بار پر راتلونکي حکومت پرېوت او له دې څخه یوازې دوه درې ورځې وروسته په رسمي ډول مسولیت ښاغلي حامدکرزي ته حواله شو، خو عملي واک بیا هم اسلامي جمعیت سره و. دا په دنیا کې په اصطلاح یوازینی دولت و چې څلورنیم کاله یې د دوی په خپله وینا په اصطلاح خپلو مامورینو ته نه معاش ورکړی او نه هم ترفیع او خپل ټول بار یې پر راتلونکي حکومت، په داسې ډول حواله کړ چې بیا هم په نړۍ کې ساری نه لري. کله چې حامدکرزي ته د نړیوالو د فشار په نتیجه کې واک په اصطلاح ورا انتقال شو، نو یوسف اعتبار بیا هم خپل دولتي اعتبار او باور باينلود، بیا هم پر خپلې همدې څوکۍ پاتې شو. دا مهال نو فهیم خان د

کرزي د مرستیال او د دفاع وزیر، یونس قانوني د کورنیو او ډاکتر عبدالله عبدالله د بهرنیو چارو وزیران وو، عارف سروري د ملي امنیت رییس، عتیق الله بریالی د دفاع وزارت مرستیال وو او د نظار شورا نورو غړو د دولت پر نورو حساسو پوستونو د ناکنټروله واک اسونه ځغلول. کرزی داسې محاصره و چې د جمعیت له خوښې پرته یې یو عادي مامور هم نه شو مقررولای. هر څه چې نظار شورا غوښتل حامدکرزي له کوم ځنډ پرته هغه منل، یوه بېلگه به له هغه وخت څخه د همنغې زمانې د یوه ټولیز تصویر په توگه وړاندې کړو: ولسمشر کرزی له فهیم خان، یوسف اعتبار او د نظار شورا له یو شمېر نورو مهمو غړو سره د غرمې ډوډۍ ته ناست وو. ښاغلي کرزي وویل، لوی څارنوال نه شته یو ښه سړی باید پیدا کړو چې لوی څارنوال شي، ډوډۍ ته له ناستو کسانو څخه یو تن وویل، (څارنوال محمود) ښه سړی دی، دې وخت کې فهیم خان وویل: ((څارنوال محمود، څارنوال امر صاحب بود بسیار ادم خوب است)) دې وخت کې کرزي وویل: ((بهترین گپ است، خوب است)) دې سره فهیم خان، یوسف اعتبار ته اشاره وکړه چې وړاندیز یې راوړه، ډوډۍ لا خلاصه نه وه چې یوسف اعتبار د څارنوال محمود د تقرر وړاندیز راوړ او کرزي پرته له دې چې فکر پرې وکړي سملاسي یې لاسلیک کړ، څارنوال محمود لوی څارنوال شو او بیا تر ډېره وخته پر همدې پوست پاتې شو. څارنوال محمود بیا له دې پوست څخه داسې اعظمي گټه پورته کړه چې د زیاتې شتمنۍ او په کابل کې ان د ښارگوټي خاوند شو.

یوسف اعتبار ان د ولسمشرۍ د لومړۍ دورې تر ټاکنو لږ وروسته مودې پورې هم پر همدې پوست پاتې شو، په کرزي یې د خپلې خوښې په زرگونو کسان مقرر کړل، خو یوازې پر دې یې هم بسنه ونه کړه. یوسف اعتبار به د نظار شورا او نورو جمعیتي مشرانو په تېره بیا د فهیم خان په مشوره، ټولې هغه مقرری او د قراردادونو نور اسناد له ځان سره ساتل چې فکر یې کاوه کرزی یې په اسانۍ سره نه لاسلیکوي او یا پرې فکر کوي، ده به په لسگونو دا ډول

وړاندیزونه او اسناد برابر کړل، کله چې به کرزی په کوم بهرني سفر ووت او فهیم خان به سرپرست شو، نو ده به دا ټول اسناد او د تقرر وړاندیزونه فهیم خان ته یوړل، هغه به له مخکیني تفاهم سره سم ټول لاسلیک کړل او پر دولت به یوځل بیا ناقانونه مقرری او نامشروع کارونه تحمیل شول. دا لړۍ له موقتې ادارې نیولې ان تر لومړۍ انتخابي دورې پورې وغځېدله. ځینې داسې راپورونه هم ترلاسه شوي چې همدا مهال پر ځینو اسنادو د استاد رباني داسې لاسلیکونه هم اخیستل شوي چې دکرزي د واکمنۍ تر رسمي پیل دمخه نېټه پرې وهل شوې او بیا د چارو په اداره کې معامله او ثبت شوي دي. کله چې د ولسمشرۍ په لومړیو ټاکنو کې حامدکرزی بریالی شو، نو لږه موده وروسته یې یوسف اعتبار ایران کې سفیر کړ او پرځای یې فاروق وردگ د چارو د ادارې د لوی رییس په توگه مقرر شو. یوسف اعتبار بیا د همدې موقف په برکت د هېواد شمال کې د زیاتو ځمکو او نورو شتمنیو څښتن شو. کله چې د ولسمشرۍ په دویمو ټاکنو کې فهیم خان د حامدکرزي مرستیال شو، نو تر سوگند وروسته د فهیم خان لومړۍ مقرري همدا وه چې یوسف اعتبار یې د خپل دفتر د رییس په توگه مقرر کړ، دا مهال یوځل بیا پخوانی داستان له سره تکرار شو، خو نه په هغه قوت، بلکې په لږ کم توپیر. د لومړي مرستیال په دفتر کې د بېلابېلو موسساتو، پلورنځیو او نورو اشخاصو داسې ټاپې او اسناد وموندل شول چې هرڅه همدلته تر سره کېدل. فهیم خان امرونه ورکول او قراردادونه هم دلته بشپړېدل، په نږدې پنځو کلونو کې د لسگونو زرو ناقانونه کارونه تر سره کېدل هغه واقعیتونه دي، چې پاک ضمیرونه ترې سترگې نه شي پټولای.

۲- ډاکتر فاروق وردگ: ډاکتر فاروق وردگ تر یوسف اعتبار وروسته د چارو د ادارې د لوی رییس په توگه مقرر شو. مخکې تر دې د انتخاباتو د مشترک کمېسیون د دارالانشا رییس و او تر هغه وړاندې د اساسي قانون د تدقیق کمېسیون د دارالانشا او بیا د اساسي قانون د لویې جرگې د دارالانشا

رییس و. فاروق وردگ فارمسي پوهنځی لوستی او د جهاد په کلونو کې د افغانستان لپاره د سویډن د کمېټې مشر و او دغه راز یې په ځینو نورو مرستندویو ادارو کې هم کار کړی دی. د جهاد په کلونو کې یې د حکمتیار له اسلامي حزب سره فکري اړیکې لرل، یو فصیح، بلیغ او ښه کاریگر انسان دی. کله چې د طالبانو نظام ړنگ کړای شو، نو هغو افغانانو ته چې په بهرنیو

ډاکتر فاروق وردگ

موسساتو کې یې کار کاوه، دا مهال په حکومت کې او له حکومت سره په همکارو موسساتو کې د کار ښه زمینه برابره شوه. فاروق وردگ چې کله هم د اساسي قانون د تدقیق د کمېسیون د دارالانشا رییس شو، نو دا مهال د ملگرو ملتو او نورو موسساتو په تېره بیا

د (یو ان ډي پي) (UNDP) موسسې له خوا له مالي پلوه د دې ټول بهیر ملاتړ کېده، یانې دا چې ټول کارونه د بهرنیو موسساتو او کورنیو کارکوونکو له خوا په گډه پرمخ وړل کېدل.

فاروق وردگ د اساسي قانون د تدقیق د کمېسیون ټول (۱۳) میاشتنی بهیر په ښه ډول مدیریت کړ او د اساسي قانون د لویې جرگې په جوړېدو بریالیتوب او د اساسي قانون په تصویب کې یې هم ښه رول ادا کړ. کله چې د ولسمشرۍ لومړیو ټاکنو ته تیاری نیول کېده، نو ملگرو ملتونو د ټاکنو گډ کمېسیون ته تر ډاکتر فاروق وردگ بل ښه او مناسب شخصیت نه شو پیدا کولای، نو ځکه یې هغه د یاد کمېسیون د دارالانشا د رییس په توگه غوره کړ. فاروق وردگ له نوملیکنې رانیولې بیا تر عمومي ټاکنو پورې ټول انتخاباتي بهیر په ښه ډول مدیریت کړ. کله چې د ولسمشرۍ ټاکنې پایته

ورسېدې او ولسمشر کرزي لوړه وکړه، نو څه موده وروسته یې فاروق وردگ د چارو د ادارې د لوی رییس او د وزیرانو شورا د دارالانشا د مشر په توګه مقرر کړ. فاروق وردگ نږدې پنځه کاله د دې ادارې د مشر په توګه پاتې شو او دلته یې دولتي کارونو ته خورا انتظام او همغږي ورپه برخه کړه، حکومتي چارو قانوني بڼه خپله کړه او هر څه تر منظم فلتر لاندې تصفیه کېدل. فاروق وردگ دا مهال هم ولسمشر او هم ولس ته ډېر نږدې و. د ده د دې دندې پر مهال څو لویې جرګې، لکه: د افغانستان او پاکستان تر منځ د امن ګډه جرګه، د سولې مشورتي جرګه او ځینې نورې مهمې جرګې جوړې شوې. له پارلمان یا ملي شورا سره د حکومت اړیکې خورا نږدې وو، هم د فاروق وردگ شخصي مهارتونه او هم دولتي امکانات د دې سبب شول چې حکومت خپل ډېر قوانین او مقرري په اسانۍ سره له ولسي جرګې څخه تېر کړي. له وزیرانو او نورو دولتي چارواکو سره هم د فاروق وردگ اړیکې خورا ښه وو، ځکه د هغوی ټول کارونه له همدې مسیره تېرېدل. د چارو اداره د فاروق وردگ واکمنۍ پر مهال پر یوې ځواکمنې دولتي ادارې بدله شوه. فاروق وردگ چې کله هم د چارو ادارې ته راغی، نو د هغه ټیم یوه زیاته برخه چې له ده سره یې د اساسي قانون د تدقیق په کمېسیون او همدارنګه د ټاکنو کمېسیون په دارالانشا کې کار کاوه، له ځان سره د چارو ادارې ته راوړه، لکه ډاکتر صادق مدبر، فرید حکمت، احسان، کوچی، غفور لېوال، وحید عمر او ګن شمېر نور، دا نو بیا هغه کسان وو چې هم یې په انتخاباتي چارو کې تجربې ترلاسه کړې وې، هم د جرګو په دایرولو او هم اوس په دولتي چارو کې د تجربو خاوندان شوي وو. لنډه دا چې تجربه کار او کاري ټیم و. که څه هم خپلمنځي اختلافات او بېلابېل تمایلات یې درلودل، خو د فاروق وردگ مشرۍ لاندې یې د یو واحد ټیم په توګه کار کولای شو. ډاکتر فاروق وردگ که څه هم ولسمشر ته ډېر نږدې و، خو بیا یې هم کله کله له هغه څخه ځینې شکایتونه درلودل. خو دا شکایتونه دومره ډاګیز نه وو، ځکه چې فاروق

وردگ که هر څومره پر لوړو څوکیو کار کړی، خو د موقف ساتنې او ځانسانتې خوی په کې هم خورا محسوس و. له ولسمشر څخه د ده شکایت دا و چې زه د چارو د ادارې رییس یم، خو کله چې د ولسمشر په دفتر کې غونډه وي، ما هم غواړي او صادق مدبر چې زما مرستیال دی، هغه هم غواړي، هلته بیا زما پر ځای له هغه څخه پوښتنې کوي، د هغه خبرې هم تائیدوي او ډېر یې نازوي هم، داسې لکه دی (مدبر) چې رییس وي او زه یې مرستیال. څو ځله مې زړه غوښتي چې یا یې مخامخ ورته ووايم چې رییس صیب دی زما پر ځای مقرر کړه او یا هم ده ته ووايم چې نور نو زما له اجازې پرته ارگ درباندي بند دی. دا شکایتونه یې یوازې ماته کړي وو یا هم کېدی شي بل نږدې دوست ته، ځکه چې د ولسمشر خوی ماته معلوم و، چې د هغه په دربار کې پښتانه چارواکي د هېواد د دویمه درجه اتباعو په توګه مطرح وو. د رحیم وردگ او بسم الله خان، انوارالحق احدي او وحیدالله شېراني او نورو پښتنو او ناپښتنو ټولو چارواکو تر منځ د ولسمشر له خوا همدا توپيري چلند موجود و. رحیم وردگ هم دېته ورته شکایت درلود او ګڼ شمېر نورو دولتي پښتنو چارواکو هم، د عوامو په اصطلاح ځینو به ویل چې موږ ته ولسمشر هېڅ د سړي د زامنو په سترګه نه ګوري. فاروق وردگ له دومره احتیاط څخه کار اخیسته چې هېڅ کله یې ولسمشر ته خپل دا خفګان او گيله څرګند نه کړل، یوه ورځ ما ورته وویل: ډاکتر صادق مدبر خو تا راوستی، تا مقرر کړی، نو بیا ولې شکایت کوې، هغه وویل، همدا مې اشتباه کړې ده. له ځینو ورو ستونزو سره سره فاروق وردگ د چارو په اداره کې خورا فعال او بريالی و، خو بله اشتباه یې دا وه چې د ولسمشر په توګه د کرزي تر دویم انتخاب وروسته یې د وزارت څوکی ومنله. کله چې د چارو په اداره کې و، نو د ولس او ولسمشر تر منځ اړیکي ټینګ وو، د ګڼ شمېر هېوادوالو په تېره بیا لرې پرتو سیمو هېوادوالو مشکلات په اسانۍ سره اورېدل کېدل او یا یې ولسمشر ته پیغام او فریاد ورسېدلای شو، واپه کارونه

چې خپله د ده صلاحیت وو، هغه هم په اسانۍ سره تر سره کېدلای شول، یو شمېر ناوړه تفاهمات چې د ولسمشر او ځینو ناسیاسي چارواکو تر منځ رامنځته کېدل هغه هم د ډاکټر فاروق وردگ له لارې له ولسمشر سره مطرح کېدل او د غټو درزونو مخه نیول کېدله. خو کله چې د فاروق وردگ په سر کې د وزارت وړمه ولگېدله، نو هغه پل هم په نږېدو شو چې دا مهال د ولس او ولسمشر تر منځ تړل شوی و. په پای کې فاروق وردگ وزیر شو او د چارو اداره صادق مدبر ته، چې دا مهال یې دلته پوره تجربه حاصله کړې وه او ولسمشر کرزي ته هم خورا نږدې و، پاتې شوه. فاروق وردگ هم وروسته وروسته په پوهنې وزارت کې خفه بربښېده او د دولت په چارو کې یې هغومره کم مسولیته صلاحیت نه درلود چې دلته د چارو په اداره کې یې درلود، خو چانس او وخت یې له لاسه ورکړي وو.

۳- ډاکټر صادق مدبر: کله چې ډاکټر فاروق وردگ د پوهنې د وزیر په توګه له ولسي جرګې څخه د باور رایه واخیسته، نو ډاکټر صادق مدبر چې دا مهال د چارو د ادارې مرستیال و، په دې اداره کې یې څو کلنه کاري تجربه ترلاسه کړې وه او د ولسمشر په ګډون له ګڼو مطرحو شخصیتونو سره یې ښه اړیکي جوړ کړي وو، د ولسمشر کرزي له خوا د فاروق وردگ پرځای د چارو د ادارې د لوی رییس په توګه وټاکل شو. دا کار د ولسمشر کرزي د مرستیال (کریم خلیلي) او د هغه د ظاهري مخالف (حاجي محمد محقق) د خوشالی سبب شو. که څه هم د اسلامي وحدت ګوند دې دواړو مشرانو ظاهراً په دې باب څه ونه ویل او نه هم ډاکټر صادق مدبر داسې ښودله چې دی ګڼې له هغو سره اړیکي لري او یا هم اړیکي پالي، خو څرنگه چې ځینو خلکو ته څرګنده وه، ډاکټر مدبر له محقق سره اړیکي درلودل او له همدې لارې یې د (عبدالعلي مزاری) په مشرۍ د وحدت ګوند غړیتوب درلود. خو څرنگه چې د کریم خلیلي او محقق په ګډون د نورو تنظیمونو مشرانو ټولو په کابل او د هېواد په نورو سیمو کې د تنظیمي جنگونو له امله په عامه ذهنیت

کې بڼه ځای نه درلود، نو د ډاکټر مدبر په شان روښن فکره هزاره توکمو هڅه کوله چې په هزاره قوم یا شيعه مذهبو افغانانو کې يوه درېيمه لاره هم وکارې. داسې لار چې د جنگسالارۍ او کورنيو جنگونو کې د ښکېلتيا تور پورې کول پرې هم اسانه کار نه وي، دا به يو بل قوت وي، خو دا کار هله ممکن دی چې دوی هم د محقق او خليلي په شان دولتي واک و ځواک او اقتصادي سرچينې ولري. مدبر تر هغه پورې له صبر او تدبير څخه کار واخيست او د کوم څرگند سياسي جريان د جوړونې ښکاره هڅه يې ونه کړه،

(ډاکټر صادق مدبر)

چې قوي دولتي موقف يې ترلاسه نه کړ، البته که نيت يې هم و، نو پټ و، خو کله چې د چارو د ادارې لوی رييس شو، نو سياسي هڅې يې هم څرگندې شوې او له محقق او خليلي څخه د لارې جلا والي يې هم خپل رنگ جوت کړ. مدبر لومړی د چارو په اداره

کې خپل بېز قوي کړ، يو پاموړ

شمېر هزاره توکمي يې په دې اداره کې د لوړ رتبه او ټيټ رتبه مامورينو په توگه مقرر کړل او نورې نوې مقرری يې په داسې ډول وکړې چې ده ته په گټه وي؛ هغه څوک يې راوستل چې د ده پر وړاندې د ودرېدو جرئت يې نه درلود. ولسمشر ته دومره نږدې و چې د چا خبره په پټو سترگو يې د ده له خوا هر شوی وړاندیز منظور او (نه) يې په کې نه ويله.

ښاغلي صادق مدبر د خپلې دندې د تصدی پر مهال ولسمشر ته دومره نږدې او يا هغه مدبر ته دومره نږدې شو چې مدبر د هر چا د مقرری سپارښتنه کړې وای، هغه عملي کېدله. ان د وزيرانو تر کچې. يو وخت

داسې هم راغی چې مدبر په وزارتونو کې د یوې ټاکلې ونډې خاوند شو. خبره داسې وه هر وزیر یا ادارې چې کوم اشخاص مقررول، نو هغوی د چارو ادارې ته ورمعرفي کول، د هغوی تر ارزونې او کار پوهنې وروسته هغوی حکم ترتیبوه، د اړوندې څانګې کارپوهانو هغه لاسلیکوه او مدبر د هغوی لاسلیکونه تائیدول، جمهور رییس د اشخاصو د ژوندلیک او فعالیتونو لوستو ته او ان د حکم د متن لوستو ته هم پوره وخت نه درلود، یوازې د چارو د ادارې د اړوندو مسولینو او په تېره بیا د صادق مدبر لاسلیک یې کاته او تر هغه وروسته یې حکم لاسلیکاوه. کوم څه چې به د بناغلي مدبر په زړه او ذهن برابر نه وو، هغه ته به یې د کار پوهانو له خوا داسې دلایل برابرول چې مقتضي شخص به پرې ردېده، کله به یې په اسنادو کې نیمګړتیا را ایستله، لنډه دا چې څو ځله به یې هغه شخص د اسنادو د نیمګړتیا په پلمه او نورو ډول ډول پلمو باندې بېرته مسترد کړ، ځینې وزیران به دې بهیر سترې کړل او په پای کې به اړ شول چې د چارو د ادارې د مشر غوښتنو ته غاړه کېږدي. که د یو چا اسناد به پوره او کره هم وو، نو له دوو پلمو څخه خو به یوه کې ضرور گیر راته: (په تقرر کې ملي مشارکت نه دی مراعت شوی، رییس صیب قبول نه کړد.) قومي یا ملي مشارکت نو هغه وسله وه چې پر هر وزیر به وکارول شوه، نو هغه به په ناقانونه توګه هم د خپلو نورو اشخاصو لېست د منظوری په خاطر یو څو هزاره افغانان هم په لېست کې شامل کړل او یا به یې خپله مدبر صیب ته د دې زمينه برابره کړه چې یو څوک ور وپېژني او جمهور رییس خو هسې هم چا نه شو کتلای چې رښتیا یې هغه شخص رد کړی که نه، یوازې خپله مدبر صیب کتلای شو. د جمهور رییس د رد په پلمه کېدې شي په سوونو کسان د تقرر له حق څخه محروم شوي وي، ډېرې بېلګې یې شته چې دا لیکنه پرې ډېره اوږدېږي، خو مجبور یم یوه بېلګه د ثبوت په توګه راوړم:

(عبدالهادي فرهنگ) له اقتصاد پوهنځي څخه فارغ شوی دی، د

افغانستان د تجارت د اتاق غړی او ډېره موده کېږي چې عملاً پر تجارت بوخت دی او اکثره مطرح سوداگرو سره راشه درشه لري، له ماڅخه یې هیله وکړه چې که د ایران په مشهد کې د افغانستان تجارتي اتشه شي، نو افغانستان ته به ډېر خدمت وکړي، که جمهور رییس سره خبره وشي، سوداگری وزارت هم راسره موافق دی، وړاندیز راکوي، خو مدبر صیب به یې ونه مني، ځکه هغه غواړي خپل یو څوک هلته مقرر کړي، ده له سوداگری وزارت یو مکتوب واخیست، د چارو ادارې ته لار، دا مهال ما له جمهور رییس سره یوځانگړی ملاقات درلود، د ملاقات په پای کې مې د فرهنگ د کاري تجربې او تقرر په باب هم ورته یادونه وکړه، هغه وویل بېخي سمه ده، زه به یې مدبر ته ووايم چې ژر یې پېشهاد راوړي. څه موده دې کې تېره شوه، فرهنگ راته څو ځله وویل، ما ورته وویل چې ما خو ولسمشر سره خبره کړې، هغه راته ویلي چې مقرروم یې. فرهنگ بیا وویل: اوس خو مدبر صیب ماته وویل چې ما ستا پېشهاد جمهور رییس صیب ته یوړ، خو هغه قبول نه کړ او رد یې کړ، اوس زما مکتوب بېرته وزارت ته لېږي او ورته لیکي چې زما په عوض بل څوک معرفي کړي. ما وویل زه خو جمهور رییس بیا ژر نه شم کتلاي که طالع دې وي ژر مې وکوت، نو یو ځل بیا به ورته یادونه وکړم. تصادفاً ما دا ځل ولسمشر ژر وکوت، کله چې اساسي خبرې خلاصې شوې، نو یو ځل بیا مې د عبدالهادي فرهنگ د تقرر خبره وریاده کړه، ولسمشر وویل کوم دی پېشهاد؟ ما ویل مدبر صیب ورته ویلي چې ته خو رییس صیب رد کړې، هغه وویل نه بابا زه بېخي خبر نه يم او نه یې دلته پېشهاد راغلی، دا مهال زه د را ولاړېدو په حال کې وم، ولسمشر ماته وویل، ته دلته څو شېبې کېنه، سکرتر ته یې وویل مدبر رخ کړه، هغه یې رخ کړ، ورته یې وویل: چېرته یې؟ هغه وویل

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

د لویې جرگې خېمه کې، دا مهال یې نو ما خبرې هم اورېدلې، ولسمشر ورته وویل: ((کار فرهنگ صیب چطور کردی؟)) هغه وویل: ((کارشناسان در مورد او نظر منفی داد، اسنادش مشکلات داشت از آن خاطر به شما نه اوردم.)) مدبر پر دې نه پوهېده چې دا مهال زه ولسمشر سره ناست یم، جمهور رییس ورته وویل: ((عاجل پیشنهاد فرهنگ را ببار که کار اش خلاص کنم.)) په سبا د فرهنگ پیشنهاد راوړل شو او تقرر یې خلاص شو، د دې لیکنې تر وخته د تجارتي اتشې په توگه کار کوي، تر هغه وروسته د مدبر صیب روابط له ما سره ترینګلي شول، هر ځای کې یې ویل یون فاشیست است، نشنلست است، ان ولسمشر ته یې هم دا خبره کړې وه، جمهور رییس ورته ویلي وو چې هغه خو د کوم پښتون یا مشرقیوال د تقرر غوښتنه نه وه کړې، هغه خو د یو تاجک د تقرر سپارښتنه کړې وه، هغه هم د یو مسلکي شخص. عبدالهادي فرهنگ اصلاً په خپه تاجک او د بغلان اوسېدونکی دی، خو دا چې یو هېوادپال افغان دی، نو ما یې ځکه د تقرر هیله وکړه.

داسې په سوونو ورته کارونه شوي، خو داسې څوک په دې منځ کې نه وو چې سپیناوی یې رامنځته کړی وای. سره له دې چې ولسمشر د مدبر پر دې ډول کارونو پوهېده، خو بیا یې هم هېڅ ورته نه ویل او لا یې قدر و عزت زیاتېده، مدبر یو وخت دومره ځواکمن شو چې نور نو نه د وزیرانو او نه هم د نورو چارواکو پرې زور رسېده، د یو کوچني لومړي وزیر عملي رول یې ادا کاوه، له خپل همدې قوت څخه یې گټه پورته کړه، د ((ملي انسجام)) په نامه یې یو سیاسي گوند هم جوړ کړ چې غوڅ اکثریت په کې هزاره توکمي او شيعه مذهبي افغانان راټول وو. د ((انسجام)) په نامه یې یوه مهالنۍ خپرونه هم پیل کړه. یو زیات شمېر هزاره گان چې د محقق، خلیلي او

اکبري له پخواني شالید څخه ستړي شوي وو، د مدبر پر محور راټول شول او ده هم له همدې مهمې حکومتي سرچینې څخه د خپل موقف او خپل گوند د پیاوړتیا لپاره اعظمي گټه پورته کړه. گڼ شمېر هزاره توکمي او شيعه مذهبي يې له خپل دفتره نيولې، د دولت پر نورو حساسو پوستونو او يو شمېر يې د افغانستان په سياسي استازيو کې مقرر کړل. د چارو ادارې يو وخت نږدې د شيعه مذهب د تقليد د يوې مرجعې بڼه خپله کړه، د عاشورا پر ورځو به د چارو د ادارې پر دېوالونو تورې ټوټې ځوړندې وې او د مدبر د ليدو لپاره به گڼ شمېر شيعه افغانان راروان وو. ولسمشر او نورو چارواکو دا ټول حالات د سر په سترگو ليدل، خو مزي يې ورته سست کړي وو.

مدبر نه يوازې په هزاره او شيعه افغانانو کې پراخ نفوذ پيدا کړ، بلکې په نورو قومونو کې يې هم ځان ته د پښې ايسودلو ځای پيدا کړ، اکثر و مطرحو سياسي شخصيتونو، وکيلانو، قومي مشرانو او علمي کادرونو سره چې د هر قوم او هر ځای وو، له هغو سره يې هم اړيکي ټينگ کړل، د هغو خلکو د کارونو په ژر خلاصون کې يې ډېرې هلې ځلې کولې چې پوهېده هغوی يو څه جنجال جوړولای شي. مدبر خبرې کمې کولې، خو کارونه يې ډېر کول، کاغذي او دفتري کارونه يې خورا منظم وو. غيرحاضري او د کار ستړيا يې نه لرله، له سهار وختي د شپې تر ناوخته يې کار کاوه. پښتو ژبې سره يې د محقق او خليلي په شان ملموس حساسيت نه درلود، د پښتو او دري ژبو د مکتوبونو لړۍ چې د فاروق وردگ په وخت کې په دې اداره کې پيل شوې وه. ډاکتر مدبر هم ورته ادامه ورکړه، که د وړانديز متن به دري و، نو حکم به يې په پښتو ترتيبوه او يا برعکس، که څه هم دري ژبه تر پښتو زياته کارېدله، خو بيا هم د دولت تر نورو ادارو دلته يو څه ناڅه پښتو مکتوبونه هم

لیکل کېدل.

مدبر د خپلې دندې ترپایه په همدې قوت کې پاتې شو. کېدی شي د ولسمشر کرزي ډېر رازونه او مجبوریتونه ورته معلوم وو، نو ځکه خو هغه پرې غاښ نه کېکاره. تر خلیلي وروسته که په دولتي پوستونو کې د هزاره گانو په تقرر او استخدام کې چا ډېره ونډه اخیستې وي، نو هغه به صادق مدبر وي. که څه هم خلیلي، محقق، مدبر او د شیعه گانو نور مشران ظاهراً یو بل سره په اختلاف کې وو، خو د خپلو قومي او مذهبي گټو لپاره یې بیا گډ دريځ درلود، خو مدبر لکه څنگه چې یې تخلص مدبر و، په دې کار کې له زیات تدبیر څخه کار واخیست، هم یې خپل موقف وساته او هم یې خپل کار وکړ. ولسمشر کرزي بیا دوی ته داسې یو ولي نعمت و چې نه پخوا په تاریخ کې تېر شوی و او اټکل دی چې بیا به هم تېر نه شي.

شپږ نیم درجنه سلاکاران

حامد کرزی به په نړۍ کې د خپل ډول لومړنی او ان تر دې دمه کېدی شي وروستی ولسمشر وي چې تر شمېر وتي سلاکاران لري. وايي چې د ډېرو قصابانو تر منځ غویي مردار پېري. ډېرې مشورې هم له سړي څخه لاره ورکوي او سړی په وهم کې ډوبوي، خو دا په هغه حالت کې چې سړی مشورې ته غوږ شي او بیا پرې عمل وکړي، نه داسې چې خبره پر یوه غوږ ننوځي او له بله ووځي، ولسمشر کرزی داسې یو څوک دی، چې د څو شېبو لپاره د هر چا مشوره اوري، ښه به یې درته غوږ ایښی وي، هغه مشاور داسې فکر کوي چې بس یم، نو دا زه یم، ټولې خبرې یې زما واورېدې، بس عمل به پرې کوي، خو هغه خبره هېڅکله عمل ته ونه رسېږي. د کرزي صیب بل عادت دا دی چې وعده کوي، خو عمل پرې هېڅکله نه کوي، هغه یو وخت یو چاته ویلي وو؛ زما داسې یو عادت دی چې زه چا سره وعده وکړم، ډېره ژر یې هېروم، خو چې ما سره څوک وعده وکړي، تر مرگه یې نه هېروم، نو کرزي صیب د وعده پر همدغه تار خپل نا شمېره مشاوران تړلي وو، تش په معاش، یوه موټر، یوه دفتر او څو تنو ساتونکو هم ډېر مشاوران خوشاله وو، دا یې هم غنیمت گانې، هر کله چې به د یوه عامل، دلیل او مجبوریت له امله کوم والي، وزیر او یا هم کوم بل زورور له دندې لرې شو، نو اوتومات به د مشاورت پر مقام برابر شو. یو وخت د ولسمشر د مشاورانو لېست دومره اوږد شو چې خپله ده هم نه پېژندل، خبره تر شپېتو (٦٠) هم واوښته. میاشت کې یوځل به ولسمشر له مشاور وزیرانو سره غونډه درلوده، خو کله به دا غونډه په میاشت کې هم تر سره نه شوه. داسې مشاور وزیران هم وو، چې په شپږ میاشتو او ان کال کې یې ولسمشر نه شو لیدلای، د هغه د لیدو په ارمان به و،

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

مشوره خو لا څه کوي. یوازې شپږ اووه تنه داسې وو چې ولسمشر سره یې کتلاى شول.

د ځینو راپورونو پر بنسټ ولسمشر کړزی په ټولیز ډول (۱۱۰) تنه مشاورین لري چې له هغې جملې څخه یې (۶۰) تنه مشاور وزیران دي.

دلته به یې ځینو مطرحو، کاري او یا هم هغو مشاورینو ته اشاره وکړو چې ولسمشر ته یې لاسرسی درلود. خو پر مطرحو مشاورینو تر بحث وړاندې غواړو په مجموعي ډول د مشاورانو نوملړ دلته وړاندې کړو.

گڼه	نوم	چارې
۱	ډاکټر رنگین دادفر سپینتا	امنیتي چارو سلاکار
۲	شیدامحمد ابدالي	نړیوالو اړیکو سلاکار
۳	شام لال بتیجا	اقتصادي چارو ستر سلاکار
۴	هدایت امین ارسلا	ستر سلاکار
۵	نعمت الله شېراني	دیني چارو سلاکار
۶	محمد یوسف پښتون	بیارغونې چارو سلاکار
۷	فیض الله کاکړ	روغتیايي چارو سلاکار
۸	محمد ابراهیم سپین زاده	امنیتي چارو سلاکار
۹	زلمی هېوادمېل	فرهنگي چارو سلاکار
۱۰	اسدالله وفا	قومي چارو سلاکار
۱۱	وحیدالله سباوون	قومي چارو سلاکار
۱۲	شهزاده مسعود	قومي چارو سلاکار
۱۳	محمد علم راسخ	قومي چارو سلاکار
۱۴	محمد هاشم زارع	قومي چارو سلاکار
۱۵	سیدمحمد امین طارق	قومي چارو سلاکار
۱۶	عبدالطیف ابراهیمي	قومي چارو سلاکار
۱۷	جمعه خان همدرد	قومي چارو سلاکار
۱۸	گل اغا شېرزی	قومي چارو سلاکار

قومي چارو سلاکار	امان الله خدران	۱۹
قومي چارو سلاکار	اقا حسين هاشمي لولنجی	۲۰
قومي چارو سلاکار	نظرمحمد اسحاق زی	۲۱
قومي چارو سلاکار	شجاع الملك جلاله	۲۲
قومي چارو سلاکار	گوجروال	۲۳
قومي چارو سلاکار	محمد طاهر ساپی	۲۴
قومي چارو سلاکار	خادم حسين ناظي	۲۵
قومي چارو سلاکار	محمد نسيم مهدي	۲۶
قومي چارو سلاکار	شېرعلم شهادتیار	۲۷
قومي چارو سلاکار	توردی اخند	۲۸
قومي چارو سلاکار	جنرال سيدمحمد حسين	۲۹
قومي چارو سلاکار	شېرمحمد اخندزاده	۳۰
قومي چارو سلاکار	عبدالستار ملاخېل	۳۱
قومي چارو سلاکار	سليمان ياري	۳۲
قومي چارو سلاکار	محمد صديق عزيز	۳۳
قومي چارو سلاکار	ضامن علي بهسودی	۳۴
قومي چارو سلاکار	نوروز علي اعتمادی	۳۵
قومي چارو سلاکار	رحمت الله راشیدی	۳۶
قومي چارو سلاکار	محمد يعقوب شمس	۳۷
قومي چارو سلاکار	سیدشاه ناصر نادري	۳۸
قومي چارو سلاکار	محمد اکبر اکبر	۳۹
قومي چارو سلاکار	محمد هاشم صالحی	۴۰
قومي چارو سلاکار	محمد يوسف واعظي	۴۱
دیني چارو سلاکار	مولوي محمد جوره طاهري	۴۲
دیني چارو سلاکار	محمد عثمان سالک زاده	۴۳
دیني چارو سلاکار	علي جان زاهدي	۴۴
دیني چارو سلاکار	عنايت الله بليغ	۴۵

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

دیني چارو سلاکار	مولوي محی الدین بلوچ	۴۶
امنيتي چارو سلاکار	جنرال عبدالرحیم وردگ	۴۷
امنيتي چارو سلاکار	امان الله گذر	۴۸
قومي چارو سلاکار	محمد عارف نورزی	۴۹
امنيتي چارو سلاکار	محمد معصوم ستانکزی	۵۰
بهرنيو چارو سلاکار	تاج محمد ایوبي	۵۱
ټولنيزو چارو سلاکار	غلام مصطفی جواد	۵۲
قومي چارو سلاکار	شېر محمد اعتباري	۵۳
روغتيايي چارو سلاکاره	جنرال ه سهیلا صدیق	۵۴
سپورتی چارو سلاکار	محمد انور جگدک	۵۵
ټولنيزو چارو سلاکار	محمد یاسین عثمانی	۵۶
مالي چارو سلاکار	ذکیم شاه خان	۵۷
حقوقی چارو سلاکار	محمد اشرف رسولي	۵۸
قومي چارو سلاکار	عبدالعزيز احمد	۵۹
مالي چارو سلاکار	نورالله دلاوري	۶۰
نړيوالو چارو سلاکار	عبدالرحمن اشرف	۶۱

کېدی شي د مشاورانو نوملړ تردې هم اوږد وي، په دې کې یو شمېر سلاکار وزیران او نور اکثره یې په په واحدو برخه کې سلاکاران دي. د سلاکارانو شمېر تر دې حده زیات شو، چې ځینو ته عناوین هم نه پیدا کېدل، نو ځکه خو یې یو شمېر هممهاله په بېلابېلو برخو کې د مشاورینو په توګه یاد شوي دي. پر دې سربېره د ولسمشر مرستیالان هم هر یو د خپلې خوښې په تناسب ځان ته خپل خپل مشاوران لري، چې هغوی هم ځان د ((جمهوری ریاست)) مشاوران بولي. که هغه لېست پر دې ورزیات کړو، نو خبره (یو نیم سلو) تنو ته رسېږي، د وزیرانو مشاوران که محاسبه کړو، نو خبره تر دوو سوو هم اوږي او که د ټولو وزیرانو د ریسانو او نورو مهمو

دولتي اشخاصو مشاوران هم ورسره وشمېرو، نو خبره به تر زرو هم واوړي او که پر دې بیا بهرني مشاوران ورزیات کړو، نو خبره تر شمېره وځي. له دې څخه معلومېږي هغه کسان چې پر اساسي او اصلي پوستونو واکمن دي، هغوی ډېر زیات پر کار نه پوهېږي. چې دومره مشاوران یې گومارلي دي، د ولسمشر کرزي د حکومت یوه غوښنه برخه همدې کورنیو او بهرنیو سلاکارانو وخوره، چې مسؤلیت نه لري، خو ځینې یې صلاحیت لري او هم یې د هېواد یوه پاموړ برخه مالي پانگه بهر ته وایستله.

کرزي صیب چې به په میاشت کې یو ځل خپلو مشاورانو سره وکتل، نو دا خورا غنیمت کار گڼل کېده او هغوی به هم خوشاله وو، د کابینې تر غونډې به د هغوی غونډه لویه وه، خو زیات وخت میاشتنۍ غونډې هم نه کېدلې، کله چې به چېرته کومه شخړه پیدا شوه، نو مشاورین به د کمپسیون په ترکیب کې ورشامل شول او هغې ساحې ته به لاړل، یو شمېر نورو به یې د مړو او ټپیانو لپاره د ولسمشر نقدې مرستې رسولې، دا هم ورته یو غنیمت کار و او یو شمېر نورو یې بیا په سیمه ییزو غونډو او شخړو کې د ولسمشر لیکلي او نا لیکلي پیغامونه لوستل. د مشاورانو د دې نوملړ له جملې څخه بناغلو: سرمحقق زلمي هېوادمل، اسدالله وفا، تاج محمد ایوبي، نعمت الله شېراني، ډاکتر رنگین دادفر سپنتا او ځینو نورو کولای شول له ولسمشر سره وگوري. په یوه قبیلوي او دودیزه ټولنه کې دا هم یو غنیمت کار گڼل کېده، چې دومره خلک، مؤثر شخصیتونه یا جنجالي اشخاص پر یوه نازک تار وتړل شي او ولس یې له ازاره خلاص شي، که څه هم د اداري فساد په یوه څنډه کې مصروف وي، خو بیا هم که له هرې خوا وارزول شي، د زیان په انډول یې گټه ډېره وه، ولسمشر د یوه ټبرپوه په توگه د دې درک درلود چې خپلو مشاورینو ته لستونې ورکړي او خپل لاس ترې وژغوري او څه نا څه ترې په ځینو ځایونو کې مثبتې گټه هم پورته کړي. دلته غواړو د ډېرو مطرحو او موثرو مشاورینو له جملې څخه ځینې دروېبزنو:

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

۱- سرمحقق زلمی هېوادمیل: سرمحقق زلمی هېوادمیل اصلاً د لغمان

ولایت د مرکز مربوط د (علیخېلو) له سیمې څخه دی. لومړنی زده کړې یې

(سرمحقق زلمی هېوادمیل)

په لغمان کې او لوړې زده کړې

یې د کابل پوهنتون د ادبیاتو

او بشري علومو پوهنځي د

ژورنالېزم په څانګه کې تر سره

کړي دي. د طالبانو د واکمنۍ

پر مهال یې په پېښور کې په

درې ژبې او ادبیاتو کې له

پېښور پوهنتون څخه ماسټري

ترلاسه کړه. سرمحقق زلمی

هېوادمیل له هغې ورځې چې له

پوهنتون څخه فارغ شوی، بیا تر (۱۳۷۱ل) کال پورې د افغانستان د علومو

اکاډمۍ د غړي په توګه پاتې شوی او په پرله پسې او منظم ډول یې خپل

علمي ترفیعات ترلاسه کړي او د (سرمحقق) علمي رتبې ته، چې په پوهنتون

کې د (پوهاند) معادل ګڼل کېږي، رسېدلی دی. کله چې پر کابل باندې پر

(۱۳۷۱ ل) کال تنظیمواکي وتپل شوه او تنظیمي جنگونه پیل شول، نو زلمی

هېوادمیل، لکه د نورو زرګونو افغانانو په شان پېښور ته کډوال شو. هلته یې د

(پروفیسور رسول امین) تر چتر لاندې (د ازاد افغانستان د لیکوالو ټولنه) کې

کار پیل کړ او د (وفا) اوونیزې د چلولو مسولیت ور په غاړه شو. د طالبانو د

نظام په وروستیو کې له پېښوره جرمني ته کډوال شو او کله چې د طالبانو

واکمني ختمه شوه، نو سرمحقق زلمی هېوادمیل بېرته پېښور او بیا کابل ته

راغی، لومړی یې د ډېرې لنډې مودې لپاره د موقتې ادارې پر مهال په

پوهنې وزارت کې له پروفیسور رسول امین سره، چې دا مهال د یاد وزارت

وزیر و، کار پیل کړ. خو بیا یې د ارگ دربار ته لاره پیدا کړه. د حامدکرزي

او د هغه له پلار (عبدالاحد خان کرزي) سره یې پخوا هم روابط درلودل. سرمحقق زلمی هېوادم ل هم په کېدوالی کې د اعلیحضرت محمد ظاهر شاه له سرسختو مینوالو څخه گڼل کېده او عبدالاحد خان کرزي هم. له همدې کبله کله چې سرمحقق زلمی هېوادم ل کوټې ته سفر کاوه، نو د عبدالاحد خان کرزي لیدو ته به ورته، له هغه سره به یې مرکې کولې او بیا به یې په (وفا) اخبار کې خپرولې. وفا اخبار په پښتو او دري ژبو چاپېده او د دواړو توازن یې لکه د ستنې د سپم په شان په کې مراعت کړی و. دا اوونیزه د مطالبو د څرنگوالي او څومره والي له پلوه د خپل ډول یوه بېسارې معیاري اوونیزه وه. مخکې تر دې چې سرمحقق زلمی هېوادم ل د ارگ څلور دېوالی ته راداخل شي، دومره فرهنگي کار یې کړی و چې د هر چا په وس پوره نه و، تر (سل) عنوانو زیات یې خپل علمي، څېړنيز او ادبي اثار لیکلي او چاپ کړي وو او تر دوو سوو عنوانو زیات یې دنورو لیکوالو اثار ایډېټ او چاپ کړي وو، دا کار اسانه کار نه دی او د نړۍ په کچه یو ښه فرهنگي او کاري ریکارډ گڼل کېږي. هغه له پیله په کمه تنخوا او ډېر کار بلد و او په یو تن یې د څو تنو کار کاوه، د واک و ځواک او پیسو راټولولو شوق یې هم نه درلود، د خپل مشر د فرمان وړلو روحیه یې هم پیاوړې وه، نو داسې یو وړیا مامور ته د هر سرکار او هر دربار ضرورت وي.

کله چې سرمحقق زلمی هېوادم ل د کرزي دربار ته دننه شو، نو کرزي یې جذب کړ، سرمحقق زلمی هېوادم ل د کرزي د فرهنگي او علمي چارو مشاور و، خو د ډېرو نورو برخو کارونه یې هم تر سره کول، کرزي ته پر ویناوو لیکلو سربېره یې گڼ شمېر نور نارسمي مسولیتونه او کارونه هم پر غاړه واخیستل، کرزي صیب او هېوادم ل صیب ځکه یو بل ته غاړې وتل او غاړه غړۍ شول چې ډېرې مشترکې وجې یې درلودلې، یوه مشترکه وجه یې تر حده زیات احتیاط و. کرزي صیب تر هېوادم ل او هېوادم ل صیب تر کرزي ډېر زیات مضر مصلحتي او احتیاط کاري وو، سړی درته نه شي ویلای چې په دې

دواړو کې به د کوم یو احتیاط ډېر وي او د کوم یو د جرئت کچه به زیاته او یا کمه وي. دا هم څوک نه شي ویلای چې کوم یو، یو بل زیات احتیاط ته هڅوي. خو یوه ورځ هېوادم ل صیب وویل: ((د کرزي صیب د پاچاهۍ لومړي وختونه وو، ماته یې وویل، که فهیم خان همدا اوس وغواړي، نه به په ارگ کې ستا کورنۍ وي او نه به زما قره قولۍ...)) له دې څخه څرگندېدله چې کرزي د موقتې ادارې پر مهال هېڅ واک نه درلود، هر څه د شمالتلوالې په لاس کې وو او دی تش سمبول و، خو شمالتلوالې دی هغه سمبولیک رول ته هم نه پرېښوده، نو وروسته له هغې دېته اړ شو چې د ځان د حفاظت په خاطر امریکایي ساتونکي وگوماري. کرزي پخوا هم د شمالتلوالې په تېره بیا له فهیم سره، هغه وخت چې دی د برهان الدین رباني د جنجالي واکمنۍ پر مهال د بهرنیو چارو وزارت مرستیال و او فهیم د استخباراتو رییس و، سختې ورځې تېرې کړې وې، ویل کېږي چې د کرزي او فهیم د فزیکي ټکر له امله کرزي اړ شو چې کابل خوشې کړي او د حکمتیار د اسلامي حزب د اطلاعاتي څانگې د افرادو په مرسته له کابل څخه پښې سپکې کړي. دا خبرې هغه وخت څه ناڅه رسوا شوې، چې کرزي د موقتې ادارې پر مهال د شمالتلوالې په ستاینې او د اسلامي حزب په غندنې پسې خوله خلاصه کړه. هغه وخت د اسلامي حزب اړوند (شهادت) ورځپاڼې د حکمتیار په پلوی کرزي ته د پېغور په ژبه ولیکل: ((هغه وخت رایاد کړه چې د همدې اسلامي حزب د غړو په مرسته له کابل څخه وایستل شوې او د همدې اوسنۍ شمالتلوالې له منگولو وژغورل شوې...))

نو کرزي چې له شمالتلوالې سره داسې ترخه ماضي تېره کړې وه او هغوی تر غاښونو پورې وسلوال او دی په بشپړ ډول یې وسلې و، نو په داسې یو حالت کې به د ده او د ده د مشاور څه حال و!

په همدې خاطر خو سرمحقق زلمي هېوادم ل په پوره احتیاط د کرزي خولې او کرزي بیا د حالاتو تقاضا ته کتل. سرمحقق زلمي هېوادم ل پر هماغه

لومړۍ ورځ د خپل مېز پر سر ولیکل: ((سرمحقق زلمی هېوادمل مشاور امور فرهنگي)) او وېزېت کارتونه یې هم په همدې ډول چاپ کړل. کېدی شي، د هېوادمل صیب به دا کار د زړه له کومې خوښ نه و، خو د زمانې جبر او سیاست دوی دېته اړ کړي وو. هغه مهال چې یو شمېر پښتنو فرهنگیانو د هېوادمل صیب دا حالت وکوت، نو په زړونو کې یې گيله وکړه او ویې ویل د پښتو ژبې او ادبیاتو د یو پوهاند او خدمتگار چې دا حالت دی، نور نو پاتې څوک دي؟

تر دې دمخه نو ښاغلي سرمحقق زلمی هېوادمل (په هند کې د پښتو ادبیاتو د ودې او ایجاد پړاوونه)) او ((پښتو نثر اته سوه کاله)) مهم کتابونه هم چاپ کړي وو. یو شمېر خلکو سره دا پوښتنه مطرح کېدله چې اته سوه کاله دمخه په دربار کې څه حال و؟ او اته سوه کاله وروسته څه حال دی؟ په هند کې د پښتو ژبې او ادبیاتو د ودې پړاوونه څنگه وو او دلته په ارگ کې پښتو اوس له کومو پړاوونو تېرېږي؟ داسې او دېته ورته نورې گڼې پوښتنې د سړي په ذهن کې تېرېدلې. که چا گیلې کولې، که مانې، که نیوکې، ستاینې که غندنې، خو هېوادمل صیب پوره دیارلس کاله په ارگ کې له ولسمشر کرزي سره تېر کړل، سړې تودې، خوږې او ترخې یې ټولې وگاللې، په دې دیارلسو کلونو کې یې که څه هم لیکوالۍ ته زیان ورسېد، خو بیا یې هم له لیکلو لاس وا نه خیست، څو عنوانه ادبي اثار یې په همدې ارگ کې ولیکل چې تر اوسه لا چاپ شوي نه دي. دلته په ارگ کې د هېوادمل صیب زیات وخت د کرزي صیب د بیانیو پر لیکلو تېرېده، اکثره پښتو او دري ویناوې یې همده ورلیکلې، خو دري ویناوې یې ځینو نورو هم کتلې، ایډېټ کولې او نورو هم ورته لیکلې، لکه ډاکتر سپنتا، کریم خرم، دانش بختیاری او نورو د دري ویناوو په لیکلو کې برخه اخیسته.

سرمحقق هېوادمل تر بل هر مشاور او ان تر وزیرانو زیات صلاحیت درلود. تر هغه پورې به ولسمشر سره و، چې هغه یې په کور نه و سپارلې، کله

کله به یې مازیگر خانگړي پلي گرځېدو ته هم راوباله، هېوادمېل پر ولسمشر کرزي ځکه گران و، چې یو خو یې د پلار له وخته له هغه سره پېژندل او باور یې پرې درلود، بل هېوادمېل صیب په یوه تن د څو تنو کارونه کول او هغه هم په وړیا ډول، بل یې د ولسمشر هېڅ خبره ځمکې ته نه غورځوله، هر څه چې هغه ویل ده تائیدول، د شمالتلوالې په تائید، یې گناهی! او د لږکیو په نازولو کې هم د دواړو نظر یو شان و، نو داسې یو شخص څوک له لاسه ورکوي. سرمحقق زلمي هېوادمېل سره داسې یو نظر و چې ناپېستانه هر څومره ونازول شي دا د ملي وحدت په گټه کار دی، ان که د پښتنو د طبیعي حقوقو د نفې کېدو او یا د هغو د خفگان په بیه هم وي.

ده او ولسمشر کرزي سره د ملي وحدت خپل تعریف او تعبیر دی او نورو خلکو سره خپل. په همدې خاطر په تېرو دیارلسو کلونو کې چې د کمپسیونو، لویو جرگو او مشرانو جرگې لپاره کوم کسان په انتصابي ډول ټاکل کېدل، په هغو کې د اقلیتونو ونډه ډېره درنه او تر خپل طبیعي موجودیت څخه لوړه وه. بله نیمگړتیا بیا په دې کې دا وه چې کوم کسان به د پښتنو د استازۍ په نامه غوره کېدل، هغه به له یو پلوه ډېر کمزوري او له بل پلوه به یې له پښتنو سره رابطه غوڅه وه، ان پښتنو به ورته د کرکې په سترگه کتل. دا ډول اشخاص په تېرو (۱۳) کلونو کې د پښتنو په نامه پر پښتنو تحمیل شول. د قومي ریښې له پلوه به دا ډول اشخاص پښتانه وو، خو له سیاسي پلوه به یې اکثره په اسلامي جمعیت او د شمالتلوالې په نورو گروپونو پورې تړلي وو. دې کار په پښتنو کې عام نفرت راوپاراوه. هم یې د هېوادمېل محبوبیت په پښتنو کې کمزوری کړ او هم یې د کرزي، دې کې لا بل ظالمانه کار دا و چې چا به هم د دې فیصلې پر وړاندې سر پورته کړ، هغه به د متعصب، ژبېال او تفرقه اچوونکي په توگه معرفي کېده او گواښېده به، خو هغوی چې اصلاً د قومي تفرقې سبب گرځېدل، هغه به ملي شخصیتونه (!) گڼل کېدل.

هېوادمېل صیب دیارلس کاله همداسې تېر کړل، د ده په نظر ملي وحدت

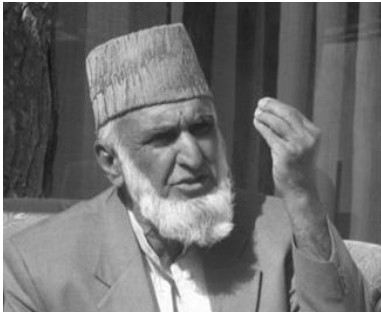
ته هغه شان کار په کار و چې دوی غوښته، خو ډېر وروسته یې یوځل زما په مخکې اعتراف وکړ؛ چې کوم کارونه شوي، باید نه وای شوي، راته یې وویل: ((ما یو وخت کې ستاسو نظرونه ردول، خو اوس راته پته ولگېده، چې که ستاسو نظرونه تائید شوي وای، نو د دې خلکو (هدف یې شمالپلواله و) مخه نیول کېدی شوه.)) یو وخت د همدې ټلوالې د وسلوالو له خوا د مرنجان غونډۍ اکثره برخې غصب او بیا خرڅې شوې، ما هېوادمل صیب ته وویل چې حکومت ولې اقدام نه کوي. ده راته وویل: ((روکی جانه که رښتیا درته ووايم د حکومت پرې زور نه رسېږي.)) یو وخت مې ورته د ولسمشر د سیاستونو د نیمگړتیاوو په باب گڼ شمېر دلایل وویل: ده راته وویل: ((دا ټول دلایل پرځای دي، خو که ته فکر کوې چې رییس صیب به د دې خلکو (شمالپلوالې) له ملاتړه لاس واخلي او مخالفت ته به یې راودانگي دا کار نه کوي، رییس صیب دا خلک نه خفه کوي او له هغوی څخه تېرېدونکی نه دی.))

هېوادمل صیب اساساً یو ښه لیکوال او څېړونکی دی، عاطفي شخص دی نظر دېته چې دی یو ښه سیاستوال وي. یوه ورځ یې خپله اعتراف وکړ: ((زه اداري او سیاسي سپی نه يم، که همدا اوس ماته یوه ولسوالۍ راکړي نو زه یې نه شم اداره کولای.)) هېوادمل صیب سره د ولسمشر ډېر رازونه دي، خو هغه ته ډېر وفادار دی، افشا به یې نه کړي، دی په لیکنو کې له خورا دقت څخه کار اخلي، داسې لیکنه به هېڅکله ونه کړي چې څوک ترې خواږدی شي، ان که دا ډول لیکنې د ټول هېواد به گټه هم وي. دی له فسادو لرې شخص دی، ډېر امکانات یې په لاس کې وو، خو ده ترې گټه نه ده اوچته کړې، له لیکوالو سره یې څه ناڅه مرسته کړې، خو هغومره هم نه چې لیکوال ترې زیات خوشاله شي. ما سره یې په ډېر دقت د نعمان پوهنتون په جوړونه کې هلې ځلې وکړې او یو شمېر نور مثبت کارونه یې تر سره کړل، خو هغومره چې له ده څخه د فرهنگیانو او ولس هیله وه، هغومره یې دا هیلې پوره نه کړې، هېڅ

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

مشاور وزیر په ارگ کې دومره صلاحیت نه درلود، لکه هېوادمل صیب چې درلود، خو د ده د صلاحیت او عملي خدمت تر منځ انډول د زیات احتیاط له امله د ده د ماموریت په ټوله موده کې تامین نه شو.

۲- اسدالله وفا: تر سرمحقق زلمي هېوادمل وروسته (اسدالله وفا) بل هغه مشاور وزیر دی، چې وخت ناوخته ولسمشر حامدکرزي ته لاسرسی لري. وفا له ولسمشر حامدکرزي سره پخوانۍ اشنایي، دوستي او له هغه سره د کورنۍ خپلولۍ اړیکې هم لري. اسدالله وفا د اخکزو له مخورو شخصیتونو څخه گڼل کېږي. د ولسمشر کرزي په حاکمیت کې یې په بېلابېلو برخو کې دنده اجرا کړې ده. د پکتیا، کونړ او هلمند د والي په حیث یې دندې اجرا

(اسدالله وفا)

کړي دي. په کونړ کې ترې خلک بڼې خاطرې لري، خو د کونړ په انډول په هلمند او پکتیا کې ډېر بريالی نه برېښېده. اسدالله وفا د بېلابېلو کمېسیونونو د غړي په توگه هم دندې اجرا کړي دي. د حضرت صبغت الله مجددي په مشرۍ د شخړو د حل کمېسیون د غړي او

مرستیال، د بېړنۍ لویې جرگې، د پاکستان او افغانستان تر منځ د امن د گډې جرگې د غړي او همدارنگه د نورو موقتو او دایمي کمېسیونونو د غړي په توگه یې دنده تر سره کړې ده. اکثره ځایونو کې چې به چېرته قومي شخړه او لانجه پیدا شوه، نو ولسمشر به اسدالله وفا د هڅیت په ترکیب کې شامل کړ، وفا په دې برخه کې خپل خپل بریالیتوبونه لرلي دي. اوس دی ولسمشر کرزي ته د شکایتونو د ثبت او رسولو د کمېسیون مشر او د ولسمشر مشاور هم دی. د شکایتونو دفتر چې دا مهال د بهرنیو چارو وزارت ته مخامخ موقعیت لري، د هر چا پر مخ خلاص دی. ورو ورو شکایتونو ته ده خپله

ځان رسولی، د تېلفون، مکتوب او نورو په ذریعه یې هڅه کړې چې د خلکو مشکل حل کړي، خو پر غټو مشکلاتو او مافیادو د ده زور هم نه رسېږي، هغو ته اکثره په شفاهي کنځلو ځواب ورکوي: ((دوی ارتینه، د دوی داسې دا بې ناموسان او دا....)) لنډه دا چې پر هغوی یې زور نه رسېږي. دا نیمگړتیا په کنځلو ځوابوي او په دې ډول هم خپل او هم د شاکي زړه تشوي. اسدالله وفا لکه د ځینو نورو محدودو کسانو په شان که ښه پوخ کنځل مار دی، ښه جرگه مار هم دی، خو د دې ترڅنگ ښه ډوډۍ مار هم دی. په کنځلو کې به تر عزیزالله واصفي او پخواني لوی څارنوال عبدالجبار ثابت څخه کم نه وي. همېشه داسې چاته کنځلې کوي چې تقریباً د کنځلو وړ وي، نو ځکه خو یې د ولاړو یا ناستو خلکو په منځ کې کنځلې پر چا ډېرې بدې نه لگي او دا د ولسي کلتور یوه برخه گڼي. اسدالله وفا د یو سیاسي شخصیت په انډول تر ډېره حده ولسي شخصیت دی، د ولسمشر کرزي د دربار یو خصوصیت دا دی چې په دې دربار کې له غره راغلو او غرب خپلو اشخاصو، چې چا پوره، چا نیمه، چا نیمه نیمه او چا هم د زني پر څوکه یو څاڅکی دوه څاڅکي ږیره پرې ایښي، ترڅنگ ولسي شخصیتونه هم ښکاره کېږي. یانې په دې دربار کې د ښار او کلي، شرق او غرب، ملا او طالب، مجاهد او ملي، منافق او صادق هر ډول کټگوریو استازي شخصیتونه تر سترگو کېږي. اسدالله وفا هم د ولسي شخصیتونو د یوه سمبول په توگه دې دربار کې محسوس دی. د هغه خبرې پر ولسمشر بدې نه لگي، ان د هغه په مخ کې هم د خولې تبابونه نه تړي، د ځینو خلکو مشکلات یې ولسمشر ته په مستقیم ډول ور رسولي او حل کړي یې هم دي. په کونړ ولایت کې د هغه مثبتو کارونو ته په پام سره داسې گومان نه کېږي چې اسدالله وفا به په مالي فساد کې لاس ولري. خپله یې هم له پخوا څخه اقتصاد ښه و. د سلو کلو موږ په سلو کلو کې نه وړی کېږي. البته د هغه ساده او کلاسیکه حکومتوالي کېدی شي ځینو وختونو کې خپل خپل مشکلات ولري.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

اسدالله وفا یو وخت د (خلک څه وایي؟) په نامه یوه اوونیزه، هم چاپوله چې اکثره د ده پر خپلو فعالیتونو راڅرخېدله، ځینې پښتو متلونه یې هم راټول او چاپ کړي دي، غوښتل یې یوه راډیو هم جوړه کړي، خو د ده د کلاسیک چلند له امله یې پر جوړولو بریالی نه شو. یوه ورځ یې ماته وویل: ((ته ونیسه درواخله په دې ټلوپزیون (ژوندون) کې مې شریک کړه!)) ما وویل شریک به دې کړم د نورو له جنجاله خو به مې خلاص کړې، خو د تا له جنجاله به مې څوک خلاص کړي؟ ده هم وخنډل او د تائید سر یې وخوځوه. اسدالله وفا خورا ټوکمار، کنځل مار او ډوډۍ مار شخصیت دی. زړه یې پر افغانستان سوځي، خو د کار او مبارزې ډول یې دومره کلاسیک او دودیز دی چې د افغانستان د مخالفینو ډېرې خبرې هم په کنځلو ځوابوي.

اسدالله وفا د گپ او مجلس سړی دی، له مجلسه یې سړی نه سترې کېږي. خو پر مجلس یې ولسي رنگ ډېر غالب وي او د مستقیم بیان او ټوکو مالگه په کې زیاته وي. د ده په برکت ډېرې گڼ شمېر ولسي شخړې اوارې شوي او د شخړو په حل کې تر ډېره حده بریالی گڼل کېږي.

۳- تاج ایوبی: کله چې ډاکتر رنگین دادفر سپنتا د بهرنیو چارو وزیر او

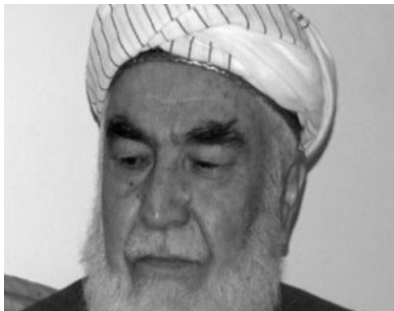

(تاج ایوبی)

په بهرنیو چارو کې د سلاکار پوست خالي شو، نو ښاغلی (تاج ایوبی) یې پرځای مقرر شو، دی اصلاً د کندهار ولایت دی، له ولسمشر کرزي سره د خپلولۍ څه نړۍ تار هم لري. خپله هم یو حلیم او دروند انسان دی او په یوه علمي او فرهنګي کورنۍ کې رالوی شوی، لوړې زده کړې یې په امریکا کې تر سره کړي او د ولسمشر کرزي د ولسمشرۍ په بهیر

کې بېرته افغانستان ته راغی او دلته د ډاکتر سپنتا پرځای په بهرنیو چارو کې د ولسمشر سلاکار شو، خو لکه څنګه چې هیله کېدله، دی به د کرزي په بهرنۍ پالیسۍ کې جوت بدلون راولي، هغسې ونه شو، ده لکه د ډاکتر سپنتا

په شان ولسمشر ته لیدلوری او تگلوری نه شو ورکولای او یا یې هم نه غوښتل، خو د دې مجال ورته حاصل و چې وخت پر وخت له ولسمشر سره

(پوهاند نعمت الله شېراني)

وگوري او هغه سره په بهرنیو سفرونو کې ملگرتیا وکړي، د ډېر نرم مزاج له مخې دا ډول شخصیتونه که هر څومره علمي بېز ولري، خو چې د خپل نظر او فکر د عملي کولو وس نه لري، په نشت حساب دي. په حکومت کې مخالفې ډلې که څه هم په پیل کې له دې ډول

اشخاصو وېره احساسوله، خو چې کله پوه شول، دا ډول اشخاص یې گټو ته خطر نه دی، په نشت یې حساب کړل او د تبلیغاتو خوله یې ترې واړوله. یو وخت د بهرنیو چارو د سلاکار پوست دومره کم ارزښته او بیا وروسته دومره بې ارزښته شو چې چا فکر هم نه کاوه، چې په دې نامه هم کوم پوست شته او څوک په کې کار کوي که نه؟

۴- پوهاند نعمت الله شېراني: د طالبانو نظام تر سقوط وروسته چې په هېواد کې لنډمهالي، منځمهالي او انتخابي حکومتونه رامنځته شوي، نو ښاغلی نعمت الله شېراني په کې د دولت د مشر مرستیال، وزیر، د اساسي قانون د تدقیق د کمېسیون مشر او مشاور وزیر په توگه دنده اجرا کړې ده، خو ډېره دنده همدا د مشاوریت دوره ده. پوهاند شېراني که څه هم د سرمحقق زلمي هېوادم له شان ولسمشر ته وخت پر وخت لاسرسی نه درلود، خو خبره یې هم بې وزنه او کموزنه نه وه، ولسمشر ورته ډېر ارزښت ورکاوه، خو نعمت الله شېراني تر یوه حده د خپلو ځینو شخصي گټو پر محور راڅرخېده، د هغه مشاوریت ساحه هم دیني چارې وې او دا داسې یو کار و چې ولسمشر پرته له هغې هم ورسره عیار و. نعمت الله شېراني د خپل

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

مشاوریت په بهیر کې پر دې بریالی شو چې په حاکمیت کې د خپلې کورنۍ پنبې ټینګې کړي. زوی یې (وحیدالله شهراني) چې خپله هم د استعداد خاوند و، ولسمشر ته نږدې کړ، ولسمشر هغه د مالیې وزارت معین او خپل اقتصادي سلاکار وټاکه، بیا د تجارت او کانونو وزیر شو او ولسمشر ته تر ډېرو وزیرانو منلی او ښاغلی و. ویل کېږي چې نعمت الله شهراني د خپل مشاوریت په بهیر کې له خپل دریځه د خپل اقتصاد د غورونې لپاره ډډه ونه کړه. د ولسمشر کرزي کابینه کېدې شي لومړنۍ کابینه وي چې پلار او زوی یې دواړه د وزیر او مشاور، مشاور او وزیر او هم دواړو په بڼه په کې حضور ولري.

یو شمېر نورو مشاورینو هم ولسمشر ته لاسرسی درلود، خو د دې بحث د زیات اوږدوالي په خاطر د هغو له تشریح څخه تېرېږم او اوس د دې بحث لړۍ په ارگ او سیاست کې نورو مطرحو شخصیتونو ته غځوم.

په سیاست او ارگ کې نور مطرح شخصیتونه

پر تېرو یادو شخصیتونو سربېره په هېواد کې ځینې نور داسې موثر شخصیتونه هم وو، چې د ارگ په محدوده کې یې دفتر و دېوان نه درلودل، خو د هېواد په سیاست کې یې خپل اغېز درلود او هم یې د ارگ پر چارو خپل تاثیر. په دې ډله اشخاصو کې ځینې داسې شخصیتونه هم وو، چې په سیاست کې یې له ولسمشر پرته تر نورو ټولو چارواکو زیات واک و ځواک درلود. د ځینو یې ان پر ولسمشر کرزي هم لاس بر و او څه چې هغوی غوښتل، ولسمشر هغه منل. دې ډول اشخاصو د حکومت او دولت پر بېلابېلو څوکیو کار کاوه، خو د ارگ تر محدودې بهر او یا هم له ارگ سره په ارتباط کې یې دندې سرته رسولې.

د دې ډول موثرو اشخاصو شمېر زیات و، خو دلته به یې د هغو ټولو له جملې څخه د ځینو مهمو اشخاصو لنډه یادونه او شننه وکړو:

۱- محمد قسیم فهیم: د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته د افغانستان په حکومت او سیاست کې تر ټولو مطرح او اغېزمنه څېره ښاغلی (محمد قسیم فهیم) دی. ده د موقتې او لنډ مهالې ادارې پر مهال د یادو ادارو د مشر مرستیال او د دفاع د وزیر په توګه دنده اجرا کړې ده. د دفاع وزارت پر مهال یې په وچ زور له ښاغلي کرزي څخه د ((مارشالۍ)) پوځي رتبه ترلاسه کړه. که څه هم د ولسمشر کرزي خوښه نه وه، خو زور یې هم نه رسېده؛ ښاغلي فهیم په دفاع وزارت کې ګڼ شمېر کارونه بند کړي وو او هم یې د څو سوو ملیونو ډالرو د مرسته شویو پیسو حساب و کتاب ته غاړه نه ایښوده.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

بناغلي فهيم، کرزي ته ویلي وو، د استاد رباني د حکومت د بیرغ پرځای مو چې پخوانی درې رنگه (تور، سور او زرغون) بیرغ درسره ومانه، همدارنگه مو ستا ځینې نورې خبرې ومنلې او دا مو هم ومنله چې ته دې د موقتي او انتقالي ادارې په راس کې راشې، نو زما د (مارشالی) رتبه به هم منې، د دې

(محمد قسیم فهیم)

رتبې تر شا د محمد قسیم فهیم شخصي غریزه او همدارنگه تاریخي او سیاسي انگېزې ټولې پرتې وې. محمد قسیم فهیم ځان ((د کابل فاتح)) باله او یا هم لږ تر لږه ورسره ملگرو یې په ده کې دا روحیه کېنوله. له تاریخي پلوه دوی د اعلیحضرت

محمد نادرخان دورې ته اشاره کوله چې هغه او ورونو یې د (سقاو زوی) مات کړ او (شاه ولي خان) ته (د مارشالی) رتبه ورکړل شوه، نو دا ځل خود دوی نوبت دی، ځکه چې دوی (د دوی په نظر) طالبان مات کړي چې اکثره له جنوب او جنوب غرب څخه وو، دا چې د دې او هغې بريا تر منځ څومره قرینه او ورتوالی موجود دی، دا خو اکثره هېوادوالو ته پته ده، چې د همدې فهیم خان په مشرۍ د سپتمبر تر یوولسمې نېټې دمخه د اسلامي جمعیت مشران دې ته حاضر شوي وو چې یوازې د سر په تضمین طالبانو ته ورتسليم شي، دا چې د سپتمبر د یوولسمې نېټې پېښه وشوه، شمالتوالې کې یو ځل بیا نوی روح وغورځېده او بیا کابل ته تر داخلېدو پورې، د امریکایي الوتکو تر وزرونو لاندې راغلل، پر دې اکثره افغانان پوهېږي. خو دوی بیا هم هغې تاریخي پېښې سره د تشابه له امله په اصطلاح تاریخي غچ اخیسته او ځان یې په عسکری پورېو کې له هغه وخت سره اښوولواوه. دا په داسې حال کې وه چې کله هم فهیم خان د (مارشالی) رتبه اخیستله، په ټول هېواد کې

د پوځ دوه منظم غونډونه او ان کنډکونه موجود نه وو. خو ده د مارشالی رتبه غوښتله، هغه وخت هم خلکو داسې تبصرې کولې چې د دنیا په تاریخ کې دا لومړی ځل دی چې د یوې مدرسې فارغ ته دې د (مارشالی) رتبه ورکول کېږي. خلکو به دا هم ویل: ((مارشال خو هغه چاته ویل کېږي چې څلور پنځه هېوادونه یې فتح کړي وي او هلته یې عسکر پراته وي، دلته خو د څلوېښتو هېوادونو عسکر راغلي او دا ځای یې نیولی، نو دلته مارشال څه مانا؟؟)). د ولس دا منطق یو وخت د ولس استازو ته هم لاره وکړه، کله چې پاکستانی پوځیانو پر کونړ ولایت توغندي توغول، نو ټولو پر ولسمشر کرزي انتقاد کاوه چې ولې یې مخه نه نیسي، خو فهیم خان چې دا وخت د کرزي مرستیال هم و او ((مارشال)) هم و، هېڅ چا یې نوم نه اخیسته، په پای کې په ولسي جرگه کې د ننگرهار د خلکو استازې (ارین یون) د کنایې په ډول وویل: ((د پاکستان توغندیو ته ځکه تشویش مه کوئ، چې مور د خدای فضل دی مارشال لرو او مارشال خو همغه چاته ویل کېږي چې څلور پنځه هېوادونه یې فتح کړي وي، اوس به مارشال مخکې وي او ولس به ورپسې وي، څو ورځو کې به پاکستان نیسو...)) دې کنایې (تمسخر) د مارشال غوږه ملان سخت پیکه او غوصه کړل او ولسي جرگه کې خبره اخ و ډب ته ورسېده. خیر دا چې ښاغلی محمد قسیم فهیم د مارشالی مستحق و که نه، دا قضاوت به تاریخ کوي، خو په عمل کې محمد قسیم فهیم داسې یو شخص و چې د دولتي واک زیاته برخه یې په لاس کې وه، له چپراسي نیولې تر وزیره پورې او تر هغو هم پورته تر ولسمشره پورې یې د ټولو کارونو کې مداخله کوله. قانون ورته د توت په شان ارزښت هم نه لاره، قانون یې د ((جهاد)) او ((مقاومت)) په پلمه داسې څنډې ته کړی و، چې قانوني خلکو هم سوږ نه شو کولای.

فهیم خان د خپلې واکمنۍ په ټول بهیر کې پوره او ازاد لاس درلود، د (شېر پور) د تاریخي سیمې ځمکې اکثره د ده په حکم ووېشل شوې، لومړی

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

یې خپل ځان، کورنۍ، خپلوانو بیا سیمه والو، بیا خپلو تنظیمیانو او پاتې نورې یې داسې اشخاصو ته ورکړې چې په یو نه یو ډول یې ده سره اړیکې درلودل او یا هم دوی ته موثر اشخاص وو.

د شېرپور د ځمکې وېش یو عجیب داستان لري، ښاغلي فهیم ته د هغه وخت ښاروال (انورخان جگدک) او مرستیال یې ښاغلي (اصغري) ځمکه ورکړې او بیا نور ټول حکمونه ده خپله ورکړي. خپلې لور ته یې هم لیکلي: ((چې په کابل کې سرپناه نه لري. نو ځکه دې ورته په وزیراکبرخان مېنه کې یوه نومره ځمکه ورکړل شي.))

څرنگه چې ده د (شېرپور) نومرو پیل له خپل ځانه، خپلو اولادونو، ورونو او بیا خپلوانو څخه وکړ، نو خپلو ورونو ته د اکثر و توزیع شویو نومرو په فورمونو کې یې ډېر تفصیلات په دې خاطر نه دی لیکلي چې څوک پوه نه شي. ښه به وي چې دلته د بېلگې په توګه څو هغه کسان، د هغوی له خوا ډکې شوې فورمې، د ښاروالۍ پروسیجر او هغه حکمونه راوړو چې د ښاغلي قسیم فهیم له خوا ورته په شېرپور کې نومرې ورکړل شوي دي، له ښاغلي فهیم خان سره به د دوی قرابت هم په ډاګه شي، د حکمونو له املا او انشا، سلیقې، عجلې او نورو جزئیاتو څخه به هم خلک خبر شي چې د شېرپور د نومرو په وېش کې څه پېښ شوي، چا کړي او څنګه یې کړي دي؟؟

ښه به وي چې دلته د شېرپور سیمې د نومرو د وېش د بهیر تر څرنگوالي دمخه د هغو په باب لنډه تبصره هم ولرو.

د شېر پور سیمه چې پوځي تاسیسات په کې جوړ وو، د افغانستان له مهمو تاریخي او ویارمنو ځایونو څخه ګڼل کېدله، ویل کېږي چې د انګرېزي لښکرو مشر (مکناتین) همدلته د افغان لښکرو د مشر (وزیرمحمد اکبرخان) له خوا وژل شوی دی. لسيزې لسيزې دلته د افغان پوځونو تاسیسات وو، خو د ((مارشال)) محمد قسیم فهیم په امر دا تاسیسات ړنګ شول. ترڅنګ یې د د ولسي وګړو په لسګونو کورونه وو، چې د هغو د ړنګولو امر هم ورکړ شو. له

شېرپور څخه درې سوه (۳۰۰) څلور بسوه یې نومرې جوړې شوې چې مجموعي مساحت یې یو سل او شل زره (۱۲۰۰۰۰) متر مربع یانې (۶۰) جریبو ته رسېده. د شېرپور د ځمکې تر وېش وروسته د (۱۳۸۲ل) کال د سنبلې پر (۱۳)مه نېټه په داسې حال کې چې علي احمد جلالی د کورنیو چارو وزیر و، د کابل امنیې قومندان (بصیر سالنگي) پر دې سیمې یرغل وکړ او د ولسي وگړو یا ځایي خلکو (۳۰) کورونه یې پر یوه ورځ ړنگ کړل. فهیم خان او د هغه ډلې دا ځمکې اکثره خپلو خپلوانو او نورو لوړ رتبه دولتي مقاماتو ته په وچ زور ووبشلي، دلته غواړو د هغو افرادو په باب هم لنډ لنډ معلومات وړاندې کړو چې دا ځمکه ورته وېشل شوې او تر موږه یې د ځمکې د وېش سندونه رارسېدلي دي.

ښاغلی قدم شاه د جمعیت یو قومندان او بیا د طالبانو نظام تر سقوط وروسته د دفاع وزارت اړوند د جمهوري ریاست د گارد قطعې یو قومندان دی. قدم شاه له ښاغلي فهیم سره د تنظیمي اړیکو له امله د وزیر اکبرخان مېنې په شېرپور سیمه کې د یوې نومرې ځمکې مستحق گڼل شوی دی. څرنګه چې قدم شاه له بدخشان ولایت څخه دی، کېدی شي په کابل کې کور، ونه لري او یا یې ولري، خو د دې نومرې په وېش کې تر ټولو لومړی مهم لامل همغه تنظیمي او قومي عنصر دی. که ښاغلی قدم شاه د اسلامي جمعیت غړی نه وای او له فهیم خان سره یې قومي او سیاسي اړیکي نه درلودلای، نو هېڅکله به دلته د نومرې مستحق نه وای گڼل شوی. ښاغلي قدم شاه ته د توزیع شوې نومرې له املا او انشا څخه د هغه وخت د حکامو سلیقه او د دولتولۍ تجربه ډېره ښه څرګندېږي. دا اسناد په خپله وگورئ! څومره په چټکۍ څومره په بېرته لیکل شوي لکه څوک چې د مقابل طرف جبهه فتحه کوي.

دولت اسلامی افغانستان

نیو یارک

ریاست عیسوی ملکیت ۱۸

پیساب یا بیکان

نومره تثبیت استحقاقی نمرات زمین بدو ۷۸۵۱ د امریکا بیل

مهرت در شواست د ...

شماره	شمارت	نمبر تذکره و نحوه جلد	ولایت و محل ان	سن و سابقه گنار	سکونت اصل	سکونت معین
۱	اسم ولایت ایدرگان	۵۴۴۴۳۵ ۲۰۱۳ ۲۶۳۸۸۵ ۵۴/۶-۵	قراندخ	۱۳۸۸	خبره	کابل
۲	نام و نام خانگی یا کلمه ثبت	مناصل صصیح د ...				
۳	سابقه در دولست و نمبریت در نیارواکی کسابل	ندرم				
۴	محل سکونت در امریکا و ملت ان	... د امریکا				

تذکره در شواست د ... :
 اینجانب (...) ولادت ...
 با ...
 ...
 ...

(محل امضا) در شواست د ...

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

تاریخچه لخوا لیکل : سید مرتضیٰ حسینی

۱	سید مرتضیٰ حسینی	۱	سید مرتضیٰ حسینی
۲	سید مرتضیٰ حسینی	۲	سید مرتضیٰ حسینی
۳	سید مرتضیٰ حسینی	۳	سید مرتضیٰ حسینی
۴	سید مرتضیٰ حسینی	۴	سید مرتضیٰ حسینی
۵	سید مرتضیٰ حسینی	۵	سید مرتضیٰ حسینی
۶	سید مرتضیٰ حسینی	۶	سید مرتضیٰ حسینی
۷	سید مرتضیٰ حسینی	۷	سید مرتضیٰ حسینی
۸	سید مرتضیٰ حسینی	۸	سید مرتضیٰ حسینی
محلایه، دقیق و عمیق با تحقیق و تدقیق در این کتاب راستی، کاروانان با درک مسئولیت ایستاده		تاریخ	اداره
۱۳۲۶		تاریخ	اداره
۱۳۲۶		تاریخ	اداره

پورتنی فورم چې گورئ (فعالاً خانه ندارد) په یو قلم لیکل شوی او د ټولو ناحیو مسولینو تصدیق کړی، همدا لیک په نورو فورمونو کې هم تقریباً په ورته بڼه لیدل کېږي.

۲۱۲۸۲ - ۲۱۲۸۲

د کابل ښار والس
د (سلېس) رياست
د (مدیریت) مدیریت
د (مجلس محروم) شپږمه

۱۱ / ۸ / ۱۱

براست معتمد ناحیه (انضم)

۱۹۴

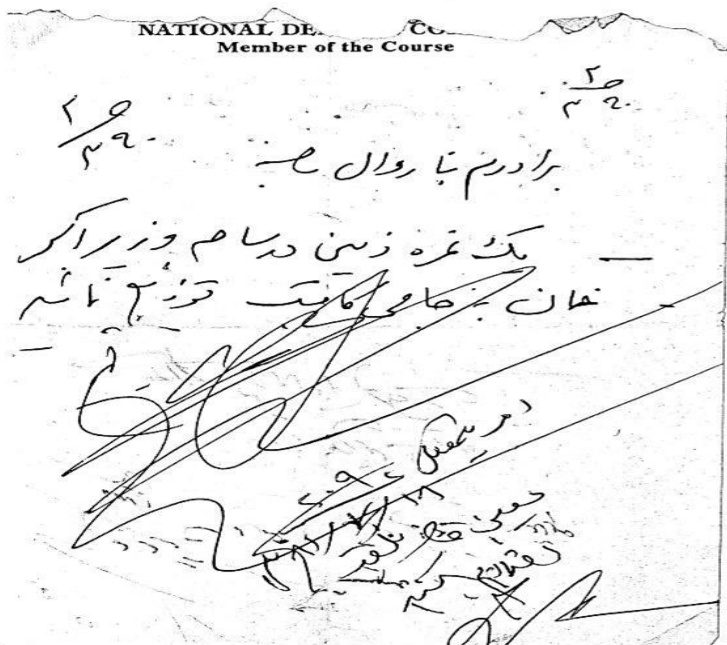
د (دستور دوم) د (ولید) عبدالروف () به اساس -
 مکتوب (۱۲۰۳۹) مورخه ۷ ر ۸ ر ۲۸۱ مدیریت توزیع زمین مستحق
 زمین واقع پروژه (حریریز) به مساحت (۴۸۴) متر مربع شنه
 شنه بودنامیږده قیمت زمین مندرکه را از طریق مدیریت ملکیت ها به اساس
 امر تحصیل (۴۶۶۹) مورخه ۸ ر ۸ ر ۲۸۱ اقرار اویز ع -
 ۹ ر ۸ ر ۱۳۸۱ مبلغ (۳۸۳۳۸۱۱) افغان پخوانه ښاروالی کابل
 تحویل نموده که برویتان به صفحه (۴۴) جلد اول کتابتر اساس
 زمین نمبر فوق باسم شان قید و بدینوسیله بشما اطلاع کو دید در حصه
 خویش اجراء اصولی را مرعی دارسند * بااجتزاز
 رئیس علمی ملکیت ها

* گاه - مدیریت توزیع زمین
 * در - در صد و نخته

دا خو د ښاغلي قدم شاه د استحقاق څرنگوالی و. اوس راځو نورو ښاغلو
 او نورو مستحقینو ته!
 حاجي کاتب چي د فهيم خان له نږدې خپلوانو څخه دی، هغه هم په
 کابل کې د استوگنځي د نشتوالي له امله د يوې نومرې ځمکې مستحق گڼل
 شوی دی. کابل ښاروالی هم د هغه بې سرپنايي تائيد کړې، نو ځکه خو په

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

شېرپور کې د یوې نومرې ځمکې مستحق گڼل شوی دی. عجیبه خبره خو دا ده چې دا ټول مظلومین او بې کوره خلک (!) بیا په شېرپور کې د ځمکې مستحق گڼل کېږي. نه یوازې حاجي کاتب د حاجي شمشېر زوی او د تاج محمد لمسی د یوې نومرې ځمکې مستحق گڼل شوی، بلکې تاج محمد د حاجي شمشېر زوی او د تاج محمد لمسی او همدغه راز په خپله حاجي شمشېر د تاج محمد زوی او د عطا محمد لمسی هم په مستحقینو کې حساب شوي دي. حاجي صیب کاتب نه چې کوم حکم ورکړل شوی هغه نه په چاپي غوښتنلیک کې دی، نه هم په رسمي، بلکې د یادښت د کتابچې په یوه پاڼه کې دی. له دې حکم څخه په څرگند ډول د وخت د ښاغلو د دولتولۍ سلیقه او عجله ښکاره کېږي.

د پورته حکم پر بنسټ حاجي صاحب کاتب د ځمکې مستحق گڼل شوی دی.

دولت اسلامی افغانستان
مجلس عالی قوٰه
د وزارت عوامی ملکیت ها
د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل

د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل
د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل

 دولت اسلامی افغانستان مکه کابل وزارت عوامی ملکیت ها سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل مروت د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل		شماره لایحه و محل ان	سن سابق کار	سکونت تعلیق	سکونت تعلیق
		شماره لایحه و محل ان	سن سابق کار	سکونت تعلیق	سکونت تعلیق
۱	استم ولسد پدرکلان سجده کابل سجده کابل سجده کابل	۱۳۸۱/۱۲	په کابل	په کابل	په کابل
۲	متاهل یا متکفل یکله مین مستعد	۱۳۸۱/۱۲	په کابل	په کابل	په کابل
۳	سابقه د سره شپیت و سره شپیت در شماره و لایحه کابل	۱۳۸۱/۱۲	په کابل	په کابل	په کابل
۴	مدت سکونت در مکه کابل ولایت ان	۱۳۸۱/۱۲	په کابل	په کابل	په کابل

د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل
 اینجا د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل
 د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل
 د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل
 د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل
 د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل

(محل امضا د سره شپیت استحقاقی دولت زمین پدوای حامی د مکه کابل)

نیمه پیری یون / دارگ نا ویلی خبری

تصدیق نواعین شاعر کابل	
۱	فقدان سرور عبدالله خان
۲	فقدان سرور عبدالله خان
۳	فقدان سرور عبدالله خان
۴	فقدان سرور عبدالله خان
۵	فقدان سرور عبدالله خان
۶	فقدان سرور عبدالله خان
۷	فقدان سرور عبدالله خان
۸	فقدان سرور عبدالله خان
<p>بمعلومات دقیق و همه جانبه تصدیق شد...</p> <p>بمهر قوت مکرمانها یا در رد مسئولیت اینست...</p> <p>نظار : اداره</p>	
نیمه	پیری یون ۱۱۳۰ : فرم حامی لایحه نوزاد ادب
میسون	

۱۱۰۱

۱۷/۷/۶۶

ښاروالۍ کابل
 ریاست عمومي موبایل
 مدیریت عمومي داراي

برياست محترم ملتیتما !

په یوې مکتوب کې د ۲۰۷۶۰ مدیریت تحصیل عواید امتلاک
 شما است محترم (کله / کورنۍ) ولد (کورنۍ) (قرار صورت حساب

عـــــ واریز عـــــ ۲۶ / ۱۱۱۷۱۳۱ میلن (/) ۴۸۷۸۷۲۰۰
 انسانی قیمت زمین () ۶۶۰۰ (باقی بده (عمر / کورنۍ)

را په حساب عـــــ عواید ښاروالۍ کابل در شمېرې څانګه پنجم
 د افغانستان بانک تحویل نوده از صورت تحویلي پول موقوف شما

سینان دادی شمېرې

۱۱۰۱

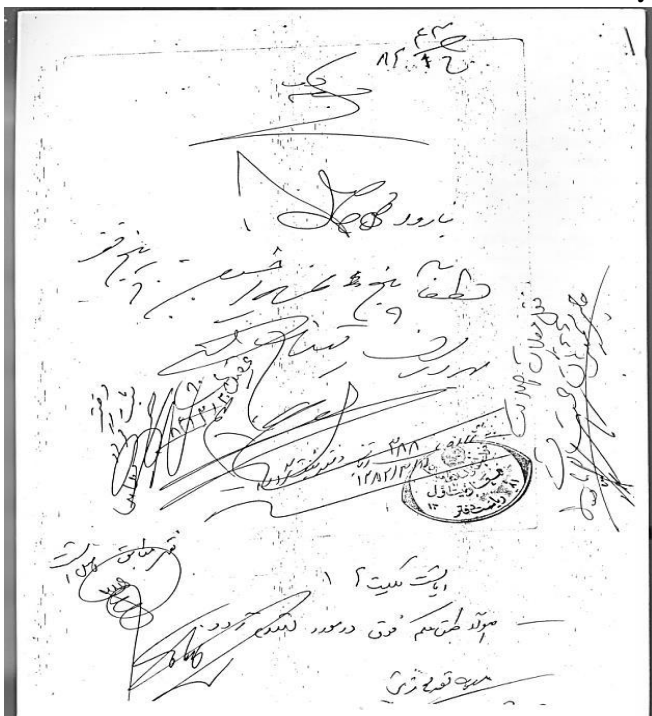
ښاروالۍ کابل

د حاجي صيب کاتب په فورمه کې هم د ښاروالۍ ټولو ناحيو په يوه خوله او يوه قلم ليکلي چې ((فعالاً خانه ندارد)) نو ځکه خو په شپږپور کې د يوې نومرې ځمکې مستحق گڼل شوی دی.

دلته بيا يو بل حکم دی چې ښاغلي فهيم خان پنځو تنو ته د کتابچې په يوه پاڼه کې د پنځو نومرو د ځمکې د وېش امر ورکړی دی. د حکم لپاره چې کوم متن ليکل شوی هغه هم د لوړ او عالي کلتور (!) څرگندونه کوي، هر څه په دومره عاجله بڼه ليکل شوي چې فکر کېږي په جگړه کې د غنيمت مال وېشل کېږي. يوه نومره حاجي شمشېر د تاج محمد زوی ته وېشل شوې او بله بيا تاج محمد د حاجي شمشېر زوی ته، سړی نه پوهېږي چې دا څنګه تصادف دی او يو بل سره څه قرابت لري، خو د فورمې له متن څخه ښکاري چې کاتب او تاج محمد دواړه د حاجي شمشېر زامن دي او دواړه د دې فورمو له

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

مخې وروڼه گڼل کېږي یانې وروڼه او پلار ټول په کابل کې د سرپناه له نشتوالي کرېدل، دا چې د حاجي شمشېر په عرضپاڼه کې پنځو تنو ته یوه یوه نومره ځمکه ورکړل شوې، د دې اسناد اوس مور سره نه شته چې هغوی له حاجي شمشېر سره څه قرابت لري، خو حاجي کاتب او ډاکټر تاج محمد ته په جلا جلا پاڼو کې حکم ورکړل شوی دی. خو کومه خبره چې واضح ده، هغه دا ده چې دلته اکثره نومرې فامیلوار وېشل شوې دي، د یونس قانوني صیب، حاجي کاتب او دېته ورته د نورو کورنیو نور گڼ مثالونه هم شته چې وروسته به ورته اشاره وکړو. د دې اسنادو په پای کې به په ټولیز ډول هغو اشخاصو ته هم اشاره وکړو چې یو بل سره کورني اړیکي لري، یانې هم به له فامیلي، هم به له دولتي پلوه او هم به له سمې او تنظیمي پلوه د ځمکو د وېش څرنگوالي ته نغوته وکړو.

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

د ولایت اسلامبول افغانستان
ریاست کابل
ریاست کابل
شماره ثبت استحقاق نمرات زمین پروانه های شهرداری کابل

کمیسیون برق (۱۰) افغانی

عمومیت در درخواست دهنده

شماره	شماره			نمبر تذکره و وظیفه صرفه جلد و محل آن	سن و سابقه کار	سکونت اصلی	سکونت فعلی
	اسم	ولد	ولدیت				
۱	حاجی محمد تاج محمد	محمد	محمد		۵۶ ساله پروان	پروان	کابل
۲	مطالع یا متکل یا نظامی نیستید						
۳	سابقه درخواست و نمرات در شماره روالی کابل						
۴	مدت سکونت در شهر کابل و علت آن ۲۱ سال						

توجه در درخواست دهنده!

اینجانب (حاجی محمد تاج) ولد (محمد تاج محمد) تعهد میسازم
با اسم خود و همسر فرزندان نا بالوغه و غیره در نواحی شهر کابل زمین خانوار ایارتان شخص من
ندارم هرگاه خلاف آنچه که در فوق تحریر نموده ام ظاهر گردیده بر علاوه بازنده این قانون از استحقاق
زمین محروم میباشم

(محل امضا در درخواست دهنده)

اینجا حاجی محمد تاج ولد محمد تاج محمد در شهر پروان در زمین ۱۸۲۵ متر مربع در ولایت پروان

تصدیه نواحی شیمرو؟ اسپیل	
۹	۱
۱۰	۲
۱۱	۳
۱۲	۴
	۵
	۶
۱۵	۷
۱۶	۸
معلومات دقیق و همه جانبه تکمیل شد و در وزارت مکتوبانسا بادرا، مسئولیت اینده.	
اداره	
نمار	
زمين ۱۱۲۳ مکتوبه ميم صدرات آس باکون صاحب ۱۳۰۵ رى حاج شيخان کوزم آردم	
نيمه	
کميون	

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

برادر کرم سادوا - ۱۳۸۱

دوستان عزیز! بیایم میزمان سر به سما نیاوریم در مورد ربات
نیزه زین برایشان در فزیر کبرمان اقدام کنید

[Handwritten signature]
ارغون

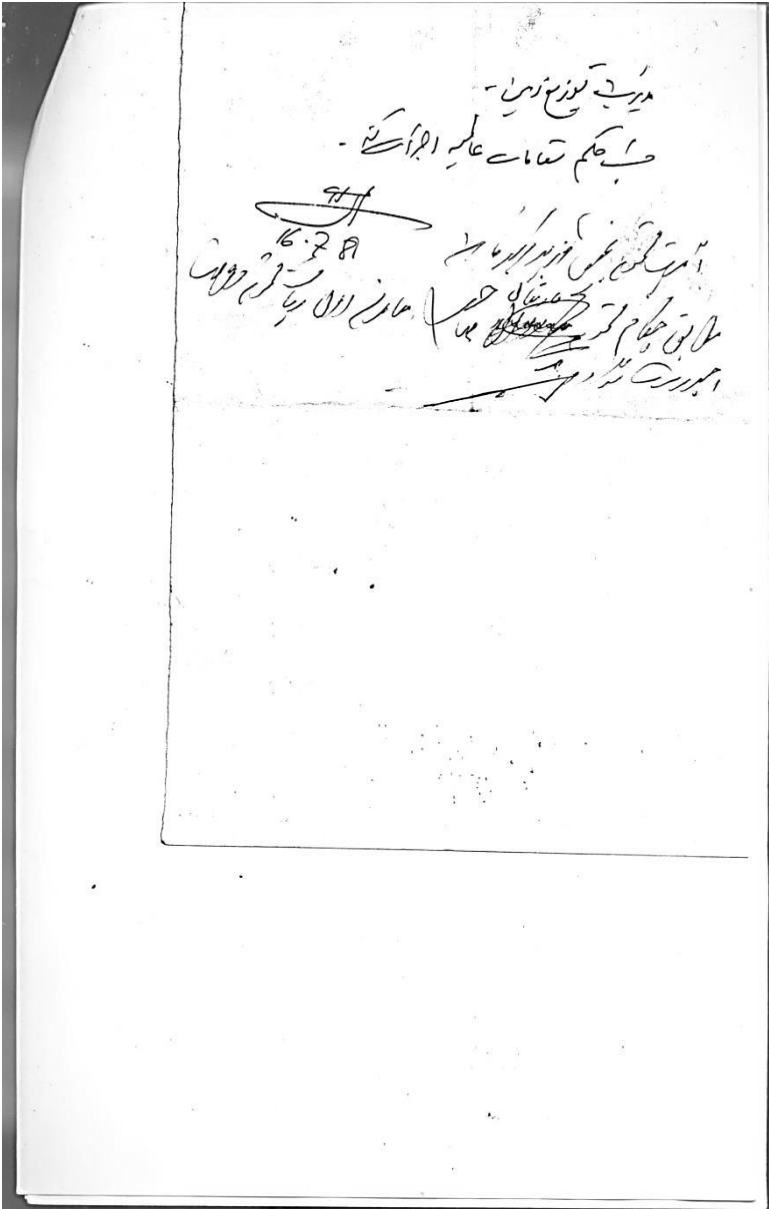
عسین جبار بلعیدها

باید لغو داشت - بدایت تمام دولت
اقدام نمایند

[Handwritten signature]

۱۱۰۵
۱۱۲۵

[Handwritten signature]
میکم فوق برادران دست بر در

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

دولت اسلام افغانستان
شهره یو، کابل
ریاسته یوین ملکیتها

کریستیانیت د یوین پیری یوین د هر کابل - باب ۱

شماره	شخصیت		نمبر تذکره و د نومبرک	واریتد و د محل ان	دین و سابقه د کسب	د کسب اصل د کسب
	اسم	پدر کلان				
۱	طالب کرم	طالب کرم		کابل	موسیقی	کابل

۱- ماهر یا ماهرکلیه یا ماهرکلیه

۲- سابقه در خواست و نومبریت در
شماره یوین کسابل

۳- مدت سکونت در هر کابل ولستان

تعدد در خواست د نموده
اینجانب (طالب کرم) ...
باسم خود همسر و فرزندان نام الفخوش در نوا حی ...
ندارد هر گاه خدای تعالی که در انوقت تصور بر ندیده هم ظاهر ...
مستحق زین محترم میباشم

(محل امضاء در خواست د نموده)
۸۱ / ۱ / ۲۹

مردم یون / دارگ نا ویلی خبری	
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
معلومات دقیق و موثقی براقبت و کویا نعا با درك و موزیت استه	
نظر	
نوع ۱۱۲۴	نوع ۲۳
۱۹	۱۹
۱۹	۱۹

۰۸۱۹
 د کابل پست وادارو
 د اراست د ملکیت د مدیریت د عمل محرمه د بانک

نومبر
 ۱۳۱۶

پرېست محترم تاجیه

بناغلی (۱۹۰۰) ولد (۵۵) شمېر خان به اساس -

مکتوب (۶۲۵) ۳۸۱۳ د مدیریت توزیع زمین مستحق
 د (۱۳۱۶) تاریخ پر ژوند (مورثه) ملکیت مساحت (۱۱۱۶) متر مربع شناختو
 شده، پرېدنا پرېد، قیمت زمین متذکره را از طریق مدیریت ملکیت هابه اساس

ارز شونډ (۱۹۰۵) مورثه ۳۸۱۳ ۳۸۱۳ قرار اویز عمه

۳۸۱۳ ایلیغ (۳۸۷۷۲) آژمانی: دوزک تار والی کابل
 تحول نړیزه که پروت ان په صفحه (۳۷) جلد (۱) مورثه اساس
 زمین نمبر فوق باسم شان قید و مدینو سوله بشه اطلاع گودیل کور حصه

خوش اجزات اصولی را مرعی دا رسد. با احترام

رژینس نویسی ملکیت ها

کاپی - مدیریت توزیع زمین

د صدور نقشه

ښاغلی کرام الدین خان هم په کابل کې سرپناه نه لري، نو ځکه خو په
 شپږپور کې د یوې نومړې ځمکې استحقاق ورکړل شوی دی. ټول حکومونه
 په خورا عالي امان او انشا لیکل شوي، له سکرتره نیولې تر ((مارشاله))، له
 عارضه تر حاکمه ټول د سواد له کومې کچې برخمن دي!

برادر محترم سارود، سلام - د مارچ ۱۳۱۳

خاندان کرام الدین خان، سرپناه نلارو در مودو
 سارو د یوې ځمکه زمین پرې کول، د خدای اکرام
 تقدیر ته سپارل شوی.

۵۷
 ۸۱
 ۵۲

په دې اړه حق اجاره کینو

د کرام الدین خان
 د سارود
 د کرام الدین خان
 د سارود

A H	
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
<p>معلومات دقیق و صحیح را در مورد این کتابچه مراعات بفرمایید تا با در دسترس شما باشد</p>	
تأثر	اداره
نیمه	شماره ۱۱۰۵
کپیرون	کتابخانه مرکزی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - تهران

بسم الله

ساروالی کابل

در سلسله ورپر (الرخان) یت لمره (مسن) ریاستی بدون تمیون برای ضرورت

توزیع کنید

[Handwritten signature]
ساروالی کابل

معاون اول ریاست جمهوری و
وزیر دفاع ملی دولت اسلامی افغانستان

۲۶
۱۱/۱۵/۲۵

۲۸۹
۱۱/۴۲

نظر به کارهای انجام شده
اجازه می‌دهد

[Handwritten signature]
رئیس هیئت مدیره

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

دولت اسلامی افغانستان

شماره والی کابل

ریاست عمومی ملکیت ها

نورمه تثبیت استحقاق نمرات زمین پدوره همای در شهر کابل

هویت در خواست دهنده

شماره	شهرت		تیرتدکن و پایه و	سن سابق کار	سکونت اصلی	سکونت فعلی
	ولد	پدرکلان				
۱	محمد محمدی	پدرکلان	۵۳۷۶۵۵	۱	مردانک	کابل
۲	متاهل یا متکفل یکتا میں مستید		متاهل			
۳	سابقه درخواست و تیرتدکن در شماره والی کابل					
۴	مدت سکونت در شهر کابل و ولت آن					

۲۶۲ / ۷۸۱۱۵

بیت مال مروتیت

تجدید درخواست دهنده:

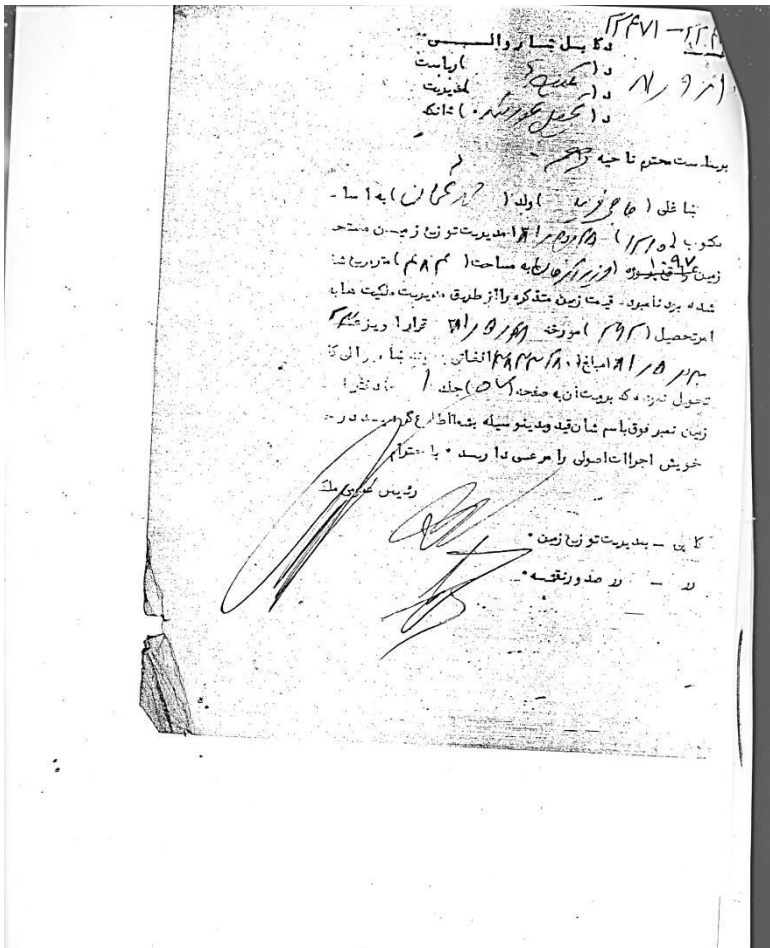
اینجا نب (حالی بربر) ولد (محمد محمدی) متعدد میسایم
 باسم خون و همسفر زندان نباله تخوش در نواحی شهر کابل نوره زمین خانه و پارتان شخص
 ندان هرگاه خلافتی که در ترقی تحریر نموده ام ظاهر گردیده بر علاوه با زمین تانین از
 استحقاق زمین محترم میسایم

(محل امضا درخواست دهنده)

[Handwritten signature]

صدیق نسو	
۱	خبره قان ایزد
۲	خبره قان ایزد
۳	خبره قان ایزد
۴	خبره قان ایزد
۵	خبره قان ایزد
۶	خبره قان ایزد
۷	خبره قان ایزد
۸	خبره قان ایزد
معلومات دقیق همه خبره ستره قیمت گروانها با درک مسئولیت اینستند	
نادر	اداره
نیمه	زمن ۱۹۷۱ م که صدق این خبره است -
کمیسیون	

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

جلندر خان چې د پنجشېر اوسېدونکی او د نظار شورا یو قومندان دی، په بابه جلندر هم مشهور دی، دی هم په کابل کې د سرپناه له جدي مشکل سره مخ دی، نو ځکه خو باید په شپږپور کې د سرپناه خاوند شي. فهيم خان يې دا مشکل په پام کې نيولی او ورحل کړی يې دی.

۱

۴۳

شماره اول کتابچه!

یک نمره ازین در هر روز که روزمه در بر زمان بینه

برابر با به صلته روزانه

بیت

۲۶

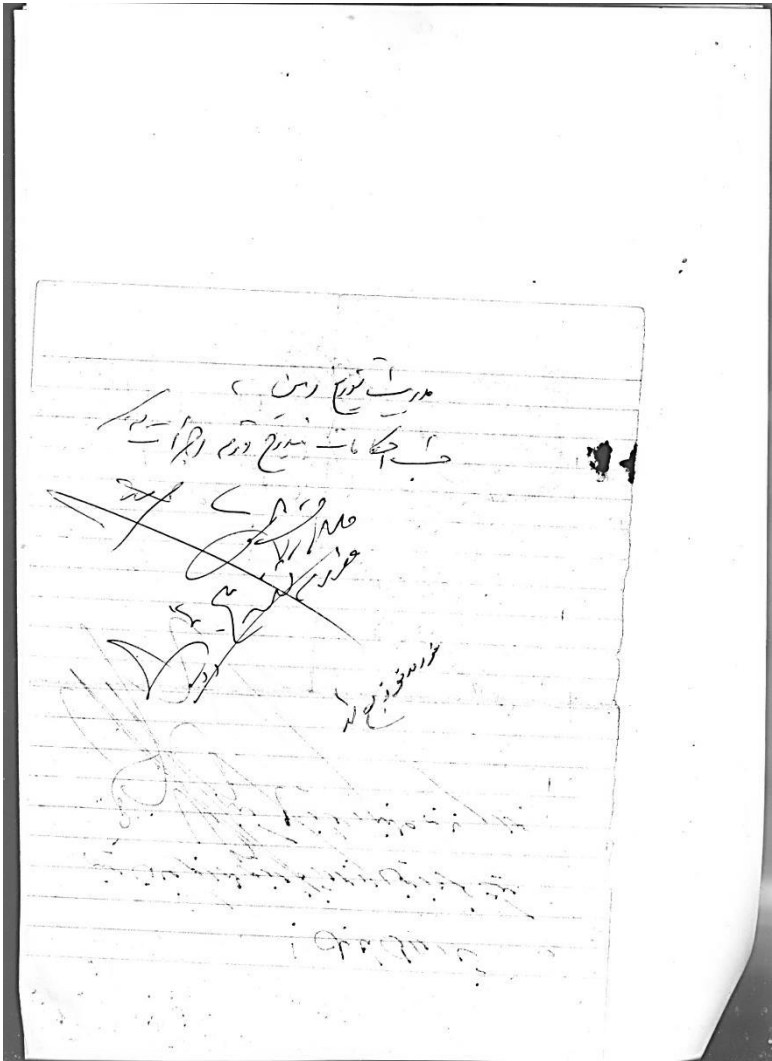
۲۷

کتابچه

۱۳۸۲/۱/۱

۲۷

دولت اسلام افغانستان

د سرکاری کابل

د ریاست صومې ملکیت ما

د دولت استخبارات نوبت نویسنه پښه جاي: د امریکایی

هویت در خواست دنده

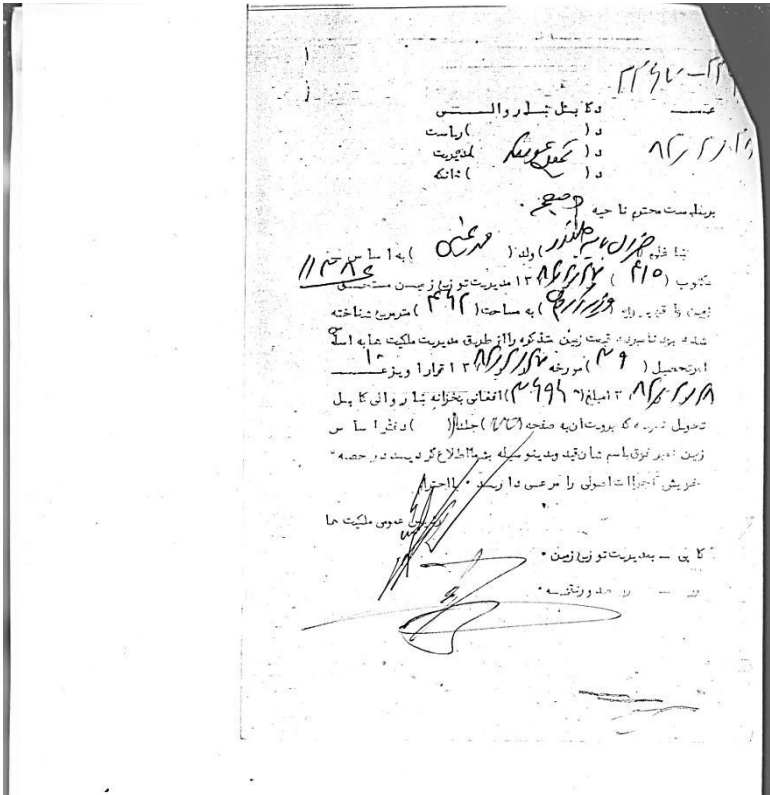
شماره شناسنامه	وژایه و محل ان	من و سابق کار	سکونت نامی	سکونت فعلی
۱۱۱۱۱۱۱۱۱	قوټه نهران لور	په ۱۳۷۴ قوټه نهران چهارم	صنعت بازارک	زیر کوه ارگان
تصا ح درین صورت زیره میباشم				
نهران				
د دولت هفت سال میبود				

۱۸
۲۲
اینها نوب (جلد) ونگ (گردین) احمد میسارم
۱۲
۲۲
د دولت استخبارات نوبت نویسنه پښه جاي: د امریکایی
د دولت استخبارات نوبت نویسنه پښه جاي: د امریکایی

محل امضاء:

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

تصدیق، نخواستن و غیره کابل	
۱	صفر ۱۵ لیل
۲	صفر ۱۶ لیل
۳	صفر ۱۷ لیل
۴	صفر ۱۸ لیل
۵	صفر ۱۹ لیل
۶	صفر ۲۰ لیل
۷	صفر ۲۱ لیل
۸	صفر ۲۲ لیل
ثبت اولت دقیق و صحیح به تمدنی تیسیر - همراهِ قوت سرولمانا با درک سهولت آینه ده شماره اداره	
تاریخ	۱۱۱۸
مکان	

جنرال بابه جان چې د ډاکتر نجیب الله د حکومت یو قومندان و، د نظر شورا له مشر قومندان (احمد شاه مسعود) سره د قومي اړیکو له امله، فهیم خان او نورو ته هم ډېر منلی دی او په اوسني حکومت کې هم د شان او شوکت خاوند دی، دی هم خورا مسکین او بېوزله! دی، دی هم په کابل کې د سرپناه د نشتوالي له امله سرگردانه دی، فهیم خان د ده مشکل په پام کې نیولی او دا مشکل یې د شپږپوړ په سیمه کې ورحل کړی دی.

برادرم سارو
 فرال باب با قوتله فرقه جلی سر سینه ندارد
 در مورد نامه یک نمونه امن در دفتر استخوان بره
 میان تعدادی نند
 چلو
 ملائیرها
 از لعلی ۱۶
 ۱۳۸۱/۱۶
 ایستگاه
 ۱۳
 صدها صیر قون بود
 ۵/۴

۱۲ / ۱۰ / ۱۳۳۱

۱۳۳۱ ترم اول
اسکول اسلامی

مترجم حسن وزیرانسان طبع و صورت قوی

اگرچه

۱۰۰۰ شکرده
۱۳۳۱

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

دولت اسلامی افغانستان
شماره اروزانی کابل
ریاست عمومی ملکیت اراضی
نورمه تثبیت استحقاق نمرات زمین پلازه های دهرکابل

عمودیت درخواست دهنده

شماره	شماره ثبت			تاریخ صدور و محل آن	سن سابق کار	مکونه محل فعلی	سکونت فعلی
	اسم	ولد	دکلا				
۱	۶۵۰۰۰۰۰۰۰۰	محمد	دکلا	۱۰ ۲۳ ۹۰	۱۳۵۰	کابل	♀
۲	متاهل یا متاهل یگانا امین مستند			کابل			
۳	سابقه درخواست و سریت در شماره و اراضی کنسپشن			کابل			
۴	مدت سکونت در دهر کابل و علت آن			کابل			

تعداد درخواست دهنده: ۴
اینجا نام (بار) ولد (حرف فله) تعداد میسازم
باسم خود و مسوولیت آن ناله خوش در توحس شماره کابل نمه زمین خانه و اراضی مشخص
ندارم هرگاه خلاصه آنجه که در تریق تجویز نموده ام ظاهر گردیده بر علاوه با زمین قانونی از
استحقاق زمین محسوب میسازم

(محل امضا) درخواست کننده

تصدیق	
۱	فصلنامه اول
۲	فصلنامه دوم
۳	فصلنامه سوم
۴	فصلنامه چهارم
۵	فصلنامه پنجم
۶	فصلنامه ششم
۷	فصلنامه هفتم
۸	فصلنامه هشتم
اینفولمات دقیق و همه جانبه تهیه و تدوین - توسط قریب مکتوبانما با درک مسئولیت آینده	
نهاد : اداره	
نیمه کمسیون	این ۱۱۵۲ / خزان با به خزان

د کابل ښار واکمن
 د () ریاست
 له مدیریت
 () څخه

۲۲۸۷ - ۲۲۸۸
 د کابل ښار واکمن

ښاغلی () () ولد () ()
 مکتوب (۶۷۱) د ۱۳۰۱ لمریز ۱۳ مه نېټه
 زمین واقف بدونه () () ()
 شته ، بود نامبرده قیمت زمین متذکره را از طریق مدیریت ملکیت ها په اسامه
 امر تحصیل () () مورخه () () () () () ()
 ۲۲۸۷ لمریز ۲۳ مه نېټه () () () () () ()
 تحویل نموده که پروت ان به صفحه () () () () () () ()
 زمین نمبر فوق با اسم شان قيد و بدینو سبيله بشما اطلاع کو دیدد در حصه
 خویش اجراء اصولی را مرعی دارسد . بالاختیار
 رئیس امور ملکیت ها

کابل - مدیریت توزیع زمین
 د د صدور

دې پسې چې کوم حکم گورئ د ښاغلي محمدیونس قانوني دی، قانوني
 صیب هم خپل عرض څرگند کړی. په کابل ښار کې سرپناه نه لري، نو باید
 سرپناه ورته ورکړل شي، ښاغلی محمدیونس قانوني چې د طالبانو تر نظام
 دمخه د ملي دفاع وزارت مرستیال و، په کابل کې یې د سرپناه د نشتوالي له
 امله سختې ستونزې تېرې کړي دي، د کابل د خیرخانې مېنې د یوولسمې

ناحيې شاته د چا کور دی؟ د پوهاند عبدالشکور رشاد ساده کور ته مخامخ پوخ دوه منزله کور چې د لسگونو عسکرو پوسته ورته پرته ده، هغه د چا کور دی؟ نو یو څوک چې دا مهال له کورنیو چارو وزارت څخه د پوهنې وزارت ته تللی وي، هغه هم یوې نومرې ځمکې ته سترگې پټې کړې دي، نو له هغه څخه به افغانستان ته د خدمت څه هیله وشي؟ ایا که تر یوې نومرې ځمکې څخه یې زیات څه په لاس ورشي صرفه به وکړي؟ د ښاغلي قانوني او د ده د زوی او ورور د بې کورۍ اسناد دلته وگورئ او سپکه لا دا چې د کابل ښار ټولو ناحیو تصدیق کړې چې قانوني صیب په کابل ښار کې سرپناه نه لري.

نو کله چې یو څوک په خپله ((قانوني)) وي او ناقانونه کارونه کوي، نو له نورو خلکو څخه چې تخلص یې جابر، ظالم، سېلاب، توپان، اور او نور وي، له هغو څخه څه گيله، ښه به وي چې د قانوني صیب ((قانوني)) اسنادو ته هم نغوته وکړو. قانوني صیب په عرضپاڼه کې له خپل تخلص څخه هم تېر شوی، د دې له خاطرې چې څوک پرې پوه نه شي، خو ((مارشال)) صیب بیا په حکم کې بېرته ((قانوني صیب)) لیکلی او د هغه د تخلص قانوني حق یې ور ادا کړی دی.

در خدمت محترمین ازین جهت

برای آنکه کم صادره لی باقی!

محرراً!

نیز نسبت به درشتن از شاه، همواره مواظب بر مشکل آن عزیزان
 نقاشی دارم تا با محققان علمی مزبور از طریق یکدیگر بتوانند
 بیخ مملو با حاشیه از خود بیرون کشند

۱۳۲۶
 ۱۳۸۷/۷/۲۴

متمم شماره اول ماه:

یک نمره زمین بر سه مائولها در دینبر که مترتین و آرد

(۹)

کتابخانه

۲۹۹

دولت ایلام افغانستان

شماره ۱۲۳۴۵۶۷

ریاسته عمره و حج

قوت: بیست هزارا

نومره ۱۲۳۴۵۶۷۸۹۰

مخبره د رخصت و است د هندسه

شماره	شماره	شماره	شماره	شماره	شماره	شماره
۱	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷
۲	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷
۳	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷
۴	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷	۱۲۳۴۵۶۷

تعدد د رخصت و است د هندسه:

۱۲۳۴۵۶۷ (تعدد بیسبار)

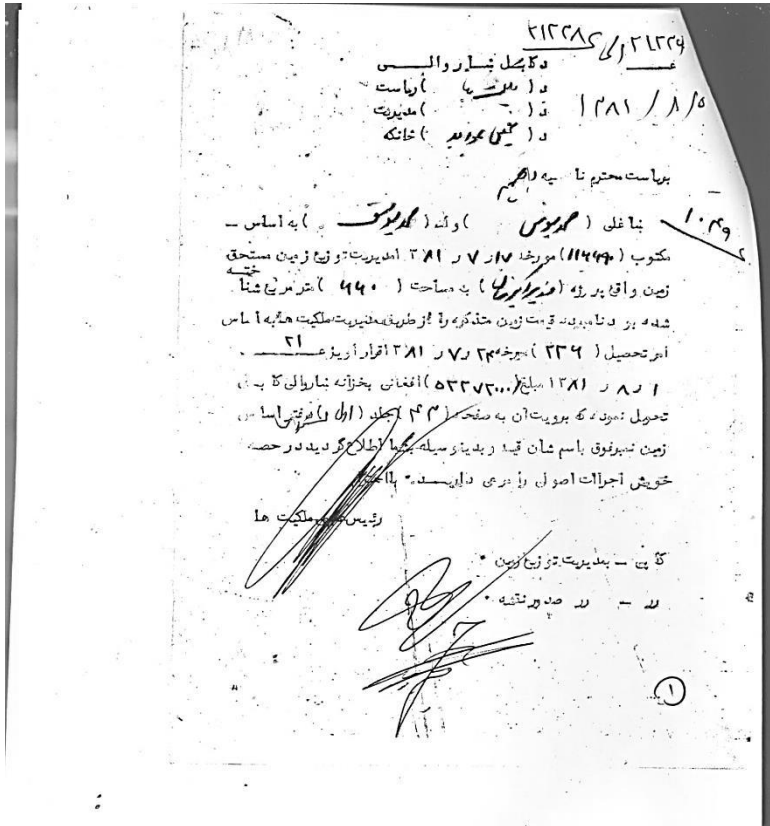
با خود همسر فرزندان نیا لغوش در نواحی شهر کابل نمره زمین خانه و ایوان مشخص
ندارم عموگه در این انچه که در فوق تحریر نمیدهم ظاهر که بیسین تلامین در زمین از استحقاق
زمین همسوم حساب نمیشود

لحل افتاء در خولت د هندسه

۱۲

نیمه پیری یون / دارگ نا ویلی خبری

تصدیق نواحی شمیر قریب	
۱	عقد قاضی
۲	عقد قاضی
۳	عقد قاضی
۴	عقد قاضی
۵	عقد قاضی
۶	عقد قاضی
۷	عقد قاضی
۸	عقد قاضی
معلومات دقیقہ و جمعہ جانبہ تصدیق تہیج - مراعاتہ و نحو انما برادرو لکسہ و لیکتایا بندہ و	
تذکرہ	ادارہ
تاریخہ	۱۰۴۹
کمیون	بزرگ ترقی دارگ نا ویلی خبری

دا بل غوښتنلیک بیا د ښاغلي محمد شعیب دی. محمد شعیب د ښاغلي محمد یونس قانوني زوی دی، عجیبه خبره خو دا ده چې زوی او پلار یې دواړه په کابل کې سرپناه نه لري، دواړو پر یوه وخت عریضه لیکلې، دواړو ته یې مسلسلې نومرې ورکړي دي، محمد شعیب هم د خپل پلار د قانوني تخلص له ((قانوني)) حق څخه تېر شوی دی.

د ښاغلي شعیب د بې کورۍ اسناد په دې ډول دي.

د زونون د مکتوبونو لړۍ

بمقام مکتوب دوتن د ستا لخوا

د زونون د مکتوبونو لړۍ د زونون د مکتوبونو لړۍ د زونون د مکتوبونو لړۍ
د زونون د مکتوبونو لړۍ د زونون د مکتوبونو لړۍ د زونون د مکتوبونو لړۍ
د زونون د مکتوبونو لړۍ د زونون د مکتوبونو لړۍ د زونون د مکتوبونو لړۍ

پاړونکی مایلی
طیفا مهم غږونه زونون د زونون د زونون
۱۳۷۴
۱۳۷۴

۹
۶۲

(۶)

عالمیو د سینې چې لیکونکي

ملا صفا

په پلازمېنه کې د زونون د مکتوبونو لړۍ د زونون د مکتوبونو لړۍ
اجازت خوار شوی زونون
د زونون د مکتوبونو لړۍ د زونون د مکتوبونو لړۍ

7

9
20

دولت اسلام افغانستان

----- ارزانی کابل

ریاست همزیمن ملکیت جا

نمونه ثبت استحقاق ندرات زمین پلازه های دهرکابل

طوریگان

حریت درخواست دهنده

شماره	توضیحات	موردتذکره مرفعه جلد	زاینه و محل آن	سن و سابق کار	سکونت نامی	سکونت فعلی
1	اسم و ولد پدگان	محمد شریف	مستقر	مستقر	پوشه	کابل
2	مناحل یا مشکل یکا میں مستند					
3	سابقه درخواست و مرتبت در شمار والین کابل					
4	مدت سکونت در دهرکابل و علت آن					

Handwritten signature and date: 1374/10/24

تعداد درخواست دهنده :

اینجا نب (محمد شریف) (محمد شریف) (محمد شریف) (محمد شریف) (محمد شریف) (محمد شریف) (محمد شریف) (محمد شریف) (محمد شریف) (محمد شریف)

باسم خود و همسر فرزندان ناما له پوش در نداشتن در دهرکابل نمره زمین خانه و یا ارتان شخصی ندارم هرگاه خاندانیه که در نوق تحریر نموده ام خلا مرگوده بدعاوه یا زینر قانونی از -

استحقاق زمین محصور میسبب

(محل اینجا درخواست دهنده)

(5)

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

تصدیق نواسی د سرکابل

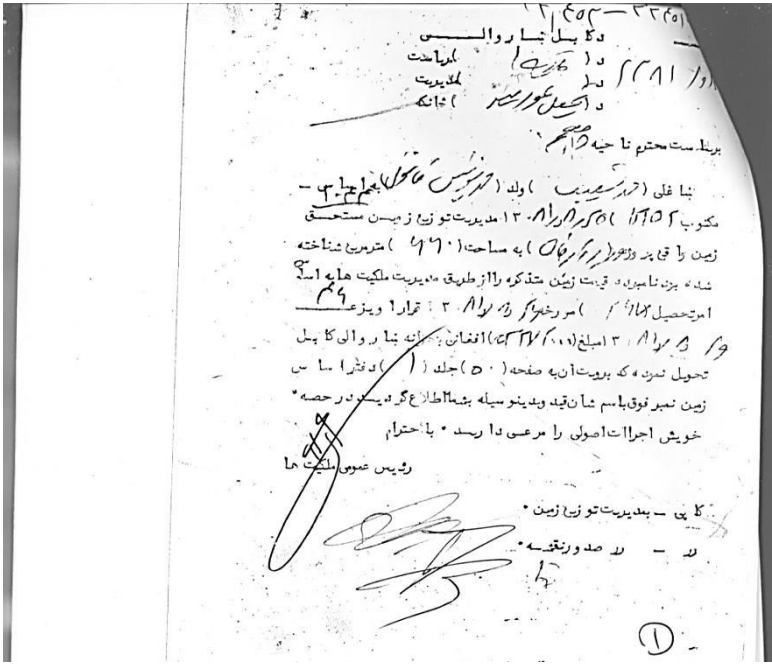
۱
۲
۳
۴
۵
۶
۷
۸
۹
۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰
۳۱
۳۲
۳۳
۳۴
۳۵
۳۶
۳۷
۳۸
۳۹
۴۰
۴۱
۴۲
۴۳
۴۴
۴۵
۴۶
۴۷
۴۸
۴۹
۵۰
۵۱
۵۲
۵۳
۵۴
۵۵
۵۶
۵۷
۵۸
۵۹
۶۰
۶۱
۶۲
۶۳
۶۴
۶۵
۶۶
۶۷
۶۸
۶۹
۷۰
۷۱
۷۲
۷۳
۷۴
۷۵
۷۶
۷۷
۷۸
۷۹
۸۰
۸۱
۸۲
۸۳
۸۴
۸۵
۸۶
۸۷
۸۸
۸۹
۹۰
۹۱
۹۲
۹۳
۹۴
۹۵
۹۶
۹۷
۹۸
۹۹
۱۰۰

نشان: اداره

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

۱۰۴۴

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

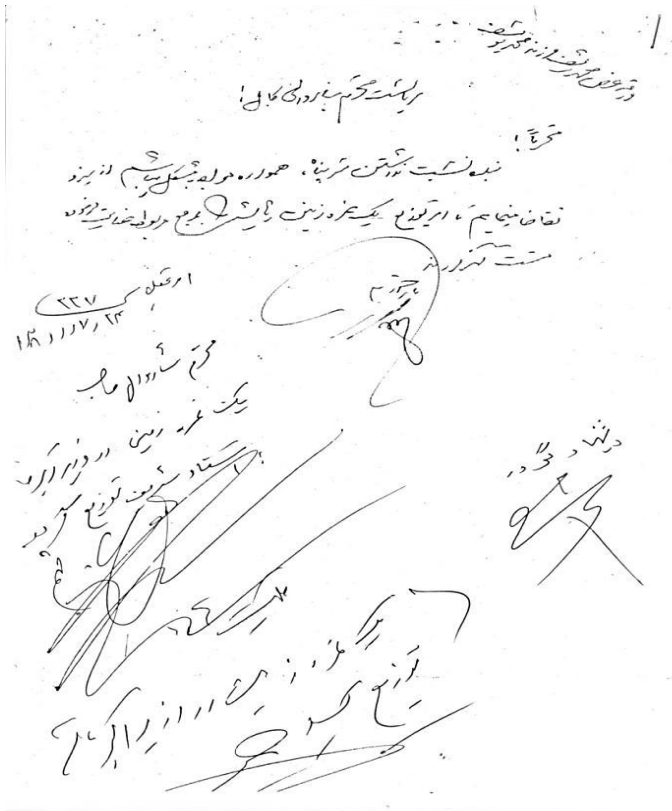
همدې محمد شعیب بیا په څو کلونو کې دومره وده وکړه چې په کابل کې له بې کورۍ څخه د لندن تر مانیو ورسېد. ویل کېږي د لندن په یوه ډېر لوکس هوټل کې د قانوني صیب د زوی د واده داسې یو پروگرام و چې خپله قانوني صیب او نورو ((قانوني خېلو)) په کې په ډېرو شاندارو مراسمو گډون کړی و. دا په لندن کې د ودونو په تاریخ کې یو ډېر مجلل او له مصرفه ډک واده گڼل شوی دی.

د ښاغلي محمد یونس قانوني، د زوی (محمد شعیب) ترڅنګ د هغه ورور ښاغلی (محمد شریف) هم د بې سرپناهی له مشکل سره مخ دی. ده هم ډېر کلونه د بې کورۍ له امله کړاوونه گاللي دي، ده ته هم د شېرپور په سیمه کې د خپل ورور او وزاره ترڅنګ د کور لپاره ځمکه بېله شوه، ټولې عریضې پر یوه وخت، په یوه قلم، په یوه لاس لیکل شوي، ټولو ته پر یوه وخت د یوه شخص له خوا حکم ورکړل شوی، له کابل ښاروالۍ څخه نیولې تر ناحیو

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

پورې ټول مهرونه او لاسلیکونه هم په یوشان او یوه وخت سر ته رسېدلي دي. دا کار د دې مانا ورکوي چې له ((مارشاله) نیولې تر وارېه (سلیمانېه) پورې ټول تسلسل د یوې ډلې په لاس کې و.

عجیبه خبره خو لا دا ده چې شریفی صیب (د افغانستان د کنټرول او تفتیش د ادارې) د لوی رییس په توګه دنده هم اجراکوي، تر (۱۳) کلونو زیات د دې ادارې د مشر په توګه پاتې شوی، ولسمشر کرزي پر ده باندې نور هېوادوال کنټرولول چې له هغوی څخه څه ګناه او خطا ونه شي، خو چې د کنټرول د رییس دا حال وي، نو کنټرول به څوک کوي او د نورو ناکنټروله خلکو به څه حال وي؟

د ښار امنیت او انتظامات

د ښار والي کابل

د ښار والي کابل

نوم شمېره تلپه محفلو شمېره تلپه ښار والي کابل

قیمت: بیست هزار افغانی

هویت در خواست د هنده

شماره	شمېره	پلور	نوم شمېره	محل ان	سن وسایه کار	سکونت اصل	سکونت شمېره
۱۰۰	۱۱۰	پدرکلان	پدرکلان	پدرکلان	۷۸	پدرکلان	پدرکلان
۱۱۰	۱۱۰	پدرکلان	پدرکلان	پدرکلان	۷۵	پدرکلان	پدرکلان

۱۳۸۱/۱۱/۲۲

د ښار والي کابل

د ښار والي کابل

د ښار والي کابل

تعمد در خواست د هنده:

ایښانته (ولک) - تعمد د پسرلیک

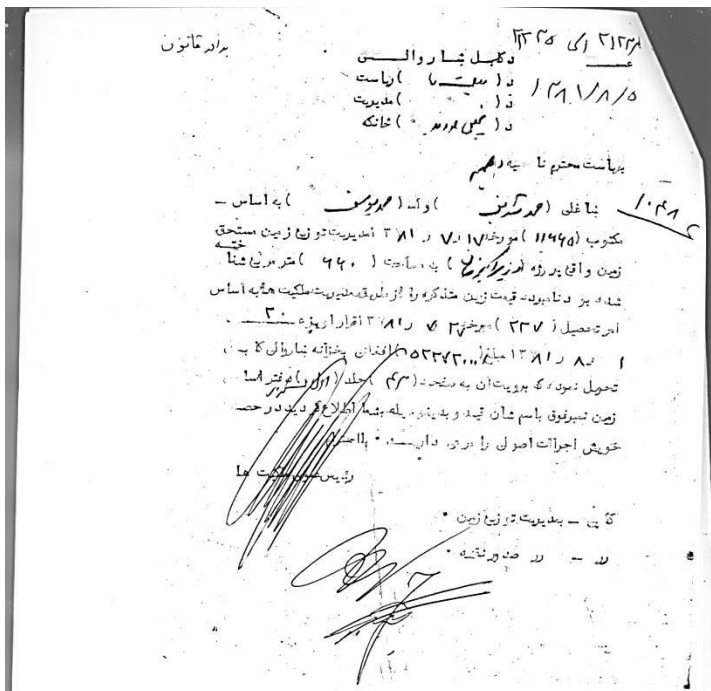
پاسم خود د هندو فرزندان تلپه لغویوش در نواحی د هر کابل نوره زمین خانه ولایت تلپه شخصیت

نداره عمده د ارفا اچیه که در نوبت شخصیت د پسرلیک د پسرلیک د پسرلیک د پسرلیک د پسرلیک

(محل اقامت در خواست د هنده)

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

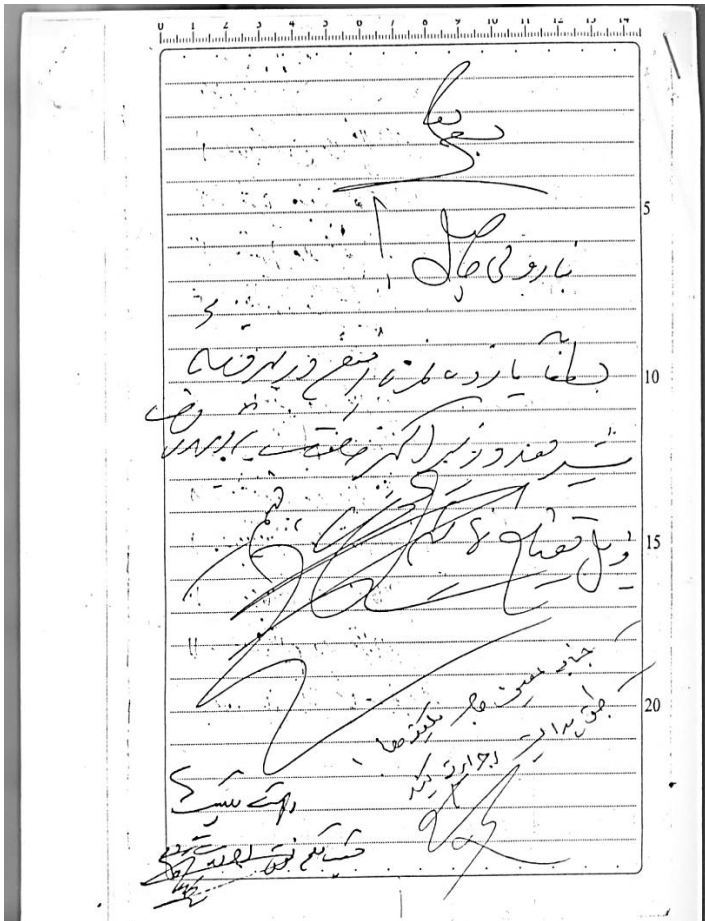
تعمیراتی نواحی - تعمیراتی کار	
۱	تعمیراتی کار
۲	تعمیراتی کار
۱۱	تعمیراتی کار
۱۲	تعمیراتی کار
۱۳	تعمیراتی کار
۱۴	تعمیراتی کار
۱۵	تعمیراتی کار
۱۶	تعمیراتی کار
معلومات دقیق و همه جانبه تصدیق شایسته - مراقبت و نگهداری با در نظر گرفتن مسئولیت آینده	
اداره	ناظر
نیمه پیری یون ۱۰۴۸ - ۱۰۴۸	تعمیراتی کار
نیمه پیری یون ۱۰۴۸	تعمیراتی کار

په دې بل مخ کې چې تاسو کوم حکم گورئ دا نو بیا بل عجیبه حکم دی، دا هم د یادښت د کتابچې په یوه پاڼه کې ورکړل شوی دی. په اصطلاح ((جهادي او مقاومتی)) رنگ لري، په دې کې یوولس تنو ته په یوځایي ډول حکم ورکړل شوی دی. ټول د بناغلي فهمیم د کورنۍ غړي دي. عبدالحسین، عبدالمقیم، عبدالامین او عبدالقدیم څلور تنه د بناغلي فهمیم وروڼه او د بناغلي قلادار زامن دي. شکېب د عبدالمقیم زوی او د بناغلي فهمیم وراره دی. مقصود، مقبول او موجود درې واړه د عظیم الله زامن دي، عظیم الله بیا خپله د فهمیم خان خپلوان کېږي. ثریا بنت محمدعثمان او بی بی سنبل بنت عبدالرقيب هم د دوی د کورنۍ غړې دي او ریحان د محمد ظاهر زوی هم ورسره کورنۍ اړیکي لري. په اکثر و فورمونو کې یې د نیکه نوم ځکه نه دی لیکلی، څرنگه چې دا ټول سره وروڼه او ورپرڼه دي، نو که په فورمه کې یې د نیکه نوم لیکلی وای، د ټولو رېښه په اسانۍ سره معلومېدله. یوه کورنۍ

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

چې د کابل ښار په یوه تنگه او وړه ساحه کې دومره سېم غواړي، څه فکر کېږي که د هېواد ټوله خزانه یې لاس ته ورشي، پر هغې به څه لوبې وکړي؟ د بشر په ټول تاریخ کې به هېڅ واکمن په دومره سپین سترگۍ سره د خپلې کورنۍ غړيو ته په دومره بېړه او ناروا داسې کار نه وي کړی. تر دې اسنادو وروسته بلې سپین سترگۍ ته اشاره کوو چې هغه لا تر دې هم د شرم وړ خبره ده.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
 رهای این قریب در
 ۱- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۲- نریا قیت محمد عثمان
 ۳- مقبول عدل غلط در
 ۴- مقصود و در غلط در
 ۵- مرصود و در غلط در
 ۶- عدل القیم و در قلا ۱۰
 ۷- حانی قیت غلط در
 ۸- شکیب و در حال غلط
 ۹- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۱۰- رکان و در قلا ۱۰
 ۱۱- عدل القیم و در قلا ۱۰
 ۱۲- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۱۳- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۱۴- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۱۵- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۱۶- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۱۷- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۱۸- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۱۹- عدل کسین و در قلا ۱۰
 ۲۰- عدل کسین و در قلا ۱۰

نیمه پیری یون / ۵ ارگ نا ویلی خبری

دولت اسلامی افغانستان

شماره یون / ۵ ارگ نا ویلی خبری

راست عشق ملکیت ها

بجایگاه یکسان

مهرت در خواست نام مستند

شماره	مشخصات			تصویر نگاره در مجلد	وایتیه و محل آن	سن و سابقه تکثیر	نوعیت اصلی تکثیر
	اسم	ولید	پایه کاران				
۱	عراقی	طالدار					
۲	مجاهل یا مشکل یکه میل مستند						
۳	سابقه درخواست و مهریت در شماره یون / ۵ ارگ نا ویلی						
	مهرت در خواست نام مستند						

این جانب (عراقی) ولد (طالدار) متولد ...
 نام خود محسن و فرزندان ...
 ندانم هر گاه خلاف آن چه که در فوق ...
 متعلقه یون / ۵ ارگ نا ویلی

عراقی
 (محل امضاء در خواست نام مستند)

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری	
۱	۱۰
۲	۱۱
۳	۱۲
۴	۱۳
۵	۱۴
۶	۱۵
۷	۱۶
۸	۱۷
د ملولیت د ترقی و عمه جا نزه تعدد لای شپور	
د راقبتت بیانها یا درک مسولیت ایستاده	
اداره	
نظر	
نمبره ۱۰۳۷	
مقام محمد عبدالرحمن و ملا عبدالرشید	
کمیسیون	

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

۲۰۶ - ۲۰۶
 د کابل ښار والي دفتر
 د اربانت
 د مدیریت
 د (نامت)

پرېکړه د محترم نا حیه

ښاغلی (محمد کلم) اولاد (محمد) ۱۹۱۹ (به ۱۰۰۰ -
 مکتوب ۱۱۰۳۹) د ۱۳۸۸ مدیریت توزیع زمین مستحق
 زمین د (محمد کلم) په مساحت ۶۶۰ متر مربع شناخته
 شده برون نامبرده قیمت زمین تذکره را از طریق مدیریت ملکیت ۷۵
 امر تحصیل (۱۰) مورخه ر ر ۱۳۸۸ ویزه
 عمر ۱۵ (۱۵۰۰۰) افغانی بخرایه ښار والي کابل
 تحویل نموده که پروت ان په صفحه (۲۸) جگه اولی ښار والي کابل
 زمین نمبر فوق باسم شان قید ویدینو سیله بشه اطلاع کړید در حصه
 خویش اجراء اصولی را مرعی نه رسد. یا احترام

رئیس مدیریت
 کاپی - مدیریت توزیع زمین
 د صدور نقشه

دولت اسلامی افغانستان

شماره ملی کابل

ریاست امور ملکیت ها

کمیسیون تحقیق و ترمیم زمین های ملی که در کار ثبت

دولت درخواست دهنده

ردیف	شماره ثبت	نام	ولد	پدر کلان	نمبر تذکره و پایه و محل آن	سن سابقه شمار	کمیته امین	کمیته امین
۲		مطهری	پاشنگل	یکه	میل	مستید		
۳		سابقه	در	ریاست	و	میریت	در	
		شماره ملی	کابل					
		مدت	مکوث	در	مرا	کابل	ولستان	

Handwritten notes and stamps, including a large '200' and a date '1381/7/11'.

تعدد درخواست دهنده

اینجانب (عبدالرحمن) ولد (عبدالرحمن) احمدی

باسم خود همسر و فرزندان نام الفخوش در نوا حی زمین کابل تیره زمین خانه و اراضی شخص ندادم هر گاه خلاف آنجه که در فوق تصور فرموده ام ظاهره کذب و غیره علیه امزید بر آن ننویس از محقق زمین معلوم میباشم

عبدالرحمن

(محل امضا) درخواست دهنده

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

تمه دقیق نوامیس : ... کا بیل

۱
۲
۳
۴
۵
۶
۷
۸
<p>معلومات دقیق و عمه حاشیه نمه ... براقتت کرمیا نعا یا برك مشولیت استنده</p>		...
<p>اداره</p>		...
<p>نظاره</p>		...

نیمه پیری یون / دارگ نا ویلی خبری

دولت اسلامی افغانستان

شماره ملی کابل

ریاست امور و مسکنات

کمیسیون ملی مسکنات زمین ملی و عمارت شهر کابل

حیثیت درخواست دهنده

ردیف	شماره ثبت	نام و نام خانوادگی	تاریخ و مکان تولد	تاریخ و مکان اقامت	تاریخ و مکان خدمت	وضعیت	
						محل آن	تاریخ آن
۱		محمد علی محمدی	کابل	کابل	کابل	مستقیم	مستقیم
۲		مجاهد باهنگل یگانه	کابل	کابل	کابل	مستقیم	مستقیم
۳		سابقه درخواست و مهر ثبت در شماره ملی کابل					
		مدت سکونت در شهر کابل و ولایتان					

تفصیل درخواست دهنده

اینجانب (محمد علی محمدی) ولد (محمد علی محمدی) متولد ...
 اسم خود همسر و فرزندان نامی الفخیر در لیا حی شهر کابل تنوع زمین خانه و اراضی شخصی
 ندانم هر گاه خلاف آنچه که در فوق تصریح نموده ام ظاهر بود بندبر علاوه بر این تا نوزدهم
 کرمه خلق زمین محرم میسایتم

(محل امضا در درخواست دهنده)

<p>پنجشنبه ۱۳۰۲/۰۳/۰۱</p> <p>مجلس</p>	<p>۱</p> <p>تعمیرات و بنا</p> <p>تعمیرات و بنا</p>
<p>۱۰</p> <p>مجلس</p>	<p>۲</p> <p>تعمیرات و بنا</p>
<p>۱۱</p> <p>مجلس</p>	<p>۳</p> <p>تعمیرات و بنا</p>
<p>۱۲</p> <p>مجلس</p>	<p>۴</p> <p>تعمیرات و بنا</p>
<p>۱۳</p> <p>مجلس</p>	<p>۵</p> <p>تعمیرات و بنا</p>
<p>۱۴</p> <p>مجلس</p>	<p>۶</p> <p>تعمیرات و بنا</p>
<p>۱۵</p> <p>مجلس</p>	<p>۷</p> <p>تعمیرات و بنا</p>
<p>۱۶</p> <p>مجلس</p>	<p>۸</p> <p>تعمیرات و بنا</p>
<p>۱۷</p> <p>مجلس</p>	<p>۹</p> <p>تعمیرات و بنا</p>
<p>۱۸</p> <p>مجلس</p>	<p>۱۰</p> <p>تعمیرات و بنا</p>

اداره

تاریخ: ۱۳۰۲/۰۳/۰۱

مجلس

کیسیون

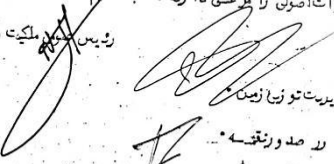
نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

۲۰۳۶۹-۲۰
د کابل ښار ولسوالۍ
د (پاکستان) اریانت
د (مخبریت) د
د (مخبر سره له) ۱۰۰۰

پوښتلیست محترم تا حیه الله

بنا څخه **پاکستان** (ولکه) (مخبر سره له) به ۱ س.س -
مکتوب (۱۱۵۰۱) ۷/۷/۲۸۱ مدیریت توزیع زمین مستحق
رضوان راغی پر وړه (مخبر سره له) به مساحت (۹۹۰) شریعت شناخته
شده بڼه نامبر: قیمت زمین شذکره را از طریق به مدیریت ملکیت هر به اری
امرتحسینل (۱۵۸) مورخه ۱۴/۷/۲۸۱ قرار وینزه ۷۶
۲۸۱/۷/۲۸۱ ابراه (۲۳۷۳۰۰) افغان ښار ولسوالۍ کابل
تحويل دوز به که پرویت آن به صفحه (۲۶) جله اولی (مخبر سره له) س.س
رضوان نمبر فوق باسم شأ نقره بندیو سیله بشأ اطلاع گردید، در حصه
خویش اجراء اصولی را بر عین دا رسد. یا حکام

رضوان ملکیت ما

کتابی - مدیریت توزیع زمین

رد - رد صدور نطقه *

دولت اسلامی افغانستان

مستشار عالی

رأست امور حکومتی

حساب بانک

مستحق حقوق دولتین بر روی هر کابل

هویت در خواست دهنده

ردیف	توضیحات	شخصیت		نمبر تذکره در دفتر مستشار عالی	تاریخ درخواست	محل اقامت شماره	سکونت اصلی	سکونت مکان
		اسم	پدر کزن					
۱		عبدالرزاق	عبدالرزاق	۳۰				کابل
۲	طاهر یا مشکل یکا میسر نیستید							
۳	سابقه در خواست و شمریت در مستشار عالی							
۴	مدت سکونت در هر کابل و ولستان							

ماهنه ۱۰۰۰
۱۵/۱۱/۱۳۸۱

تعدد در خواست دهنده :

اینجانب (عبدالرزاق) ولد (مللاد احمد میسران)

با سه خود محسوس و مرتضان علی الفخیر در نوا حی شمر کابل حدود زمین خانه و اراضیان شخص

ندانم هر گاه خلاف آنده که در فوق ذکرین نموده ام ظاهر می باشد و علاقه مندی من را تا خود من

کس متعلق زمین محسوس می باشد

عبدالرزاق
(محل اقامت در حکومت دهنده)

نیمه پیری یون / دارگ نا ویلی خبری

تعدادی نوا محسن :

<p>مصدد ۱۶</p> <p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p><i>[Circular stamp]</i></p>	<p>۱</p>
<p>مصدد ۱۷</p> <p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p><i>[Circular stamp]</i></p>	<p>۲</p>
<p>مصدد ۱۸</p> <p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p><i>[Circular stamp]</i></p>	<p>۳</p>
<p>مصدد ۱۹</p> <p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p><i>[Circular stamp]</i></p>	<p>۴</p>
<p>مصدد ۲۰</p> <p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p><i>[Circular stamp]</i></p>	<p>۵</p>
<p>مصدد ۲۱</p> <p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p><i>[Circular stamp]</i></p>	<p>۶</p>
<p>مصدد ۲۲</p> <p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p><i>[Circular stamp]</i></p>	<p>۷</p>
<p>مصدد ۲۳</p> <p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p><i>[Circular stamp]</i></p>	<p>۸</p>
<p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p>تعدادی دقیق و همه جا در این کتب مراقبت بسیار با درک مسئولیت ایستاده</p>	
<p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p>اداره</p>	<p>نظر</p>
<p><i>[Handwritten signature]</i></p>	<p>کتابخانه ۲۳۰۰</p>	<p>کمیسیون</p>

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

دولت اسلامی افغانستان

شماره ۱۰۱ کابل

ریاست امور محکومین

کتاب را یگان

اموت درخواست

شماره	شخصیات		تاریخ ذکر و تاریخ و تاریخ	سبب و سابقه	سبب و سابقه	سبب و سابقه
	اسم	ولادت	پدر گران	تاریخ ذکر و تاریخ و تاریخ	سبب و سابقه	سبب و سابقه
۱	عمر کریمی	ملاذاد		کابل		
۲	متاهل یا متفکله	بیکه	میل مستید			
۳	سابقه در قیامت و شهادت در	شماره ۱۰۱ کابل				
۴	مدت سکونت در	کابل و ولایتان				

Handwritten notes and signatures on the left side of the table, including the date 1351/1/18.

Handwritten notes and signatures in the middle of the table, including the name 'محمد علی'.

Handwritten notes and signatures on the right side of the table, including the name 'محمد علی'.

تعدد درخواست در گذشته

این جانب *محمد علی* (ولد *ملاذاد*) متعدد سزاها

باسم خود همسر و فرزندان *محمد علی* در تاجیکستان و ایران شامه و ایران شامه

ندارم هر گاه خلاف آنچه که در فوق تحریر نموده ام ظاهر گردید سر علاوه سزاها را

کنستانتین زمین محرم میباشم

Handwritten signature and official stamp at the bottom of the page.

تذکره نویسی نیا نیمه پیری ؟ - سرکارکاتیل

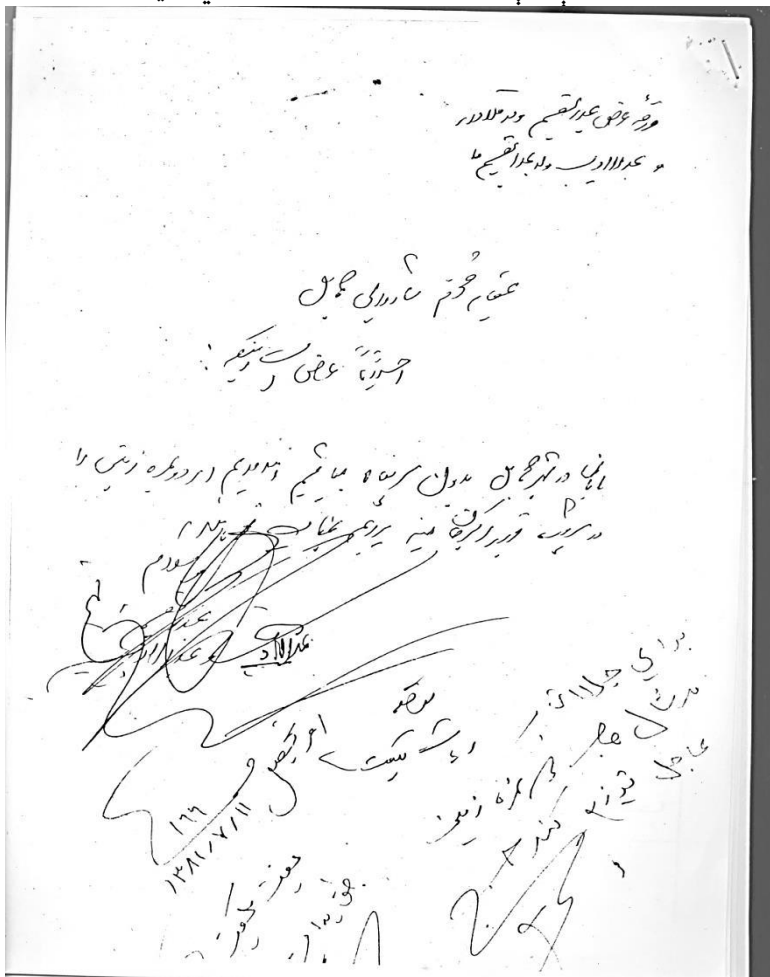
۱	خلاصه کتب	خلاصه کتب
۲	خلاصه کتب	خلاصه کتب
۳	خلاصه کتب	خلاصه کتب
۴	خلاصه کتب	خلاصه کتب
۵	خلاصه کتب	خلاصه کتب
۶	خلاصه کتب	خلاصه کتب
۷	خلاصه کتب	خلاصه کتب
۸	خلاصه کتب	خلاصه کتب
	معلومات دقیق و همه جا مشاهده می شود - مراقبت و نظارتها با درك مسئولیت این فده	
	نشر	اداره
<p>عمره ۱۰۳۶ - زنده غم عبدالحسن علی ملاصدرا</p>		<p>م کتابخانه کتابخانه</p>

راشئ دې عريضې ته وگورئ، ښاغلي (عبدالقسيم فهيم) او زوی يې (عبدالاديب فهيم) دواړو په يوه عرضپاڼه کې ليکلي چې په کابل کې سرپناه نه لري. دواړو د کتابچې په يوه پاڼه کې عريضه ليکلې، نو چې د غوښتنليک لپاره کاغذ نه لري، نو کور به له کومه کړي؟ د بېکورۍ مشکل رښتيا هم سخت وي، د سړي پر اعصابو تاثير کوي، په نورو متنو کې د ښاغلي فهيم نوم (محمد قسيم) ليکل شوی، خو په دې عرضپاڼه کې (محمد) پر (عبدال) بدل شوی او د (محمد قسيم) پر ځای (عبدالقسيم) ليکل شوی، سړی نه پوهېږي چې کومه بڼه به يې سمه وي، خو د محمد قسيم لور (فاطمه) چې کومه عرضپاڼه لري، هلته بيا د (عبدالقسيم) پر ځای (فهيم) او په فورم کې (محمد قسيم) ليکل شوی دی.

عجيبه خبره خو دا ده چې په خپله ښاغلي محمد قسيم فهيم خپله او د خپل زوی گډه عرضپاڼه په خپله لاسليک کړې، هلته يې هم پورته نوم ته فکر نه دی شوی چې دی (محمد قسيم) دی که (عبدالقسيم)؟ د زوی لاسليک ته يې هم اړتيا نه ده پيدا شوې، غربت بد شی دی. رښتيا هم زوی او پلار له سخت غربت سره مخامخ دي. د کابل په پروان کارته کې دا دومره کلونه په کېږدی کې اوسېدل او د بې کورۍ له امله سخت ځورېدلي دي، نو اوس چې هم (مارشال) دی، هم د دفاع وزير دی او هم د دولت د مشر مرستيال، نو رښتيا هم چې دوی په کرايي کور کې اوسېږي، دا څومره د شرم خبره ده؟! نو ځکه خو يې بايد په عاجل ډول د وزير اکبر خان مېنې په شپږپور سيمه کې د سرپناه غم وخورل شي. بله عجوبه لا په کې دا ده چې د دولت لومړي مرستيال ته د کابل ښار د ښاروالۍ مرستيال ښاغلي (اصغري) حکم ورکړی چې ((به جالتماب مارشال صاحب دو نومره زمين دا ده شود...)) تواضع او شکسته نفسي هم وايي همدې ته (!! تر دې ډمه چې تاسو کوم حکمونه وکتل، دا خو دا مانا ورکوي چې پر کابل باندې يې کوره او بې سرپناه خلکو يرغل راوړی، تر دې دمخه دوی هېڅ نه درلودل نو دومره غريب او غربه چې پر يوه ښار واکمن شي، دا په خپله يوه لويه تباهي ده او تر ټولو لاجالبه دا چې دوی خپله ويلي چې مور په کابل کې سرپناه نه لرو، زوی، پلار، ورور، تره او نيکه، ټول غريب و غربه دي او دا يې اول ځل دی

نیمه پېړۍ یون / دارگ نا ویلې خبرې

چې په کابل کې د سرپناه خاوندان کېږي، نو تر دې وروسته چې دوی په ملیونو ډالر پیدا کړل او د لسگونو بلډینگونو څښتنان شول، دا خو نو په واضح ډول او له کوم دلیل پرته د غلا، لوټ او تالان څرگندونه کوي. تر دې وروسته به وگورو چې دې ښاغلو نور څه عجایب توکولي دي.

دولت اسلامی افغانستان
شماره ۱۰۰۰
ریاست عمومي حکومت

سید محمد حسام الله خان صاحب

هویت در خواست دهنده

شماره	شخصیت	نمبر تذکره دنده جلد	دایره و بخش	وایسته کتابخانه	سکونت اصلی مکان	سکونت مکان
۱	عمیر احمد					
۲	مجاهد					
۳	سایه					
۴	سکونت					

مهاجرین

۱۳۸۱/۱/۱۱

محمد حسام الله خان صاحب

تعداد درخواست دهنده: ۴
 اینجانب (محمد حسام الله خان) ولد (محمد حسام الله خان) متولد ۱۳۸۱/۱/۱۱ در ولایت کابل و در خانواده ای از نسل شخص
 نام هر که خلاف آنکه در فوق ذکر شده اند نام هر که در این سند ذکر شده اند و این سند را
 کتبی در زمین هر یک از ما

محمد حسام الله خان صاحب

نیمه پیری یون / دارگ نا ویلی خبری

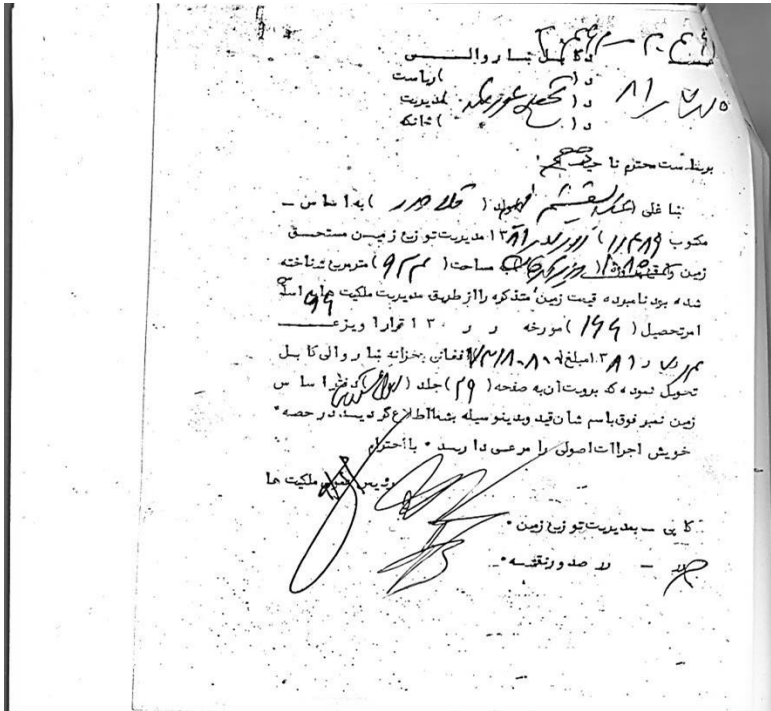
		۱
		۲
		۳
		۴
		۵
		۶
		۷
		۸
		۹
		۱۰
		۱۱
		۱۲

مطالعات دقیق و خطه جا نیمه پیری تیور -
مراقبت بر اینها با درک مسئولیت اینستند

نشر اداره

تاریخ: ۱۴۸۵ هجری قمری / ۱۹۶۵ میلادی

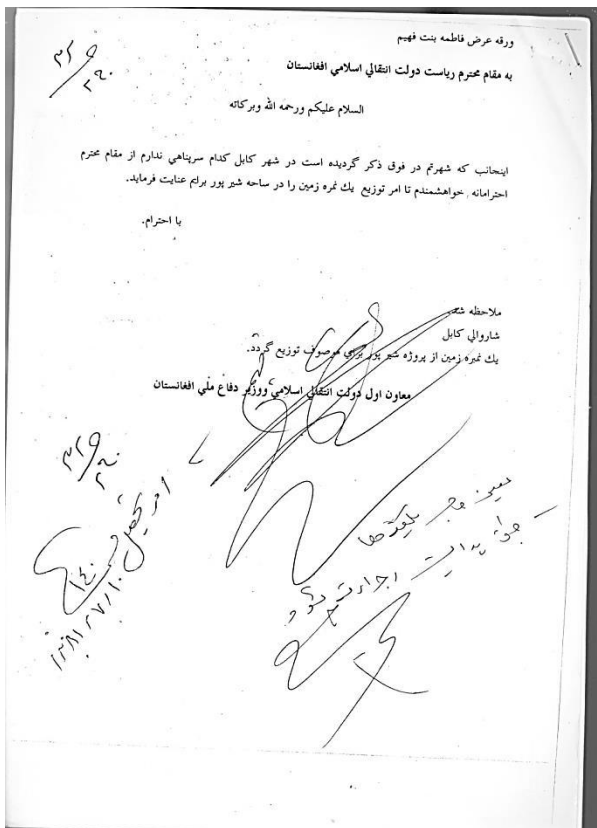
کمیسیون

دې بل عجيبه حکم ته وگورئ، (فاطمه بنت محمد قسيم)، دا اغلي د فهيم خان لور ده، څرنگه چې پلار يې، ورور يې، ترونو يې ټولو په کابل کې سرپناه نه درلودله، نو طبيعي خبره ده چې بي بي فاطمې هم کور نه درلود، نو ځکه خو يې پلار پرې لورېدلی او د وزير اکبر خان مېنې په شېرپور پروژه کې يې د يوې نومرې ځمکې مستحقه گڼلې ده. کېدی شي د مارشال صيب نور اولادونه هم په کابل کې د بې کورۍ له ستونزې سره مخ وي او د هغوی مشکل هم په همدې پروژه کې حل شوی وي، خو د ټولو د استحقاق فورمې لا تر دې دمه زموږ لاس ته نه دي راغلي. انسان ډېر کمزوری موجود دی، د بې کورۍ تاب نه لري، غربت نه شي زغملای، لوږه، تونده او نورې سختۍ ته ځان نه شي ټينگولای. نو ښاغلی فهيم هم مجبور و له دې ټولو سختيو

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

خخه ځان او د خپلې کورنۍ ټول غړي وژغوري او د واک له طلايي چانس خخه طلايي گټه پورته کړي. دا کېدی شي د نړۍ د واکمنانو په تاريخ کې يو نړيوال ريکارډ وي، چې يو واکمن دې تر واک دمخه له يوې مخې د بې کورۍ له مشکل سره مخ وي او بيا دې په ډېره لنډه او تنگه موده کې دې ستونزې ته په داسې بېړني ډول د پای ټکی کېږدي. دا رښتيا هم يو نړيوال ريکارډ گڼل کېدی شي. ښه به وي چې د بي بي فاطمې د بې کورۍ اسناد هم وگورو.

پلاز لور ته حکم ورکړی او د بېکوری تصدیق یې ورته کړی دی.

د دولت لاسلیک

د پسرلوالی کابل

ریاست عمومي ملکیت ۱۸

په حساب راځي...

عمومي د رښتیا د سندونه

شماره	شخصیت		نمبر تذکره و تاریخ و حال آن	سن و سابقه کار	سکونت اوسلی	سکونت تیران
	اسم	ولادت				
۱	فاطمه	لړ قسم			پنجشنبه	کابل
۲	ماده اول یا منحل بکله بهر بهرستیا		ماهل میاشتم			
۳	سابقه د رښتیا د بنسټ در پسرلوالی کابل		درهم			
۴	مدت سکونت در کابل ولایت		بیشتر از سب سال مسکول			

د پسرلوالی کابل
 د عمومي ملکیت ریاست
 د پسرلوالی کابل
 د عمومي ملکیت ریاست
 د پسرلوالی کابل
 د عمومي ملکیت ریاست

تتمت د رښتیا د سندونه

ایجناب (فاطمه) ولد (لړ قسم) تعهد میسایم

اسم خود همسر و فرزندان نا بالذخیر در نیا حی میسر کابل نمره زمین خانه ایازمان شخص
 تمام مرگه خلاقه است که در فوق تدریر نموده ام ظاهراً عمر کرده بندیدر علاوه بر زیر من تا نوی از
 استحقاقی زمین محترم میسایم

{ داخل اینها در رښتیا د سندونه }

نیمه پیری یون / دارگ نا ویلی خبری

A H

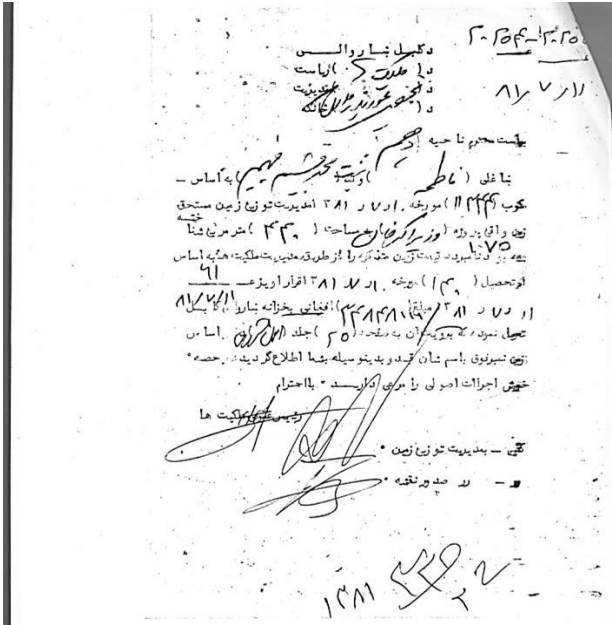
تعداد دقیق و صحیحاً ...

1	معدّل ...	معدّل ...
2	معدّل ...	معدّل ...
3	معدّل ...	معدّل ...
4	معدّل ...	معدّل ...
5	معدّل ...	معدّل ...
6	معدّل ...	معدّل ...
7	معدّل ...	معدّل ...
8	معدّل ...	معدّل ...

معلومات دقیق و صحیحاً ...
 مراتب ... درک و مشور ...

تاریخ: ۱۰۷۵
 اداره: ...

نویسنده:
 کمیسیون:

راځي چې دا بل حکم هم وگورو، ښاغلی جنرال عبدالرحمن چې ضرور له فهيم خان سره کورنی قرابت لري. د دفاع وزارت د لومړي مرستيال بسم الله خان له خوا ورته وړانديز کېږي چې د دفاع وزارت له لېست څخه پاتې شوی، بايد يوه نومره ځمکه ورته ورکړل شي، فهيم خان هم ورته حکم ورکړی دی. دا چې بسم الله خان او د هغه د کورنۍ غړو څومره ځمکه اخیستي، د هغه لاسوندونه اوس دلته مور سره نه شته. جنرال عبدالرحمن په هغه فورمه کې چې د ښاروالۍ له خوا ورکړل شوې «د سن او سابقه کار» په خونه کې يې ليکلي «۳۶ ساله سابقه کار ۲۱ سال در جهاد». دلته سپری حيرانپري چې ښاغلي عبدالرحمن به دا (۲۱) کاله جهاد له کوم تاريخه پيل کړی وي. د دې ښاغلي عمر ته په کتو سره د روسانو د يرغل پر وخت (۱۳)

کلن او د وتو پر مهال یې (۲۳) کلن راته او جهاد یې هم (۲۱) کاله کړی دی. د روسانو د یرغل موده لس کاله او د شوروي پلوي حکومت ټول ژوند (۱۴) کاله و، چې جنرال صیب به دا نور جهاد د چا په مقابل کې کړی وي؟! تر ۱۳۸۱ ال کال وروسته خو خپله په حکومت کې شامل و. ورپسې د (محمد هابیل، گلبدین او بناغلي جلال محمودي) هر یوه لپاره د یوې یوې نومرې ځمکې د وېش حکم ورکړل شوی چې درېواړه د فهیم د کورنۍ غړي گڼل کېږي. دا خو یوازې د شېرپور په پروژه کې دا حال دی، دا چې نور کابل کې به څه تېر شوي وي، دا نو جلا څېړنې ته اړتیا لري. خو ویل کېږي چې د نظار شورا غړو د کابل ښار په بېلابېلو سیمو کې تر (۳۰) زرو زیاتې نومرې خپلو ملگرو ته وېشلې دي چې اکثره یې دولتي ځمکې وې او یو شمېر په کې د خلکو شخصي ځمکې هم غصب شوي دي. د منظم او سیستماتیک لوټ او تالان لړۍ نه یوازې د کابل ښار بېلابېلو سیمو ته غځېدلې، بلکې د افغانستان گوټ گوټ ته دا لړۍ وررسېدلې ده، د هر چا چې هر چېرته وس رسېدلی صرفه یې نه ده کړې، د چا چې ډېر وس و، ډېره غلا یې کړې او د چا چې کم وس و، نو د خپلې وسې مطابق یې خپل کار کړی دی، کېدی شي نورو برخو کې ورته اشاره وکړو، خو اوس راځو د یادو ښاغلو اسنادو ته!

۷۸۶

دولت ایتھالی اسلامی افغانستان
وزارت دفاع ملی

جناب محترم مار شال صاحب فہیم

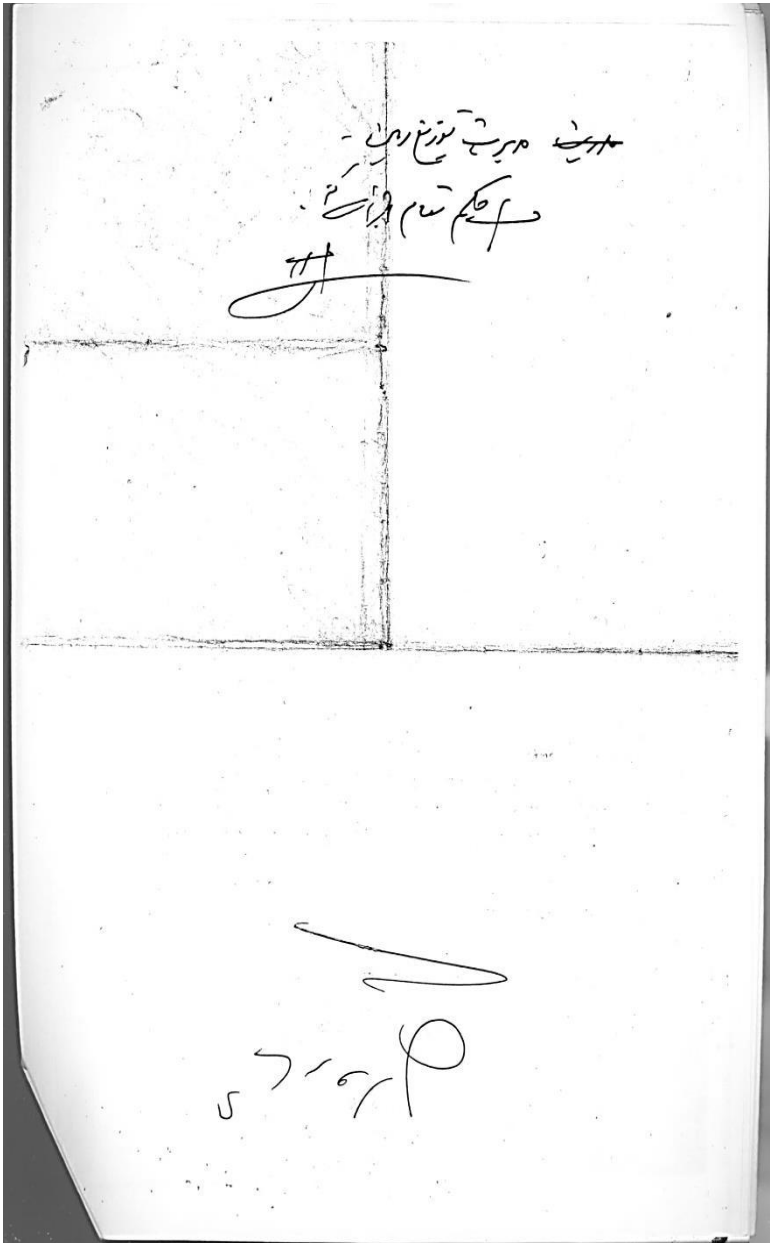
السلام علیکم ورحمت اللہ وبرکاتہ

جنرال عبدالرحمن رییس اوپراسیون که د ردوران جهاد و مقاومت زحمات وشایستگی های از خود نشان داده است نمرات که در ساحه شیر پور مربوط وزارت دفاع بود از لست باقی مانده اند. امید است امر نموده تا در ساحه مذکور ویا اطراف آن در وزیر اکبرخان برای شان یک نمره فوق العاده توزیع نموده میشوند سازید.

با احترام
دو محمد صالح
معادن اوکلیت وزیر دفاع ملی

Handwritten notes and signatures including: "بر کوشش شان در دوران جهاد", "وزارت دفاع ملی", "درد در کتف", "۲۵۹۰۶۶", and various dates like "۱۳۸۵/۱/۲۳".

دولت اسلامی افغانستان

شماره اول کابل

ریاست عموم ملکیت ها

نورمه تثبیت استحقاق نوات زمین پدوه های شهر کابل

طوری رایگان

هویت درخواست دهنده

شماره	شماره		نمبر تذکره و پایه و محل آن	سن سابق کار	سکونت اصلی	سکونت فعلی
	اسم	ولد				
۱	عبدالرحمن	علم دار	پدر کلان	۳۶ سال	بخشیه	کابل
۲	متاهل یا متکفل بکتابت مستبد					
۳	سابقه درخواست و ثبت در شماره اول کابل					
۴	مدت سکونت در شهر کابل و علت آن					

تعداد درخواست دهنده :

ایشان نب (عبدالرحمن) اولك (علم دار) تعداد میسر ام

بابسم خود و مسدود زندان نالاند خویش در نواحی شهر کابل نوره زمین خانه و باران شش

نوام هرگاه خانه آنچه که در ترقی تحریر نموده ام ظا هر که بده به علاوه با زمین تا نوبت از

استحقاق زمین محترم میسر ام

(محل امضا درخواست دهنده)

Handwritten signature and date: ۶۶/۶/۸۱

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلی خبری

<p>بکار نه ده</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>
<p>مستند</p>	<p>مستند</p>

۴۴۸-۴۴۸
 د کابل ښار والي
 د ()
 د ()
 د ()
 د ()

بوسه مستخدم ناحیه
 ښاغلی ()
 مکتوب ()
 زمین و قمار و ...
 امر تحصیل ()
 تحويل نموند، که بورت ان به صفحه ()
 خوش اجراءات اصولی را مرعی د ارشد .

د ()
 د ()
 د ()

۶۷
 ۴۵
 ۸۱

نیمه پیری یون / دارگ نا ویلی خبری

ورقه عرض مایان هر یک :

محمد هایل ولد محمد صالح

گلبدین ولد محمد عام.

جلال ولد محمود خان.

به حضور عالیقدر مارشال صاحب معاون اول ریاست دولت انتقالی اسلامی و وزیر دفاع ملی افغانستان!

(الله) جلیم ورحمه الله ویرگانه

احتراماً عرض میدارم :

مایان هر کدام نسبت عدم داشتن سریناهی شخصی در شهر کابل به مشکل مواجه هستیم امید امر توزیع یک پک قره زمین را در پروژه وزیر اکثر خان مینه به مراجع مربوط عنایت فرمائید.

با احترام
جلال خان
محمد هایل
گلبدین

بناوردی ها
لطفاً سرخه نظر فرمایید و در کمال تشکر
امروزه
۱۳۸۱/۷/۲۰
مستندها
نظر به امر مستندها
لجرا

دولت اسلامی افغانستان

د ښاروالۍ کابله

ریاست عمومي ملکیتونه

بجساب را بگ...

...

هویت درخواست دهنده

شماره	شخصیت			تصویر د آینه جک	زادگاه و تاریخه و محل ان	سن سابقه تعداد	سکونت اصل	سکونت محل
	اسم	ولادت	پیدرگان					
۱	محمد آرمین	۱۳۴۰	پسر گلخان	✓	کابل ۱۳۰۰	۳۵	کابل	کابل
۲	محل یا مشکل بقا میل مستند				کابل			
۳	سابقه درخواست وندوبیت در شماره ملی کابل				کابل			
۴	مدت سکونت در کابل و ولایتان				کابل			

نام محمد آرمین
 شماره ملی کابل
 تاریخ تولد ۱۳۴۰
 محل تولد کابل

تعداد درخواست دهنده :

ایشان (محمد آرمین)

باسم خود محمد آرمین و فرزندان نامشروع در این حق که عمر کابل خود زین خانه و امارت این شخص
 ندارد هر گاه خلاف آن که در فوق تصور نموده اند ظاهر می باشد به نسبت اعلام می شود که این شخص از
 مستحقان زین معجزه می باشد

(محل امضا) ...

اپارتمان پیدا شو، نو تر قانوني پلټنې لاندې دې راشم او له خپل دې استحقاقه دې محروم شم. وگورئ ژمنلیک: ((با اسم خود، همسر و فرزندان نابالغ خویش در نواحی شهر کابل، نمره زمین، خانه و اپارتمان شخصی ندارم، هر گاه خلاف آنچه که در فوق تحریر نموده ام ظاهر گردید، برعلاوه بازپرس قانونی از استحقاق نمره زمین محروم میباشم.)) د دې فورمو د متن تحلیل ته که تم شو نو نورې گڼې درغلی به په پکې پیدا شي، ښه به وي چې لوستونکي یې خپله په دقت سره له نظره تېرې کړي، اوس غواړو دلته د هغو مهمو اشخاصو نومونه هم راوړو چې پر مهمو دولتي مقامونو کې یې کار کاوه، یادې نومرې ورته په انفرادي، ډله ییز او فامیلي ډول وېشل شوي دي. دا اشخاص او مقامونه په دې ډول دي:

- د نعمت الله شهراني، یحیی معروفی، علم راسخ، شهزاده مسعود، حسین هاشمي په گډون د دولت د مشر (۸) مهم مشاوران.
- د پلان وزیر حاجي محمد محقق، چې یوه بسوه یې پر (۱۵۰۰۰) ډالره پلورلې ده.
- (۱۸) مشاور وزیران
- (۲۰) لوړ رتبه جهادي او ناجهادي مشران.
- (۴۸) برحاله وسلوال جهادي قومندانان.
- (۸) مرستیال وزیران
- (۵) مرستیال والیان
- په فهمیم، قانوني، عتیق الله بریالي او بسم الله خان پورې تړلي (۲۲) سوداگر.
- د ملي امنیت ریاست رییس انجنیر عارف او د کورنۍ پنځه غړي یې.
- د کورنیو چارو او ملي امنیت رییسان.
- مصر کې سفیر فاضل.

- سوداگر مهر صابر
- جنرال مهر ظاهر
- د کابل ښاروالۍ مرستیال امیرالدین سالک
- د اسکان رییس انجنیر عبدالطیف
- کابل والي ملا تاج محمد
- د سوداگرۍ وزارت یو مرستیال او د افغانستان بانک رییس ډاکتر انوارالحق احدی.
- د احمدشاه مسعود زوی احمد مسعود
- د حج او اوقافو وزیر محمد امین نصریار
- د ملي امنیت لوړ رتبه کارکوونکی مفتاح الدین
- د راډیو ټلوېزیون رییس انجنیر محمد اسحق
- د ملي دفاع مرستیال وزیر جنرال رحیم وردگ.
- د ملي دفاع وزارت مرستیال گل خدرک خدران
- د نظار شورا قومندان بابه جلندر چې مخکې مو هم ورته د اسنادو څرگندونه وکړه.
- د کرنې وزارت د وزیر سید حسین انوري مېرمن او د وړکتونونو رییس نوریه زینب انوري.
- د جنرال عزیز الدین مېرمن او د امین الله لور، حبیبه.
- د ملي امنیت د (۴۵) ریاست د لوړ رتبه کارکوونکی مفتاح الدین مېرمن، نوریه چې په پروان کارته او نوي ښار کې دوه کورونه هم لري.
- لوی درستیز بسم الله خان او دوه زامن یې عنایت الله او هدایت الله.
- جنرال دوستم د خپل زوی (باتور) لپاره.

د کورنیو چارو پخواني وزیر خپل زوی احمد نجیب ته او نورو ښاغلو پسې نورو ښاغلو ته یوه یوه نومره او یا هم تر هغې زیاتې نومرې اخیستې دي. خو د ټولو تفصیلي لېست لا تر اوسه ما تر لاسه نه کړای شو، د دې خبرې یادونه هم په کار ده چې دې کې څو د گوتو په شمار ځینې داسې کسان هم شته چې رښتیا هم په کابل کې سرپناه نه لري، که هغوی ته د کابل په هر ځای کې د کور لپاره ځمکه ورکړل شوې وای، نو نه گناه وه او نه خطا وه، خو تر ټولو ښه خبره به دا وه چې اصلاً د شېرپور تاریخي او پوځي سیمه پر استوګنیزه سیمه نه وای بدله شوې، دویمه ښه خبره به دا وه چې پاکو کسانو باید په دې سیمه کې هېڅ ځمکه نه وای اخیستې، خو اوس اصلي گناه او خطا په دې کې ده چې یوڅوک په کابل کې (یو) او ان تر یوه زیات کورونه لري، بیا یې د بې کورۍ ادعا کړې او دا غوښتنه یې بیا د ښاروالۍ د بېلابېلو ناحیو له خوا تصدیق شوې هم ده، اصلي غاصبین همدا خلک دي. دوی بیا د خپل عیب پټونې په خاطر یو شمېر نور اشخاص هم ځان سره په لېست او گناه کې شامل کړي دي او د هغوی خطا بیا په دې کې وه چې ځان یې پر دې امتیاز غلی کړی دی. دلته به ځینو هغو ښاغلو ته نغوته وکړو چې هم یې په کابل کې کور او کورونه لرل او هم یې دلته د بې کورۍ ادعا کړې ده:

- د پوهنې وزیر محمد یونس قانوني، چې د خیرخانې مېنې په لومړۍ برخه، وزیراکبرخان، هند، لندن او نورو ځایونو کې کورونه لري.
- فهیم خان چې په دویم پروان کې دوه مجل کورونه لري، په پروان کارته، وزیراکبرخان مېنه، په تایمېني کې څو کورونه، پل باغ عمومي او نورو سیمو کې مارکېټونه، کور او کورونه لري.
- د فهیم هر زوم، نادریې لېسې ته مخامخ په پروان کارته کې کورونه لري.

- د فهیم ورونه، عبدالحسین، حاجي مقیم، عبدل امین او عبدالقدیم چې هر یو یې په دویم پروان، درېیم پروان، پروان کارتې او نورو سیمو کې جلا جلا کورونه لري.
- د فهیم تره؛ حاجي محمد عثمان چې په درېیم پروان او پروان کارتې بهارستان کې یې دوه درې کورونه درلودل.
- د فهیم د تره زامن: عتیق الله، نجیب الله او حاجي فرید او تره لور یې (ثریا) چې ټولو په کابل ښار کې دوه درې حویلي درلودل.
- د سرې میاشتي ریس قره بیگ چې په کابل ښار کې یې درې حویلي درلودل.
- د حج او اوقافو وزارت اداري ریس (نظري) چې په کابل ښار کې دوه کوره لري.
- جنرال بابه جان چې په مکروریانو او نورو سیمو کې کورونه لري.
- جنرال اصف دلاور چې مکروریانو کې یې کور درلود.
- جنرال دوستم چې په نوي ښار کې دوه کورونه لري.
- د بلخ والي قومندان عطا محمد نور چې په پروان کارته کې یو کور او یو بل کور یې هم د خیرخاني مېنې په لومړۍ برخه کې دی.
- د اوبو او برېښنا وزیر شاکر کارگر چې د چین سفارت مخې ته یو قیمتي کور لري.
- د کابل پخوانی امنیه قومندان چې تر شېرپور مخکې یې په کابل ښار کې درې کورونه او شل دکانونه درلودل.
- جنرال ظاهر اغبر چې په خیرخانه مېنه کې یې مجلله ماني جوړه کړې ده.
- محمد شریف شریفی د (یونس قانوني) ورور چې په خیرخانه مېنه کې کور لري.
- جنرال محمد عارف سروري چې د کابل په پروان کې درې کورونه

لري.

- جنرال عبدالاحد چې په مکروریانو کې کور لري.
- لوی څارنوال عبدالحمود چې په خیرخانه مېنه کې یې یو کور درلود.
- پخواني وزیر (عنایت الله نظري) چې په پروان کارته کې کور لري.
- د استاد سیاف قومندان حاجي شبرعلم چې د کابل ښار په تایمني کې کور لري.
- ملاعزت چې په پروان کارته کې کور لري.

دا او دېته ورته اشخاص چې په کابل کې یې هم کورونه درلودل او هم په شېرپور کې د نورې ځمکې خاوندان شول. یادو او دېته ورته اشخاصو البته تر دې وروسته دومره پانگه او جايدادونه پيدا کړل چې د شېرپور ځمکه یې اوس د عوامو په اصطلاح نښوار هم نه ده، خو دا د خپل وخت د لوټ او تالان تر ټولو غټه او څرگنده بېلگه ده. په یادو اشخاصو کې اوس داسې اشخاص هم شته چې نه یوازې کورونه، بلکې په خپله بېلابېل ښارگوټي لري. ان تر هېواده بهر د کورونو او ښارگوټو خاوندان دي.

دې لېست ته په کتو سره ټولو هېوادوالو ته څرگندېږي چې د شېرپور تاریخي سیمه چا چور کړې، چا یې د وېش حکم ورکړی او چا په کې مانۍ جوړې کړې دي.

ښاغلي فهیم خان دېته ورته نور په سلگونو ډله ییز نفاقونو کارونه تر سره کړي چې موږ ورته په نورو برخو کې هم په ضمني ډول اشاره کړې ده. ښاغلی فهیم د یو ځانگړي ذوق او شوق خاوند دی. له سپیو، اسونو، چرگانو او مېرزانو سره یوه ځانگړې مینه او لېوالتیا لري. د کابل د (یکه توت) په سیمه کې یې څو جریبه ځمکه کې د اسونو لپاره طویله جوړه کړې ده. د اسونو لگښت یې هره میاشت لسگونو زره ډالرو ته رسېږي. مېرزان یې خپل لگښت لري او سپي یې هم. له دغسې یو شوق او ذوق سره چې یو څوک د حکومت

ډېرې لوړ پوړې څوکۍ ته رسېږي، له هغو څخه بیا د همدغسې یو حالت هیله کېدی شي!؟

ښاغلی محمد قسیم فهیم چې کله هم په موقته او انتقالي اداره کې د ښاغلي کرزي مرستیال و، نو هم د پوره واک و ځواک څښتن و او کله چې د کرزي په لومړۍ انتخابي دوره کې د هغه له مرستیالۍ لرې شو او احمد ضیاء مسعود یې ځای ونیو، نو بیا هم په نارسمي ډول په واک کې و، فهیم دا مهال له جمهور رییس کرزي څخه یو ځانگړی فرمان واخیست چې هم به یې د ((مارشالی)) حقوق او امتیازات خوندي وي او هم به په غټو دولتي او رسمي مراسمو کې فعال حضور ولري، سربېره پر دې یې د خپل محافظت په پلمه د څوارلس سوه (۱۴۰۰) تنو ساتونکو معاش او امتیازات هم اخیستل، دا چې دا ساتونکي عملاً وو که نه؟ خو ده ته یې امتیازات حواله وو. محمد قسیم فهیم د کرزي د انتخابي واکمنۍ په لومړۍ دوره کې د کرزي له خوا د مشرانو جرگې د انتصابي غړي په توگه معرفي شو، د ښاغلي فهیم پلان دا و چې دی د مشرانو جرگې د ریاست څوکۍ ترلاسه کړي، څرنگه چې یا مقام ته تر ټاکنو وړاندې د ولسي جرگې د مشرتابه لپاره ټاکنې وشوې او (یونس قانوني) د یادې جرگې د مشر په توگه وټاکل شو، نو د فهیم پلان له ستونزو سره مخ شو، ځکه چې دا نو بیا ټولو هېوادوالو ته د زغم وړ نه وه چې له یوه تنظیم، یوه قوم او یوې درې څخه دې دوه تنه د مقننه قوې په راس کې راشي؛ د ولسي جرگې رییس دې هم له پنجشېر څخه وي او د مشرانو جرگې هغه هم. فهیم بیا وروسته د مشرانو جرگې له انتصابي غړیتوبه استعفی ورکړه او پر کور کېناست، خو پر کور ناسته یې هم په دې مانا نه وه چې په حکومت کې هېڅ واک و ځواک نه لري. ټول هغه افراد چې په حکومت کې پخوا د ده او د نظار شورا له خوا مقرر شوي وو، له خپلو مقامونو او امتیازاتو برخمن وو، همدا مهال فهیم له استاد رباني او د شمال ائتلاف له نورو مطرح غړو سره یو ځای ((متحده ملي جبهه)) جوړه کړه او له دې وسیلې څخه یې له

حکومته د باج اخیستلو لپاره گټه پورته کړه. محمد قسیم فهیم ورو ورو بېرته له کرزي سره خپل اړیکې نږدې کړل؛ د متحدې ملي جبهې د ښکېلو په شرط کرزي سره نږدې شو او هغه بیا د جمهوري ریاست په دویمو ټاکنو کې بېرته د خپل لومړي مرستیال په توگه غوره کړ او یو ځل بیا یې هغه پخوانی شان و شوکت پیل شو.

د فهیم د غرايزو، هیلو، چلندونو او نیمگړتیاوو په باب ډېرې خبرې وشوې، خو دا په دې مانا نه ده چې دا سړی هېڅ ښېگنې نه لري. د فهیم خان غټه ښېگنه دا ده چې دی د واحد افغانستان پلوی دی، البته په دې محدوده کې خپل واک او ځواک غواړي او کله چې خلک ورته د ((ستمې)) خطاب کوي، نو ډېره پرې بده لگي، فهیم نورو بېلابېلو ټولنیزو شخصیتونو سره اړیکې پالي، د افغاني ټولني پر دود او دستور ښه پوهېږي او د ټولنیزو روابطو په پاللو کې هم خورا تکړه دی، لاس کې هم ازاد دی، په یوه لاس یې راټولوي او په بل یې لگوي. اخواني تنگنظري هم نه لري، د عوامو په اصطلاح د خرابات او مناجات خصوصیات لري.

۲- استاد کریم خلیلی: استاد کریم خلیلی دوه دورې د ولسمشر کرزي د دویم مرستیال په توگه ټاکل شوی دی. کریم خلیلی (د افغانستان د اسلامي وحدت گوند) غړی، بیا یې مرستیال او د عبدالعلي مزاری تر مرگ وروسته د یاد گوند د مشر په توگه ټاکل شوی دی. کریم خلیلی د خپل سیاسي ژوندانه درې پړاوونه تېر کړي دي. لومړی د جهاد دوره چې د ده د عمر د ځوانۍ کلونه وو. که څه هم د جهاد په کلونو کې د اسلامي وحدت گوند ډېر مطرح نه و، خو بېلابېلو شيعه ډلو د شوروي لښکرو او د کابل د حکومت پرضد فعالیت درلود او د ایران رژیم له خوا یې ملاتړ کېده، دې ډلو د نورو جهادي ډلو په شان په ټول افغانستان کې سراسري فعالیت نه درلود، یوازې په هزاره مېشتو سیمو کې یې څه ناڅه جنګي فعالیت درلود. د جهاد په وروستیو کلونو کې ایران د خپلې سیاسي ستراتیژۍ له مخې اوه اته شيعه ډلې سره راټولې او بیا

یې د (حزب وحدت اسلامي افغانستان) په نامه سره یو ځای کړې، عبدالعلي مزاری یې د مشر او کریم خلیلي یې د مرستیال په توګه غوره کړل. هغه مهال هم د محمد اکبري او عبدالعلي مزاری تر منځ په ځینو مسایلو کې د نظر اختلاف و او بیا کله چې کریم خلیلي د مزاری تر مرګ وروسته د هغه ځایناستی شو، نو د اکبري او خلیلي تر منځ بیا هم اختلافاتو دوام وکړ. دا چې

(کریم خلیلي)

اسلامي وحدت گوند او په خپله کریم خلیلي په جهاد کې څومره ونډه لرله که نه دا یو جلا بحث دی، خو دی زیاتره تر جهاد وروسته د یوې جهادي څېرې په توګه مطرح شو.

د کریم خلیلي د سیاسي او پوځي ژوندانه دویمه مرحله د تنظیمي جنگونو پړاو و. دا پړاو د کریم خلیلي د سیاسي ژوندانه تر

ټولو سخت پړاو ګڼل کېږي، په همدې مرحله کې کریم خلیلي کله کله د رباني د رژیم د کابینې غړی و او کله هم ورسره پر سختو جګړو اخته و. د (نظار شورا) او (وحدت حزب) جګړې په کابل ښار کې خورا مشهورې او ډېرې بې رحمانه دي. د کابل په افشارو کې د نظار شورا له خوا ستره بشري فاجعه او د وحدت حزب د افرادو له خوا د خلکو په سرونو کې د مېخونو ټکوهل، د مړي نڅا، پر ښځو او نجونو جنسي تېرې د تاریخ د حافظې ټکان ورکوونکې حادثې دي. د مزاری په مشرۍ (وحدت حزب) او د احمدشاه مسعود په مشرۍ د (نظار شورا) او د هغوی نور موئتلفین د دې حوادثو اساسي لوبغاړي وو. د وحدت حزب او نظار شورا اختلافات دومره شدید وو، چې وحدت حزب د نظار شورا پرځای، طالبانو ته ترجیح ورکړه. کله چې

طالبانو د لویدیځ او سویل له لارې د کابل محاصره راتنگه کړه، نو دا مهال وحدت حزب په سخته تنگسیا کې واقع شو.

مزاری د خپل مکرر دښمن (احمدشاه مسعود) یا (نظار شورا) پرځای طالبان غوره وبلل، طالبانو مزاری ونیو او بیا هغه حالت رامنځته شو چې ټول هېوادوال پرې خبر دي او د مزاری د مرگ سبب شو. د مزاری تر مرگ وروسته کریم خلیلي د اکبري او نورو له مخالفونو سره سره د وحدت حزب مشر شو. کریم خلیلي دا مهال په درېیو جبهو کې له سیاسي او پوځي جگړې سره مخامخ شو. پخوانی سرسخت دښمن (نظار شورا)، نوی دښمن (طالبان) او درېیم په خپله د (وحدت گوند) د مشرۍ پر سر د یاد گوند له ځینو غړو او ځینو نورو سیاسي هزاره گانو؛ اکبري، محسنی، کاظمي او نورو سره پر سیاسي او پوځي جگړه بوخت و. طبیعي خبره ده چې په دې ټولو جبهو کې جنګېدل له بهرني ملاتړ پرته ممکن نه وو. د ایران پوځي او اقتصادي مرستو د وحدت د گوند د سیاسي او پوځي بقا اساسي لامل و. که څه هم کریم خلیلي د ایران له مرستو څخه انکار کوي، خو د افغانستان واقعیتونه له دې واقعیت څخه سترگې نه شي پټولای. د کریم خلیلي د سیاسي او پوځي ژوندانه دا مرحله په خورا کړاوونو تېره شوه.

د خلیلي د سیاسي ژوندانه درېیمه او خوره مرحله د طالبانو د نظام د سقوط پړاو دی، دا د ده د سیاسي، اقتصادي، اداري او پوځي ژوندانه تر ټولو خوره مرحله ده. کریم خلیلي د بن تر کنفرانس وروسته د انتقالي ادارې د مشر د مرستیال په توګه انتصاب شو. کله چې په افغانستان کې د لومړي ځل لپاره د ولسمشرۍ ټاکنې کېدلې، نو کریم خلیلي د حامدکرزي د دویم مرستیال په توګه په انتخاباتي ټکټ کې ځای وموند.

استاد کریم خلیلي که څه هم له کرزي سره خواخوږي درلودله او له هغه سره په ښه دریځ کې راغلی و، خو په ټاکنو کې یې کرزي ته ډېرې کمې رایې، چې د شمېر نه وې، راوړې. دا مهال حاجي محمد محقق هم د

ولسمشریزو ټاکنو یو نوماند و. نو کریم خلیلي او یا هم د وحدت گوند غړو فکر کاوه چې کرزی خو هسې هم بریالی کېږي، که موږ رایې ورکړو او که نه، د دې زیات اټکل شته چې کرزی بریالی شي، نو راځه محقق ته رایه ورکړه چې هم د هزاره وو شمېر زیات ونښودل شي او هم محقق خوشاله شي. بیا که چېرې اینده کې د کریم خلیلي د نوماندۍ خبره وه، نو محقق به ورته کار کوي، نو په همدې خاطر اکثره هزاره گانو د کرزي په انتخاباتي ټکټ کې د خلیلي پرځای محقق ته رایه ورکړه او کریم خلیلي په تشو او یا هم په ډېرو کمو رایو د مرستیال په توگه غوره شو. که څه هم خلیلي د مرستیالی څوکۍ اشغال کړه، خو د رایو د کمښت په وجه یې د کرزي په انتخاباتي ټکټ کې وزن خورا کم و. په همدې خاطر ده د مرستیالی په دې لومړي پړاو کې ډېر په زغرده کارونه نه شول تر سره کولای، خو دا په دې مانا نه ده چې ده صلاحیت نه درلود. د کرزي نرم طبیعت او اقلیتونو ته د هغه خلاصه غېږه د دې سبب شوې وه چې کریم خلیلي په انتخاباتو کې د خپل کم کیفیته او کم کمیته رول له امله د راپیدا شوې کمونزۍ تشیال ډک کړي. کریم خلیلي د کرزي له دغه نرمښت څخه اعظمي گټه پورته کړه او د خپلو اقتصادي غړیزو د پوره کولو لپاره یې دا یو ښه فرصت وباله. په بېلابېلو سیمو کې یې له قانوني او ناقانوني زور څخه په گټې اخیستنې ښارگوټي جوړ او په زرگونو جریبه دولتي ځمکه یې د خپلو خپلوانو له لارې راخپله کړه. د کابل (چهاردهي) ته ورڅېرمه چې اوس یې د (کابل غرب) په نامه هم یادوي، خپل ورور (حاجي نبي) ته په خپل حکم د ښارگوټي لپاره دولتي ځکه بېله کړه. حاجي نبي هغې ته پراختیا ورکړه او تر (۲۰۰۰) جریبه زیاته ځمکه یې د ښارگوټي په محوطه کې را ایساره کړه، سره له دې چې کابل ښاروالۍ د دې ښارگوټي رسمي مجوز صادر نه کړ، خو خلیلي له خپل دولتي زور څخه په گټې اخیستنې د دې ښارگوټي د جوړونې چارې جاري وساتلې.

خلیلي لکه د نظار شورا د مشرانو په څېر، د طالبانو نظام تر ړنگېدو

وروسته په حکومت کې د ملي مشارکت شعار ورکاوه، له دې څخه یې موخه دا وه چې حکومت کې دې د قومي جوړښت او کمیت له مخې اشخاص پر کار وگومارل شي. دې شعار تر هغه وخته دوام پیدا کړ چې د یو شمېر لږکیو استازو په حکومت کې د خپل کمیت د نامشروع زیاتوالي له امله خپل یاد کمیت پر کیفیت بدل کړ، اکثریت پښتانه ورو ورو د بهرنیو د زیات فشار له امله حاشیې ته شول او د جگړې لمن ورته ور وغځول شوه. دا کار د دې سبب شو چې اکثریت پښتانه له حکومته لرې پاتې شو. کله چې د دولت د کادري جوړښت زیاته برخه ناپښتنو ته په لاس ورغله، نو بیا د ملي مشارکت پرځای د (لیاقت) او (ښایسته سالاری) شعارونه پورته شول، دا مهال نو له لرې پرتو سیمو څخه کابل ته راغلي اشخاص د بېلابېلو عواملو له امله د دې جوگه نه وو چې له ښاري فارغ التحصیلانو سره د یو ټاکلي پوست لپاره عادلانه سیالي وکړي، واکمنو ډلو یو شمېر امتیازات له دې لارې ترلاسه کړل. غوره مثال یې د ملي دفاع وزارت د پوځي اکاډمۍ یوه ازموینه وه چې د قومي مشارکت له مخې یې سهم بندي ټاکل شوې وه، خو امتحان کې یې ښاري او اطرافي گډونوالو دواړو یو اصل تعقیبوه. کله چې ازموینه واخیستل شوه، نو د استادانو د پلویتوب او د تنظیمي عنصر د حاکمیت له امله یو زیات شمېر هزاره گډونوال په دې ازموینه کې بریالي شول. څرنگه چې د پوځي اکاډمۍ دې دورې یوازې د یوه قوم رنگ اخیسته، نو وزیرانو شورا د پخواني فورمول له امله چې قومي ترکیب باید په کې مراعت شي، پرېکړه وکړه، خو کریم خلیلي په غونډه کې وویل تر څو پورې به موږ په قومي خبرو پسې گرځو، موږ باید لیاقت او ښایسته سالاری ته ترجیح ورکړو، دا ځوانان په خپل لیاقت راغلي، موږ باید دوی د خپل لیاقت قرباني نه کړو، لیاقت یې ونه وژنو، نو په کار ده چې د امتحان همدا نتیجه ومنو او قومیت پسې ونه گرځو. کرزي هم ورسره د تائید سر وخوځوه او په پای کې د کریم خلیلي خبره ومنل شوه. په مقابل کې د مخابراتو وزارت په اترا کې هم ورته امتحان

و. یو تخنیکي پوست ته د گڼو گډونوالو له منځه د (عطا محمد یاري) په نوم یو پښتون د خپل لیاقت له امله بریالی شو. د چارو ادارې ته یې له جمهوري ریاست څخه د منظوری لپاره وړاندیز وروولېږه، خو له هغه ځایه بېرته په دې رد شو چې که دلته پښتون مقرر شي، ملي مشارکت نه مراعتېږي. داسې په سلگونو څه چې په زرگونو بېلگې شته چې د ټولو یادول دلته ممکن نه دي. د ولسي جرگې د (۱۶) دورې په ټاکنو کې په غزني او میدان وردگ ولایتونو دواړو کې درغلي ردېدلای نه شي. په لومړنیو نتیجو کې د میدان وردگو (۵) څوکیو لپاره پنځه واړه پښتانه او په غزني کې د (۱۱) څوکیو لپاره یوولس واړه هزاره گان بریالي وگڼل شول، خو حکومت له بېلابېلو لارو د میدان وردگو په رایو کې د تقلب په نامه بدلون راوړ، له پنځو یې درې څوکی. هزاره گانو ته اختصاص کړې، خو په غزني کې د کریم خلیلي په گډون د ټولو حکومتي او ناحکومتي مشرانو د زیات او ناقانونه فشار له امله، هغه ټاکنې رڼې وگڼل شوې، په یوه رایه کې یې هم بدلون رانغی او ټول یوولس تنه هزاره گان بریالي وگڼل شول. په حکومت کې دغسې بې عدالتي له موقتي ادارې پیل او تر دې دمه لا دوام لري.

کریم خلیلي که له یوې خوا د کرزي په حکومت کې و، نو د هزاره گانو د قومي گټو په خاطر یې بیا له محقق او نورو سره گډ دریځ درلود. محقق که هر څومره ځان ته د اپوزېشن واسکت اغوسته، خو له خلیلي سره یې پټ روابط درلودل. د کابل په نړیوال کنفرانس کې محقق ته د یوه گډونوال په توگه ونډه ورکړل شوې وه، خو څوکی یې په لومړي کتار کې نه وه، کله چې خلیلي خبر شو محقق د کنفرانس په حاشیه کې دی، نو ژر یې داودزي ته په غوږ کې وویل: ((چوکی محقق صاحب را در قطار اول بیار، رهبر جهاد است، فعلاً جایش مناسب نیست)) محقق هم د اپوزېشن د یو غړي په توگه پر کرزي انتقادونه کول او هم د حکومت پر ټیټپوړو چارواکو، خو له خلیلي به یې پښه اړوله. (جامعه هزاره افغانستان) کې ټول سره یو وو، پر بېلابېلو ډلو یې

ځانونه په دې خاطر وېشلي وو، چې له څو لارو امتیازات ترلاسه کړي. د کوچیانو مسله کې د خلیلي او محقق دریخ یو و، یو تر بله تېز و. په غزني کې د ولسي جرگې لپاره د تر سره شویو ناعادلانه ټاکنو په برخه کې د هزاره گانو لپاره د سل په سلو کې امتیازاتو اخیستلو او د نورو ټولو قومونو د محرومۍ په برخه کې د هزاره سیاسيونو ټولو نظر یو و. د (کابل اکسپریس) فلم پر وړاندې په اعتراضی غبرگون کې، محقق، خلیلي، سیما سمر او نور ټول په یوه لیکه کې ولاړ وو.

خلیلي له خپلو تنظیمي او اتنيکي تمایلاتو سره سره په ملي او لویو هېوادنیو مسایلو کې د نسبتاً مثبت دریخ خاوند و. ده لویه اوسپله او د تحمل ژبه درلودله، له نړیوالو سره یې د افغانستان پر اړیکو ټینگار کاوه او دا یې د هېواد په گټه بلله، خلیلي په دې نظر و چې افغانستان په ډېرو سختو سیاسي، اقتصادي او امنیتي شرایطو کې واقع دی، د گاونډیو لاس پرې بر دی، نو ځکه په داسې شرایطو کې له لویو ځواکونو په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونو سره د افغانستان د اړیکو خپرېتیا او سستی د افغانستان په گټه نه ده. ده څو ځله ولسمشر کرزي ته ویلي وو چې له امریکا سره په روابطو کې له احتیاط څخه کار واخلي او خبره ډېره ناندريو ته ونه باسي. خلیلي په لوړه دولتي کچه په تېره بیا د وزارتونو په کچه د لیاقت پر اصل ټینگار کاوه او افغانستان کې قومي نژاکتونو او حساسیتونو ته هم سخت متوجه و. دا مهال تر ټولو زیات پښتانه کادرونه تر سیاسي فشارونو لاندې وو. هر پښتون کادر د طالب، اسلامي حزب، پخوانۍ خلق او پرچم ډلې سره د پیوند لرلو په تور له مخې څخه لرې کېدلای شول، یو وخت د کابینې پر ترکیب او په هغو کې د څو مطرحو څېرو د حذف خبره روانه وه. استاد رباني پر کرزي باندې فشار راوړ چې په کابینه کې د (علي احمد جلالی، اشرف غني، معصوم ستانیکزي او حنیف اتمر) په شان څېرې باید غړیتوب ونه لري. کرزي د رباني فشار ته غاړه کېښوده، ستانېکزی، جلالی او غني له کابینې څخه څنډې ته شول،

نوبت د حنیف اتمر و. کریم خلیلي کرزي ته وویل چې ستا د کابینې لایقه وزیران همدا وو، دا ټول پښتانه هم وو که موږ په دې پسې حنیف اتمر هم گوبنه کړو، نو خلک به په طبیعي ډول ووايي چې دې حکومت هم پښتنو پسې را اخیستی او هم لایقه اشخاص نه شي زغملای، نو که زما منې حنیف اتمر باید حتمي په کابینه کې وي. حامدکرزي چې دا وخت همداسې یو ملاتړ ته اړتیا لرله، نو پر اتمر یې لاس ونیو. همغه و چې حنیف اتمر په کابینه کې پاتې شو. کریم خلیلي له کرزي سره د گوزارې او تفاهم لاره خپله کړه؛ هم یې خپل خپل کارونه کول او هم یې په ډېرو ملي مسایلو کې د کرزي ملاتړ کاوه. کریم خلیلي له نظار شورا سره د زړې دښمنۍ له امله، له هغوی سره چندان جوړ نه و، خو څرنگه چې نظار شورا په حکومت کې د ویتو حق درلود او کرزي هم د هغوی خبره ځمکې نه پرېښودله، نو خلیلي هم مجبور و چې له نظار شورا سره پر پخوانۍ دښمنۍ خاورې واړوي او له طالبانو سره د زړې دښمنۍ مشترک ټکي وروړاندې کړي، که نه د خلیلي پر زړه باندي هېڅکله دا نه اوارېدله چې د ده پر دفتر دې د احمدشاه مسعود عکس راځوړند وي. یوه ورځ خلیلي زما(یون) په یوه مرکه له ما څخه سخت خواږدی شوی و. ولسمشر کرزي ته یې شکایت کړی و، څه موده وروسته د ولسمشر په غوښتنه، زه او عمر داودزی، د خلیلي صیب دفتر ته ورغلو چې د جزئیاتو پوښتنه وکړو. هلته خلیلي صیب له نظار شورا سره د ده د پخوانۍ دښمنۍ او بیا تر دې دمه د هغوی پر نورو نارواوو، هر اړخیزې خبرې وکړې. کریم خلیلي وویل موږ افغانستان کې ملي وحدت غواړو، له پښتنو پرته موږ گوزاره نه شو کولای، زموږ ټولې لارې پر پښتنو دي، زموږ شاوخوا ټول دوی استوگن دي، زه د ایران د ملاتړ په تور تورن یم، خو ایران زموږ د حرکت او کارونو مخالف دی. ده وویل زموږ حزب له نظار شورا سره پر جگړه اخته و، حکمتیار زموږ لاسنیوی وکړ، استاد مزاری په شعوري ډول حکمتیار انتخاب کړ او ویې ویل چې له پښتنو سره زموږ دایمي ژوند دی او دا کار هغه مهال

نه د ایران خوښ و او نه هم دا خبره د نظار شورا په زړه اوارېدله. د کریم خلیلي د خبرو نچور دا و چې دی د ملي وحدت او له پښتنو سره د ښو او دایمي اړیکو د لرلو سخت پلوی دی.

خلیلي له کرزي سره (۱۴) کاله د ملگرتوب مزل وکړ، دريځ یې ملایم او له مفاهمي څخه ډک و، د مرستیال په توگه د قسیم فهیم پر دویم ځل ټاکل کېدو خوښ نه و، خو څرنگه چې د کرزي انتخاب و او بل دا چې دی بیا هم له خپل همغه پخواني موقف څخه برخمن و، نو ځکه یې ډېر مخالفت نه کاوه، خو کرزي ته یې ویلي وو چې: ((این ادم اگر امد کارها را خراب میکند.)) د کریم خلیلي هدف دا و چې فهیم خان د تفاهم ژبه نه لري او کارونه او نورې مقرری په خپل سر کوي. د کریم خلیلي تشویشونه پر خپل ځای وو، په عمل کې هم همداسې وشول.

د کریم خلیلي په باب د بحث لړۍ ډېره اوږدېدلای شي، خو زه نه غواړم دا بحث ډېر اوږد کړم، په لنډیز سره ویلای شو چې کریم خلیلي، تر جگړه ییز او تنظیمي حالت وروسته د ولسمشر د مرستیال په توگه تر ډېره حده خپله دنده په مناسبه توگه اجرا کړې ده، هم یې هغه خلک چې ده یې

استازیتوب کاوه، خوشاله وساتل

او هم یې ولسمشر ته د نورو هېوادنیو چارو د پرمخبیولو لپاره لاس ورکړ، گوزاره او تفاهم یې وکړ او په حکومت کې یې د زیاتو ټکرونو مخه ونیوله، دولتي چارو ته پر خپل وخت حاضرېده، عامو او خاصو دواړو غونډو کې یې گډون کاوه، له تنظیمي انارشی څخه د اصولي

(احمد ضياء مسعود)

دیموکراسۍ پر لوري یې منظم گامونه پورته کړل، د جهادي او روښنکفري قشر دواړو عناصر په کې هم تمثیلېدل او د حکومت یوه اساسي ستن گڼل کېدله.

۳- احمدضیا مسعود: احمدضیا مسعود مې ځکه تر فهیم خان او کریم خلیلي وروسته یاد کړ چې د ده رول تر دې دواړو په نسبتاً کمزوري حالت کې و. احمدضیا مسعود د اسلامي جمعیت د مشهور قومندان (احمدشاه مسعود) ورور دی. د احمدشاه مسعود د شهرت او طاقت برکت و چې احمدضیا مسعود د جمهوري ریاست د لومړۍ مرستیالی څوکی ته ورسېد. ده تر دې وړاندې زیات کلونه په روسیه کې د افغانستان د سفیر په توگه دنده اجرا کوله. له هغې ورځې چې د ډاکتر نجیب الله حکومت ړنگ شوی، نو د افغانستان بهرنی استازیتوب اسلامي جمعیت او په تېره بیا د نظار شورا په لاس کې و. احمدشاه مسعود خپل یو ورور (احمد ولي مسعود) په لندن کې، دی یې په مسکو کې د سفیرانو او یو دوه نور یې په نورو اروپایي هېوادونو کې د خپلو استازو په توگه مقرر کړل. سربېره پر دې عربي متحده اماراتو او گڼو نورو هېوادونو کې یې هم د خپلې کورنۍ غړي، خپل او خپلوان او دغه راز خپل تنظیمي غړي پر دندو وگومارل. احمدشاه مسعود که له یوې خوا له نورو جهادي ډلو سره اختلافات درلودل، په خپله د اسلامي جمعیت له مشر (استاد رباني) سره یې هم خپل خپل مشکلات درلودل. استاد رباني احمدضیا مسعود سره خپلولي وکړه؛ خپله لور یې ورته ورکړه، خو بیا هم د قدرت پر سر د اسلامي جمعیت د مشر او قومندان تر منځ پټ رقابت روان و. کله چې د جمهوري ریاست لومړي ځل ټاکنې کېدلې، نو ولسمشر کرزي، نړیوالې ټولنې او گڼو افغانانو غوښتل بناغلی محمد قسیم فهیم، چې تر دې مهاله د کرزي مرستیال او د دفاع وزیر په توگه پاتې شوی و او تل یې د زور له ادرسه خبرې کولې، نور د کرزي د مرستیال په توگه پاتې نه شي. دې کې هېڅ شک نه و چې دا داسې مهال و چې که کرزي د اسلامي جمعیت له غړو پرته

بل هر څوک د خپل مرستیال په توګه راوړی وای، نو نه یوازې دا چې رایې نه کمېدلې، بلکې زیاتېدلې، ځکه چې اسلامي جمعیت په هر حال خپل کانديد درلود او رایې یې اتومات خپل کانديد ته تللې، نو له دې ډلې څخه د مرستیال په توګه د یو چا ټاکل نه یوازې هغو ته په وړیا ډول د څوکۍ ورکول و، بلکې د دې څوکۍ د ورکړې له امله د رایو د کمښت سبب هم کېده. کرزي د نظار شورا له وېرې بله لاره ونیوه، د زلمي خلیلزاد په مشوره یې احمدضیا مسعود، چې دا مهال په مسکو کې سفیر و، د خپل لومړي مرستیال په توګه غوره کړ، وخت هم ډېر کم و، ځانګړې الوتکه یې ورسې وروبلېرله، هغه یې راوست او د خپل مرستیال په توګه یې نوماند کړ. فهیم خان چې تر دې مهاله د پخواني قدرت د محاسبې له مخې دې څوکۍ ته په تمه و، دې حالت سخت خوابدی کړ او کرزي یې په دې تورن کړ چې په پنجشېر کې د احمدشاه مسعود له کورنۍ پرته بل چاته پام نه کوي، په بهر کې یې دا کار له واکه د (مجاهدینو) د حذف په نامه تبلیغوه. په هر حال ټاکنې راغلې او احمدضیا مسعود پرته له دې چې په کمپاین کې کوم اساسي نقش ولري، په وړیا ډول او د خپل ورور د پخواني نظامي قوت په برکت د لومړي مرستیال په توګه منتخب شو. له پنجشېر څخه یې ټولې (۳۳۷) رایې چې هغه هم د پوپلزو کوچیانو وې، نور نو ده په ټاکنو کې کوم خاص رول نه درلود.

احمدضیا مسعود، د طبیعت او خصلت له مخې دروند او نرم سړی دی، ډېر جنجالي نه دی، البته د پیسو پیداکولو ځانګړی شوق لري، چې د نظار شورا زیاتو غړو ته یې دا خصلت معلوم دی، خو نور متشدد او جنجالي شخص نه دی. له کرزي سره یې سیاست پر گوزارې ولاړ و. احمدضیا مسعود دا مهال په ډېره تنګتیا کې و؛ یو دا چې ده هېڅ رایې نه وې راوړې، نو که هر څومره ده ځان د منتخب مرستیال په توګه تمثیلوه، حقیقت خو دا و چې ده او خپله کرزي ته د ده وزن معلوم و. نظارشورا او پنجشېر ګروپ

داسې پرېکړه وکړه او فکر یې داسې و چې د کرزي په وجود کې خو هسې هم احمدضیا مسعود بریالی کېږي، نو رایې ته څه اړتیا ده؟ راځئ رایه یونس قانوني ته واچوو که دی بریالی شو، نو بیا خو به په اول رول کې راشو، دویم رول خو مو هسې هم تضمین دی، خو دېته یې پام نه و چې دویم رول د څومره پیکوالي، کمزورۍ او بېوزلۍ په قیمت؟ کرزي هم د خپلو پلویانو له لوري تر فشار لاندې و چې رایې به زموږ وي، خو قدرت به د بل چا؟ که څه هم کرزي د خپلو پلویانو خبرو او منطق ته غوږ نه ایښوده او نظار شورا یې د خپلو طبیعي پلویانو د خفگان په بیه هم خوشاله ساتله، خو بیا هم تر یو ډول فشار لاندې و. احمدضیا مسعود له یوې خوا د نظار شورا او خپلو پنجشېریانو تر فشار لاندې و چې پخواني موقفونه یې باید خوندي پاتې شي او نور څه هم ترلاسه کړي او له بلې خوا یې د رایې د نشتوالي له امله لاس تش او منطق یې پخ و. خو خیر دوی به د منطق هره خوا د ((جهاد)) او ((مقاومت)) په دوو الفاظو ډکوله. که دې پرې نیوکه کوله چې ولې دې رایې نه دي راوړي، نو ویل یې موږ ((مقاومت)) کړی، که دې ورته ویلې چې فساد ولې کوئ، نو دوی ویل چې دا خو د مجاهدینو سپکاوی دی او ((جهاد)) ته توهین. پر دوی باندې د هر معقول انتقاد د دفعې لپاره همدا دوه نسخې کافي وې.

احمدضیا مسعود د منطق له گڼو ستونزو سره سره پر دی بریالی شو چې په سیمه ییزه او تنظیمي کچه یو زیات شمېر هغه افراد چې تر دې وړاندې په ناقانونه توگه او د وسلې په زور په حکومت کې مقرر وو، خوندي وساتي او یو شمېر نور کسان هم حکومت ته وړ داخل کړي، خو د ده دا کار بیا هم د نظار شورا د ټولو غړو د قناعت وړ نه و. په اقتصادي چارو کې که څه هم احمدضیا مسعود ډېر خلاص لاس نه درلود، خو بې اغېزې هم نه و، په (پامیر هوايي شرکت) کې د ده گډون او همدارنگه په یو شمېر نورو اقتصادي پروژو کې د ده لاسوهنه، له اقتصادي پلوه د ده د بدنامۍ سبب شوه.

په حکومت کې او هم تر حکومته بهر دوه رولونه، بل هغه عامل و چې د

احمدضیا مسعود د بدنامۍ لامل شو. د اسلامي جمعیت پر محوریت او د استاد برهان الدین رباني په مشرۍ د ((متحدې ملي جبهې)) جوړېدل چې خان یې د حکومت مخالفه ډله یا اپوزېشن باله او یوه زیاته برخه یې د حکومت په داخل کې هم پر لوړو پوستونو مقرره او واکمنه وه، احمدضیا مسعود هم د دې جبهې غړیتوب درلود. د ورځې به په حکومت او د شپې به په اصطلاح په اپوزېشن کې و. دغسې یو حالت په عوامو کې د (اپوزېشن) او (حکومت) دواړه اصطلاحگانې پیکه کړې وې. هغو شخصیتونو چې دا ډول دوه گونې رول یې درلود، هغوی هم د خلکو په ذهنونو کې یې مانا بنسټکارېدل. احمدضیا مسعود هم چې دا مهال د جمهور رییس لومړی مرستیال و او هم یې له خپل خسر (استاد رباني) سره د حکومت خلاف په اصطلاح (اپوزېشن) جوړ کړی و، نو دې خبرې د خان پر وړاندې د خپل خان د مخالفت مانا لرله. یو وخت بیا داسې راغی چې د استاد رباني په شمول د دې جبهې اکثریت غړي بېرته له حکومت سره یوځای شول او ځای یې د (تغیر او امید) په نامه یو بلې محدودې ډلې، چې مشري یې د جمعیت بل غړي (ډاکتر عبدالله عبدالله) کوله، ونيو.

د احمد ضیاء مسعود ددغسې دوه گوني رول او د ده د نورو کړنو په باب ما یوه مرکه کړې وه، احمد ضیاء مسعود ولسمشر کرزي ته شکایت وکړ، هغه زه خپل دفتر ته وغوښتل او په تونده لهجه یې ماته وویل: «ته دلته په حکومت کې په مهم پوست کې کار کوې او زما د معاون پر ضد څرگندونې کوې، دا د حکومتي اصولو خلاف کار دی.» ما وویل ستا معاون هم د حکومت یو لوړپوړی چارواکی دی، هغه هم ستا په مقابل کې په متحده جبهه کې ناست دی، هم ستا او هم د ټول حکومت پر وړاندې څرگندونې کوي. دې سره جمهور رییس ډېر په قهر شو ماته یې وویل: «دا نو بیا زما کار دی.»

د کرزي صیب په حکومت کې دا عجایب او غرایب تر پایه روان وو. تر

پایه د موافق او مخالف، دوست او دښمن تعریف ونه شو.

احمدضیا مسعود د کرزي په حکومت کې په زړه نا زړه ډول کار ته دوام ورکړ، هم یې زړه کېده هم یې ساړه، خو په مجموعي ډول یې له کرزي سره د تفاهم او تحمل لاره ونيوه؛ د وسلوال تشدد لاره یې خپله نه کړه، خپله هم یوې نسبي کورنۍ پورې تړلې و، د نظار شورا د ځینو نورو غړو په شان یې سپوره خوله خلاصه نه کړه، د یو نرم او حلیم شخص په توګه یې خپل حیثیت وساته. د ټولیزې نتیجې په توګه ویلای شو چې احمدضیا مسعود په حکومت کې د دویم مقام لرلو له امله د شهرت او اغېز خاوند شو. خپل یو زیات شمېر سیمه وال او جمعیتیان یې په حکومت کې خوندي وساتل او هغو ته یې زیات شمېر اقتصادي ګټې ورسولې، د پنجشېر او خپلې کورنۍ لپاره یې حکومتي څوکۍ په وراثت بدله کړه او راتلونکي لپاره یې ځان پر یو سیاسي شخصیت واړوه.

جهادي مشران: لکه څنګه چې د دې اثر پر نورو برخو کې مې اشاره کړې چې د حامد کرزي صیب حکومت له عجایبو او غرابیو ډک و. د مجاهدینو او منافقینو، کین لاسو او بني لاسو، پاکو او ناپاکو، پوهو او ناپوهو هر ډول اشخاصو څېرې او بېلګې په کې پرېمانه وې.

داسې د مجاهدینو او مجاهد ډوله اشخاصو هم کمی په کې نه احساسېده. یو شمېر پخوانیو مجاهدینو یې پر ضد جهاد اعلان کړی و او یو شمېر نور بیا د مقامونو په خوړلنیو کې ډوب وو او پخواني مجاهدین یې ترهګر بلل. دا ډول څوکۍ خوښي مجاهدین او یا د هغوی مشران که څه هم په ارګ کې نه وو او یا هم د حکومت د اساسي څوکیو په راس کې، خو څوک چې په ارګ کې ناست او یا هم پر لوړو دولتي څوکیو مقرر وو، دوی پر هغوی ټولو خپل خپل اغېز درلود. دلته غواړم دې ډول پخوانیو مجاهدینو او یا هم جهادي مشرانو ته اشاره وکړم. که څه هم دوی ځانته اوس هم د ((جهادي مشرانو)) اصطلاح کاروي، خو زه ورته اوس ځکه مجاهدین نه

وايم چې د څلوربستو نامسلمو هېوادونو د عسکرو تر چتر لاندې خپل واک ته دوام ورکول او ځانته د (مجاهد) اصطلاح کارول، پرځان او جهاد له ریشخند وهلو پرته بله مانا نه لري.

کرزي د (جهادي مشرانو شورا) تر چتر لاندې له دې ډول اشخاصو سره لږ تر لږه په میاشت کې یوځل جلسه لرله او د هېواد پر مهمو او حساسو سیاسي مسایلو یې د دوی نظر پوښته. د قانوني ارگانونو ترڅنګ دوو نورو ارگانونو هم، چې په اساسي قانون او نورو قوانینو کې یې هېڅ یادونه نه وه شوې، هم د مشورتي او بیا لازمي مشورتي ارگانونو په توګه فعالیت کاوه او له حکومته یې پټ او ښکاره باج اخیسته. یوه (د افغانستان علماوو سراسري شورا) وه چې لومړی یې (مولوي فضل هادي شینواري) او بیا د هغه تر مرګ وروسته (مولانا قیام الدین کشاف) مشري کوله، د امنیت شورا د دفتر له خوا ورته مالي امکانات برابرېدل او هره میاشت یې په لکونو ډالره لګښت درلود.

بله د (جهادي مشرانو شورا) وه چې اکثره تاریخ تېرو جهادي مشرانو په کې ونډه درلودله، دوی هم له حکومت څخه پټ او ښکاره باج اخیسته او کله کله به یې حق السکوت هم حکومت ته په لوړه بیه تمامېده. دلته غواړو د دغه ډول جهادي مشرانو او د هغوی پر رول باندې په جلا جلا ډول، خو په لنډیز سره رڼا واچوم:

۱- استاد برهان الدین رباني: په جهادي مشرانو کې پر کرزي او د هغه پر حکومت تر ټولو موثر شخص د اسلامي جمعیت تنظیم مشر (استاد پروفیسور برهان الدین رباني) و. رباني په جهادي مشرانو کې ډېر هوښیار، ځیرک او وخت پېژندونکی شخص و. دی د گلبدين حکمتيار په شان له زمانې سره په مقابله کې نه و، ده له وخت سره موازي حرکت کاوه، زمانې چې څه غوښتل، ده همنه کار کاوه، نو ځکه خو یې هغه جهادي تنظیمونه او اشخاص چې تر ده یې په جهاد کې زیاته ونډه لرله، شاته پرېښودل او دی په هره زمانه کې مطرح شخص پاتې شو. د کرزي په رنگینه دیموکراسۍ کې هم

دې جهادي څېرې، د جهاد ماسک پرمخ وغورځاوه او هم یې د ولسواکۍ له نوې رنگینې فضا څخه خوند واخیست. د ځان او نړۍ د گډ دښمن (طالب او اسلامي حزب) پر وړاندې د گډ دريځ له امله د استاد رباني تنظیم په حکومت کې ډېره غوښنه

(پروفیسور برهان الدین رباني)

برخه ترلاسه کړه. امریکایانو د روسانو او ایرانیانو د راضي ساتلو لپاره د استاد رباني ډلې ته په نوي حکومت کې اساسي نقش ورکړ. غربي نړۍ او په تېره بیا امریکایانو د طالب نظام تر ښکېلو وروسته غوښتل چې افغانستان کې یو پراخ بنسټه حکومت رامنځته

شي، خو د روسانو شرط دا و چې ((د استاد رباني حکومت دې پراخ بنسټه شي)). د روسانو هدف دا و چې نور شخصیتونه دې د همدې حکومت، چې تر دې مهاله روسانو په رسمیت پېژنده، برخه شي.

په پای کې امریکایانو هم د روسانو نفوذ ته په کتو او د طالبانو پر وړاندې د ایران د گډ دريځ د راخپلولو لپاره د روسانو شرایط ومنل. د رباني تېر رژیم یې د حکومت د هستې، زړې او محور په توگه غوره او د کرزي په شان نور اشخاص یې پر دې محور راټول کړل. د بن په کنفرانس کې هم د شمالپلوالې اساسي شرط دا و چې که د حکومت په راس کې پښتون راځي، نو د حکومت نوره بدنه به د دوی په لاس کې وي او په راس کې چې کوم پښتون راځي د هغوی انتخاب به هم د دوی په خوښه وي. دوی ویل قدرت باید دوی سره وي او زعامت پښتنو سره، خو د زعامت انتخاب به هم د دوی په خوښه و. نړۍ دوی سره همدا فورمول ومانه، دا چې دا فورمول د افغاني

ټولنې له ټولنیز جوړښت، واقعیتونو او تېر تاریخ سره څومره سمون درلود که نه دا نو بیا بېله خبره وه، خو اوس نړۍ او شمالتپلواله د یوه گډ دښمن پر وړاندې په یوه گډ مورچل کې ناست وو. استاد رباني په همدې شرایطو، په اصطلاح د واک انتقال ته راضي شو، د نظار شورا فشار هم د رباني په قانع کولو کې اساسي رول درلود. ځکه که هغوی رباني د دولت له مشرتوب څخه د فشار راوړلو له لارې نه وای قانع کړی او نه وای لرې کړی، نو د هغوی موقوفه هم په خطر کې وو. نظار شورا ورو ورو هڅه کوله، د تاجکانو د مشرتابه لپاره د رباني رول کمزوری کړي. خو له دې ټولو ستونزو او مشکلاتو سره سره رباني بیا هم د کرزي تر مشرۍ لاندې حکومت کې تر هر چا زیات موثر شخص پاتې شو. خپله کرزي هم رباني ته په ډېرو حساسو شېبو کې لاس ورکړی او هغه یې له سیاسي او اقتصادي انزوا څخه ژغورلی دی. د کرزي له خوا امنیت شورا ته په راغلو ناشمېره پیسو د رباني خوشاله ساتل، هغه له اقتصادي تنگسۍ څخه وژغوره، رباني ته د ښارگوټو لپاره د زرگونو جریبو ځمکو ورکړه د هغه د راضي ساتلو بل عامل و.

په حکومت کې د هغه د افرادو خوندي ساتل او د نورو هغو تقرر رباني ته نور قوت او نور طاقت هم ور په برخه کړ. د سولې شورا د رییس په توگه د رباني ناعادلانه ټاکنه بل عامل و چې رباني یې د خپلو سیاسي رقیبانو پر وړاندې له انزوا څخه وژغوره.

پر پورتنو امتیازاتو سربېره استاد رباني د ((متقاعد جمهور رییس)) په نامه هم یو لړ امتیازات ترلاسه کول او د دې ترڅنګ ورته د ولسمشر کرزي له خوا د څلور سوه (۴۰۰) تنو امنیتي ساتونکو امتیازات هم ورکول کېدل.

رباني د کرزي د واک په دولس کلنه موده کې د خوشالی او خفگان په موازي جریانونو کې خپل روابط ساتل، خو په دواړو برخو کې یې امتیازات ترلاسه کول.

رباني که څه هم د قدرت د ترلاسه کولو په برخه کې په تېرو (۳۴) کلونو

کې تر بل هر افغان سیاستوال وړاندې و او له هرې ممکنې لارې یې د واک ترلاسه کولو لپاره وسلواله او ملایمه مبارزه کوله، خو کله کله دا واک ساتنه ده ته د ده د اجتماعي شخصیت د زیان په بیه هم تمامه شوې ده. کله چې امریکایانو پر طالبانو درنه بمباري کوله، نو ده له ضرورت پرته له امریکایانو وغوښتل چې ((غت غت بمونه پرې واچوئ)) دې کار نو افغاني ټولنه کې د رباني سیاسي شخصیت له صفر سره ضرب کړ. امریکایانو هسې هم بمبار کاوه، خو د ده دا ډول بېړنۍ غوښتنې د ده د قدرت خوښوونې غریزه هر چاته په ډاگه کړه.

څرنگه چې د رباني په باب د دې اثر په بېلابېلو برخو کې ډېر بحث شوی، نو نه غواړم دا بحث نور پسې اوږد کړم، خو د لنډیز په توگه دومره ویلای شم، چې د کرزي په حکومت کې تر کرزي د رباني واک زیات و او په افغاني ټولنه کې د ده د سیاسي مهارتونو او سازشونو له امله دی یو موثر سیاسي شخصیت گڼل کېده.

۲- حضرت صبغت الله مجددی: د جهادي شخصیتونو په لړ کې حضرت صبغت الله مجددی بل شخصیت دی چې پر کرزي او د هغه پر حکومت خپل اغېز لري. حضرت مجددی د استاد رباني په شان، په حکومت کې پوځي او زیات سیاسي واک نه لري، خو څرنگه چې ښاغلی کرزی د جهاد پر وخت د حضرت صیب صبغت الله مجددی تر مشرۍ لاندې په (ملي نجات جبهه) کې و او د یاد تنظیم غړی و، نو ځکه خو حضرت صیب ته خاص احترام لري.

د حضرت سیاسي او روحاني شخصیت په خپله هم له زیات تاثیر څخه برخمن دی. حضرت صیب د جهاد په کلونو کې د عبوري حکومت د مشر او بیا د ډاکتر نجیب الله د رژیم تر ړنگېدو وروسته د دوو میاشتو لپاره د مجاهدینو د حکومت د مشر یا ممثل په توگه ځان په اوسني حکومت کې د زیاتي ونډې مستحق باله. حضرت صیب د جهاد لومړۍ فتوا په ځان پورې

منحصره گڼله او د جهاد د قیادت وراثت هم. خو څرنگه چې حضرت صیب د طالبانو د نظام تر ړنگېدو وروسته په افغانستان کې نه د زیات قومي نفوذ خاوند و او نه هم د زیات سیاسي او پوځي. نو په دې خاطر هغو اشخاصو چې دا سکې یې نه لرلې، د کرزي په واکمنۍ کې چندان د چلند وړ نه وو. د حضرت صیب ناثابت سیاسي دريځ هم د دې سبب شوی و چې د مطرحو سیاسي جریانونو له خوا د باور له بحران سره مخ شي. خو دې سره سره څومره چې د ولسمشر کرزي زور رسېده، حضرت یې د یو سیاسي او روحاني مشر په توګه نازولای دی، تل یې د هغه لاسونه ښکل کړي او د حکومت په اکثره مشورو کې یې شریک کړی دی، د اساسي قانون د لویې جرګې د رییس په توګه او وروسته کله چې کرزي انتخابي ولسمشر شو، نو حضرت یې مشرانو جرګې ته د انتصابي غړي په توګه معرفي کړ او بیا یې د ټاکنو له لارې د مشرانو جرګې د رییس په توګه غوره کړ. د دې ترڅنګ یې د امنیت شورا له خوا وخت پر وخت له ډالرو ډکې کڅوړې هم کور ته ولېږلې. کرزي صیب د حضرت صیب پر ځینو نامشروع اقتصادي کارونو هم سترګې پټولې، کله چې حضرت صیب د مشرانو جرګې رییس و، نو د کور د کرایې لپاره یې د پاموړ پیسو استحقاق درلود. څرنگه چې حضرت صیب په خپل کور کې اوسېده، نو ویل کېږي چې ده همغه پیسې د خپل کور د کرایې په توګه مجرا کولې، چې هره میاشت نږدې (لس زره امریکایي ډالر) کېدل، نه یوازې حضرت صیب، خلیلي صیب هم همدا ډول کارونه کول، خو کرزي پر دې ټولو سترګې پټولې. حضرت صیب د سولې او شخړو د حل په کمېسیون کې هم اکثره خپل تنظیمي افراد ګومارلي وو او له دې لارې یې خپل نیمژواندی تنظیم ژوندی ساتلای و. حضرت صیب په لسګونو ځله له کرزي څخه خفه شوی، خو کرزي هغه د پیسو او یا هم عذر په بیه بېرته پخلا کړی دی. په مجموعي ډول د کرزي په حکومت کې د حضرت رول تخریبي بڼه نه درلودله، یو مصلح او عمراني رول یې درلود. کله چې استاد رباني د

سولې د عالي شورا د رییس په توګه منتصب شو، نو حضرت صیب په دې خبره سخت خفه شو، خو کرزي د سولې په کمپسیون کې د نورو امتیازاتو په زیاتونې سره د حضرت صیب د اوږده خفګان مخه ونیوله او کله چې بیا استاد رباني د یوه ځانمرګي برید له امله ووژل شو او کرزي د استاد رباني زوی (صلاح الدین رباني) د سولې شورا د رییس په توګه غوره کړ، نو حضرت صیب ته لاپسې غوصه ورغله، دې غوصې ډېر وخت دوام وکړ، خو بیا هم د بېلابېلو خو وړو وړو امتیازاتو پر ورکړه دا غوصه هم پایته ورسېده. کرزي د جهادي مشرانو مجبوریتونه ډېر ښه درک کړي وو او د دولتي امکاناتو؛ څوکۍ، مقام او پیسو له لارې یې د هغو مشروع او نامشروع غوښتنې پوره کولې، نو په دې خاطر هغوی ټول د کرزي پر دسترخوان راټول وو. کرزي خپله هم په لاس کې ازاو و او د ډېرو پیسو شتوالي د هغه ډېرې نیمګړتیاوې پټې کړې او ډېرې ستونزې اوارې کړې وې. حضرت صیب له امریکایانو سره د امنیتي تړون د لاسلیک لپاره په رابلل شوې لویه جرګه کې هم له کرزي څخه سخت خفه شو، دوه میاشتې یې په بهر کې تېرې کړې، خو بیا بېرته هېواد ته راستون شو. اکثره افغانان حضرت ته د یوه سپین زړي او صادق افغان په سترګه ګوري، د هغه له سپینو خبرو خوند اخلي او مستقیمه انتقادي

حضرت صبغت الله مجددي

ژبه یې هم پر خلکو بده نه لګي، ځینې نور جهادي مشران هم ورته د یوه صادق انسان په سترګه ګوري او د ده انتقاد پرې بد نه لګي.

د اساسي قانون په لویه جرګه کې چې حضرت صیب یې مشر و، د ده خبرې پر چا بډې نه لګېدې، ان پر استاد رباني یې هم یوه ورځ د تفاهم په کمېټه کې یو ډول طنزي نیوکه

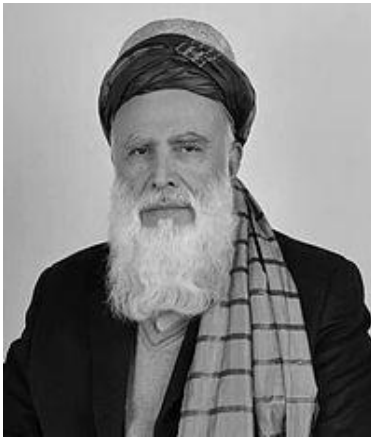
وکړه؛ د افغانستان بانک د خپلواکۍ او د پیسو د چاپ او وېش څرنگوالی مطرح و، د استاد رباني او د هغه د ډلې ټینګار دا و چې د افغانستان بانک لوی رییس باید له ولسي جرګې څخه باور رایه ترلاسه کړي او هم د پیسو د چاپ په برخه کې ولسي جرګه دخپله وي. هلته انوارالحق احدي او امین فرهنگ په نورو هېوادونو کې د مرکزي بانک د استقلالیت او د پیسو د چاپ په باب هر اړخیز معلومات وړاندې کړل، چې د تفاهم د کمېټې د قناعت وړ وگرځېدل، خو استاد رباني بیا هم د پیسو د چاپ او وېش په باب له ولسي جرګې سره پر مشورې او تفاهم ټینګار کاوه، په پای کې حضرت صیب وویل، زه یو پېشنهاد لرم او هغه دا چې په اساسي قانون کې دې ولیکل شي: ((چاپ و نشر پول توسط بانک مرکزی با مشوره استاد ربانی، چون استاد ربانی زیاد میفهمد و تجربه دارد که چقدر پیسه چاپ شود...)) دې سره استاد رباني هم وځنډل او هغه موضوع بیا تر یوه حده حل شوه.

د یوه لوی تنظیم چلول او د خلکو خوشاله ساتل هم اسانه کار نه دی، سړی مجبورېږي چې هرې ممکنې مشروع او نامشروع لارې ته لاس واچوي. حضرت صیب هم د همدې ډول ستونزو په مسیر کې واقع و، خو په مجموعي ډول حضرت یو سوله پال او مذهبي شخصیت دی، هېواد ته یې زړه بد نه دی، د افغانانو خیر غواړي، متشدد نه دی، د قدرت شوق لري، خو د قدرت لپاره یې لکه د ځینو نورو په شان وینې نه دي تویې کړي.

۳- استاد عبدالرب رسول سیاف: استاد سیاف د جهادي مشرانو په ډله کې یوه مطرح څېره ده. د خلکیانو د واکمنۍ پر مهال د څرخي پله زندان کې بندي و، د روسانو په راتګ سره له زندانه ازاد او په پېښور کې د یو جهادي تنظیم د مشر په توګه څرګند شو. (اسلامي اتحاد) هغه وخت رامنځته شو چې د مختلفو جهادي ډلو مشرانو د (اسلامي اتحاد) په نامه په یوه واحد تنظیم کې د فعالیت ژمنه وکړه، څه موده دې حالت دوام وکړ، بیا د جهادي

مشرانو تر منځ شوی اتحاد بېرته له منځه لاړ او هر یو بېرته د خپل تنظیم د فعالیت په لټه کې شو. (د اسلامي اتحاد) نوم پر خپل ځای پاتې شو او استاد سیاف یې د مشر په توګه.

د جهاد په کلونو کې استاد سیاف تر ډېره حده د اسلامي حزب د مشر (ګلبدين حکمتیار) سره د سیالی له امله د استاد رباني لمن ونيوه او د تنظیمي جنگونو پر مهال هم استاد سیاف د اسلامي جمعیت او نظار شورا د ډلې سرسخت پلوی پاتې شو. د استاد سیاف (اسلامي اتحاد) په ټولو هغو

(استاد عبدالرب رسول سیاف)

لویو جنگونو کې د نظارشورا ملاتړ وکړ چې یادې ډلې د نورو مخالفو تنظیمونو پر وړاندې تر سره کول. نظار شورا د خپل سیاسي مشروعیت لپاره د استاد سیاف په شان داسې یو شخص ته اړتیا لرله چې ظاهراً له قومي پلوه د پښتون اطلاق پرې کېده. که څه هم استاد سیاف ځان (سید) ګڼي، خو پښتنو سره یې قومي رېښه هم نه رد کړې او نه هم تائید کړې ده. استاد

سیاف د قومیت عنصر ته همېشه د اسلام په وسله ځواب ورکړی او دا عنصر یې همېشه مردود ګڼلی دی، خو دا رد یوازې یو اړخیز و، د نظار شورا د قومي تفکر په باب بیا دا ډول غبرګون نه ښودل کېده.

کله چې طالبانو د استاد رباني ګرځنده حکومت له کابله پسې پورته کړ، نو استاد سیاف بیا هم د رباني لمنه خوشې نه کړه، ان د تاجکستان تر (کولابه) یې ورسره خپله ملګرتیا وکړه. کله چې د طالبانو او امریکایانو اختلافات اوج ته ورسېدل او بیا دا اختلافات د طالبانو د نظام د ړنګېدو سبب شول، نو دا

کار د اسلامي جمعیت، اسلامي اتحاد او نورو پخوانیو جهادي تنظیمونو د بیا ژوندی کېدو سبب شو. دې یادو تنظیمونو د امریکایي ځمکنیو قوتونو په توګه خپل رول ادا کړ او یو ځل بیا پخوانی جګړه مارې ډلې پر کابل د (بي دوه پنځوس) الوتکو په زور واکمنې شوې. استاد سیاف په نوې اداره کې بیا د اسلامي جمعیت ترڅنګ د پاموړ نفوذ څښتن شو. استاد سیاف چې تر دې مهاله یې د اعلیحضرت محمدظاهرشاه افراطي مخالفت کاوه، تر ټولو لومړی یې هېواد ته د هغه تر راستنېدو وروسته هغه ته ځانګړې مېلمستیا وکړه او د هغه پر وړاندې یې په سیاست کې (۱۸۰) درجې بدلون راغی. پخوانی بنسټګر سیاف اوس د ولسواکۍ په نوي رنگ کې رنگ شو. استاد سیاف خپله زیاته توجه د طالبانو حذف او د خپل پخواني سیال (ګلبدين حکمتیار) د حضور مخنیوي خواته واړوله. نورو ټولو پخوانیو رقیبو او دښمنو ډلو سره یې په یوه واحد حکومت کې د ګوزارې او تفاهم لاره خپله کړه. په دې ډول استاد سیاف د کرزي په حکومت کې د خپلې برخې خاوند و. د وزیرانو او والیانو په کچه یې دولتي څوکۍ په واک کې پاتې شوې. کرزي استاد سیاف ته د هغه د امنیت لپاره لږ تر لږه (سل تنه) ساتونکي ورکړل. استاد سیاف د کرزي په واکمنۍ کې کله کله له ستونزو سره مخامخ و، پخوانی مذهبي مشروعیت او قوت یې طالبانو ترې کمزوری کړ، له پوره دیموکراسۍ سره یې هم اړخ نه شو لګولای، د نظارشورا له مطلق واک څخه هم خوښ نه و، کرزي یې هم ټولې هیلې نه شوې پوره کولای. که څه هم ده هڅه کوله چې له کرزي سره خپل اړیکي خواږه وساتي، خو کله کله به د نظار شورا او کرزي تر منځ د تضاد پر مهال ده ته دا سخته وه چې د کوم دوست تر شا ودرېږي. استاد سیاف که څه هم په دې موده کې د نظار شورا د غړو په هره جنازه، فاتحه او هره مظاهره او ننداره کې حاضر و او د هغوی هر نامشروع کار ته یې د مشروعیت ورکولو هڅه کوله، خو نظار شورا پرې هېڅکله هم پت پرې نښود. د ولسي جرګې په (۱۵) دوره کې پخواني دوستان (نظار شورا) او

(اسلامي اتحاد) دواړه د ولسي جرگې د مشرتابه لپاره د یو بل پر وړاندې ودرېدل، کرزي په زغرده د سیاف ملاتړ ونه کړ او همدا علت و چې استاد سیاف تر یونس قانوني یا خپل شاگرد څخه دوه رایې کمې یووړې. استاد سیاف (۱۱۹) او ښاغلي قانوني (۱۲۱) رایې راخپلې کړې، نظار شورا له دولتي زور، زر او ټولو امکاناتو څخه کار واخیست، خو سیاف دا مهال له دې امکاناتو څخه یې برخې و، خو دې سره سره بیا هم قانوني د حاضر و رایو پنځوس جمع یوه رایه پوره نه کړه، له دې قانوني نیمگړتیا سره سره بیا هم قانوني صیب د ولسي جرگې د مشر په توگه انتخاب شو. د ولسي جرگې په (۱۶) دوره کې بیا هم د یوه تصادف له مخې د رایو معادله په همدې بڼه وه، خو په معکوس ډول او دا ځل رایه د استاد سیاف په گټه وه، د استاد سیاف دوه رایې تر قانوني صیب زیاتې وې، خو د حاضر و رایو پنځوس جمع یوه رایه یې پوره نه کړای شوه. د قانوني صیب په شمول د نظار شورا ټولو غړو په حکومت او شورا کې د سیاف دومره سرسخته مخالفت وکړ چې درېیمگړي ته یې زمینه برابره کړه، خو استاد سیاف یې مشرتابه ته پرېښود. خلکو سره داسې یو تصور و چې تر دې وروسته به نو استاد سیاف د نظار شورا پر وړاندې ټینګ دریځ خپل کړي، خو تر هغه وروسته بیا هم استاد سیاف د نظار شورا ترڅنګ ودرېد او د نظار شورا د سیاسي موخو د بیاوړتیا لپاره به یې ځانگړې فتواوې صادرولې. استاد سیاف د خپل سیاسي ژوندانه په دريو پړاوونو؛ جهاد، تنظیمي اړو دور او اوسنۍ ولسواکۍ درېواړو کې خپلې خپلې بریاوې او خپلې خپلې نیمگړتیاوې درلودلې، خو د ده بریاوې د جهاد په کلونو کې زیاتې مطرح وې، په پاتې دوو پړاوو کې د نورو جهادي مشرانو په شان د استاد سیاف شخصیت ته هم زیات زیانونه ورسېدل او د جهادي محبوبیت کچه یې ډېره راټیټه شوه. استاد سیاف د یو لوی دیني عالم په توگه خپل هغه مسولیت چې ولس ترې هیله لرله، ادا نه کړای شو. خپله دیني پوهه، چې په کار و، په ناپېیلي ډول یې کارولې وای، هغه یې هم د یوه مشخص سیاسي

ګروپ په ګټه وکاروله. کرزي او نظار شورا دواړو سره یې ډېره منډه وکړه، خو هغوی ورسره ډېره وفا ونه کړه. د استاد سیاف د کارونو څرنګوالي په باب ډېر بحث کېدی شي، خو دلته نه غواړم دا بحث تر دې زیات وغځوم.

۴- پیر سید احمد گیلاني: (ملي اسلامي محاذ تنظیم) په جهادي ډلو کې یو معتدل تنظیم و، مشر یې (پیر سیداحمد گیلاني) هم یو معتدل او منځلاری شخص ګڼل کېږي. د جهاد په کلونو کې د دې تنظیم ونډه د پام وړ وه. د تنظیمي جنګونو پر مهال پیر سید احمد گیلاني هڅه وکړه چې په جګړو کې د کوم لوري ملاتړ ونه کړي.

(پیر سید احمد گیلاني)

دا کار د دې سبب شو چې پیر سید احمد گیلاني ته خلک د یوه مصلح شخص په سترګه وګوري، د طالبانو د واکمنۍ پر مهال هم دې تنظیم د ناپېیلتوب اصل خپل کړ. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته له اعلیحضرت محمدظاهرشاه سره د پیر سیداحمد گیلاني د کورنیو او فکري اړیکو او هم د یو معتدل جهادي تنظیم

په توګه، ده ته د بن په کنفرانس کې خپله ونډه ورکړل شوه. (حامد گیلاني) د پیر سیداحمد گیلاني په استازیتوب د بن د کنفرانس غړی و. د کرزي د حکومت له پیله د پیر پلویان د حکومت په لوړو او ټیټو پوستونو، له وزارتو نیولې، تر سفارت او ولایته پورې په یو نه یو ډول مقرر وو. پیر خپله هم د کرزي له ځانګړي احترامه برخمن و. د پیر تقاضا هم مناسبه وه، د خپل نفوذ او قدرت په تناسب وه، د بېړنۍ لویې جرګې ریاست یې غوښته، خو هغه چانس ورته کړای شو، د پاکستان او افغانستان تر منځ د امن ګډې جرګې د جوړولو د کمېسیون د مشر په توګه یې دنده اجرا کړه. په جهادي او ځینو

نورو مهمو غونډو کې د پیر کېدونو ضروري گڼل کېده، کرزي ورسره په لویو هېوادنیو چارو کې مشوره کوله. یوځل یې ورته زوی (حامدگیلاني) د سرحدونو او قبایلو چارو د وزیر په توگه نوماند کړ، خو له ولسي جرگې یې د باور پوره رایه ترلاسه نه کړای شوه. پیر په خپله په افغانستان کې د زیاتې ځمکې او شتمنۍ خاوند دی، نو ځکه خو یې کرزي ته د ځینو نورو تنظیمي مشرانو په شان لاس غځېدلی پاتې نه دی. البته د کرزي له مالي لورینو هم بې برخې نه دی پاتې شوی، خو څرنگه چې دی خپله یو مړه خوا شخص دی، نو که مالي اړتیا یې هم پیدا شوې، په حکومت کې یې د نورو پلویانو له خوا پوره شوې ده. لور یې (فاطمه گیلاني) نږدې یوه لسيزه د سرې میاشتي د مشرې په توگه پاتې شوې ده. پر خپلو تنظیمي اشخاصو سربېره د ځینو نورو وزیرانو او مهمو اشخاصو په ټاکنه او گومارنه کې د پیر خبره یې وزنه او بې اغېزې نه وه، لنډه دا چې پیر د پخوا په څېر د خپل معتدل حرکت له لارې په اوسني حکومت کې خپله همغه معتدله ونډه او رول لرلی دی. ضرر یې کم او نظام ته یې گټه ډېره وه او که گټه یې نه رسوله، نو زیان یې هم نه رساوه او نه یې د زیان رسولو گواښ کاوه.

۵- شیخ محمد اصف محسني: د جهادي مشرانو په لړ کې شیخ محمد اصف محسني ځانگړی ځای او مقام لري، هغه لوی دیني عالم او ژبور

(شېخ محمد اصف)

شخصیت دی. د جهاد په کلونو کې یې (د افغانستان اسلامي حرکت) تنظیم چې ببخ یې په ایران کې و، مشري کوله. محسني په خټه قزلباش او له مذهبي پلوه شیعه مذهب پورې اړه لري، د کندهار ښار اوسېدونکی دی. د نورو شیعه گوندونو په انډول ایران ته ډېر نږدې نه و، که څه هم د ایران له مالي او معنوي مرستې برخمن و. یو وخت یې د

جهاد په کلونو کې د نسبتاً ملي دريځ له امله د ایران له حکومت سره ستونزه پیدا شوه، محسني مجبور شو، د خپل تنظیم دفترونه له ایرانه وباسي. د جهاد په کلونو کې د وخت د حکومت او شوروي اشغال پر ضد په شيعه مېشتو سيمو کې د محسني د (حرکت اسلامی افغانستان) تنظيم مخالفت محسوس و، خو د افغانستان د جهاد زيات بار د دوی پر اوږو نه و، روسانو هم نه غوښتل د خپلو ستراتيژيکو اهدافو په پام کې نيولو سره پر دې سيمو زيات سياسي او پوځي فشار راوړي. د جهاد تر اختتام او تر هغه لږ وروسته موده کې د محسني او ایران اړيکي بېرته خواږه شول، د ایران هيله وه چې دی د سياسي مشرتوب پرځای د مذهبي مشر او د تقليد د يوې مرجع بڼه خپله کړي. محسني هم همدې لوري ته روان و، د تنظيمي جنگونو پر مهال ده د عبدالعلي مزاری، چې دا مهال د رباني او احمدشاه مسعود قواوو پر ضد جنګېده، ملاتړ ونه کړ، بلکې د هغه مخالفت يې وکړ او هغه يې له ایرانه په مرستې اخیستو تورن کړ. محسني او د هغه حزب (د افغانستان اسلامي حرکت) له عبدالعلي مزاری سره د اختلاف ترڅنګ د رباني ملاتړ هم درلود، په ضمني ډول يې د هغه ملاتړ هم کاوه. په پيل کې د حضرت صبغت الله مجددي د حکومت چې اصلي زړی يې د رباني اسلامي جمعيت و، د هغه حکومت د وياند دنده هم اجرا کړه. د طالبانو نظام پر وړاندې شيخ محسني نرمه کړنلاره غوره کړه، د هغوی پر ضد يې وسلوال پاڅون ونه کړ او يا يې هم وس نه درلود، کله چې د طالبانو نظام ږنګ شو، نو د محسني تنظيم ته په بن کنفرانس کې خپله ونډه ورکړل شوه. د کرزي په حکومت کې له پيله بيا تر وروستيو پورې شيخ محمداصف محسني منلی او ښاغلی شخص و. په بېړنۍ لويه جرګه کې شيخ محسني پورته شو او ويې ويل چې (انتقالي دولت) سره بايد (اسلامي) کلمه هم يوځای شي ((اسلامي انتقالي دولت)). که څه هم ځينو خلکو فکر کاوه چې دا مهال په دې ځای کې دې کلمې څه ځانګړی پيوستون نه خوړ او څه توجیه يې نه لرله، خو څرنګه چې افغانستان په بشپړ

ډول یوه دیني مذهبي ټولنه ده، نو د محسني خبره د (ناره تکبیر) په نارو سره بدرگه شوه، گل اغا شېرزی چې دا مهال د کندهار والي او د بېړنۍ لوبې جرگې غړی و، د محسني د نظر په رد کې وویل چې له دې کلمې څخه ناوړه استفاده کېږي او ضرور نه ده چې دا کلمه دلته راشي، خو خلکو د گل اغا شېرزي د خبرو پر وړاندې غبرگون وښود او هغه یې په اصطلاح (خدای بېردي) ته پرې نښود. زه چې دامهال د جرگې د لومړي منشي په توگه په پورته ستيح کې ناست وم او د جرگې د تالار ټول متن راته ښکارېده، د خلکو یوه څپه لکه د سېلاب د څپې په څېر راپاڅېده او گل اغا شېرزی یې د خپلو خبرو دوام ته پرېښود. په دې ډول (اسلامي) کلمه هم د (انتقالي دولت) ترڅنګ ولیکل شوه او نږدې (۱۸) میاشتې همدې ترکیب دوام پیدا کړ.

شیخ محمداصف محسني د اساسي قانون په لویه جرگه کې د یادې جرگې غړی او بیا د یو کمېسیون د مشر په توگه انتصاب شو. د تفاهم په کمېټه کې د شیخ محسني یو نظر دا و چې د (افغانۍ) یانې (کرنسۍ) نوم باید بدل شي، ده ویل چې له (افغانۍ) سره یې توپیر نه کېږي، محسني وویل: ((در ایران میگوید چند تن افغانی آمدند، این خر چند افغانی اند؟)) د دې دواړو توپیر نه کېږي، نو ځکه باید د (افغانۍ) نوم بدل شي. استاد سیاف ورته وویل: ((یکي افغان است که نام ملت است یکی افغانی است که نام پیسه است این که ایرانیها فرق شان کرده نمیتواند مشکل آنها است اگر نه در بین این دو کلمه فرق وجود دارد، مشکل ندارد.))

د طالبانو نظام تر سقوط وروسته د محسني او ایران اړیکي بیا پسې خواړه شول، ایران د افغانستان د بهرنیو چارو وزارت له لارې پر کرزي فشار راوړ چې دوی ته د کابل ښار په زړه کې ځای ورکړي چې یوه مدرسه په کې تاسیس کړي. ایران دا ځمکه د شیخ محمداصف محسني په واسطه او د هغه په نامه، حبیبې لېسې ته مخامخ (د خوشال خان لېسې اړونده ځمکه) په وړیا ډول ترلاسه کړه، ټوله (۱۸) جریبه ځمکه وه. دوه جریبه نوره یې هم

ورسره الحاق کړه او په دې ډول شل جریبه ځمکه د محسنی صیب په واک کې ورکړل شوه. ایران په دې ځمکه کې د لوی علمي او مذهبي مرکز پر جوړولو لاس پورې کړ او د څو کلونو په ترڅ کې یې دلته یو لوی کمپلکس جوړ کړ چې ویل کېږي نږدې (سل میلیونه) ډالره لگښت پرې راغلی دی. دې مرکز ته د (حوزه علمیه خاتم النبیین) مرکز نوم ورکړ شو، د طالبانو نظام تر سقوط وروسته د کرزي د نظام به اوایلو کې محسنی تر یوه حده په سیاسي مسایلو کې گوتې وهلې، خو د پورته یاد مرکز په جوړېدو سره یې ورو ورو له سیاسي مسایلو سره واټن ونیو او د ایران په مرسته د جوړ شوي (تمدن) ټلوېزیون له لارې یې خپل مذهبي تبلیغ ته دوام ورکړ.

خاتم النبیین مرکز اوس پوهنتون، ټلوېزیون، کتابتون او صدري روغتون لري او پر یوه غټ او لوی مرکز بدل شوی دی. پر پخواني لگښت سربېره نور ورځنۍ لگښت هم لري چې ویل کېږي د ایران له خوا تمویلېږي. هېڅ بهرني هېواد په افغانستان کې په فرهنګي او مذهبي کچه دومره پانگونه نه ده کړې، لکه ایران چې دلته په مذهبي او فرهنګي ډګر کې کړې ده.

یو شمېر سیاسي کتونکي په دې نظر دي چې ایران دلته اوږدمهاله ستراتیژي لري او دا مرکز به یو وخت په افغانستان کې د مذهبي نفاق پر یوې اساسي هستې بدل شي. د کرزي په حکومت کې ایران خلاص لاس لري، ایران د خپلو پلویانو له لارې په حکومت کې پراخ نفوذ لري. محسنی هم له وزارت نه نیولې تر ولایته پورې په حکومت کې خپله ونډه لرله، زوی یې د کابل د والي په توګه او تنظیمي افرادو یې د والیانو او وزیرانو په توګه څوکی نیولي دي. که تنظیمي او سیاسي مجبوریتونه او ضرورتونه یوې خواته پرېږدو او همدارنګه مذهبي لېوالتیا او تړښت په پام کې ونه نیسو، نو محسنی د ټول هېواد په کچه د یو لوی دیني عالم په توګه یادولای شو، د جنگ په انډول یې د سولې خوښونې روحیه پیاوړې وه او په دې برخه کې یې ځینې ګامونه هم پورته کړي دي. ده کرزي ته (وراره) او کرزي ورته د (تره) خطاب

کاوه، دې ظاهري پيوند هم محسني ته د دې لاره اواره کړې ده چې په ارامه فضا کې د خپلو موخو د تطبیق لپاره گامونه پورته کړي.

۶- استاد محمد اکبري: استاد محمد اکبري د شيعه افغانانو د مشرانو له جملې څخه يو دی. د شيعه گوند (وحدت حزب) د يوې ځانگې مشري کوي. له کریم خلیلي سره اختلاف لري او له محقق څخه یې هم لاره څه

(استاد محمد اکبري)

ناڅه جلا برېښي. اکبري څه ناڅه (ماويستي) افکار هم درلودل، د تنظيمي جگړو پر مهال یې د اسلامي جمعیت، رباني+مسعود لمن نیولې وه. اکبري هغه وخت په دې نظر و چې دوی په یو قومي اقلیت پورې تړلي دي، قومي لږکي ته د یوه اصل په توگه په کار دي چې له حاکمیت سره په مخالفت کې واقع نه شي، دا کار دوی ته په زیان تمامېږي او که دوی

له حاکمیت سره اوسي، دوی ډېره گټه کوي، هر څوک چې په حاکمیت کې وي، مهمه نه ده خو که دوی ورسره په تفاهم کې وي، نو دوی ترې امتیاز ترلاسه کولای شي. له مزارې او خلیلي سره د ده د اختلاف یو دلیل دا و چې مور باید د رباني او مسعود پرضد جگړې ته داخل نه شو. د قدرت او مشرتابه پر سر اصلاً د حکمتیار او رباني تر منځ جگړه روانه ده، مور ته خو غیر له هغې هم مشرتوب نه رارسېږي، نه یې مور دعوه کوو او نه یې اوس جوگه یو، نو څه ضرورت دی چې مور د یوه لوري په گټه او د بل پرضد جگړه وکړو. د اکبري دا دریځ هغه مهال د نظار شورا په گټه تمامېده، نو ځکه خو جمعیت د اکبري ملاتړ کاوه. خو د اکبري له دلایلو سره سره اکثره هزاره گانو د هغه ملا ونه تړله او تر مزارې وروسته خلیلي د مزارې د ځایناستي په توگه پاتې او د

هزاره گانو له ملاتړه برخمن شو.

کله چې طالبان راپیدا شول او جگړه مار تنظیمونه یې له کابله پسې واخیستل، نو اکبري هم بامیانو ته پناه یوړه، کله چې طالبان بامیانو ته نږدې شول، نو اکبري له طالبانو سره د تفاهم لاره ونيوه. په هزاره مشرانو کې دی لومړی شخص و چې طالبانو ته ورتسلیم شو. کله چې طالبانو په مزارشريف کې د یوې توطیې له مخې لومړی ځل ماته وخوړه، نو اکبري فکر وکړ چې طالبان نور د تل لپاره مات شول، بېرته یې خپل لوری بدل کړ، مزار ته داخل شو او پلویانو یې ولیکل چې: ((استاد اکبري به طور فاتحانه وارد شهر مزار شريف گردید)). اکبري داسې یو شخصیت دی چې وخت ته منتظر دی؛ چېرته دې بڼه هلته دې شپه. محمداکبري د طالبانو تر سقوط وروسته بیا د شان او شوکت خاوند شو، خو نه د محقق او خلیلي په کچه، د کرزي دربار ته یې لاره لرله، خو ډېره نه. اکبري د ولسي جرگې په (۱۵) او (۱۶) دوره کې د بامیانو د خلکو د استازي په توگه دنده اجرا کړه. دا مهال د ولسي جرگې پر غړیتوب سربېره د جهادي مشرتوب له امتیازه هم برخمن و. د جهادي مشرانو په ډله کې به د ارگ په مهمو غونډو کې حاضر و. خو د مالي امتیازاتو په لوب او تالان کې یې د نورو په اصطلاح مشرانو په څېر پراخه ونډه نه لرله. اکبري د محقق په شان دا مهال پټ او ښکاره وسلوال هم نه درلودل چې کرزی باج ورکولو ته مجبور کړي، البته ځینې افراد یې د حکومت په بېلابېلو څوکیو کې ورته گومارلي وو. اکبري د کرزي په واکمنۍ کې متشدد رول ادا نه کړ، د یوه نسبتاً آرام شخص په توگه یې سیاسي مبارزې ته دوام ورکړ.

۷- حاجي محمد محقق: حاجي محمد محقق ځان د جهادي مشرانو په ډله کې شمېري، دا چې د جهاد په کلونو کې یې څومره عمر درلود، جهاد یې کړی او که نه، ډېر یې کړی او که کم او هغه وخت یې مشرتوب پرغاړه و او که یو عادي مجاهد و، یا نه؟؟ دا هغه پوښتنې دي چې دقیق او اوږده

تفصیل ته اړتیا لري. خو دلته غواړم په لنډیز سره پر ځینو مسایلو رڼا واچوم. د جهاد په لومړیو کلونو کې اصلاً د (حاجي محمد محقق) په نامه کوم څوک د نامتو مجاهد او قومندان په توګه هېڅ مطرح نه و. د جهاد تر وروستیو کلونو پورې همدا حال و، له افغانستانه د روسانو د وتلو پر مهال ایران شیعہ

(حاجي محمد محقق)

ګوندونه د (حزب وحدت اسلامي افغانستان) په نامه په یوه ټلواله کې راټول کړل، عبدالعلي مزاری یې د مشر په توګه ورته غوره کړ او محقق هم د همدغه عبدالعلي مزاری د یوه سیمه ییز قومندان په توګه په خپله سیمه کې پر نظامي فعالیتونو مصروف پاتې شو. دا هغه مهال و چې نور نو روسان په افغانستان کې نه وو او جهاد هم هغه پخوانی رنگ او خوند نه درلود.

عبدالعلي مزاری، جنرال دوستم او احمدشاه مسعود د جبل السراج تړون له لارې د ملګرو ملتونو د سولې پلان شنې او په کابل کې یې له خپلو نورو ستمي او پرچمي موټلفینو سره د ائتلاف او نظامي کودتا له لارې د ډاکتر نجیب الله حکومت ړنګ کړ. څه موده دې ائتلاف دوام وکړ او لږه موده وروسته د عبدالعلي مزاری تر مشرۍ لاندې د وحدت حزب، نظارشورا او د هغو د موټلفو ډلو تر منځ په کابل کې خونړي جنګونه ونښتل، په کابل کې ډېرې وړانۍ او ویجاړۍ رامنځته شوې، مزاری مجبور و چې په بېلابېلو سیمو کې له خپلو قومندانانو څخه افراد وغواړي او په کابل کې یې وجنګوي. محقق هم دا مهال ځینې افراد د جنګ ډګر ته راولېږل، که څه هم دی د کابل په جنګونو کې په خپله شخصاً شامل نه و، خو افرادو یې په کې ونډه

لرله، کله چې طالبان راوتوکېدل، نو په بلخ، سمنگانو او ځینو نورو سیمو کې د محقق افرادو د طالبانو پر وړاندې جگړې ته لاس کړ. دا مهال محقق د ایران د زیاتې پاملرنې وړ وگرځېد، خصوصاً په مزارشریف کې د طالبانو تر لومړۍ ماتې وروسته چې د طالبانو د سادګۍ، (محقق، جنرال مالک، نظار شورا) او نورو ډلو او اشخاصو د ائتلاف او توطیې نتیجه وه، دا مهال نو محقق ایرانیانو ته زیات مطرح شو. وروسته وروسته د محقق په سر کې د مشرۍ هوا وچلېدله او د همدې وحدت حزب د نوم په لږ تغیر (حزب وحدت اسلامي مردم افغانستان) په نامه یې بله څانګه جوړه او ځان یې د مشر په توګه غوره کړ. محقق له دوستم او احمدشاه مسعود سره خپل اړیکې لاپسې مضبوط کړل او د طالبانو پر وړاندې یې ګډ دريځ خپل کړ.

کله چې د طالبانو نظام ړنګ شو، نو محقق د نورو پوځي او سیاسي مشرانو په توګه مطرح شو، د بن په کنفرانس کې د ګډونوال او بیا وروسته په حکومت کې د برخوال په توګه څرګند شو. له کومې ورځې چې محقق سیاسي او پوځي ډګر ته داخل شوی، نو یوه ورځ یې هم د هزاره قوم د حقوقو شعار له خولې څخه نه دی غورځولی. په موقته اداره کې د پلان د وزیر په توګه او بیا وروسته د ولسي جرګې په (۱۵) او (۱۶) دوره کې د کابل د خلکو د استازي په توګه یې دنده اجرا کړې ده. له کرزي سره یې ښکاره مخالفت او پټ موافقت دواړه تجربې لرلې دي. محقق په ولسي جرګه کې د وکیل او د خپل حزب د مشر په توګه په حکومت او سیاست کې خپل خاص امتیازات درلودل. ترانسپورت وزارت تر ډېره وخته د محقق سهم ګڼل کېده او د ځینو خلکو له خولې هره میاشت (۵۰) زره ډالره د محقق خزانې ته له همدې لارې ورزېرمه کېدل. پر دې سربېره محقق د جهادي مشرانو له خاصو امتیازاتو هم برخمن و، (۷۴) تنه باډیګاردان یې هم درلودل چې معاش او ترفیعات یې د ملي امنیت د ادارې د لسم ریاست له خوا ورکول کېدل او افراد ورته محقق معرفي کول. د محقق په هر څرګند مخالف پسې یو پټ امتیازي موافقت ملګری و. کله چې به محقق د اعتصاب، اعتراض او یا مظاهري په پلمه خپله چیغه پورته کړه، نو ورځ وروسته به په ارګ کې د کرزي خاص مېلمه و، سهار چای به یې د ده په دفتر کې وڅښه او بیا به د

محقق خولې ته خوږه ورورسېدله. یوه ورځ محقق په یوه اعتراضیه غونډه کې کرزي ته سختې سپوره کلمې استعمال کړې، په سبا یې ارگ کې مېلمه و، د کنځلو موعضه یې (دوه مرمۍ ضد گاډي) شول چې هر یو یې (یو لک ډالره) قیمت درلود. کله چې زه پر دې مسله خبر شوم، نو د داودزي صیب دفتر ته ورپورته شوم. (موټر د داودزي له لارې ورکړل شوي وو). هغه ته مې وویل ولې؟ هغه موسکې شو، والله د رییس صیب مجبوریت و. ما ورته ویل عجیبه اپوزېشن او عجیب حکومت، یو څوک چې کنځل کوي هغه ته مرمۍ ضد موټر ورکول کېږي او یو څوک چې د نظام ستنې ټینګوي هغه له نظامه ګوښه کېږي. ما داودزي صیب ته وویل، دغه دوه موټر مو چې یو واقعي جهادي قومندان ته ورکړي وای، محقق یې درته لاس تړلی دلته راوسته، ټول عمر به یې له کنځلو بېغمه وئ. هغه وویل: ((والله دا نو د رییس صیب کارونه دي، موږ په کې څه نه شو ویلای.

محقق د خپل مخالفت په وجه په سلګونو ډالرو امتیازات اخیستي چې له یوې برخې څخه یې کېدی شي ولس خبر وي. محقق افغانستان کې هره سیاسي، اقتصادي او ټولنیزه موضوع په قومیت پورې تړله او په ډېره سپین سترګۍ سره یې قومي مسایلو او شخړو ته لمن وهله. دې کار د محقق موضوعي فقر څرګند او په قومي مسایلو پرتله بل پلان او شعار نه لري.

د کوچیانو او یو شمېر هزاره ګانو په موضوع کې ده په ډېره سپین سترګۍ سره د غذايي اعتصاب غږ پورته کړ او بیا یې له دې لارې هم ډېر زیات نامشروع امتیازات ترلاسه کړل. محقق، د جمهوري ریاست په لومړي پړاو کې په دې خاطر ځان کانديد کړ، چې د کرزي په وجود کې د بل هزاره (خليلي) څوکۍ خو هسې هم خوندي ده، هزاره ګان به په ډېر راحت او اتومات ډول ده ته رایه ورکړي او دی به بیا له دې موقف څخه د خپل مشرتابه لپاره اعظمي ګټه پورته کړي.

محقق او ځینې نور جنګسالاران د کرزي پر روحياتو، مجبوریتونو او د حکومتولۍ پر چلند تر هر چا ښه پوهېدل: (مخالفت وکړه امتیاز واخله)! له نظر شورا پرته به د محقق په شان ډېر کم نور قومندانان پیدا شي چې د موافقت او مخالفت دومره اوږد پړاو یې وهلی وي. محقق په ملي شورا او

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

نورو غونډو کې په څرگند ډول د پښتو ژبې مخالفت کړی او په ډاگه یې په افغانستان کې د ایران پالیسي تعقیب او تائید کړې ده. د محقق له ټولو ناکانونه کړنو او نامشروع غوښتنو سره سره هغه په هزاره قوم کې د نفوذ خاوند دی او له همدې نفوذ څخه په گټې اخیستنې یې ځان مطرح کړی، که څه هم د ده دا عمل په راتلونکي کې هزاره قوم له نورو قومونو سره مخامخولای شي، خو محقق لا تردې دمه د قومیت له شعار پرته بله موضوع نه لري، چې ځان پرې لوړ مقام او موقف ته ورسوي.

د پورتنیو یادو اشخاصو ترڅنگ یو شمېر نور پخواني جهادي قومندانان او سیمه ییز بانفوذ اشخاص هم وو چې د کرزي له حکومته یې خپل باج اخیسته او یا یې ورسره کله مخالفت او کله جوړجاړی درلود، لکه سید حسین انوري، سید مصطفی کاظمي، گل اغا شېرزي، محمد اسمعیل خان، عطا محمد نور او نور چې دلته یې له تفصیل څخه تېرېږو.

اتم خپرکي

له ولسمشر سره ځانگړې کتنې

له ولسمشر کرزي سره وخت اخیستل څه اسانه کار نه و، هغه وخت چې زه په جلال اباد کې وم (۱۳۸۱-۱۳۸۴ ل) کلونه، نو ولسمشر سره مې ښه روابط درلودل. نږدې هره میاشت مې یو ځانگړی ملاقات کولای شو، خو کله چې کابل ته راغلم او په تېره بیا په امنیت شورا دفتر کې مقرر شوم، په پیل کې ځانگړي ملاقاتونه اسانه وو، خو وروسته وروسته بیا د وخت په تېرېدو سره سخت شول. له جلال اباده کابل ته د راتگ تر وخته د نږدې دوو کلونو په بهیر کې ما له ولسمشر کرزي سره تقریباً (۱۳) بېلابېل ملاقاتونه کړي وو، اکثره مې د کاغذ پرمخ لیکلي وو، د یادښتونو په ساتنه کې زما له ډېر احتیاط سره سره بیا مې هم د هغو ملاقاتونو متنونه د دې اثر د لیکلو پر وخت ترلاسه نه کړای شول، که څه هم دا یادښتونه مې ډېر وپلټل خو بیا مې هم پیدا نه کړای شول، خو ځینې مهمې خبرې مې د حافظې په زور په نورو یادښتونو کې ترې راواخیستې. کله چې مې جمهوري ریاست کې رسمي دنده پیل کړه، ځینې یادښتونه مې پر خپل وخت خوندي کړل، له ځای، وخت او نېټې سره، ځینې مې حافظې ته وسپارل، خو بیا هم ځینې داسې خبرې چې لا هم مهمې وې د زمانې باد راڅخه یورې، ما تر خپله وسه خپلې هلې ځلې وکړې، ځینې ځانگړي ملاقاتونه او د هغوی غټه منځپانگه مې خوندي کړل، دلته یې درنو لوستونکو ته وړاندې کوم، خدای دې وکړي د تاریخ لیکني د خامو موادو په توگه ترې گټه واخیستل شي او یا هم لږ تر لږه د ولسمشر کرزي د دربار ځینې گوټونه روښانه کړي. نورو افغانانو او په ټوله کې ټولو

انسانانو ته مې پیغام دا دی چې که په داسې حساسو دفترونو او ځایونو کې کار کوي، نو د قلم څوکه دې د خپل تقرر له هماغې لومړۍ ورځې څخه ښه تېره کړي، خپل ټول هغه یادښتونه چې حال او راتلونکي نسل ته پیغام ولري، په ترتیب سره وليکي او د تاریخ حافظې ته دې وسپاري. په داسې ځایونو او دفترونو کې رښتیا هم ځینې داسې مسایل پېښېږي چې لیکل او ارزول یې نه یوازې اوسني پښت، بلکې راتلونکو نسلونو ته خورا گټور دي، د الهام او پیغام د سرچینو په توگه کار ورکوي او بل نسل او راتلونکي واکمن پرې د خپلو گڼو احتمالي تېروتنو مخه نیولای شي. د کومو ځانگړو ملاقاتونو یادښتونه چې ما خوندي کړي، غواړم ځینې مهم یې دلته وړاندې کړم:

د ولسمشرۍ دویمې ټاکنې

له نن (۱۳۸۸ل) کال څخه پنځه کاله وړاندې، یانې د جمهوري ریاست تر لومړي ځل ټاکنو دمخه د انتقالی ادارې رییس بناغلي حامدکرزي زه (یون) له جلال اباد څخه کابل ته غوښتی وم، مازیگر ناوخته مهال و، د جمهوري ریاست د لومړۍ نمبر مانۍ (د جمهور رییس کور) په لوی حویلي کې پلي گرځېدو، هغه وخت بناغلي کرزي صیب ماته وویل چې دلته مې ځکه راوغوښتې چې په دې ازاده فضا کې ازادې خبرې وکړو، بناغلي کرزي زه په خبرو کې پوه کړم چې د ده په خاص کاري دفتر کې ازادې خبرې نه شي کېدی، مانا دا چې هلته د ثبت وسایل شته چې کېدی شي خاصې خبرې بل ځای ته انتقال شي. دا چې هغه وخت ما بناغلي کرزي ته د انتخاباتو په باب څه وویل او ده راته څه وویل دې ته مې په یو بېل بحث کې، چې جلا لیکل شوی، اشاره کړې. خو نن ورځ د (۱۳۸۸ل) کال د غبرگولي میاشت او د جمعې مبارکه ورځ ده او انتخاباتو ته پوره دوه میاشتې پاتې دي، زه بیا جمهور رییس خپل حضور ته بللی يم، د ملاقات ځای همغه دی، خو پر دومره توپیر چې پنځه کاله په کې واټن دی، هغه ملاقات مازیگر مهال و او دا ملاقات سهار پر (۹) بجې دی. ولسمشر د پنجشنبې پر ورځ ماسپین له سناتورانو څخه د غونډې د خلاصۍ پر مهال ځان سره دفتر ته بوتللم، خو څرنگه چې هلته درې څلور مشاور وزیران ترې راتاو وو، نو ماته یې وویل چې دوی هم دي او ښه سترې هم يم، پراخ مجلس نه شو کولای، نو سبا سهار د جای پر مهال کور ته راشه، جای به هم وڅښو او ښه ازاد گپ به هم ولگوو. خپل یو سکرتز (عزت) ته یې وویل: یون صیب لپاره سبا ته پروگرام جوړ کړه، هغه وویل په سترگو، جمهور رییس نه مې خدای پاماني واخیسته

او د خپل دفتر پر لوري رهي شوم.

د جمعې ورځ سهار اته نیمې بجې خپل دفتر (د ملي امنیت شورا دفتر) ته لاړم، لس پنځه لس دقیقې په دفتر کې وم، په یوه پاڼه کې مې هغه مهم مسایل ولیکل، چې له جمهور رییس سره یې باید په خبرو کې مطرح کړم. په دې یادښت کې دغه لاندې موضوعگانې شاملې وې:

- د انتخاباتو د کمپاین څرنگوالی
- د انتخاباتو لپاره د اوسنیو دفترونو ترڅنګ د نورو متبادلو دفترونو پرانیستل.
- په ختیزو ولایتونو کې د انتخاباتو د څرنگوالي د ښه والي لپاره وړاندیزونه.
- په اوسنیو انتخاباتو کې د جمهور رییس د موثلفینو د غوښتنو جانبي تاثیرات.
- د انتخاباتو د نتایجو یوه احتمالي ارزونه.
- په آینده حکومت کې د موثلفینو تر حده زیاتو غوښتنو مهارول.
- له ډاکتر انوارالحق احدي، ډاکتر اشرف غني احمدزي او ځینو نورو کانديدانو سره خبرې اترې او د هغوی اینده برخلیک.
- د ژوندون ټلوېزیون د جوړولو لپاره خبرې اترې او ځینې نور مسایل شامل وو.

پنځه لس کم (۹) بجې د ملي امنیت شورا دفتر څخه د جمهور رییس د استوګنځي پر لوري پلی و خوځېدم، د امنیت شورا دفتر د جمهور رییس د کاري دفتر (گلخانې ماڼۍ) ته مخامخ موقعیت لري، ښي لاس ته یوه ځانګړې لاره ده چې جمهور رییس هر سهار له همنې لارې له خپل استوګنځي (لومړي نمبر قصر) څخه خپل دفتر ته راځي. دا زما څلورم ځل دی چې د جمهور رییس استوګنځي ته ځم. نو لاره کې بلد وم، تر دې ځایه بیا د

جمهور رییس تر استوگنځي درې ځایه عسکر ولاړ دي، خو دومره ډېر نه؛ هره غره کې یو یا دوه تنه عسکر، فضا ډېره ارامه ده، د جمعې ورځ خو بېخي ارامي ده. دویمې پېره دار خونې ته چې ورغلم، دوه عسکر په کې وو، یو له غرفې راووت، ماته یې وویل چېرته ځې؟ ما وویل رییس صیب غوښتی یم، هغه لکه چې خبر نه و، (عزت) ته مې تېلفون وکړ، هغه په تېلفون کې ژر ورسره خبرې وکړې. لږ څه وړاندې هغه بلې غرفې ته، چې دوه عسکر په کې ولاړ وو، راته یې وویل هغو ته لاړ شه، هغوی د لومړي نمبر قصر د ودانۍ مخې ته ولاړ وو. هلته لارم، ډېر پاک، بانزاکته او باسلیقه عسکر وو. تر سترې مشي وروسته مې ورته وویل چې رییس صیب غوښتی یم، هغوی خبر وو، یو عسکر وویل: زه درسره لاړ شم، که خپله بلد یې، ما ویل نه که یو بلد کس راسره لاړ شي، ښه به وي، ده وویل ډېره ښه ده، دروازه یې بېرته کړه، لږه شېبه وروسته (نیازمند صیب) راغی، (دی په لومړي نمبر قصر کې رییس صیب ته نږدې یو کارکوونکی دی) ده سترې مشي راکړل، زه یې پېژندلم، دواړه یوځای د قصر مخې ته تر شنو ونو لاندې یو مېز ته، چې سپینه پرده پرې غوړېدلې وه لاړو. څلور څوکۍ او دوه واړه مېزونه ایښي وو، د سهارنۍ لپاره مناسب ځای برابر شوی و، ښه پاک او سوتره و، خو د پخوانیو او یا هم ځینو نورو اوسنیو پاچایانو په شان ډېر مجلل نه وو، ساده خو پاک. شین او تور ځای، د تازه مېوې اوبه (شربت)، گرمه وچه ډوډۍ، مربا او شات پر مېز ایښي وو او وروسته یې په غوړیو کې پخې کړې هگۍ هم راوړې. پنځه کم (۹) بجې پر څوکۍ کېناستم، دې وخت کې د جمهور رییس یو بل امنیتي کس راغی، په شخصي جامو کې و، غالباً چې د جمهور رییس خپلوان به و، په کندهارۍ لهجه یې خبرې کولې، زما څنگ ته راغی، ماته یې سترې مشي راکړل، مخاږه یې په لاس کې وه، زه پر څوکۍ ناست وم او دی زما څنگ ته ودرېد، ماته یې وویل یون صیب هغه اسلام اباد ته چې تللی وې، نه، (سلیمان لایق) او (صدیق چکري) چې په خیبر تلوېزيون کې وئ، مرکه مو

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

وه، ماته يې ډېر خوند راكړ، سخت ځوابونه دې وركړل، داسې خوند يې وكئ، چې زموږ ټولو انډيوالانو خوښ كړل. همدې خبرو كې وو چې ما ورته وويل دلته د مرغانو ډېر ښه اوازونه نه دي؟ او بل دا ساحه دومره ښكلې شوې چې بېخي سړی فكر كوي په اروپا كې ناست وي، مخكې چې زه راغلی وم دا ساحه دومره ښكلې نه وه، ده وويل: ((دلته ډېر كار وشو رښتيا هم پخوا داسې نه وه، دلته طاوسان هم وو او كيكړې هم، خو هغه ما يوړل، ډېرې زياتې چغې به يې وهلې، دا ټوله فضا به يې نا ارامه كړې وه...)) همدې خبرو كې وو چې جمهور رييس له كوره رابهر شو، يو شل متره لړې يې پرما غږ وكړ: ((يون صيب مولا دې راوله!!)) زه د احترام په خاطر يو څو متره مخې ته ورغلم، غږ يې وكړ: ((اوه عجيبه كندهارۍ غاړه دې پيدا كړې)) ما ويل دا شېرزي صيب راته راكړې، ده وويل ((عجيبه ښكلې ده، شېرزی دا غاړې ډېرې خوښوي.)) ټينگ روغېر يې راسره وكړ، امنيتي كس ته يې غږ كړ: ((هلئ ژر شئ د يون صيب څوكۍ زما څنگ ته كېږدئ، چې دا مخامخ

(محمد اسمعیل یون)

(ولسمشر حامد كرزى)

ونې هم وگوري او مجلس هم سره وكړو.)((خدمه وو ته يې وويل هلئ ژر شئ راوړئ شيان، هغوى وويل هر څه تيار دي صيب، جمهور رييس ماته وويل څه شى خورې؟ ما ويل هر څه دلته شته په خپله خوښه يې خورم، خدمه وو په غوږيو كې پخ كړې هگۍ هم راوړې، زموږ په گيلاسونو كې يې

چای واچوه او رییس صیب زما د کورني ژوند او د کور د غړو تر پوښتنې وروسته پر خبرو پیل وکړ، چای مو هم څښه او خبرې مو هم کولې، ما تر هر څه دمخه د خپل یادښت پاڼه راواخیسته پر زنگانه مې کېښوده.

لومړی ما ورته وویل چې د تېرو ټاکنو نتیجه باید بیا تکرار نه شي، چې یو څوک دې هېڅ رایې رانه وړي، خو بیا دې هم په حکومت کې تر ټولو زیات مطرح وي. بله خبره مې دا وکړه، اوس چې د ټاکنیزو مبارزو لپاره کوم دفترونه جوړ شوي او کوم کسان یې مشري کوي، دا بیا پر تنظیمونو وېشل شوي، پر دوی ټول خلک نه راټولېږي او نه دوی د دې وړتیا لري چې ټول خلک پر ځان راټول کړي او یا د ټاکنو منجمنټ وکړي. ښه لاره دا ده چې د دوی پر وړاندې متبادل دفترونه جوړ شي، کوم کسان چې دوی یې نه شي جذبولای، همدا متبادل دفترونه به یې راجذب کړي چې څوک خواږدي او بهر پاتې نه شي. دا ځل ټاکنې تر هغو تېرو یو څه مشکلي دي. ختیځو ولایتونو کې ټاکنیزو دفترونو ته هم باید زیاته پاملرنه وشي، هلته اختلافات ډېر دي، خپلمنځي اختلافات، البته ستاسو د ټاکنې او تائید په برخه کې ډېر اختلافات نه شته، خو له داسې میتود څخه باید کار واخیستل شي چې ستاسو د دوو پلویانو تر منځ د اختلافاتو له امله ستاسو رایو ته زیان پېښ نه شي، داسې نه شي چې یو په غېږ کې ونیول شي او بل خواږدی شي. ستاسو د نورو موثلفینو ناقانونه او لوړو غوښتنو ته هم باید ډېره توجه وشي، چا سره داسې ژمنې ونه شي چې د نورو خواوو د خفگان سبب شي او یا هم په راتلونکي کې د هغو د پوره کولو امکان نه وي، د بریالیتوب په حالت کې هم باید د غوښتنو او واقعیتونو تر منځ تعادل رامنځته شي. له ډاکتر انوالحق احدي، ډاکتر اشرف غني، میرویس یاسیني او ځینو نورو کانديدانو سره باید خبرې اترې وشي، که له خپلې کانديدۍ تېر شي ښه به وي. کله چې د جمهور رییس د خبرو وار راغی، نو هغه دا ځل د تېر په انډول څه زیاتې اندېښنې لرلې، هغه وویل: ((خو ورځې مخکې ماته استاد رباني راغی، راته

یې وویل چې زه همکارۍ ته تیار یم، ما استاد ته وویل چې دې خلکو (هدف یې نظار شورا وه) تاسو سره چندان ښه نه دي کړي، نو تا ولې د دوی لمن نیولې، استاد رباني وویل، اصلي خبره دا ده چې په دې نظام (ریاستي نظام) کې موږ خپل حضور نه شو لیدلی، سیستم باید بدل شي، د استاد رباني هدف دا و چې سیستم باید نامتمرکز شي، د ولسوالیو شوراگانو او ولایتي شوراگانو ته باید زیات واک ورکړل شي او په نهایت کې نظام باید پارلماني بڼه خپله کړي.)) دامهال ما ولسمشر ته وویل: «استاد رباني تاسو سره له صداقت څخه کار نه اخلې، د هغه ټول عمر په دې چل و فریب کې تېر شوی، هغه تا سره همکاري نه کوي او که کوي یې هم، نو د ډېر غټ امتیاز په مقابل کې به وي، د دې پرځای چې موږ بیا جمعیت سره خبرې وکړو، ښه به وي چې پر خپلو طبیعي متحدینو کار وکړو.» کرزي صیب وویل: ((دا خلک ټول بهرنیانو سره اړیکې لري، داسې خو به نه وي چې هغوی ورته دا خبرې غوږ کې اینه وي، زما تشویش په دې کې دی. پاتې شوه د احدي صیب خبره هغه کېدی شي، تر پایه ونه درېږي، ډاکتر اشرف غني تر پایه ودرېږي، هغه ټاکنې نه شي گټلای، خو رایې کمولی شي، خارجیانو ودرولی چې زما رایې راخرابې کړي، هغه د دې کار لپاره مناسب هم نه دی، اوسپله هم نه لري، مریض هم دی، که انتخابات بایلي، څادر به پر اوږه کړي او ځي به دې وطن نه، چندان بندو واز نه دی، چې په دې وطن کې پاتې شي یا پاتې نه شي، پاتې شو یاسیني، هغه یو بزنس مین دی، کوم غټ ملي شعور نه لري، انتخابات خو نه شي گټلای او چې بایلوي یې هم، تاوان نه کوي، چا چې ودرولی، هغوی به ورته تاوان ورکوي، که ناکام شو خو بیا به هم تجارت وي، بزنس به وي، دا قرارداد واخله، هغه واخله، شهرت ته به ورسېږي، دوه درې قراردادونه یې چې واخیستل، خپل مصارف باسي، هغه د نور شي په کیسه کې هم نه دی. دا نور کاندیدان هم داسې درواخله، یوازې بشر دوست څه رایې گټلای شي...)) ما ورته وویل: «اصلي سیال خو معلوم دی، که

تاسې پر دې بريالي شئ چې په حکومت کې د ډاکتر عبدالله عبدالله د پلویانو د لاسوهنې مخه ونیسئ، نو د ده د کامیابېدو چانس ډېر را کمېږي. حقیقت خو دا دی چې یو شمېر خلک تاسو څخه هم خواږدي دي، خو کله چې عبدالله وگوري چې ستاسو په مقابل کې ولاړ دی، خلک فکر کوي چې تر هغه بیا هم تاسو ښه یاستئ، نو دا کار تاته گټه رسوي، په واقعیت کې د (عبدالله) د ډلې تېره ماضي د دې سبب کېږي چې خلک تاسو ته متمایل شي.

خلک فکر کوي چې د عبدالله د ډلې په بريالیتوب سره افغانستان یوځل بیا گډوډۍ ته ځي، نو تر گډوډۍ خو دا اوسنی حالت هم ښه دی. ولسمشر هم زما له خبرو سره موافق و، ما ورته وویل: «که داځل دې ټاکنې وگټلې، نو هیله لرم چې پخواني مصلحتونه بیا تکرار نه شي.» ده وویل: «هغه تېره دوره د (سردسازۍ) مرحله وه او دا بله د (کار یا بازسازۍ) ده.» ما ویل کاشکې همداسې وشي.

پر یو لړ نورو مسایلو مو هم خبرې وکړې، د ژوندون ټلوېزيون د جوړولو په باب هم خبرې وشوې. ولسمشر راته وویل، زه به ځینو تجارانو سره خبرې وکړم چې مرسته درسه وکړي او ټلوېزيون دې در جوړ شي.

یو یو نیم ساعت به سره ناست وو، خو کله چې به د چای د تازه کولو لپار خدمې راغلې، نو ولسمشر به خبرې غلې کړلې او خبره به یې پر بلې واړوله.

تر اوږده بحث وروسته مې ورڅخه خدای پاماني واخيسته او د خپل کور پر لوري را رهي شوم.

د نوي پارلمان د جوړېدو خطرونه او له جمهور ریس سره کتنه

دا یادښت مې د (۱۳۸۹ل) کال د (۹) میاشتې پر (۴) مه نېټه لیکلی دی.

د افغانستان د ولسي جرگې لپاره د (۱۳۸۹ل) کال ټاکنې پر داسې مهال تر سره شوې چې د هېواد په یو زیات شمېر ولایتونو کې گڼې امنیتي ستونزې وې، په دې ډول شرایطو کې د خلکو د پراخ گډون امکان ډېر کم و. د انتخاباتو د مستقل کمیسیون پر مشرتابه هم ډېر شکونه وو، چې قومي او سیمه ییز تمایلات لري، د کورنیو سیاسي ډلو او د بهرنیو لاسونو د مداخلې پراخ امکانات او احتمالات وو، نو په دې وجه یو زیات شمېر ملتپال شنونکي په دې نظر وو، چې په داسې شرایطو کې عادلانه انتخابات ناشوني دي او د نا عادلانه انتخاباتو تر سره کول به هېواد له لوی بحران سره مخامخ کړي.

کله چې د انتخاباتو کمیسیون غړي او مشرتابه هڅت ټاکل کېدل، نو ما ډېره هڅه وکړه چې جمهور ریس وگورم او خپل نظر ورته څرگند کړم، خو زمینه برابره نه شوه، بیا مې له بېلابېلو لارو پیغام ورولېږه چې د انتخاباتو د مستقل کمیسیون غړي او ریس باید په بشپړ ډول بې طرفه او مسلکي اشخاص وي، خصوصاً د هغو تنظیمونو غړي نه وي چې د قدرت مدعیان دي، قومي او سمني تمایلات لري. دا مهال یوازې د اسلامي جمعیت تنظیم، له کرزي سره د جمهوري ریاست پر لومړۍ څوکۍ په رقابت کې و، زما ډېر تشویش همدې ډلې ته و، خو لکه څنګه چې زما اندېښنه، اټکل او وېره وه، کرزي صیب همغسې وکړل. د جهادي رهبرانو یوه غونډه یې راوغوښته، د اسلامي جمعیت مشرانو: رباني، فهیم، قانوني، عبدالله او نورو لا وار دمخه

مشوره کړې وه، چې د خپلې ډلې غړي ته به د مشرتابه لپاره زمينه برابروي، کرزي صيب چې د جمهوري رياست د څوکۍ له نيولو بېخه شوی و، پارلماني ټاکنې يې د خپل مقام لپاره لومړۍ او اساسي خطر نه گانه، اسلامي جمعيت ته يې لا هم نور امتياز ورکاوه، چې لا ورڅخه خوشاله (!) شي. د جهادي مشرانو په غونډه کې فهميد د (حضرت مجددي او استاد سياف) په خوله د (فضل احمد معنوي) د ريس کېدو وړاندیز وکړ. ډاکټر رنگين دادفر سپنتا (د ملي امنيت مشاور) وار دمخه د معنوي د تقرر لپاره کمپاين پيل کړی و، کرزي ته هم د دې ډلو ټپلو د خوشالۍ لپاره تر دې بله غوره موقع نه وه، نو ژر تر ژره يې دا وړاندیز منظور کړ او په دې ډول يوه ملي پروسه د تنظيمي افرادو لاس ته وغورځېده.

د معنوي تر ټاکنې وروسته مې بيا هم د داودزي، انجنير ابراهيم، سرمحقق زلمي هېوادمل او نورو له لارې هڅه وکړه چې له کرزي صيب سره وگورم او د پاتې خطرونو د مخنيوي لپاره ورسره خبرې وکړم، خو بيا هم چا وخت رانه کړ، بيا مې يو لنډ پيغام وروولېږه، ورته ومې ليکل: ((هغه ماين چې دې اوس د انتخاباتو د پروسې په مخ کې خښ کړ، د انتخاباتو پر ورځ به انفجار وکړي)). د انتخاباتو د تر سره کېدو تر وخت پورې مې بيا هم هلې ځلې وکړې، چې که چېرې د ملاقات وروستۍ چانس برابر شي، بيا هم چانس برابر نه شو، يوازې څلور ورځې ټاکنو ته پاتې وې چې بيا مې يو څو گوتې ليک وروولېږه: په ليک کې مې وليکل: ((د انتخاباتو د مستقل کميسيون د مشرتابه په ټاکنه کې اشتباه شوې، دا ډله اوس غواړي انتخابات د خپلو مقصدونو په پام کې نيولو سره تر سره کړي، يوه توطيه يې په پام کې ده چې جبران يې بيا ډېر سخت برېښي، دوی لومړۍ غواړي په يو زيات شمېر پښتون مېشتو سيمو کې د ناامنيو په پلمه د رايې اچونې مرکزونه کم کړي، دا خطر په هغو ولايتونو کې ډېر زيات دی چې پښتانه او نور قومونه په کې څنگ په څنگ اوسېږي او بيا د پښتنو کانديدانو رايې د نا امنۍ او تقلب په نامه بندي

کړي، نو اوس یې لنډه حل لاره دا ده چې په ټول افغانستان کې دې ټاکنې پر یوه ورځ نه تر سره کېږي. ټاکنې دې ولایت په ولایت وشي او یا دې درې څلورو ولایتونو کې پر یو وخت وشي، که ولایت په ولایت وشي، نو حکومت کولای شي د زیاتو پولیسو او امنیتي ځواکونو په استخدام سره د هماغه ولایت په ناامنه سیمو کې امنیت ټینګ کړي او خلک په ټاکنو کې ګډون وکړي، د انتخاباتو کمیسیون ته باید د ناامنیو پلمه په لاس ور نه کړای شي، چې یا هلته مرکزونه جوړ نه کړي او یا بیا وروسته د ناامنی او درغلی په نامه د چا رایې باطلې کړي.)) جمهور رییس ته زما دا لیک رسېدلی و، لوستی یې و، نظر یې خوښ شوی و، خو ځواب یې راولېږه، چې: ((دا ښه نظر دی، خو اوس ډېر ناوخته دی، ما د انتخاباتو له کمیسیون څخه خدای پاماني اخیستې، بیا یې نه شم لیدلی.)) په دې ډول زما ټولې اندېښنې همداسې د اندېښنو په توګه پاتې شوې.

کله چې ټاکنې تر سره شوې، هغه حالات پېښ شول چې ما یې اټکل کړی و، خو ولسمشر هېڅ وخت را نه کړ، نن او سبا یې کوله، دوه ځله یې د ملاقاتونو په جدول کې نوم هم راته ولیکه، خو بیا مې هم ونه شو کتلی او دواړه ځله مې په بېلابېلو علتونو ملاقاتونه کنسل شول، زما زړه و که د نتیجو تر اعلان دمخه راته وخت راکړي چې د نتیجو د اعلان مخه ونیسو، د انتخاباتو د کمیسیون په اړه مې ځینې اسناد هم راټول کړل، یوه لیکنه مې هم وکړه، په (۹) ټکو کې مې د انتخاباتو د نتیجو د قبلېدو په حالت کې د نوي پارلمان د جوړېدو خطرونه جمهور رییس ته ولیکل: دا خطرونه په دې ډول وو:)):

۱- د ملي مصطلحاتو او ملي ارزښتونو له منځه وړل.

۲- د کرنسۍ یا ملي پیسو بدلول، د کوچیانو د څوکیو د له منځه وړلو لپاره هڅه.

۳- د پخوانیو اتلانو د لقبونو اخیستل او پرځای یې د نویو تصنعی اتلانو

چورول.

- ۴- د ولایتي شوراگانو د واک زیاتول.
- ۵- د والیانو او ولسوالانو انتخابي کول.
- ۶- په لومړي گام کې د پارلماني، په دویم کې د فدرالي او په درېیم گام کې د افغانستان د تجزیې لپاره هڅه.
- ۷- پر قومي او تنظیمي معیارونو د خپلې خوښې وزیرانو ته رایه ورکول او د کاري وزیرانو ناکامول.
- ۸- د لویې جرگې رابلل، د جمهور رییس گونډه کول او بیا احتمالاً محاکمه کول
- ۹- د لومړي معاون تر سرپرستی لاندې د انتخاباتو تر سره کول، په بشپړ ډول د ټول نظام راخپلول او یا د نظام د بڼې چورلټ بدلول.))

دا نظریات هم ور ورسېدل، خو بیا هم د ملاقات زمینه برابره نه شوه، یوه مفصله لیکنه مې وکړه، چې د انتخاباتو د کمیسیون د درغلیو په اړه وه، د نتیجو تر اعلان یوه ورځ دمخه د ملاقات زمینه برابره شوه، خو بیا دا ملاقات د (۱۳۸۹ل) کال د قوس پر (۳) مه د چهار شنبې ورځ (۱۱) نیمو بجو ته معطل شو، پر همدې ورځ او پر همدې وخت د ټاکنو نتیجې اعلان شوې، یوولس نیمې بجې وې چې د جمهور رییس دفتر ته پورته شوم، لږه شېبه انتظار خونه کې کېناستم، د تشریفاتو رییس بناغلي (حامد اکرم) تشریف راوړ او راته یې وویل: ((یون صیب ملاقات دې سباته پاتې شو، رییس صیب وویل: سبا دوه بجې گورو.)) همدې سره له دفتري اووتم او د خپل دفتر پر لوري لاړم. د قوس (۴) د پنجشنبې ورځ دوه بجې بیا د جمهور رییس دفتر ته پورته شوم، هغه د جرگو په حال کې له یو شمېر قومي مشرانو سره پر جرگه بوخت و، پوره یو ساعت مې انتظار وکړ، کله چې جمهور رییس خپل دفتر ته راغی، نو څو دقیقې وروسته یې وغوښتل، تر گرم روغې وروسته یې راته وویل

چې: ((اوس نو وایه!!)) ما وویل: ((ما مخکې هم درته درې څلور ځله خپل تشویش په ډاگه کړی و، اوس یې بیا درته وایم چې اوسنی پارلماني ټاکنې عادلانه نه دي او که پر دې بنسټ کوم پارلمان رامنځته شي هغه به هم عادلانه نه وي، ملت او دولت به له سخت بحران سره مخامخ کړي، لکه څنگه چې مې دمخه درته لیکلي وو، دوی به افغانستان کې سخت قومي بحران راوټوکوي، د خپلې طبعې وزیرانو ته به رایه ورکوي، کاري وزیران به ناکاموي، په لایحو او قوانینو کې به د خپل ځان په گټه بدلون راولي، محلي کورواکي به رامنځته کوي، ملي هویت به تخریبوي، هېواد به د انارشیزم او بیا د تجزیې خواته بیایي، دوی په اوسني ترکیب او د ځینو بهرنیو کړیو په مرسته کولای شي په اسانۍ سره په پارلمان کې دوه ثلثه پوره کړي، په دې ترتیب دوی لویه جرگه رابللای شي، هم جمهور رییس په یوه عادي خبره محاکمې ته کښولای شي او هم په اساسي قانون کې تغیر راوړلای شي، که جمهور رییس له کاره گوښه کړي، که همدا قانون هم وي، نو د لومړي معاون تر مشرۍ لاندې به ټاکنې کېږي، په داسې حال کې چې پارلمان هم د دوی په لاس کې وي او حکومت هم او په اکثریت پښتون مېشتو سیمو کې هم جگړه روانه وي، نو په دې حالت کې که انتخابات وشي، نو اتومات یې دوی گټي، میدیا هم ټوله دوی سره ده، خپله ملامتي د بل چا پر سلامتی توجیه کولای شي، د گاونډیو هېوادونو او ځینو نړیوالو نیتونه هم درته معلوم دي، نو په دې ډول به افغانستان له داسې یو لوی بحران سره مخامخ شي چې بیا یې راټولول ناشوني وي.

ما مخکې هم درته ویلي چې د انتخاباتو کمیسیون په راس کې د داسې یو شخص ټاکل چې خپله د قدرت د یو مدعي تنظیم غړی وي دا خپله د انتخاباتو د پروسې مشروعیت او استقلالیت ختموي، لکه څنگه چې ما اټکل کړی و؛ هغه ماین اوس وچاودېده، خو اوس زما وړاندیز دادی چې په هر ترتیب وي، کورنی او بهرنی کړی باید پر دې حقانیت قانع شي، چې دا

انتخابات نه وو، هسې انتصابات و، نو باید له سره دې ټاکنې وشي، خو تر هغه دمخه څو شیان په کار دي چې باید تر سره شي، د ټاکنو کمیسیون دې په بشپړ ډول ناپېیلی وي، هېڅ داسې اشخاص چې تنظیمي او قومي تمایلات لري، باید په کمیسیون کې ځای نه شي، په تېره د قدرت د مدعیانو پلویان، بله مسئله دا ده چې ټاکنې باید ولایت په ولایت تر سره شي او نتیجه دې هم ځای پر ځای پر هماغه ځای اعلان شي. د یوه کانديد د مشروعو رایو برخلیک دې په کابل کې د یوه کمپیوټر کار په لاس نه ورکول کېږي، مور له (۱۰-۱۵) زرو عسکرو نه ضرورت لرو چې د یوه ولایت د ټاکنو امنیت خوندي کړي، د ناامنی او تقلب په نامه باید هېڅ سیمه او خلک له حقوقو محروم نه شي.)) د ټاکنو په اړه ما خپل نور گڼ دلایل هم وویل، دا مې هم وویل چې: ((فضل احمد معنوي د جمهوري ریاست په تېرو ټاکنو کې د ټاکنو په کمیسیون کې د ډاکتر عبدالله په پلوی ډنډۍ وهله، دا چې پر لومړۍ ورځ له کوم قانوني مجوز او صلاحیت پرته (۱۳) لکه رایې باطلې شوې دا د هغې خبرې تصدیق و چې ډاکتر عبدالله او (گالبریت) یې غوښتنه کوله او پر هماغه وخت یې هم همدومره رایې د همدې سیمو باطلې گڼلې وې. له دې بحران څخه د دوی هدف دا دی چې یو خو د جمهوري ریاست تېرې ټاکنې تر پوښتنې لاندې راولي او بل د راتلونکي جمهوري ریاست د ټاکنو لپاره هم داسې یوه پلمه برابره کړي، چې په دې سیمو کې یا هېڅ ټاکنې ونه کړي او یا یې هم پر همدې تېر برخلیک اخته کړي.)) په دې ترڅ کې مې د انتخاباتو د کمیسیون د درغلیو په اړه هغه لیکنه هم ورکړه چې د ځینو اسنادو او شواهدو پر بنسټ لیکل شوې وه.

دا لیکنه دا وه:

((۱- استعمال شوې رایې هغومره نه دي چې دوی ویلي دي.

۲- د هر ولایت مجموعي استعمال شوې رایه، په هغو کې باطله، قرنطین

شوي او پاکه رایه له یو بل څخه نه ده تفکیک شوې، د پاکې رایې مجموعي شمېر هم نه دی معلوم او د باطلو مجموعي شمېر هم.

۳- که له سره په هر ولایت کې د ټولې استعمالو شویو رایو شمېر قید شوی وای، کېدی شي د درغلیو مخه تر یوه حده په دې نیول شوې وای، چې د انتخاباتو کمېسیون به د خپلې خوښې کانديد ته په اسانۍ سره رایه نه وای زیاته کړې، دا کار به ورته ډېر مشکل و، خو اوس ورته لاره خلاصه ده.

۴- د انتخاباتو د کمیسیون د لومړۍ او وروستۍ ورځې ارقامو تر منځ یو میلیون رایو تفاوت او د کابل شمېرنه کې د لسگونو زرو رایو تفاوت ښکاري.

۵- ډېتابېس له تخنیکي پلوه نیمگړی دی، د ډېتابېس دویم سرور د جمهوري ریاست د رایو مرکزونو او رایو محلونو په حساب برابر شوی، خو اوس چې په پارلماني ټاکنو کې په رایو محلونو کې یو څه تغیر راغلی، د ډېتابېس لومړی سرور ټول محلونه نه جذبوي، خو دویم همغه محلونه جذبوي چې په ډېتابېس کې قونسل (ځایگي) یا خونه لري.

۶- یوازې د څو لومړنیو ورځو په بهیر کې د (T.B) فورمو سکېن شوي بڼه په انټرنېټ وښودل شوه، چې هغه هم په ډېر تکلیف ډاونلوډ کېدله او په ټول افغانستان کې د (فیفا) په شمول چا د دې امکان نه درلود چې د (T.B) فورمو دا بڼه ځان ته پرنټ (چاپ) کړي او بیا یې له اعلان شویو رایو سره پرتله کړي. ان خپله د انتخاباتو او شکایاتو د کمیسیون

مسولین هم د دې وس نه لري چې له خپل دفتره بهر د (T.B) فورمو اصلي بڼه له اعلان شویو رایو سره پرتله کړي.

۷- د انتخاباتو کمیسیون په تېره بیا په مرکزي دفتر کې په سلو کې (۷۵) سلنه کارکوونکي د تنظيمي او قومي ملاحظاتو پر بنسټ غوره شوي، چې دا برخه یې اکثره د نظار شورا او جمعیت فکري خط تعقیبوي، چې اوس یې ډاکتر عبدالله عبدالله په یوه نوې بڼه استازي کوي.

۸- د انتخاباتو کمیسیون مشر د انتخاباتو د قانون د محتویاتو خلاف په اکثره مهمو پوستونو کې خپل خپلوان، خپل تنظیمیان او د خپلې سیمې خلک مقرر کړي چې دلته یې یو څو تنه د بېلگې په توګه یادوو:

- د IT سرپرست رییس، شفیق احمد له کاپیسا ولایت څخه.
- محمد سمیع، د ډیپټاسټر کوارډیناتور یا مسول له پنجشېر څخه.
- ډاکتر کامران، د ډیپټابېس ډیولفر، چې د شفیق احمد خپلوان او له کاپیسا ولایت څخه دی.

د یادونې وړ ده چې دا درېواړه موقتي کارمندان دي، په داسې حال کې چې دا حساس پوستونه د اداري اصلاحاتو د کمیسیون له خوا مقررېږي، خو ښاغلي فضل احمد معنوي دا له دې پروسیجر پرته په خپل زور مقرر کړي دي.

- د معنوي حقوقي مشاور، سریر برمک له پنجشېر څخه.
- امنیتي مشاور، له پنجشېر څخه.
- بشپړ فاروق یو بل چارواکی، له پنجشېر څخه

- امنیتي یاور، مبین خیرخواه، له پنجشېر څخه
- حفیظ هاشمي، د دفتر رییس له پنجشېر څخه.

په مجموعي ډول یوازې په ډیټا انټرې کې د معنوي خپل خپلوان او د پنجشېر سیمه وال تر پنځوسو کسانو پورې رسېږي.

- ډاکټر مهدي چې له پنجشېر څخه دی، تېر ځل یې له کابل څخه ځان کانديد کړی و او د معنوي د عمه زوی دی، دا ځل یې د معنوي په ملاتړ له بغلان ولایت څخه ځان کانديد کړ، د ډاکټر مهدي یو ورور (امان الله تجلي) د شکایتونو د اورېدو کمیسیون د تحقیق د رییس په توګه مقرر شو، چې د ډاکټر مهدي پر درغلیو پرده وغوروي.

۹- لومړني نتایج د ورځې تر ماښامه تکمیل شول، ځینې کانديدان چې په دې لېست کې شامل وو، په انتخاباتو کې د ځینو مامورینو له خوا ورته خبر راغی چې سبا لېست اعلانېږي، خو لېست کې د شپې یوولس بجې تغیر راوړل شو او اعلان شوي لېست سبا بله بڼه غوره کړې وه.

۱۰- حفیظ منصور د معنوي سیمه وال او د یوه تنظیم خلک دي، پرېمانه اسناد موجود دي چې هغه دومره رایې نه درلودلې، خو معنوي د ((مارشال)) فهیم او نظار شورا د نورو مشرانو په مخکني تفاهم او غوښتنه هغه په وچ زور په بریالو کانديدانو کې راوړ.

۱۱- د سیدحسین انوري په اړه د لوی څارنوال رسمي غوښتنلیک د معنوي له خوا رد شو، لوی څارنوال غوښتي وو چې انوري ناقانونه وسلې لري، تر هغه چې دا وسلې تسلیم نه کړي، په ټاکنو کې د ګډون

حق نه لري، خو معنوي د هغه ملاتړ له امله چې انوري له ډاکټر عبدالله څخه په تېرو ټاکنو کې کړی و، انوري له لېسته حذف نه کړ او هم یې په ټاکنو کې هغه سره ډېره مرسته وکړه.

۱۲- په گڼ شمېر ولایتونو کې د اکثریت پښتنو پر وړاندې رهبري شوي حرکتونه تر سره شوي، د هغو رایه په قصدي ډول له محاسبې وټې، د پښتنو ترڅنګ د ازبکو، ترکمنو، بلوڅو او ځینو نورو قومونو لږکیو پر وړاندې هم له تعصب څخه کار اخیستل شوی. یوه انتخاباتي حقوقي پروسه پر یوه منظم سیاسي جریان بدله شوې ده.

۱۳- لکه څنګه چې د انتخاباتو کمیسیون د سیاسي او تنظیمي اشخاصو په منگولو کې پرېوت، دغسې د شکایتونو کمیسیون هم له سیاسي غرضونو او مرضونو خوندي پاتې نه شو. بناغلی احمدضیا رفعت د دې کمیسیون د غړي او ویاند په توګه خپل سیاسي غرض او مرض پټ نه شو کړای، رفعت مخکې تر دې د (ملي متحدې شورا) په اصطلاح نوبتي رییس و. دا شورا د حفیظ منصور، ډاکټر مهدي او ځینو نورو له خوا جوړه شوې ده، احمدضیا رفعت د معنوي ترڅنګ د دې کسانو په ناقانونه کامیابۍ کې لوی لاس درلود. رفعت په هرات او د افغانستان په نورو سیمو کې د تقلب په نامه په لوی لاس او د تبعیض له مخې یو شمېر بریالي کانديدان ناکام او د یو شمېر نورو ملتپالو د بریالیتوب مخه ونیوله.

۱۴- د انتخاباتو ټوله پروسه په تېره بیا د انتخاباتو تر ورځې وروسته چې د انتخاباتو د برخلیک ټاکنې واک له ولس څخه د انتخاباتي کمیسیونونو لاس ته ورغی، د دوو میاشتو په بهیر کې پرېمانه درغلي وشوه، د یوه

کاندید بريالي کېدل تر (۴) لکو ډالرو پورې ورسېدل، په شهزاده سرای او دوبي کې معاملې شوي، په شهزاده سرای کې (خدمات پولې عقاب تابان) کې چې د پنجشېريانو يوه صرافي ده، له لسگونو کانديدانو سره پټې معاملې وشوې.)) جمهور ريس د توضيحاتو د غوښتنې ترڅنگ ژر ژر دا مقاله هم له نظره تېره کړه: بيا يې وويل: ((تسويش مه کوه که زما د جمهوري رياست د څوکۍ په قيمت هم دا ټاکنې تمامې شي منم يې نه، پرېمانه او قوي درغلي په کې شوې ده، ما فکر نه کاوه چې معنوي دې داسې کار وکړي، ما باندې د خپلو له خوا خرابه شوه، (سياف ته يې اشاره وه) دوی ما باندې دی ومانه، تر اوسه خو ځله فهيم او خليلي راغلي چې همدا نتيجه سمې دي، خو ورته ويلي مې دي چې پرېږده څارنوالي تحقيقات بشپړ کړي او بيا محکمه خپل نظر څرگند کړي، قاضي القضا صيب مې راغوښتی و هغه هم راسره هم نظره دی، چې دا انتخابات صحيح نه دي، زه په دې پوهېږم چې دا ټاکنې افغانستان ته خطرناکې دي، افغانستان د تجزيې خواته بيايي، دې کې د خارجيانو لاس دی، خو که زه راساً دا باطلې کړم، نو دوی به فوراً ووايي چې د جمهوري رياست هغه يې هم باطلې دي، نو زه به وایم چې شه هماغه يې هم درباطلې کړه، زه به ووايم چې زموږ دواړه انتخابات د مشروعيت تر پوښتنې لاندې دي، دنيا پرې ډېرې تبصرې کړې دي، تر پوښتنې لاندې راغلي دي، نو بالا دواړه يې نامشروع دي. د يوه کال لپاره به يو موقت حکومت جوړ کړو، زه به يې په راس کې يم دنيا ته به ووايم چې زه اينده ټاکنو کې ځان نه کانديدوم، په دې شرط چې د يوه کال په اوږدو کې دنيا سره دا ومني چې په ټول افغانستان کې سوله ټينگه شي، که حکمتيار او ملا عمر يې هم راسره ومني، امن ټينگ شي او هغوی هم ځانونه کانديد کړي، نو بيا دې دوی ټينگ شي چې کله اکثریت پښتون مېشتو سيمو

کې امن راشي، نو هر څوک چې د دوی پر وړاندې (مقصد یې شمالتلواله و) ودرېږي، اوتومات ترې انتخابات گټي. زه حاضر یم چې له خپلې څوکۍ تېر شم).

ما وویل: ((رییس صیب ټول حکومت دې خلکو سره دی که دوی په حکومت کې حاکم پاتې شي او بیا د دوی د حاکمیت په شتوالي کې ټاکنې وشي، نو دوی له دې حاکمیت څخه ناوړه گټه اخلي او انتخابات پر خپل محور څرخوي.)) ده وویل: ((نه بابا پلار یې را څخه گټه نه شي اخیستلای، بله خبره دا کوم وه یونه! چې کله دوی پر دې پوه شي چې زه رښتیا هم د جمهوري ریاست له څوکۍ تېرېرم نو راځي او پښو کې مې راته رغړي، دا شان و شوکت، دا پیسې او دا امتیازات دوی کله پرېږدي، دوی پوهېږي چې دا ټول یې زما له برکته او زما په وجود کې تر لاسه کړي، اویا فیصده په حکومت کې دوی دي، دوی خو اوس دا چينې وهي، خو کله چې زما د تلو په واقعي خطر پوه سي بیا بېرته زما ترڅنگ ودرېږي او زاري به هم راته کوي.)) په همدې خبرو کې وو چې د جمهور رییس ویاند (وحید عمر) رانوت او د انتخاباتو په اړه یې د جمهوري ریاست اعلامیه جمهور رییس ته راوړه، هغه زما په مخ کې قرائت کړه، ماته یې وویل څنگه ده؟ ما وویل: ((رییس صیب سسته ده باید د مشروعیت نشتوالي ته واضح اشاره شوې وای)) خو وحید عمر وویل: ((فکر کوم صحیح به وي، هرې خواته یې چې اړوې تعبیر ورڅخه کولای شي.)) بیا جمهور رییس وویل: ((سمه ده ما خو یې مشروعیت نه دی تائید کړی، هېوادم ل صیب سره مشوره وکړه او تر هغه وروسته یې مطبوعاتو ته ورکړه.)) اعلامیه په دې ډول وه: ((د پارلماني انتخاباتو د پایلو په باب د جمهوري ریاست اعلامیه: د انتخاباتو د خپلواک کمیسیون، د دغه کمیسیون او د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون له خوا د بهیر له بشپړېدو وروسته د ولسي جرگې د انتخاباتو وروستی نتیجې د لیندۍ

د میاشتي په درېیمه نېټه اعلان کړې. د افغانستان د اسلامي جمهوریت جمهور رییس په داسې حال کې چې په دې مهم ملي بهیر کې د خلکو د گډون قدرداني کوي له معترضو کانديدانو او د هغوی له پلویانو څخه غوښتنه کوي چې له تاوتریخوالي او د بې نظمۍ له رامنځته کولو څخه دې ډډه وکړي او خپل شکایتونه دې عدلي او قضايي مراجعو ته وړاندې کړي چې دغه شکایتونه د هېواد د نافذو قوانینو په رڼا کې د عدلي او قضايي ارگانونو له خوا وڅېړل شي. د افغانستان اسلامي جمهوریت جمهور رییس ځان د اساسي قانون د مفادو په عملي کولو مکلف بولي او له هغه سره سم به عمل وکړي.)) وحید عمر له دفتره ووت او مور بیا خپل مجلس ته دوام ورکړ. ما ورته وویل: ((رییس صیب د دې ټلوالې لپاره ته داسې یې لکه ولي نعمت، خو بیا هم دوی له تا خوشاله نه شول، د دوی هوسونه لایتناهي دي، حد او برید نه لري، کاشکې دوی ویلای چې تر دغه ځای مور امتیاز غواړو او بیا نور څه نه غواړو، خو د دوی هوسونه ناکنټروله دي، اکثره پښتانه له تاسو گيله کوي او وايي چې رایې مور ورکوو، خو څوکۍ بیا دوی ته ورکوي، خو بیا هم دوی په تاپسې هغه سپکې وايي چې د ویلو نه دي. یو زیات شمېر پښتانه وايي کله چې دوی پر مور گوزار کوي لاره یې خلاصه ده، خو چې مور پرې گوزار کوو، نو په مخکې مو جمهور رییس دی او نه مو پرېږدي، نو ښه به دا وي چې تاسو له دې حایل حالت څخه لرې شئ، که بیا مور د دوی سابه په مالگه نه کړل بیا چې هر څه وايي.)) ده وویل: ((بالکل منم یې همداسې ده ما پر دوی لاس نیولی، خو ښه خبره دا ده چې په هېواد کې امن راشي، کله چې امن راغی بیا هېڅوک هم اضافي غوښتنې نه شي کولای.))

د جمهور رییس او زما ملاقات نږدې دوه ساعته دوام وکړ، په دې ترڅ کې مې ورته یو ځل بیا د درباري غوره مالانو او تنظیمي مشرانو یادونه وکړه چې د دوی مشورې نه یوازې شمېرې نه دي، بلکې په ځینو برخو کې مضرې هم دي، درباري غوره مالان کوم خاص اصلاحي نظر نه لري، خپل وخت

تېروي او دا تنظیمي مشران که د نظر او تدبیر خاوندان وای دوی به په خپل وخت کې ښه حکومت جوړ کړی و. ما وویل: ((یو شمېر تنظیمي مشران داسې دي چې وکالت ته هم دوی ولاړ دي، امامت ته هم، خطابت ته هم، رذالت ته هم، رشوت ته هم، خیانت ته هم او مشاوریت ته هم، هېڅ شی بل چاته نه پرېږدي.)) جمهور رییس هم دې خبرې سره سخت وخنډل، په وروستي وخت کې یې راته وویل: ((ډېر تشویش مه کوه د انتخاباتو دا نتیجې موږ ته د منلو نه دي.)) بیا یې غږ کړ: ((څنگه شو ټلویزیون دې؟)) ما ویل رییس صیب درې میاشتې نور هم وخت غواړي، کله چې ما میدیا فعاله کړه نو بیا دې خلکو سره گورم چې څه ورسره وکړم، که موږ پخوا میدیا ته توجه کړې وای، نو نن به تر دې حالت پورې نه رارسېدلو)) جمهور رییس وویل: ((پوهېږم پوهېږم اوس چې دې میدیا فعاله نه ده، دوی درڅخه دومره شکایت کوي، چې فعاله دې کړه بیا به څه حال وي؟)) همدې خبرو سره مې له جمهور رییس څخه خدای پاماني واخیسته، لومړی د خپل دفتر او بیا د خپل کور پر لوري رهي شوم.

د سولې ملي مشورتي جرگه او د تنظیم سالارانو بیا غورږدنه

له څو کلونو راهیسې جمهور رییس هڅه کوله چې له طالبانو او نورو مخالفانو سره د پخلاینې لپاره د سولې پر یوه داسې میکانیزم کار وکړي، چې په پای کې د سولې د ټینګښت سبب شي. د همدې هدف لپاره یې (د سولې د ټینګښت کمیسیون) جوړ کړ او حضرت صبغت الله مجددی یې د مشر په توګه ورته غوره کړ. دې کمیسیون ورو ورو تشریفاتې او تنظیمي بڼه غوره کړه، د مالي فساد رینې هم په کې وځغلبېدې، لنډه دا چې د سولې په برخه کې یې اساسي کار ونه کړای شو. ورپسې د سولې لپاره د یوې بلې اساسي جرګې یا اساسي میکانیزم ضرورت احساس شو. جمهور رییس، د جمهوري ریاست د دویمې دورې په سوګند غونډه کې دا یادونه وکړه چې له مخالفینو سره د پخلاینې په خاطر به یوه (لویه جرګه) جوړوي. د (لویې جرګې) د دایرولو پر وړاندې بهرنیانو، په تېره بیا امریکایانو، د حکومت حکومتي مخالفانو او همدارنګه په ولسي جرګه کې د شمالتلوالې اړوندو وکیلانو حساسیت وښود، ځینو دا استدلال کاوه چې په اساسي قانون کې د لویې جرګې د جوړېدو ضرورت، وخت، ترکیب او جوړښت په ګوته شوی، د پخلاینې او سولې پروګرام لپاره د دې لویې جرګې د جوړېدو ضرورت نه شته، امریکایانو دا وېره احساسوله هسې نه چې لویه جرګه د دوی د وتلو یا شتوالي د قانونیت موضوع وڅېړي، د تلوالې پلویانو داسې فکر کاوه، هسې نه چې لویه جرګه واقعي سوله راولي، بیا خو نو دوی ډېر امتیازات له لاسه ورکوي، نو ځکه خو دوی ټولو د لویې جرګې له جوړښت او صلاحیت څخه

وېره احساسوله. وروسته د هغې (لویې جرگې) چې په اساسي قانون کې یې یادونه شوې، پرځای د (عننه یې لویې جرگې) یادونه وشوه، خو د هغې پر وړاندې بیا هم دا استدلال موجود و چې اساسي قانون لویه جرگه تعریف کړې، نور یې نو عننه یې بڼې ته اړتیا نه شته، په پای کې همغه بهیر چې د سولې لپاره پیل شوی و، لومړی (د سولې د لویې جرگې) او بیا (د سولې د ملي مشورتي جرگې) نوم راخپل کړ. د جرگې د تخنیکي چارو د تنظیم دنده د پوهنې وزیر (فاروق وردگ) ته ورکړل شوه، ډاکتر (صادق مدبر) د چارو د ادارې لوی رییس یې مرستیال و، فاروق وردگ د چارو د تنظیم او سمون

په خاطر له نورو دولتي او مستقلو ادارو څخه هم په دې ټیم کې ځینې کسان وغوښتل. ما تر دې دمخه د اساسي قانون په لویه جرگه او د افغانستان-پاکستان د امن په گډه جرگه کې له فاروق وردگ سره یوځای چارې پرمخ وړې وې، نو یو ځل بیا یې له جمهور رییس څخه غوښتنه وکړه چې زه هم د جرگې د تنظیم په چارو کې داخل شم. جمهور رییس امنیت شورا دفتر ته په رسمي ډول هدایت وکړ چې زه هم هلته کار وکړم. زه به هم، کله کله د لویې جرگې کېږدی. نه ورتلم او د جرگې د تنظیم په چارو کې به مې خپله وسه کوله، د جرگې تخنیکي چارې بشپړېدو ته نږدې شوې، ورو ورو پر دې

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

خبرې کېدلې چې څوک باید د جرگې مشرتابه لپاره غوره شي؟ د جرگې د مشرتابه ترکیب به څنګه وي؟ د حضرت مجددی، استاد سیاف، یونس قانوني او ځینو نورو نومونه یادېدل، خو کله چې جرگې ته څو ورځې پاتې شوې، نو د برهان الدین رباني د انتصاب احتمال زیات شو. د (۱۳۸۹ل) کال د (غبرګولي پر شپږمه) نېټه کله چې زه د رباني پر انتصاب خبر شوم، نو له بېلابېلو لارو مې هڅه وکړه چې جمهور رییس سره وګورم خو د ملاقات وخت رانه کړل شو، مجبور شوم یو لیک ولیکم، لیک مې د امنیت شورا مرستیال

(محمد اسمعیل یون)

(ولسمشر حامد کرزی)

بناغلي (شیدا محمد ابدالي) او د جمهور رییس د فرهنگي چارو مشاور بناغلي (سرمحقق زلمي هېوادم) ته ورکړ چې جمهور رییس ته یې ورسوي، شیدا محمد لیک لوستی و، چندان بڼه پرې نه و لګېدلی، نو ځکه یې جمهور رییس ته نه و وروړی، خو هېوادم صیب لیک لوستی نه و، د غبرګولي پر هماغه اتمه نېټه یې ولسمشر ته وروړی و، ولسمشر په کور کې پر هغه ماښام لیک لوستی و، سخت په غوصه شوی و، پر هماغه ماښام یې د ټلېفون په ذریعه احوال راولېږه: ((چېرته لاړ نه شي، رییس صیب ډېر په قهر دی په کار یې یاست، سبا یکشنبې د غبرګولي (۹) نېټه غرمه یې غوښتی یې.)) د یکشنبې ورځ غرمه له بناغلي سرمحقق زلمي هېوادم سره یوځای ورغلم. د توقع خلاف جمهور رییس ما سره دومره نېک او صمیمي چلند وکړ چې ما یې هېڅ

هیله نه لرله، له اخلاصه ډکه غېږه یې راکړه او په غوږ کې یې راته وویل: ((ډېر گلالی لیک دې راته رالېږلی و، اوس نو راځه چې زه درته خپله کیسه بیان کړم)). د دې په خاطر چې قدرمن لوستونکي د لیک له محتوا څخه خبر شي، ښه به وي چې د لیک متن دلته کټ مټ رانقل کړم:

یو تریخ او خور لیک

((د افغانستان د اسلامي جمهوریت قدرمن جمهور رییس ته!

تر ټولو دمخه سلامونه او نېکې هیلې!

له بېلابېلو سرچینو څخه خبر شوي یو، چې ستاسو له خوا، ښاغلی پروفیسور برهان الدین رباني د سولې د ملي مشورتي جرگې لپاره د رییس په توگه انتصابېږي. که دا خبره واقعیت ولري، نو دا کار به نه یوازې د سولې د ملي مشورتي جرگې ارزښت له صفر سره ضرب کړي، بلکې د جرگې د کار دوام به هم ناممکن کړي، داسې یو شخص چې د کابل په وړانۍ او د افغانستان په تباهی کې پوره پوره لاس لري، د جرگې د رییس په توگه د هغه انتصاب، خپله د جرگې له ارزښت، عنعنې او ماهیت سره سل په سلو کې تضاد لري.

دې جرگې ته د ((سولې ملي مشورتي جرگې)) نوم ورکړل شوی، دا تنظیمي جرگه نه ده چې کوم تنظیم سالار او جنگسالار یې په راس کې واقع شي. د جرگې د رییس په توگه د رباني انتصاب به د مخالفینو او نړیوالې ټولنې هغه منطق لا پسې قوي کړي، چې وایي: ((ستاسو حکومت د څو تنو فسادگرو او جنگسالارانو په لاس کې دی)). طالبان او د اسلامي جمعیت نور پخواني او اوسني مخالفین به په ډېر پیاوړي دریخ کې راشي او دا جرگه به هسې د باد بیکه وبولي، ټول پښتون قوم به چې هسې هم ستاسو په اټه نیم کلن حکومت کې د محکومیت د اور بتۍ ته لوېدلې، د جرگې په راس کې د رباني غوندې د یوه متنازعه شخص انتصاب پر خپلو حقوقو یو بل تېری وگي او نور به هم په سیاسي انزوا کې راشي. ستاسې په حکومت کې تر اوسه پورې درې مهمې

جرگې (بېړنۍ لویه جرگه، د اساسي قانون لویه جرگه او د امن گډه جرگه) تېرې شوي، د دې درې وارو جرگو مشري له پښتنو څخه واخیستل شوه، دا د دې مانا ورکوي چې پښتانه د افغانستان په سیاسي صحنه کې د فعال حضور حق نه لري. د قوم په نوم اسلامي جمعیت او ځینو نورو اقلیتونو ته چې کوم امتیازات ستاسو د واک په اتمه نیم کلنه دوره کې ورکړل شوي، د افغانستان څه چې د نړۍ په تاریخ کې ساری نه لري، ستاسو معاونین چې د جمهوري ریاست په دواړو دورو کې ستاسو تر وزرونو لاندې د پښتنو په رایو راغلل، پر هره تنگه او سخته ورځ ستاسو پر وړاندې ودرېدلې، خو پښتون قوم چې یوازې په انتخاباتو کې تاسو ته د رایو اچونې پر وخت تر بل هر چا زیات ظاهرېږي، په حکومت کې یې ونډه په واقعي مانا د بل هر چا په تناسب کمه ده، حتی ټوله نړیواله ټولنه هم پر دې اعتراف کوي، چې د جگړې یو علت په حکومت کې د پښتنو محرومیت دی. دا حالت نور په هېڅ وجه د زغملو نه دی، چې مخالفین دې ستاسو په حکومت او سیاست کې دومره امتیاز واخلي، چې هم ستاسو مخالفت وکړي او هم د افغانستان ملي گټو او ملي یووالي ته زیان واړوي، تر ټولو دردوونکې خبره بیا لا داده؛ دا ټول امتیازات ستاسو له خوا ستاسو په قلم او گونو هغوی ته ډالۍ کېږي، هغوی له دې سیاسي، اقتصادي او پوځي امتیاز څخه گټه اخلي، خپل موقف قوي کوي او بېرته ستاسو او ټول ملت د ملي گټو پر وړاندې ودرېږي. که رباني، محقق، اکبري، انوري، عطا محمد او نور ستاسو خپلېدلې، نو په تېرو اتو کلونو کې به دې په دې بې شمېره امتیازاتو راخپل کړي وای، ستاسو په لاس د افغانستان دې ډول مخالفینو ته په ورکړل شویو امتیازاتو کې د ټول ملت حق دی، هیله ده دا امتیاز پر ملت ووېشل شي، نه پر څو تنو جنگسالارانو او تنظیم سالارانو، چې تلویزیونونه یې هم د نورو په پیسو او دسیسو چلېږي او افکار هم په کې د نورو خپرېږي.

دا یو بل تریخ حقیقت هم باید درته په ډاگه کړم: کوم پښتانه چې ستاسو

په حکومت کې دي او د ملي شعور خاوندان دي، هغوی هم ځان په دې حکومت کې دومره محروم احساسوي چې حد او برید نه لري، هیله ده د هغو رایه ورکوونکو د حیثیت اعادې ته هم لږ پام وکړی چې د جمهوري ریاست د دواړو دورو په ټاکنو کې په سرومال تاسو سره ودرېدل، خو ستاسو په حکومت کې د همدې جنگسالارانو د زیاتې ونډې له امله یې اوس نه سر خوندي دی او نه مال، عجیبه خبره داده: همغه جنگسالاران او تنظیم سالاران، چې په هره مهمه سیاسي او اداري غونډه کې یې تاسو حضور حتمي بولئ، سهارنۍ او غرمۍ هم درسره یو ځای خوري او ستاسو پر دسترخوان راټول دي، هغوی تر هر چا زیات په خپلو رسنیو کې ستاسو پر ضد نیوکې کوي او هغه ډول الفاظ درته کاروي چې قلم یې له لیکلو شرمېږي، خو دې سره سره هره ورځ بیا هم په دربار، امتیاز او کاروبار کې ډېر محترم دي. زه د هغو کسانو په جمله کې یم چې په تېرو اتو کلونو کې مې د خپل وس تر وروستي بریده په هېواد کې د سیاسي عدالت د تامین په خاطر منډې ترې کړې او اوس لا ستاسو په حکومت کې د یو ((مامورگي)) په توگه ستاسو (ترڅنگ) خو تر تا (ډېر لږې) کار کوم، دا ماموریت دې ماته زهر شي چې زه به یې د افغانستان د ملي گټو خلاف کاروم او خپلو شخصي گټو ته به ترجیح ورکوم، زه حاضر یم چې لومړی ما د دربار له دې عذابه خلاص کړې او بیا ورپسې متصل ټول جنگسالاران، تنظیم سالاران، فسادگر او د اووگونو، اته گونو او نورو لسگونو تنظیمونو پندېتان او سیاسي سوداگر، په چټکۍ سره له دې حکومته رخصت کړې، چې خلک په ارامه فضا کې تنفس وکړي او د سوکالی وړمه پرې ولگېږي. اوس د افغانستان پنځه ویشتمه ملیونه وگړي، نږدې دوه زره زورواکو، رسمي او نارسمي ټوپکوالو یرغمل کړي، دې دوه زره کسانو زیاترو د همدې حکومت په امکاناتو د دې ولس پر ستوني پښه ایښې ده، که دوی سره د حکومت امکانات نه وي، نو ولس په ډېره اسانۍ سره د دوی سابه په مالگه کولای شي.

وخت کم و، د تنظیم سالارانو غونډې وخت پر وخت ستا د ملاقات

زمینه مور ته نه میسرېږي، نو ځکه مې درته دا (تريخ) خو (خور) لیک ولیکه، هیله ده لومړی د سولې ملي مشورتي جرگه له رباني، رباني خېلو او نورو تنظیم سالارانو وژغورئ او بیا نور ټول افغانستان)).

کله چې جمهور رییس سره کېناستو نو هغه ډېرې اوږدې خبرې وکړې، خپل دردونه او مجبوریتونه یې بیان کړل، د رباني په غوراوي کې د ده منطق دا و: ((دا جگړه چې روانه ده دا خو اصلاً د دې رباني، ټلوالې او طالبانو تر منځ جگړه ده، زه خو طالب سره هېڅ مشکل نه لرم، که مشکل لري خو دوی یې لري چې مړي یې تر منځ شوي، خو که زه دوی را نه ولیم، دوی دستي دنیا ته چنې پورته کوي چې دا خو نو د پښتنو تر منځ سوله ده، خپلمنځي سوله ده، د ټول افغانستان نه ده او دنیا یې هم ورسره مني، لکه تر دا اوسه یې چې ورسره منلې ده، دوی خو دنیا سره لار لري طالبان خو کم عقل دي ټولې دنیا سره یې غېږه نیولې ده)). جمهور رییس زیاته کړه، رباني ماته راغی راته یې وویل: ((زه نور سپین ږیری یم، غواړم په دې اخر عمر کې د دې قوم او وطن د فلاح او صلاح لپاره یو خدمت وکړم، ته ماته یو چانس راکړه؛ ماته د دې جرگې مشري راکړه. ما ویل ښه ده بالا راځه نو دا ته یې مشر)).

ما وویل: ((رییس صاحب که دوی رښتیا د دې وطن د خیر او فلاح لپاره کار کوي، مور یې هېڅ مخالفت نه کوو، خو دا ډېر چالاکه او ماهر دي، وروسته بیا دوی صداقت نه کوي. منافقت کوي، دې کار ته د رباني علاقه مندي په دې کې ده چې دی اصلاً د دې څو وروستیو کلونو په ترڅ کې د نظار شورا د مشرانو، لکه فهیم، قانوني، عبدالله او نورو له خوا حاشیې ته لوېدلی دی، جمعیت تنظیم نور هغه پخوانی استحکام نه لري، که دولتي امکانات ورسره نه وای لا وختي به له سیاسي صحنې څخه وتلی و، خو رباني غواړي د دې جرگې له مقام څخه د خپل ځان او تنظیم په گټه، گټه پورته کړي، ستاسو مجبوریتونه او تشویشونه به پر ځای وي، تاسو د قضیې یو اړخ

محاسبه کوي، خو بل اړخ چې طالبان او د حکمتیار اسلامي حزب دی، هغوی چې رباني د جرگې په راس کې وگوري، هېڅکله به د منطق له مخې سولې ته غاړه کېنږدي، زما نظر خو دادی، ښه به وي یو بې طرفه سپری چې د منطق په وسله سمبال وي او ټولو غاړو ته د منلو وړ وي، د جرگې په راس کې راشي، دا تنظیمي مشران داسې دي لکه تاریخ تېرې دواگانې، جانبي عوارض لري، که یوه خوا ترمیموي، نو بله خوا تخریبوي، خو جمهور رییس بیا هم پر خپله خبره ټینگار کاوه او ویل یې چې د رباني په انتخاب کې د تخریب په انډول د اعمار خوا درنه ده. ما وویل دا چې تاسو پرېکړه کړې رباني باید حتمي د دې جرگې د مشر په توگه غوره شي، نو بیا خو ښه لاره دا ده چې تاسو یې د یوه انتصابي مشر په توگه غوره کړئ او که د جرگې پر غړو فشار راوړل شي او یا هم دولت ورته کمپاین وکړي؛ د پټ او څرگند فشار د استعمال په واسطه د جرگې د غړو له خوا انتخاب شي، نو دی بیا له دې انتخاب څخه، چې په حقیقت کې انتصاب دی، د خپل ځان لپاره ډېره گټه پورته کوي، بیا دنیا ته ښيي چې د ده هغه تېره (حل و عقد شورا) هم قانوني وه، وگوره دی دومره محبوبیت لري چې د جمهور رییس کرزي له خوا راټولې شوې جرگې هم ده ته رایه ورکړه، وگوره محبوبیت!! د دې جعلی محبوبیت تر شا د پټ حقیقت څرگندول او د دنیا قانع کول بیا ډېر سخت کار دی، لنډه دا چې که تاسو یې انتصابوئ، نو زه او زما په شان نور خلک یې کېدی شي، نه مخالفت وکړو او نه تائید.)) سره له دې چې جمهور رییس د رباني په انتخاب خوشالېده، خو چې ما ورته د جرگې ترکیب او حالات تشریح کړل، لږ غلی شو، ویې ویل: ((په دې به هم فکر وکړم؛ خلک لکه چې رایه نه ورکوي.)) خو بیا هم د جمهور رییس ټینگار دا و چې د رباني مخالفت مه کوي، بحث ښه هر اړخیز و، زما ټولو دلایلو ته یې غوږ ونیو، نږدې یو ساعت خبرو دوام وکړ او بیا د جمهور رییس له دفتره رابهر شوم. دا چې تر دې وروسته د جرگې په درشل او بهیر کې څه وشول، غواړم دلته یې

په لنډیز سره یادونه وکړم:

د سولې په ملي مشورتي جرگه کې د دې جرگې د مشرتابه لپاره د (برهان الدین رباني) د انتخاب پر سر زما او (ډاکتر فاروق وردگ) تر منځ ژور اختلاف پیدا شو، ان خبره لفظي شخړې ته ووته، فاروق وردگ جمهور رییس ته ټلېفون کړی و او ویلي یې وو چې: ((په خپله د جمهوري ریاست لوړ پوړي کارکوونکي د جمهور رییس اوامر نه مني، نور خلک به موږ څنگه قانع کړو؟)). ماته انجنیر صیب ابراهیم زنگ وواکه او ویې ویل: ((څه خبره ده په جرگه کې؟ ډاکتر فاروق وردگ رییس صیب ته زنگ وهلی و او له تا څخه یې شکایت کاوه، رییس صیب ما ته ټلېفون وکړ، نو ځکه مې درته زنگ وواکه)). ما وویل: ((انجنیر صیب! رباني په هېڅ وجه د سولې د دې ملي مشورتي جرگې د انتخابي مشر په توګه نه منو، هغه بیا له دې انتخابه اینده کې د ځان په ګټه ډېره ناوړه ګټه پورته کوي، رییس صیب کولای شي، د جرگې لپاره یې د انتصابي مشر په توګه غوره کړي، خو که خبره انتخاباتو ته ووتله، زه خپله هم ځان ورسره کاندیدوم)). دې وخت کې انجنیر صیب ابراهیم وویل: ((خیر نو خبره داسې ده، زه به بیا رییس صیب سره خبره وکړم)). زه پر دې پوهېدلې چې که حکومت (رباني) ته کمپاین وکړي، لکه همدا اوس چې روان و، له هغه څخه د دې جرگې د ریاست لپاره انتخابات ګټل اسانه نه و، خو پر دې هم پوهېدلې، چې رباني خپله هم ډېر جانبي عوارض لري، د جرگې یو زیات شمېر ګډونوال یې مخالف هم دي، نو کېدی شي، هغوی ټول زما ملاتړ وکړي. دا مهال مې په دې مشورتي جرگه کې کمپاین پیل کړ، ما ویل زه د استاد رباني په مقابل کې ولاړ یم، ګڼ شمېر خلکو زما ملاتړ خو د جرگې یو شمېر تنظیمي غړو بیا زما سخت مخالفت وکړ او ویې ویل: ((استاد رباني خو یو جهادي رهبر دی، جمهور رییس تېر شوی، تاته ګوره او هغه ته!!)) دې ډول اشخاصو ته چې زما څه په خوله راټلل هغه مې ورته وویل، یوه ته مې وویل: ((د

څلوېښتو نامسلمو هېوادونو عسکر چې دلته پراته وي، په داسې حالت کې چې هر څوک ځان ته مجاهد او جهادي مشر وایي، د عوامو په اصطلاح له هغه څخه د نه سړي زوی بېخي شته نه.)) ما ویل فقط لس دقیقې وخت چې د هر کانديد لپاره وي، زما همغه وخت په کار و، زه پوهېدل چې هلته خپل ولس ته څه ووايم، زما له دې حرکتونو او د جرگې د غړو له گونگسيو فاروق وردگ، چې د دارالانشاء رييس و، خبر شوی و، نو ځکه يې جمهور رييس ته شکايت کړی و. فاروق وردگ غوښتل د خپل مقام او دريځ د استحکام او د ولسمشر د نظر د عملي کولو لپاره د دې مشورتي جرگې رياست ته رباني نوماند او بيا يې په دولتي زور بريالی کړي. کله چې زما فکر په جرگه کې خپور شو، نو حکومت وېره احساس کړه، هسې نه چې رباني ټاکنې ونه بايلي او يا هم پر يوه بله شخړه وانورو، نو ځکه يې رباني د سولې مشورتي جرگې د رييس په توگه انتصاب کړ. (قاضي امين وقاد) د جرگې برخوالو ته استاد رباني معرفي کړ: ((او خلکو دا د جرگې مشر دی، دعا پرې وکړئ...!)) يو زيات شمېر خلکو غږ کړ، نه يې منو، نه يې منو. افضل احمدزي او نورو ان د جرگې تالار خوشې کړ او ويې ويل چې دا ډول انتصاب يا غوراوی موږ ته د منلو وړ نه دی. استاد رباني بيا څو شېبې وروسته جرگې ته يوه وينا وکړه، خو وينا يې هر اړخيزه، جامع او له پخلاينې ډکه وه؛ تنظيمي کينه او بغض په کې نه ښکارېده. رباني د سولې مشورتي جرگې انتصابي مشر شو، خو زما (يون) او (فاروق وردگ) انډيوالي پرې خرابه شوه، دې کې څه موده تېره شوه، په ارگ کې د اختر تر لمانځه وروسته فاروق وردگ ماته غاړه غړۍ راکړه، ويې ويل: ((وروره! بښنه درڅخه غواړم، د رباني پر سر له ما څخه خفه شوی يې، څه وکړم د رييس صيب کارونه دي نو...))

له ما څخه که څه هم جمهور رييس، فاروق وردگ او ځينې نور دولتي چارواکي خفه شول او زه هم ورڅخه خفه شوم، خو خپل ولس مې له يو ډول تصنعي مشرتابه څخه وژغوره.

د یو طالب پیغام

ښاغلی (عبدالمنان همت) د طالبانو له جملې څخه یو ځوان طالب و، د طالبانو د واک پر مهال یې د هېواد ورځپاڼې د مسول مدیر او د واک په وروستیو ورځو کې یې د باختري (اژانس) د عمومي رییس په توګه دنده سرته رسولې، زما ډېر نږدې ملګری و، لومړی یې افراطي اسلامي افکار درلودل، خو کله چې یې ماسره راشه درشه شوله، نو ملي افکارو ته یې هم مخه کړه. یو وخت بیا داسې راغی چې د ملي او اسلامي افکارو انډول یې برابر شو. پر کابل باندې د طالبانو د واکمنۍ تر ړنګېدو یوه ورځ دمخه زه ورسره د اطلاعاتو او کلتور وزارت د باختري اژانس په دفتر کې ناست وم، د مزارشریف او د هېواد د شمال د نورو سیمو د سقوط خبرونه ساعت پر ساعت راتلل، د (همت) پر شونډو د غم پتري پراته وو، خو همت یې لا بایلولی نه و، ماته یې وویل: ((خان ته مې دومره سودا نه ده لکه تاته، ښه به وي چې خپل کور له کابله وباسې...)) ما پر هماغه ورځ کور د کابل پوهنتون د استادانو له استوګنځي څخه شش درک ته راوړ، بیا لغمان، ننگرهار او بیا له هغه ځایه پېښور ته لاړم، همت بیا د طالبانو تر سقوط وروسته کوټې ته لاړ، څه موده همالته اوسېده، بیا د پاکستان د حکومت له خوا امریکایانو ته ورحواله شو، هغوی سره یې نږدې لس میاشتې بند تېر کړ، بیا خوشې شو، تر خوشې کېدو وروسته یې څو ځله ماسره تماس ونيو، راته یې وویل چې هېڅ سیاسي فعالیت نه لرم، کابل ته درځمه، هیله لرم ودې گورم، کلونه تېر شول د (۱۳۸۹ل) کال په جوزا میاشت کې د کابل د یکه توت په سیمه کې راڅرګند شو، د ټلېفون له لارې یې احوال راکړ او ما ورسره د کتنې وخت وټاکه، کتنه

مو وشوه، پر ډېرو مسایلو مو خبرې وکړې، که څه هم ده له طالبانو سره خپله رابطه ردوله، خو له معلوماتو یې ښکارېدله چې اوس هم ورسره په تماس کې دی، ماته یې وویل: ((زه یو پیغام لرم چې جمهور رییس کرزي صیب ته یې ورسوي، خو دا پیغام د طالبانو له خوا نه دی، زما خپل نظر دی که په دې کار دی عمل وکړي، په افغانستان کې سوله راتلی شي.)) د ده خبرې شفاهي وې، ما یې غټ محتویات په حافظه کې وساتل، د شپې مې ترې یو رپوټ جوړ کړ، ((طالبان او د جگړې اوسنی حالت)) په نوم مې تنظیم کړ. جمهور رییس څخه مې د ملاقات هیله وکړه، ښه و ډېر ژر د ملاقات وخت راکړل شو، د طالب کیسه مې ورته وکړه، ورته مې وویل چې دغه متن مې د هغه د خبرو پر اساس لیکلی دی:

طالبان او د جگړې اوسنی حالت

د ځینو سرچینو د معلوماتو پر اساس

- ❖ «طالبان تر پخواني حالته اوس لس (۱۰) ځله پیاوړي شوي دي.
- ❖ طالبان یوازې په زابل کې د چریکي عملیاتو لپاره نوي (۹۰) ټولگي لري، چې هر ټولگی لس (۱۰) موټرسایکلونه لري او په چریکي عملیاتو کې له هغو څخه کار اخلي.
- ❖ افغان طالبان اکثره د افغانستان دننه فعالیت لري، خو د رهبرۍ ځینې غړي یې په کوټه کې هم فعالیت کوي او ځینې مشران یې د پاکستان په نورو سیمو کې هم شته.
- ❖ په کوټه کې د طالبانو ځینې مشران د پاکستان د (ISI) تر تاثیر لاندې دي او ځینې یې نه دي.

- ❖ د پاکستان پوځ او استخبارات غواړي له طالبانو څخه د فشار د یوې وسیلې په توګه کار واخلي او له امریکایانو څخه امتیاز ترلاسه کړي.
- ❖ یو زیات شمېر هغه طالبان چې د (ISI) او امر نه مني همدا اوس د پاکستان په زندانونو کې پراته دي.
- ❖ که امریکایان او یا د افغانستان حکومت غواړي له طالبانو سره خبرې وکړي، نو دا خبرې باید په پاکستان کې ونه شي او نه د پاکستان له لارې وشي، ځکه چې پاکستان غواړي له دې خبرو د خپل ځان لپاره ګټه پورته کړي؛ پاکستان امریکایانو ته یوه خبره کوي او طالبانو ته بله.
- ❖ مخکې تر دې چې طالبانو سره خبرې پیل شي، د افغانستان په داخل کې باید یوه سیمه لکه زابل او کوم بل ځای طالبانو ته د خوندي سیمې په توګه اعلان شي، چې هغوی بیا له دې ځایه د پاکستان د استخباراتو له فشار پرته له امریکایانو او د افغانستان له حکومت سره د خبرو بهیر پیل کړي.
- ❖ که بهرنيان ووځي، نو طالبان به ډېر ژر کابل ونیسي، خو د طالبانو د رهبرۍ ځینې غړي له دې نظر سره موافق نه دي او وايي چې دوی د دولت د چلولو لپاره کادر نه لري؛ خبره بیا له صفره شروع کېږي او بېرته بیا هماغه جنګونه پیلېږي چې پخوا وو. نتیجه یې دا راوځي چې په افغانستان کې به دا شوې ابادي بېرته له خاورو سره برابرې شي.

❖ یو شمېر مشران طالبان د خبرو پلویان دي، خو په دې شرط چې دوی اول د پاکستان له تاثیر او فشاره خلاص شي. دوی فکر کوي چې ټول دولت نه، خو که په دولت کې ستره محکمه، دفاع، داخله، امنیت دوی ته ورکړل شي، دوی به روغې جوړې ته غاړه کېږدي.

❖ ځینې مشران طالبان فکر کوي چې په اساسي قانون کې هم باید تغیرات راشي، تعلیمي نصاب هم باید د طالبانو په خوښه جوړ شي او په ځینو نورو برخو کې هم باید طالبانو ته د تغیر د راوستلو حق ورکړل شي، د دولت بڼه باید شرعي شي.

❖ طالبانو سره د خبرو لړۍ پیل باید د حکومتي چارواکو له خوا نه وي، په لومړي گام کې باید قومي مشران او علما له طالبانو سره د انډیوالۍ او ولسي راشې درشې له مخې دا خبرې پیل کړي، که د کندهار او یا د همنې شاوخوا ساحې قومي مشران چې د طالبانو له فکر او چلند سره بلد دي، خبرې پیل کړي، نتیجه به یې کېدی شي ښه وي. وروسته دې دا خبرې په دولتي کچه پیل شي.

❖ طالبان وايي چې د امریکایانو او ناټو ځواکونه د دې وس نه لري چې طالبان په زور مات کړي، هره ورځ د بهرنیو ځواکونو ضایعات او تلفات، پنځه لس (۱۵) زغروال گاډي دي، چې نږدې سل کسان په کې د ورځې مري، خو په مقابل کې یې د طالبانو تلفات تر دې ډېر کم دي. طالبان کولای شي پر یوه ورځ په کابل کې دوه سوه (۲۰۰) انتحاري بریدونه وکړي، خو دا بریدونه ځکه نه کوي چې کېدی شي ځینې انتحاریان ټاکلو نظامي هدفونو ته ونه رسېږي، په ملکي سیمو کې ځانونه والوځوي او دې سره کابل په وینو ولسمېږي. طالبان یوازې په کابل کې (۱۷) لویې عملیاتي ډلې لري.

❖ طالبان وايي مور په جنگ کې قطعاً مشکل نه لرو او د افغانستان د خاورې تقریباً اتيا برخه زموږ په لاس کې ده. دوی وايي، په طالبانو کې انشعاب نه شي راتلای او دا تجربه څو ځله تکرار شوه، خو له سختو ستونزو سره سره بیا هم د طالبانو رهبري پر خپل ځای پاتې شوه. طالبان په پیسو او زور نه شي ماتېدلای، خو په دلاسانه او پخلاینه کېدی شي د طالبانو زړونه راخپل شي.

❖ که له طالبانو څخه کوم کسان جلا او حکومت سره یوځای شي او یا ووژل شي د طالبانو لیکو ته هېڅ زیان نه شي اړولای، تېرو تجربو دا وښودله چې د طالبانو ډېر مهم قومندانان ونيول شول او له منځه لاړل، خو د طالبانو صفوف کمزوري نه شول، نو که امریکایان د طالبانو ځینې قومندانان په بیه واخلي یا یې ووژني، یوازې د یوه فرد په توګه تاثیر لري، خو په عمومي ډول پر تحریک او جنگ کوم تاثیر نه کوي.

❖ تر مشر ملا (ملا محمد عمر مجاهد) وروسته د طالبانو مهم قومندانان دادي: ۱- عبدالقیوم ذاکر، ۲- امیرخان متقي، ۳- سراج الدین حقاني، ۴- منصور، ۵- ملاگل اغا، ۶- ملا عبدالروف خادم. دوی اوس د طالبانو په تحریک کې مهم رول لري.

❖ طالبانو اوس د افغانستان د ټولو ولایتونو لپاره خپل والیان، ولسوالان او قاضیان ټاکلي، خپل تشکیلات یې له سره تنظیم کړي، دوی کونښن کوي چې خلک د خپلو دعوو د غوڅولو لپاره د حکومت پرځای دوی ته مراجعه وکړي.

❖ طالبانو سره د پخوانیو مخالفانو له جملې څخه برهان الدین رباني، عبدالرب رسول سیاف او محمد قسیم فهیم څو ځله اړیکې ټینګ کړي، خو طالبان وايي چې مور پوهېږو دوی په خپل قول کې

صادق نه دي، دوی طالبانو ته ویلي چې مور او تاسې به په گډه د حامد کرزي د حکومت د کمزوري کولو لپاره کار کوو. طالبان وایي: مور پوهېږو چې دوی مور سره چل کوي او د پاکستان په شان زموږ له قوت څخه د خپل ځان په گټه کار اخلي او خپل موقف تقویه کوي.

❖ لنډه دا چې طالبانو سره د خبرو اترو لار شته، خو دا لاره باید له څو پړاوونو تېره شي: لومړی په ولسي کچه، دویم په دولتي کچه او بیا له امریکایانو سره خبرې وشي. د طالبانو د رهبرۍ یو شمېر غړي ان د امریکایانو له یو کم شمېر پوځي هډو سره هم موافق دي چې د افغانستان په ځینو محدودو ځایونو کې دې مېشته پاتې شي، په دې ډول به د ایران او پاکستان د مداخلو مخه ونیول شي. دا طالبان په دې نظر دي چې که امریکایان په بشپړ ډول له افغانستانه ووځي، نو یو ځل بیا په ټول افغانستان کې د سختو جنګونو د پېښېدو احتمال شته، په تېره بیا د ایران او پاکستان د پلوي ډلو ترمنځ. دا سیمه به یوځل بیا د گاونډیو هېوادونو د رقابت پر ډگر بدله شي.

جمهور رییس متن ولوست، ما ورته نور تشریحات هم ورکړل، ما ویل که د سولې شورا ترڅنګ په پټه د ملي امنیت د ریاست له خوا طالبانو سره خبرې وشي، ښه به وي، ده وویل: «دا راپور انجنیر نبیل (د ملي امنیت رییس) ته ورکړه، هغه سره هم خبرې وکړه.» څو ورځې وروسته مې هغه ته هم دا راپور ورکړ، خو وروسته راته پته ولگېده چې په دې خبرو هېڅ عمل ونه شو.

امریکايي که شجاعی؟

د (۱۳۹۱) ل کال د کب پر (۲۹) مه نېټه مې ولسمشر سره ځانگړې ملاقات و، زړه مې گرم، موضوعگانې هم ډېرې او وخت هم کم و. ولسمشر سره دا مهال د ځانگړې ملاقات زمينه اسانه نه وه، هغه هم داسې يو ځانگړې ملاقات چې روحیه یې لا د مخه معلومه وي چې چندان خوږه نه وي او نه د دربار پر مزاج برابره وي. خو ولسمشر د خپل نرم طبيعت له مخې د هر چا پر مزاج ښه پوهېږي، زغم یې زیات او د مقابل طرف هره خبره په دقت اوري، خو دا چې عملي کوي یې که نه هغه نو بیا بېله خبره ده. طبيعي خبره ده چې د نورو ولسمشرانو په شان حامد کرزی هم د ټولو خبرو د عملي کولو جوگه نه دی، خو کوم ښه صفت چې دی یې لري، هغه دا دی چې د هر چا خبره په ډېر غور اوري، مازیگر مهال راته د ملاقات زمينه برابره شوه. یاده نېټه نو هغه مهال دی چې د یوه امریکايي عسکر (رابرت بیلینز) او د یوه افغان قومندان (حکیم شجاعی) د ظلمونو هنگامه د هر افغان پر ژبه خوره ده. امریکايي عسکر (رابرت بیلینز) د کندهار په پنجوايي ولسوالۍ کې (۱۷) تنه او حکیم

(رابرت بیلینز)

شجاعی، په ارزگان کې (۱۱۷) تنه افغانان شهیدان کړي وو، افغان ولس او په ټولیز ډول نورو انسانانو او اکثره نړیوالو دا دواړه پېښې سختې وغندلې، خو د امریکايي سرتېري په انډول د حکیم شجاعی د غندنې په باب نه د نړۍ د حکومتونو چارواکو او نه هم د افغان حکومت رسمي غبرگون هغه شان توند و، چې د امریکايي

عسکر (رابرت بیلینز) په باب و. ما له جمهور رییس سره لومړی د رسنیو په باب

بحث وکړ. ورته مې وویل چې رښه په اساسي مانا ازادې نه دي، سره له دې چې ستاسو د خپل حکومت یو غټ بريالیتوب همدا گڼئ، چې رښه مو ازادې کړي دي، خو واقعیت یو څه تغیر لري، ما ورته وویل چې دا ازادې یوازې د تا پر غندلو او پر تا تر انتقاد پورې محدوده ده، هغه هم داسې چې دا مجال او وخت یوازې تنظیمي رښو ته حاصل دی، نه ټولو ته؛ همغو رښو ته چې تر شا یې زورواکي ولاړ دي. نه ستا پر مرستیالانو څوک نیوکه کولای شي او نه هم پر ولایتي زورواکانو. ان پر یو عادي دولتي او نا دولتي جنگسالار هم څوک د نیوکې جرئت نه لري، ولسمشر زما خبره په (بې شکه، منم، بېخي صحیح ده) کلمو بدرگه کوله او د تائید سر یې خوځوه، ان دا به یې هم زیاته کړه چې دې زورواکو ته د ایران او غرب له خوا پیسې ورکول کېږي چې افغاني ارزښتونه پسې برباد کړي. ده د (نور) ټلوېزیون یادونه هم وکړه چې هره میاشت د ایران له خوا ورته درې لکه ډالر، ورکول کېږي. تر رښو وروسته مې ورته د قانون په باب وویل چې هسې نوم یې پاتې دی، نور یې د عملي کېدو هېڅ درک نه لگي، دا یې هم تائید کړه او ویې ویل چې خپله همدا حکومت دی چې قانون نه عملي کوي، د ولسمشر دا عادت دی چې ستا یوه خبره تر تا دمخه دی ډېره تائیدوي، نو ځکه خو تاته څه نه پاتې کېږي چې خبره پسې اوږده کړې او یا دې زړه کې غوټه پاتې شي. یو ځل بیا مې د هغو اشخاصو په باب ورته وویل چې د ماضي له شعارونو او عملونو څخه اوسمهال د ځان لپاره گټه پورته کوي، ځینې ډلې او اشخاص شته چې د (جهاد) له نامه څخه د ځان په گټه کار اخلي او یو جهادي قومندان ځان ته منسوبوي، طبیعي خبره ده چې دا خلک په ماضي کې سهوې او خطاوې لري، وطن یې وران کړی دی، نو هغه پاتې شوني چې د هغوی له نامه څخه د ځان په گټه کار اخلي، په کار ده چې د هغو د تېروتنو کفاره هم ورکړي، دا مې هم ورته وویل چې د حکومت په بېلابېلو ارگانونو کې انډول او تناسب برابر نه دی او دا یو خطرناک حالت دی، که گډوډي جوړه شي، حالات د هغو خلکو په گټه تمامېږي چې په حکومت کې یې حساس رگونه نیولي دي او دا ډلې به یو ځل بیا له دولتي ځواک څخه د هېواد د وړانې لپاره ناوړه گټه پورته کړي، ولسمشر د معمول په څېر دا هم

وویل: ((بې شکه چې توازن برابر نه دی او توازن باید ټینګ شي.)) د اپوزېشن او پوزېشن خبره چې مې بار بار تکرار کړې، په خواشینۍ سره چې اوس دا دی یو ځل بیا همغه زړه په زړه پاتې ده، هېڅوک نه پوهېږي چې پوزېشن څوک دی او اپوزېشن څوک دی، دې ته باید یوه سره کرښه راکاږل شي چې دغه دې خط دی، تر دې به بالا نه راوړې، عجیبه خبره خو دا ده چې چا تاسو ته کمپاین کړی و، هغه اوس هم یا په حاشیه کې دي، یا له دندو لرې شول او یا هم په زندان کې دي، ان تر دې حده چې له ځانه د دفاع حق هم نه لري، هم والي دی هم اپوزېشن کې، هم وزیر دی، هم مخالف، هم ستاسو مرستیال دی او هم د اپوزېشن مشر. اکثریت لکه څنګه چې وو همغسې مظلوم پاتې شول، په ژوند کې یې هېڅ مثبت بدلون رانغی، دلته چې څوک ډېر مخالفت کوي، د زیات امتیاز څښتنان ګرځي، نو ځکه خو دولتي او نا دولتي اشخاصو انتقاد او مخالفت ته ملا تړلې؛ امتیازات اخلي، خو مسؤلیت یې یوازې تاسو ته راجع کوي، اوس راځو بلې مهمې خبرې ته! ستاسو له خوا هر وخت په رسنیو کې له امریکا سره مخالفت ښودل کېږي، ځینې وخت کېدی شي دا مخالفت ستاسو د استقلالیت او د هېواد د خپلواکۍ د تمثیل جوګه شي، خو هر وخت دا مخالفتونه افغانستان ته په ګټه نه تمامېږي، افغانستان اوس په داسې یو موقعیت کې نه دی چې له هر چا سره ډغره ووهي، تېر تاریخ کې یې که دا کار کړی، هغه خپل وختونه وو، د ډغرې یا مخالفت او تفاهم دواړه عناصر په کار دي، اوس افغانستان د امریکا په شان د یو غښتلی هېواد ملګرتیا ته سخته اړتیا لري. که د امریکا ملګرتیا او ملاتړ نه وای نو ګاونډیو هېوادونو به افغانستان یو ځل بیا د نویمو کلونو پېښو ته کش کړی وای. ما ولسمشر ته د دې خبرې یادونه هم وکړه چې ستا حکومت د سردار محمد داودخان او حفیظ الله امین تر حکومتونو قوی نه دی، هغو چې له روسیې سره خبره خرابه کړه، نتیجه یې د هغوی پر مرګ تمامه شوه. د دې یادونه مې هم وکړه چې له امریکا سره مخالفت مستقیماً د ایران او پاکستان په ګټه کار دی، دا دواړه هېوادونه داسې کابو ناست دي چې هر کله افغانستان په سیاسي، اقتصادي او نظامي ډګر کې پاتې راشي، نو پر افغانستان ټوپ کوي، داسې لکه پېشو چې مرغۍ ته کابو وي، مور باید

لرې او نږدې دښمنان یو له بله بېل کړو، امریکا غټ هېواد دی، خاوره او نفوس یې تر موږ څو ځله زیات دی، زموږ خاورې ته یې سترگې نه دي پټې کړي، البته په سیمه کې به خپل هدفونه لري، خپل پخواني او اوسني رقیبان او سیالان به لري، دلته هم د خدای (ج) د رضا په خاطر نه دي راغلي، دلته هم خپل خپل هدفونه لري، خو ښه به دا وي چې د هغوی گټې او خپلې گټې دواړه په پام کې ونیسو او بیا پرې عمل وکړو، که همدا نن د امریکا مرستې نه وي، نو دا زموږ حکومت څو ورځې هم دوام نه شي کولای.

(حکیم شجاعی)

ولسمشر وویل: ((زه د امریکا د خلکو مرستې منم، خو زه د خپل هېواد وگړو ته هم مسؤلیت لرم، هغوی چاته فریاد وکړي چې پر ما بمبار دی، هغوی ماته رایه راکړي، دا زما دنده ده چې زه د هغوی حفاظت وکړم، ما امریکا ته ویلي چې هر څه مو منم، خو د خلکو پر کورونو بریدونه مه کوئ، د شپې عملیات بند کړئ، تړونونه مو ورسره

وکړل، خو بیا یې هم دا عملونه تکرار کړل، وگورئ، د کندهار پېښه چې اووه لس تنه یې په یوه شپه شهیدان کړل...)) ما ورته وویل، د کندهار پېښه رښتیا هم زړه بوږنونکې ده، هېڅ افغان او هېڅ انسان یې نه شي زغملاى، خپله امریکایانو هم دا پېښه وغندله او اوس د هغه عسکر محاکمه هم روانه ده، دا خو د امریکا د حکومت کار دی هغوی زورور دي، د زورورو اوبه پر پیچومي خپري، ستا هم پرې زور نه رسېږي او زموږ د ولس هم، محاکمه یې هم بل حقوقي پرابلم لري، د امریکا قوانین اجازه نه ورکوي چې عسکر یې بل هېواد کې محاکمه شي، اوس به راشو زموږ خپل هېواد ته، د (حکیم شجاعی) په نامه د محلي پولیسو یو قومندان دی، ویل کېږي چې د خلیلي صیب نفر دی، (۱۱۷) هېوادوال یې شهیدان کړي او اوس هم سرې سترگې گرځي، امریکایي (۱۷) تنه شهیدان کړي او شجاعی (۱۱۷) تنه، یو پردی دی یو خپل، دا چې هر څوک زما افغانان شهیدانوي، ماته درد راځي، خو د شجاعی په

باب ستاسو او په مجموع کې د حکومت غبرگون صفر و. خلکو مظاهري وکړې، فرياد يې پورته کړ، خو نتيجه يې هېڅ وه، که امريکايان دا پوښتنه مطرح کړي چې راځه موږ به خپل عسکر محاکمه کړو او تاسو همدا خپل قومندان، ايا زموږ د حکومت زور به پرې ورسېږي؟ زما نظر دا دی چې اول بايد خپله خوا و شا پاکه کړو بيا خارجيانو سره ډغره ووهو، ما دا خبره وکړه چې امريکا به قوي وي که د جمعيت او نورو تنظيمونو جنگسالاران؟ نو کله چې امريکا سره ډغره وهې، دې خپلو جنگسالارانو ته هم يوه څپېره ورکړه. ولسمشر بيا وويل: ((دا هم هغوی راپيدا کړي...)) ما ويل بيا نو حکومت څه مانا؟ نو همدې جنگسالارانو ته چې يې امر وکړ، نو ستاسو حکومت به هم د سترگو په رپ کې پناه وي، نو ښه خبره دا ده چې اول يو ښه نظام جوړ کړو، بيا که بهرنيانو سره مناسبات خرابوو که جوړوو يې هېواد ته دومره زيان نه شي اړولای. موږ په دې منځ کې نورې خبرې هم وکړې، خو مهمې خبرې همدا وې، زما له ډېر ټينگار سره سره بيا هم د ولسمشر په دريځ کې څه تغير رانغی او همدا يې ويل: ((امريکايان مې له خوږې گوتې نيولي او سخت مې گير کړي دي، زه چې هر ځل پرېس کنفرانس ورکړم، د هغوی چغې پورته شي...)) ما ورته وويل: ((نور دې خپله خوښه، خو موږ چې فکر کوو دې وخت کې امريکا سره د مناسباتو خرابول زموږ په گټه نه دي او جانبي عوارض لري.))

باکفایته اکثریت

یوه ورځ مې له جمهور رییس سره ځانگړې ملاقات و، زما په ملاقاتونو کې اکثره وخت ملي مسایل مطرح کېدل، پر دې ورځ مې هم د هېواد اکثریت د مظلومیت مسله مطرح کړه، هغه هم زما د خبرې تائید وکړ، د ولسمشر دا عادت دی؛ مقابل طرف ته گوري چې هغه په څه شي خوشالېږي، دی همنه ډول روحیه اختیاروي. جمهور رییس زما پر روحياتو پوه دی، نو ځکه مخکې تر دې چې زه ورته فریاد وکړم، ده خپله کیسه پیل کړه: ((هغه څو ورځې مخکې د هزاره گانو یو مشر راته راغی، راته ویې ویل: لس کاله وروسته به د هر هزاره د کور مخې ته یو پښتون څوکیدار او پېره دار ولاړ وي.)) جمهور رییس وویل: ((که حالات همداسې روان وي، نو دا خبره له احتمال لري نه ده.)) ده وویل: ((زه هلمند ته لاړم د هزاره گانو په سیمه کې ټول مکتبونه خلاص دي، خو د پښتنو بیا ټول بند دي. هلته په یوه ټولگي کې شپېته اويا تنه زده کړه کوي او دلته بیا یو ټولگی نیم هم ډک نه وي.)) ما وویل: ((رییس صاحب اکثره پښتانه تانه گيله کوي چې پښتنو سره په حکومت کې د مور میرې سلوک کېږي، تاسو هم هغو خلکو ته ډېره توجه کوئ، دېخوا مو پاملرنه کمه ده، طالبان هم د پنجاب په لمسه د پښتنو سیمې او ښوونځي وړانوي، نو که حالات داسې روان وي، وضعه به ډېره خرابه او د مملکت طبعي ثبات به له منځه لاړ شي.)) ده وویل: ((یونه گوره پښتانه تېرې جگړې ډېر وځپل، اوس هم له دنیا سره په جگړه کې دي، که مور هر څو ووايو، خو عملاً داسې دي، جنگ د پښتنو په سیمو کې دی، پښتانه اوس ډېر کمزوري شوي، اوس په افغانستان کې د پښتنو یو نازک اکثریت دی تر هغه وخته پورې چې لر او بر پښتانه سره یوځای نه شي او تر اټکه ستا خپله خاوره

خپله نه شي، افغانستان کې طبيعي ثبات نه رامنځته کېږي، دا اوسني ثبات نسبي دی، تر هغه چې مور هغه طبيعي حالت ته رسېږو، مجبور يو دلته له هزاره، تاجک او ازبکو سره ائتلاف ولرو، پرته له دې دلته ممکنه نه ده.)) ما وويل: ((معقول ائتلاف چې د ټولو افغانانو گټې په کې خوندي وي، هېڅوک يې نه ردوي، خو اوس د ملي وحدت په نامه، پښتانه په ډېر ضعيف موقف کې دي، هر څه يې له لاسه ورکړل.)) ولسمشر وويل: ((پښتانه اوس هم اکثریت دی، د کمیت له پلوه تر ټولو زیات دي، خو دا کمیت هغه وخت موثر دی چې پر کیفیت بدل شي، تر څو چې پر کیفیت بدل نه شي دوی خپل حقوق نه شي ترلاسه کولای او پر کیفیت هغه وخت بدلېدی شي چې تعلیم وکړي او تعلیم هغه وخت کولای شي چې سوله راشي، اوس د پښتنو تر ټولو غټ دښمن همدا جنگ دی، که جنگ ختم شو پښتانه ژر خپل حقوق ترلاسه کولای شي.)) جمهور رییس زیاته کړه! ((ښه یونه دا راته ووايه چې دا شمالپلواله به د پښتنو غټ دښمن وي که پنجاب؟ که دوی سره مقابله شروع کوي، نو له کومه ځایه او له کوم یوه به یې شروع کوي؟)) ما وويل: ((رییس صیب کوم دښمن چې درسره نږدې وي د هغه خطر زیات وي اوس وگوره چې پنجاب راته ډېر نږدې دی که ټلواله؟، ټلواله خو ان د مېز تر شا درسره ناسته ده او ښکاره دښمني درسره کوي، که پنجاب هم دلته مداخله کوي د پردې ترشایې د همدې ډلو په لاس کوي، زه خو وایم چې د کور دښمن ډېر خطرناک دی. په خواشینۍ سره باید ووايم چې روسانو او ایرانیانو افغانستان کې د تېرو څو لسيزو په بهیر کې داسې یو قشر ټوکولای چې که په تدبیر یې مخه ونه نیول شي، نو افغانستان به د تباهی خواته بوځي.)) جمهور رییس وويل: ((زه خو وایم چې د پښتنو اساسي مقابله په سیمه کې له پنجاب سره ده، پښتون داسې یو لوی قام دی (لر او بر) چې په سیمه کې د پنجاب رقابت کولای شي. که ما په نړیواله کچه د هغو د مداخلو مخه ونیوله او امریکا مې پر دې قانع کړه، نو بیا دا ټلواله ملواله دا دومره شی نه دی، دا

خپله غلي کېږي، اصلي توجه باید هلته وکړو، کله چې پنجاب کمزوری شي، لږ او بر پښتون سره یو شي بیا نو د اکثریت او اقلیت خبره خپله له منځه ځي، ته دومره اکثریت کېږي چې بیا دا مسله څوک بېخي یادوي نه.)) ما وویل: ((رییس صیب د لرو پښتنو راخپلول یو قوي افغانستان ته اړتیا لري، کله چې دلته پښتون په سیاسي لحاظ حاکم نه وي، سوکاله نه وي، نو لږ پښتانه خو په هېڅ وجه دلته درسره نه یوځای کېږي، د مرحوم موسی شفیق نظر هم همدا و چې دلته باید سوکالي رامنځته شي، اقتصادي پرمختیا د دې سبب کېږي چې کښتني پښتانه دلته میلان پیدا کړي. که موږ غواړو لږ پښتانه ځان سره یوځای کړو، نو باید په ټول افغانستان کې ثبات او سوکالي رامنځته کړو، اوس وگوره چې دلته اقتصادي حالات لږ څه ښه شوي نو تر (۵۰) زرو زیات پاکستانی او لږ پښتانه کارگران دلته کار کوي.)) ده هم راسره ومنله، مجلس تر ډېره اوږد شو، په خبرو کې د معمول په څېر اختلاف و، خو په دې کې اختلاف نه و چې متفرق اکثریت باید پر متفق او باکیفیته اکثریت بدل شي.

گرم تحلیونه او ساړه غبرگونونه

هر کله چې زمينه برابره شوې او له ولسمشر سره مو ځانگړې ملاقات برابر شوی، نو خپل زړه مې ورته تش کړی او هغه څه چې زما په فکر، دې ولس ته په گټه ښکارېدل، هغه مې ټول ورته یو یو بیان کړي دي، خو په دربار کې د ځینو تنگنظریو پر اساس د ځانگړو ملاقاتونو چانس ډېر کم برابرېده مجبور وم، چې کله کله یو نیم تحلیل ته لیکلې بڼه ورکړم. دا تحلیونه به مې یا انجنیر صیب ابراهیم سپین زاده ته او یا هم کله کله داودزي صیب ته ورکول، دا چې هغوی هلته ولسمشر ته وروړل که نه او یا یې خپله هم لوستل که نه پر دې هم نه پوهېدم، ځکه چې هېڅ غبرگون یې نه راته. ولسمشر د هغو تحلیلونو په باب چې ما ورته مخامخ څرگندول څه عملي غبرگون نه بڼوده، نو د هغو تحلیلونو به څه حال وو چې په لیکلې بڼه تر هغه وړ رسېدل یا نه وړ رسېدل. د گړنیو تحلیلونو په باب یې اکثره د تائید سر خوځوه، خو هېڅکله یې پرې عمل نه کاوه.

د امنیت شورا د دفتر یوه دنده هم د هېواد د حالاتو تحلیل او ارزونه وه او لوړو مقاماتو ته د هغو رسونه، نو ځکه مې خپل دا مسؤلیت هم تر خپله وسه سر ته رسولی دی.

دلته به یو څو لیکلي تحلیونه د بېلگې په توگه راوړم، چې د خپل دفتر له لارې مې ولسمشر ته لیکلي او ورلېږلي وو:

د ثور د اتمې نېټې پرېه د چا پر غاړه؟

سره له دې چې په هر ځای کې د هرې امنیتي پېښې مسؤلیت د امنیتي مسؤلینو پر غاړه وي، خو کله کله له امنیتي پېښو سره یو لړ سیاسي مسایل هم تړلي وي چې د امنیتي مسؤلینو ستونزه نوره هم زیاتوي.

د ثور د اتمې نېټې پېښه سره له دې چې افغان حکومت ته یوه ناوړه امنیتي پېښه وه او که مخالفینو خپل هدف پوره تر لاسه کړی وای، نو بې له شکه به افغانستان له یو بل بحران او غمیزې سره مخامخ شوی وای. د دې تر څنګ چې دا پېښه یوه امنیتي پېښه ګڼل کېږي، یوه سیاسي حادثه هم ده چې د دولت او ملت سیاسي حیثیت ته یې زیان ورسوه، نو دلته په لومړي ګام کې هغه سیاسي ډلې او شخصیتونه ګرم کړل کېږي چې د داسې یوې ورځې، چې د ملت توافق پرې موجود نه دی، پر نمانځلو ټینګار کوي او د بیت المال یوه برخه یې د دې ورځې پر نمانځلو لګولې ده. کله چې بیا له سیاسي پلوه د دې ورځې د نمانځلو پرېکړه وشوه بیا نو ټول مسؤلیت د امنیتي ارګانونو پر غاړه دی چې ولې یې په هر اړخیز ډول امنیتي هڅې تر سره نه کړې. واقعیت دا دی چې د افغانستان درې واړه امنیتي ارګانونه سره له دې چې نومونه یې ((ملي)) دي خو په واقعیت کې ملي شوي نه دي. درې واړه امنیتي ارګانونه تر یوه خاص تنظیمي، سیاسي، قومي او سیمه ییز انحصار لاندې دي او د یوه مشخص تنظیم له لارې کنټرولېږي. د دې ډلې یو شمېر مشران هم په حکومت کې د حکومت مخالف دي او یو شمېر نور یې د دولت په نورو پوستونو کې د حکومت مخالفت کوي او د دولت پر ضد یې یوه نیمه دولتي، په واقعیت کې ځواکمنه مخالفه دولتي جبهه جوړه کړې ده. په امنیتي ارګانونو کې د دې ډلې فعال او تر اټکل پورته شتوالی د دولت

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

مشرتابه ته د دوی ژمنتیا تر څرگندې پوښتنې لاندې راولي، نو په داسې یو حالت کې د داسې پېښو پېښېدل له احتماله لرې نه دي. د افغانستان ولسي جرگې او عام ولس، سره له دې چې د امنیتي ارگانونو درې واړه مسئولین گرم وگڼل، خو پر لرې کولو یې بریالي نه شول، خپله امنیتي مسئولینو هم خپله پړه او ناکامي ومنله، خو تر اوسه پورې په دې برخه کې کوم سیاسي او

(د ثور د اتمې نېټې د پېښې یو انځور)

اداري اقدام نه دی شوی. ډېرو خلکو سره اوس دا پوښتنه ده چې جمهور رییس به د خپلو دې امنیتي ارگانونو د مشرانو په باب کومه پرېکړه کوي، ایا پر خپلو ځایونو به پاتې کېږي که گوښه کېږي به؟ که چېرې پر خپلو ځایونو پاتې شي، د دې مانا دا ده چې دوی هېڅکله پړه نه دي او له دا ډول پېښو سره توافق شته او که چېرې لرې کېږي، ځای به یې څوک ډکوي، تر دوی ښه، که د دوی معادل او که تر دوی بدتر؟ که چېرې تر دوی غوره او کارپوه اشخاص، د دوی پر ځای وگومارل شي، نو د دې مانا دا ده چې جمهور رییس خپلې او د هېواد راتلونکي ته جدي شوی

او غواړي هېواد له دې ډول نورو پېښو وژغوري او که چېرې د دوی معادل او یا تر دوی بدتر اشخاص غوره شي، نو څرگنده خبره ده چې په امنیتي او سیاسي حالت کې به مثبت بدلون را نه شي او حالت به نور هم خراب شي، د دولت ښکاره او پټ مخالفین به دا حالت د خپل ځان لپاره د معافیت او خونديتوب یو ښه حالت وگڼي او هرڅه یې چې زړه غواړي هغه به تر سره کوي، ځکه چې له مقابل لوري سره د متقابل عمل وس او توان نه شته.

په پاکستان کې د عوامي نیشنل پارټۍ (ANP) دريځ

(د لیکنه هغه مهال شوې چې عوامي نیشنل پارټۍ په پاکستان کې صوبایي ټاکنې وگټلې)

۱- عوامي نیشنل پارټي (ANP) په ((صوبه سرحد)) کې (۳۱) څوکۍ لري، خو کېدی شي (۷) یا (۸) څوکۍ له بنځو او اقلیتونو څخه هم ترلاسه کړي. دغه راز یوه څوکۍ به له هغو کانديدانو څخه تر لاسه کړي چې نیشنل اسمبلی او صوبایي اسمبلی دواړو ته کامیاب شوي دي. همدارنگه تر (۸-۱۰) پورې به د ازادو کانديدانو څوکۍ هم ترلاسه کړي.

۲- په قومي اسمبلی کې (ANP) لس (۱۰) څوکۍ لري، خو کېدی شي یوه (۱) یا دوه (۲) څوکۍ د نښځینه وکیلانو د انتصاب له لارې هم تر لاسه کړي.

۳- زیات گومان دی چې په مرکزي سطحه به (PPP)، د مسلم لیگ نواز گروپ او (ANP) مخلوط حکومت جوړ کړي.

۴- په ((صوبه سرحد)) کې هم احتمال دی چې (ANP) له (PPP) سره ځکه مشترک حکومت جوړ کړي، چې له مرکزي حکومت سره یې پیوستون، ملگرتیا او بیوالی ټینګ او کارونه ورته اسان شي.

۵- په بلوچستان او سند کې هم (ANP) یو څو څوکۍ گټلې، په بلوچستان کې د (ANP) موقف قوي نه دی، په سند اسمبله کې د لومړي ځل لپاره د دوو (۲) څوکیو گټل (ANP) ته ډېر ارزښت لري.

د یادونې وړ ده چې ازادو کتونکو ویلي، د (ANP) په دې بریا کې له

افغانستان سره د (ANP) د مشرانو ښو تعلقاتو هم رول درلود. د کتونکو په وینا خلک له ملایانو ستړي شوي وو او د ډیورنډ د کرښې دواړو غاړو ته یې د جنگ دوام، د ټول پښتون ولس تباهي گېله. د دوی په نظر خلک په ((صوبه سرحد)) کې داسې یو حکومت غواړي چې له افغانستان سره ښه تعلقات ولري او دا کار به په سیمه کې د سولې په ټینګښت، د تجارت په غوړېدو او د خلکو په سوکالی کې مرسته وکړي. د (ANP) مشرانو ویلي چې په سیمه کې د سولې ټینګښت، له گاونډیو سره ښه روابط او د صوبې د نوم بدلون د دوی لومړني غټ هدفونه دي. دوی د ((صوبه سرحد)) لپاره د درېو نومونو وړاندیز کړی دی: (پښتونستان، پښتونخوا او افغانیه).

د ولسمشر کرزي د وژني څو توطیې

له هغې ورځې چې بناغلی کرزي د واک پر گدی ناست دی، نو د سر خطر یې هم څو ځله زیات شوی، کله کله دا خطر ډېر نږدې شوی، خو کله کله بیا د سر او خطر واټن یو څه لرې شوی، له ترافیکي حوادثو نیولې، بیا تر انفرادي او سیاسي خطرونو ټولو پورې د ده ژوند ته متوجه وو. څو ځله په بهرنیو سفرونو کې الوتکې عوارض پیدا کړي او د ده ژوند یې له گواښ سره مخامخ کړی دی. د واک په لومړیو څو کلونو کې ده اکثره (د اریانا افغان هوایي شرکت) له الوتکې څخه گټه اخیستله، دا الوتکې اوس ډېرې زړې او له نړیوالو معیارونو سره برابرې نه دي. یو ځل تاجکستان ته په سفر و، کله چې الوتکه پر هوایي ډگر ناستې ته چمتو کېدله، نو د الوتکې ټایرونه نه خلاصېدل، الوتکه څو ځله پر میدان وگرځېدله، پر وروستي ځل یې د خدای (ج) په مرسته ټایرونه خلاص شول او الوتکه پر ډگر کېناسته. یو ځل چین ته په الوتکه کې هم همداسې شوي وو، جرمني ته هم، وروسته وروسته بیا جمهور رییس له (کام ایر) او ځینو نورو الوتکو څخه هم گټه اخیستله، کندهار کې ترورستي برید، په حضوري چمن کې د (احمدشاه مسعود) د تلین په یاد د غونډې پر مهال توطیه او د ثور د اتمې نېټې د ((جشن)) پېښه او داسې نورې ډېرې پېښې وې چې جمهور رییس کرزي د چانس له مخې ترې روغ پاتې شو، خو پر دې سربېره د وژني نورې پټې توطیې هم وې چې هغه یوازې د ارگ د څلورو دېوالونو دننه او د هغه شاوخوا کې تنظیمېدلې. کله چې د موقتې ادارې پر مهال کرزي لومړی ځل ارگ ته راغی، نو د فهیم خان د ساتونکو له خوا ساتل کېده، چې له احمدشاه مسعوده ورته په میراث پاتې وو، څو ځله فهیم، کرزي ته ویلي وو

چې ((بادیگارد های امر صیب است بسیار باوری، وفادار و با اعتماد است.))
 کرزي صیب نو د ((امر صاحب)) بادیگاردانو ته پناه ور وړې وه، دا نو بیا د
 هغو ترحم پورې اړه لرله چې څه ورسره کوي. فهیم څو ځله خپلو انډیوالانو
 ته ویلي وو: ((کرزي چیست همین حالا که بچه ها را گفتم همراهی چین اش
 در چند دقیقه برای ما حاضر میکند...)) کرزي هم خپل فرهنگي مشاور زلمي
 هېوادمل ته یو وخت ویلي وو. ((د فهیم ساتونکو چې په ارگ کې هر ډول
 واک غوښته هغه یې چلاوه.)) یوه ورځ (یونس قانوني) د کرزي یوه ساتونکي
 ته ویلي وو چې کرزي ووله، خو ساتونکي هغه وخت دا جرئت ونه کړ. دې
 ساتونکي چې څه موده د کرزي انساني او اجتماعي چلند ولید، نو کرزي ته
 راغی، ورته یې وویل: ((قانوني ماته ستا د وژنې ویلي وو، خو ما ځکه دا کار
 ونه کړ چې ته ډېر ښه سپری یې، زړه مې درباندي ونه شو.)) تر هغه وروسته
 هم دا سپری په ساتونکو کې پاتې شو او کرزي قانوني ته گیله هم ونه کړه او نه
 یې سر پرې وگراوه. یو وخت دا گواښونه او خطرونه دومره زیات شول چې
 کرزي په پای کې مجبور شو، بهرني ساتونکي استخدام کړي. د بهرنیو
 ساتونکو په استخدام سره د فهیم، قانوني، عبدالله او نورو گواښونه یو څه کم
 شول، کرزي یو څه د راحت احساس وکړ، خو خطرونو بیا هم دوام درلود،
 ان تر هغه پورې چې بهرني سرتېري بېرته لارل او پر ځای یې (PPS) د
 جمهور رییس د ساتنې قطعه) جوړه شوه، بیا هم دې توطیو دوام درلود. د
 جمهوري ریاست د لومړۍ دورې تر ټاکنو وروسته هم دې توطیو دوام پیدا
 کاوه او نوې نوې بڼې یې خپلولې. یو وخت د حکمتیار د اسلامي حزب یو
 قومندان (عاشق الله) چې د کابل اوسېدونکی او په خټه پښتون دی، خو دا
 ډېر کلونه کېږي چې له (نظار شورا) سره هم نږدې اړیکي لري، د امنیت
 شورا دفتر له یو تن غړي سره تماس ونيو او هغه یې له یوې بلې توطیې خبر
 کړ، د امنیت شورا د دفتر دې غړي د عاشق الله د خبرو پر بنسټ یو راپور
 جوړ کړ او جمهور رییس یې له دې پېښې خبر کړ. د امنیت شورا دفتر په

دې راپور کې راغلي وو: ((خه موده دمخه د ولسمشر حامد کرزي پر ضد د یوې داسې توطیې پر جوړولو غور شوی چې په احتمالي عملي کېدو یې د ولسمشر ژوند ختمېدلای او هېواد له یوه بحران سره مخامخېدلای شي.

دا طرحه د اسلامي جمعیت د نظار شورا اوسنۍ ((ملي جبهې)) د ځینو مطرحو غړو له خوا برابره شوې ده. طرحه داسې ده چې د نظار شورا یوې مطرح څېرې او تېرو ټاکنو کې د جمهوري ریاست لپاره کانديد (عبدالحفیظ منصور) د ملي جبهې ځینو غړو سره ویلي، چې د افغانستان د اوسني اساسي قانون د (۶۷)مې مادې له مخې که چېرې جمهور رییس د کومې پېښې له امله له منځه لاړ شي، نو لومړی معاون د جمهور رییس پر ځای راځي او د (دربو) میاشتو په بهیر کې د جمهوري ریاست لپاره عمومي ټولټاکنې کېږي.

عبدالحفیظ منصور ویلي: ((اوس چې (حامدکرزی) جمهور رییس او د ((ملي جبهې)) مهم غړی (احمدضیا مسعود) یې لومړی مرستیال دی، زموږ لپاره یو ښه چانس دی چې حامد کرزی له مخې لرې کړو، د کرزي په فزیکي حذف سره به احمدضیا مسعود په مستقیم ډول د لنډ وخت لپاره جمهور رییس شي او بیا به د احمدضیا مسعود تر سرپرستی لاندې د جمهوري ریاست انتخابات وشي، په دې ډول به د ملي جبهې د کانديد د گټنې چانس حتمي شي)). د منصور په نظر د حامد کرزي د له منځه وړلو ډېره ښه او اسانه لاره دا ده چې یو ځانمرگی (خودکش) برید پرې وشي، په دې ډول به د ولسمشر د وژلو پړه مستقیماً پر طالبانو او القاعدې ولوېږي او نړیواله ټولنه به هم طالبانو او القاعدې ته متوجه شي. د دې نظریې د عملي تطبیق لپاره عبدالحفیظ منصور د ((عاشق الله)) په نامه یو شخص سره، چې ویل کېږي پخوا د گلبدین حکمتیار د اسلامي حزب یو قوماندان و او کېدی شي اوس هم ورسره ارتباطات ولري، دا خبره مطرح کړې ده. ((عاشق الله)) اوس له اسلامي جمعیت سره ښه اړیکې لري، د ((ملي جبهې)) غړی هم دی او د دې جبهې په غونډو کې هم گډون کوي. پېښور ته هم تگ راتگ لري،

کله دلته په کابل او کله په پېښور کې اوسي. منصور د دې طرحې لپاره له عاشق الله څخه هر اړخیزه مرسته غوښتې ده. له عاشق الله څخه د منصور غوښتنه دا وه چې په پېښور او یا نورو سیمو کې څو ځانمرگي (خودکش) پیدا کړي او په دې لاره کې چې هر څومره پیسې په کارېږي دوی حاضر دي هغه مدارک ورکړي، منصور ویلي چې تر کابله د دې اشخاصو رسول، دلته یې ساتل او پالل او هغوی ته د هدف ټاکل د دوی پر غاړه دي. دا خودکش به په یوه مناسب وخت کې په لازمو امکاناتو او اسانتیاوو سره هغې غونډې ته بیول کېږي چې جمهور رییس حامدکرزی به په کې وینا کوي، دا چې دا غونډه به کله؟ څه وخت؟ او چېرته وي؟ دا به نو دوی خپلو امکاناتو، مجال او فرصت ته گوري، خو د دې عملیې تر تطبیق دمخه د ځان وژونکو (خودکشو) اشخاصو پیدا کول، تر کابله یې رارسول او دلته یې ساتل ضروري دي، د دې طرحې نور جزئیات له عاشق الله نومي شخص څخه ترلاسه کېدی شي. عاشق الله نومی شخص کېدی شي له ملي جبهې سره دومره ژور پېوند ونه لري، لکه عبدالحفیظ منصور یې چې لري، نو ځکه د دې هیله کېدی شي چې له هغه څخه په هېواد کې د دغسې یو لوی ناورین د احتمال په اړه معلومات ترلاسه شي.

دا چې دا پورتنۍ طرحه به څومره واقعیت او حقیقت ولري پر دې څوک غوڅ حکم نه شي کولای، خو د جمعیت او نظار شورا تېر تاریخ او په هغو کې د (منصور) په شان د گڼو متعصبینو او توطیه گرو موجودیت د پورتنۍ طرحې احتمال ډېر پیاوړی کوي. حکومت باید دا ډول حرکتونه په ډېر جدي ډول وڅاري ځکه چې ټول ملت له یوه سیاسي، ټولنیز، قومي او پوځي بحران سره مخامخوي. دا چې اسلامي جمعیت په اوسني حکومت کې تر بل هر تنظیم او هر چا زیات غښتلی دی، د هر ډول ناوړه پېښو د رامنځته کولو وس لري او په راتلونکي کې د حکومت مدعي هم دی، نو دا اټکل نور هم قوي کوي، چې دا ډول طرحې له دوی پرته نور څوک نه

جوړولای او نه هم عملي کولای شي. په هر ترتیب ولسمشر حامدکرزي ته په کار دي چې دا احتمالي خطر او د خپل فردي مصونیت پر وړاندې نور دې ته ورته خطرونه په جدي ډول محاسبه کړي او د ځان د خونديتوب او محافظت لپاره داسې اقدامات وکړي چې له دې زیان منونکې نقطې څخه پر ده او ټول ملت گوزار ونه شي او هېواد له خطرناک بحران څخه وژغورل شي.

دا توطیې اوس هم روانې دي، د دې احتمال شته که د کرزي کورني یا حکومتي مخالفین پر دې بریالي نه شي چې کرزي له قانوني لارو له واکه لرې کړي، نو له دې ناقانونه لارو به هم گټه پورته کړي.)) دا د راپور یوه برخه وه. داسې گونگسی هم و چې د نظار شورا غړي هڅه کوي د ارگ په شمالي څنډه کې؛ چین سفارت ته ورڅېرمه څو کورونه واخلي، په دې ډول ځان ارگ سره وصل کړي. له دې لارې دوی په اسانۍ کولای شي، د تیب دېوال له لارې ارگ ته ځان داخل او په (لومړي نمبر قصر) کې د جمهور رییس کور ته ځان ورسوي، د جمهور رییس نږدې اشخاص دې خطر ته متوجه شول او بیا یې یو دوه هغه کورونه چې ارگ سره نښتي وو او په اسانۍ سره ترې لومړي نمبر قصر ته لاره وتلای شوه، د (احمدولي مسعود) له دام څخه وژغورل او په دې ډول د جمهور رییس او د هغه د کور امنیت څه ناڅه خوندي شو.

د ملگرو ملتونو استازی او د ولسمشر د رد ځواب

په لندن کې یو شمېر مېشتو افغانانو چې په سیاسي او فرهنگي چارو کې زیاته تجربه لري او د افغانستان حالات له نږدې څاري، له ما (محمد اسمعیل یون) سره د تېلفوني اړیکو له لارې اندېښنه وښودله چې د ولسمشر حامدکرزي له خوا د ملگرو ملتونو د استازي په توگه د (پدې اشدپاوان) ردول، خپله ولسمشر حامدکرزي، د افغانستان حکومت او خلکو ته په زیان تمامېږي او وروسته به ناوړه عواقب ولري. دوی چې اکثره د ولسمشر حامدکرزي خواخوږي دي او پر خپل ولس یې زړه دردېږي، ویل یې چې له دې کار څخه به تر ډېره حده شمالتپلواله او د ولسمشر حامدکرزي نور مخالفین، چې اوس د انگلستان او متحده ایالاتو په شمول په نورو هېوادونو کې فعالیت لري، ډېره گټه اوچته کړي، د حامدکرزي د حکومت تصویر به غربي نړۍ، په تېره بیا انگلستان ته ډېر پیکه وښيي او د حامدکرزي موقف ته به زیان ورسوي.

د دې کارپوهانو نظر دا و چې ولسمشر حامدکرزی او د هغه ټیم باید کوبښن وکړي، له غربي نړۍ سره خپل مناسبات ښه وساتي او د اوسنۍ ستونزې د ترمیم لپاره دې هم له بېلابېلو لارو کوبښن وکړي.

جلال اباد کې د ایران قونسلگری او اندېښنې

۱۵ لیکنه د (۲۰۰۸م) کال د فبرورۍ پر (۲۳مه) نېټه شوې ده.

تر یادې نېټې څو ورځې وړاندې په جلال اباد کې د ایران قونسلگری جوړه شوې وه. ټاکل شوې ده په دې ورځو کې په ننگرهار کې د ایران هېواد قونسلگری، د قونسل (خراساني) تر مشرۍ لاندې عملاً کارونه پیل کړي. خراساني د (ایران قونسل) هغه څوک دی چې تر دې دمخه یې د منځنۍ اسیا په ځینو هېوادونو کې هم کار کړی او هغه هېوادونه یې هم له کاره خوښ نه وو، آن تر دې چې د ده کارونه له هغو هېوادونو څخه د ده د وتلو سبب شول. ویل کېږي چې (خراساني) د ایران د استخباراتو غړی دی او کومو هېوادونو کې چې ده د ډیپلومات په توګه دنده تر سره کړې، له خپلې دندې څخه یې عدول کړی او د هغو هېوادونو په سیاسي، مذهبي او قومي چارو کې یې مداخله کړې ده. د ننگرهار ولایت خلکو، چې د ولایتي شورا په شکل کې یې نظر تر ډېره حده ښکاري، اندېښنه ښکاره کړې چې په ننگرهار کې به د ایران قونسلگری او په هغې کې د (خراساني) په شان د یوه شخص کار کول د نسبتاً امنو شرقي ولایتونو، په تېره بیا د ننگرهار امنیت ته ګواښونه پیدا کړي. د یادونې وړ ده چې (خراساني) به د شمالتلوالې د قومندان (حاجي حضرت علي) له لارې چې دا وخت له ایران سره ښه او نږدې اړیکې لري او یو کور یې په ایران کې هم دی، ځینې واړه قومونه، خپلونه او سیاسي، پوځي ډلې د مرکزي او محلي حکومت پر ضد راوپاروي. تر دې دمخه د ایران له خوا په ختیزو ولایتونو کې (حاجي حضرت علي) او

ځینې نور قومندانان لمسول شوي، مالي او نظامي مرسته ورسره شوې ده. د یادونې وړ ده چې په ننگرهار کې د مېشتو امریکایي پوځیانو سیاسي مسؤلینو هم په ننگرهار کې د ایران د قونسلگری پرانیستل په سیمه کې د امنیت د خرابۍ او د امریکایي ضد فعالیتونو د ډېرېدو عامل گڼلې، دوی د ننگرهار والي (گل اغا شېرزي) او د ولایتي شورا رییس (فضل هادي مسلمیار) سره کتلي او غوښتنه یې کړې چې د دوی اندېښنه مرکزي حکومت ته ورسوي. دوی هیله کړې چې د افغانستان حکومت دې په ننگرهار کې د ایران قونسلگری نه پرانیځي، دوی په دې نظر دي چې دا قونسلگری د سیاسي فعالیتونو د پرمخ بیولو لپاره جوړېږي، نه د ډپلوماټیکو مقاصدو لپاره. داسې ویل کېږي چې ننگرهار مېشتو امریکایي ځواکونو د خپلو سیاسي مسؤلینو له لارې د افغانستان د اسلامي جمهوریت د ملي امنیت شورا دفتر او نورو ارگانونو ته هم په دې اړه خپله اندېښنه څرگنده کړې ده.

د جمهوري ریاست او ملي شورا ټاکنې او ننگونې

ولسمشرۍ او پارلماني ټاکنو ته لا څو میاشتې پاتې دي، خو خطرونه له ورايه ثابت پاتې دي، د نورو احتمالي خطرونو د پېښېدو خطر هم شته، دلته د دې دواړو ټاکنو په باب ځینو ستونزو، ننگونو او اندېښنو ته په لنډیز سره اشاره کېږي:

۱- د امنیت ستونزه: د ټاکنو پر وړاندې تر ټولو غټه ستونزه د امنیت ستونزه ده، که تر هغه وخته پورې امنیت ټینګ نه شو، نو د هېواد په اکثره برخو کې به سم انتخابات ونه شي او که ځینو سیمو کې انتخابات وشي، نو سم مشروعیت به ونه لري.

۲- د راجستر ستونزه: د انتخاباتو اوسنی کمېسیون د دې وس نه لري چې په ټول افغانستان کې د رایه ورکوونکو راجستر تر سره کړي، یا ټول راجستر له سره وکړي او یا هم نوي کسان چې شرایط یې پوره کړي، راجستر کړي.

۳- د انتخاباتو د کمېسیون کمزوري: د انتخاباتو اوسنی کمېسیون له هر پلوه کمزوری دی، نه پوره کادرونه لري، نه وسایل او نه هم د عامه پوهاوي لپاره کوم پروګرام.

۴- د خلکو ناخوښي: یو زیات شمېر افغانان له حکومت او سیاسي گوندونو ناخوښه دي، که انتخابات تر سره هم شي، بیا به هم یو زیات شمېر کسان په ټاکنو کې گډون ونه کړي.

۵- د سیاسي گوندونو او حکومت کشمکش: یو شمېر سیاسي گوندونه که په حکومت کې دي که تر حکومته بهر، هغوی غواړي انتخابات تر خپل تاثیر لاندې راولي، دا هڅې به هم د شفافو انتخاباتو پر وړاندې لویه ستونزه وي.

۶- وسلوال مخالفین: وسلوال مخالفین خو پرته له هغې هم له دې ډول ټولو پروسو سره مخالف دي، څرنگه چې د انتخاباتو ورځې مشخصې دي، دوی کولای شي د ټاکلي وخت د حساسیت په پام کې نیولو سره په ډېرو سیمو کې هم گډوډي پېښه او هم خلک په ټاکنو کې له گډون څخه منع کړي.

۷- مالي ستونزه: تېر انتخابات هم د نړۍ د زیاتو مالي کومونو په مرسته تر سره شول که هماغومره او یا تر هغې زیاتې پیسې پیدا نه شي، نو انتخابات شوني نه دي.

۸- د نړیوالو د تخنیکي او علمي همکارۍ نشتوالی: تېر ځل انتخابات د یوه گډ کمېسیون له لارې تر سره شول چې واک په کې زیاتره د نړیوالو و، دا ځل د انتخاباتو کمېسیون مستقل دی، خو دا کمېسیون ډېر کمزوری دی او خلکو ته قناعت نه شي ورکولای، دا حالت د انتخاباتو پر نتایجو منفي تاثیر لري او دېته ورته یو لږ نور مسایل هم شته چې کولای شي انتخابات له ځنډ، خنډ او لویو ستونزو سره مخ کړي.

مخالفین او د خبرو ستونزې

مخکې تر دې چې له ((مخالفینو)) سره د خبرو پر ستونزو بحث وکړو، مخالف باید تعریف او بیا ډلبندي شي:

زما په نظر: هر هغه څوک چې د دولت یا حکومت د هر ډول هڅو، لکه پرمختیایي، سیاسي، کلتوري، امنیتي او نورو پر وړاندې ستونزې جوړوي هغه د حکومت مخالف گڼل کېږي. مخالفین په عام ډول پر دوو ډلو وېشل کېږي: وسلوال او بې وسلې یا سیاسي مخالفین. وسلوال او سیاسي مخالفین دواړه هم په حکومت کې شته دي او هم تر حکومته بهر. دلته به یې لنډه یادونه وکړو:

الف- تر حکومته بهر د حکومت وسلوال مخالفین:

- ۱- القاعده: وسلوال او ایډیالوژیک مخالفین دي.
 - ۲- طالبان: وسلوال او نیمه سیاسي مخالفین دي.
 - ۳- اسلامي حزب: وسلوال او سیاسي مخالف دی.
 - ۴- ځینې متفرق گوندونه او اشخاص: اکثره نا وسلوال مخالفین دي.
- ب- د حکومت په داخل کې حکومتي مخالفین:
- ۱- جمعیت او نظار شورا: وسلوال او سیاسي مخالفین دي.
 - ۲- ملي جنبش او د شيعه گوندونو ځینې ډلې: وسلوال او سیاسي مخالفین دي.
 - ۳- پخواني چپیان یانې خلکیان او پرچمیان: اکثره سیاسي مخالفین دي.
 - ۴- یو شمېر افغانستان ضد ډلې او اشخاص: نیمه وسلوال او سیاسي مخالفین دي.

۵- منفي رسنۍ: چې د (ب) کټگورۍ د چارواکو او د یو شمېر بهرنیو

هېوادونو له خوا تمویلېږي.

له مخالفینو سره د حکومت خبرې اوس ځکه بریالی نه برېښي چې:

۱- (الف) او (ب) کټگورۍ مخالفین یو د بل سخت مخالفین او دښمنان دي.

۲- د حکومت دیموکراتیک او ملتپال اړخ پر حکومت پوره واکمن نه دی.

۳- (ب) کټگورۍ خلک په حکومت کې تر هر چا زیات ځواک لري.

تر څو پورې چې حکومت او نړیواله ټولنه له حکومت څخه (ب) کټگورۍ خلک ونه باسي او یا یې واک کمزوری او مهار نه کړي، تر هغه پورې له (الف) گروپ سره خبرې یا ناممکنې او یا هم بې نتیجې دي. که چېرې احتمالاً له (الف) گروپ سره خبرې کومې نتیجې ته نږدې شي، نو (ب) گروپ د دې توان لري چې دا تقرب یا نتیجه له منځه یوسي.

د انتخاباتو مستقل کمېسیون څه کوي؟

د دولت یو شمېر مخالفې رسنۍ چې اکثره یې د شمالتلوالې د افکارو څرگندونه کوي، د انتخاباتو پر مستقل کمېسیون تور لگوي چې گنې د حکومت په گټه کار کوي. دا په داسې حال کې ده چې د انتخاباتو مستقل کمېسیون کې داسې افراد کار کوي چې د جمهور ریس مخالف دي او حساس پوستونه یې په لاس کې دي. د انتخاباتو د مستقل کمېسیون ترکیب او کار په دې ډول تقسیم بندي کولای شو:

۱- د کمېسیون ریس او معاون: عزیزالله لودین او جنرال اصیل چې د کمېسیون ریس او مرستیال دي، په حقیقت کې سمبولیک رول لري، دوی دواړه د دفتر پر نورو مامورینو هېڅ واک نه لري او نه پر انتخاباتو سم پوهېږي، د انتخاباتي چارو پر ټولو برخو د دوی کنترول او پوهېدنه له واقعیت څخه لرې خبره ده.

۲- دارالانشاء: د انتخاباتو د کمېسیون اصلي واک له دارالانشاء سره دی. د دارالانشاء ریس (داود علي نجفي) چې د حاجي محقق د تنظیم غړی او د هغه پلوی دی، په قومي افکارو کې غرق او د جمهور ریس حامدکرزي پرځای له حاجي محقق سره ډېره خواخوږي لري. د دارالانشاء او د انتخاباتو چارو د نورو افرادو په گومارنه کې په ټینګه له خپلو قومي تمایلاتو کار اخلي، د ده مرستیال (بارکزی) نومېږي، چې ډېر واک یې په لاس کې نه شته، له شمالتلوالې هم ډېر وېرېږي او خپله گوزاره کوي.

۳- کمېشنران: د کمېشنرانو په ټاکنه کې هم کوم کاري معیار په پام کې نه دی نیول شوی، قومي ملاحظاتو ته ترجیح ورکړل شوې، خو په دې ملاحظاتو کې بیا د پښتنو برخه خواره ده، یوازې یوه غړې په کې پښتنه ده (ستانېکزی) چې هغه هم کوم زیات زور، اداري ځواک او وړتیا نه لري، چا سره جنجال نه کوي، صرف د معاش په اخیستو خوشاله ده او نه یې څوک خبره اوري. په دې ډول د کمېشنرانو په جمله کې د جمهور رییس یو خواخوږی هم نه شته، بلکې اکثره یې مخالفین دي.

۴- د انتخاباتو د ولایتي دفترونو ترکیبونه: دا ترکیبونه هم د اندېښنې وړ دي، همدا اوس چې په کومو سیمو کې د نوملیکنې پروسه روانه ده، په هغو کې هم له درغلی څخه کار اخیستل کېږي، هغه سیمې چې هلته د جمهور رییس حامدکرزي د ووت طبيعي ساحه گڼل کېږي، د نوملیکنې مرکزونه ډېر کم دي او اکثره مامورین کوبښ کوي چې هلته ډېر خلک خپل نومونه ونه لیکي.

په داسې حال کې چې د انتخاباتو دفتر کې اکثره مامورین د اسلامي جمعیت، د محقق د اسلامي وحدت حزب او د شمال په ځینو ولایتونو کې د جنرال دوستم پلویان دي، خو په اصطلاح ازادې رسنۍ تور لگوي چې د انتخاباتو کمېسیون د جمهور رییس لپاره کار کوي، دا متضاد واقعیتونه د زغملو وړ نه دي او که حکومت غواړي رښتیا هم عادلانه انتخابات تر سره شي، نو دغه لاندې کارونه ورته ضروري دي:

- ۱- د انتخاباتو کمېسیون رییس او معاون ښاغلی لودین او ښاغلی اصیل دې ژر تر ژره له دندې لرې او پرځای دې کاري اشخاص مقرر شي.
- ۲- د انتخاباتو د کمېسیون د دارالانشاء رییس (داود نجفي) چې د یوه

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

مشخص تنظیم د رهبرۍ غړی دی، قومي او مذهبي مسایل پالي او دا ټول د ټاکنو د قانون او د انتخاباتو د کمېسیون د طرز العمل مخالف دي، باید لري او پرځای یې یو بې طرفه شخص مقرر شي.

۳- هغه کسان چې د بېلابېلو تنظیمونو غړي دي او فعلاً د انتخاباتو دفتر کې کار کوي باید لري او پرځای یې بې طرفه اشخاص مقرر شي.

۴- د نومليکنې بهير او د انتخاباتو نور اړتیا وړ امکانات دې د افغانستان ټولو سیمو ته یو شان ورسول شي.

جمهوري ریاست او احتمالي کانديدان

(ټولپوښتنه)

د افغانستان د جمهوري ریاست د دویمې دورې ټولټاکنو ته که څه هم تر یوه کاله زیاته موده پاتې ده، خو بیا هم دا موضوع ټولو رسنیو او هېوادوالو ته د ورځې یوه گرمه موضوع ده.

بېلابېلې موسسې، سازمانونه، گوندونه، اشخاص او رسنۍ لگیا دي په خپل سر او په خپله خوښه ډول ډول سروې گانې تر سره کوي.

دا ډول سروې گانې که څه هم دقیقې او د پوره باور وړ نه دي، خو په کم نظر او بې تفاوتۍ هم باید ورته ونه کتل شي، سره له دې چې تر اوسه پورې د جمهوري ریاست کانديدان په رسمي ډول مشخص شوي نه دي، خو رسنۍ او ځینې گوندونه د ځینو اشخاصو د احتمالي کانديدۍ یادونه کوي، چې ډېر په کې دغه لاندې اشخاص یادېږي:

۱- حامدکرزی

۲- رمضان بشردوست

۳- مصطفی ظاهر

۴- یونس قانوني

۵- علي احمد جلالی

۶- زلمی خلیلزاد

د نظر پوښتنو او نظر سنجونو په لړ کې د ((تاند)) په نوم یوې پښتو وېبپاڼې هم یوه ټولپوښتنه پیل کړې، سره له دې چې دا ټولپوښتنه یا نظر سنجونه لا تر اوسه هم پایته نه ده رسېدلې، خو لومړۍ نتیجې یې خپرې

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

کړي دي. د دې ټولپوښتنې اعتبار په دې کې دی چې دا د کوم فشار له مخې نه ده تر سره شوې او هر چا له خپل فکر او اجتماعي شعور سره سمه رایه ورکړې ده، اکثره په کې پښتانه لیکوال، فرهنگیان او یا هغه څوک دي چې لږ تر لږه پر لیکوالۍ پوهېږي، نو ځکه باید دې ټولپوښتنې ته که څه هم ډېره وړه او محدوده ده، په سرسري نظر ونه کتل شي، تر دې دمخه (د ثور میاشتې د (۱۲) مې نېټې تر غرمې پورې) د دې ټولپوښتنې نتیجې په دې ډول دي:

- ۱- حامدکرزی ۴۰٪
- ۲- رمضان بشردوست ۸٪
- ۳- مصطفی ظاهر ۰٪
- ۴- یونس قانوني ۰٪
- ۵- علي احمد جلالي ۳۶٪
- ۶- زلمی خلیل‌زاد ۱۶٪

د یادونې وړ ده چې نوموړی وېب‌سایت پښتو وېب‌سایت دی، زیاتره کتونکي یې هغه پښتانه دي چې انټرنېټ ته لاسرسی لري او دغه راز په دې ټولپوښتنه کې برخه اخیستونکي اکثره لیکوال او د نظر خاوندان دي، تر اوسه په دغه ټولپوښتنه کې هېچا کومه لاسوهنه نه ده کړې او بې پرې ټولپوښتنه گڼل کېدی شي، د یادونې وړ ده چې دا ټولپوښتنه د نالوستو افغانانو استازي نه کوي او کېدی شي د لیکوالو تر منځ یوه ټولپوښتنه وگڼل شي، هغه هم د پښتنو لیکوالو تر منځ.

دودیزه لویه جرگه او د گډونوالو نظریات

په دودیزه لویه جرگه کې د جرگې د غړو تر منځ نظریات مختلف وو، خو په مجموعي ډول د دې نظر پلویان اکثریت وو چې له امریکا سره یې د ستراتیژیک تړون تائید کاوه. دلته کولای شو دا نظریات پر دې لاندې څو کته گوریو ووېشو:

۱- د ستراتیژیک تړون غوښتونکي: دا ډله که څه هم اکثریت وه، خو ډېره منظمه نه وه، دوی فکر کاوه چې که نړیواله ټولنه په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونه افغانستان یوازې پرېږدي، نو گاونډیان به یو ځل بیا افغانستان له سختو مشکلاتو سره مخامخ کړي. دوی دغه خطر او د افغانستان ملي گټو ته په پام سره، د ستراتیژیک تړون ملاتړ کاوه، که څه هم په دې برخه کې یې یو شمېر ملاحظات هم درلودل.

۲- د تړون مخالفین: یو شمېر داسې کسان هم وو چې په بېلابېلو پخوانیو جهادي او نورو ډلو پورې یې اړه لرله، هغوی د ستراتیژیک تړون مخالفت کاوه، ویل یې چې دا تړون د اسلامي شریعت مخالف دی. دوی یو شمېر شپې پانې هم د جرگې پر برخوالو تقسیم کړې وې.

۳- د مهاجرو استازي: په ایران، پاکستان او نورو هېوادونو کې د مېشتو افغان مهاجرو په استازۍ چې کوم کسان راغلي وو، د هغو اکثره د دې تړون مخالفت کاوه، یو شمېر یې بیا داسې هم وو چې دا تړون یې تائید کاوه، په دې استازو کې د تائیدوونکو په انډول د ردوونکو

شمېر زیات وو.

۴- متفرق مخالفین: په جرگه کې یو شمېر داسې کسان هم وو، چې په دولت کې د شاملو ډلو او یا هم اشخاصو له خوا معرفي شوي وو، په هغو کې هم یو شمېر داسې اشخاص وو چې د ستراتیژیک تړون مخالفت یې کاوه، بېلابېل دلایل یې ویل. یو دلیل یې دا و چې دې کار سره د گاونډیو هېوادونو احساسات راپارېږي، هغوی به خپلې مداخلې نورې هم زیاتې کړي او داسې نور دلایل.

۵- د جرگې اکثریت غړي: په مجموعي ډول د جرگې اکثریت غړي د ځینو غټو او وړو ملاحظاتو په پام کې نیولو سره سره له دې خبرې سره موافق وو چې امریکا سره دې ستراتیژیک تړون لاسلیک شي. که چېرې د حکومت له خوا منظم او سیستماتیک کار شوی وای او یا هم د تړون په اړه د ځینو حکومتي او ناحکومتي ځواکمنو اشخاصو د تبلیغاتو مخه نیول شوې وای، نو کېدی شي د جرگې د وړاندیزونو هغه برخه چې عملي اړخ نه لري او یا هم له ستراتیژیک تړون سره اړخ نه لگوي، هغه برخې په پریکړه لیک کې نه وای راغلې.

ولې ملي ترمینالوژي؟

د اساسي قانون په لویه جرگه کې یو شمېر ایرانیانو کړیو هڅه کوله چې په ژبني او فرهنگي برخه کې داسې همغږي رامنځته کړي چې د دوو هېوادونو (ایران او افغانستان) تر منځ د تشخص کوم ممیزات او توپيرونه چې اوس دي، هغه له منځه یوسي. ایران په دې برخه کې ځانگړې لېوالتیا لرله او سفیر یې وخت پر وخت پرته له کوم بندیز څخه د لویې جرگې پر مهال هلته گرځېده راگرځېده او له خپلو مینوالو او لېوالو سره یې کتل. خو لویې جرگې پرېکړه وکړه چې د ایراني، پاکستاني او نورو هېوادونو د کلتوري او ژبني يرغل د مخنيوي په خاطر دې په افغانستان کې موجود ملي او اداري مصطلحات خوندي شي. د دغه قانون د دې قید بل تعبیر دا دی چې په همدې بڼه دې نور اصطلاحات هم جوړ او لاپسې وغځول شي. د یو شمېر ایرانیانو کړیو له مخالفت سره سره بیا هم لویې جرگې د تفاهم د لسو کمېټو له لارې په (۱۶)مه ماده کې همدا محتوا تصویب کړه. کله چې د قانون د تطبیق عملي بهیر پیل شو، نو هغه خطر چې مقنن او د لویې جرگې غړو حس کړی و، همغه خطر له گربوانه سر راوویست، یو وخت ولسي جرگې ته د لوړو زده کړو قانون لار، هلته یو شمېر ایرانیانو کړیو د (پوهنتون) او (پوهنځي) له کلیمو او نورو اړوندو علمي او اداري اصطلاحاتو سره تضاد ونښود، ځینو به ویل چې په اساسي قانون کې اصطلاحات نه دي تعریف شوي، چې (پوهنتون) په کې راځي او که نه؟ خبره عدلیې وزارت، سترې محکمې او د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمیسیون ته حواله شوه، چا غوڅ او چا هم پخ ځواب ورکړ، ځینو ولیکل چې پوهنتون زموږ یوه علمي اصطلاح ده او باید پر خپل ځای پاتې شي. ځینو بیا په دې خاطر چې خپل

تعصب په بل ډول پټ کړي ویل یې چې (پوهنتون) دې هم وي او (دانشگاه) دې هم. خو د دې ټولو دلایلو تاویل او ماویلو اصلي محتوا داوه چې ایرانیانو کړیو له (پوهنتون) او بیا په هغه پورې اړوندو نورو علمي مصطلحاتو سره حساسیت درلود. دا خبره وزیرانو شورا ته هم لارډه، ولسمشر او وزیرانو پرې هم بحث وکړ. وزیرانو شورا کې ځینو وویل، نو په یوه کلمه چې ملي وحدت خرابېږي، رادې شي، (دانشگاه) دې هم راشي، څه پروا کوي؟ ځینو نورو بیا وویل چې دا له قانون سره څرگند ټکر دی، ولې باید هرڅه موږ د ملي وحدت په نامه تعبیر کړو؟ که دلته (دانشگاه) راشي، نو ملي وحدت تامین شو، خو که فعلی (پوهنتون) پر خپل ځای وي، نو بیا ملي وحدت خراب شو (!) اصلاً د دغه ډول تعبیرونو وړاندې کول بېخي غلط دي. ولسمشر د خپلې دایمي محافظه کارۍ په خاطر زړه و چې د نورو ناقانونه کارونو په شان دا ناقانونه کار هم تر سره کړي. دا مهال ما د امنیت شورا د فرهنګي چارو د مسؤل په توګه خپله دنده وګڼله چې یو لنډ یادښت ولسمشر ته ولیکم. ما ولیکل چې: ((خبره یوازې په دې یوه کلمه کې نه رالندېږي، اصلاً ایرانیالی کړۍ غواړي، ټول هغه ملي او اداري اصطلاحات چې په دې تېره یوه پېړۍ کې په افغانستان کې رامنځته شوي او باب شوي، هغه له منځه یوسي، پیل یې له همدې (دانشگاه) څخه دی، په یوه کلمه پښتو ژبه نه اسمان ته پورته کېږي او نه پر ځمکه ننوځي، خو که دا کلمه ورسره ومنل شوه، دوی سبا ته عسکري نومونه بدلوي، بل سبا بانکنوټ ته لاس اچوي، بیا اداري نومونه، لکه والي، ولسوال، ښاروال، څارنوال او نور بدلوي او د ایراني فارسي یرغل به همداسې روان وي.

کله چې یې دا ټول ختم کړل، نو بیا د (افغانستان) او (افغان) نوم ته خبره راځي، یو شمېر به بیا دا وايي چې دې نوم سره موږ مشکل لرو، تاسې ورته افغانستان ووايي، موږ به ورته (خراسان، اریانا) او یا نور څه وایو، په مملکت کې به نور مشکلات پرځای پاتې وي او موږ به په نومونو نښتي یو.))

په پارلمان کې بیا یو شمېر وکیلانو وویل: ((ببین تعصب! یک کلمه دانشگاه را تحمل کرده نمیتواند، ما حق نداریم که به زبان مادری خود حرف بزنیم یا به او خدمت کنیم، قانون اساسی ما را این حق داده و ما از حق خود محروم میشویم.)) زما مېرمن (ارین یون) په ولسي جرگه کې وویل: ((موږ چې ستاسو ټوله ژبه منلې، په دفتر، دېوان، همدې شورا، رسنیو، حکومت، قضا، سفارتونو او نورو ټولو کې هر څه په دري ژبه دي، موږ ټول زغملې خو نه د (پوهنتون) یوه کلمه نه شي زغملای، هغه هم په داسې حال کې چې ته یې په تلفظ کې هم څه مشکل نه لري او (۷۰) کاله سابقه هم لري، نو څوک متعصب دي؟ تاسې که موږ؟)) دې خبرو د خلکو سر خلاص کړ، د متعصبينو خولې ته یې هم کلپ واچوه، نتیجه دا شوه چې د لوړو زده کړو قانون پر هماغه خپل ځای پاتې شو او لا تر دې دمه تصویب نه شو. متعصبينو ټول قانون له دې یوې کلمې قربان کړ، خو دېته یې ونه کتل چې د اساسي قانون له روحیې سره سم دغه اصطلاح (پوهنتون) په دري او پښتو متونو کې راغلې ده.

د افغانستان د اوسنیو حالاتو خپرنه

الف- امنیتي حالات:

په افغانستان کې د امریکامتحدده ایالاتو په پوځي زور د طالبانو د نظام تر ړنگېدو وروسته اوسني امنیتي حالات پر دغو څلورو برخو وېشلی شو:

۱- د طالبانو تر سقوط وروسته پړاو: دا هغه مرحله وه چې طالبان د امریکایانو په زیات پوځي زور او د هغو د کورنیو متحدینو (شمالیوالې) په مرسته له نظامي پلوه مات او ړنگ شول، د طالبانو او القاعدې نېټورک زیانمن او دوی د افغانستان په کلیو، بانډو، لرې پرتو سیمو او تر ډیورنډ کرښې خوا په قبایلي سیمو کې تیت و پرک او پټ شول. دا هغه مهال و چې طالبانو له بهرنیو ځواکونو او د هغوی د متحدو کورنیو وسلوالو ډلو پر وړاندې جگړه نه شوه کولای. دې پړاو نږدې دوه دوه نیم کاله دوام وکړ، دا همنه وخت و چې د اضطراري لویې جرگې، اساسي قانون لویې جرگې، د جمهوري ریاست او ملي شورا انتخابات په کې تر سره شول.

۲- د طالبانو د دفاعي حالت پړاو: د جمهوري ریاست تر لومړیو انتخاباتو وروسته حکومت بیا هم ایتلافي بڼه غوره کړه، اداري فساد او د جنگسالارانو واک په حکومت کې لا زیات شو، د خلکو رایو او نظریو ته چندان ارزښت ور نه کړل شو، همدغه و چې د خلکو او حکومت تر منځ فاصله زیاته شوه، له دې خلا څخه طالبانو گټه پورته کړه، بېرته یې ځانونه منظم کړل او په ډېرو ساحو کې یې د دولتي ځواکونو او ان د بهرنیو ځواکونو پر ضد د دفاع او خړپ او ترپ جنگ توان پیدا

کړ. طالبانو او د هغوی بهرنیو ملاتړ کوونکو ته دا وخت، د دولتي او بهرنیو ځواکونو نیمگړتیاوې او جنګي ظرفیت هم معلوم شو.

۳- د طالبانو د تعرضي حالت پړاو: څومره چې دولت په اداري او مالي فساد کې ډوبېده او د دولت جوړونکي بېلابېل او مختلف تنظیمونه او اشخاص په حکومت کې پر امتیازاتو وړانډل، نو همغومره طالبانو ته د تنفس او ودې زمینه برابره، دا مهال طالبانو خپل بهرني روابط هم سره منظم کړل او له ځینو گاونډیو هېوادونو په تېره بیا له ایران او پاکستان څخه یې وسلې هم واخیستې او د هغو دولتي او نادولتي قاچاق وړونکو له لارې یې هم وسلې ترلاسه کړې چې د افغانستان له شمال څخه تر جنوبه د وسلو پر قاچاق بوخت وو. طالبانو د دې وس پیدا کړ چې د ځان وژونکو حملو او گوریلابي جنګونو تر څنګ پر منظمو جبهه یي جنګونو هم لاس پورې کړي او له حکومت څخه د ولسوالیو په گډون پراخې سیمې لاندې کړي. د نړیوالو رپوټونو پر اساس اوس د افغانستان حکومت د افغانستان په سلو کې یوازې پر (دېرش) برخې خاورې حاکمیت لري او که په دې پاتې برخه کې د دولت د دولتي مخالفو قوتونو د واک وېش سره محاسبه کړو، نو دا حاکمیت لاپسې متلاشي کېږي، ځکه چې دا واک هم د بېلابېلو جنګسالارانو او تنظیمونو تر منځ وېشل شوی دی.

۴- اوسني امنیتي حالات: اوسني امنیتي حالات په تېرو اوو کلونو کې تر بل هر وخت څخه ډېر خراب شوي، په ښارونو کې اختطاف، وېره او تېستونه عامه شوې او له لویو ښارونو د پانګوالو فرار روان دی. روښنفران او د قلم خاوندان هم ځان مصئون نه گڼي، نادولتي موسسې او بهرني وگړي ټول ځان په خطر کې احساسوي.

د دولتي پولیسو او ملکي مامورینو تلفات زیات شوي او د ملي پوځ د سرتېرو د مرگ ژوبلې کچه هم اوچته شوې ده. د دې ترڅنګ نړیوالو پوځي ځواکونو، ملکي وگړو او همدارنګه د مخالفو طالبانو ټولو د مرگ ژوبلې کچه اوچته شوې ده. دا د دې مانا ورکوي چې د جگړې ساحه پراخه شوې، جگړه درنه شوې او لا د درنېدو په حال کې ده.

ب- راتلونکي حالات او پرمختګونه:

د راتلونکو حالاتو په اړه مخکې تر مخکې خبرې او وړاندوینه کېدې شي پوره دقیقه نه وي، خو هغه څه چې د اوسنیو حالاتو له مخې یې احتمال کېدې شي، حالات په مجموعي ډول د ښه والي پر لوري روان نه دي. د راتلونکو حالاتو پر وړاندې دا ستر سياسي چیلنګونه پراته دي:

۱- د جمهوري ریاست انتخابات: ځینې سياسي ډلې لکه پخوانی شمال ایتلاف او نور د (۱۳۸۸ ل) کال د جوزا پر میاشت د انتخاباتو تر سره کېدل غواړي، خو حکومت د میزان پر میاشت او ان تر هغه وروسته د انتخاباتو تر سره کېدل غواړي، په دې ډول دا یو سياسي بحران دی، امنیتي وضعه هم داسې ده چې د عادلانه انتخاباتو تر سره کېدل ناشوني کوي. که په داسې حالت کې انتخابات تر سره هم شي، نو د هېواد اکثریت (پښتانه) به په کې گډون ونه کړای شي، د پښتنو د نشتوالي په حالت کې به انتخابات مشروعیت ونه لري.

۲- که انتخابات تر سره نه شي؟! که انتخابات تر سره نه شي، نو بیا به هم هېواد له یو سياسي بحران سره مخامخ شي، د حل یو ضمني او نسبي لاره (لویه جرګه) ده چې نوی زعامت ټاکلای شي، خو پر لویه جرګه هم کېدلای شي ځینې کورنۍ او بهرنۍ موثره سرچینې خپل اغېز وښیندي او په ښه او عادلانه ډول پرېکړه ونه کړای شي.

په هر حال، افغانستان ته په راتلونکي کې د یو سیاسي بحران د ورپېښېدو قوې وېره شته.

ج- د افغانستان د اوسنیو سیاسي او پوځي ځواکونو تناسب:

په رسمي ډول خو په افغانستان کې له عدلیې وزارت سره تر (۹۷) زیات سیاسي گوندونه ثبت دي او یو زیات شمېر لا تر اوسه ثبت شوي هم نه دي، خو فعالیت کوي، دا ټول ثبت او ناثبت شوي گوندونه او ډلې له یوې مخې ولسي، سیاسي او پوځي قوت نه لري. مور دلته یوازې هغو ډلو ته لنډه اشاره کوو چې سیاسي، قومي، مذهبي، ولسي، پوځي او اقتصادي قوت یې محسوس دی.

۱- طالبان: یوه مذهبي او نظامي ډله ده چې اوس د دولتي او نړیوالو ځواکونو پر وړاندې ستر چیلنج دی. که چېرې نړیوال ځواکونه نه وي، نو نورې دولتي او نا دولتي سیاسي ډلې د طالبانو د نظامي زور او قوت تاب نه لري، د نړیوالو ځواکونو د نشتوالي په حالت کې کېدی شي اوسنی حکومت د څو ورځو په بهیر کې د طالبانو له خوا ړنگ شي. د یادونې وړ ده چې طالبان مذهب پلوه ډله ده، سیاسي تفکر یې کمزوری او نظامي فعالیت یې زیات دی، قومي تفکر نه لري، خو د دوی مخالفین (پخوانی شمالتلواله) دوی پر قومي او قبيله یي تمایلاتو تورنوي.

۲- اوسنی ملي جبهه (پخوانی شمالتلواله): د برهان الدین رباني اسلامي جمعیت د دې جبهې اصلي محرکه قوه او د ثقل مرکز دی، له نا متجانسو سیاسي ډلو جوړه ده، هره شېبه یې د وېشل کېدو امکانات شته، دا ایتلاف اساساً قومي تمایلات لري، خو ظاهراً ملي او اسلامي رنگ لري، د افغانستان د دولت اساسي رگونه د همدې ایتلاف په لاس کې دي، دا ایتلاف پراخي کورنۍ او بهرنۍ مالي سرچینې لري او د افغانستان د

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

ظاهراً ازادې میډیا درنه برخه یې په لاس کې ده، په ځینو سیمو کې رسمي او په ځینو کې نا رسمي ملېشې لري او همدارنگه قانوني او نا قانونه وسلې، د حکومت په داخل کې تر دې ډلې بله قوي ډله نه شته، دې ایتلاف پخوا هم له روسیې او ایران سره اړیکې درلودل او اوس یې هم لري.

۳- شیعہ گوندونه: د خلیلي په مشرۍ (د افغانستان اسلامي وحدت گوند)، د محقق په مشرۍ (د افغانستان د خلکو اسلامي وحدت گوند)، د مصطفی کاظمي د ورور (سید علي کاظمي) په مشرۍ (د ملي اقتدار گوند)، د محسني په مشرۍ (د اسلامي حرکت) او د صادق مدبر په مشرۍ (د ملي انسجام گوندونه)، د شیعہ گانو غټ گوندونه دي چې مذهبي، سیاسي او اقتصادي قوت لري، د دې گوندونو تفکر اساساً پر قومي، مذهبي او ژبنيو گټو راڅرخي.

۴- د حکمتیار اسلامي حزب او د انوارالحق احدي افغان ملت: د حکمتیار اسلامي حزب اوس هم یو سیاسي، مذهبي او نظامي قوت دی چې د دولت او بهرنیو ځواکونو پر وړاندې جنګېږي، ځینې پخواني غړي یې په حکومت کې هم شته، خو له اقتصادي پلوه کمزوري شوي، که چېرې بهرني قوتونه نه وي، نو تر طالبانو وروسته کېدی شي د دویمې سیاسي، پوځي او مذهبي ډلې په توګه څرګند شي.

افغان ملت یو دیموکرات گوند دی چې ملي افکار لري، نظامي ډله نه ده، یوه سیاسي ډله ده چې په حکومت او تر حکومته بهر یې یو شمېر غړي فعال دي. د دې ډلو ترڅنګ نورې لویې وړې ډلې هم شته چې افکار یې همدې ډلو ته ورته دي او د هېواد په سیاسي ډګر کې یې اغېز ډېر زیات نه

دی، نو ځکه خو د ټولو له یادونې تېرېږو.

د پورتنیو ستونزو د یادونې ترڅنګ د افغانستان دولت له ځینو نورو ستونزو سره هم مخ دی چې دلته یې په لنډیز سره یادونه کوو:

۱. دولتي اپوزیسیون: د دولت په داخل کې پر مهمو پوستونو کار کوي، د دولت امتیازات اخلي، امکانات یې کاروي او بېرته د دولت د ریفرمونو مخالفت کوي، ملي جبهه د هغې بېلابېل غړي، د جمهور رییس لومړی مرستیال، ځینې وزیران. د امنیتي سکتور ځینې مهم غړي، د دې اپوزیسیون برخه ده.

۲. نادولتي اپوزیسیون: په دولت کې کار نه کوي، خو تر دولته بهر د دولت مخالفت کوي، لکه طالبان، د حکمتیار اسلامي حزب، اکثریت یو شمېر پخواني جهادي قومندانان او داسې نور... تر نادولتي اپوزیسیون څخه دولت ته، دولتي اپوزیسیون ډېر خطرناک دی.

۳. دولت د سیاسي انحصار په منګولو کې: که څه هم د دولت مشرتابه (جمهور رییس) د خلکو له خوا ټاکل شوی، خو له جمهوري ریاست پرته نورې اکثره څوکۍ او مهم دولتي پوستونه د اسلامي جمعیت په لاس کې دي او په اسانۍ سره نو رخوک نشي زغملای.

۴. قومي انحصار: دا دولت که څه هم د دیموکرات دولت په نامه یادېږي، خو پر دولت د یوې قومي ډلې (تاجکانو) زیات انحصار، نورې قومي ډلې خفه کړي او په دې ډول د دولت او خلکو تر منځ واټن رامنځته شوی دی. د بېلابېلو ارقامو له مخې د اوسني دولت په مهمو پوستونو کې تر دې دمه شپږ شپېته اعشاریه شپږ (۶۶،۶٪) سلنه تاجک، پنځه ویشته اعشاریه درې (۲۵،۳٪) سلنه

پښتانه، څلور اعشاریه درې (۴،۳٪) سلنه هزاره او پاتې نور قومونه ونډه لري. دا په داسې حال کې ده چې یو شمېر رسنۍ د تاجکانو ننگه کوي، هغوی پر دې سهم لا اوس هم قانع نه دي او کرزی په فاشیزم (توکمپالنې) تورنوي، خو دې خوا کې بیا پښتانه د خپل کمیت له مخې په دې حکومت له خپلې کمې ونډې څخه ناراضه دي.

۵. امنیتي سکتور: امنیتي سکتور هم تر ډېره حده د اسلامي جمعیت په لاس کې دی. دا تنظیم نه غواړي د افغانستان په ډېرو سیمو په تېره بیا په جنوب، جنوب غرب او شرق کې امن وي، ځکه که هلته امن راشي، نو په کابل کې د دې ډلې انحصار ختمېږي او نور خلک هم په حکومت کې شاملېږي.

۶. اداري فساد: د حکومت پر وړاندې بله غټه ننگونه اداري فساد دی، چې اکثره لوړ رتبه او ټیټ رتبه مامورین پرې ککړ دي.

۷. امنیتي حالت: د خلکو او دولت غټه ستونزه دا ده چې د هېواد په اکثره سیمو کې امنیت ورځ تر بلې خرابېږي، په ملکي او امنیتي ارگانونو کې د یو شمېر بې کفایته او د دولت د دولتي مخالفو سیاسي ډلو واک د دې سبب کېږي، چې امنیت لا پسې خراب شي.

۸. د گاونډیو هېوادونو مداخله: ایران او پاکستان په افغانستان کې تر هر چا زیاته مداخله کوي، په تېره بیا ایران. اوسمهال چې ایران په افغانستان کې څومره واک او ځواک لري د نړۍ هېڅ هېواد یې نه لري. ایران له یوې خوا د حکومت په داخل کې خپل پلویان

تقویه کوي او بل پلو دولت مخالفو طالبانو ته هم وسلې او هم پیسې ورکوي او په دې ډول غواړي ناامني دوام وکړي. د ایران لپاره دا یو طلايي چانس دی، چې له خپلو پخوانیو مخالفینو (طالبانو) څخه د امریکا پر ضد گټه پورته کړي. که طالبان وژل کېږي هم ایران ته یې گټه رسي، که امریکایان وژل کېږي هم دوی ترې گټه اخلي او که سیمه وړانېږي هم د پښتنو سیمه ده، چې له مذهبي او ژبني پلوه د ایران مخالفه ده.

۹. منفي میدیا: د افغانستان د اوسنۍ ازادې (!) میدیا زیاته برخه د ایران له خوا کنترول او تمویلېږي، د افغانستان د پېښو په منفي بنودلو کې د دې میدیا نقش زیات دی، دا میدیا په افغانستان کې د مثبتو پرمختیاوو په انډول منفي پېښې زیاتې انعکاسوي.

د راتلونکو ټاکنو په اړه

د جمهوري ریاست د راتلونکو (۱۳۸۸) کال عادلانه ټاکنو لپاره د نورو گڼو مسایلو ترڅنګ دغو څو مسایلو ته زیاته پاملرنه په کار ده:

۱- د ټاکنو خپلواک کمیسیون: دا کمیسیون باید په بشپړ ډول ناپېیلی او مستقل شي. له هر ډول، تنظیمي، سمټي، سیاسي افکارو او تاثیراتو څخه باید پاک وي. د کمیسیون اوسني ترکیب په تېره بیا د هغه مشرتابه او د هغوی د کار دوام، عادلانه انتخاباتو ته د (قاتلو زهرو) مانا لري.

۲- امنیتي سکتور: امنیتي سکتور باید په بشپړ ډول یې طرفه وي. د دوی وظیفه باید یوازې د امنیت ساتنه وي، په ټاکنیزو چارو کې باید هېڅ ډول مداخله ونه کړي.

۳- دولتي چارواکي: هغه دولتي چارواکي چې په ټاکنو کې د مداخلې او لاسوهنې هیله او تمایل لري، جمهور رییس، باید هغوی ته داسې یو فرمان صادر کړي، که هره لحظه یې مداخله محسوس شوه، په اوتومات ډول له دندې گوښه کېږي.

۴- امنیت: تر هغه پورې چې د ټولو افغانانو لپاره د مساوي امنیت زمينه برابره نه شي، عادلانه انتخابات ناشوني دي. په ټاکنو کې د هېواد د وگړو د نامساویانه گډون په حالت کې که انتخابات تر سره هم شي، نو

هېواد به پر یو بل نوي ناورين واړوي.

۵- بهرنۍ لاسوهنې: د زیاتو بهرنیو او په تېره بیا د گاونډیو هېوادونو د مداخلو پوره احتمال شته، داسې لارې چارې باید ولټول شي، چې له یوه کانديد سره د بهرنیو امکاناتو او لاسوهنو د ثبوت په حالت کې د هغه د کانديدۍ د فسحه کېدو زمينه برابره شي، په دې حالت کې به کانديد زړه ښه نه کړي چې له بهرنیو امکاناتو څخه نامشروع گټه پورته کړي.

۶- کلتوري بندیزونه: داسې لارې چارې باید ولټول شي چې کلتوري او مذهبي بندیزونه، د خلکو د رایه ورکولو د حق د سلېبدو سبب نه شي. ټاکنې باید د خلکو له کلتور سره د ټکر په بیه تمامې نه شي. د افغانستان د مذهبي او کلتوري حالاتو په پام کې نیولو سره باید ټاکنې هم اعیارې شي.

۷- د کانديدېدلو شرایط: د نوماندۍ شرایط باید په داسې ډول سخت شي چې د اساسي قانون له محتویاتو سره ټکر ونه کړي، یانې شرایط او پروسیجر یې باید داسې وي چې هر څوک ورته ځان د شهرت او معاملو په خاطر کانديد نه کړای شي. د ساري په توگه، کانديد باید د ټولو توزیع شویو کارتونو، (نیمه یا یوه سلنه)، چې نیم سلنه یې اټکل (یو لک) او (یوه سلنه) یې (دوه لکه) کارتونه کېږي، تائید کارتونه پوره کړي، یو بل شرط هم په کار دی او هغه دا چې که تر ټاکنو وروسته هر کانديد د مجموعي استعمال شویو رایو (درې سلنه) پوره نه کړي، نو هغه لگښت چې پر دې نوماند راغلی، د هغه لږ تر لږه (لس سلنه) باید متقبل شي. بیا به هم (نوي سلنه) لگښت ملت وزغمي.

۸- د ټاکنو مهالوېش: که پر یوه واحد ورځ د ټول هېواد په کچه په ټاکنو کې د تخنیکي، امنیتي او نورو مشکلاتو احتمال وي، نو ښه به وي چې په څلور پنځو ورځو کې ټاکنې تر سره شي، د ساري په توګه، خو څو ولایتونه دې یوه حوزه شي. په دې حالت کې رایه ورکوونکي هم له یوه ځایه بل ته نه شي تللای. که ممکنه وي رایه شمېرنه دې هم ځای پرځای تر سره شي.

۹- د شکایتونو کمیسیون: د شکایتونو کمیسیون باید پوره صلاحیت ولري چې د ټاکنیز کمیسیون تېروتنې سمې کړې او رڼاوی په کې راولي. په دې کمیسیون کې بهرنیو غړیو ته ډېره اړتیا نه لیدل کېږي. بهرنیان کولای شي د ټاکنو عمومي نظارت او څارنه وکړي. د شکایتونو کمیسیون غړي هم باید پوره ناپېیلي، ناسیاسي او ناتنظیمي وي.

د کانکور په اړه یو تحلیل

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د جمهور رییس د پاملرنې وړ!

په افغانستان کې تېرو ترڅو سیاسي تجربو ښودلې چې سیاسي ډلې په افغانستان کې د ملي گټو پرځای خپلو سیاسي، سیمه ییزو او قومي گټو ته زیاته ترجیح ورکوي. په تېر لسکلن بهیر کې چې کومه ملي، وطني، فرهنګي او علمي موضوع سیاسي ډلو او یا د هغو اړوند افرادو ته ورسپارل شوې، نو دوی په کې عدالت تر پښو لاندې کړی دی. د ولسي جرگې لپاره تېر انتخابات یې یو ښه مثال دی. په تېرو ټاکنو پسې دا دی یوه بله لویه علمي او فرهنګي موضوع (د کانکور ازموینه) یو ځل بیا د سیاسي، قومي، سمني او ژبنيو تمایلاتو ښکار شوه. د افغانستان د خلکو حق او د اساسي قانون مفردات په کې په څرگند ډول تر پښو لاندې شول. د افغانستان اساسي قانون (۴۳) ماده وايي: ((دولت مکلف دی چې په ټول افغانستان کې د متوازن معارف د عامولو او د منځنیو اجباري زده کړو د تامین لپاره اغېزمن پروگرام طرح او تطبیق کړي...)) خو د کانکور اوسنۍ ازموینه په هېڅ ډول د اساسي قانون دا روحیه نه شي منعکسولای. داسې شواهد شته چې د کانکور ازموینه کې تر ازموینې دمخه او وروسته په بشپړ ډول لاس وهل شوی او هغو ته څرگند مسیر ورکړل شوی دی، که نه دا خو هېڅ امکان نه لري چې په یو ولایت کې دې یو تن هم ناکام نه شي او بل کې دې بیا د گوتو په شمار کسان بریالي شي. د کانکور ازموینه کې له سره یوه خطا دا وه چې ځینو ولایتونو ته د همنګې سیمې او همغه قوم استادان لېږل شوي دي، له امکانه لرې نه ده چې دې استادانو د لوړو زده کړو وزارت له ځینو چارواکو سره، چې سیاسي او قومي موخې تعقیبوي په همکارۍ، د (سوالونو کیلي) له ځان سره وړې وي او

خپلو همژبو ته یې کلیانې ورکړې وي. په هر ترتیب د کانکور په دې بڼه کې، چې عدالت په کې په څرگند ډول زیانمن شوی، د سپین او تور معلومول گران کار دی. د حل لپاره دغه لاندې وړاندیزونه کېدی شي ډېر موثر وي:

۱- د لوړو زده کړو وزارت د جذب د ټول ظرفیت شمېر دې د ولایتونو د نسبي نفوس په تناسب پر هغو ولایتونو ووېشل شي.

۲- بیا دې له هماغه ولایت څخه د تعیین شوي استحقاق له مخې هغه کسان د لوړو زده کړو موسساتو ته معرفي کړي چې تر ټولو لوړې نمبرې یې گټلې وي.

۳- په هر ولایت کې دې د لوړو زده کړو شتو موسساتو ته د هماغه ولایت زیات شمېر محصلین په پام کې ونیسي. په دې ډول به هم د کیلي یا نقل مشکل تر یوه حده حل شي او هم به نورې ستونزې راکمې شي.

۴- که چېرې هر ولایت ته د هغه د نفوسو د تناسب له مخې سهم ورکړل شي، د اساسي قانون د (۴۳) مادې روحیه هم په پام کې ساتل کېږي او عدالت هم تر یوه حده تامینېږي، له دې پرته د کانکور روان ترکیب تر ناعادلانه انتخاباتو وروسته د عدالت پر ککړۍ یو بل گوزار دی.

د ((بېنوا)) فریاد مه بندوی!

د افغانستان محترم جمهور رییس ته!

ټاکل شوي ده د اطلاعاتو او کلتور وزارت د وزیر له خوا، په دې پلمه چې (بېنوا) او (ټول افغان) وېبپاڼو یو ناسم خبر خپور کړی، دا سایټونه وتړل شي. که دا نیت او هیله عملي شي، نو دا به نه یوازې د رېسټینو او ازادو رسنیو پر فعالیت یو دروند گوزار وي، بلکې د قومي او ژبني تبعیض داسې یوه څرگنده بېلگه به وي، چې هېڅوک به پرې بیا پرده ونه شي غورولای. عجیبه خبره دا ده چې (بېنوا) او (ټول افغان) سایټونه په دې پلمه تړل کېږي چې یو ((ناسم خبر)) یې خپور کړی، که څه هم هماغه خبر بېرته همدې سایټونو اصلاح کړی هم دی. خو بیا یې هم د دې سایټونو د تړلو پرېکړه کړې ده. د دې سایټونو د بندولو خبر په داسې حال کې خپرېږي چې په دې بله خوا کې بیا هره ورځ په لسگونو راډیوګانې، چاپي خپرونې، شخصي ټلوېزیونونه او وېبسایټونه د افغانستان د هویت د تخریب، د هېواد د تجزیې او ملي شخصیتونو د سپکاوي په باب خپرونې کوي، هغو ته هېڅ نه ویل کېږي. دا نو بیا د تبعیض داسې یوه بېلگه ده چې په جنوبي افریقا کې یې هم ساری نه دی لیدل شوی. که چېرې د دې وېبسایټونو د بندولو په باب د اطلاعاتو او کلتور وزیر دا نیت یا پرېکړه عملي شي، نو د هېواد د اکثریت فرهنګیانو او قلموالو غوڅ غبرګون به راوپارېږي، په هغه حالت کې به یې ټول مسؤلیت د څو زورواکو او څو پردیپالو فرهنګي چارواکو پر غاړه وي.

و ما علینا اللبلاغ

محمد اسمعیل یون

د افغاني فرهنگ یو مینوال او لېوال

فضل احمد معنوي او د ټاکنو د کمېسیون نور غړي

یادښت: د گڼو دولتي او نورو اورگانونو د تحلیل او ارزونې تر څنګ، د ټاکنو خپلواک کمېسیون او د هغه چارواکي، هغه اورگان او اشخاص وو چې تر ډېرو نیوکو لاندې وو او خورا هر اړخیز تحلیل ته یې اړتیا لرله، دا تحلیل باید پر عیني واقعیتونو ولاړ وای او داسې یو چا لیکلی وای چې یا یې په خپله د ټاکنو په کمېسیون کې کار کولای او یا هم د کمېسیون له داخلي جریان څخه پوره خبر وای، یو وخت مې په انټرنېټ کې همداسې یو تحلیل ترلاسه کړ چې تر ډېره بریده پر واقعیت ولاړ و، داسې ښکارېدله چې کېدی شي د ټاکنو کمېسیون کوم لوړ رتبه شخص لیکلی وي او یا هم کوم لیکوال ته چا خام مواد ورکړي وي، خو تحلیل خورا مستند و، دا تحلیل مې له انټرنېټ څخه پرنت کړ او د انجنیر محمد ابراهیم سپین زاده په لاس مې ولسمشر ته وروولېږه، خو د رد یا تائید حال و احوال یې رانغی.

دا دی دلته د انتخاباتو د کمېسیون په باب زموږ د یوه هېوادوال ښاغلي (احمدزي) همدا تحلیل تر ځینو کمونو وروسته چې په هغو کې لیکوال تر یوه حده د یاد کمېسیون د غړو شخصي حریم ته هم داخل شوی و، د هغو برخو له حذف پرته نور ټول تحلیل کټ مټ رانقلوم. درانه هېوادوال د دې معلوماتي تحلیل په لوستلو سره د ټاکنو کمېسیون د داخلي کار، نقش او محتوا له ډېرو جزئیاتو خبرېدی شي.

((له هغې ورځې چې د یو شمېر جنگسالارانو او تنظیمسالارانو له خوا ښاغلی فضل احمد معنوي د انتخاباتو د خپلواک کمېسیون د رییس په توګه انتصاب شو او بیا یې تر څنګ ورته د عبدالله احمدزي په شان یو بې جرته

شخص د دارالانشاء د رییس په توگه وټاکه، نو له همنغې ورځې د عادلانه انتخاباتو جنازه پورته شوه. د انتخاباتو د کمېسیون نور شپږ غړي هم داسې اشخاص دي چې د کم کاری اوږده سابقه لري او ځینې یې پر قومي تعصب هم ککړ دي. ښه به وي چې د ټاکنو دې عجیب ترکیب ته لږ تم شو:

۱- جنرال ایوب اصیل: ښاغلی جنرال اصیل د کمېسیون مرستیال او

(جنرال ایوب اصیل)

دا درې دورې د قانون خلاف د کمېسیون غړی دی. د ولسمشر کرزي يوه غټه خاصه دا ده چې کمزوري اشخاص یې ډېر خوښېږي، په تېره بیا دا ډول کسان اکثره د پښتنو له منځه، د پښتنو په استازی غوره کوي. اصیل صیب په څلورويشت ساعتونو کې د ډېر کم کار جوگه وي، د امریکا متحده ایالتونو گرین کارت لري، هر سهار چې دفتر ته ځي، نو لومړی د معنوي صیب

احترام ته ورځي او په احترام ترې راوځي. ښاغلی اصیل د لوړو زده کړو خاوند دی، یو مسلکي پولیس دی، خو په کارونو کې دومره سست او پڅ دی، چې د هر امر په تېره بیا د معنوي صیب لپاره په دې حساسو شرایطو کې همداسې یو شخص په کار دی.

اصیل صیب اساساً د ټاکنو له کمېسیون سره ډېره لېوالتیا هم نه لري، خو د قومي سهم له برکته ورته دلته د لوړ معاش او امتیاز زمينه برابره شوې ده. خو ده هېڅکله هم د قومي سهم حق ادا نه کړای شو.

معنوي د اصیل صیب د کمزوری ټکي او مجبوریتونه ټول درک کړي دي. د اصیل صیب یو مجبوریت دا دی چې وخت پر وخت باید امریکا ته لاړ شي او بهرني سفرونه وکړي، د دې مجبوریت په رفع کولو کې نو معنوي

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

صیب پر ده ډېر شفقت کوي، په بدل کې یې نو اصیل صیب د معنوي غوښتنې نه ردوي او هر څه چې معنوي غواړي، دی یې له لوستلو او ردولو پرته امضا کوي.

۲- مستوره ستانېکزی: پښتنو کې کله کله بنځې ته د عوامو په اصطلاح (عاجزه) وایي، مستوره رښتیا هم پاکه مېرمن ده، خو (عاجزه) ده، په تېره بیا

(مستوره ستانېکزی)

د معنوي صیب په شان د قانوني او ناقانوني زورواکۍ پر وړاندې خو بېخي ډېره عاجزه ده. هر سهار یو ځل د معنوي صیب احترام ته ورځي. کوم بهرنی سیاسي، اقتصادي او نظامي ملاتړ نه لري چې معنوي سره ډغر ووهي، د گوزارې لاره یې خپله کړې ده، د کمېسیون په اوو تنو کې د پښتنو په استازۍ همدا دوه ښاغلي (اصیل او ستانېکزی) ناست دي، هېڅکله یې د هغې زورواکۍ پر

وړاندې خپل غږ پورته نه کړ چې په دې کمېسیون کې شته، بلکې هغې ته یې له کوم غبرگون پرته لاره خلاصه پرېښوده.

۳- مومنه یاري: د کمېسیون بله غړې ده چې دې هم دلته د شان و

(مومنه یاري)

شوکت دوه دورې تېرې کړي دي. د مومني یاري بېدۍ خو ځکه میره ده چې په خپه هزاره ده. هزاره او پنځشپړیان خو د کرزي صیب په بلواکه واکمنۍ کې د داسې اشخاصو حیثیت لري چې له هر ډول انتقاد او گناه څخه پاک دي. مومني یاري د جمهوري

ریاست د تېرو ټاکنو پر مهال د دارالانشا له رییس، ښاغلي (داود نجفي) سره

هملته په کمیسیون کې د نوي ژوند لپاره تار وځغلوه او د خپل نوي ژوند سفر یې پیل کړ. نجفي هم د دویمې ارتینې په توگه هغه د خپل درناوي پر اوږو کېنوله او تر شرعي نکاح یا صیغې وروسته یې امریکا ته د (ماه غسل) لپاره بوتله. د مومني د بخت کوتره خو ځکه تر ټولو لوړ الوت کوي چې پلار (سلیمان یاري) ته یې ولسمشر (تره) ویلي او ډېر یې نازوي، ولسمشر کرزی که هر څومره (باری) نازوي، خو هغه ورته په شخصي غونډو او ناستو کې همغومره سپکې سپورې کوي. د کرزي په فرمان په مشرانو جرگه کې ناست دی او نور اولادونه یې د افغانستان په سفارتونو کې د دندو تکلیف (!) گالي. په تېرو پارلماني ټاکنو کې مومني یاري پر معنوي صیب باندې داسې یو شرط کېښود چې هغه هم ورته د رد ځواب ور نه کړای شو. مومني یاري وویل: ((تر څو چې د غزني انتخابات ونه منل شي زه د نورو ولایتونو د انتخاباتو نتیجه نه امضا کوم...)) معنوي چې د تاجکانو لپاره غوره مړۍ تېره کړې وه، د مومني شرط یې د خپلو نورو امتیازاتو د خونديتابه لپاره له مجبورۍ څخه قبول کړ او د غزني اتیا سلنه پښتانه یې د هغې له یوه شرطه قربان کړل. جنرال اصیل او مستورې یې بی دواړو د معنوي او مومني یاري د تفاهم پر وړاندې ځانونه غلي کړل.. مومني د کابل او هرات سېم کې هم له معنوي سره متناسب (وند) واخیست، خو معنوي بیا ترې په بغلان او بلخ کې د پښتنو په حذف سره خپله لور ټیا وساتله.

٤ - عبدالخالق حسيني پشه یي: عبدالخالق حسيني په خټه پشه یي دی، د لغمان دی. هغه خو هسې هم د خیر پر غونډۍ ناست دی، خپل ځان ساتي، داسې یې طرفه شخص دی چې هر طرف قوي وي که دی یې پر وړاندې ودرېږي، نو یو څه امتیاز ورکوي او که ونه درېږي هم، نو خپل حق اخیستلای شي، دی د پوره گوزارې سړی دی.

دده په باب ویل کېږي چې د (ترموز) خصوصیات لري، که گرمې اوبه

(عبدالخالق حسيني پشه يي)

دې په کې واچولې، گرمې يې ساتي او که يخې دې په کې واچولې، يخې يې ساتي.

خو بيا هم تر جنرال اصیل او مستوري ستانېکزی زړور دی، يوازينی سړی دی چې د معنوي له خوا د (ديارلس لکو) رایو د باطلولو سند يې لاسلیک نه کړ. خو بيا هم د معنوي د ټولو پلانونو او زور پر وړاندې کله مقاومت کولای شي؛ د

لمدې خټې لږې اوبه دارو وي. معنوي يې په اسانۍ سره تر گورت لاندې راوستی شي او د چا خبره ډېر سرغړاوي ته يې نه پرېږدي.

۵- سلیمان حامد: له تنظيمي پلوه جمعیتی او په خټه تاجک دی، خو

(سلیمان حامد)

ویل کېږي چې ډېر بد سړی نه دی، داسې هم ویل کېږي چې ډېر تعصب هم نه لري، د معنوي زیات احترام کوي، خو په کارونو کې چټک نه دی او بیا خو نو چې هر څه څنگه شي نورو ته يې لاره یوه ده؛ پښتنو ته ټول سره یو دي. فضل احمد معنوي چې به کوم سند تیار کړ، نو د سلیمان حامد په گډون به ټولو د رایو په اتفاق سره لاسلیک کړ.

۶- پوهاند محمد حسين گرزيواني: گرزيواني په خټه ازبک دی،

(محمد حسين گرزيواني)

دی هم ډېر چالاکه او جنجالي سړی نه دی. ازبک يې په کمېسيون کې پر رول له اول څخه خوښ نه وو. اصل، ستانېکزی او گرزيواني اصلاً د خپلو قومونو په استازی کېنول شوي وو، خو دوی يو هم د خپلو قومونو ښه استازي ونه کړه. گرزيواني اصلاً د (عزيزالله لودين) له خوا دې ځای ته راوړل شوی و، د هغه د کم کاری سيوری

هم پرې خور و او معنوي خو بيا له لودين څخه د غچ اخیستلو په پلمه ده ته هسې هم خپله توره ښه تېره کړې وه، گرزيواني هم له همدې وېرې په کمېسيون کې غږ نه شو پورته کولای.

۷- فضل احمد معنوي: ښاغلی فضل احمد معنوي نو د کمېسيون اووم

غړی او رييس دی، دی له مانا او محتوا څخه ډک دی، لکه څنگه چې نوم يې معنوي دی، همداسې يې هر عمل او هر کار، هر چلند، انداز او خندا ټول له مانا څخه ډک دي. له مانا او محتوا به ولې ډک نه وي، چې د فهميم خان،

(فضل احمد معنوي)

بسم الله خان، امراالله خان او نورو خانانو د خپلولی وياړ لري، د رباني او سیاف، محقق او خليلي روحاني (!) لاسونه يې هم پر سر خواره دي، د پنجشېر هم دی، کومه گوته جهاد يې هم کړی، نو چې هم د پنجشېر وي، هم يې جهاد کړی وي، ((مقاومت)) خو يې لا بل کمال دی، نو چې رباني، مارشال (!)،

سیاف، محقق او خليلي يې وړانديز کړي، نو کرزی بيا څوک دی چې نه يې

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

مني؟ د کرزي د چينې سيوري هم پرې خور دی. خدای نو معنوی صیب ته پاچاهي ورکړې. پخوانیو خلکو ډېره ښه تجربه لرله، ویل به یې چې: ((خدا زن را ملا نسا زد و ملا را پاچا)) دې متل کې یو حکمت پروت و او دې حکمت یو ځل بیا خپل عملي ثبوت وړاندې کړ. ومو لیدل ملا چې پاچا شو، د خلکو ژوند په کوم حال شو؟ معنوي صیب تر دې دمخه هم د کمېسیون غړی و، د جمهوري ریاست په تېرو ټاکنو کې یې په زغرده د عبدالله عبدالله ملاتړ کاوه، خو د کرزي صیب سترگې له خاورو ډکې وې، د دې پرځای چې سزا ورکړي، نور یې هم پسې لوړ کړ. ټولې دنیا پر هغه کمېسیون تور ولگاوه چې د جمهوري ریاست په ټاکنو کې یې درغلي کړي ده، خو یوازې معنوي صیب پاک راووته، ځکه چې هم ملا و هم معنوي و، هم د پنجشېر و، هم د دنیا ملاتړ ورسره و او هم د اخرت. په دې ډول نو د افغانستان د ټاکنو خپلواک کمېسیون د یوې خپلواکې فرېنتې (!) خاوند شو. دې فرېنتې نو بیا له نورو فرېنتو (!) سره یوځای د انتخاباتو په بهیر کې په خپلو پاکو (!) گوتو، د خپلو پلویانو بکسونه ډک کړل او رښتیا هم پاک، صفا او شفاف (!) انتخابات یې وکړل چې ټول دنیاوال ورته گوته په غاښ شول !!

۸- عبدالله احمدزی: ښاغلی عبدالله احمدزی په دې خاطر دې مقام

(عبدالله احمدزی)

ته ورسېد چې د ټاکنو په کمېسیون کې په اصطلاح قومي توازن برابر شي، خو ده په همغو لومړیو ورځو کې له معنوي سره لاره ونيوله. معنوي پرې ترحم وکړ؛ په انتخاباتي شرکت کې یې ورته تقریباً یوه مناسبه برخه ومنله، په وکیلانو کې یې هم له ونډې یې برخې نه کړ، ورته یې وویل: ((کوچیان ټول ستا، څوک چې

راولې خو په نورو برخو کې به لاس نه وهې.)) معنوي پر احمدزي ځکه د کوچیانو سېټونه ولورول چې په هغو کې هسې هم تاجک او هزاره نه شو

راتلای. احمدزي ته دا فرصت هم ډېر غنیمت و. ویل کېږي چې په کوچیانو کې یې لومړی د خپل یوه نږدې خپلوان راتگ خوندي کړ او نور هم د ده له خوښې سره سم راغلل. ویل کېږي چې په اقتصادي برخه کې معنوي یو پر دوه (۱/۲) برخه ورکړه، ځکه چې ټول مصارفي بلونه د ده له لارې تېرېدل. خیر نو چې خبره دې حد ته ورسېده اوس مجبور یو د دې عجایبو او غرابیو ترکیب ته لږ نور هم تم شو.

ډېټابېس: د ټاکنو په ټول سیستم کې تر ډېټابېس بله مهمه څانګه نه وه، په دې سیستم کې معنوي زیاتره خپل کسان ځای پر ځای کړي وو، خو دا یې اکثره د احمدزي په لاس مقرر کړي وو. په ډېټابېس کې ټولټال (۳۷۰) کسانو کار کاوه، په دې کې (۲۲۰) تنه تاجکان وو چې اکثره یې د پنجشېر، کاپیسا او پروان وو، له معنوي سره یې قومي، خپلولیز او تنظیمي اړیکي درلودل او حساس ځایونه یې په لاس کې وو. نوي (۹۰) تنه پښتانه وو چې هغه هم اکثره د احمدزي او اصیل صیب په شان وو او په ګوته راټول شوي وو، یو تن یې پشه یي او پاتې نور نهه پنځوس (۵۹) تنه یې هزاره ګان وو. د ډېټابېس واک په بشپړ ډول له معنوي سره و او احمدزي په کې د یوه تابع مامور په توګه کار کاوه. د دې کارکوونکو د څار لپاره د سوپروایزرانو ډله وه چې هغو کې نو بیا ډېر کم بل څوک وو، نږدې په سلو کې (۹۰) تاجکان په تېره بیا د پنجشېر او پروان اوسېدونکي وو، دا نو بیا معنوي یو یو لکه گلچین په ګوته راټول کړي وو. یوې ډلې به له سهاره کار پیل کړ بیا د شپې تر (۹) بجو پورې، د شپې (۹) بجې به دا ډله ان د کمشرانو په ګډون رخصت شوه، بیا به بل شفټ کار کاوه او یوازې هغو سوپروایزرانو به څار کاوه چې د معنوي له خوا به په جدول کې ځای پر ځای شوي وو. په دې ډول د ده لاس ازاد و چې څه یې زړه غوښتل، ډېټابېس کې همغسې اعیارېدل. نه کمشرانو د دې وړتیا او جرئت درلود او نه پرې پوهېدل چې پوښتنه وکړي او نه هم معنوي دوی ته حق ورکاوه. سربېره پر دې، معنوي صیب د دستیارانو او خاصو مشاورانو په

توګه هم یو شمېر اشخاص، چې د دارالانشا په چوکاټ او تشکیل کې نه وو، مقرر کړي وو، مشاورانو ته یې دوه دوه زره (۲۰۰۰) ډالره معاش حواله کړې و. په خاصو مشاورانو کې یې ښاغلی (جلال) او بل ښاغلی (برمک) د کلیو د پراختیا وزارت د مرستیال ورور هم شامل وو. (ډاکټر مبین پنجشېری) یې بیا خاص دستیار و، د دفتر رییس یې (اغا صیب) هم پنجشېری و چې د معنوي د مالي معاملو خاص واک او راز ورسره و، کله چې انتخابات خلاص شول، نو اغاصیب جرمني ته وتښتېد او هلته اوس خپل عبادت (!) ته دوام ورکوي.

تر ټاکنو وروسته نور څه وشول؟: په ټاکنو کې چې کومې درغلۍ او معاملي وشوې، هغه خو ټولو ته څرګندې دي او دا لیکنه یې د بیا بیان وس نه لري، خو تر ټاکنو وروسته هم د معنوي او احمدزي د دوستۍ تار سست نه شو. معنوي او احمدزي یوه ورځ د کمشرانو په غونډه کې دا موضوع مطرح کړه چې ملګري ملتونه پیسې راکوي او پیسې تیارې لرو، کمشران صاحبان هره ورځ دې رسمي دفتر ته نه شي راتلای، نو ښه به وي چې (قلعه فتح الله) یا (کلوله پشته) کې یو مصئون ځای ونیسو، کمشران صاحبان به هلته راځي، استراحت به هم کوي او له مهمو اشخاصو سره به ملاقاتونه هم کوي، کمشران چې د یو لوی ملي خدمت (!) له امله ډېر ستړي شوي وو، نو دا زېږی پری ډېر ښه ولګېده. احمدزي او معنوي تیاره خبره مخکې جوړه کړې وه، د قلعه فتح الله په (۷) سړک کې یې یو حویلی د میاشتې په اته زره (۸۰۰۰) ډالره کرایه ونيو، (۳۰) نفره یې ورته د خدمې په توګه منظور کړل، چې نیم د احمدزي سهم شو او نیم د معنوي، دغه راز (۳۰) تنه ساتونکي، چې هغه هم د ورورۍ په حساب نیمايي شول. دا حویلی نو یو ښه حوض او (سونا) حمامونه لري. خو له کومې ورځې چې دا حویلی نیول شوی، نو له احمدزي او معنوي پرته یو کمبشتر هم حق نه لري چې هلته لاړ شي، دا نو بیا د دې دواړو ښاغلو د راحت، ملاقاتونو او ځانګړو پروګرامونو ځای دی، چې له مهالوېش سره سم هلته خپل کارونه او پلانونه پرمخ وړي. ویل کېږي

چې د کمپسیون په پیسو د کابل په مکروریانو کې عبدالله احمدزي ته په یوولس سوه (۱۱۰۰) ډالرو یو بل کور هم په کرایه نیول شوی، خو عبدالله احمدزي بیا هغه کور بل چاته په کرایه ورکړی او دا پیسې هم د ده جیب ته ځي، په دې مانا چې کور له اصلي سړي څخه په کمه کرایه نیول شوی، خو دفتري کرایه یې یوولس سوه (۱۱۰۰) ډالر بشودل شوې او احمدزي بیا همغه کور بل چاته په کرایه ورکړی دی.

د انتخاباتو په پیل کې دفتر ته پنځه زغروال (مرمۍ ضد) گاډي واخیستل شول، (درې) معنوي ځانته واخیستل او (دوه) عبدالله احمدزي ته پاتې شول، (اته) لنډکروزه هم واخیستل شول. یو معنوي، یو احمدزي او شپږ نورو کمشرانو ته ورکړل شول. معنوي صیب سره اوس درې زغروال (مرمۍ ضد) گاډي دي، یو د پولیسو رنجر مخکې او یو لنډکروزر شاته ورپسې روان وي، احمدزی صیب هم داسې دی، خو یوازې مرمۍ ضد موټر یې دوه دي، معنوي او احمدزی یوه وړه پاچاهي جوړه کړې ده. د ټولو لنډکروزرو موټر پر سر (کوډان) مخابرې نصب وې، خو د معنوي او احمدزي په خوښه پر همغه اوله ورځ د شپږو کمشرانو له موټرو دا مخابرې لرې او یوازې د دوی پر موټرو پاتې شوې، وروسته په کمپسیون کې داسې اواز هم خپره شوه، چې دا مخابرې طالبانو ته د خرڅلاو لپاره وړاندې شوي. معنوي بیا تر احمدزي یو بل گام هم دمخه دی، ویل کېږي هغه خپل زوی ته هم، چې د کابل پوهنتون محصل دی، یو لنډکروزر ورکړی چې پوهنتون ته یې وخت پر وخت رسوي چې درسونه ترې قضا او تر سیالانو شاته پاتې نه شي او هم یې انډیوالان په تکلیف نه شي، د دې موټر تېل هم د کمپسیون له خدماتي څانگې څخه د خدای په فضل حواله دي. ښه ده چې د معنوي صیب موټر نوي دي، عوارض نه لري، تېل کم خوري یو موټر یې په اوونۍ کې ايله (یو زر لیتره تېل خوري). یو ځل څارنوال د معنوي صیب له ډرپور څخه پوښتنه کړې وه چې دا تېل زیات نه دي؟ هغه ورته وویل: ((معنوي صیب شپه ورځ

په جلسو کې وي او مور باندې ولاړ يو، لمر ته خو نه شو ودرېدلی، که موټر ولاړ هم وي ایرکنډېشن خو يې چالان وي.)) احمدزی هم د معنوي سيال دی، يوازې په سياسي ډگر کې يې شعور ترې کم دی، په اقتصاد کې ترې ډېر شاته پاتې نه دی، يوازې يو پر دوه (۱/۲) برخې تفاوت لري.

د انتخاباتي نتيجو تر اعلان دمخه به معنوي وخت پر وخت د امريکا او انگلستان سفيرانو، د يوناما له مشر او نورو بهرنيانو سره کتل، د هغوی نظرونه به يې اخیستل، د پښتنو د استازو په راکمولو کې دوی ټول هم نظره وو. بهرنيانو معنوي ته دا ډاډ ورکړی و چې حکومت دې مور څخه نه شي بندي کولای، څه چې غواړې هغه وکړه. دواړو خواوو دې ته ملاتړلې وه چې د پښتنو شمېر ښه راکم کړي. د (غزني) پر نتيجو بهرنيانو هم ډېر ټينگار کاوه چې ژر بايد همدا نتيج ومنل شي. دوی خپل کار وکړ، خو وروسته د معترضو کانديدانو اعتراضونو او د محاکمو او نورو کړيو اقدام د معنوي غرور يو څه مات کړ، بهرنيان هم هغه پخواني پوزېشن کې نه دي. معنوي له يوې خوا له گټونکو کانديدانو سره ژمنه کړې او هغوی ته يې د کاميابۍ تضمين ورکړی او له بلې خوا د معترضو کانديدانو تر فشار لاندې دی، د محکمې پرېکړه هم غوڅه وه، له دې ټولو جنجالونو څخه معنوي غواړي يو ځل بيا د ځان لپاره گټه پورته کړي. د کمېسيون له خوا پخوانيو برياليو کانديدانو ته ووايي، ما خو ډېر زور ووايه خو نور مې وس نه و، نو ځکه مې يو څه تغيرات راوړل، ولسمشر کرزي ته ووايي چې دا دی ستا غوښتنې مې هم يو څه ومنلې؛ د فرمان يوه برخه مې عملي کړه، جنجال مې حل کړ، نو د دې په بدل کې خو يو څه راکړه، کېدی شي ولسمشر پرې بيا يو څه ولوروي.))

ما دلته د ښاغلي (احمدزي) د هغې ليکنې لنډيز راوړ چې په بېلابېلو وېبپاڼو کې خپره شوې ده. په دې ليکنې کې نور ډېر جزئيات هم وو، له هغو څخه مې ډډه وکړه، ځينې کلمې يې چې ډېرې تېزې وې، په هغو کې مې يو څه بدلون راوړ، خو بيا هم که تر دې مې ډېر تغير په کې راوړی وای، نو

د لیکنې اصلي محتوا کې بدلون راته.

حقیقت خو همدا دی چې د معنوي صیب تر مشرۍ لاندې د ټاکنو خپلواک کمېسیون، خپله دنده په ښه ډول تر سره نه کړای شوه، کمېسیون خپل ناپېیلتوب ونه ساتلای شو، ټاکنې په عادلانه ډول تر سره نه شوې، نو ځکه خو ناعادلانه نتیجې یې وزېږولې او د دې نتیجو په نتیجه کې چې نورې کومې ظالمانه نتیجې رامنځته کېږي، په دې ټوله گناه او خطا کې ورسره معنوي صیب او د کمېسیون نور غړي شریک گڼل کېږي.

دا او دېته ورته یو شمېر نور تحلیلونه او د بېلابېلو اشخاصو معتبرې لیکنې او تحلیلونه مې د خپل دفتر مشرانو ته لېږلي چې هغوی یې جمهور رییس ته ورسوي. د دې لیکنو یا تحلیلونو له جملې څخه د ډېرو کمو احوال راغی چې جمهور رییس پرې خبر شوی، خو د تائید، رد او عملی کولو په باب یې د کوم څرک درک ونه لگېد، خو ما د یوه افغان په توگه خپله غاړه پرې خلاصه کړه.

ولسمشر او ولسي کتنې

حامدکرزی داسې ولسمشر دی چې ټولنیز اړیکي یې کېدی شي د نړۍ تر بل هر ولسمشر څخه زیات وي. دی ممکن داسې یو بې مثال ولسمشر وي چې تر انفرادي او رسمي ملاقاتونو یې ولسي او ډله ییز ملاقاتونه تر حده زیات دي. داسې ورځ به نه وي چې ولسمشر دې د غرمې ډوډۍ پر سر او یا هم تر هغه دمخه او وروسته ملاقاتونه ونه لري. اکثره دا ډول ملاقاتونه له ولسي خلکو سره وي چې یا د خپلو محلي مشکلاتو په حل پسې راغلي وي او یا هم له خپلو سیمه ییزو واکمنو سر ټکوي. ولسمشر تر رسمي کتنو په دې ډول کتنو کې ډېر زیات خوشاله وي او ځان ډېر راحت احساسوي. زه چې

(ولسمشر حامد کرزی یوې ولسي غونډې ته په خطاب کې)

کله د امنیت شورا دفتر کې مقرر شوم، نو په دې ډول ملاقاتونو کې مې برخه اخیستله، ما سره هم هیله وه چې که خدای کول وطن جوړېږي؛ ولس او حکومت سره پيوندېږي. په لومړیو میاشتو او کلونو کې دې ډول غونډو ته تللم، قلم او کتابچه به راسره وو، راپور مې لیکه او دفتر کې مې خوندي کاوه. له ما پرته هېچا هم د دې ډول غونډو مینوت (یادښت) نه اخیسته. ما

ان په امنیت شورا دفتر کې تر دندې دمخه هم یو نیم یادښت لیکلی و. زما لیکنې وروسته په دفتر کې له ما پرته بل چا نه کتلې، ورو ورو زه هم لکه د دربار د نورو مامورینو په څېر شوم، کله کله به ورتلم، د غرمې ډوډۍ به مې هملته خوړه او له کوم یادښت پرته به بېرته راتلم، دلته به د خپلو لیکلو راپورونو له جملې څخه یو څو د بېلگې په توګه راوړم، خدای دې وکړي د تاریخ د یوې پانې په توګه د دې زمانې ځینې حقایق او پېښې راتلونکي پښت ته خوندي او ور انتقال کړي.

د پکتیکا د یوه قومي مشر اعتراض او د ولسمشر غبرگون

د انتقالي ادارې وروستي وختونه وو، دا مهال زه په جلال اباد کې اوسېدم، د ولسمشر سکرتر بناغلي (شیدا محمد ابدالي) ماته زنگ وواهه چې رییس صیب وايي سبا کابل ته راشه! سبا کابل ته لاړم، ارگ ته د دخول ټول

(ولسمشر حامد کرزی)

شرایط مې پوره کړل، ماسپښین یوه بجه وه، ولسمشر معمولاً د ماسپښین لمونځ کوي او بیا خلکو سره هم ډوډۍ خوري او هم مجلس کوي، د ارگ تر چنارونو لاندې جرگه وه، د پکتیکا د ولسونو مشران راغلي وو، اکثره په کې د پیرو او غټو لونگیو والا خلک وو، د رییس صیب سکرتر راته پیغام راولېږه چې رییس صیب وايي، تا سره تر جلسې وروسته گورم، خو که غواړې ته هم

په جلسه کې کېناستلای شې، زه هم لاړم د پکتیکا د خلکو د جلسې په یوه گونډ کې کېناستم، ډوډۍ وخوړل شوه، تر ډوډۍ وروسته جلسه پیل شوه، تلاوت وشو او بیا یو تن نیم د خپلو محیطي مشکلاتو په باب خبرې وکړې، د محیطي مشکلاتو په اړه هم سم تفاهم ونه شو، ځکه هغو خلکو چې د کومو

سیمو او کومو مشکلاتو نومونه اخیستل، ولسمشر ته عام فهم نه وو، ځینې ځایونو کې د شخص او سیمې نوم یو شان و، دوی به له شخص څخه شکایت کاوه، هغه به د سیمې نوم و او یا به یې ویل چې دلته امنیتي مشکلات دي، د هغه سیمې نوم به داسې و چې لکه کوم شخص وي، دې حالت ولسمشر ته د سیمې پوهې شرایط برابر نه کړل، خو یو دوه تنو چې خبرې وکړې، اصلي خبره په کې امنیتي مشکلات وو او دغه راز په حکومت او په تېره بیا په گمرکونو کې د خلکو نامناسبه ونډه وه. دا مهال یو مشر پورته شو، ویې ویل: ((رییس صیب زموږ خپل مشکلات خو به هر څه وي، دې مشرانو درته څرگند کړل، خو زه غواړم د مملکت په سطحه مشکل درته ووايم، که هغه مشکل حل شي زموږ د پکتیکا مشکل هم ورسره حلېږي او که هغه حل نه شي، نو زموږ مشکلات به هم همداسې وي، لکه همدا اوس چې دي. مشکل په افغانستان کې د ملېشو دی او پخوانیو ټوپکیانو، همدا ملېشې دي چې پخوا یې هم وطن وران کړی او اوس یې هم وړانوي، څو ورځې وړاندې دا جنرال دوستم یوځل بیا اعلان وکړ، تاسو او امریکایانو ته یې وویل چې ماته دېرش زره عسکر راکړه، زه طالبان درته کندهار نه هم ځغوم او ملا عمر درته ژوندی نیسم، دا خبرې بڼې نه دي، دا خلک یو بل ته معلوم دي چې طالب څوک دی او دوستم څوک دی، دا دوستم خو لا دېرش زره عسکر غواړي، زه تاته وایم چې ماته ته لس زر عسکر راکړه، زه درته دا دوستم بېخي له افغانستانه شرم، والله که خو ما نه دلته شپه وکړي...)) دې خبرو سره یو شمېر خلکو چکچکې هم وکړې، خو ولسمشر سملاسي پاڅېده ویې ویل: ((وه وروره، وه وروره دا خبره مه کوه، دې نه د جگړې بوی راځي، دا د (ای ایس ای) خبرې دي، کېنه غلی، کېنه، پر ځای دې کېنه، دلته د ای ایس ای خبرې مه کوه...)). ښاغلی کرزی پر دې سړي باندې ډېر په قهر شو، هغه غلی شو، دې وخت کې کرزی صیب غوښتل چې مجلس پای ته ورسوي: ((ښه نو په خبره پوه شو سره، بیا به بل وخت گورو سره، نو زه درڅخه ځم...)) دې وخت کې یو بل مشر پورته شو، ویې ویل: ((رییس صیب خیر دی که زموږ په خبرو خفه شوی یې، موږ ستا رعیت یو، کشرانو څخه اشتباه کېږي خیر دی، که زموږ دې ملگري یوه اشتباه وکړه، ته یې وښه، موږ د ده له خوا له تا څخه

بښنه غواړو، مشران خو تل پر کشرانو شفقت کوي، خیر دی چې یوه اشتباه وشوه...)) دا مهال کرزی صیب یو څه نرم شو. ((ښه نو داسې خبرې په کار نه دي.)) بیا هغه شخص پورته شو، ویې ویل: ((زه بښنه غواړم چې تاسو زما په خبرو خفه شوی، زما مقصد دا نه و چې څوک دې خفه شي، اوس نو زه ډېره بښنه غواړم...)) بیا یو دوو کسانو خپل محیطي مشکلات مطرح کړل، خو محفل ډېر پیکه پای ته ورسېد. کله چې محفل ختم شو، نو د پکتیکا خلکو څو تنو په خپل منځ کې وویل: ((پر پلار دې زموږ لعنت شي چې موږ دې غونډې ته راغلو، زموږ طمع وگوره او د ده دا چلند...)). ولسمشر مخکې امنیتي کسان ورپسې او زه یې هم تر شا روان شوم، گلخانې مانۍ ته چې ورسېدو، نو ولسمشر غږ کړ: ((یون صیب دې راشي نور څوک دې نه راځي)). هلته چې پورته شو، نو ولسمشر خپل دفتر ته لاړ او زه باندې په انتظار خونه کې کېناستم، دا مهال نو د ولسمشر امنیتي گاردانو یو بل ته وویل: ((گپهای رییس صاحبه شنیدی؟)) هغه بل وویل: ((آ، بلې شنیدم،)) دې بل وویل: ((خوب جواب اش داد، اینها کل اش ای ایس ای است، اگر این گپهای رییس صیب دریادش باشد، در عمر خود شاید نام جنرال دوستم را نگیرد، یارا دلم را سرش یخ کرد.)) تر یو څو دقیقو انتظار وروسته یې ملاقات ته وروبللم، رییس صاحب لاهم غوصې نیولې و، ما غوښتل چې خبره بلې خوانه بوځم، ما ویل رییس صیب خیریت خو و، د څه لپاره مو راغوښتی وم؟ له جلال اباد څخه راغلم. ده ویل ښه جلال اباد کې قراري وه، ما ویل، هو خیریت دی، د خدای فضل دی، ده ویل هو راغوښتی مې وې، دلته یو متن و، ما ویل چې هغه وگورئ، اصلاح یې کړې، خو ښه و، څوک پیدا شول هغه یې وکوت، خلاص شو! ما ویل ښه دی که څه ضرورت وي، نو زه په خدمت کې یم، ده وویل، نه کور ودان که بیا ضرورت و شیدا محمد به درته زنگ ووهي، یو څو دقیقې نور ورسره کېناستم، نوره نو کومه مشخصه اجندا نه وه، تر یو گیللاس چای څښلو وروسته ورته نور مېلمانه راغلل او زه ترې رخصت شوم.

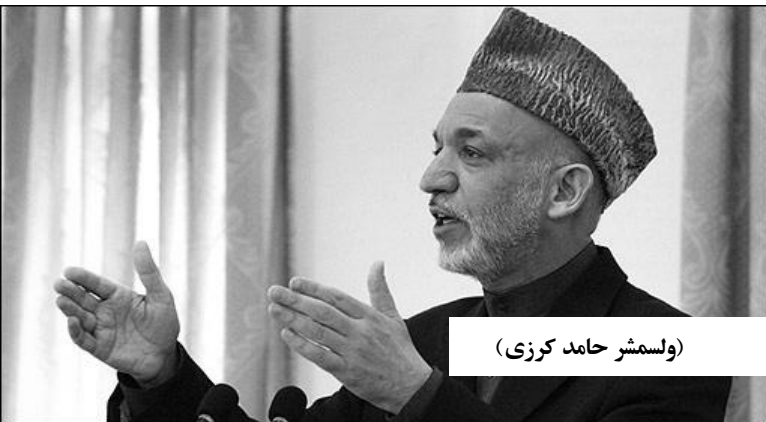
د بادغیس د یوه مشر فریاد

د ولسمشر کرزي د لومړۍ دورې لا کال دوه نه وو تېر شوي چې د خلکو هغه پخوانی هیلې ورو ورو له ستونزو سره مخامخېدلې، د خلکو پرله پسې ملاقاتونو دوام درلود. یوه ورځ د بادغیس ولایت خلک د ولسمشر لیدو ته راغلي وو، خلکو په ترتیب سره خپلې ستونزې وړاندې کړې، اکثره ستونزې د امنیتي مشکلاتو، د خپلسرو عملیاتو، پخوانیو تنظیمي بډیو، د کار روزگار د نشتوالي له امله وې، چې ولسمشر ورته هم د تائید سر خوځاوه، دا مهال یو سپین ږیری پورته شو، له (بالا مرغاب) ولسوالۍ څخه و، فکر کوم پخوا د حکمتیار د اسلامي حزب قومندان و، له کومه وخته چې د طالبانو نظام ړنگ شوی و، نو ده وسله پر ځمکه ایښی وه، خپل ورځنی کاروبار یې کاوه او له دې حکومت سره هم همکار و، دا سپین ږیری جگ شو، وېیل: ((رییس صاحب زه له تا څخه څه نه غواړم چې دا راکړه او یا دا راکړه، زه تا څخه خپل عزت غواړم، خپل عزت، مور ستا پاچا کېدو ته خوشاله وو، مور وویل عزت به مو خوندي شي، په هغه ورځې چې انتخابات وو، لمسی مې پر اوږو کېنولی و، انتخاباتو ته لاړو لمسی مو پر اوږو و، چکچکې یې وهلې، ډېر زیات خوشاله و، ما تاسو ته رایه درکړه، زړه مې له خوشالی ټوپونه وهل، خو له هغې ورځې چې تاته مې رایه درکړې ده، له همنې ورځې مې ارامه شپه نه ده تېره کړې، هره ورځ ستا امنیتیان راځي، وهي مې، ټکوي مې، یو زوی یې راته شهید کړ، د همنه لمسی په مخ کې یې ووهملم چې د انتخاباتو په ورځ مې پر اوږو ناست و...)) دا مهال سپین ږیری نور ځان ټینگ نه کړ، په ژړا شو، څو شېبې سلگو ونيو، کله چې یې سلگی غلې شوې نو وېیل: ((رییس صیب زه نوره گناه نه لرم، گناه مې دا ده چې یو خو

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

پښتون یم، بل پخوا په حزب اسلامي کې وم او بل مې تاته رایه درکړې ده، هلته په امنیت او پولیسو کې یا د دوستم خلک دي، یا جمعیتیان دي او یا نور گډوډ خلک، له خلکو سره دومره بده وضع کوي چې په لوی لاس خلک مجبوروي چې غره ته پورته شي.)

د ولسمشر تر څنگ دا مهال په ملي امنیت کې د همغږي ډلې خلک ناست وو، چې سپین ريزي ترې شکایت درلود، جمهور رييس سپين ريزي ته وويل: ((کېنه، کېنه، پوه سو سره، په خبره مې سر خلاص سو)) سپين ريزي دا مهال بيا وويل: ((موږ دې نه مجبوروي چې بيا وسلې ته لاس کړو. والله په

بالله چې هلته نه طالب شته، نه د دولت بل مخالف، همدا خلک دي چې په زوره خلک مخالفت ته مجبوروي، خلک په زوره غره ته خپروي، زموږ گناه دا ده چې ولې مو تاته رایه درکړې ده.)

ولسمشر د دې پر ځای چې سپین ريزی ته ډاډ ورکړي او تر څنگ يې خپلو ناستو امنيتي چارواکو ته هدايت ورکړي، ويې ويل: ((په خبرو پوه سو سره، په خبرو پوه سو سره...)) غوندې څو شېبې نور هم دوام وکړ او بيا همدا سې د مایوسۍ په شپږو کې پای ته ورسېده.

ولسمشر، د خبریالانو استازي او یوه هیله

د (۱۳۸۶ل) کال د سرطان (۲۲) مه نېټه وه. له ولسمشر سره د ځینو خبریالانو د استازو ملاقات وشو. په دې ملاقات کې د ژورنالیستانو د صنفی ټولنو استازو هر یو: (رحیم الله سمندر، دانش کړوڅېل، ضیا بومیا او اسدالله غضنفر) گډون درلود. د ژورنالیستانو پر استازو سربېره په فرهنگي چارو کې د ولسمشر مشاور وزیر سرمحقق زلمي هېوادم، د اطلاعاتو او کلتور وزیر کریم خرم او د ملي امنیت شورا د فرهنگي چارو رییس ما (محمد اسمعیل یون) گډون درلود.

د غونډې په پیل کې ولسمشر ښاغلي حامد کرزي د افغانستان او پاکستان تر

(محمد اصف ننگ)

منځ د امن د گډې جرگې د څرنگوالي او اهمیت په باب هر اړخیزې خبرې وکړې او د هېواد روان حالات یې وارزول، بیا ژورنالیستانو د حالاتو د ښه والي په لاره کې جمهور رییس ته د خپل ملاتړ ډاډ ورکړ او د دولت له خوا د دولت د یوه تن نیول شوي کارکوونکي او ژورنالیست (اصف ننگ) د خوشې کولو غوښتنه یې وکړه، په پای کې جمهور رییس ژمنه وکړه چې (اصف ننگ) به له قید څخه ازاد کړي.

دلته د دې خبرې یادونه په کار ده چې ښاغلی محمد اصف ننگ ولې ونیول شو؟ کیسه داسې وه چې د افغانستان او پاکستان تر منځ د امن د گډې جرگې د جوړېدو لپاره د تدارک یو کمېسیون جوړ شوی و، اصف ننگ د دې

کمېسیون فرهنگي چارې پر مخ وړلې، د دې کمېسیون مجله يې هم چاپوله او هم يې د جمهوري رياست د چارو په اداره کې د فرهنگي چارو مسؤليت درلود، تر دې دمخه د مجلې کومه گڼه چاپ شوې وه، د مجلې مسؤليت هم د ننگ پر غاړه و. کله چې جرگه رانږدې کېدله، نو په همدې شپو او ورځو کې د مجلې يوه بله گڼه هم چاپ شوه، په دې گڼه کې يو امريکايي ليکوال چې پخوا کوم کتاب چاپ کړی و، د (تېلو جگړه) او که کوم بل نوم يې درلود، له دې کتاب څخه کوم ايراني ليکوال په فارسي ژبه کومه برخه ترجمه کړې وه، د دې ليکنې محتوا دا وه چې د افغانستان اوسنۍ جگړه همغه د تېلو د جگړې تداوم دی او امريکايان دلته خپلې گټې لري او په خپلو گټو پسې راغلي دي. کله چې مجله چاپېدله، نو د مجلې کومه برخه يا يو مخ سپين و، د مجلې کوم ايډيټر د مجلې د همدې برخې د ډکېدو په خاطر د کتاب همدا برخه چې تياره په انټرنېټ کې وه، ايډيټ او بيا ليکلو ته يې هم هېڅ اړتيا نه وه، کاپي پېسټ کړې او مجله کې يې اچولې وه. اصف ننگ پرې هېڅ خبر نه و، کله چې دا مجله چاپ شوه، ورځ دوه وروسته ارگ ته راورسېده او بيا ولسمشر ته ورسېده، نو يوه غوغا يې جوړه کړه، ډاکتر سپنتا چې دا مهال له پارلمان څخه ناباوره شوی و؛ د بهرنيو چارو سرپرست وزير گڼل کېده او له فاروق وردگ سره، چې دا مهال د چارو د ادارې لوی رييس او د امن د گډې جرگې د تدارک د کمېسیون د دارالانشاء مشر و، پخوانۍ سياسي کينه او اوسني رقابتونه درلودل او همدارنگه يو شمېر نورو کړيو دې مسئلې ته زياته هوا ورکړه او دې کار کې يې د پاکستان څارگره اداره (ISI) دخيله وگڼله.

ولسمشر په دې پلمه چې دې کار د (امن گډې جرگې) ته زبان رسولى، سملاسي يې د اصف ننگ د نيولو امر ورکړ. ننگ ډېر ژر د امنيت رياست له خوا ونيول شو. دې موضوع ته په رسنيو کې دومره هوا ورکړل شوه چې تا به ويل کومه غټه سياسي موضوع پېښه شوې ده، افغان ضد، جمعيتي او

ستمې رسنیو او یو شمېر مغرضو کړیو په خپلو رسنیو کې همدا لیکل: ((جاسوس ای، ایس، ای دستگیر شد)) ((جاسوسان پاکستان باید دستگیر شود، لانه های جاسوسی پاکستان افشا میگردد...)) ماته چې ټوله قضیه معلومه وه او د امن گډې جرگې په بهیر کې له سره دخیل وم، نه د (ای، ایس، ای) کیسه او نه هم کومه بله توطیه وه، یوازې ایډیټر د وخت د کمبست له امله له یوه کتابه یو متن راخیستی و، هلته نه دومره پرسونل و، چې ټول هر څه یې په دقت سره کتلي وای، نه کومه توطیه وه او نه هم کومه قصدي هڅه، خو دې نورو ترې دومره غټه خبره جوړه کړه چې تا به ویل، په کابل کې یې د کوم گاونډي هېواد کوم غټ چارواکی نیولی دی. د (اصف ننگ) د دې خبرې ټول داستان ما د امنیت شورا مرستیال انجنیر محمد ابراهیم سپین زاده ته تېر کړ، هغه وویل که داسې وي، نو دا سپری خو بې گناه دی، ما ته یې وویل، څه وکړو؟ ما ویل، ښه ده چې ولسمشر څخه وخت واخلي، زه، تاسو او ډاکتر صیب فاروق وردگ به ورشو او زه به دا ټوله کیسه ورته وکړم. هغه وویل، بېخي سمه ده. د همدې ورځې پر سبا زه (یون)، انجنیر صیب ابراهیم او ډاکتر صیب فاروق وردگ د ولسمشر حضور ته ورغلو، ما مخکې تر دې چې ولسمشر ته ورشو، ډاکتر صیب فاروق وردگ ته وویل چې ته خبرې مه کوه، نن ستاسو ټولې خبرې زه کوم، ډاکتر فاروق وردگ خورا په قهر و، کله چې ولسمشر ته ورغلو، درې واړه ولاړ وو، هغه وویل، کېنې، ما ورته وویل، زه دا کیسه درته کوم، کیسه مې ټوله ورته وکړه، ما ویل ځینې خلک له ډاکتر صیب فاروق وردگ سره سیاسي او شخصي کینه لري، غواړي هرې موضوع ته بل رنگ ورکړي، څرنگه چې د جرگې د جوړېدو کار د ده پر غاړه دی، نو ځکه خو تر جرگې وړاندې د ده د بدنامولو او ناکامولو هڅې کېږي، ولسمشر وویل، دا کار د کولو دی چې دوی کړی دی؟ ما وویل، دوی کله کړی دی، یو عادي کارکوونکي یوه لیکنه را اخیستې ده، نو د هغه پرځای دوی ټولو ته سزا ورکول کېږي او دومره غټه پروسه ورسره بدنامېږي؟

دې وخت کې ډاکټر صیب فاروق وردگ وویل: ((رییس صیب د یوه دوو خبرو اجازه راکړه: دېرش ډزې دې ویشتلای وای، ښه وه، نه دا چې د پاکستان د جاسوسی تور راباندې ولگوي، همدا اوس توپک راواخله دېرش ډزې مې ووله، خپل خون مې درته بښلی، خو د پاکستان د جاسوسی تور نه شم زغملای، له هماغه شي سره چې مخالف یم، د هماغه تور راباندې پورې کېږي، رییس صیب په ډېرې ایماندارۍ مې تر دې دمه دنده اجرا کړې، په مهاجرت کې د سویډین موسسې څخه نیولې بیا تر دې دمه که یو ذره خیانت چا راباندې ثابت کړ، بیا دې هرې سزا ته تیار یم، په ډېره ایماندارۍ مې دې وطن ته خدمت کړی، اوس نه غواړم چې د چا د جاسوسی په تور بدنام شم. ما ته یو ځل اجازه راکړه چې دغه جرگه بریالی کړم او ستا شمله یو ځل بیا جگه کړم، بیا یوه ورځ هم په دې حکومت کې کار نه کوم، ان چې پر دې خپل ځای مې هم مقرر کړې، یوه ورځ هم په دې حکومت کې نه پاتې کېږم.)) دې وخت کې بیا ولسمشر وویل: ((گوره! څومره اعتبار مې درباندي کړی دی، هر څه ستا په لاس کې دي، درته نه مې ویلي چې تا د خپل امنیت د رییس په توگه مقرروم، څومره اعتبار مې درباندي کاوه، خو تا ویل چې نه یې کوم، خو اوس دا کار د کولو و چې تاسو وکړ؟ هر څه چې دې کړي ښه دې نه دي کړي، باید دا کار نه وای شوی، اوس چې جرگه د جوړېدو په درشل کې ده، د دا ډول شیانو خپرول څه مانا لري؟ پاکستان ته داسې پلمه په لاس ورکول چې دا ملک اشغال دی، هغه به وایي چې اشغال دی، بیا نو جرگه راسره څه ته کوی؟ څی هر څه چې شوي ښه نه دي شوي، یوه چاره به وکړو، اوس څی خپل کارونه سم کړئ!...)) دې وخت کې ما وویل: ((رییس صیب ډېره بښنه غواړم، دغه سړي (فاروق وردگ) دا اوه اته کاله کېږي چې عسکري یې درته کړې، خشره کاري یې درته کړې، هر سخت کار چې دې ورته سپارلی هغه یې تر سره کړی، خو اوس نه یوازې دا چې د ده خبره نه منل کېږي، بلکې سزا هم ورته ورکول کېږي، هغه څوک چې د

ده مخالف دي، د افغانستان هویت نه مني، په لسگونو ځله یې د (افغان) پر ځای (افغانستاني) او نورې کلمې کارولي، د هغو خبرو ته نن ترجیح ورکول کېږي، دې وخت کې یې وویل، چېرته یې ویلي؟ ما وویل، د بي بي سي فارسي څانگې ته مراجعه وکړئ! او دې سړي خو درته عسکري کړې عسکري. بل په دې ملک کې یوازې د پاکستان جاسوسان شته، که د ایران، روس او نورو هم شته؟ هره خبره چې هر څوک وکړي لاس په پاکستان پاکوي، یوه ورځ هم چا د روسیې، ایران، تاجکستان او نورو هېوادونو د جاسوسانو نومونه وانخیستل، همدا پاکستان دی، پاکستان دی او پاکستان، د نورو هېوادونو جاسوسان هم د پاکستان په نامه یادېږي، عجیبه کار دی، اوس د اصف ننگ په مسئله کې هم د پاکستان د جاسوسی خبره ده، مقاله لیکلي امریکایي لیکوال، ترجمه کړې. ایراني لیکوال، چاپ کړې ده یو عادي کارکوونکي، نو دې کې د پاکستان لاس چېرته دی؟ زه نه وایم چې د پاکستان نوم دې نه اخیستل کېږي، وادې خیستل شي، خو هغه ځای کې چې پاکستان دخیل وي، اوس که اصف ننگ نیول کېږي ودې نیول شي زموږ هېڅ اعتراض نه شته، خو دا باید د امریکایي جاسوس (!) په توگه ونيول شي، نه د پاکستانی جاسوس په توگه، ځکه چې لیکنه امریکایي لیکوال لیکلي او بیا ایراني لیکوال ترجمه او چاپ کړې، نه کوم پاکستانی لیکوال، خو څرنگه چې په حکومت کې د امریکا او ایران واک ډېر زیات دی، نو ځکه خو د هغوی نوم څوک نه شي اخیستلای او د هغوی تور هم په پاکستان پورې کېږي، کاشکې دې وطن کې د نورو هېوادونو گوداگیان نه وای، یوازې له پاکستان سره خو موږ هر وخت مقابله کولای شو او بیا دا ټوله سلسله ولې فاروق وردگ ته راجع کېږي...)) ما چې په تونده لهجه ولسمشر سره دا خبرې وکړې، چې د ایراني یا امریکایي جاسوس په توگه یې ونیسه، موږ به یې هېڅکله پوښتنې ته درنه شو، ولسمشر هم غلی شو، انجنیر صیب ابراهیم او فاروق وردگ دواړه دا مهال غلي وو، لکه پر اور چې اوبه تویې شي. دې وخت کې ولسمشر وویل:

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

((خه نو خوشې کوم یې درته)). دې وخت کې یې وویل: ((نورزی صیب (حکیم نورزی) راته رخ کړی)) نورزی دا مهال د ملي امنیت مرستیال و، بیا یې وویل: ((خه اوس یې پرېږدي، یوه لاره به ورته پیدا کړو.)) ما ورته وویل لاره دا ده چې د څو مطرحو رسنیو مسؤلین او ځینې مطرح کسان راشي، تاسو څخه غوښتنه وکړي او هغوی غیر له دې هم همدا غوښتنه لري، نو هم به هغوی خوشاله شي او هم به تاسو ووايي چې د هغوی د احترام په خاطر دې خوشې کړ، ولسمشر وویل، بېخي سمه ده، همداسې وکړی، دې وخت کې یې خپل سکرتر ته غږ کړ، وخت ورته برابر کړی، نو پورتنی ملاقات چې په پیل کې یې یادونه وشوه، د همدغه داستان پایله وه.

(ډاکتر فاروق وردگ)

کله چې د ولسمشر له دفتره راووتلو نو فاروق وردگ راڅخه په لاره کې د زړه له کومې مننه وکړه، ویې ویل چې ما که په ژوند کې کوم ښه کار کړی دی، هغه دا دی چې دلته په دې دفتر کې مې ستاسو په تقرر کې هلې ځلې کړي که نه اوس به له ما څخه چا په دومره قاطع ډول دفاع کوله، ډېره مننه، ما ویل، ډاکتر صیب مور د حقیقت لپاره مبارزه کوو، که ته حق په جانب نه وای، نو هېڅکله به مې درڅخه ملاتړ نه وای کړی، له واقعیت څخه ملاتړ زما دنده ده.

د ژورنالستانو ملي ټولنه او ولسمشر

د (۱۳۸۷ل) کال د وري (۲۲) مه نېټه ده، په پيل کې د محترمي (زهرا قاري زاده) له خوا د قران کریم د څو مبارکو ایتونو تلاوت وشو. په ټولنه کې د ژورنالیزم رول، د بیان ازادې، د ژورنالستانو په وده کې د جنوبي اسیا د ژورنالستانو د ټولني (سپما) رول او په ابتدايي محاکمو کې د تېروتنو ستونزې، د غونډې اجنډا وه.

د قران کریم د څو مبارکو ایتونو تر تلاوت وروسته، د ژورنالستانو د ملي ټولني مشر (پروفیسور ډاکتر محمد هاشم عصمت الهي) خبرې وکړې، ده په پيل کې وویل: (د افغانستان د اسلامي جمهوریت له جمهور ریس څخه مننه کوو چې خپل مطبوعاتي عزیزان یې خپل حضور ته رابللي دي، دا هغه ډول کتنه ده چې مخامخ له ژورنالستانو سره کېږي.

(ډاکتر عصمت الهي)

ژورنالیزم په هر هېواد کې د هغه هېواد سیاسي او ټولنیز برخلیک ټاکي، په ټاکنو کې اساسي رول لري. نن دلته هغه کسان ناست دي چې د رسنیو په مختلفو برخو کې درانه کارونه پر مخ وړي. یو دوه درې خبرې په دې باب ډېرې مهمې دي:

یو انگلیسي عالم وايي: مطبوعات د دولت څلورم رکن دی، خو دا خبره اوس زړه ځکه ده چې دا خبره هغه وخت شوې چې راډیو ټلوېزیون نه وو، اوس مطبوعات تر هغه هم ډېر قوي دي. بل عالم وايي: نننۍ رسنۍ د قدرت اصلي وارثین او مالکان دي.

زما عقیده دا ده چې د افغانستان ژورنالیزم د افغانستان د دولت او خلکو تر منځ د پیوستون کړۍ ده. زموږ اتحادیه یو رییس او دوه مرستیالان لري، (۱۷۰) غړي یې لارښوونه کوي او ډېر فعال دي، نور (۷۰۰) غړي لرو، په (۲۹) ولایتونو کې نمایندګۍ لرو. نننۍ ترکیب هغه کسان دي چې عملاً اوس په مطبوعاتو کې کار کوي.

د دې اتحادیې کړنې ډېرې مثبتې دي، د جمهوري ریاست او پارلماني انتخاباتو کې مو ښه نقش درلود، د دې اتحادیې د ژورنالستانو د ذهني سطحې د اوچتولو په برخه کې ډېر کار کړی، (۱۷) دورې فارغان مو ورکړي دي. د هېواد د ټولو ژورنالستانو تر منځ د ارتباط پل یو، که کوم ځای کې څه ستونزې وي هغه به هم حل شي. ځینې مسایل باید د ژورنالیزم په باب هم مطرح کړو، (۱۳۵) کاله کېږي چې دلته ژورنالستیک کارونه کېږي، په دې موده کې دلته هر ډول نظامونه تجربه شوي دي. خو اوسنۍ دوره د ژورنالیزم په تاریخ کې یوه ځلانده دوره ده، ان د امان الله خان او حتی د دیموکراسۍ له لسیزې سره د پرتلې وړ نه ده، دا د افتخار وړ دوره ده. مهم کارونه دا دي چې د کمیت له مخې رسنۍ ډېرې شوي. په پنځو تېرو کلونو کې د ازادۍ سیستم تضمین شو؛ اجتماعي بحرانونه پر ډیالوګ بدل شول، د خشونت د فرهنگ پرځای د ډیالوګ فرهنگ مروج شو، زموږ لپاره د افتخار وړ خبره دا ده چې له ټولو مشکلاتو سره سره انتقاد رواج شو، هغه ټولنه چې انتقاد په کې نه وي، ناروغه ده. په دې باب زیاتې خبرې کېدې شي، خو وخت کم دی.

وړاندیزونه:

۱- موږ د بیان ازادې استقبالوو، خو د افغانستان په ټولنه کې ځینې کړۍ له دې ازادۍ څخه ناوړه استفاده کوي. ځینې ملي ارزښتونه له چلنجونو سره مخامخ دي، په هغه اندازه چې د مطبوعاتو ازادې

چلېږي، د خلکو عقایدو ته هم باید درناوی وشي، د مطبوعاتو ازادې باید پر مصونیت بدله شي، کله چې د (شیکاگو پوهنتون) د رسنۍ پر ازادۍ بیا کتنه وکړه، ویې ویل: «ازاد مطبوعات باید مسؤلیت ولري یانې په یو چوکاټ کې باید فعالیت وکړي. دوی باید د مسؤلیت له مخې فعالیت وکړي؛ د خلکو عقایدو، د خلکو چلند او مخاطبانو ته یې باید پام وي.»

۲- زموږ له ځینو ژورنالستانو سره د زور زیاتي چلند کېږي، له ژورنالستانو څخه هم تېري او تخلفات کېږي، د دې تخلف پر وړاندې باید په عادي محاکمو کې ورسره د منصفه هڅیت په حضور کې چلند تر سره شي.

۳- پر مطبوعاتو نظارت، نظارت مانا کنټرول نه دی، خو ترجیح ورکوم چې دا باید په خپله د ژورنالستانو له خوا وي.

۴- په فېلي شرایطو کې د ژورنالستانو مسلکي استقلال له منځه ځي، ځینې کړۍ زموږ له ژورنالستانو دا حق اخلي، داسې قانون باید جوړ شي چې د ژورنالستانو د حقوقي او مسلکي استقلال ملاتړ وشي.

وروستۍ خبره دا ده چې تاسو د ژورنالستانو ملاتړ کوئ، دا چې تاسې له ذهني اسارت څخه ټولنه خلاصوئ، زموږ د ملاتړ وړ ده، له تاسو نه ډېر تشکر..)

ورپسې د (سپما) مشر محمد حلیم فدایي صاحب خبرې وکړې هغه وویل: ((زه نه غواړم ډېر وخت ونیسم. زه د سپما پر اهدافو او یو څه غوښتنو باندې بحث کوم:

سپما: د (۸) اسیایي هېوادونو د ژورنالیستانو ټولنه ده. د دې ټولني هدف، د ژورنالیستانو دفاع ده او د تجربو شریکول دي. سپما له ټولو دولتونو سره کار کوي چې د منطقه یي همکاری له لارې د سولې او اجتماعي پرمختگ لپاره لاره اواره کړي. دا ټولنه (۸) میاشتي مخکې جوړه شوه. (۹۶۲) کاري ژورنالیستانو ته یې یوه شبکه جوړه کړې چې د سولې او اجتماعي پرمختگ لپاره کار وکړي.

سپما د هند د (شملې) په ښار کې د پارلمان غونډې ته (۶) وکیلان او (۳)

(محمد حلیم فدایي)

ژورنالیستان ولېږل، د جنوبي اسيا د مرستیال پوست یې وگاټه، (۳۶) تنه مو هند، پاکستان او بنگله دېش ته د زده کړو لپاره ولېږل، سويډن ته مو هم ولېږل، په کارونو کې د شفافیت له مخې مو لومړی مقام وگاټه، هر کال د سپما ژورنالیستان د (سارک) په کلني

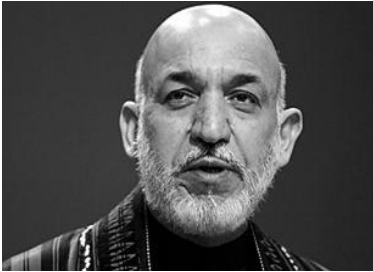
غونډه کې گډون کوي، د سارک له سکرتریت سره له نږدې کار کوو. د سارک غونډه په سریلانکا کې جوړه شوه، د نومبر په میاشت کې به د ټولې سپما مشرتوب افغانستان ته ورکول کېږي. د راتلونکي کال د سولې جایزه به هم افغانستان ته ورکول کېږي. د افغانستان پر وړاندې د پاکستان د ژورنالیستانو تصور منفي و، خو موږ مثبت کړ. پر (۲۰۰۸م) کال به د سولې لپاره ډيالوگ پیلوو، هدف مو د پوهانو، وکیلانو، د پارلمان د غړو تر منځ د همغږۍ رامنځته کول دي چې ټول په گډه د سولې لپاره کار وکړي.

دې کنفرانس ته به ژورنالیستان هم معرفي کوو. د سپما په غونډه کې

وزیران، لومړي وزیران او جمهور ریيسان گډون کوي.

د امن مشترکه جرگه یو ډېر مدبرانه اقدام و، د ولسونو تر منځ د اړیکو د پیوستون لپاره ښه گام و، سپما غواړي د افغانستان او پاکستان د ژورنالستانو، سیاستپوهانو او د پارلمان د وکیلانو تر منځ یو ډیالوگ پیل کړي.

په دې برخه کې ستاسو ځانگړې همکاري غواړو. پر (۲۰۰۶ م) کال د (ډاکي)

(ولسمشر حامد کرزی)

او وروسته په (دهلي) کې د بهرنیو چارو وزیرانو پرېکړه وکړه، (دوه سوه و پنځوس) ژورنالستانو ته د ویزې مشکل حلوي، بنګلادېش دا مشکل حل کړی، زموږ د بهرنیو چارو وزارت هم باید دا ډول همکاري وکړي. د سپما غونډه په کابل کې جوړېږي، (۲۵۰) ژورنالستان

په کې گډون کوي، هیله ده تاسو هم په کې گډون وکړئ. مننه.)

جمهور رییس: ((ټول ښه راغلاست، له ننني ملاقات څخه ډېر خوښ یم، غوښتل مې چې ډېرې خبرې وکړم، خو هغه به بلې ورځې ته پرېږدم، اوس غواړم زموږ ژورنالیزم د افغانستان په نوي سفر کې خپل مهم نقش ولوبوي او دا سفر مقصود منزل ته ورسوي، د یو یادونکي عنصر په توگه خپل رول ولوبوي، ژورنالیزم نه د چا مخالف دی نه د چا پلوی، ژورنالیزم حقیقت بیانوي، لکه مخکې چې عصمت الهي صیب وویل کوم ځای کې چې انتقاد نه وي اصلاح نه شته. کوم حکومت کې چې انتقاد نه وي اصلاح نه راځي، د یوه مترقي او پرمختللي افغانستان ژورنالیزم د اساساتو په توگه کار کوي، دلته د افغانستان د یوه فرد او جمهور رییس په توگه زما وظیفه دا ده هر کوشنې چې زما له وسه کېږي هغه به وکړم.

زما هیله ده چې دا دواړه اتحادیې سره یو شي یا پخلا شي. سفر او جرئت ته مو په بې طرفۍ سره دوام ورکړئ. مننه.)

ولسمشر او د لویې پکتیا مخور

په پیل کې د یو مولوي صاحب له خوا د قران کریم د څو مبارکو ایتونو تلاوت وشو. وروسته د جمهور رییس له خوا د شهیدانو د کورنیو له وارثانو سره نقدی مرسته وشوه. د خوست د شهیدانو د وارثانو په استازی یو تن په خوست کې د خپلسرو تلاشيو په باب یو رپوټ وړاندې کړ، د بندیانو د خوشې کولو غوښتنه یې وکړه. ویې ویل چې دا ډول خپلسری باید نورې بندې شي، د پښتو متل دی: «ماتي مې درپاتي، خو چې نورې نه کړې ماتي.»

جمهور رییس وویل: ((د لویې پکتیا مشرانو خدای مو راوله! دلته بیا یو ځل د هغو عملیاتو په باب خبرې وشوې چې زموږ او د امریکې تر منځ یې بار بار روابط خپرې کړي دي. موږ په دې باب مخکې هم ډېرې خبرې کړي، کونښن کوو چې اصلاحات په کې راولو. اسناد یې هم ټول افشا شول. ما د امریکا جمهور رییس ته یو لیک ولیکه، په هغه کې مې ورته ولیکل چې تروریزم په افغانستان کې نه دی، که تر پولې اخوا وي، نو راځئ چې دا کارونه سره منظم کړو، ماته مخکې هم قوم مشوره راکړه چې امریکایانو سره د زور له لارې پر وړاندې مه ځه، د خبرو او مشورو له لارې پرمخ لاړ شه. دوه لارې لرو چې د قوم مشران مشوره راکړي: یو د اعتراض په شکل چې دا پنځم شپږم کال دی چې موږ یې کوو، خو نتیجه یې ور نه کړه، بله لاره یې دا ده چې زه اعلان وکړم چې خارجیه زما کورونو ته ورتلای نه شي او که لارې نو مجرم یې، عواقبو ته یې باید متوجه شو، ایران او پاکستان دواړه درته په (څاو) کې ناست دي، په دواړو کې مو گټې او زیانونه شته. که د بندېدو اعلان یې وکړو، نو دوی به دې وطن ته نور ډېر جنجالونه هم جوړ کړي. له

خپلسرو تلاشو پرته نور ډېر مشکلات هم ورسره لرو، دا ټول کارونه یوه پراخه ملي اوسپنه غواړي. زما زړه خو دا غواړي چې تاسو دعا راکړئ، ورځو پري که هر څه پېښېدل، گالو به یې. همدا نن مې ورته وویل: د طالب په نامه دا ولس په تا نه راټولېږي، دښمن دې راملوم کړه چې په گډه یې له منځه یوسو، په خپله دوی اعلان کړی چې اډې یې په پاکستان کې دي، د پاکستان استخبارات ورسره مرسته کوي، ولې هلته ورځي نه؟»

یو سپین ږيري وویل: ((که دوی ووايي کلی دې پر موږ ډز نه کوي موږ به پر دوی ډز نه کوو)). جمهور رییس وویل: ((دوی دې پر کلي ډز نه کوي کلی به یې پر دوی نه کوي، څه دې دوی گوزاره وکړي څه به موږ گوزاره وکړو. د پکتیا د خلکو دوه گیلې وې: یو دا چې موږ ورسره ډېر ځنډ نه دي کتلي، بل دا چې دوی وایي زموږ سهم په حکومت کې کم دی. دا یوه گیله یې منم، خو دا بله یې نه منم. کارونه ښه پرمخ روان دي، د سولې جرگه او د کابل نړیوال کنفرانس ښه پرمخ لاړل، اوس د سولې عالي شورا جوړوو. د کابل

(مولوي ارسلا رحمانی)

کنفرانس گټه دا وه چې ټول نړیوال حریفان په دې کنفرانس کې ناست وو. امریکا او جرمني زیاته مرسته وکړه.))

د لویې پکتیا په استازۍ مولوي ارسلا رحمانی وویل: ((د لویې پکتیا خلکو گیلې لرلې، خو گیلې له دوسته کېږي. یوه ورځ یو څوک وزیر وي،

بله ورځ مخالف وي، ایا دا بدمعاشي کوي، څوک چې ډېر مخالفت کوي رییس صیب یې لا نازوي، بل تاسو ته زموږ د پکتیاوالو لاسرسی سخت دی. په بل ځای کې چې یو څو تنه ووژل شي، بیا مظاهري وي، خو زموږ په سیمه کې قتل عامونه وشول. په حکومت کې چې د پکتیا کوم کسان دي دا

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

زموږ له خوا معرفي شوي دي؟ دا په خپل لیاقت راغلي دي، اساسي پوستونه نه لرو. په اداره کې داسې سهم نه لرو چې یا دا خلک ځانته او یا هم تر شا پاتې خلکو ته قناعت ورکړي.

- موږ خپل ولایتونه په خپله اداره کولای شو.
- د سولې عالي شورا کې ښه رول غواړو.
- ملي ادارو کې هم خپل سهم غواړو.
- د اریانا پوهنتون ځینې محصلین پاتې دي، د امتحان له پروسې دې معاف شي.
- د خوست لویه لاره تراوسه نه ده جوړه شوې، د میرانشاه او غلام خان لاره باید فعاله شي.
- د هوایي ډگر ستونزه هم باید اواره شي.
- ارگون که بېل ولایت شي ښه به شي.
- بې گناه بندیان دې راخلاص شي.
- د برق مشکل مو تر اوسه نه دی حل شوی.

جمهور رییس: ((د سولې په عالي شورا کې به ستاسو ونډه تنظیموو. په محلي پولیسو کې به ستاسو د مشورو اورېدل حتمي وي. د غلام خان بندر زموږ له خوا جوړ دی، خو د پاکستان له خوا بند دی. د خوست سړک چې کار یې ورو دی، سبا به د فواید عامې وزیر څخه پوښتنه کوم. په پکتیکا کې دوه ولایتونه جوړول زما لپاره درنه خبره ده، دا به قوم راټولېږي، بیا به خبره کوو.

په دولتي څوکیو کې: لوی درستیز، امنیتي معین د لویې پکتیا دي، معینان: نورگل، صدیقي، گل څرک، کریم باز، وهاب سادات او نور دي.))
خو د پکتیا یو سپین ږيري وویل چې دا ټول درواخله، خو یو تکړه راته وټاکه، په همدې گیلو، سوال او ځواب کې غونډه پای ته ورسېده. بل سپین ږيري ورته وویل: «پنجشېر او دایکندي دې ولې ولایتونه کړل؟»

ولسمشر او د پوهنتون استادان

د (۱۳۸۷ل) کال د وري (۲۱) مه نېټه، یو تن مولوي صاحب په پیل کې د قران کریم خو مبارک ایتونه تلاوت کړل.

د کابل پوهنتون استاد (گل رحمن قاضي) په پیل کې له جمهور رییس څخه مننه وکړه او ویې ویل: ((موضوع دا ده چې ولې استادان دلته راغلي دي؟ استادان د ټولني معماران دي، دوی د خپلې ټولنې د جوړېدو هیله او توان لري. د عالي تحصیلاتو په چوکاټ کې ډېر متخصصین شته چې له حکومت سره د هېواد په ابادولو کې مرسته کولای شي، استادان له خپل مسلکي تخصص سره سره خپله جامعه په دقت سره گوري.

(گل رحمن قاضي)

د استادانو فکر دا دی چې موږ خپل هېواد خپله جوړوو، له دنیا څخه مرسته غواړو، استادان دا غوښتنه لري چې وداني باید له یو ځایه شروع شي دا وداني باید له یو فرهنگي کوره شروع شي، چې له دنیا سره سیال شو، کابل پوهنتون به بیا دا توانمندي حاصلوي چې د

سیمې د هېوادونو په کچه خپل ځان تثبیت کړي. د استادانو پر وړاندې چپلنجونه دا دي چې دولتي پوهنتونونه د خصوصي پوهنتونونو پر وړاندې رقابت نه شي کولای، استادان غواړي چې دولتي پوهنتونونه مخکې او بله خصوصي ورپسې وي، د دولتي پوهنتونونو د استادانو یوه خوا تخصص او بله

خوا مادي اړخ دی، ایا د دوی مادي امتیاز د دوی میاشتنی ضرورتونه تامینولای شي، نو دغه تهدید باید له منځه لاړ شي. نرخونه ورځ په ورځ لوړېږي، پر استادانو باندې یې تاثیر مستقیم وي. د استادانو فیصله دا ده چې یو خو باید زموږ پر ماضي باندې فکر وشي. یو دولتي معاش او یو هم کادري معاش دی چې کادري معاش هم په حقیقت کې د دولتي معاش یوه برخه ده، چې هر وخت باید هڅه ترلاسه کړي. اوس د اداري اصلاحاتو له خوا یوه طرحه جوړه شوې، په دې طرحه کې د دوی علمي رتبې چې دوی د تحقیقاتو په لړ کې ترلاسه کړي، دا د استادانو انتصابي حق دی. د اداري اصلاحاتو په طرحه کې د مامور او استاد په امتیاز کې توپیر نه شته، اداري اصلاحاتو ترې علمي رتبه لرې کړې او دولتي رتبه کې فوق او مافوق رتبه نه لري. دغه راز د علمي رتبې معاش نه ورکول کېږي. هره رتبه خپل یو تضمین لري چې هغه د هغې رتبې معاش دی. د حل لار دا ده چې پخوانۍ شتمني باید خوندي وساتل شي، پخواني قوانین ولې غلط وگڼو.

جمهور رییس: ((زموږ بحث باید د استادانو پر معاش باندې متمرکز وي. زه په هر طرف پوهېږم، زه په اخر کې ستاسو په طرف یم، خو په وروستۍ فیصله کې باید په دې پوه شو چې فیصله واقعاً ستاسو په گټه ده. زه دوه خبرې کوم.

۱- د افغانستان د پوهنتونونو د استادانو حق منلی او واضح دی.

۲- هڅه نظام چې د اداري اصلاحاتو له خوا وړاندې کېږي په هغو کې زه ستاسو هر ډول کادري امتیاز منم، معاش، علمي رتبې او تحصیل درجه ټول په پام کې نیسو.

د افغانستان په بودیجه کې باید داسې مسایل وسنجوو چې ستاسو د معاشونو جوگه شي یانې معاش د بودیجې د توان مطابق وي.))
استاد طنین: ((یو د معاشونو قانونیت دی، د افغانستان د عالی تحصیلاتو

په قانون کې د معاشونو یادونه شته، د عالي تحصیلاتو په قانون کې چې نوی جوړ شوی، د وزیرانو شورا پاس کړې او فعلاً شورا کې دی. د اداري اصلاحاتو او د عالي تحصیلاتو قانون کې د ټکر ټکي دا دي:

۱- په اصلاحاتو کې ۸ بستونه دي، ۱-۲ فورمونه لري.

استادان داسې کټگوري شوي: پوهاند- ډاکتر

علمي رتبه، دولتي رتبه او تحصیل درجه گډ شوي. زموږ تقاضا دا ده چې علمي رتبه باید وساتل، باید اصلاح شي. د تحصیل درجه ليسانس، ماسټر، ډاکتر، علمي رتبې د پوهنتون رتبې، لکه پوهیالی- پوهاند.

موږ د کادري معاشونو د لوړاوي په هیله یو.

د علمي رتبو پر اساس باید د معاشونو سیستم رامنځته شي، له ماليې وزیر سره موږ د علمي رتبو په اړه اختلاف نه لرو، مگر د معاش د مقدار په اړه یې ستونزه لرو، زموږ وړاندیز د مقدار په اړه دی، بیا هم کولای شو فکر پرې وکړو.))

جمهور رییس: ((ستاسو ټولې خبرې مې درک کړې، د افغانستان د عالي تحصیلاتو استادان باید د علمي رتبو له مخې امتیاز واخلي. ما د لوړو زده کړو وزیر څخه غوښتي وو چې د نورو هېوادونو مثالونه هم راوړي. که مقایسوي نه وي زما نظر دا دی چې د پوهنتون استادان باید خپله یوه طرحه جوړه کړي. ښه به وي چې د علمي رتبې له مخې امتیاز ورکړای شي. زما نظر دا دی چې تاسو د پوهنتون د استادانو یو کمېسیون جوړ کړئ طرحه جوړه کړئ. موږ به ستاسو طرحه عدلیې او ماليې وزارتونو ته وړاندې کړو.))

استاد طنین: ((موږ خپل معاشونه له دنیا سره مقایسه کړي، موږ یوازې د علمي رتبې له مخې امتیاز غواړو، که دولت موږ ته دولتي رتبې راکړي هم مخالفت یې نه کوو.))

د لوړو زده کړو وزیر: ((زه هم د دې طرفدار یم چې د علمي ترفیعاتو له مخې دې امتیا ورکړای شي او یو واحد سیستم دې رامنځته شي.))

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

استاد طنین: ((د دولتي قانون د (٦) مادې او یوې ضمیمې له مخې د استادانو معاشونه مخلوط شوي، دلته ځینې معاشونه د زیاتېدو پر ځای کم شوي دي. که چېرې مور قوي استاد استخداموو معاش دومره کم دی چې څوک نه حاضرېږي. داسې معاش باید وسنډول شي چې لږ تر لږه له بهرنیو معاشونو سره انډول وي.

مور باید اوسني کادرونه هم وساتو، ځکه ځینې استادان د مجبوریتونو له مخې نورو ځایونو کې کار کوي. که د اداري اصلاحاتو قانون تطبیق شي، نو ډېر استادان به وظیفه پرېږدي.))

جمهور رییس: ((عدلیه وزیر غواړو چې قانون درته جوړ کړي او معاشونه مو د متوسطو خلکو ژوند ته لوړ شي. د افغانستان د خزاني په چوکاټ کې. هغه کسان چې په زرگونو ډالر اخلي هغه د پردې کټ په شان دي، مور باید د څو لسیزو فکر وکړو، د کادرونو جذب او ساتل.))

استاد طنین: ((زه غواړم یو بل خطر ته هم اشاره وکړم، چې زه یې د کانکور په خاطر څارنوالۍ ته معرفي کړم. زه محکمې بري کړم، زه محکمې نه تشکر کوم، دا ډول خطرونه باید د پوهنتون له ساحې لرې شي.))
جمهور رییس: ((زه ستاسو په کلکه ملاتړ کوم، زه په دې پوه یم، تر څو

(عزيز رهمند)

زموږ د وطن عالي تحصيلات عالي نه شي د دې وطن ترقي ناممکنه ده، هند زموږ لپاره ښه مثال دی، جاپان ښه مثال دی. د افغانستان بچي باید تحصيل وکړي چې په خپلو پښو ودرېږي. د اعليحضرت او شهيد داودخان پر وخت کانکور کې لاس نه وهل کېده، اوس هم باید داسې وشي؛ په کانکور کې دې لاس ونه وهل شي. زموږ د پوهنتونونو استادان د عزت صاحبان وو، د

کانکور امتحان باید اوس هم پاک او شفاف کړی.))

استاد عزیز رهمند: ((زموږ د افغانستان پوهنتونونه د ملي کادرونو د تربیت مرکزونه دي، نه د حزبونو مرکزونه. زموږ اوسنۍ تجمع یو غیر سیاسي کار دی. سیاسي فعالیت په پوهنتون کې نه شته، هر هغه سیاسي شخص چې له پوهنتون څخه کانديد شوی، کامیاب شوی نه دی.))

جمهور رییس: ((وزیر صاحب! د پوهنتون استادان کمپسیون جوړوي له عدلیې او مالیې وزیر سره کېنئ.))

یو تن استاد: ((د دې لپاره چې سبا بیا شکایت پیدا نه شي، استادان خپله کېناستل چې یوه طرحه جوړه کړي. په پارلمان کې اوس د استادانو او وزارت استازي کار کوي، د پارلمان فرهنگي کمپسیون کار کوي. وروسته باید یوه طرحه مکمله کړي.))

وروستۍ نتیجه دا شوه چې د استادانو د استازو په گډون دې د لوړو زده کړو وزارت یوه طرحه جوړه او د عدلیې او مالیې وزارتونه دې پرې غور وکړي او بیا دې پارلمان ته د تائید لپاره وړاندې شي.

ولسمشر او د مشرانو جرگې ځینې غړي

د سولې او پخلاينې په باب دا غونډه د جمهوري رياست په گلخانې ماڼۍ کې جوړه شوې وه، په غونډه کې د مشرانو جرگې د قومونو او قبایلو او ملي پخلاينې د کمېسيونونو غړو گډون کړی و، غونډه د قران کریم د څو مبارکو ایتونو په تلاوت پیل شوه، ورپسې د مشرانو جرگې غړي سناتور (پوهاند حقایقي) د کمېسيون په استازۍ خبرې وکړې، سوله او پخلاينه يې د هېواد تر ټولو مهم ضرورت وگاڼه، پوهاند حقایقي وویل: ((ستونزې او مشکلات په غچ او انتقام نه حلېږي، بلکې سوله، بښنه او پخلاينه زموږ د هېواد د مشکلاتو د حل لار ده)).

پوهاند حقایقي د نوموړو کمېسيونونو د غړو په استازیتوب له جمهور ریس حامدکرزي څخه هیله وکړه چې په هېواد کې دې له مخالفینو سره د سولې او ملي پخلاينې بهیر گړندی کړي، پوهاند حقایقي زیاته کړه: ((سوله او پخلاينه د ټولو افغانانو هیله ده خو یوازې یو څو محدود کسان او ډلې چې په سوله او ډیموکراسۍ کې خپل ځان نه شي مطرح کولای، نو ځکه د دې پروسې مخالفت کوي، خو نور ټول ولس د سولې غوښتونکی دی)).

(محمد عمر شېرزاد)

تر پوهاند حقایقي وروسته د یاد شوي کمېسيون په استازۍ د دې کمېسيون یو بل غړي (سناتور محمد عمر شېرزاد) له مخالفینو سره د سولې په اړه شپږ ماده ییزه طرحه جمهور ریس ته وړاندې کړه چې د مشرانو جرگې د پخلاينې د کمېسيون

له خوا ترتیب شوې وه. په دې طرحه کې راغلي: ((دولت دې له طالبانو سره د مذاکراتو په اړه تود او مثبت عکس العمل ونیسي، هر څومره ژر چې کېدی شي باید له طالبانو سره د خبرو تیارۍ څرگند شي، دولتي او نادولتي رسنۍ دې د ملي پخلاینې د بهیر ملاتړ وکړي، له منفي مسموونکو او تحریکونکو تبلیغاتو دې ډډه وکړي، د مسجدونو له ملا امامانو څخه هیله کېږي، چې په جوماتونو کې د اسلام د مقدس دین په رڼا کې د سولې د اهمیت په باب تبلیغات وکړي)). دغه راز په دې طرحه کې راغلي چې نړیواله ټولنه، د ایتلاف قواوې او گاونډي هېوادونه دې د افغانستان د دولت او مخالفینو تر منځ د خبرو اترو ملاتړ وکړي. په دې طرح کې د مشرانو جرگې د ملي پخلاینې د کمېسیون له خوا تیارۍ څرگند شوی چې دا کمېسیون له مخالفینو سره د پخلاینې او سولې په هر ډول خبرو اترو کې فعالې ونډې اخیستلو ته چمتو دی. د غونډې په بهیر کې یو تن د معلولینو او معیوبینو په استازۍ او یو شمېر نورو سناتورانو هم خبرې وکړې او د سولې له بهیر څخه یې ملاتړ اعلان کړ.

ورپسې د افغانستان د اسلامي جمهوریت جمهور رییس حامدکرزي خبرې وکړې او ویې ویل: ((سوله زموږ د هېواد لومړی ضرورت دی، که په هېواد کې سوله ټینګه شي نو موږ ډېر بريالیتوبونه ترلاسه کولای شو، هېواد مو په هر ډگر کې پرمختګ کولای شي او په دولت کې اداري فساد او نورې درغلی په اسانۍ سره له منځه وړلای شو، که د هېواد دښمنانو او مخالفینو په هېواد کې جگړې ته لمن نه وای وهلې، نو د افغانستان اوسني بريالیتوبونه او پرمختګونه به تر اوسني حالتو څو ځله زیات وای، موږ له مخالفینو سره د سولې پروسه تعقیوو، هیله لرو په پای کې به بشپړې سولې ته ورسېږو.)) جمهور رییس د خپلو خبرو په بهیر کې وویل: ((له سولې او مذاکرې پرته بله هېڅ لاره نه شته، د دنیا ټول اختلافونه په سولې او مذاکرې حل شوي دي، حتی که یو فاتح وي او بل مغلوب بیا هم مذاکراتو ته سره کېږي او مشکل حلوي، موږ

سولې ته په دې خاطر ترجیح ورکوو چې نور زموږ په هېواد کې وینه تویېدنه بنده شي او زموږ خلک تر دې زیات نور ونه کړېږي.)

ولسمشر د دې غونډې په پای کې غونډې ته له هلمند ولایت هغه څو تنه هېوادوال راوغوښتل چې د بېلابېلو جگړو په ترڅ کې یې د خپلې کورنۍ غړي او عزیزان له لاسه ورکړي دي، جمهور رییس د غونډې برخوالو ته وویل: ((دا دي د دې جگړې قربانیان چې تاسې یې اوس عملاً گورئ.)) په دې غونډه کې د هلمند ولایت د هغو شهیدانو او ټپیانو له لسگونو وارثانو سره د جمهور رییس له خوا نقدي مرسته وشوه، چې په بېلابېلو جگړو کې شهیدان او یا ټپیان شوي وو، غونډه د افغانستان د خیر او فلاح په دعایې سره پای ته ورسېده.

ولسمشر او د پکتیکا مخور

په پیل کې (نوراحمد نوراني) د قران کریم د څو مبارکو ایتونو تلاوت وکړ.

ورپسې ډاکتر اکرم اخیلواک (د پکتیکا والي) خبرې وکړې او په خپلو خبرو کې یې وویل: ((موږ له ولسونو او خلکو سره په گډ تفاهم خپل مشکلات حل کړي دي.

پر (۱۳۸۶ل) کال مو (۱۱۰) جرگې کړي دي. د دلوې له (۹-۱۱) پورې مو مشورتي جرگه جوړه کړه چې درې ورځې یې دوام وکړ.

پر نهو مهمو مسایلو مو ولس سره توافق وکړ: امنیت، رغونه، کاري گروپ، حکومتداری، د ملي پخلاینې پروسه، د بې سوادۍ له منځه وړل او د پوهنې د سطحې لوړول.

امنیت ښه دی، د (۲۲) ولسوالیو لپاره مو تعمیرونه جوړ شوي، له (۳)

(ډاکتر اکرم خپلواک)

ریاستونو پرته نور ټول ریاستونه جوړ شول، له (۱۱۰۰ څخه تر ۱۴۰۰) د ملي پیوستون پروژې مو جوړې کړي دي. (۲۵) نورې پروژې مو بشپړې کړي، د روغتیا په برخه کې د پکتیکا (۸۰) په سلو کې روغتیايي پروژې مو تر سره کړي. سرحدي سیمو کې مو روغتیايي

کارونه کړي، درې سرحدي ولسوالیو کې کلینکونه نه شته. د پوهنې وزارت له خوا اسلامي دارالعلوم جوړ شو. (۲) ولسوالیو کې مدرسې جوړې شوي دي، دارالمعلمین مو تاسیس کړی دی. د مسلکي کادرونو مشکل لرو، یوازې دوه

مکتبونه مو سېخل شوي دي او نور په لسگونو جوړېدونکي دي. د سړکونو په برخه کې د (ارگون- شرنې) سړک کارونه شروع دي. د شرنې د ښار سړکونه پخپېړۍ د (گردېز- شرنې) سړک کار دوه میاشتې وروسته پیلېږي. د برمل خلکو سل کسان ملي پولیسو او ملي اردو ته تیار کړي دي. راتلونکي کال کې مو (۲۰۰) پروژې تیارې کړي دي، هیله ده مرکزي حکومت موږ سره همکاري وکړي. وزارتونو څخه هیله لرو چې خپل مربوط ریاستونه او کادرونه تکمیل کړي. قراردادونه او ټیکې باید محلاتو ته انتقال کړي. ډېرې پیسې لرو، خو قراردادونه ټول په مرکز کې تر سره کېږي. د قراردادونو په انتقال سره به محلي ادارې لا تقویه شي. موږ له ائتلافي ځواکونو، خپلو امنیتي ځواکونو او قومي مشرانو سره په مشوره د امنیت لپاره یوه طرحه جوړه کړې ده.

وزیران صاحبان که پکتیکا ته راشي زموږ روحیه به پیاوړې شي اوس اکثره وخت د پکتیکا او پکتیا توپیر نه کېږي او د پکتیکا پرځای پکتیا یادېږي.

د غونډې بل برخوال (شېرخان وزیر) و، ده د قومي مشورتي جرگې یا کمېټې سپارښتنې واورولې. چې لاندې سپارښتنې او غوښتنې په کې شاملې وې:

- ۱- د ولسوالیو شوراگانو تاسیسول
- ۲- له قومونو سره غونډې
- ۳- د ولسوالیو شوراگانو سره مشوره
- ۴- د قومي شوراگانو پرېکړو ته احترام
- ۵- د یوې ولسوالۍ مشکل د حل په خاطر د بلې ولسوالۍ د قومي مشرانو هڅه.
- ۶- د سرحدونو چارو وزارت له خوا د خلکو د ستونزو د حل لپاره له قومي مشرانو مرسته غوښتل او هغو ته د یو څه امتیازاتو منل.

۷- د دولت له تور لېست څخه د ځینو کسانو ایستل او د قومي مشرانو له خوا یې تضمین. نړیوال ځواکونه او حکومت دې زموږ پرېکړو ته احترام وکړي.

۸- ائتلافی ځواکونه دې د دولت ضد کسان موږ ته په گوته کړي چې موږ یې پر خلاف عمل وکړو.

۹- که قومي مشران مخالفینو سره خبرې کوي، نو دولت به خبروي.

۱۰- د قومي شوراگانو دفترونه باید په هره ولسوالۍ کې جوړ شي.

۱۱- په باگرام او نورو سیمو کې چې زموږ کوم بندیان دي، موږ یې تضمین کوو هغه دې راخلاص شي.))

بل شخص (محمد ابراهیم) و چې هغه هم د قوم په استازۍ خپلې سپارښتنې لرلې، چې دا دي:

۱- د ملي اردو او پولیسو تقویه

۲- د پکتیکا ولایت پولیسو تربیه او د کمیت زیاتول.

۳- د پولیسو امتیازات دې زیات شي، منطقه یي معاش دې ورکړای شي.

۴- د پولیسو، معلولینو او شهیدانو امتیازات په پام کې نیول.

۵- په عملیاتو کې د ملي پولیسو داخلول.

۶- د نړیوالو قوتونو له خوا د کورونو د تلاشی بندول، ولسوالانو او زموږ د قومونو د مشرانو مشورې اورېدل.

۷- خارجي قوت باید د ترهگری د پټېدو ځایونه له منځه یوسي.

۸- دکمپاین په نامه دې نامسؤل قوتونه ختم شي.

۹- ملي امنیت دې خپل راپور دقیق کړي.

۱۰- مغرض اشخاص دې له امنیتي ارگانونو وایستل شي.))

ورپسې (کفیل سدوزي) خبرې وکړې او په خپلو خبرو کې یې وویل:

- ۱- د ملي پیوستون پروژې دې پراخې شي.
- ۲- کرنیزو پروژو ته دې پام وشي.
- ۳- د لویو لارو جوړولو ته دې زیاته توجه وشي.
- ۴- لږ تر لږه په پنځوس کیلو مترو کې دې یو اساسي معیاري روغتون جوړ شي.
- ۵- د بنځینه ډاکترانو زیات کمی دی، باید ډاکتران او نور کادرونه هلته راولېږل شي.
- ۶- د اوبو بندونو او برېښنا په برخه کې دې زیات پام وشي.
- ۷- د پروژو قراردادونه دې محلي خلکو ته انتقال شي.
- ۸- د پروژو کارگران باید محلي خلک وي.
- ۹- د پروژو د تسلیمې پر وخت باید د محل خلک او د همدې ولسوالۍ د شورا غړي حاضر وي.
- ۱۰- د کوکنارو له بوټي سره په دې ولایت کې خلک نفرت لري، باید عمل البدل ورکړای شي، مور ته باید خپل بندیان د تحفې په بڼه راکړی.

وروسته د غونډې یو بل قومي مشر خبرې وکړې او په خپلو خبرو کې یې لاندې وړاندیزونه وکړل:

- ۱- د پکتیکا معارف ته دې زیاته توجه وشي.
- ۲- یو سلو اویا ښوونځي تعمیرونه نه لري، باید تعمیرونه ورته جوړ شي.
- ۳- په هره ولسوالۍ کې یوه دیني مدرسه لرو او یوه لیلیه غواړو.
- ۴- د مسلکي استادانو په برخه کې زیاته توجه غواړو.
- ۵- درسي کتابونو او لابراتوارونو ته زیات ضرورت دی.
- ۶- له نورو ولایتونو څخه دې مسلکي کادرونه راشي، مور یې تضمین کوو.
- ۷- یوه مرکزي لېسه غواړو چې لیلیه ولري.

- ۸- د (۱۲) ټولګي فارغانو ته دې یو څه امتیاز ورکړای شي.
- ۹- د خارجي بورسونو په اړه د سهمي غوښتونکي یو.
- ۱۰- قراډادي معلمین باید د ښوونې او روزنې ریاست ته ولېږو.
- ۱۱- په پلچرخي او ملي امنیت کې زموږ بندیان باید راته راخوښې شي.))

ورپسې د افغانستان جمهور رییس حامدکرزي خبرې وکړې چې غټ ټکي یې دا دي:

((خدای ^(ع) مو راوله، په لیدو مو ډېر خوشالېږم، په تېره بیا دا چې په ژوند کې مو څه بدلون راغلی دی. دا زموږ لپاره ډېره په زړه پورې خبره ده، دا چې صحي مراکز او مکتبونه جوړ شوي، په دې ډېر خوشاله ییم، خو په دې هم پوه شوی ییم چې ژوند مو د تکلیف او مسکینۍ دی لا هم ډېر څه مو په مخکې دي چې ځان هوسا وګڼو. دا هر څه به زموږ ژوند کې ونه شي، دا به زموږ د بچیانو په ژوند کې ثمر ته رسېږي، زموږ او تاسې هڅه به دا وي چې د سبا لپاره کار وکړو. ما لس کاله دمخه د افغانستان د خلکو تر منځ جرګه جوړوله، دا جرګه مو لس کاله دمخه په جرمني کې جوړه کړه.

یوه ورځ ناست وو، زموږ یو سپین ږيري عبدالکریم خان سپین صاحب د فراه یو سپین ږیری و، هلته یو چا ویل موږ هیله لرو چې موږ ټول ژوندي یو چې افغانستان جوړ شي او جرګه وشي. هڅه مو پیل کړه، پنځه کاله مخکې مو هېڅ نه لرل، اوس یو څه لرو، یو څه سړک، اوبه، مکتب او نور لرو، خو تر ټولو مهمه خبره چې نن یې لرو هغه د افغانستان دا هسکه شمله ده، هغه د افغانستان دا هسک بیرغ دی چې په ټوله دنیا رپېږي.

موږ یو وخت په پاکستان کې مهاجر وو دا وخت نو د دنیا ستره اقتصادي جلسه وه، د ټولې دنیا بیرغونه پرې رپېدل، خو د افغانستان بیرغ په کې نه و، کله چې افغانستان جوړ شو، نو دویم کال یې (لاوس) ته موږ وغوښتلو، یو خارجي مسؤل موږ وغوښتلو، خو هلته دا مسؤل نه و، سکرتر یې وویل چې

دا مسؤل بل کار ته بل چېرته لار، نو بېرته راغلو ډېر خفه شو، نو ما فکر وکړ چې زموږ د غریبۍ په خاطر دی بل چېرته لار. نو بیا یې موږ بلې جرگې ته دعوت کړو. زړه مې و چې لار نه شم، خو بلې جرگې ته لاړو، خو سړ کال همغه سړي بیا کنفرانس ته دعوت کړو چې د ټولې دنیا کنفرانس و او افتتاحیه وینا یې ماته راکړه، دا ځل د ټولې دنیا ټول بډایان ناست دي، خو د افتتاح وینا ما وکړه، خو خلکو کتل چې افغانستان به څه وایي، خو ما ویل خدایه دا وطن چې اوس یې دنیا وینا ته گوري بیا شاته نه کړې. دا نو اوس زموږ د خپلو خلکو په لاس کې دي چې خپل هېواد وساتي دا وخت زموږ بیرغ پرې رپېده.

دا هېواد مو تاریخ لري، خو اینده هم باید ولري. ستاسو وینا باندې به پوه شوم. د ټولو په راس کې تعلیم او معارف دی، ټول ژوند په تعلیم ودان دی که موږ تعلیم وکړو د خارجي له تلاشی او مرستو ټولو به خلاص شو. اوس هم څه کمی په کې راغلی دی خو بند شوي نه دي.

په بندیانو مو ډېرې خبرې کړي، خو لا تر اوسه دا مسئله حل شوې نه ده، وجه یې دا ده چې اوس هم دنیا ته احتیاج یو، مکتب، روغتیا، امنیت، معاش او نور هر څه ترې غواړو، اوس هم موږ ډېر په استدلال کې ورسره روان یو، دوی حیران دي چې هم پیسې رانه غواړي، هم امنیت رانه غواړي او هم مو خبره نه مني.

خو موږ به تعادل ساتو، دوی څخه به مننه کوو، خو استقلال به هم ساتو. د بندیانو مشکل به څه حل شي او څه به حل نه شي، موږ به د دې حالاتو زغم کوو، تر هغه ورځې چې افغانستان د خپلې خاورې دفاع په خپله وکړي. د ځینو مسایلو زغم نه کوو، د قومي نفاق، د خپلواکۍ د خرابۍ، زموږ د تاریخ د بې احترامۍ زغم به نه کوو. د هغو شیانو زغم به کوو چې زموږ د کور تر منځ مشکل په کې وي.

تاسې به لېست جوړ کړئ چې څوک ډېر گناهکار دی او څوک بېگناه

دی، یوه چاره به وکړو.

خارجیانو سره کله ډېر ځیر او کله ورسره ډېر نرم یو؛ توازن ورسره ساتم. راغلم سړک، مکتب او برق ته. څه وعدې عملي شوي او څه به نورې ورپسې عملي کېږي، د مکتبونو او سړکونو کار مو سل په سلو کې کېږي. د روغتیا چارې مو خرابې دي، خو دا حالات تر هغه وخت نه ښه کېږي چې په خپل بچي مو تعلیم ونه کړئ. تر څو چې مو خپل بچي ډاکتران نه شي روغتیا مو نه ښه کېږي. ستا د اورزگان په ولایت کې ستا بچی ډاکتر نه و، له تاجکستان څخه جلی راغلې، ډاکترې کوي هغه هم په مرکز ترینکوټ کې. د ولسوالیو او کلیو د میندو روغتیا خو ډېره د زړه د درد خبره ده. هغه بله ورځ به تاسې اورېدلي وي چې د بدخشان یوه بېوزله کورنۍ کندوز ته راغلې وه دوه ماشومان یې له یخه مړه شوي وو، یوه شپږ میاشتنۍ لور یې وه، یوه همسایه د پنځه سوه افغانیو کمک ورسره کړی چې دا اولاد به دې زه در وروزم. نو ځواب مې ورولېږه والي او امنیې قومندان ورسره (۲۸۰۰۰) افغانۍ کمک کړی و او بیا مې دلته راوغوښتل گلخانې ته. دلته چې مو وکتل یوه زړه بودۍ، یوه ځوانه ښځه او دوه سپین ږيري ورسره ناست دي، ښځه (۱۸-۱۹) کلنه وه، یو سپین ږیری راولاړ شو، ښکل یې کړم، ما ویل ته څوک یې؟ ده ویل زه د دې ناوې پلار یم، ما ویل دا سپین سرې څوک ده؟ ده ویل دا یې مور ده، ما ویل مېرې یې څوک دی؟ هغه وویل دا بل سپین ږیری چې هم فلج و او هم ډېر سپین ږیری، د میاشتې (۵۰۰۰) افغانۍ معاش مې ور حواله کړ.

د خپل زوی د پنځه میاشتو کالي مې ورته ورکړل، وروسته راته فکر پیدا شو، چې دا جلی به دوی وساتي که به مړه شي. ځکه چې دا ښځه هم ناروغه وه، فکر یې خراب و او دا نور هم سپین ږيري وو.

خو اوس راځم خپلې خبرې ته چې زموږ په ټولنه کې پر ښځو ظلم دی، پر ښځې تعلیم نه کوو، که مو هر چاته ورکړه. دلته هم گناه د دې د پلار وه

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

چې جلی یې دې سپین ږيري ته ورکړې وه. دا پېښې په هره ولسوالۍ او هر کلي کې شته. زه اوس په دې فکر مند یم چې په هر کونج کې به دا څه حال وي. دا ځکه چې مور تعليم پرې نه کوو، غاړه مو پرې بنده ده.

که تاسو غواړئ چې دا وطن په پښو ودرېږي، له جمهور رييسه نيولې تر عادي شخص پورې بل چاته محتاج نه وي، نو تعليم به کوو، تعليم به کوو، تعليم، بې له تعليمه بله چاره نه لرو.

څو کاله دمخه مې د جاپان صدراعظم (کوزيمی) ته وويل چې زموږ خلک بايد تعليميافته شي. کوزيمی راته وويل چې د جاپان اوسنی پرمختگ او سوکالي د (۱۵۰) کالو محصول دی. پخوا دلته د خلکو تر منځ ډېر جنگونه وو، يوځای يې وښود چې هلته يو خان يو بل قوم ته د قحطۍ له امله وريجې ورکړې، هغه قوم راټول شو مکتبونه يې جوړ کړل، هلته يې ماشومانو ته وريجې ورکولې چې مقصد ډوډۍ ورته پيدا شي، له همدغه ځايه د جاپان ترقي شروع شوه، نن وگورئ چې جاپان تر ټولې دنيا پرمختللی دی، افغانانو کې هم دا استعداد شته. په تعليم کې تر مرگه پورې درسره ولاړ یم.

د برق په برخه کې په پکتیکا کې (۷) پروژې شته، (غورزج، وچه خوله، بېلتون ذخيره، پوچه ونه، زمي خيره)، دې پروژو ته د نا امنۍ په وجه سروې نشي تللی.) دې وخت کې خلکو وويل مور يې تضمين کوو.

رییس جمهور: ((سړي به ورکوی چې امنیت یې تضمین شي.

د ډیورنډ کرښه: څومره تگ و راتگ چې

ورسره کولای شی، ویې کړئ.

قراردادونه: باید محل ته انتقال شي، سبا

به یې د کابینې په غونډه کې مطرح کړو.))

وکیل صیب نادرخان کتوازی: ((نه

کوکنار لرو، نه جنگسالاران.))

جمهور رییس: ((د پوهنتون کانکور

مشکل به حل کړو. طرحه به راکړئ.))

بیا یې خلکو سره خدای پاماني وکړه او غونډه ختمه شوه.

(نادر خان کتوازی)

ولسمشر، د پکتیا مخور او عالمان

د (۱۳۸۷ل) کال د جوزا (۱۴) مه نېټه تر غرمې وروسته یوه بجه: په پیل کې د قران کریم د څو مبارکو ایتونو تلاوت وشو.

وروسته د پکتیا یو قومي مشر خبرې وکړې او د هېواد پر ملي وحدت یې ټینګار وکړ، ویې ویل: ((موږ د افغانستان په کچه خبرې کوو، خو ځینې سیمې شته چې ډېر مشکلات لري، دا سیمې لږ مایوسه دي او له دولت څخه یې زیاته فاصله نیولې، موږ په ټاکنو کې د تاسو د انتخاب لپاره بنځې او نر راوتلي وو. تاسو چې پر چا ډېره مهرباني کړې، هغوی تاسو ته ډېر مشکلات پیدا کوي او غواړي په نړیواله ټولنه کې مو بدنام کړي، موږ ستاسو د کاندیدۍ د تصمیم په اړه معلومات غواړو، موږ تاسو څخه بل څوک نه لرو، که تاسو ځان کاندیدوی نو موږ ته ووايئ چې موږ به څه کوو، ولس ته په کوم صلاحیت ډاډ ورکولای شو چې ولس بیا ستاسو تر شا ودرېږي.

ځینې خلک موږ نړیوالو ته بد معرفي کوي، موږ نه د علم او نه د ترقۍ دښمنان یو، موږ ستاسو مشورې ته منتظر یو. موږ ته ووايئ که موږ ستاسو ملاتړ وکړو موږ به بیا هم همداسې یو چې هر وزارت ته له خپلې پگړۍ سره نه شو ننوتلای، موږ اوس په حکومت کې خپل ځان سهیم گڼو، خو څومره چې زموږ شمېر او حق دی، هغومره حق نه دی راکړل شوی، تاسو موږ ته څه ډاډ راکوئ، که چېرې موږ یو بل سره توافق کوو، نو یو با صلاحیته نماینده موږ ته راعرفي کړئ.))

جمهور رییس: ((د انتخاباتو په باب اینده کې خبرې کوو، وکیلانو سره رابطه لرم، علماوو سره به د مولوي صاحب شینواري له لارې رابطه ټینګوو. کله چې د پاریس له کنفرانس څخه راخلاص شم، بیا به گورو، که اوس زه پر

انتخاباتو ځان اخته کړم، نو د وطن د ابادۍ کارونه راڅخه پاتې کېږي. زما وظیفه دا ده چې تاسو ته لویې لارې جوړې کړم او ډېر کارونه وکړم. د هغه شخص لپاره ناوخته ده چې له حکومت څخه بهر دی، هغوی ته ډېر وخت په کار دی، خو زه چې جمهور رییس یم زه باید زیات کار وکړم، که زه خپل رسمي وخت پر انتخاباتو مصرف کړم، نو زه باید جمهور رییس نه اوسم. سهار چې زه دفتر ته راشم که چا سره پر انتخاباتو ځان اخته کړم، که بل کوم ولایت کې خلک له لوړې په تکلیف وي، نو دا زما لپاره بده خبره ده. کانديد یم، خو کار اوس ورته نه کوم، حکومت کې به اصلاحات راولم، که مې لویې پروژې عملي کړې، برق مې کابل، ننگرهار او ټول افغانستان

(جمهور رییس له علماوو او مخورو سره)

ته راوست، نو بیا به په خپل کار کې کامیاب یم، په کور کې خو به آرام کېنم، تاسې به کور ته راځئ، ټوکې ټکالې به کوو د افغانستان د امن خبرې مهمې دي، زه نن تاسو سره د امن په باب خبرې کوم، ستاسو زمان، مامور، صاحب منصب، متعلم د کوم تروریست په لاس وژل کېږي، دا مشکل باید حل کړو، خلک ذهناً آرام نه دي. که سړک مو جوړ هم شي، خو چې امنیت نه وي، تاسو به تشویش کوئ.

د غلا او امنیت تر منځ توپیر دی. د غلامخه نیول ډېر کلونه غواړي، خو د مملکت په کچه امن ډېر ضروري دی، تر هغه چې له پاکستان سره خبره یو طرفه نه کړو، دا مشکل نه حلېږي. پاکستان له افغانستان څخه او له خپلو

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

پښتنو او بلوڅو څخه ډارېږي، امریکایان باید پاکستان قانع او یا هم مجبور کړي، خو اوس امریکایان قانع شوي دي. پر یوه شي ډېر خوشاله یم، هغه دا چې یو وخت به د پاکستان مشرانو د افغانستان مشرانو ته توصیه کوله چې دا وکړي او دا مه کوي. هغه ورځ چې پاکستان کې مشرف انتخابات وبلل، ما ورته د انتخاباتو د بایللو مبارکي ورکړه، هغه وویل ولې؟ ما وویل: که دا انتخابات دې گټلي وای، ته به پاتې وې پاکستان به نه و، که نا گټلي وو، نو چا نه منل، بیا مې اصف زرداری ته تېلفون وکړ د مبارکي ترڅنگ مې ورته وویل چې مشرف سره روغه جوړه وکړه، نوازشریف ته مې هم همدا وویل. هغه بله ورځ په مصر کې له رضا گیلاني سره کېناستم، ما ورته دا کیسه وکړه هغه راته وویل چې دې کوشش ته ادامه ورکړه او که بیا موقع دربرابره شوه نوازشریف ته ووايه چې مور سره لاره ونيسي. ترڅو چې پاکستان زموږ په کورنیو چارو کې لاسوهنه بنده نه کړي دلته سوله نه راځي. د طالبانو پر وخت چې سوله وه یوه خبره دا وه چې یو لاس خلک وو، خو اوس د یوه لاس خبره نه ده، مور باید پاکستان یا بند کړو او یا یې هم منع کړو، که مساویانه دوستي راسره وکړي، مشر او کشر په کې نه وي مور یې ورسره منو.

حسیني صاحب: ((چا چې چا باندې اول سلام واچوه، بیا همغه سره ملگری کېږي، نو تاسې باید هم اول غږ وکړئ.))

یو بل مشر: ((خلک په تشویش کې دي، هر چېرته د هر چا لپاره یو څوک کار کوي، نو ځکه خلکو ته تشویش پیدا کېږي، نو د عامه پوهاوي یو کمپاین باید پیل شي چې د خلکو ذهنیت جوړ شي، په قومي او جهادي لېوالتولو خواوو باندې باید کار وشي. مور د افغانستان په بېلابېلو سیمو کې رول ادا کولای شو.))

جمهور رییس: ((د پاریس کنفرانس نه وروسته به بیا سره کېنو، نورو مشرانو سره مو هم خبرې کړي، ټول باید سره کېنو. زه به هېڅ وخت له دې څوکی څخه د بې اتفاقي نسبې نښانې څرگندې نه کړم، زه له دې څوکی

څخه د بې اتفاقی خبرې ته اجازه نه ورکوم، زما لپاره به ډېر د افتخار ځای وي چې زه جمهور رییس یم، خو د دې خاورې د وحدت لپاره کار وکړم. زه د یوې سیمې رایه د بلې سیمې د رایې په قیمت نه ترلاسه کوم. انتخاباتو ته به ډېر ترتیبات ونیسم د ځان لپاره نه، زه به د مشرف او نورو په شان هېڅکله ونه کړم. که زه وټاکل شوم، د اینده مشرتوب لپاره به ترتیبات ونیسم، د جشن پر ورځ خدای (ج) وساتلم. پېښې دي کېدی شي یو څوک له منځه لاړ شي. د دې خاورې اساسات باید جوړ کړو.

قومي مشر: ((ستاسو د اخلاص ترڅنګ تاسو سره همداسې یوه همفکره اداره هم په کار ده.))

جمهور رییس: ((د پاریس تر غونډې وروسته باید کېنو او نورو مشرانو سره به هم کېنو دې بحث ته به دوام ورکوو.))

ولسمشر او حسین خېل

ولسمشر دا ځل دکابل او د هېواد د نورو سیمو له مېشتو حسین خېلو سره ملاقات درلود. دا ملاقات د حسین خېلو د سراسري شورا په بلنه او غوښتنه برابر شوی و، د پروگرام په پیل کې د قران کریم د څو مبارکو ایتونو تلاوت وشو، بیا د حسین خېلو د قومي شورا په استازۍ (حاجي جنت گل حسین خېل) خبرې پیل کړې، هغه د خپلو خبرو په پیل کې وویل:

((خوشاله یم چې د خپل قوم په شمول له جمهور رییس سره له نږدې گورم، هیله ده هغه غوښتنې چې زما قوم یې لري، جمهور رییس ورته توجه وکړي. افغانستان د افغانانو مشترک کور دی. ټول گډ مسؤلیت لري، ځینې کارونه د خلکو د خفگان سبب گرځي، باید دا مشکلات حل شي، تاسې یو وخت د عفوې فرمان صادر کړ، باید همغه عملي شي، نړیوالو قواوو ورو ورو له خپلو وعدو تېری کړی، خلک یې پر دې کار خفه دي، باید توجه وشي چې خلک ناراضه نه شي، د حسین خېلو قوم یوه غوښتنه لري هغه دا ده چې زموږ یو شمېر خلک بې گناه بندیان دي، په زندانونو وطن نه جوړېږي، رییس صاحب په دې برخه کې دې خاصه توجه غواړم، خلک په بمبار او انتحار دواړو کې یو شان وژل کېږي، زموږ خلک غواړي بندیان یې خلاص شي، دا د خلکو او حکومت تر منځ یو پل دی، پرون مو هم تائید کړی یې، نن دې هم تائیدوو او سبا به دې هم ان شاء الله تائیدوو، اصلي غوښتنه مو اوس همدا ده چې بندیان مو خلاص شي. بهرني ځواکونه خپله کله کله داسې اعمال تر سره کوي چې د خلکو حساسیت را وپاروي...)) په حاجي جنت گل پسې د حسین خېلو د قوم بل مشر (حاجي دوست محمد خان) خبرې وکړې، هغه وویل:

((زه به په پاکستان کې د مهاجرینو په باب خبرې وکړم، مور مخکې هم ستاسو ملاتړ کړی دی، بیا به یې هم کوو، ټول مهاجرین دا خواهش لري چې هغوی په انتخاباتو کې برخه واخلي، (دوه نیم میلیونه) کارتونه هلته وپشل شوي دي. نهه لکه و پنځه شپېته زره (۹۶۵۰۰۰) حسین خېل ټول ستا ملاتړ کوي.)) دې وخت کې ولسمشر وویل: ((حسین خېل نهه لکه و پنځه شپېته زره تنه دي؟ ډېر زیات نه دي بابا نه به وي دومره؟)). دې کې ټولو غږ کړ، ان تر دې هم زیات دي، یو غږ کړ: «سروار یوولس لکه دي، په گوته شمار». جمهور رییس ته هم عجیبه ښکاره شوه، خو دوی پر خپل شمار ټینگ ولاړ وو. حاجي دوست محمد خان خپلو خبرو ته دوام ورکړ. ((افغانانو ټولو ته معلوم دي چې روس غوندې طاقت یې مات کړی، نو دا لا څه دي؟ دا قوتونه چې اوس راغلي که د مېلمنو په توګه راغلي وو، مور یې د مېلمنو په توګه منو، که نه مور اوس هم د جهاد اعلان کولای شو. زموږ درې رنگه بیرغ زموږ د تاریخ څرګندونه کوي، دا بیرغ باید وساتل شي.)) دوست محمد خان بیا د یوې ښځې کیسه وکړه چې د اتفاق په باب وه، بیا یې زیاته کړه: ((مور نه یوازې د حسین خېلو د قوم لپاره اتفاق غواړو، بلکې د ټولو افغانانو او ټول افغانستان اتفاق غواړو، د مهاجرینو وزارت باید د مهاجرینو غم وخورې، مهاجرین باید بېرته په عزت سره خپل هېواد ته راستانه شي.)) تر حاجي دوست محمد خان وروسته یو تن دیني عالم خبرې وکړې، ویې ویل: ((دا یو واقعیت دی چې افغانستان د ټولو ولسونو او قومونو کور دی، رییس صاحب! پخوا د حسین خېلو قوم له تا څخه په انفرادي توګه ملاتړ کړی دی، خو اوس چې دا شورا جوړه شوې، غواړي په ډله ییز ډول درڅخه ملاتړ څرګند کړي، دا شورا (۹۶۵۰۰۰) تنه غږي لري، که غواړئ ټول درته حاضر کړو، هم راوړلای یې شو. زموږ له قوم څخه یو تن ستا په حکومت کې دی، یو ډاکتر عبدالله لغمانی دی، هلته یې د لغمان قومي شورا جوړه کړې ده، پر هغه باندې باید نور شفقت وشي.))

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

ورپسې ولسمشر خپلې خبرې پیل کړې: ((زموږ د حسین خېلو مشرانو، عزیزانو، علماوو، سپین ږیرو، ځوانانو او استازو مولا مو راوله! په لیدو مو ډېر خوشاله شوم، دا چې زموږ ملاقات ډېر معطله شو، دا نو د افغانستان حالات دي چې کله کله داسې کېږي، په کور کې هم چې کله کله د کور غړي یو بل سره خبرې کوي، سره کېني، داسې مسایل پېښېږي، اوس راځم اصلي خبرې ته:

خارجي ځواکونه خودسری کوي، خلک نیسي، کورونو ته ځي، بمبارۍ کوي، وژني یې، زه لگیا یم خبرې او دعوې ورسره کوم، هغه ده تاسې خبر یاست، یو څه بدلون راغلی، نور به هم راشي، خدای (ج) دې راسره

ولسمشر حامد کرزی

مرستندوی شي چې ژر یې راولو. د خارجیانو برخه ماته پرېږدئ، تاسې مې ملاتړ وکړئ، که شخړه مې ورسره وسوه که روغه، دا برخه ماته پرېږدئ، تر هغو به دې دعوو ته دوام ورکوو چې وروستي تارونه ونه شلېږي.

که راڅخه لاړل نو ژوند به مو بېرته هغه د لسو کلونو پخوا ژوند

وي، د کور لپاره اول تهداب کېږدو، تهدابونه مو لا پاخه نه دي، دېوال مو لا تر اوسه پوخ نه دی، همسایگان راته په کمین کې ناست دي، لکه شرمېنان، دا تور، سور او شین بیرغ چې موږ او تاسې پرې ویاړو، ځینې گاونډي هېوادونه او لري پراته هېوادونه غواړي دا بیرغ تپت کړي. هالنډ څه موده د مخه زموږ بیرغ د هوايي ډگر په لویه لاره کې ځړولی و، ډېر خوند یې وکړ، بهرنیانو سره به گوتې ماتوو، خو انډیوالي به مو هم ورسره نه خرابوو، څو موده د مخه یې مشران راته راغلل، ماته یې وویل: که ته خفه یې موږ به درڅخه لاړ شو. ما

ورته وویل: که د تروریزم پر خلاف راغلي یاست نو دا جنگ خو زموږ په وطن کې نه شته، نه زموږ په کلي کې تروریزم شته، نو ځای دې بل ځای دی، که د سیمې لپاره راغلي یاست، نو ونډه به مې معلومې، اباد افغانستان درڅخه غواړم، ستر افغانستان درڅخه غواړم، داسې افغانستان چې لس کاله بعد په دې سیمه کې ستر هېواد وي، موږ د خپل وطن د ابادۍ په خاطر دنیا سره په خبرو لگیا یو، افغانستان زموږ کور دی، خاوندان یې موږ یو، خو دا کور په دې دنیا کې بې ملگرو نه شي چلېدی، وایي چې خان یې په یاران یې، دوی ته به وایم چې وړانې مه کوئ، دوستي به هم نه خرابوو.

بله خبره دا ده چې غل او قاتل نه راخوشې کوو، خو که څوک یې د طالب په نامه نیولی وي، هغه به راخوشې کوو.)) دا مهال یو تن د (موسهې) بندیانو په هکله هم یادونه وکړه.

ولمسشر وویل: ((د موسهې خلک ډېر پیاوړي خلک دي لېست به یې راوړئ، که ستاسو طالب و، درخوشې کوم یې او که د بل ځای طالب و، نه یې درخوشې کوم، دا وطن چې وړان شو، دا یوازې خارجیان نه وو، د دې ځای خلکو هم ورسره لاس درلود. په خدای که دا وطن په قرار کړئ تر څو خان د دې وطن خاوند ونه گڼئ!

په ټاکنو کې د مهاجرو گډون په باب باید ووايم چې دنیا دا ځل پیسې نه ورکوي، د پاکستان حالات ښه نه دي، نو هلته چې نه کېږي، نو بیا خو په ایران کې هم نه کېږي. مولوي صیب ښه خبره دې وکړه، افغانستان کې ژوند او عزت غواړو، زما پلار کوټه کې شهید شو، زه په اسلام اباد کې وم، د لویې جرگې په باب مو خبرې کولې، د امریکا سفیر راته وویل چې ته ولې امریکا ته نه ځې؟ ما ورته وویل چې دا ستاسو په شان ښکلی ژوند، موټر او نور هر څه په افغانستان کې غواړم، خدای دې دې حالت ته موږ ورسوي او دا هله کېږي چې موږ د دې خاورې د خاوندتوب حق پر ځای کړو. نور څوک یې نه شي جوړولای، په میلیونونو عسکر چې دلته راشي، دا ملک نه شي ساتلای،

تر څو چې مور یې ونه ساتو، خارجي به دلته راځي، خو د ملک ساتنه به مور خپله کوو، تر څو چې خپل ځوان پولیس، ډاکتر، انجنیر او نور وروزو. امریکا په دې امریکا ده چې سړي لري، هندوستان یې بل مثال دی، غریب و خو نن په نړۍ کې یو قوي هېواد دی، زه به دا ژمنه درسره وکړم، هغه کسان به راخوښې کړم چې ملامت نه دي، تاسې به راسره دا ژمنه وکړئ چې خپل اولادونه به روزئ، هم مو رایه غواړم او هم مو ملاتړ غواړم. په گډه به هغه مرام ته رسېږو چې افغانستان به کې سوکاله وي. مولا مو راوله!!

د ننگرهار مومند او ولسمشر

که څه هم ولسمشر د ننگرهار له ولسونو سره څو څو ځله کتلي، خو دا کتنه د ننگرهار د مومندو قوم خپلونو ته ځانگړې شوې وه. د غونډې په پیل کې د (مولوي عبدالعزيز خیر خواه) له خوا د قران کریم د څو مبارکو ایتونو

(مولوي عبدالعزيز خیرخواه)

تلاوت وشو، بیا خپله همده د خلکو په استازی له ولسمشر څخه مننه وکړه چې دوی ته یې وخت ورکړ چې خپلې محیطي ستونزې ورسره شریکې کړي. مولوي عبدالعزيز ولسمشر ته وویل:

((ستاسو په تدبیر او هلو ځلو د افغانستان نوم اوچت شو. تېرو

جگړو افغانستان ډېر خپلی دی، که څه هم په تېرو څو کلونو کې ډېره ابادي شوې، خو بیا هم د ټولو خلکو هیلې نه پوره کېږي، د اداري فساد مخه باید ونیول شي او په دې برخه کې د خلکو تشویشونه له منځه یوړل شي، په هېواد کې باید دیني مدرسې نورې هم زیاتې شي او تاسو باید خپل رسالت او مسؤلیت لاپسې اوږد کړئ. موږ د نړیوالو له مرستې مننه کوو، خو د هغوی د خپلسرو عملیاتو په باب تشویشونه نه شو هېرولای، په ننگرهار کې ډاډمن امن دی، کوکنار صفر شوي، ډایاګ پروگرام ښه روان دی، د قانون د پلي کېدو لپاره د ننگرهار د خلکو ملاتړ ضروري دی، د ننگرهار د (ډکې) په سیمه کې د (ښارگوټي) د جوړولو پلان جوړ شوی و، باید هغه پلان عملي شي، ننگرهاریان تاسو سره ودرېدل، تاسو باید ننگرهاریانو سره ودرېږئ! څرنگه

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

چې ننگرهار کې کوکنار صفر شوي، نو په کار ده چې ننگرهار سره مرسته وشي، په (باگرام) کې بې گناه بندیان لرو، هغه باید راخلاص شي، موږ یې تضمین کوو. موږ چې په اوسنیو شرایطو کې خومره فکر کوو، ستا بدیل نه گورو.

په ننگرهار کې په زرگونو عالمان موجود دي، خو د هغوی په استازۍ تا سره د پنځه سوو عالمانو ځانگړې ملاقات غواړو، علماوو لپاره د یو ځانگړي ښارگوټي منظور بدل غواړو.))

په مولوي عبدالعزیز پسي د مومندو یو قومي مشر (اول دادخان) خبرې وکړې، ویې ویل: ((لومړی خو له ولسمشر څخه مننه کوو چې موږ ته یې وخت راکړ. د ننگرهار خلکو دا خبره تر بل هر چا زیاته درک کړې ده چې تاسو په سختو شرایطو کې افغانستان ته ډېر مثبت څه راوړي دي. موږ د ځینو نورو کانديدانو فعالیتونه گورو چې اخوا دپخوا یې پیل کړي دي. کابینه، ستره محکمه، ولسي جرگه، مشرانو جرگه، ولایتي شوراگانې او نور ټول خپل خپل غړي لري چې په یو گډ سیستم کې باید کارونه تر سره کړي، د خصوصي سکتور د تقويې لپاره هڅې پیل شوي.

(ولسمشر حامد کرزی)

باید دا هڅې نورې هم پیاوړې شي، یوازې په ننگرهار کې (شپږ زره هکتاره) ځمکه تیاره شوې وه، اوس ايله (زر هکتاره) تیاره ده. باید دا په دولتي هڅو فعاله شي، له (سلامپور) څخه باید یوه ویا له (گمبيري) ته ورسېږي، د نور محمد تره کي له خوا ځینو خلکو ته (د شپږ جریبه

ځمکې) د ورکړې د پخواني فرمان د لغوي په باب تاسو یو فرمان صادر کړی و، هغه باید عملي شي.))

ولسمشر: ((د ننگرهار د مومندو استازو په خیر راغلی!

د (ډکې د ښارگوټي) په باب به خپل کار پیل کړم، د ملکي تلفاتو او بندیانو په باب مې ډېر کار کړی او ډېر په کې سترې شوی یم، خو تر اوسه مې لا هم هغه نتیجه نه ده ترلاسه کړې چې افغانان یې غواړي. خلک بندیانېږي، وژل کېږي. خبره مې دې حد ته رسولې چې د امریکې د جمهور رییس معاون راغلی و، هغه وویل، موږ تا سره هره معامله غواړو، خو دا چې ته به موږ پسې خبرې نه کوې، اعتراض به نه کوې، د کورونو د پلټلو او نور تبلیغات به موږ پسې نه کوې، نور چې هر څه غواړې، موږ یې درسره منو! ما ویل چې ته زموږ تلفات بند کړه، زموږ کورونه مه تلاشي کوه، نور چې ته هر څه وایې زه یې درسره منم، موافقې ته سره ونه رسېدو، فیصله دا شوه چې دوی به خپل لوړ پوړی استازی راولېږي او زموږ لوړ پوړو استازو سره به وگوري او دا اوس چې دوی کوم تبلیغات موږ پسې کوي، دا همغه علت و، بل څه نه دي، که چېرې دوی بیا هم دې کار ته ادامه ورکوله، بیا به ملت دې خبرې ته راوغواړم، ما ورته وویل چې دا کار ستاسې په ګټه نه دی، طالبان چې مات کړي، هم خلکو مات کړي، ستاسې څه لښکري دلته وې چې طالبان مات کړي، همدا ولس و چې هغوی یې مات کړل، په بندیانو کې مو یو څه ورسره کړي، خو تر اوسه یې لا نتیجه نه ده معلومه، کله چې ملت راته هر ډول مشوره راکړه همغسې به کوم. کله چې د دوی نوی جمهور رییس کېږي، د دوی یو هیئت کابل ته راځي، د سعودي استازی هم راروان دی، دعا وکړئ چې دا درسره ودرېږي، ډېر مشکلات مو حلېږي، مولا مو راوله، هرکله راشئ، په خیر راشئ!))

ولسمشر او د ننگرهار مخور

په پیل کې (مولوي عبدالعزیز خیرخواه) د قران کریم څو مبارک ایتونه تلاوت کړل، ورپسې د ننگرهار د خلکو په استازی د ننگرهار ولایت مرستیال (سرمحقق محمدعالم اسحاقزي) خبرې وکړې. ده په خپلو خبرو کې وویل: ((اجازه راکړئ چې تاسو ته د ننگرهار د ولسونو له خوا تاوده سلامونه وړاندې کړم، دا چې تاسو د انتخاباتو په نتیجه کې یو ځل بیا د جمهور رییس په توګه انتخاب شوی. دې کې د ولس ملاتړ له ورايه ځلېږي. د ننگرهار ولسونه دا د ځان لپاره ستر ویاړ ګڼي او تاسو ته د مبارکۍ مراتب وړاندې کوي. تاسو په سختو شرایطو کې د ملت د لارښوونې لارې چارې په ښه توګه تر سره کړې، تاسې د رغونې ډېرې بریاوې لرئ، د تحلیل په مراسمو کې تاسو د

(ډاکټر محمد عالم اسحاقزی)

عالي وينا په باب د ننگرهار ولسونه ملاتړ کوي.

د مخدره توکو په له منځه وړلو کې ستاسو ملاتړ کوو. ستاسو په لارښوونه او د ننگرهار ولایت د والي په همکارۍ د ختیزو ولایتونو د

سولې او پرمختګ جرګه جوړه شوه، هیله ده چې د افغانستان د نورو برخو لپاره هم ښه مثال شي. د اداري فساد په له منځه وړلو کې د ننگرهار ولسونه ستاسو ملاتړ کوي. د تېرو درېو کلونو په بهیر کې عواید له پښځه اعشاریه یو (۱، ۵) ملیاردو څخه پښځه اعشاریه څلور (۴، ۵) ملیارده افغانیو ته پورته شوي دي. تر اوسه د ننگرهار (۱۳) ولسوالۍ د سولې ولسوالۍ اعلان شوي

- دي. د مخدره توکو په له منځه وړلو کې اول یو.
- ۱- د ننگرهار خلک د گندمک له لارې کابل ته، د سړک جوړولو غوښتنه کوي.
- ۲- دوه صنعتي پارکونه لرو، خو برېښنا نه شته، د کونړ د سیند له پاسه برېښنا بند غواړو.
- ۳- د دیني تعلیماتو لپاره په ننگرهار کې د اسلامي پوهنتون جوړېدل غواړو.
- ۴- د اهل او باکفایته اشخاصو په ذریعه باید د دولت پر جوړښت غور وشي.
- ۵- د اعتماد او کفایت وړ اشخاص باید وټاکل شي.
- ۶- د یو کاري او مسلکي ټیم جوړول د وخت غوښتنه ده.
- ۷- ستاسو په څنګ کې د خدمت کولو یو مستقل کمیسیون باید جوړ شي.
- ۸- د ننگرهار خلک په سوله کې ښه نوم لري، په آینده کې به هم خپل دې حالت ته دوام ورکوو. په امنیتي ځواکونو کې د دې سیمې د ځوانانو د تقرر هیله لرو.))
- بیا (محمد هاشم غمشریک) خپل شعر واوراوه:
- ستر بری او لوړ مقام دې مبارک شه
سر لوړي د ملک او قام دې مبارک شه
- ورپسې د ښځو چارو رییسې (شیلاباږي) خبرې وکړې، ویې ویل: ((زه د ننگرهار ولایت د ښځو په نمایندګۍ جمهور رییس ته مبارکي وایم. ما مخکې د ننگرهار د ښځو په باب ډاډ درکړی و، اوس دا دی موږ د خپل کار نتیجه گورو. لکه څنګه چې تاسې په تېرو پنځو کلونو کې وځلېدلئ، هیله من یو په راتلونکو پنځو کلونو کې نور هم وځلېږئ. سوله زموږ د ټولو ښځو هیله ده، هیله ده سوله په ټول هېواد کې ټینګه شي.))

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

بیا د گلانو یوه گډې او یوه پگړۍ جمهور رییس ته ډالۍ شوې.

ورپسې جمهور رییس خپله وینا پیل کړه:

(زموږ پیاوړی او دلاوره والي صیب!

د ننگرهار عزتمنو، خویندو، علماوو او ځوانانو! هر کله راشئ، په خیر

راشئ!

نن به زه د ننگرهار خلکو ته د خپل زړه یو راز وایم، خو تاسو به یې بل

چېرته نه وایئ!

انتخاباتو ته روان یو، خبرې مو سره کولې، پر همدې مو خبرې کولې

چې کومه سیمه، کوم ځای او کوم خلک به رایې راکړي، خو پر ننگرهار مې

تر ټولو زیات اعتبار درلود، د ټولو په باب تشویش و، خو پر ننگرهار مې زیات

باور و. حاجي صیب دین محمد راته د ننگرهار د کمپاین په باب وویل، ما

ورته وویل:

له نور افغانستان څخه کله کله د تشویش خبرونه راغلي، خو ننگرهار څخه

تل د ابادۍ او تسکین خبرونه راغلي دي، مطلب مې ټول لوی ننگرهار دی.

د افغانستان عزت مو ساتلی دی. کور مو ودان، وکیلان او سناتوران مو ټول

د رانه خلک دي. کله چې راغلي، نو د ټول وطن په باب یې راسره خبرې

کړي دي. مشران مو د رانه خلک دي، زه یې نورو ته مثال ورکوم. هیله لرم

چې نور یې د ننگرهار له مثاله زده کړي.

یوه وعده مې درسره کړې، هغه درسره پوره کوم. ژر تر ژره به درته سړک

جوړوم. دې کې زما مطلب دی، زړه لاره به د سیاحت وي او نوې لاره به د

تجارت لاره وي. د ننگرهار درنو مشرانو! انتخابات دنیا رابدنامه کړل، حتی زه

خپله شکمن شوم، خو کله چې خارجیان (جان کیري) راغلل او دواړه

کمپسیونونو سره کېناستل، نو هلته ماته پته ولگېده، چې انتخابات مو رښتیا

هم گټلي دي. د انتخاباتو د کمپسیون مشر او د دارالانشا رییس خارجیانو ته

ووویل چې دویم پړاو انتخابات باید تضمین شي. هغوی ومنله! ما یوازې کابل،

ننگرهار، هرات، خوست، فاریاب، کندهار او نور نه دي گتلي، بامیان مې هم گتلي، تر بشردوست یې زه مخکې کړی يم. سرپل، جوزجان هم بريالی کړی يم، تخار هم بريالی کړی يم.

په تخار کې په تېرو ټاکنو کې پېنځلس (۱۵) اوس پېنځه اويا (۷۵) زره رایې لرم. د پکتیکا خلکو نه یوازې زه کامیاب کړم، بشردوست صیب ته یې هم دوه زره او دوه سوه (۲۲۰۰) رایې ورکړې!

د عبدالله، بشردوست، اشرف غني او یاسیني او نورو ټولو مبارزه ستایم. یو بل ستر کار هم وشو، هېچا ته تاوان پېښ نه شو، ټول کمپاین په امن کې وشو، خبرې وشوې، د انتخاباتو پر ورځ چې کوم مشکل پیدا شو، بله مسئله وه، خو د ولس تر منځ کومه ستونزه پېښه نه شوه، خو په انتخاباتو کې چې چا هر چېرته هر چاته رایه ورکړې دا ټوله رایه د افغانستان رایه ده، د افغانستان لپاره ورکړې شوې ده، که ماته چا رایه راکړې او که نه، زه د ټولو جمهور رییس يم، خدای دې وکړي د افغانستان هر بچي که په پامير کې دی که په نيمروز کې ما خپل خدمتگار وگني، که دا کار ما وکړ، که زه خان د ننگرهار د خلکو خدمتگار بولم، نو زه که د اقچې او نورو سيمو خدمتگار شم، نو دا به زما لپاره لوی وياړ وي. که پنځه کاله وروسته ما بل جمهور رییس ته تر دې یو بريالی افغانستان ورسوه، نو دا به زما لپاره د دنیا او اخرت سرخروبي وي. که پنځه کاله وروسته زه له دې څوکي رخصتېرم، نو زه داسې یو څوک يم چې دولت رانه معاش راکړي او پر دولتي معاش اتکا وکړم، نو دا به زما لپاره ډېره لويه نېکمرغي وي.

خدای مو اباد، سرفرازه او جوړ لره، خدای دې ماته توان راکړي چې ستاسې خدمت وکړم. زه دا استعداد په ناسې کې گورم چې نه یوازې د افغانستان، بلکې د سيمې او نړۍ لپاره د یو لوی روزنيز مرکز حیثیت غوره کړئ.

ولسمشر او خبري کنفرانسونه

ولسمشر حامد کرزی د هغو ولسمشرانو له جملې څخه دی چې ډېر زیات رسنیز کنفرانسونه یې ورکړي دي. ان که وویل شي د نړۍ په هغو پنځو ولسمشرانو کې به حسابېږي چې تر ټولو زیات خبري کنفرانسونه یې ورکړي دي. په درېو ژبو: (پښتو، دري او انګلیسي) د هغه حاکمیت ده ته د دې لاره اواره کړې چې وخت سپما کړي او هر خبریال ته د هغه په خپله ژبه ځواب ورکړي. د کرزي خبري او گڼۍ ژبه نرمه، خوږه او له طنزه ډکه ده، په دې

(ولسمشر حامد کرزی د خبري کنفرانس پر مهال)

خاطر خو ژورنالیستان ورسره نه تنگېږي، د ده پراخه اوسېله هم د دې سبب شوې چې د ژورنالیستانو خبرو او پوښتنو ته هر کلی ووايي. د افغانستان په حکومت کې د ځینو وزارتونو او د هغوی د اړوندو مسؤلینو له خوا د مسؤلیت نه منل هم د دې سبب شوي چې ولسمشر ډېرو خبري کنفرانسونو ته په خپله حاضر شي. د ده د خپلو ویندویانو کمزوري او یا هم هغو ته د زیات

صلاحیت نه ورکړې هم ولسمشر مجبور کړی چې ډېرو پوښتنو ته په خپله ځواب ووايي. ځینې هغه خبرې چې خطرناکې برېښېدلې، لکه د امریکا متحده ایالاتو سره د اړیکو مسایل او یا هم د ملګري وګړو وژنه، دې مسایلو ته د دفاع، کورنیو چارو، ملي امنیت، بهرنیو چارو او د اطلاعاتو او کلتور وزارت وزیران او یا هم ویندویان نه حاضرېدل، چې ځواب ووايي، خپله به ولسمشر میدان ته رادانګل. کله کله به دا خبرې کنفرانسونه له بهرنیانو سره د مناسباتو د نورې خرابۍ سبب هم شول، ځینې وخت به ولسمشر ته ځینو خلکو وویل چې هر وزارت خپل وزیر او ویاند لري، د هغو وظیفه هم تاسو اجرا کوئ، پرېږدئ چې ځینې خبرې په خپله وزیر وکړي، وروستی خبرې چې ډېرې غټې دي هغه باید تاسو وکړئ، دا چې امریکایانو چېرته بمبار کړی او ولسي وګړي یې وژلي دا خود دفاع، کورنیو چارو وزارتونو او ملي امنیت ریاست کار دی چې هغوی پرې نظر څرګند کړي، دا کار چې هم تاسو کوئ، نو بیا د هغوی وظیفه څه ده؟ ما (یون) خپله ولسمشر ته څو ځله دا وړاندیز کړی، هغه هېڅکله دا ونه منله، کله کله خو به یې وویل: ((دا، دا ټول د امریکایانو معاش خواره دي، دا ټول هلته سفارت ته ورځي، همغو سره کښته پورته کېږي، دا د دې جرئت لري چې د هغو په باب څه خبره وکړي؟))

خیر که له هرې وجې و، جمهور رییس زیاتره وخت خپله خبرې کنفرانسونو ته حاضرېده او ډېر زیات حاضرېده، د ولسمشر ټول خبرې کنفرانسونه، که د هغه د وخت په مقیاس په پام کې ونیسو او بیا یې د نورو ولسمشرانو له خبرې کنفرانسونو سره پرتله کړو، نو رښتیا هم چې ولسمشر حامد کرزي به تر ډېرو ولسمشرانو زیات خبرې او نور معلوماتي کنفرانسونه ورکړي وي او له دې پلوه به په نړۍ کې په پنځو ټاپ ولسمشرانو کې حساب شي او که چېرې موږ د افغانستان نازک حالات، سیاسي او امنیتي شرایط په پام کې ونیسو، نو دی به په پنځو کې هم په لومړیو دوه یا درېیو کې راشي، دلته به یې د یو څو خبرې کنفرانسونو متن هم وړاندې کړو.

د بخارست غونډه او خبري کنفرانس

د (۱۳۸۷ل) کال د وري (۱۸) مه نېټه چې د (۲۰۰۸م) کال د اپریل له

(ولسمشر حامد کرزی او د ملګرو ملتونو سرمشري بانکي مون)

(۶) مې نېټې سره سمون خوري، بناغلي حامدکرزي ژورناليسټانو ته د خپل دود له مخې په ((خداى مو راوله)) سره ښه راغلاست ووايه. زياته يې کړه چې: ((ما او زما ملګرو پلاوي د بخارست له غونډې دوه مهمې لاسته راوړنې لرلې:

۱- د افغانستان گډون او نظر په داسې نړيوالو غونډو کې د پام وړ دی.
۲- د افغانستان د نظر خپرول، د ناټو په پرېکړه ليک کې د افغانستان نظر څرگند شو.

ولسمشر زياته کړه: ((اوس افغانستان دې حد ته رسېدلی چې په ځينو حساسو سيمو کې خپل امنيت په خپله ونيسي، د کابل امنيت د ساتلو لپاره مو وړانديز وکړ، هغوى ومانه، د افغانستان ملي قوتونه د تقويې په حال کې دي او د نورو سيمو امنيت به هم نيسي، نړيوال دې د افغانستان ملي قوتونه تر (۲۰۱۰م) کال پورې تقويه کړي.

سياسي برخه کې مو پرمختگ وکړ، د تروريزم په برخه کې مو وويل چې دا جگړه يوازې د افغانستان جگړه نه ده او نړيوال بايد موږ سره په دې برخه کې مرسته وکړي. هغو کسانو ته چې د افغانستان پرضد جنگپري، خو

افغانستان ته یې زړه بد نه دی، هغوی سره دې خبرې وشي، که اساسي قانون ومني، نو خبرې ورسره کېدی شي.

د فرانسې، ترکمنستان، انگلستان، ناپو او ملگرو ملتونو مشرانو سره مو د افغانستان په باب خبرې وکړې. د ناپو مشر سره مو خبرې وکړې، ملگرو ملتونو سرمشري ته مو د هغه له نماینده سره د همکارۍ ډاډ ورکړ.

همدغه شان مو د افغانستان او ترکمنستان د گډو همکاريو په اړه خبرې وکړې.

د باران د نشتوالي په حالت کې مو له ترکمنستان څخه وغوښتل چې خپل څړځایونه زموږ د کوچیانو په واک کې ورکړي.

تر جگړې وروسته د المان رغونې د پلان په شان مو د افغانستان د بیا رغونې د پلان جوړونې په باب هم خبرې وکړې.

د پوهنتونونو له استادانو او محصلینو سره مو خبرې وکړې.

د ناپو او ملگرو ملتونو مشرانو سره مو گډ پېرس کنفرانس ورکړ.

د هالنډ له صدراعظم سره مو وکتل، همدا راز هنگري ته مو سفر وکړ، هغوی زموږ زیات هرکلی وکړ او د افغانستان بیرغونه یې په هره خوا کې څړولي وو.

مهمه خبره دا ده چې موږ له دې ملاتړ څخه څرنگه ښه استفاده کولای شو؟ دوی په یوه غږ د افغانستان ملاتړ وکړ. د افغانستان مشکلات یې درک کړي وو او ملاتړ یې ډېر څرگند و. اوس باید موږ د دنیا له دغو بشري، نظامي او مالي مرستو ښه استفاده وکړو، هېڅ هېواد په شلمه پېړۍ کې د نړیوالې ټولنې دومره ملاتړ نه دی تر لاسه کړی.

تر دې توضیحاتو وروسته پوښتنې پیل شوې:

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

بي بي سي خبريال: د طالبانو له رهبرۍ سره مو تماس ټينگ كړى دى او كوم حد ته رسېدلى دى؟

پر خصوصي ټلوېزيونو باندې د ځينو سريالونو د خپرولو د بنديز په هكله څه نظر لري؟

ولسمشر: څو مياشتې مخكې طرفينو تماسونه لرل، خو دا داسې تماسونه نه وو چې د منظمې مذاكرې بڼه ولري.

ناټو سره مو هم په دې باب خبرې وكړې؛ له ناټو څخه مو بيا وغوښتل چې د ملكي خلكو د وژنې مخنيوى بايد وشي.

د خصوصي ټلوېزيونونو په باب د قانون مطابق اقدام كوو، د ټلوېزيونونو خپرونې بايد زموږ د كلتور مطابق وي او خلكو ته د منلو وړ وي. د اطلاعاتو او كلتور وزير سره مې خبرې كړي، چې د ټلوېزيونونو د خپرونو د هضم لپاره كار وكړي، زموږ ټلوېزيونونه د پرديو (ايران، پاكستان، ازبكيستان) تر تاثير لاندې دي.

خبريال: د افغانستان دولت د ناټو د پرېكړو په باب څه مسؤليت لري؟
ولسمشر: د نظامي او اقتصادي پرمختياوو انډول به مراعت شي، ناټو له تروريزم څخه د افغانستان د خلاصون لپاره راغلي او د افغانستان خلك ورته ضرورت لري، موږ له ناټو او نړيوالې ټولنې سره ولاړ يو تر هغه چې افغانستان په خپلو پښو ودرېږي.

فضل الرحيم، سي بي ايس ټلوېزيون: د افغانستان حكومت چې د كابل امنيت پر غاړه اخلي، نړيوال ځواكونه به نورو ولايتونو ته ځي؟
د پاكستان د خلكو گوند مشرې بينظير بوټو تاته د كاميابېدو په حالت كې د همكارۍ وعده دركړې وه، خو اوس نواز شريف بل نظر لري؟

ځواب: د پاکستان نوي حکومت سره منظم اړیکې لرو، ما ورسره خبرې کړې، ما نواز شریف، اصف علي زرداري او نورو سره خبرې کړې، موږ د پاکستان له حالاتو څخه واقف یو، له تروریزم سره مقابله زموږ ملي مجادله ده، د پاکستان مشکل هم دا دی، که هر یو په دې برخه کې سستي وکړو، خپلو خلکو سره ظلم کوو.

زموږ د کورنیو چارو او دفاع وزارت له ناتو سره خبرې کوي، مخکې هم موږ امنیت ساتلی و، خو د جوزا تر میاشتې وروسته د دفاع او داخله وزارت ورسره په دې باب خبرې کوي.

نورین ټلوېزیون خبریال: په داسې حال کې چې ناتو په خپل منځ کې مشکلات لري دا مشکلات څنګه له منځه تللی شي؟

ځواب: په بخارست کې د ناتو غړي ټول په یوه غږ او یوه خوله وو.

الجزیره: ناتو څومره قوتونه افغانستان ته رالېږي؟

ځواب: دا کنفرانس د نورو پوځونو د انتقال لپاره نه و رابلل شوی، بلکې د یوې ستراتیژۍ لپاره و، دا د یوې اوږدې ستراتیژۍ لپاره و.

صفیه حساس، ازادي راډیو: د وزیرانو د حساب ورکولو په پروسه کې وزیرانو د نړیوالې ټولنې له تعهداتو څخه شکایت کاوه؟

د تړلو دروازو تر شا خو تر کرښې خوا د عملیاتو د سرته رسولو په باب خبرې ونه شوې؟

ځواب: دا خبرې نه دي شوي، خو د دواړو هېوادونو تر منځ د همکارۍ مسایل مطرح شول، موږ باید دا خبره ونه کړو چې دنیا موږ ته څه راکړي، موږ باید له ذهني اسارت څخه ځان خلاص کړو. موږ باید له هغوی څخه تشکر وکړو، موږ دا وطن خپله وران کړی دی.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

خبريال: (متحدې جبهې) هم اعلان کړې چې له پنځه میاشتو راهیسې طالبانو سره تماس لرو، متحده ایالاتو (جلالي او خلیلزاد) کانديد کړي، تاسو په دې باب څه وایئ؟

ځواب: هر افغان حق لري چې یو بل سره خبرې وکړي، خو که د حضرت صاحب په مشرۍ د سولې د کمېسیون له لارې خبرې اترې تر سره شي، ښه به وي.

زه فکر نه کوم دا خبره رښتیا وي، د افغانستان جمهور ریس د افغانانو له خوا ټاکل کېږي، هر افغان د انتخاباتو له لارې د کانديدېدو حق لري. مور د اساسي قانون مطابق عمل کوو، اوس مور دوه انتخاباته لرو: یو د جمهوري ریاست او بل د پارلمان، که له زړه مې پوښتئ، نه غواړم کانديد شم، که هدف ته گورم نو کېدی شي کانديد شم.

مور په دې اړه ډېرې خبرې وکړې او ومو غوښتل چې په دې برخه کې له زیات احتیاط څخه کار واخیستل شي.

خبريال: له طالبانو سره د مستقیمو تماسونو ټینګول به څنګه شي؟

ځواب: کوشنې کوو چې زمینه سازي وشي او تماسونه ټینګ شي.

افغانستان - پاکستان او د امریکا ستراتیژي

(خبري کنفرانس)

((ورونو او خویندو، په خیر راغلی! لکه څنګه چې خبر یاست، پروڼ ماښام د امریکا جمهور رییس د افغانستان او پاکستان لپاره د خپلې ستراتیژۍ اعلان وکړ. افغانستان د دوی د ستراتیژۍ هر کلی کوي او زموږ د تائید وړ ده، په دې مانا چې دا ستراتیژي له هغو غوښتنو سره مطابقت لري چې د افغانستان خلک یې لري، نو ځکه خو زموږ لپاره د تائید وړ ده، خصوصاً د افغانستان د مفاداتو تقویه، په ملګي او نظامي ساحه کې د تائید وړ ده، موږ ورسره همکار یو، د فساد پر ضد مبارزه ورسره تائیدوو او همکاري به ورسره کوو، د دوی له دې اعلان سره به په حکومت کې د موثرې ادارې لپاره کار کوو، د دوی دا نظر زموږ د تائید وړ دی، دا چې د ترورېزم پر ضد مبارزه زموږ دنده ګڼل کېږي، موږ ورسره موافق یو.

د افغانستان، پاکستان او بین المللي ترورېزم پر ضد د مبارزې لپاره د جهاني همکارۍ او هماهنگۍ غوښتنه هم زموږ لپاره د تائید وړ ده، افغانستان ورسره هم نظره دی او همکار دی ورسره، په تېره بیا د همسایه ګانو د مرستې غوښتنه، چې هند، روسیې، خلیج، ایران څخه د مرستې غوښتنه، اماراتو او سعودي څخه د مرستې غوښتنه زموږ د تائید وړ ده. هغه کسان چې له القاعدې او تروریزم سره تړلي نه دي او له اساسي قانون سره سم دلته ژوند کوي، دا زموږ غوښتنه ده، هیله ده موږ په ګډه داسې اقدامات تر سره کړو چې سولې ته لاره خلاصه کړي، خصوصاً له ملګرو ملتونو څخه غواړو د هغو کسانو نومونه چې دوی په تور لېست کې نیولي، هغه له تور لېست څخه وباسي چې د سولې پروسه ګړندی شي او موږ خپل کار پیل کړو. بله مسئله د

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

ترورېزم منطقه یي وضعیت دی، دا چې د تروریزم مرکزونه په افغانستان کې نه دي او منطقه یي جنبه لري، مور دا مسئله ورسره منو او په دې برخه کې ورسره همکار یو. د افغانستان، پاکستان او امریکا د درې اړخیزو اړیکو تقویه غواړو او دا مسئله هم زموږ د تائید وړ ده. دلته داسې نورې ډېرې خبرې هم وې چې زموږ د تائید وړ وې، لکه ولسواکي، د بنځو ونډه، اقتصادي پرمختګونه، د افغانستان بریالیتوبونه او نورې خبرې، ترهګر باید ضعیفه شي او دلته بیا ځاله ونه کړي، مور له دې ټولو مسایلو سره موافق یو، لنډه دا چې د افغانستان او پاکستان لپاره دا ستراتیژي زموږ لپاره د تائید وړ ده. دې ستراتیژۍ زموږ د خلکو هیله څرګندوله، هیله لرو چې مور سره شریک کارونه وکړو او دا ستراتیژي تطبیق کړو. د دې ستراتیژۍ ځینې برخې به په هالنډ کې نړیوال کنفرانس ته هم وړاندې کړو.

یوه بهرنۍ خبریاله: نظر مو دا دی چې دا ستراتیژي په مجموعي ډول تائیدوئ؟

ځواب: هو، مور د دې ستراتیژۍ ملاتړ کوو.

بي بي سي فارسي ټلوېزیون: په پاکستان کې یې د تروریزم پر ضد د مبارزې د میکانیزم په باب څه نه دي ویلي؟ د هالنډ په کنفرانس کې د ایران ګډون څنګه کولای شي د سولې په بهیر کې نقش ولري؟

ځواب: د امریکا جمهور رییس په دې ستراتیژۍ کې د پاکستان نقش په واضح ډول څرګند کړی، پاکستان هم له دې ستراتیژۍ څخه ملاتړ کړی دی، وروسته به یې عملي اجراءاتو ته گورو، ایران په سیمه کې یو با نفوذه هېواد دی، مور مخکې هم له ایران سره د امریکا د روابطو د ښه کېدو غوښتنه کړې وه، مور هیله لرو د ایران او امریکا مناسبات ښه شي او له دې مناسباتو مور ته ګټه ورسېږي.

یوه خصوصي رسنۍ: د فشار واردولو په باب خبرې شوي، خو د اقتصادي مرستو په باب څه نه دي ویل شوي، بل تاسو وویل چې د انتخاباتو په باب

مشران راغواړو، سترې محکمې سره هم غږېږو، دا مسئله څنگه ده؟
خواب: د اقتصادي مسایلو او مرستو په باب دا ستراتیژي روښانه ده، د افغانستان د اقتصادي بنسټونو ځواکمني. دې کې باید وویل شي چې امریکا باید هغه منابع افغانستان ته ورکړي چې باید په شپږو کلونو کې یې ورکړي وای.

افغان ولسمشر حامد کرزی، د امریکا د بهرنیو چارو وزیر او د پاکستان لوی درستیز

د جوزا له (۱) څخه د اسد تر (۲۸) مې پورې د مودې په باب باید ستره محکمه فیصله وکړي چې دا معیاد څنگه کوي، بیا دې ملي شورا ته وړاندې شي او که چېرې اړتیا وه په دې باب دې لویه جرگه پرېکړه وکړي.
د جرمني خبري اژانس: د تور لېست په باب څه وایي؟

خواب: زه په اصولو کې دا خبره کوم چې د سولې په خاطر باید له تور لېست څخه ځینې کسان وباسي چې سولې ته زمینه برابره شي.
یوه خصوصي رسنۍ: په مسکو کې د کنفرانس په باب څه وایي؟ همدا راز په تور لېست کې خو د حکمتیار او ملا عمر نومونه هم شته، د هغو په باب څه وایي؟

خواب: زه پر اصل خبرې کوم چې ملګري ملتونه باید په دې برخه کې مرسته وکړي، د ګاونډیو هېوادونو نقش مهم دی، د شانګهای کنفرانس ښه و،

یوه اعلامیه یې هم خپره کړه.

طلوع ټلوېزیون: د جنگي طالبانو په باب څه وایې؟ د کابل ښار د وضعیت او کابل ښاروال په باب څه وایې؟

ځواب: په کابل ښار کې سپکونه رښتیا هم د تشویش وړ دي، په دې برخه کې ډېره مرسته نه ده شوې، ښاروال پر اصولو ډېر ټینګار کوي، اصول کله کله د کار د سستیا سبب ګرځي، که دا سپکونه په ښه کیفیت جوړ نه شي، نو بیا به ډېر ژر بېرته خراب شي. په تېرو څو کلونو کې د ښارونو د سپکونو د جوړښت په انډول زموږ ټینګار د لویو لارو پر جوړښت و، اوس چې هغه سپکونه خلاص شوي، نو اوس به دېته توجه کوو، هر څوک چې د حکومت له زور څخه تېسټېډلي، هغوی ته باید د بېرته راتګ زمینه برابره شي.

پژواک: له روسي مشاورینو څخه هم ښه خاطرې موجوده نه وه، ایا امریکایي مشاورین به هم همغه تجربه تکرار نه کړي، په دې ستراتیژۍ کې په دې باب څه ویل شوي؟

ځواب: که ستراتیژي په دقیقه توګه مطالعه کړئ، ستاسې پوښتنې حلېږي، موږ له پاکستان سره هم رابطه غواړو او د منطقي له نورو لویو هېوادونو سره هم. موږ غواړو ټول مطرح شي. مولا مو راوړه، هر کله راشئ، په خیر راشئ!

د هالنډ نړیواله غونډه او خبري کنفرانس

ولسمشر په پیل کې وویل: ((خویندو ورونو، په خیرا راغلی! تاسو د هالنډ له کنفرانس څخه خبر شوی، دا کنفرانس خورا ښه تېر شو، د نړیوالو له خوا

(ولسمشر حامد کرزی د هالنډ په نړیوال کنفرانس کې)

مور ښه استقبال شو، له افغانستان څخه یې خورا ملاتړ وکړ، د هالنډ له حکومت څخه زیاته مننه کوو، د افغانستان له هیئت او د نورو هېوادونو له هیئتونو څخه یې خورا تود هرکلی وکړ، ټولې لویې لارې یې زموږ په بیرغونو ښکلې کړې وې.

مېرمن هیلري کلنټن ښه مفکوره لرله، تر (۹۰) زیاتو هېوادونو او هیئتونو گډون کړی و، د تروریزم مرکزونه له افغانستان څخه بهر دي، زموږ هغه وړاندیزونه چې له افغان طالبانو سره دې خبرې وشي، هم ومنل شول. له جهاني ټولني سره یو میکانیزم هم جوړوو، د امنیتي ځواکونو د پیاوړتیا مسئله هم مطرح شوه، تروریزم یوه نړیواله پدیده ده، په یوه هېواد پورې اړه نه

لري، د منطقي لوی او واړه هېوادونه باید له تروریزم ضد پروسې سره یو ځای شي، له طالبانو سره د سولې په رابطه مو پرمختګ وکړ. د روسیې خارجه وزیر هم زموږ نظر تائید کړ، د افغانستان په اړه ښه فهم پیدا شو، له هالنډ څخه یو ځل بیا مننه کوو، په داسې حال کې چې هم پیسې او هم یې عسکر په خطر کې دي. له امریکا څخه هم مننه کوو چې په درې اوونيو کې یې داسې کنفرانس جوړ کړ، بیا راغلو ترکیبې ته، د افغانستان جمهور رییس، مالیې، دفاع، داخلي وزیران او امنیت رییس ټول سره کښاستو، بیا مو مشترکه جلسه جوړه کړه، په دې برخه کې مو هم پرمختګ وکړ، اوس نو تاسو خپلې پوښتنې پیل کړئ!!

خبريال: دا برياليتوب درته تيريکي وایم، تاسو وویل چې د تروریزم ځالي له افغانستان څخه بهر دي، ایا پاکستان ومنله چې دا خلک هلته دي، دویم ولسي جرگې د تشیع د شخصي احوالو قانون تصویب کړ، دا قانون خپل خپل مشکلات لري، د دې ټولو په باب غواړم ستاسو نظر واورم:

ځواب: په ترکیبې کې مو د پاکستان له جمهور رییس سره خبرې وکړې، هغه حقیقتونه درک کړي، موږ یوه مشترکه اعلامیه خپره کړه په هغې کې د تروریزم پر ضد د مبارزې په اړه خبرې وشوې. د اهل تشیعو د شخصیه احوالو په باب د هالنډ د کنفرانس پر وخت یوه لیکنه چاپ شوې وه، څه شی چې د غرب په مطبوعاتو کې راغلي، خبره هغه شان نه ده، خو که بیا هم څه شی داسې وي، بېرته شورا ته لېږل کېږي، علما به سره کېني، د هغو په مشوره به دا مشکلات حلوو، د ساري په توګه د همدې قانون د (۱۰۳) مادې (۶) مه فقره.

د بي بي سي (BBC) خبريال: د ميکانيزم په باب راته معلومات راکړه!

ځواب: ميکانيزم نه دی وړاندې شوی، ځکه چې شرايط وړاندې شول، هغه مسايل چې موږ يو کال د مخه وړاندې کړي وو، هغوی موږ سره ومنل، د تور لېست په اړه مو خبرې وکړې چې حکمتيار او ملا عمر په کې شامل دي.

یو خصوصي ټلوېزیون: تر انتخاباتو پورې د ولسمشر د دورې د غځولو په باب د سترې محکمې پرېکړه ځینو ته د منلو وړ نه ده او دغه راز پر (ای ایس ای) باندې د پاکستان د حکومت زور نه رسېږي، هغه پرې تاثیر نه لري، په دې باب ستاسو نظر څه دی؟

ځواب: ستره محکمه د افغانستان لوړ عدلیي او قضایي ارگان دی، موږ یې پرېکړه نه ردوو، ملي اجماع هم نه ده داېره، زموږ په نظر ملي اجماع، لویه جرگه ده او د قوانینو په برخه کې تر ټول ستر ارگان ملي شورا ده، د پاکستان مشکلات موږ درک کوو، یو څه پرمختګ رامنځته شوی، خو موږ نور هم غواړو.

هر کله راشئ، په خیر راغلی، د خدای په امان!!

پر پورته یادو خبري کنفرانسونو سربېره ولسمشر کرزي گڼ شمېر نور کورني او بهرني خبري کنفرانسونه ورکړي، خو ما یې دلته یوازې یو څو خبري کنفرانسونه د نورو خبري کنفرانسونو د بېلگې په توگه یاد کړل.

د ارگ څو نورې نا ویلې:

ښاغلی قانوني او د هغه لفظي مهارتونه

ښاغلی محمد یونس قانوني د پنجشېر اوسېدونکی، د نظار شورا او اسلامي جمعیت اساسي غړی گڼل کېږي. ځان د کابل له شرعیاتو پوهنځي فارغ گڼي. یو ژبور، ماهر او د خاص ټولنیز چلند خاوند شخص گڼل کېږي. د ډاکتر نجیب الله د واکمنۍ تر ړنگېدو وروسته د احمدشاه مسعود او دفاع وزارت مرستیال و. د کابل په وړانۍ او تنظیمي جنگونو کې یې خپله خاصه

(محمد یونس قانوني)

ونډه لرلې ده. له خولې څخه ډېر تېز او د خبرو خورا ماهر دی، د جهاد په کلونو کې مطرح نه و، خو تر جهاد وروسته په تنظیمي جنگونو کې یاد او ښاد شو. د گلبدين حکمتيار له اسلامي حزب سره د کابل د کورنیو جنگونو پر مهال یې (له

لومړیو مکروریانو څخه زمانخان

کلا ته ورغلي درې لارې ته نږدې سیمه کې) د مخالف گروپ له خوا پر اېښودل شوي ماین وربرابر شو او پښه یې زیانمنه شوه، دا مهال د قانوني د

سخت ټیپي کېدو او ان د مرگ خبره هم پر خولو تاوه راتاوه شوه، کله چې دا خبر احمدشاه مسعود ته ورسېد، نو هغه وویل چې خبرې کوي که نه؟ خلکو ورته وویل هو د خبرو دی، مسعود وویل: ((بس چې خوله یې کار کوي نو سپری جوړ دی.)) د احمدشاه مسعود هدف دا و چې قانوني کې یوازې همدا خوله ده، نور نو د عمل نه دی، که د بدن غړي یې هم له منځه لاړ شي، پروا نه کوي خو چې خوله یې روغه وي، دی پرې خپله بېړۍ پورې باسي، احمدشاه مسعود (قانوني) خو ځله ازمويلی و، نو ځکه یې د وینا سپری باله نه د عمل.

د احمدشاه مسعود وړاندوینه او د قانوني د شخصیت ارزونه یو وخت پر واقعیت بدله شوه. کله چې پر احمدشاه مسعود سخته راغله؛ طالبانو هغه د هېواد یوې څنډې ته گوښه کړ او جگړه حساس پړاو ته ورسېدله، نو قانوني دا مهال په ډېر مهارت ځان له مسعوده لرې کړ او لندن ته یې پناه یوړه. قانوني د مسعود په سختو شېبو کې په لندن کې و. کله چې د طالبانو نظام له نړیوالې انزوا سره مخامخ شو او د نړیوالې ټولنې په تېره بیا اروپایي اتحادیې له نظار شورا سره خپل روابط ټینګ کړل، نو قانوني ته بېرته هیلهمنتیا پیدا شوه. د مسعود تر مرگ دمخه بېرته له نظار شورا سره یوځای شو. کله چې امریکا پر افغانستان یرغل وکړ، نو دا مهال ده ته بیا لاره اواره شوه چې هم د نظار شورا سیاسي مشرتوب وکړي او هم له نړیوالو سره د تفاهم ژبه پیدا کړي. امریکایانو د طالبانو نظام په وچ زور ړنگ کړ او د نظار شورا ملېشې، چې مشري یې دا مهال، فهیم، عبدالله او خپله قانوني کوله، کابل ته داخلې شوې. قانوني په کابل کې د امنیت د تامین تر نامه لاندې د کابل د نظامي کمېسیون عمومي مشر شو. په دوه درې ورځو کې د خلکو په سوونو موټر غلا او یو شمېر کورونه لوټ او تالان شول. لږه موده وروسته د بن کنفرانس جوړ شو، قانوني د بن په کنفرانس کې د خپلې ډلې د یوه پاڅه استازي په توګه کېدون وکړ، تر دې دمخه یانې د طالبانو د نظام په وروستيو کې قانوني د روم له بهیر

سره د خپلې ډلې په استازی زیات وخت پر خبرو بوخت و. هغه وخت د
نظار شورا نظر دا و چې تر طالبانو ورته ظاهرشاه یا د روم بهیر په گټه دی، نو
ځکه یې د اعلیحضرت محمدظاهرشاه مشرۍ ته په دې هیله غاړه ایښودله
چې د طالبانو تر مرگوني گوزاره ورته د اعلیحضرت نرم طبیعت او د هغه د
ډلې بې کفایتته حرکت د خپل خوندیتابه او تنفس لپاره ډېر په گټه دی. د
طالبانو تر سقوط وروسته کله چې قانوني د بن په کنفرانس کې گډون وکړ، نو
ظاهراً یې د یو فاتح په توگه ځان احساسوه، دا ځل یې نو اساسي رقیبانو
حضور نه درلود او له یوې بلې کمزورې ډلې سره د مېز تر شا ناست و. قانوني
د خپلو بهرنیو پلویانو او کورني چاپېریال په مرسته پر دې بریالی شو چې په
موقت حکومت کې اساسي څوکی خپلې ډلې او خپلې سیمې ته ترلاسه
کړي. خپله د کورنیو، عبدالله د بهرنیو، فهمیم د دفاع وزارتونو د وزیرانو،
سروري د امنیت د لوی رییس په توگه منتصب شول او نورې مهمې څوکی
هم یوازې پر یوې ډلې او یوې محدودې سیمې پورې وتړل شوې. قانوني د
بن په کنفرانس کې د نظار شورا لپاره د (ویټو حق) هم ترلاسه کړ، که چېرې
مشر پښتون غوره کېږي، نو غوراوی به یې د دوی په لاس کې وي. د بن تر
کنفرانس وروسته قانوني او د هغه ډله د زیات شان او شوکت خاوندان شول.
کرزي ته د قدرت په ظاهري انتقال کې قانوني داسې سخته لفاظي وکړه چې
ټول ناست کسان یې نطق ته حیران شول. قانوني تر دې وروسته د یوه
فصیح او بلیغ شخص په توگه مطرح شو او داسې وخت هم راغی چې هغه
ته د خپلو پلویانو له خوا (د افغانستان بلبل) لقب ورکړل شو. قانوني رښتیا هم
ډېر فصیح او بلیغ شخص دی، خو څومره چې دی په کوم ډول مترادف او
رنګین الفاظ کاروي د مانا رنګیني او ژورتیا یې هغسې نه ده. عیناً لکه یونان
کې چې یوه ډله وه او خلک به یې په خپلو رنګینو او بلیغو الفاظو ځان ته
راکارل، خو په الفاظو کې به یې مانا او محتوا نه وه. دې ډلې ته یې
(سوفسطایان) ویل او د ښار په واټونو کې به ودرېدل، خلکو ته به یې رنګینه

وینا کوله، خلک به پرې رامات وو او د عالمانو گومان به یې پرې کاوه، خلک یې د خبرو پر مانا هم نه پوهېدل، خو الفاظ به یې رنگین، اهنګین او خوندور وو. دوی به د دې کار په مقابل کې حق الزحمه هم اخیستله. یوه ورځ سقراط پر لاره تېرېده چې د دې خلکو وینا یې واورېدله او ورته متوجه شو، تر دقت وروسته سقراط ته پته ولگېده چې د دې خلکو په وینا کې مانا نه شته او دا هسې له الفاظو سره لوبې کوي، کله چې سقراط خلکو ته دا حقیقت بیان کړ، نو د سوفسطایانو مارکېټ هم پیکه او کمزوری شو.

قانوني صیب د افغانستان په سیاسي مارکېټ کې د خپل ژبني مهارت په برکت ډېر ښه وچلېد، خو وروسته پرې د فکر خاوندان پوه شول چې دی د ژورې مانا پرځای د الفاظو ظاهري رنگونه کاروي.

قانوني شپږ میاشتې د کورنیو چارو د وزیر په توګه کار وکړ، د (۱۳۸۱ل) کال د جوزا میاشتې په وروستیو کې بېړنۍ لویه جرګه جوړه شوه، د قانوني په شمول د موقت حکومت د ټولو غړو دنده پر همدې ورځ پایته ورسېده. خو قانوني پر همدې ورځ له یو بل مهارت او چالاکۍ څخه کار واخیست، د لویې جرګې په تالار کې پورته شو او ویې ویل چې زه اولین شخص یم چې غواړم په خپله خوبه له خپلې دندې استعفی وکړم، د حکومت مشر چې هر څوک زما پرځای ټاکي ودې ټاکي. زه (یون) چې دا مهال د جرګې غړی او بیا لومړی منشي شوم، نو ماته د نظار شورا یو شمېر غړو وویل وېدې لیدل؛ ((قانوني صیب چقدر قربانی داد؟)) نو ما ورته وویل: «د بن کنفرانس د پرېکړې پر بنسټ خو موقت حکومت همدا نن ختم دی، اوس د انتقالی ادارې د مشر لپاره همدا لویه جرګه پرېکړه کوي، د قانوني صیب دنده خو غیر له هغې هم ختمه ده، نو استعفی ته څه اړتیا ده؟» خو قانوني پر دې بریالی شو چې د یو شمېر ساده زړو خلکو په ذهن کې خپل چل او مهارت د یوه صداقت په توګه کېږي. په بېړنۍ لویه جرګه کې کرزي له نظار شورا سره په ناعادلانه تفاهم کې (تاج محمد وردګ) چې هغه په خپله هم د نظار شورا

غړی او د دوی لاسپوڅی و، د کورنیو چارو د وزیر په توګه انتصاب کړ، قانوني سره له دې چې له دې دندې څخه یې په اصطلاح استغفی ورکړې وه، خو بیا یې هم پلویانو وزارت محاصره کړی و او درې ورځې یې (تاج محمد وردګ) وزارت ته پرېښود. تاج محمد وردګ باندې بیا دوی په یاد وزارت کې نورې لوبې هم وکړې چې دلته یې یادول ډېر ضروري نه برېښي. یو وخت بیا داسې راغی چې قانوني ولسمشرۍ ته ځان کاندید کړ او همدا تاج محمد وردګ یې د خپل مرستیال په توګه ځان سره نوماند کړ. په بېړۍ لویه جرګه کې د قانوني د ماهرانه استغفی غږ، هغه ته د نورو امتیازاتو لاره اواره کړه، کرزي پرې غږ وکړ چې قانوني صیب ته به یو بل ښه وزارت په پام کې نیسو، داسې یې کله پرېږدو چې دی له موږ څخه لار شي، قانوني صیب نو دا مهال ځان داسې حق په جانب نیولی و چې گنې ټول افغانستان د ده د احسان تابع وي. څه موده وروسته کرزي هغه د پوهنې د وزیر په توګه منتصب کړ، قانوني بیا له ډېر مهارت څخه کار واخیست، پوهنې وزارت سره یې (د مرستې صندوق) په نامه یو نوی پروګرام پیل کړ، مامورینو او معلمینو سره یې ډول ډول ژمنې وکړې، دې صندوق ته د هرات والي (اسمعیل خان) او د ننگرهار والي (حاجي قدیر) چې دا مهال یې گمرکونه په لاس کې وو، د هغه وخت په ملیاردونو افغانۍ مرسته وکړه، خو وروسته بیا د دې مرستې د لگښت حساب و کتاب معلوم نه شو. قانوني د یاد وزارت د تصدی پر مهال اکثره قراردادونه د خپلو ورونو او خپلوانو له لارې تر سره کړل، یوازې له تاجکستان سره د زده کوونکو لپاره د څوکیو د را نیولو په تړون کې په لسگونو ملیونه افغانۍ غښ وشو. یوه ایراني یې خپله مشاوه وټاکله او یاد وزارت یې تر زیاته بریده پر تنظیمي او سیاسي وزارت بدل کړ. ان د لېسو تر مدیرانو پورې یې په تشکیلاتو کې گوتې ووهلې او یو تعلیمي وزارت یې پر سیاسي ارگان واړوه.

قانوني صیب د پوهنې وزارت ځکه پر یو سیاسي وزارت بدل کړ چې

پلان یې درلود، د ولسمشرۍ ټاکنو لپاره ځان کانديد کړي. همداسې وشول، د پوهنې وزارت د سیاسي کېدو له امله د ده د کمپاین یوه درنه برخه د یاد وزارت د منسوبینو پرغاړه وه. سره له دې چې د حکومت اتیا سلنه برخه په واقعي مانا د نظار شورا په لاس کې وه، خو قانوني صیب په ټاکنو کې (۱۶) سلنه رایې خپلې کړې. د جمهوري ریاست تر ټاکنو وروسته قانوني صیب په حکومت کې کومه مهمه دنده وانه خيسته، خو اغېز یې پر حکومت همغسې محسوس و. قانوني بیا له کابل څخه ځان پارلماني ټاکنو ته ونوماوه، تر بريالیتوب وروسته یې ځان د ولسي جرگې ریاست ته نوماند کړ او له خپل پخواني استاد او مؤتلف (عبدالرب رسول سیاف) سره یې مقابله شوه. قانوني ټول دولتي او نادولتي امکانات او د نړیوالې ټولنې ملاتړ چې طبعاً د سیاف په شانې یو شخص سره یې دا مهال جوړه نه وه، ټول سره یوځای کړل، ویل کېږي چې په ولسي جرگه کې د یوې رایې قیمت ان (۵۰) زرو امریکایي ډالرو ته پورته شو. قانوني د دې ټولو امکاناتو په کارولو سره تر استاد سیاف یوازې (دوه رایې) زیاتې وگټلې او په دې ډول د ولسي جرگې د رییس په توگه غوره شو. د ولسي جرگې د ریاست پر مهال یې تر خپله وسه پورې خپل ورونه او خپلوان د حکومت پر حساسو څوکیو وگومارل. په ټوله (۵) کلنه دوره کې یې له کرزي څخه ډېر پټ او ښکاره باجونه واخیستل، قانوني د جمهوري ریاست تر لومړنیو ټاکنو دمخه نظامي طاقت هم کاراوه او ویل کېږي چې له بهرنیانو سره یې په گډه شخصي زندانونه هم درلودل، وروسته یې نظامي طاقت په پټه او سیاسي مهارت په څرگند ډول کاراوه، د کرزي د یوه بادیگارډ په وینا چې اصلاً د نظار شورا غړی و او بیا د کرزي د ساتونکي دنده یې هم اجراکوله، قانوني ورته د کرزي د وژنې خبره هم کړې وه، خو ده دا کار ونه کړ.

قانوني د ولسي جرگې د ریاست (۵) کلنه دوره په ډېر شان او شوکت سره تېره کړه، په (۱۶) دوره کې تر بريالیتوب وروسته ورته بیا یاد مقام ته د

انتخابېدو شوق ورغی، استاد سیاف یوځل بیا د هغه په مقابل کې ودرېد، دا ځل سیاف تر قانوني (دوه رایې) زیاتې وگټلې، د مشروعیت له مخې د رایو شمېر هغومره و چې هغه بل ځای د قانوني صیب په برخه شو، خو قانوني او د هغه ډلې د حاضر و غړو د پنځوس جمع یو رایې په پلمه سیاف دې ته پرېښود چې دا څوکۍ خپله کړي، د دوی د مخالفت له امله درېیم شخص (عبدالرؤف ابراهیمي) ته لاره اوراه شوه چې د ولسي جرگې د کورني طرز العمل پر خلاف په دودیز ډول د ولسي جرگې د مشر په توگه غوره شو.

قانوني د کرزي د واکمنۍ په (۱۳) کلونو کې یو ډېر مؤثر شخصیت گڼل کېږي، له پورته یادو نیمگړتیاوو او ځانغوښتنې سره سره قانوني د زیات کار اوسېله، د تفاهم روحیه، د مشرتابه مهارتونه، ښه ټولنیز چلند، له وخت سره د ځان جوړول، د کمزوري مخالف زغمل، د هېواد پر لویو ژبو پوهېدل، نرمه او خوږه ژبه او داسې نور گڼ مهارتونه لري چې د یوه سیاسي مشر لپاره ضروري دي. البته که قانوني کې پورتنی یاد مهارتونه نه وای، نو طبیعي خبره ده چې داسې مقامونو ته هېڅکله هم نه شو رسېدلای.

د بسم الله خان پرغز (قهر)

کله چې د شمالتلوالې او د نظار شورا پخوانی غړی (ډاکتر عبدالرحمن) د نظار شورا د خپلو قومندانانو له خوا په کابل نړیوال هوایي ډگر کې ووژل شو او بیا تر هغه وروسته (حاجي عبدالقدیر) پر رڼا ورځ د خپل وزارت مخې ته ترور شو، نو کرزي هغه خطر ډېر محسوس کړ چې کېدی شي دی هم پر دا ډول برخلیک اخته شي. نو یې یو ټولی امریکایي ساتونکي د ځانسانې لپاره وگومارل. دې کار د هېواد په داخل کې یو شمېر منفي تبصرې خپرې کړې، دې تبصرو ته په خپله د جمعیت تنظیم له خوا زیاته لمن وهل کېدله، کرزی به یې ((شاه شجاع)) او ډېر ډارن باله او ویل به یې چې په امریکایانو ځان ساتي. دا چې دوی خپله هم د امریکایانو د برچې په زور د مرگ له کومي ژغورل شوي وو، دا یې عیب نه گانې او نه هم هغه زرگونه ملبشې چې امریکایانو د طالبانو له گوزاره وژغورلې، خو د کرزي د سانې لپاره یو ټولی

(بسم الله خان محمدي)

عسکر یې د هغه د پوزې پېژوان گانې، اصلي خبره په دې کې دا وه چې کرزی په دې کار سره لږ تر لږه د نظار شورا د بېلابېلو قومندانانو له پټکو خلاص شو. بسم الله خان دا مهال د کابل گارنیزيون قومندان و او له کومې پوښتنې گروپونې پرته ارگ ته

تللای او راتللای شو، خو کله چې امریکایي عسکرو له خپلو روزل شویو سپیو سره د ارگ د سانې مسؤلیت واخیست، نو پر کورنیو جنگسالارانو هم د ارگ

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

خلاصه فضا راتنگه شوه. یوه ورځ بسم الله خان په ډېر شان او شوکت د پخوا په خېبر له کومې پوښتنې پرته د (گلخانې مانی) پر لوري رهي و، امریکایي عسکرو د (درېش) قومنده وکړه، خو هغه ونه درېده، دې سره سم، روزل شویو سپیو تر بسم الله خانه ځان ورسولی و، دا چې سپیو د هغه تر اوږو پورې خپلې پښې ورسولې وې که نه، خو دا څرگنده وه چې سپیو ورسره د عوامو په اصطلاح روغېر کړی و، دې کې د بسم الله خان ساتونکو هم خپل احساسات څرگند کړي وو، خو مخکې تر دې چې د هغوی گوټې تر ماشې ورسېږي، امریکایي عسکرو هغوی وار له مخه یې وسلې کړي وو، په دې وخت کې څوک راغلل او نابلدو امریکایي عسکرو ته یې وویل چې: ((دا ډگر جنرال بسم الله خان دی، د گارنیزون قومندان دی)) هغوی وویل، هر

څوک چې دی، خو دلته باید تلاشي شي دا زموږ اصول دي. بسم الله خان چې دا حالت ولید، نو گلخانې مانی ته یې مخه کړه او کرزي ته یې هغه سپکې سپورې کلمې استعمال کړې او دومره یې وښکښه چې هغه د کاغذ پرمخ د لیکلو وړ نه دي. وایي چې کرزي د بسم الله خان ټولې ښکښلې واورېدلې، خو هېڅ یې ونه ویل. کرزي د خپل دفتر خونې ته ننوت او بسم الله خان له ارگه د خپل کور پر لوري رهي شو. خو یو

وخت بیا داسې راغی چې بسم الله خان د هغې پخوانۍ نشې له غروره کېناست او د کرزي واک ورو ورو پر غځېدو شو، خو کرزي بیا هم د بسم الله خان د ښکښلو یادونه او ردونه ونه کړه.

د ((مارشال)) د رهبرۍ مانور

د (۱۳۸۹ل) کال د جدي میاشتي (۲۲)مه نېټه د سه شنبې ورځ وه، سهار لس بجې د داودزي صیب دفتر ته پورته شوم، د ملاقات لپاره وخت و، په پیل کې مې د نویو حالاتو پوښتنه وکړه، هغه وویل: ((حالات بد نه دي، خو د پارلماني انتخاباتو په باب خاصه محکمه ډېره د تورې نه ده، هېڅ ځان نه خوځوي.)) بیا یې وویل: ((د امریکا د جمهور رییس د مرستیال سفر ښه و، ډېره ښه نتیجه یې ورکړه، ملاقات صمیمانه و، هغه څه چې پخوا وو خبره د هغه معکوس وه.)) داودزي صیب زیاته کړه: ((د امریکا د جمهور رییس مرستیال وویل: تر څو چې تاسو مور ته ځواب نه وي راکړی مور له دې ځایه نه ځو، نږدې یو ساعت رییس صیب سره ناست و، دواړه یو بل ته د زړه

(محمد قسیم فهیم)

له اخلاصه خبرې وکړې، خو هغه ملاقات چې دې دوو نورو (معاونانو) په کې گډون درلود، په هغه کې مارشال مشکل پیدا کاوه، یو ځل یې (جوابپښ) نه پوښتنه وکړه: ((تاسو په پالیسی کې تناقض لیدل کېږي، مخکې مو د وتلو خبره کوله، خو اوس بیا وایئ چې څو تاسو ځواب

رانه کړئ مور همدلته پاتې کېږو دا خپله تناقض دی.)) داودزي صیب زیاته کړه: ((جوابپښ ورته په خدا خدا کې وویل: دا تناقض خو زموږ د ملگرو (هدف یې افغانستان و) له لوري و، ځکه که دلته تناقض نه وای هلته نه راته)) دې سره مارشال هم غلی شو. داودزي صیب وویل: ((دا چې روابط اوس ښه دي، د دې علت دا دی چې ما دلته د انگلیس سفير راوغوښت، هغه ته مې قناعت ورکړ، هغه بیا دې نورو (امریکایانو) سره خبرې وکړې، بیا مې د امریکا

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

سفیر راوغوښت، هغه ته مې قناعت ورکړ، ورته ومې ویل چې دا ستاسې په تاوان ده، چې هم یو حکومت او مشرتابه یې غندئ او هم ورسره کمک کوئ، دې سره تاسې خپل ولس ته قناعت نه شي ورکولای، راځئ چې د میډیا جنګ یوې خواته کړو او هر مشکل چې وي هغه به د خبرو او تماس له لارې حل کړو. نو ځکه دا روابط اوس ښه دي.)) ما وویل: ((اوس خو ښه دي چې رییس صاحب یې بیا خراب نه کړي.)) داودزي صیب وویل: ((مارشال صیب سخت تخریب شروع کړی، دا لا څه کړې چې هغه ورځ د امریکا سفیر (ایکن بیري) راته عجیبه خبره وکړه، دلته راغلی و، ښه مجلس مې ورسره درلود، څو ورځې وړاندې مارشال د امریکا سفیر د بزکشی لوبې د لیدو په پلمه مېلمه کړی و، هلته یې د ولسي جرگې اصلي او جعلی غړي هم رابللي وو، ټول یې په لیکه کې ودرولي وو، ټولو ته یې دا دنده ورسپارلې وه چې زه (مارشال) او سفیر (ایکن بیري) کله راغلو، نو تاسو به ماته ډېر احترام کوئ، لاسونه به مو ښکلوی چې سفیر پوه شي، اصلي شخص زه یم.)) داودزي وویل: ((سفیر راته د خپلو خبرو په ترڅ کې وویل: هلته ټولو خلکو

(ایکن بیري)

د فهیم لاسونه ښکلول، خو زه پرې له ورايه پوهېدل چې دا ټول تکلفي او تصنعی کارونه دي، خو فهیم لا پر دې نه پوهېده چې زه د ده پر دې کارونو پوهېرم.)) داودزي صیب راته وویل: ((فهیم څو واړه د امریکا سفیر دعوت کړی او همدارنگه د انگلیس سفیر، هغو ته یې ویلي چې د اینده لپاره د ده ملاتړ وکړي، د ده په زړه کې نورې خبرې دي.)) د داودزي صیب تر ملاقات

وروسته پر همدې ورځ (۱۲) نیمې بجې په خپل دفتر کې د ډوډۍ پر وخت (شیدامحمد ابدالي) د ملي امنیت شورا مرستیال او د جمهور رییس ډېر نږدې شخص هم دېته ورته خبره وکړه، هغه وویل: ((فهیم لکه چې څه پلان لري، دا څه موده کېږي چې انجنیر عارف سروري او د ده ځینې نور کسان

ماپسې همداسې شله دي چې کله چېرته کېنو، پر ځینو مسایلو بحث وکړو، ما ویل کوم مسایل، مور او تاسې خو دولت کې یو، سره گورو، بل ځای ناستې ته څه اړتیا ده؟ خو دوی راته وویل: نه مارشال صیب باید قانع کړې چې مور ته یو ځای ونیسي، یو کور چې هلته سره کله کله کېنو او پر مسایلو خبرې وکړو.)) ابدالي وویل: ((دوی دومره چالاکه دي، دوی خپل منځ کې خبره کړې، خو زما له خوا غواړي دا خبره مارشال ته ورسوي او په ما یې تصدیق کړي، پر سبا مې چې مارشال صیب ولید، هغه ته مې وویل چې دا خلک څه وايي؟)) هغه وویل: ((ما وقت خانه راگرفتیم، بچه هارا گفتیم که همان جا جلسه بگیره گپ بزنه)). شیدا محمد وویل، مارشال زیاته کړه: ((ما کانديد استم، بچه را گفتم که کار شروع کنه)). دلته زه پوه شولم چې دی ولې په هرځای کې دومره شله وي چې دا مقرر کړي او هغه مقرر کړي، دی د اینده لپاره خپل پلان لري.)) پر دې وخت (جمیل بهرامي) د جمهور رییس د امنیتي گارد (PPS) مسؤل هم وویل: ((دا خلک پلان لري، هغه ورځ ما ته یوسف اعتبار زنگ ووايه، راته یې وویل: ((ما اعتبار استم شناختی؟ ما ویل بلې شناختم، بیا یې راته وویل: اینجا یک چهار بچه است، بسیار خوب بچه است امونا را برای معرفی کنیم، خودت بگیریش، خوب و بیدار بچه ها است.)) ما ویل خوب است مینیم...)) بهرامي وویل: ((دوی چې دلته په تقرر پسې شله دي، حتماً څه پلان لري.)) ابدالي صیب پر نورو مسایلو هم ډېرې خبرې وکړې، خو نن ورځ د ډوډۍ پر سر د سیاست گرمه موضوع اکثره د ((مارشال)) د اینده پلانونو او جمهوري ریاست ته د هغه پر کانديدۍ راڅرخېدله.

د امرالله صالح، اکتونه او مانورونه

د افغانستان له جهاد څخه هم د مومن خان د ښامار کیسه جوړه شوې ده، هر څوک توره سره کوي وايي ښامار ما وژلی دی. دلته هم چا چې واقعي جهاد کړی و، هغوی حاشیې ته شول، ستړي شول او د زمانې بادونو ځان سره یوړل، خو چا چې جهاد نه و کړی، یا د جهاد وروستیو کلونو کې تازه دم راپیدا شول، یا هم د روسانو تر وتلو وروسته یې وسلې ته لاس کړ او یا هم د جهاد دویم نسل گیل کېږي، هغوی تر ټولو زیات د جهاد د وراثت چغې وهي او دا بیا په داسې حال کې هم ده، چې روسانو ته ورته په لسگونو زره بهرني عسکر په هېواد کې مېشته دي او دوی له هغوی سره یوځای د هغوی د مخالفینو پرضد اوږه پر اوږه جگړه کوي او ځان ته مجاهدین هم وایي.

دې کې شک نه شته چې اوسنیو بهرنیو عسکرو له ملگرو ملتونو څخه یو قانوني مجوز ترلاسه کړی او ځان یې د افغانستان له جغرافیې څخه په یو متضرر حالت کې لیدلی، خو د یو بهرني عسکر په توگه یې په افغانستان کې شتوالی له تېرو هغو څخه په مانا او محتوا کې تضاد نه لري، البته دې کې شک نه شته چې د افغانستان سیاسي او اقتصادي مجبوریتونه د دې غوښتنه کوي چې زموږ هېواد باید له دې ازادې نړۍ سره په هر ډگر کې متقابل اړیکي ولري، خو څرنگه چې جهاد اساساً یوه دیني فریضه ده، نه اقتصادي او سیاسي مجبوریت، نو په دې خاطر د هر نامسلم متجاوز پر وړاندې د جهاد په ماهیت کې کوم بدلون نه راځي. د امرالله صالح په گډون په سلگونو داسې ځوانان او سیاسيون راپیدا شوي چې د جهاد د دیني او مذهبي صغې پر ځای د هغه سیاسي گټو ته زیاته پاملرنه کوي او د نورو تورې په خپل نامه

راڅرخوي، دا به کوم منطق ومني چې (گلبدین حکمتیار، جلال الدین حقاني، کشمیر خان، د مولوي خالص نامتو قوماندانان او نور) دې مجاهدين ونه گڼل شي، خو (صالح محمد ريگستاني، حفيظ منصور، امرالله صالح، محقق، دوستم او نور) دې مجاهدين وشمېرل شي او د جهاد د وراثت مادي او معنوي امتياز دې هم دې بساغلو ته ورکړل شي.

حقيقت خو دا دی چې امرالله صالح د جهاد په گرمو کلونو کې ډېر عمر نه درلود او د جهاد جوگه نه و، کله چې روسان په وتو شول، نو صالح صيب

(امرالله صالح)

لا د بنوونځي لومړۍ دوره نه وه خلاصه کړې، د تنظيمي جنگونو پر مهال له احمدشاه مسعود سره د يوه فرعي سکرتر او وروسته بيا د ژباړن په توگه پاتې شو. مور چې کله د جهاد او مجاهدينو خبره کوو، دا په دې مانا نه ده چې له دې ارزښتونو څخه دې ملاتړ ونه شي. هدف مو دا دی چې له

دې ارزښتونو څخه ناوړه گټه پورته نه شي، د حقيقي او ناحقيقي مجاهدينو تر منځ دې توپير وشي. امرالله صالح د زيات استعداد او ذکاوت خاوند دی، د جهاد له نامه څخه له گټې اخيستنې پرته هم دی د دې جوگه و چې په ټولنه کې ځان ته خپله لاره خلاصه کړي، خو کله چې دی او ده ته ورته اشخاص له جهاد څخه د يوه سياسي مانور په توگه گټه پورته کوي او د مجاهد تصنعې اکتونه کوي، نو دلته ده چې يو څوک د حقيقت پر ضد څرگند گام پورته کوي.

امرالله صالح افغانستان ته د بهرنيو ځواکونو تر راتگ وروسته هغه وخت مطرح شو، چې هم ولسمشر کرزی او هم نړيواله ټولنه د ملي امنيت د رييس (عارف سروري) له چلنده تر پوزې راغلل. امرالله صالح د نظار شورا د يوه فعال په توگه هم هغوی، هم ولسمشر کرزي او هم امريکايانو ته د منلو وړ و، نو ځکه خو د دې پوست لپاره غوره شو. ده په ملي امنيت کې يو څه

اصلاحات راوستل، خو بیا هم دا اداره په واقعي مانا ملي نه شوه او په تنظيمي انحصار کې را ایساره پاتې شوه. امرالله صالح دا مهال د حکومت د یوې داسې مطرح خپرې په توګه څرګند شو چې نظر او عمل دواړو یې په حکومت کې خپل وزن او خپل اغېز درلود، په کابل کې چې به کومه امنیتي پېښه وشوه، نو تر هغې لږ وروسته به امرالله صالح د فلم د یوه هیرو په بڼه څرګند شو، که څه هم د ده تر لاس لاندې اداره به په دې کار کې ګرمه وه، خو ده به داسې مانور اجرا کړ چې چا به ورته د ملامتې ګوته نه نیوله. په حکومت کې د اسلامي جمعیت او نظار شورا پراخ نفوذ او د کرزي نرم طبیعت، امرالله صالح ته د پراخ فعالیت او په خپله اداره کې د ازاد لاس زمينه برابره کړې وه. حکیم نورزي یو وخت په ملي امنیت ریاست کې د مرستیال په توګه کار کاوه خو صالح پرې کاري چاپېریال دومره تنګ کړ چې هغه دندې پرېښودو ته اړ شو، د نورزي او نورو پر وړاندې یې په مؤثر ډول د (جهاد) وسیله وکاروله. امرالله صالح د کرزي پر ذهنیت واکمن و، ده د دې توان درلود چې کرزي ته د هغه د طبیعي او واقعي متحدینو پر وړاندې بل ډول نظر او فکر ورکړي او هغوی په دې ډول د حکومت له متن څخه حاشیې ته راکاږي.

صالح د جمهوري ریاست په دویمو ټاکنو کې په ټینګه د عبدالله عبدالله ملاتړ وکړ، ان افرادو یې د کرزي عکسونه وشلول. د کابل ښار له (اریانا واک) څخه د ملي امنیت تر لسم ریاست پورې، امانې لېسې ته مخامخ ساحه کې چې د ملي امنیت د ساتونکو په لاس کې وه، د کرزي عکسونو لګولو ته اجازه نه وه، څو ځله دلته د کرزي عکسونه وشلېدل، خو پر همدې دولتي پوستو د عبدالله عبدالله عکسونه لګېدلي وو او چا یې د لرې کولو قانوني جرئت هم نه درلود.

امرالله صالح که څه هم د لوړ استعداد او اوسنۍ عصري مطالعې خاوند دی، په ټولنیزو او سیاسي اړیکو کې هم خورا تکړه دی، خو دی پر دې بریالی نه شو چې د خپل ذهن دایره، له پنجشېر درې، نظار شورا او اسلامي جمعیت څخه اخوا هم پراخه کړي. همدې کار د صالح سیاسي شخصیت ته خورا زیان واړاوه. د نظار شورا په تنظیمي او محیطي غونډو کې د هغه ګډون او څرګندو

ویناوو هغه نور هم په دې متنازعه ډلې پورې وتړه. د ولسمشرۍ د دویمې دورې په ټاکنو کې ما (یون) د ولسمشر کرزي او امرالله صالح د ډاکتر عبدالله لپاره پټ او ښکاره کمپاین کاوه. یوه ورځ له شمشاد تلوېزیون سره په مرکه کې ما وویل چې دواړه کانديدان د دې حق نه لري چې د ملي او تاريخي مشرانو عکسونه د انتخاباتي کمپاین د وسایلو په توگه استعمال کړي، دا مهال ډاکتر عبدالله عبدالله غوښتل په کندهار کې له خپلو عکسونو سره د احمدشاه بابا او یا هم میرویس نیکه عکسونه چاپ او ځان په دې ډول ملي ونښي، خو دې کار (د سياسي غرض لپاره د ملي مشرانو له عکسونو ناسمې گټې اخيستنې) په کندهار کې ځینې مشکلات پیدا کول. ما په مرکه کې وویل چې هېڅ کانديد حق نه لري چې خپل اوسني عملونه د ملي مشرانو تر عکسونو لاندې پټ کړي، نه کرزي دا حق لري، نه عبدالله او نه هم بل هر کانديد. کانديد خپله ولسمشرۍ ته ولاړ دی، نه پخواني ملي مشران. کانديدان کولای شي د ملي اتلانو ارمانونه عملي کړي نه دا چې د هغوی عکسونه د خپلو سياسي موخو لپاره وکاروي، هغه هم په داسې حال کې چې د یو شمېر کانديدانو پلویانو په خپلو څرگندونو کې د همدې ملي مشرانو سپکاوی کړی دی. دې خبرو ته امرالله صالح بل رنگ ورکړ او ولسمشر کرزي ته یې ویلي وو چې (یون) قومي تفرقي ته لمن وهي او اوس چې موږ غواړو د ملي وحدت لپاره د میرویس نیکه او احمدشاه بابا عکسونه پورته کړو دی مو مخالفت کوي. زه ولسمشر کرزي وغوښتل ما څخه یې د دې مرکې جزئیات وغوښتل، ما ورته وویل چې زه خپله د ملي مشرانو عکسونه چاپوم وخت پر وخت یې تکثیروم، خو نه د انتخاباتو لپاره. ډاکتر صیب عبدالله او تاسو دواړه او یا بل هر نوماند کولای شي یا تر انتخاباتي بهیر ډېر وړاندې او یا هم تر ټاکنو وروسته دا ډول عکسونه چاپ کړئ تاسو په کندهار کې پر ځینو تاريخي نژاکتونو ښه پوهېږئ، دوی دا عکسونه له هغو ملي مشرانو سره د مینې په خاطر نه چاپوي، بلکې غواړي هلته پخواني نژاکتونه په یوه نوې بڼه راتازه کړي. موږ نه غواړو زموږ ملي مشران د کانديدانو د سياسي موضوع لپاره یوه وسیله شي. بله خبره دا ده چې دا ملي مشران په ټولو پورې اړه لري، نه یوازې په کانديدانو پورې، تر ټاکنو وروسته یې که چاپ کړي، نو د دوی واقعي مینه به ترې ثابتې شي. کرزي صیب وویل،

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

نور خو دې څه نه دي ویلي؛ ما وویل نه کسټ چک کولای شی! د کرزي صیب له خبرو څرگندېدل چې امرالله صالح لا ډېر څه ورته ویلي دي. بیا کرزي صیب له شمشاد ټلوېزیونه او یا هم په جمهوري ریاست کې د رسنیو د مانیټور خانګې څخه د هغې مرکې سي ډي راوغوښتله او تر کتنې وروسته یې قناعت حاصل شو. هلته ماته سوال پیدا شو چې امرالله صالح د ملي امنیت رییس دی که د عبدالله کمپاینر؟ سره له دې چې کرزي د امرالله صالح پر ټولو حرکتونو پوهېده، خو بیا یې هم ورته هېڅ ونه ویل او یا یې هېڅ نه شو ویلای. امرالله صالح په امنیت کې همداسې ټولوک و چې په پای کې د سولې لپاره پر مشورتي لويې جرګې توغندي وتوغول شول او دا کار د امرالله صالح او حنیف اتمر د استعفی لامل شو.

دا به یې انصافي وي چې موږ د امرالله صالح پر نیمګړتیاوو غږېږو، خو د هغه د مثبتو خواوو او بریاوو یادونه ونه کړو.

د امرالله صالح د واکمنۍ پرمهال، ملي امنیت ریاست د مسلکیتوب پر لوري ګامونه پورته کړل، تنظیمي او ګوریلابي سلیقې ورو ورو په کمېدو شوې، د بهرنیو مرستې راجذب شوې، کادري پوهه مخ پر زیاتېدو شوه، خپله امرالله صالح د یوه ماډرن او متمدن انسان په توګه ډېرو سیاسي نزاکتونو ته متوجه و، د ملي امنیت د کارکوونکو په ظاهري سلیقه کې مثبت بدلون راغی، د ورځني سیاست ښه تحلیل یې کولای شو، د یو افغان په توګه یې خپل ځینې مسؤلیتونه تر سره کړل او ځینو کې پاتې راغی، امرالله صالح که چېرې تنظیمي مکروب د خپل فکر، کار او عمل په ساحه کې له منځه وړی وای، نو کېدلای شول د یو غوره ملي شخصیت په توګه یې په ټولنه کې خپل ځان تثبیت کړی وای.

د علماوو شورا او گرمي

په هر دربار کې عجایب او غرایب پیدا کېږي، د کرزي صیب دربار هم له دې عجایبو تش نه دی، د پخوانیو دربارونو خصوصیت دا و چې له محدودو کسانو پرته نور څوک د دربار پر اضرارو او اسرارو نه خبرېدل، خو اوس رسنیو د هر کور تر وره پورې ځان ور رسولای دی. د کرزي صیب په دربار کې هم څوک بې برخې او بې نصیبه نه پاتې کېږي، یوازې جنگسالاران او تنظیمي مشران نه دي چې له کرزي صیب څخه باج اخلي، بلکې علما، روحانیون او شیخان هم له دې نعمت څخه برخمن دي. په علماکرامو کې یو هم مولوي صیب فضل هادي شینواری دی چې د کرزي صیب په حکومت کې یې د سترې محکمې د رییس دنده هم اجرا کړې، پخوا یې اسلامي

جمیعت تنظیم پورې تړاو درلود، د جنگونو پر مهال به یې د دې تنظیم په استازۍ له مخالفینو سره په خبرو اترو کې هم برخه اخیستله، ویل کېږي چې مولوي فضل هادي شینواری لا ډېر پخوا، هغه مهال چې دی په (لوارگي) کې ملا امام و، پاکستانی استخباراتي اجنسی ورته متوجه وې، ده په یوه مجلس کې ویلي وو: ((ترما هېڅوک هم پاکستان ته دمخه نه دي تللي،

حکمتیار او رباني هم ما پاکستانی اجنسیو ته معرفی کړي وو.) که څه هم فضل هادي شینواری تر بل هر افغان دمخه پاکستان ته تللی و، خو وروسته ترې له پاکستان سره په روابطو کې نور زیات دمخه شول، ده هم ترې واټن ونيو او د کرزي صیب د حکومت په اوږدو کې داسې ښکارېده، لکه چې مولوي صیب شینواري نور، نو له پاکستان سره هغه پخوانۍ کیسې او تارونه نه لري. خیر په هر ترتیب، شیخ الحدیث مولوي شینواری لکه د نورو تنظیمي مشرانو په څېر پاکستان ته اوس نږدې نه دی، نه پرې هغوی باور لري او نه پرې دی، خو کرزي صیب یې ډېر خیال ساتي که د دربار په خوږو کې له ځینو نورو زورورو سره د ده ونډه مساوي نه وي، نو ډېره کمه به هم نه وي. کله چې مولوي صیب د سترې محکمې له ریاست څخه لرې شو، نو د علماوو سراسري شورا لپاره چې له پخوا یې لا اساسات جوړ شوي وو، د رییس په توګه غوره شو. دې شورا ته د ملي امنیت شورا دفتر پرېمانه پیسې ورکولې، د دې پیسو حساب و کتاب معلوم نه و، خبره یوازې د جمهور رییس کرزي، انجنیر محمدابراهیم سپین زاده او خپله د شینواري صیب تر منځ وه، دې شورا څخه دولت وخت پر وخت خپله سیاسي ګټه پورته کوله، نو که لګښت یې پرې هم کړی وای، بېخایه ورته نه ښکارېده، د دې شورا مشر (شیخ الحدیث شینواری صیب) هم پر جمهور رییس کرزي ډېر ګران دی.

د علماوو شورا د لګښتونو کیسې ډېرې دي، دولت ورته د کابل په (وزیراکبر خان مېنه) کې یو کور هم نیولی و، دې کور کې یو ښکلی حوض هم و، د علماوو شورا غړو او ځینو علماوو به د یخنۍ پر مهال په دې حوض کې یوه اب گرمي خوشې کوله، کله چې به اوبه ښې گرمې شوې، نو بیا به دوی د غسل او اوداسه لپاره ترې ګټه پورته کوله، د یوه ژمي په سر کې د شورا ساتونکو په حوض کې په دې نیت اب گرمي خوشې کړې وه، چې تر سهاره به اوبه گرمې شي او کوم اړمن مشر مولوي به بیا په حوض کې ولامبي او یا به د اوداسه لپاره ترې ګټه پورته کړي، خو په هغه سهار هېڅ مولوي ته د

دې مجال نه و پیداشوی چې حوض ته راشي، اب گرمي هم د ساتونکو له یاده وتې وه، خو پرله پسې ورځې اب گرمي همداسې پاتې وه، خو یو مولوي صیب هم پر حوض نه و برابر شوی، اب گرمي ترې همداسې په حوض کې لگېدلې پاتې شوې وه. دې موده کې دوه درې میاشتې وتې وې، په دې ترڅ کې اب گرمۍ ته هم شارتي پیدا شوې وه، خو په دې بهیر کې پر مولوي صاحبانو خدای (ج) مهربانه شوی و، هېڅوک پر حوض نه و برابر شوی، دا نو په داسې حال کې ده چې اوبه هم د برق هادي دي (برېښنا لېږدولای شي)، پر مولوي صاحبانو خدای (ج) لوی فضل کړی چې حوض ته یې پښه نه ده وړاندې کړې، یو وخت د برق بل راغلی چې د نږدې (۳۰) زرو ډالرو معادل و، دوی که هر څومره برېښنايي ته وویل چې دوی دومره برق نه دی مصرف کړی، خو هغه ورته د میتر له مخې خبره کوله، یو وخت کې یې حوض ته پام شوی چې اب گرمي په کې له درېو میاشتو راهیسې پاتې ده. بیا نو د دې اب گرمۍ د بل ورکړه هم د امنیت شورا دفتر پورې راوړسېده. کېدی شي د برېښنا په بل کې د برېښنا نور لگښت هم شامل وي، خو اب گرمۍ په کې هم خپل اساسي نقش درلود.

دا خو نو د علماوو شورا د اب گرمۍ مصرف و، دا چې له حکومت څخه د نورو زورواکو باج اخیستنه به په کومه کچه وي او نور به څه کارونه شوي وي، هغه نو له همدې اب گرمۍ، حوض او نورو اوگریمو څخه قیاس کړی؟

د ښاغلي ((چکري)) دولتي چکر

د افغانستان په تېر شل کلن سیاسي بهیر کې ښاغلی (صدیق چکري) د هغو کسانو له جملې څخه دی چې اکثره افغانان یې له نامه او شخصیت سره اشنا دي، خو د موقتې ادارې تر جوړېدو وروسته چکري صیب خپل لیدلوري او تکلوري څو ځله بدل کړي دي. یو وخت د جمهور ریس کرزي مشاور و، بیا چې کله د (متحدې جبهې) په نامه د شمالتلوالې یوه بله نوې ائتلافي جبهه جوړه شوه، نو چکري صیب د دې جبهې د رهبرۍ شورا غړی و، پر دې مهال یې په کرزي او د هغه حکومت پسې هغه سپکې سپورې ویلي چې د افراط وروستی کچې ته رسېدلې، په میډیا کې هم ډېر فعال و، هر ډول خبره یې چې خولې ته راتله، یې له سنجشه یې کوله، ما سره تصادفاً دوه ځله په بحث کې مخامخ شو او دواړه ځله ژوندي بحثونه وو، لومړی ځل

(صدیق چکري)

بحث په (شمشاد) ټلويزيون کې د پارلمان له خوا، ټولو غاړو يا جنايتکارانو ته د بښنې يا معافيت په اړه و، ده د ولسي جرگې له دې پرېکړې ملاتړ کاوه او د هغې د حقانيت لپاره يې ايتونه او حديثونه هم راوړل، موږ يې په دې گرمولو

چې ولې سوله نه منی، د سولې کلمه یې څو ځله اخوا دېخوا د خپل ځان په گټه وپوروله راواړوله، زما یې هم اوسپله راتنگه کړه. ما وویل: ((د معافیت دا پرېکړه خپله د هغو کسانو له خوا شوې چې خپله په جنايت ککړ دي، دوی

دا پرېکړه په دې خاطر نه ده کړې چې رښتیا هم سولې او پخلاينې ته تيار دي، بلکې غواړي د سولې تر نامه لاندې د بل له بريدۀ ځان خوندي کړي او خپل واک وغځوي. دا څنگه سوله ده چې حاکم او جنايتکار يې په خپله گټه کوي، له محکوم او مظلوم څخه، چې اصلاً حقوق يې تلف شوي، له هغو پوښتنه هم نه کېږي. دا ښاغلي چې اوس د سولې او پخلاينې خبرې کوي او هر قانون د خپل ځان په گټه تصويبوي، مهرباني دې وکړي لومړی دې واک پرېږدي چې له ولس سره مساوي شي، بيا نو هغه د ولس کار دی چې دوی ښي که نه. زموږ ولس د دې زغم لري چې دوی ته عفوۀ وکړي، خو په دې شرط چې دوی له واکه تېر شي او پر دې اعتراف وکړي چې رښتیا هم گناه او خطا ورڅخه شوې ده.))

چکري صيب پر ما تور ولگاوه راته يې وويل چې: ((ته د مجاهدينو مخالفت کوي)) ما ورته وويل: ((لومړی بايد مجاهدين تعريف کړو چې مجاهدين څوک دي، مجاهدين خو هماغه وو چې د روسي يرغل پر وړاندې يې په ټينگه مبارزه وکړه، اوس اکثره در په در، خاورې په سر دي، هغو چې له روسانو سره يې اوربند وکړ، هغه مجاهدين نه دي، هغه مجاهدنما دي او اوس د امريکايي الوتکو تر وزرونو لاندې بيا راژوندي شول، دا اصلاً مجاهدين نه دي، بلکې د مجاهدينو رنگه يې بده کړې او نه د جهاد پر مانا پوهېږي.)) بيا مې په ننگرهار کې د يوه سپين ږيري کيسه ورته وکړه: ((د هغه دوه زامن له امريکايانو سره باډيگاردان وو، څرنگه چې پخوا به چا سره وسله وه، نو خلکو به ورته مجاهد وايه، نو د ده زامنو هم وسله لرله، نو ځکه ورته مجاهدين ښکارېدل، چا به چې ترې پوښتنه وکړه، چې ماما زامن دې څه کار کوي؟ ده به ورته وويل: امريکايانو سره مجاهدين دي، نو کېدی شي چکري صيب هم دېته مجاهدين ووايي زما دې خبرو سره چکري صيب پرما بل تور ولگاوه: ((ته ځکه د جهاد او مقاومت مخالفت کوي چې يا په حزب اسلامي کې يې او يا طالبانو سره يې))، نو ما بيا ورته وويل: ((د مجاهدينو په

باب خو مې مخکې درته وویل همغه دي چې د روسانو پر وړاندې ودرېدلې او هغو چې له شورویانو سره یې اوربند کړی، هغه مجاهدین نه دي، بلکې پروتوکولیان دي چې هغو ته زه مجاهدنما وایم، په مجموعي ډول زه ټول هغه کسان غندم چې کابل یې وران کړی او نور هېواد ته یې زیان رسولی دی، پاتې شوه د حزب اسلامي خبره، حکمتیار خو هم مجاهد و، هغه خو هم ستاسو د جمهور رییس استاد رباني صدراعظم و، نو زه چې جمهور رییس نه منم، صدراعظم یې بیا څنگه تائید کړم.)) چکري صیب بیا د کابل جنګونه د کابل د دفاع په نامه یاد کړل او دا یې خپل حق وګاڼه او د حکمتیار جنګ یې د پاکستان د (ISI) توطیه وبلله.

ما ورته وویل: ((د کابل جنګونه نامشروع جنګونه وو، د کابل د دفاع په نوم تاسې ولې ځانته د جنګ حق ورکوی؟ د حکمتیار جنګیالي د کابل د زړو مکروریانو په لومړي بلاک کې پراته وو او تاسې د سیند پورې غاړه مسلخ کې وئ، تاسې چې زاړه مکروریان ویشتل، هېڅ خبره نه وه، کابل نه وړانډېده، خو هغه چې مسلخ ویشته نو تاسې بیا ویل هلې چې کابل یې وران کړ. زاړه مکروریان، شاه شهید، قلعه زمانخان او نور لکه چې کابل نه وو، که څنگه او یا ستاسو توغندي هوا کې چاودل؟ راځم د طالبانو مسئلې ته، زه یو ازاد سړی یم، څه چې واقعیت وي هغه وایم، همدا استاد رباني او همدا جمعیت تنظیم و چې کله طالبان په کندهار کې راوتوکېدل، نو تاسې په ټنونو پیسې هلته وروولې چې د اسلامي حزب مخه ډب کړئ او بیا خو احمدشاه مسعود (میدان ښار) ته هم ورغی، روغه یې ورسره وکړه، استاد رباني همغه د طالبانو د ظهور پر وخت وویل چې: ((طالبان یک جنبش خودجوش است))، خو ما هېڅکله هغوی ته (خودجوش) نه دي ویلي)).

((بله مسئله د دې مقاومت ده، هغه د دوو تنظیمونو تر منځ جګړه وه، تاسې یې یوې خواته د مقاومت نوم ورکړی چې نه کوم شرعي ارزښت لري، نه کوم ملي، هسې مو ځان ته یوه پلمه جوړه کړې، د (ای ایس ای) د

مداخلو په باب باید ووايم چې حکمتيار او استاد رباني ان د داود خان پر وخت پاکستان ته تللي وو، کله چې د ډاکتر نجيب الله نظام ړنگ شو، نو همدا پاکستان وو چې رباني يې هلته د څلورو مياشتو لپاره د جمهور ريس او حکمتيار يې ورته د صدراعظم په توگه انتصاب کړل.)) دې سره نو د چکري صيب حالات خراب شول، ژونديو ټلېفونونو هم د چکري وضعه ډېره خرابه کړه، په لسگونو داسې ټلېفونونه راغلل چې چکري څخه يې د باد بېکه جوړه کړه او داسې سپکې سپورې يې ورته ووييلې چې د کاغذ پرمخ د ليکلو وړ نه دي. په پروگرام کې د لنډې وقفې پر وخت چکري صيب ماته وويل: ((يون صيب پر تا ولې گوزار نه کېږي چې ټول گوزارونه پر ما کېږي؟)) ما ورته وويل: ((که زما او ستاسو عملونه يوشان وای، نو پر ما به هم کېدل)).

چکري صيب د متحدې جبهې تر تشکيل وروسته خپل فعاليت ته په گرمۍ سره دوام ورکاوه، کړزی يې هر ځای کې، لکه د جوارو تکې په شان داسې ټکاوه. يوه ورځ بيا ورسره د (بي بي سي) راډيو د خبرو اترو په پروگرام کې مخامخ شوم، دا هم د سياسي خبرو اترو گرم پروگرام و، هلته ده بيا وويل: ((حکومت د مجاهدينو په گوبنه کولو لاس پورې کړ، هره ورځ يې له څوکیو لږې کوي او پر ځای يې کمونستان مقرروي)). د بېلگې په توگه يې (محمد حنيف اتمر) ياد کړ چې هغه وخت د پوهنې د وزير په توگه غوره شوی و. دا نو هغه مهال و چې ښاغلی نورالحق علومي، سيد محمدگلاب زوی، جنرال دوستم او نور دا ډول اشخاص ټول له ښاغلي رباني او چکري صيب سره په يوه جبهه کې راټاله شوي وو. چکري صيب وويل: ((حنيف اتمر هغه وخت د خاد مدير و او يوه پښه يې هم د مجاهدينو پرضد جگړه کې له لاسه ورکړې

((.ده

ما يې په ځواب کې وويل: ((اول خو ښاغلی اتمر د جهاد او الحاد په نامه د وزارت څوکۍ ته نه دی رسېدلی او پر خپل لياقت يې دا مقام گټلی، خو که د چکري صيب په اصطلاح اتمر صيب هغه وخت د خاد يو مامور و او دا

یې ډېره غټه گناه وه، نو دوی سره خو هم د هغه وخت تر ټولو غټ غټ وزیران او اشخاص لکه جنرال دوستم، گلابزوی، علومي او نور په جبهه کې ناست دي، که یوه مدیر ته گناه راجع کېدی شي، نو بیا دې وزیرانو ته ولې دا مسؤلیت راجع نه شي؟ بله خبره د مجاهدینو ده، یو مجاهدین دي یو ملېشې دي، کېدی شي له مجاهدینو څخه د ده مراد همغه ملېشې وي چې د طالبانو تر سقوط وروسته د امریکایي الوتکو تر وزرونو لاندې پر کابل راشپوه شوې او خلک یې لوټ، تالان او تر پوزې راوستل.

چکري صیب بیا زما پر خبرو اعتراض وکړ: ((گورئ دی مجاهدینو ته غله وایي، دوی جهاد کړی، دوی مقاومت کړی او ...)) ما ورته وویل: ((تاسو ولې غلو ته مجاهدین وایي؟ دا منم چې دا یوه گناه ده چې څوک سپېڅلو مجاهدینو ته غله ووايي، خو دا تر هغې هم غټه گناه ده چې څوک دې غلو ته مجاهدین ووايي. چکري صیب هغو ته هم مجاهدین وایي چې د روسانو پر ضد د جهاد په گرمو شېبو کې یې د خپلو شخصي گټو لپاره اوربند وکړ، دا اصلاً مجاهدین نه دي او بله د مقاومت خبره ده چې دوی ترې هر وخت ناوړه گټه پورته کوي، دا دوی د طالبانو پر وړاندې د جگړې مهال ته وایي، خو که فرضاً دا دواړه ورسره ومنل شي، نو (۱۳۷۱-۱۳۷۵ ل) کلونه بیا څنگه کېږي؟ دا وخت لکه چې دوی کابل کې گلان کرل؟ چکري صیب ته باید وویل شي چې یو کاسب د خپل کسب په نامه یادېږي، کله چې کاسب هغه کسب پرېږدي بیا بل شروع کړي، بیا د وروستي کسب په نامه یادېږي. د ساري په توگه یو وخت یو څوک نانوايتوب کوي، خلک ورته نانواي، وایي بیا چې کله هغه کسب پرېږدي قصابي شروع کړي، خلک ورته قصاب وایي، بیا ورته څوک نانواي نه وایي، تاسو چې کله د روسانو پر ضد جهاد کاوه، هغه وخت مجاهدین وئ، بیا مو چې کابل کې لوټ او تالان شروع کړ بیا خو مجاهدین نه یاست سوچه غله یاست.))

زما او د چکري صیب خبرې ډېرې ترخې شوې، ده د جمهور رییس

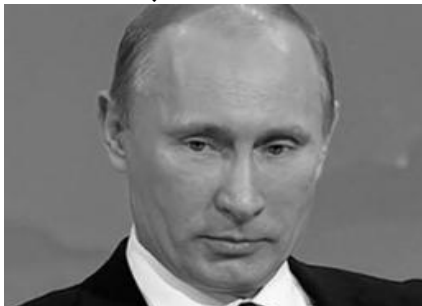
کرزي په ادرس ډېرې ترخې خبرې وکړې.

یو وخت بیا داسې راغی چې (متحده جبهه) مخ پر خور شوه، چکري صیب د (محمد قسیم فهیم) لمن ونيوه، هغه بیا ولسمشر کرزي ته سپارښتنه وکړه، هغه د حج او اقاډو وزارت د وزیر په توګه نوماند کړ، خو ولسي جرګې باور رایه ور نه کړه، چکري صیب بېرته د ولسمشر له خوا د سرپرست په توګه پاتې شو. یوه ورځ ما له جمهور رییس سره ملاقات درلود، د نورو خبرو په ترڅ کې مې د چکري صیب د تېرو بحثونو نچور ورته په لنډو ټکو کې بیان کړ، ورته مې وویل: ((د چکري راتګ موږ ته هم پېغور او شرم دی، ده ته هم او تاسو ته هم ښه خبره نه ده، داسې اشخاص چې ښه ماضي نه لري، ښه نه ده چې پر دې ډول مهمو پوستونو کار وکړي.)) ولسمشر راته په ځواب کې وویل: ((پرېږده یې پرېږده یې زر... په دې وطن کې اوسې یو دې په کې دی هم وي، پارلمان هم رد کړ، دی چې نه شرمېږي، ته ولې و شرمېږي.)) زه هم غلی شوم. شپې ورځې تېرېدلې، د ولسمشرۍ د دویمې دورې انتخابات راورسېدل، د ټاکنو جنجالونه ټولو ته معلوم دي، یو وخت د ټاکنو په شمېرنه کې د جمهور رییس کرزي د رایو شمېر په سلو کې تر پنځوس جمع یو (۱۰۵۰) کښته و، خو ټولې رایې لا نه دي شمېرل شوي، دا مهال داسې ګونګسې شوې چې ښاغلی ډاکټر عبدالله عبدالله له کرزي څخه د امتیازاتو په بدل کې غواړي یو جوړجاړي ته ورسېږي، همدا مهال یوه ورځ غرمه چکري صیب زموږ دفتر (د امنیت شورا دفتر) ته راغی، د غرمې ډوډۍ یې هم موږ سره وه، د ډوډۍ پر مهال د رایې شمېرنې موضوع یاده شوه، کله چې ډوډۍ خلاصه شوه، چکري صیب وویل: ((زه ځم چې مخالفینو (ډاکټر عبدالله ګروپ) سره خبرې وکړم، هغوی ځینې شرایط وړاندې کړي چې که نرمښت په کې راوړي یو جوړجاړي ته سره ورسېږو ښه به وي)) ما وویل: ((چکري صیب د هغوی شرایط څه دي؟)) چکري صیب وویل: ((هغوی لس وزارتونه، لس ولایتونه او یا هغه ولایتونه چې دوی په کې اکثریت رایې ګټلي، ځینې

سفارتونه او مستقل ریاستونه غواړي. دوی وايي که چېرې جمهور رییس د دوی لس وزیران او یا والیان ومني، خو پارلمان دا وزیران رد کړي، نو بیا به هم دوی د دې صلاحیت لري چې نور وزیران ورمعرفي کړي، والیان که هم بیا بدلېږي د دوی په خوښه به نور والیان مقررېږي، د دوی دا شرایط ډېر سخت دي، ماته رییس صیب (کرزي صیب) دنده سپارلې چې د حکومت په نمایندګۍ ورسره خبرې وکړم.)) ما ورته په ټوکو ټوکو کې وویل: ((چکري صیب! تاسو! اسماعیل خان، فهیم خان، بسم الله خان، امرالله خان، ضار احمد مقبل او نور هغه جمعیتیان چې د کابینې نږدې لس پوستونه یې نیولي، دا مو په کوم جم کې محاسبه کړي، د کرزي صیب که د ډاکتر صیب عبدالله په ګروپ کې؟)) چکري صیب وویل: ((زه هم همدا خبره کوم چې دا خو نو بېخي ظلم دی)). ما چکري صیب ته وویل: ((ښه نه ده چې لس پخواني، لس اوسني پوستونه جمعیت ته ورکړای شي، یو دوه درې څلور پاتېږي هغه هم د جمعیت او نظار شورا وفادارو ته ورکړل شي، نو عدالت به سل په سلو کې تامین شي!)) چکري صیب په خندا شو ویې ویل: ((زه هم همدا خبره کوم...)) چکري بیا د خپل هدف پر لوري لاړ او زه په خپل فکر کې ډوب شوم او دا خبره مې بیا په ذهن کې څو ځله تېره کړه چې جمهور رییس څومره ((دقیقې او شعوري)) فیصلې کوي؟. یو وخت بیا د حج مهال راغی، د حج مهال څو تېرو وزیرانو ته د (مثمر) فصل مانا لرله، ویل کېږي چې چکري صیب هم د دې فصل مېوه ټوله کړه، بیا لندن ته لاړ، د لویې څارنوالۍ دوسیه له کاغذونو ډکه شوه، خبره کورنیو او بهرنیو رسنیو ته ورسېده، نړیوالو پولیسو ته مراجعه وشوه، خو تر اوسه لا د قانون د تطبیق او چکري صیب تر منځ ډېر زیات واټن پاتې دی.

سپین او تور افغانستان

د (۲۰۰۱م) کال د سپتمبر تر یوولسمې نېټې وروسته امریکا پر افغانستان یرغل وکړ، دا مهال (جورج بوش) په چین کې د روسیې له جمهور رییس (ولادیمیر پوتین) سره د یوې کتنې پر مهال له هغه څخه هیله وکړه چې افغانستان باید پر دوو برخو ووېشل شي: ((تور افغانستان او سپین افغانستان)). سپین افغانستان به ستاسو تر کنټرول لاندې وي او تور افغانستان به زموږ. نو تاسو باید ژر تر ژره تر سالنگ پورې پرمختګ وکړئ. پوتین ورته وویل چې ((تور)) او ((سپین)) څه مانا؟ بوش ورته وویل: «تر سالنگ دېخوا به طالبان اوسي، جګړه به دوام پیدا کوي، دا خلک هسې هم ترقی او تمدن نه غواړي، په شمال کې ستاسو پلویان اقلیتونه (شمالتلواله) دي، تاسې د هغو ملاتړ

(ولادیمیر پوتین)

وکړئ چې ترسالنگه پرمختګ وکړي، دا سیمه به سپین افغانستان شي، دلته به ترقی او تمدن روان وي، دا سیمه به اباده شي، دیموکراسي به په کې راشي، جنوب کې به جنګ وي...» دا پورته خبرې د تاجکستان جمهور رییس (امام علي رحمان) هغه

وخت څرګندې کړې چې د (۱۳۸۹ل) کال د عقرب د میاشتې پر (۳) نېټه کابل ته راغلی و او د جمهور رییس حامدکرزي په کور کې د هغه مېلمه و. په دې بحث کې د (استاد رباني) نوم هم یاد شو. خبره داسې وه چې په غونډه یا مېلمستیا کې فهیم خان، جمهور رییس کرزی، عمر داودزی او د حکومت

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

خو تنه نور مخور ناست وو. چا د استاد رباني یادونه وکړه، امام علي رحمان وويل: ((هو استاد رباني له ما څخه خفه دی او دا خو کاله کېږي چې ما سره هېڅ تماس نه لري.))

کرزي صيب ورته وويل: ((ولې درڅخه خفه دی، ولې دې پخلا نه کړ؟)). د کرزي د دې پوښتنې په ځواب کې امام علي رحمان همدا د (بوش) کيسه بيان کړه چې له پوتين سره يې پر (تور) او (سپين) باندي د افغانستان د وېش خبره مطرح کړې وه. رحمان وويل: ((پوتين د شانگهای تر غونډې وروسته سملاسي تاجکستان ته راغی او له ما څخه يې هيله وکړه چې د استاد رباني په شمول د شماليوالي مشران ورته راوغواړم، ما هغه وخت استاد رباني راونه غوښت، خو فهيم خان او نور مشران مې ملاقات ته راوبلل، سره له دې چې استاد رباني له ما څخه په ټينگه هيله وکړه چې له پوتين سره يې د ملاقات زمينه برابره کړم، خو ما دا کار ونه کړ، استاد رباني په همدې خبره له ما څخه

خفه دی او دا خو کاله کېږي چې هېڅ رابطه راسره نه لري.))

(امام علي رحمان)

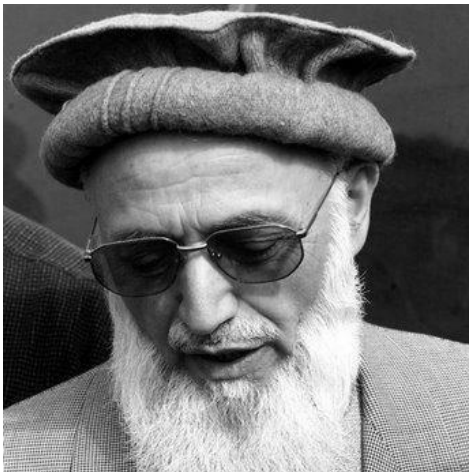
امام علي رحمان په همدې خصوصي غونډه کې وويل: ((پوتين، فهيم او نورو ته د بوش پيغام ورساوه او د خپلې هر ډول مستقيمي او نا مستقيمي مرستې ډاډ يې ورکړ، فهيم ورته يو موټی شکه لاس کې ونيوله ويې ويل: دېته مور رېگ وايو، دېته په هلمند

کې شکه وايي دا يوه مانا لري، ټول افغانستان يو دی. افغانستان کې اوس طالب نه په شمال کې او نه په جنوب کې ځای لري، مور بايد کابل ونيسو، طالبانو څخه اوس خلک په تنگ شوي اوس هغه د خو کالو مخکې افغانستان

نه دی. پوتین ورته وویل: کابل نه شی ساتلای، باید سالنگ کې تم شی، دا خای مستحکم کړئ مور مو تر شا ولاړ یو، خو فهیم د دې وېش سخت مخالفت وکړ. کله چې پوتین مسکو ته لاړ، څه موده وروسته د طالبانو نظام سقوط شو، فهیم او نور کابل ته راغلل، پوتین په تلفون کې ماته په قهرجنه لهجه وویل: دوی ولې کابل ته لاړل، دوی کابل نه شي ساتلای، بیا جنگونه شروع کېږي، بیا طالبان پیدا کېږي...، ما ورته وویل: دوی زما خبرې نه مني، خو پوتین په ډېره قهرجنه لهجه خبرې کولې، رحمان وویل: ما څه وخت وروسته بیا پوتین ولید، پوتین راڅخه بښنه وغوښته چې تاته مې په تېلفون کې تېزې خبرې وکړې، ما ورته وویل ولې اوس دومره نرم یې؟ هغه وویل: د تېلفون خبرې خو مې امریکایانو اورېدلې، اوس خو یې نه اوري، ځکه نرم یم. هدف یې دا و چې امریکایان وپوهوي چې د هغوی پیغام یې په ښه ډول زما له لارې افغانانو ته رسولی دی.)) امام علي رحمان وویل: ((اوس چې مې ډېر کلونه وروسته استاد رباني ولید، نو هغه له پوتین سره د ملاقات د نه برابرولو گيله یې یو ځل بیا راڅخه وکړه.))

د رباني شرم!

د سولې مشورتي جرگې تر جوړېدو دمخه اواز ه و چې استاد برهان الدين رباني د دې جرگې د رييس په توگه غوره کېږي، زما په شان ډېرو نورو خلکو به هم ولسمشر ته ويلي وي چې دا کار ونه کړي، خو ما هم خپل انساني مسؤليت وگاڼه، پر هغه مې غاړه خلاصه کړه چې دا د سولې پروسې ته زيان رسوي، جمهور رييس ته مې يو تريخ ليک هم وليکه، ما ډېر دلايل درلودل،

(پروفیسور برهان الدين رباني)

يو دليل دا و چې رباني نور کوم ځواک نه لري، غواړي حکومت سره نږدې شي او له دې لارې نور امتيازات واخلي. جمهور رييس راته وويل: ((رباني ماته راغی، راته يې وويل چې زما د عمر وروستي وختونه دي غواړم، په دې پاتې عمر کې، دې خپل ولس ته خدمت وکړم، زه غواړم د افغانانو تر منځ

سوله وکړم او په دې برخه کې که يو خدمت زما له لاسه وشي، نو دا به زما لپاره د افتخار کار وي.)) ما جمهور رييس ته وويل: ((استاد رباني غواړي په دې پاتې عمر کې هم د سولې بهير تپ کړي او له تا څخه نور امتيازات هم واخلي.)) پر جمهور رييس زما خبرې ښې ونه لگېدې، زه ترې همداسې نيم خواږدی راووتم. د سولې ملي مشورتي جرگه خلاصه شوه، تر جرگې دوه

درې ورځې وروسته رباني، جمهور رییس کرزي ته راغی او په ترکیه کې یې د افغانستان د سفیر په توګه د خپل زوی (صلاح الدین رباني) د تقرر د ژمنې عملي کېدل وغوښتل، جمهور رییس ورته وویل: ((استاده اوس شرم دی جرګه تازه تازه تېره شوې، که دا اعلان خپور شي خلک به وايي چې استاد رشوت واخیست که څنګه؟ دا کار درته کوم خو لږ وروسته))، خو استاد رباني ورته وویل: ((نه بابا دې کې د شرم څه خبره ده، هېڅ پروا نه کوي، ته حق لرې چې یو څوک مقرر کړې، خو که (صلاح الدین) څومره ژر مقرر شي ښه به شي. دا څه د شرم خبره نه ده.))

جمهور رییس قلم پر مېز ټکاوه، د هغه د تقرر حکم یې لاسلیک کړ، خو زه نه پوهېږم چې هغه وخت به جمهور رییس کرزي ته د رباني په باب د چا خبرې ور په یاد شوې وي که نه؟

((مارشال)) او سپی

دا یادښت د (۱۳۸۹ل) کال د لړم پر (۴) مه نېټه لیکل شوی دی. هغه څوک چې له ښاغلي محمدقسیم فهیم سره له نږدې پېژني هغه ټول پر دې پوهېږي چې ((مارشال)) صیب د پیسو او جایداد پر شتون سربېره د سپیو ساتنې ذوق هم لري. پر سپیو سربېره نور حیوانات او مرغان هم ساتي، یو ځل یې یو سپین اسپ په یو لک ډالره (۱۰۰،۰۰۰) له تاجکستان څخه اخیستی و. د کابل یکه توت سیمې ته ورڅېرمه د حیواناتو یوه طویلله هم لري، د فهیم ترڅنگ د هغه نور یاران هم د اسونو او نورو حیواناتو د ساتنې

(محمد قسیم فهیم)

شوقیان دي. د (۱۳۸۹ل) کال د عقرب پر (۳) نېټه افغانستان ته د تاجکستان جمهور رییس امام علي رحمان (پخواني رحمانوف) سفر درلود، تر سفر دمخه د هغه د ساتندویه گارد مشر د افغانستان د جمهوري ریاست د مانی کتنه کوله، چې بیا له خپل مشر سره یوځای راشي، د همدې مخنی کتنې په ترڅ کې یې د ارگ گلخانې مانی ته مخامخ پر فهیم خان سترگې ولگېدې، یو دم یې غږ کړ! ((او فهیم! کجا استی تو بیا که یک سگ بریت نگه کدیم، ایتو دان داره مثل قلف واری که یک دغه دان پرته، به پنجه خلاص نه میشه...))

د تاجکستان د جمهور رییس د محافظت رییس له پخوا نه فهیم سره پېژندل، هغه وخت چې طالبانو شمالتلواله پسې اخیستی وه او دوی اکثر و د تاجکستان (کولاب) ته پناه وروړې وه، نو هلته دې شخص د فهیم بدې

ورځې لیدلې وې، هغه داسې فکر نه کاوه چې فهیم خان اوس ((مارشال)) دی، د جمهور رییس مرستیال دی، د شان او شوکت خاوند دی، خو هغه داسې فکر کاوه چې دی همغه پخوانی فهیم او یا قسیم دی. فهیم خان چې د تاجکستان د جمهور رییس د محافظت د رییس دا حال ولید، نو ځان یې تېر کړ، هغه ته یې وویل: ((څه بیا به بل وخت خبرې وکړو)) یوازې ستړي مښي یې کافي وگڼله.

په ملي امنیت کې څوک څومره دي؟

استخبارات یا امنیتي خدمات د هر هېواد تر ټولو حساسه اداره گڼل کېږي، نیم دولت د پټو اطلاعاتو له لارې کنټرولېږي او ثبات تر لاسه کوي. له بده مرغه چې له (۱۳۵۷ل) کال راهیسې د افغانستان د استخباراتو ادارې یوه ملي بڼه خپله نه کړه، پر (۱۳۵۷ل) کال چې دا اداره د (کام) یانې (کارگري، استخباراتي موسسه) په نامه یادېده هم د واکمن گوند خدمت کې وه او د افغان ولس په عامه وژنه کې یې لاس درلود، وروسته بیا د (اگسا) یانې (افغانستان گټو ساتندویه اداره) په نامه یاده شوه، وژنو بیا هم دوام وکړ. وروسته بیا د (خاد) یانې (خدمات امنیت دولتي) په نامه ونومول شوه، دا وخت هم تر ډیره حده له خپل ولس سره په مقابل کې مصروفه وه، وروسته یې وزارت ته پورته کړه د (واد) یا (وزارت امنیت دولتي) په نامه یې کړه، وروسته یې (د ملي امنیت ادارې) نوم پرې کېښود، دا ځل یې یوازې نوم ملي شو، په عمل کې بیا هم له تنظیمي انحصاره ونه وته، د طالبانو په واکمنۍ کې هم د طالبانو د گټو لپاره وکارېده، کله یې ورته د (احتساب) ریاست وایه او کله هم د (استخباراتو او امنیت) ریاست په نامه یادېده. د طالب نظام تر ړنگېدو وروسته له موقتې ادارې رانیولې بیا تر دې دمه چې د (ملي امنیت ریاست) په نامه یادېږي، بیا هم له تنظیمي انحصاره نه ده وتې. پر دې ادارې د تنظیمي انحصار منگولې هغه وخت لا پسې ټینګې شوې چې د طالبانو د نظام تر ړنګیدو وروسته په (بن) کې د قومونو په نامه د څوکیو ناعادلانه وېش پیل شو، په بن کنفرانس کې د موقتې ادارې د رییس د مرستیال پر پوست سربېره دفاع، د کورنیو او بهرنیو چارو وزارتونه (پنجشېر) ولسوالۍ ته ورکړل شول، سربېره پردې د ملي امنیت اداره (ډاکتر عبدالرحمن) ته ورکړل شوه،

که څه هم ډاکټر عبدالرحمن د نظار شورا له اساسي غړو څخه و، خو څرنگه چې پنجشېری نه و؛ نورستاني و، نو په بن کنفرانس کې پنجشېر گروپ (لخدار براهیمي) او نور پرېکړه وال تر فشار لاندې راوستل چې د ملي امنیت ریاست خو په وزارتونو کې نه راځي، دا یو لوی ریاست دی، پر دې به وروسته بحث

(ډاکټر عبدالرحمن)

کېږي، تاسو باید دلته وزارتونه ووېشي. پنجشېر گروپ لخددار براهیمي مجبور کړ چې د نظار شورا غړي (ډاکټر عبدالرحمن) ته د ترانسپورت وزارت ورکړي، ترانسپورت وزارت دا مهال تیار (انجنیر روح الله امان) ته ورکړل شوی و، خو څرنگه چې روح الله امان کوم سیاسي ملاتړ نه درلود، نو نوم یې په پنسل

پاک وریاک کړ او پر ځای یې ډاکټر عبدالرحمن ولیکل شو، په دې ډول ملي امنیت ریاست او نورې لویې ادارې، چې د وزارت نوم یې نه درلود، خو کارونه یې تر وزارتو کم نه وو، ټول له یوې مخې نظار شورا پنجشېر گروپ ته پاتې شول. د لنډ مهالې ادارې پر مهال ټول (۸۳۲) مهم ریاستونه یوازې د

(عارف سروري)

پنجشېر اوسېدونکو ته ورسېدل، دا په کابل کې د ټول حکومت تر نیمايي زیات حساس پوستونه جوړوي.

(انجنیر عارف سروري) د دې ریاست د رییس په توگه خپله دنده پیل کړه، دا چې عارف سروري څه ډول سړی دی، پخوا یې څه کړي وو او دلته یې څه وکړل، پوره بحث غواړي، خو په یوه جمله کې سړی

ویلای شي چې عارف سروري د ملي امنیت ریاست له پنجشېریانو او جمیعتانو ډک کړ او د پښتنو پر ضد یې خپل ټول هغه توان، دسیسې او

توطیې وکارولې چې د ده په وس کې وې. اکثره پښتانه یې د طالبانو په نامه ونومول، ویې ټکول او د ظلم کچه دومره لوړه شوه چې نه د کابل حکومت او نه هم نړیوالې ټولنې دا ظلمونه پټولای شول. وروسته حکومت او نړیوالې ټولنې په تېره بیا امریکایانو پرېکړه وکړه چې دې ادارې ته داسې یو څوک راولي چې له دوی سره په ژبه پوه شي. د دې کار لپاره یې (امرالته صالح) چې مخکې د احمد شاه مسعود یو ژباړن گڼل کېده، په انګلیسي یې خبرې کولای شوې، په امریکا کې یې کوم کورس هم لوستی و، مناسب وګاڼه، هغه

(امرالته صالح)

د دې ادارې په راس کې راغی. د صالح د واکمنۍ پر مهال په ملي امنیت ریاست کې په ظاهري صورت کې یو څه مثبت تحولات راغلل، خو سیرت او محتوا لا هماغسې وو. یوه ورځ مې د لویې جرګې په کېږدۍ کې له امرالله صالح سره د ملي

امنیت د ترکیب په اړه اوږد بحث وکړ، ما وویل چې دا اداره ملي نه ده، تنظیمي ده، هغه وویل: دلایل راته ووايه، ما وویل: ((د ملي امنیت په لوی ریاست کې له (۲۷) مهمو ریاستونو څخه (۱۴) یې یوازې د پنجشېر او پاتې نور یې هم اکثره په تاجک قوم پورې اړوند افرادو ته حواله شوي او کوم چې پښتانه دي اکثره یې له جمعیت تنظیم سره تړلي دي، نو اوس تاسو ووايست چې دا اداره ملي ده که تنظیمي؟ که زه ستاسو پر ځای راشم او له خپلې ولسوالۍ (۱۴) ریيسان مقرر کړم او نور هم د خپل تنظیم خلک، تاسو به ماته په کومه سترګه گورئ، نو اوس زما په شمول اکثره خلک دا فکر کوي چې دا اداره یوازې د نظار شورا او جمعیت د گټو ساتندویه ده.)) امرالله صالح که څه هم وویل چې دا واقعیتونه دي، خو ویې ویل چې د سمون

لپاره یې باید کار وشي، نه دا چې مور ټول سیستم رد کړو. امرالله صالح دا هم وویل چې زما دوه مرستیالان دي، دواړه پښتانه دي، هدف یې له (انجنیر ابراهیم سپین زاده) او (ډاکتر عبدالله لغمانی) څخه و، انجنیر ابراهیم دا مهال تش کله کله د امنیت ریاست ته ورته، رول یې ډېر سمبولیک و او عبدالله لغمانی هم له تنظیمي پلوه نظار شورا او جمعیت پورې تړلی و، امرالله صالح د وخت په تېرېدو سره یو څه بدلونونه او سمونونه راوړل، خو عمومي کیفیت بدل نه شو، د ملي امنیت د ټول تشکیل تحلیل او تشریح د دې یوې لیکنې له زغمه وځي. خو دلته به هغه وروستی نتیجه چې د (انجنیر نبیل) تر ریاست وروسته او ان د اسد الله خالد تر ټیپي کېدو وروسته زموږ لاس ته راغلې، دلته وړاندې کړو، دا د ملي امنیت ریاست وروستی ترکیب دی چې له بېلا بېلو لارو زما تر قلمه رارسېدلی دی، دا ترکیب په دې ډول دی:

افسران

۵۸۹۰ پښتانه

۹۹۴۵ تاجک

سرټېري

۳۴۵۹ پښتانه

۴۶۳۰ تاجک

اجیران

۵۳۵ پښتانه

۱۸۴۰ تاجک

دا هغه تشکیل دی چې د (۱۳۹۲ل) کال د غبرگولي میاشتې تر پیله پورې ارزول شوی دی. یوازې د اسدالله خالد تر ټیپي کېدو وروسته (۷۵۰) تنه پنجشېریان د امنیت د لومړي مرستیال (جنرال حسام الدین) په وړاندیز

او د فهیم خان په منظوری نوي مقرر شوي دي. دا په داسې حال کې ده چې د امرالله صالح په شمول د پنجشېر ګروپ اکثره سیاسي اشخاص چې د سیاسي اپوزیشن اکتیونه کوي، وايي په حکومت کې د تاجکو ونډه کمه ده، کرزی او د حکومت ځینې نور غړي پر قومپالنې، سمتپالنې، ژبپالنې او ان فاشیزم تورنوي، نو که د کرزي دا ډول عملونه فاشیزم وي دې بل اړخ ته به څه نوم ورکړل شي؟ نه یوازې د ملي امنیت په ریاست کې دا حال دی، بلکې د حکومت په نورو ملکي ادارو کې هم دا حال دی. پورتنی ترکیب چې موږ د افسرانو په برخه کې ګورو، په دې کې بیا بل مشکل دا دی چې پښتانه افسران د څوکیو د اهمیت له مخې لا په بد حالت کې دي او بله خبره لا دا چې دا پښتانه افسران یو زیات شمېر یې د تنظیمي او سیاسي انتصاب له مخې په جمعیت تنظیم او یا هم د جمعیت په نورو ائتلافي تنظیمونو پورې تړلي خلک دي. په دې ډول په وروستی نتیجه کې سړی ویلای شي چې د ملي امنیت اداره په تېرو (۱۲) کلونو کې د یوه مشخص تنظیم او بیا په هغه تنظیم کې هم پر یوې مشخصې سیمې پورې تړلې اداره پاتې شوې ده.

له وخت څخه ناوړه گټه اخیستنه

په لنډ مهاله او منځمهاله اداره کې چې محمد قسیم فهیم هم د یادو ادارو د مشر لومړی مرستیال و او هم یې د دفاع د وزیر په توگه دندې سرته رسولې، په سلگونو څه چې په زرگونو ناقانونه کارونه یې تر سره کړي دي. د هغو ټولو سپړل او را اړول د یوه کتاب څه چې د کتابونو لیکل غواړي. د ده

(محمد قسیم فهیم)

د گڼو ناقانونه کارونو له جملې څخه یو کار دا و چې کله به جمهور رییس چیرته په سفر لاړ او دی به سرپرست شو، نو بناغلی (یوسف اعتبار) چې هغه مهال د ولسمشرۍ د چارو د ادارې د لوی رییس په توگه دنده سرته رسوله، هغه به ټول هغه کاغذونه، اسناد او نور مواد

چې ولسمشر کرزي به د هغو له لاسلیک او منظورولو ډډه کوله او یا به یې د (نه لاسلیک) اټکل و، اعتبار به دا اسناد ټول راټول او ترتیب کړل او دپته به منتظر و چې کله کرزی کوم هېواد ته په سفر ځي او فهیم خان د سرپرست په توگه پاتې کېږي. څرنگه چې د حکومت ټول پوستونه په ترتیب سره د شمالتلوالې او په تېره بیا د نظار شورا (پنجشېر گروپ) په لاس کې وو، نو لاندې ټولو رییسانو او اړوندو کسانو ته به یې وویل چې څه غوښتنې لری ټولې د چارو لویې ادارې ته وسپاری، په دې غوښتنو کې به اکثره د ځمکو او جايدادونو غوښتنې وې، نوی تقرر، د دولتي او عسکري رتبو ورکړه او نور

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

ډول ډول امتیازونه به په کې شامل وو، کله چې به جمهور رییس پر سفر لاړ، دا ټولې دوسیې او غوښتنې به ښاغلي یوسف اعتبار، په خپل اعتبار د فهیم خان پر مېز کېښودې، هغه به د عوامو په اصطلاح په (تې ثانیه) کې لاسلیک او ښاغلي اعتبار به په ترتیب سره خپلو مراجعو ته ابلاغ کړې، سړی پوره او کره نه شي ویلای، چې څومره ناقانونه کارونه به تر سره شوي وي، خو د یوه اټکل له مخې ویلای شو چې تر پنځوس (۵۰) زرو زیات داسې کارونه به تر سره شوي چې قانوني ممانعت یې درلود او باید نه وای تر سره شوي. شاید ځینو کسانو ته د پنځوس (۵۰) زرو ناقانونه حاتم بخشو او نورو ناوړه کارونو رقم څه مبالغه ښکاره شي، خو هغو کسان چې د حکومت له داخلي جوړښت او په هغه کې د واک له ناندوله وپس څخه خبر دي، هغوی ته کېدی شي پنځوس (۵۰) زره یو ډېر ټیټ رقم ښکاره شي. کله چې به ولسمشر بېرته

(یوسف اعتبار)

راستون شو، لومړی خو کېدی شول پر دې کارونو خبرېده نه، که خبرېده هم ځان یې ناگاره اچوه او درېیمه خبره دا چې که زړه یې غوښتل رد یې کړي، د رد عملي صلاحیت یې هم نه درلود، هغه هم هغه ډول کارونه تر سره کول چې اکثره یې د دې ټلوالې د

خوشالی سبب گرځېدل او د ځینو په اصطلاح ملي (!) حرکت یې کاوه.

د انتقالي او موقتي ادارې له اسنادو به تېر شو، یوازې د دې ډول کارونو یوه وړه بېلگه به وړاندې کړم د (ریاست محافظت و امنیت رجال برجسته دولتي) یا د غټو دولتي شخصیتونو د امنیت او ساتنې په نامه یو ریاست دی، (لسم ریاست) د ملي امنیت اړوند دی، خو د جمهوري ریاست د عالي مقام د ریاست تر چتر او اوامرو لاندې کار کوي. دا مهال (کریم خرم) د جمهوري ریاست د عالي مقام رییس دی، خو د دې بل ریاست رییس بیا د پنجشېر اوسېدونکی ښاغلی (نورالله خان) دی.

اصلاً هر نوی تقرر، انفکاک او هم رتبه ورکول چې په دې ریاست کې کپړې باید د جمهوري ریاست د عالي مقام د مشر چې دا مهال (کریم خرم) دی، له لارې تر سره شي. خو د شمالپلوالې په فکر ځینې مقرری بیا داسې دي چې لازمه نه ده کریم خرم او یا ولسمشر کرزی دې پرې خبر شي، هغه پر هماغه مستقیمه لاره تر سره کيږي، هغه لاره چې د یوسف اعتبار له لارې مستقیماً تر ((مارشاله)) غځېدلې ده، (د محافظت و امنیت رجال برجسته دولتي) رییس یې مستقیماً یا په خپله یوسف اعتبار ته او یا هم ملي امنیت ته او هغوی یې بیا ښاغلي اعتبار ته وړاندې کوي، هغه یې بیا همداسې تر ((مارشاله)) رسوي، هغه یې لاسلیکوي او په دې ډول کارونه تسلسل پیدا کوي، دلته به یو جدول د بېلگې په توګه راوړو چې (۵۳) تنه څنګه په یوه واړه ریاست کې ترفیعات کوي. د دې حکم کاپي دلته وګورئ!

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

جمهوری اسلامی افغانستان
ریاست دفتر مقام عالی ج.ا.ا.
ریاست محافظت و امنیت و رجال برجسته دولتی

جمهوری اسلامی افغانستان
ریاست امور و ارتباطات
جمهوری اسلامی افغانستان

د دفتر ریاست جمهوری
شماره: ۴۸۵
۱۳۹۲/۰۳/۲۴
مهره د وزارت وکالت، باڼه، د پلاویز د دفتر

مورخ ر ۱۳۹۲

ادامه	پېښور
<p>شماره ۱۳۳۱ ۱۳۹۲/۰۳/۲۴</p> <p>ملاحظه شوه:</p> <p>متن پیشنهاد منظور است. ریاست عمومی امنیت ملی در زمینه اجراءات نماید.</p> <p>معاون اول و سرپرست ریاست ج.ا.ا.</p> <p style="text-align: right;">۱۴۲ ۱۳۹۲/۰۳/۲۴</p>	<p>به مقام محترم عالی ریاست جمهوری افغانستان!</p> <p>محترما:</p> <p>تعداد (53) تن کارمندان مدیریت هفتم این اداره که وظایف محوله خویش را با کمال صداقت و ایمانداری کامل بدون ضیاع وقت بطور (24)ساعته اجرا نموده و از هیچ نوع سعی و تلاش در امور اجرای وظایف مربوط دریغ نورزیده اند.</p> <p>با در نظر داشت کار و بیکار شبا روزی ایشان و جهت تشویق هر چه بیشتر آنها در امر اجرای بهتر وظایف محوله احتراماً به مقام محترم عالی پیشنهاد مینمائیم تا یک رتبه بالاتر از رتبه موجوده ایشان بطور فوق العاده بدون در نظر داشت بست برای آنها که جدول شهرت شان ضمیمه پیشنهاد هذا میباشد با اصدار حکم منظور فر موده ممنون سازید.</p> <p>با اعتقاد از فرصت به تجدید احترامات فایقه میبرداریم.</p> <p style="text-align: center;">بااحترام رئیس محافظت و امنیت رجل برجسته دولتی</p>

جدول شهرت کارمندان مدیریت هفتم ریاست محافظت وامینت رجال برجسته دولتی

ردیف	شهرت		رتبه موجوده	رتبه پیش نهاد شده	ملاحظات
	اسم	ولد			
1	حبیب الله	عبدالله	دگرمن	دگروال	
2	عبدالظهور	داود	دگرمن	دگروال	
3	عبدالنعیم	عبدالقیوم	دگرمن	دگروال	
4	غلام علی	سراج الدین	دگرمن	دگروال	
5	نقیب احمد	فیض محمد	دگرمن	دگروال	
6	عبدالتمیم	عبدالمبین	دگرمن	دگروال	
7	عبدالسمع	نفیس خان	دگرمن	دگروال	
8	رضوان الله	فتح محمد	دگرمن	دگروال	
9	عبدالقدیر	عزیز احمد	دگرمن	دگروال	
10	ملانور محمد	پیر محمد	جگرمن	دگرمن	
11	عبدالقدوس	عبدالمتطلب	جگرمن	دگرمن	
12	سالار الدین	عبدال	جگرمن	دگرمن	
13	میر آغا	عیدی محمد	جگرمن	دگرمن	
14	عزیز بیگ	محمود بیگ	جگرمن	دگرمن	
15	مرزا محمد	محمدرضا	جگرمن	دگرمن	
16	عبدالماتیل	عبدالخالق	جگرمن	دگرمن	
17	شیخ عابدین	معراج الدین	جگرمن	دگرمن	
18	غوث محمد	محمد افضل	جگرمن	دگرمن	
19	سبف الدین	غلام محی الدین	جگرمن	دگرمن	
20	رحیم الدین	کرم خان	جگرمن	دگرمن	
21	نصیر احمد	صالح محمد	جگرمن	دگرمن	
22	سبز محمد	غریب محمد	جگرمن	دگرمن	
23	محمد حکیم	مرزا خان	جگرمن	دگرمن	
24	محمد فیض	عطا محمد	جگرمن	دگرمن	
25	حبیب محمود	شاه محمود	جگرمن	دگرمن	
26	حیات الله	رحمت الله	جگرمن	دگرمن	
27	نجیب الله	حبیب الرحمن	تورن	جگرمن	
28	سید ملنگ	حاجی حکیم	تورن	جگرمن	

3-2

~ 1 ~

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

جدول شهرت کارمندان مدیریت هفتم ریاست محافظت و امنیت رجال برجسته دولتی

ردیف	شهرت		رتبه موجوده	رتبه پیشنهاد شده	ملاحظات
	اسم	ولد			
29	ضیاء الحق	صفت خان	ټورن	جگرن	
30	محمد جان	محمد عمر	ټورن	جگرن	
31	نیکو خان	چگرخان	ټورن	جگرن	
32	عبدالله	مردان خان	ټورن	جگرن	
33	محمد شاه	دیرخان	ټورن	جگرن	
34	محمد ببال	غریب محمد	ټورن	جگرن	
35	محمد اسرار	غریب محمد	ټورن	جگرن	
36	احمد ضابط	صوفی خان	ټورن	جگرن	
37	میر بچه	میر احمد	ټورن	جگرن	
38	حضرت جان	محفوظ جان	ټورن	جگرن	
39	خالد	گل احمد	ټورن	جگرن	
40	شرین خان	خان شرین	ټورن	جگرن	
41	حیات الله	ملاعزیز الله	ټورن	جگرن	
42	غلام حسین	غلام الدین	ټورن	جگرن	
43	میر اکبر	میر احمد	ټورن	جگرن	
44	امیر احمد	تجمال خان	ټورن	جگرن	
45	ضیاء الله	شاه نظر	ټورن	جگرن	
46	غلام قادر	غلام صغندر	ټورن	جگرن	
47	احمد ضیا	رسول خان	ټورن	جگرن	
48	غلاب شاه	امیر جان	ټورن	جگرن	
49	مجیب الرحمن	رسول خان	ټورن	ټورن	
50	غلام	عبدالسمیع	دوهم بریدمن	لمری بریدمن	
51	سرور خان	ذین العباب الدین	دوهم بریدمن	لمری بریدمن	
52	کوهی خان	محمد غوث	دوهم بریدمن	لمری بریدمن	
53	ضیاء الرحمن	رسول خان	دوهم بریدمن	دوهم بریدمن	

قرار شرح فوق جدول هذا ترتیب و صحت است.

با احترام

معاون مدیر

په یوه واړه ریاست کې چې دا حال دی، څه فکر کوئ د دولت په نورو وړو او لویو مهمو ادارو کې به څه حال وي؟ دا مشت نمونه یې خروار دی.
دې لېست ته چې تاسو گورئ، دا اکثره په یوې سیمې او یوې سیاسي

ډلې پورې اړوند خلک دي، په همدې خاطر دوی نه دي غوښتي چې سیمه او ځای ورسره ولیکي. ښاغلي یوسف اعتبار داسې په سوونو ډله ییزې رتبې او مقرري منظورې کړي دي. د دولتي ځمکو وېش، په بهرنیو هېوادونو کې د افغانستان په سفارتونو کې مقرري او په سلگونو ډوله نورې ټاکنې په دې لړۍ کې شاملې دي. دا لړۍ اوس هم ښه په درز کې روانه ده، خدای خبر چې د کرزی صیب د قانوني واکمنۍ تر پایه به څومره ناقانونه کارونه او گومارنې پر دې ولس تحمیل شي.

نه یوازې فهیم خان په زرگونو ناقانونه کارونه کړي، بلکې د هغوی ټولو ملگرو پر خپل وخت او پر خپل ځای داسې کارونه تر سره کړي، چې قانون ورته اجازه نه ورکوي. سیمه پالنه، ژبپالنه، قومپالنه او تنظیمپالنه د دې ډول کارونو څرگندې بېلگې دي. دلته به د ښاغلي (بسم الله خان محمدي) سمپالنې ته هم لږ تم شو، کله چې دی د کورنیو چارو وزیر شو، نو دلته ده د اسلامي جمعیت د غړو او د پنجشېر درې د اوسېدونکو پر پخواني شمېر سربېره دا شمېر نور هم زیات کړ، دې لاندې جدول ته وگورئ او بیا نور خپله قضاوت وکړئ:

د یادونې وړ ده چې دا لېست د بسم الله خان د واکمنۍ پر مهال د ځینو کسانو له خوا ملي شورا ته هم د کتنې لپاره وړاندې شوی و، ځینو وکیلانو پرې اعتراض هم وکړ، خو زور یې ونه رسېد.

په کورنیو چارو وزارت کې د ښاغلي بسم الله خان د واکمنۍ پر مهال د سیمه ییز تقرر یو انځور							
ردیف	اسم	رتبه	وظیفه	سکونت	موقف سیاسي	در زمان کی مقرر شده	ملاحظات
۱	بسم الله خان	ستر جنرال	وزیر داخله	پنجشیر	جمعیت اسلامي		
۲	عبدالرحمن	ډگر جنرال	معین امنیتي	کابل	جمعیت اسلامي	بسم الله خان	
۳	بازمحمد احمدی	ډگر جنرال	معین مواد مخدر	بدخشان	جمعیت اسلامي	بسم الله خان	
۴	مسعود راغب	تورنجنرال	ریس ع تفتیش	پروان	جمعیت اسلامي	بسم الله خان	
۵	عبدالرحیم شجاع	تورنجنرال	رییس ع حقوق	پنجشیر	جمعیت اسلامي	بسم الله خان	

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

۶	همایون عینی	جنرال	ریس ۱۱۹	پنجشیر	جمعیت اسلامی	
۷	عبدالقدوس امید	جنرال	ق زون نمبر ۱	پنجشیر	جمعیت اسلامی	
۸	ملاصبور	تورنجنرال	ق بدخشان	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۹	معروف	جنرال	ق قرارگاه وزارت	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۱۰	شاعلم	جنرال	معاون ریاست ع استخبارات	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان قبلاً در امنیّت دوسیه داشت
۱۱	اکرام	جنرال	ق قطعه محافظت قضات	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۱۲	نجیب الله قانونی	جنرال	معاون ریاست ع دفتر	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۱۳	دادالله	جنرال	معاون ریاست ع امور پولیس	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۱۴	محمدصاف	جنرال	مدیر ع حقوق کابل	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۱۵	سیف الدین وفا	جنرال	مدیر ع حقوق کابل	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۱۶	مبین قره بیگ	جنرال	معاون ریاست تعمیرات	پنجشیر	جمعیت اسلامی	
۱۷	عظیم قره بیگ	جنرال	معاون ریاست ترافیک	پنجشیر	جمعیت اسلامی	
۱۸	خلیل دستیار	جنرال	ریس تحقیقات زون ۲۰۲	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۱۹	حبیب الرحمن	جنرال	ریس تحقیقات زون ۲۰۲	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۲۰	عبدالروف تاج	جنرال	امر امنیت بلخ	پنجشیر	جمعیت اسلامی	
۲۱	عبدالحمید	جنرال	سرپرست ریاست تعمیرات	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان

۲۲	محمدناصر حیدری	سمونوال (ډگروال)	مدیر تحلیل و ارزیابی معینیت	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان
۲۳	صبر الدین	سمونوال	مدیر استخبارات وزارت	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان
۲۴	محمد اکبر	سمونوال	مدیر تعقیب وزارت داخله	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان
۲۵	عبدالحکیم خیرخوا	سمونوال	مدیر کنترول زون نمبر ۳ کابل	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	
۲۶	غلام غوث	سمونوال	مدیر پالیسی معینیت پالیسی	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان
۲۷	عبدالستار	سمونوال	مدیر تعقیب و چسپو کابل	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان
۲۸	صابر	سمونوال	ق کندک کمر بند کابل	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	
۲۹	ویس تاج	څارمن	امر حوزه دهم کابل	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان
۳۰	خالد تاج	سمونوال	مدیر استخبارات پنجشیر	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان
۳۱	عبدالرحیم	سمونوال	مدیر ترویزم هرات	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان
۳۲	لطف الهادی	سمونوال	مدیر استخبارات هرات	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان
۳۳	قدم شاه	سمونوال	ق کندک ۲ لوی ۱ نظم عامه	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	
۳۴	غلام دستگیر	لومړی څارن	مدیر جنایی حوزه ۲ کابل	پنجشیر	جمعیۃ اسلامی	بسم الله خان

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

۳۵	عبدالرحیم	سمونمل	امر کنترول حوزه ۱ کابل	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۳۶	ذین العابدین	سمونوال	ق کنډک ۵ لوی ۳ نظم عامه	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۳۷	اغا شیرین	سمونوال	معاون اداری حوزه چهارم کابل	پنجشیر	جمعیت اسلامی	
۳۸	عزیز غیرت	جنرال	ق امنیه جوزجان	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۳۹	عارف امین زاده	سمونوال	معاون اداری حوزه دهم	پنجشیر		
۴۰	الیاس	لومړی څارن	امر کشف حوزه اول کابل	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۴۱	محمدوزیر	لومړی څارن	امر کشف حوزه یازدهم کابل	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۴۲	عبداللہ	څارمن	امر کشف حوزه شانزدهم کابل	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۴۳	سیف الدین	سمونیار	امر جنایی میریچه کوټ	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۴۴	فضل الدین عیار	وګر جنرال	قوماندان زون ۲۰۲ شمشاد	پروان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۴۵	محمد ابوب سالنگی	وګر جنرال	قوماندان زون ۱۰۱ کابل	پروان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۴۶	زمری	جنرال	ریس عمومی نظم عامه	پروان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۴۷	شیراحمد ملدانی	جنرال	قوماندان امنیه ولایت پروان	هرات	جمعیت اسلامی	بسم الله خان

۴۸	خلیل اندرابی	جنرال	قوماندان امنیه سمنگان	بغلان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۴۹	سیدمحمد	جنرال	قوماندان امنیه فراه	بغلان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۵۰	داکتر وکیل	تورنجنرال	ریس ع پیژنتون	شمالی	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۵۱	جمعه عدیل	جنرال	ق میدان هوایی کابل	هرات	جمعیت اسلامی	
۵۲	سیدامان سادات	تورنجنرال	معاون اداری قوای سرحدی	بدخشان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۵۳	سمع الله قطره	تورنجنرال	قوماندان امنیه کندوز	بدخشان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۵۴	فاروق حساس	جنرال	امر حوزه چهارم کابل	کاپیسا	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۵۵	محمدایاز	جنرال	امر حوزه هفدهم کابل	شمالی	جمعیت اسلامی	
۵۶	مشتاق	جنرال	امر حوزه پنجم کابل	پغمان	جمعیت اسلامی	
۵۷	غلامحی الدین	سمونوال	قوماندان لوی ۲ نظم عامه	پروان	جمعیت اسلامی	
۵۸	فیض الرحمن سیدخیل	سمونوال	امر امنیت ولایت پروان	پروان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۵۹	حاجي محمد	سمونوال	مدیر جنایی ولایت پروان	پروان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۶۰	حفيظ الله	سمونوال	معاون اداری حوزه نهم کابل	پروان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۶۱	سیدخیل	جنرال	قوماندان قوای سرحدی شمال	پروان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

۶۲	سجده	سمونوال	مدیر جایی حوزه پنجم کابل	پروان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۶۳	عبدالستار	سمونوال	مدیر جایی حوزه پانزدهم کابل	پروان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۶۴	امان الله	سمونوال	امر حوزه پانزدهم کابل	بدخشان	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۶۵	عبدالعزيز	لومړی څارن	امر کشف حوزه پانزدهم	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان
۶۶	واحد شریفی	جنرال	معاون نظم عامه	پنجشیر	جمعیت اسلامی	بسم الله خان

دا لېست د هغو نورو لسگونو او سلگونو لېستونو او مقرريو یوه بېلگه ده چې د وزارت له چاپېریاله بهر وتي دي. پوره باور دی چې په ټولو هغو ادارو کې چې په راس کې یې د اسلامي جمعیت پلویان او غړي وو، حالات په همدې ډول وو. دا لېست یې د یو ټولیز انځور په توګه ګڼل کېدی شي.

دیارلسم خپرکی

د ولسمشر کرزي وزیران

لکه څنګه چې د ولسمشر کرزي د دربار او نظام په بېلابېلو برخو کې رنګارنګ کرکټرونه موجود وو، دغسې یې د کابینې غړي یا وزیران هم رنګارنګ وو. تنظیمي افراد په کې وو، مسلکي هغه په کې وو، د قومي ونډې له امله مستحق (!) ګڼل شوي افراد په کې وو، د روحاني یا جهادي قشر استازي په کې هم ځلېدل، کين اړخي، بني اړخي او نا اړخي ټولو په کې خپله خپله ونډه لرله. سره له دې چې د کرزي کابینه د بېلابېلو مصلحتونو او نژاکتونو له امتزاج څخه رغېدلې وه، خو څرنګه چې اساسي قانون ورته لوړې زده کړې قید کړې وې، نو ځکه خو ټول مجبور وو، تر باور رابې اخیستلو وړاندې خپل حقيقي او ناحقيقي تحصيلي اسناد جوړ او ولسي جرګې ته یې وړاندې کړي. که سړی په مجموعي ډول د کرزي صیب د (۱۴) کلني واکمنۍ د حکومت ټولو غړو ته نظر کوي، نو تر ده وړاندې ان تر (۱۳۵۷ لمريز) کال پورې د ده هره کابینه تر هغو نورو مسلکي برېښي، د دې لپاره چې د کرزي د نظام د څو کابینو د غړو په باب ښه قضاوت وکولای شو، ښه به وي چې هر یو دلته له لنډې تبصرې سره په لنډه توګه در وپېژنو.

مرستيالان: مرستيالان چې په خپله د حکومت یا کابینې غړي ګڼل کېږي او د ولسمشر په غیاب کې د کابینې چارې پرمخ وړي، په دولت او حکومت کې مهم نقش لري. کرزي په تېره (۱۴) کلنه دوره کې په مجموعي ډول (۸) تنه مرستيالان درلودلي دي. په مؤقته دوره کې ورته، محمد قسیم فهیم، حاجي محمد محقق، سیما سمر او هدايت امين ارسال د مرستيالانو په

توگه غوره شوي وو، خپله کرزي يې په ټاکنه کې کوم رول نه درلود. په انتقالې دوره کې يې بيا هم محمدمقسیم فهيم، کریم خليلي او نعمت الله شهبانې د مرستیالانو په توگه غوره شول، حاجي قدیر يې هم مرستیال، هم د ټولگټو وزير او هم د ننگرهار د والي په توگه غوره شو. په لومړۍ انتخاباتي دوره کې يې احمدضیا مسعود او کریم خليلي د مرستیالانو په توگه منتخب شول او په دویمه انتخاباتي دوره کې د احمدضیا مسعود ځای فهيم خان ونيو او خليلي بېرته پر خپل ځای پاتې شو. د فهيم خان تر مړينې وروسته یونس قانوني د لومړي مرستیال په توگه غوره شو او څو میاشتې يې دا دنده پرمخ یوړه.

په مرستیالانو کې فهيم خان تر ټولو زیات د واک و ځواک څښتن و، ان د ولسمشر د نظریاتو او اوامرو د ویتو صلاحیت يې هم درلود، احمدضیا مسعود او کریم خليلي بیا د ولسمشر تر سیوري لاندې وو، د دواړو واک و ځواک سره تقریباً مساوي غوندې وو، خو څرنگه چې نظام شورا په حکومت کې زیات واک درلود، نو ځکه خو د احمدضیا مسعود، سیاسي او پوځي ملاتړ تر کریم خليلي یو څه زیات و. د دې دواړو اشخاصو او یا ډلو قوت په مرغونډو یا تلینغونډو کې څرگندېده. د احمد شاه مسعود تلین چې په څومره شاندارو حکومتي مراسمو نمانځل کېده، نو د عبدالعلي مزاری بیا په هغه کچه نه و او زیاتره د هزاره توکمو د راټولېدو په بڼه خلاصه کېده.

د مرستیالانو د واک و ځواک د ورته والي او توپيرونو په باب نورې خبرې هم کېدی شي، خو دلته نه غواړم دا بحث ډېر اوږد کړم، څرنگه چې پر مرستیالانو باندې په جلا جلا ډول بحث شوی، نو دلته لازمه نه بولم ځينې خبرې بیا تکرار کړم، لوستونکي کولای شي، همغه بحثونه له نظره تېر کړي، دلته غواړم د ولسمشر کرزي د وزیرانو پېژندنې او د هغو د کرکټرونو څرنگوالي ته یو څه تم شم:

د ولسمشر کرزي وزیران

لکه څنګه چې مې د کرزي صیب د دربار د رنگارنگیو په باب څو ځله یادونه وکړه. وزیران یې هم همداسې درواخله، د هېواد له بېلابېلو برخو، بېلابېلو نظریو او سلیقو څخه یې چاڼ کړي وو. دلته په لنډیز سره هر یو درپېژنو:

۱- ستر جنرال رحیم وردګ: رحیم وردګ په میدان وردګو ولایت کې زېږېدلی، تر دې دمه یې تر شپږو لسيزو زیات عمر خوړلی، د کابل له حربي پوهنتون څخه فارغ شوی، وروسته بیا د لوړو زده کړو لپاره امریکا او مصر ته تللی او هلته یې پوځي زده کړې تر سره کړي دي. ستر جنرال

(جنرال عبدالرحیم وردګ)

عبدالرحیم وردګ د کاناډا له حربي پوهنتون څخه په نظامي علومو کې افتخاري دوکتورا ترلاسه کړې ده. رحیم وردګ د جهاد په کلونو کې د ملي محاذ په تنظیم پورې تړلی و او د روسانو خلاف یې په ډېرو سختو

جنگونو کې برخه اخیستې، څو ځله ټپي شوی او دوه ځله له ناوړه بریدونو څخه ژوندی وتلی دی. تر (۲۰۰۴م) کال یانې د جمهوري ریاست تر ټاکنو وروسته کله چې حامدکرزي د ولسمشر په توګه لوړه وکړه، نو تر هغه وروسته یې جنرال رحیم وردګ د ملي دفاع د وزیر په توګه وټاکه. تر هغه دمخه د یاد وزارت مرستیال و. ده د (۲۰۱۲م) کال تر سپتمبر میاشتې پورې د دفاع

وزارت د وزیر په توګه خپلې دندې ته دوام ورکړ او بیا د ولسي جرګې له خوا ناباوره شو. ولسمشر کرزي دی بېرته د دفاع وزارت د سرپرست په توګه وټاکه، خو ده دا دنده قبوله نه کړه او یوازې په امنیتي چارو کې د کرزي د مشاور په توګه پاتې شو.

رحیم وردګ په دفاع وزارت کې د خپل کار په څو کلنه دوره کې ځینې مثبت بدلونونه راوړل، د پوځ لپاره یې نظامي ستراتیژي جوړه کړه، ریفورم یې تر یوه حده عملي کړ او نړیوالې مرستې یې راجلب کړې، په نړیوالو غونډو کې یې د افغانستان او پوځ په استازۍ ګډون وکړ او د پوځ د یوه مسلکي افسر په توګه یې خپل رول تر یوه حده په ښه ډول تر سره کړ. رحیم وردګ د نرم طبیعت خاوند و، د ده نرم طبیعت په یاد وزارت کې د دې سبب شو چې نور تنظیمي عناصر ورڅخه ناسمه ګټه پورته کړي او د ده قانوني واک هم تر پوښتنې لاندې راوړي. په دفاع وزارت کې تر ده د اسلامي جمعیت د افرادو واک په ټولیز ډول زیات و، چې دا مهال یې د لوی درستیز (بسم الله محمدي) له خوا لارښوونه کېدله.

رحیم وردګ د خپلې دندې د تصدی پر مهال پر دې بریالی نه شو چې په دفاع وزارت کې تنظیمي مکروب له منځه یوسي او د ((جهاد)) او ((مقاومت)) له شعارونو او تاثیراتو پرته یوې بشپړې مسلکي اردو ته لاره اواره کړي.

په دفاع وزارت کې ونډه د قومي وېش له امله ورکول کېده، چې ویل کېږي د بن کنفرانس توصیه وه، د دې وېش له مخې په سلو کې (۴۵) سلنه پښتنو، (۳۵) تاجکو او پاتې نورو قومونو ته ځانګړې شوې وه. خو پښتانه هېڅکله هم دې سلنې (حد) ته ونه رسېدل او تاجک په کې هېڅکله هم په مهمو پوستونو کې تر (۷۰) سلنې راکښته نه شول. دا کار هغه مهال هم روان و چې لوی درستیز هم د رحیم وردګ ملګری (ستر جنرال شېرمحمد کریمي) و. دفاع وزارت ته په لومړیو کې د افرادو جلب او جذب د لیاقت پر اساس نه

و؛ د ((جهاد)) او ((مقاومت)) پر بنسټ و. یادو مقاومتونو ځانگړې نومرې لرلې، که چا به په ازموینه کې هېڅ نومرې نه شوې اخیستلای، خو چې د دې دوو نومونو (جهاد) او (مقاومت) تصدیق یې درلود، نو د بریالیتوب لپاره یې پوره و.

د وخت په تېرېدو سره پوځ د ملیتوب پرځای تنظیمي بڼه ونيوه، یوازې نوم یې ملي پاتې شو، د پوځ په موټرونو د جمعیت تنظیم د قومندان (احمدشاه مسعود) عکسونو نصب د دې ښکارندويي کوله چې پوځ لا هم د اسلامي جمعیت تر کنترول لاندې دی. ان لوی درستیز (شېرمحمد کریمي) له ژوندون ټلوېزیون سره په یوه ځانگړې مرکه کې د دې حالت سپیناوی ونه کړای شو او له دې ځوابه عاجز پاتې شو.

په یاد وزارت کې د لسگونو ملیونو ډالرو مالي فساد خبرې څو ځله پورته شوې، داسې قراردادونه هم وو چې تر (۴۰۰) ملیونه ډالرو پورې فساد په کې شوی و، د فساد لړۍ ټولو ته څرگنده وه.

په خپله د رحیم وردگ پر یوه زوی هم د فساد تورونه وو، چې ویل کېږي، د یاد وزارت غټ قراردادونه ورسره وو. خو اصلي مالي فساد په تنظیمي عناصرو پورې تړلی و چې د رحیم وردگ زور پرې هم نه رسېده او د دفاع وزارت اصلي واک و ځواک ورسره و. دوی د دفاع وزارت په قراردادونو کې دومره مالي فساد کړی و چې په سوونو ملیونو ډالرو ته رسېده، خو بیا هم تر پایه داسې څوک پیدا نه شول چې د دوی د فساد مخه ونیسی. خپله رحیم وردگ له سیاسي او اداري پلوه د دې ډول فساد او ځینو تنظیمي مقرریو پر وړاندې بېوسه و. ولسمشر کرزي یې هم په دې برخه کې ملاتړ نه کاوه. یوه ورځ زه (یون) له خپل دفتره (امنیت شورا دفتر) څخه پر راوتو وم، ستر جنرال رحیم وردگ ارگ ته داخلېده، په دروازه کې راسره مخامخ شو، ما چې ورسره څو واړه دمخه په دفاع وزارت کې د پورتنیو یادو مشکلاتو په باب خبرې کړې وې، نو دا ځل ده ودرولم، راته یې وویل: ((ما باندې ځینو خلکو نیوکې کړې دي، خو حقیقت داسې نه دی، واقعیت دا دی چې رییس صاحب (کرزی صیب) زما ملاتړ نه کوي، زه چې د تقرر لپاره کوم لېست برابر کړم، رییس صیب ته یې

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

یوسم، هغه یې نه امضا کوي، خو بسم الله خان چې کوم لېست ورته راوړي هغه سم لاسي امضا کوي او له ما څخه پوښتنه هم نه کوي، په جلسو کې هم له هغه څخه هره مسله پوښتي، نو ټول مشکل په رییس صیب کې دی. تاسو او که ستاسو مېرمن وکیله صیب (ارین یون) ولسمشر ته ووايي چې دفاع وزارت کې باید ټول مسایل زما له طریقه تېر شي، نه د بل چا له خوا، نو چې داسې وي، زه هلته هېڅ نه شم کولای. تاسو ته مې ځکه وویل چې ستاسې خبرې پر رییس صیب تاثیر کوي.) ما ورته وویل، زموږ خبرې به پرې څه تاثیر ولري، زه خو دلته عادي مامور یم، جنرال وردگ وویل: «نه! زه پوهېږم چې تاسې او وکیلې صاحبې ته زیات احترام لري او تاسو ورته د مامور په توگه نه ښکاري، نو که تاسې ورسره دا خبرې مطرح کړئ، زه هلته ډېرې ستونزې حلولاى شم. اوس چې زه د هر ناقانوني کار مخه ونیسم، هغوی یې بېرته په همدغه (ولسمشر) باندې خلاصوي، نو ماته څه پاتې کېږي؟».

د جنرال صیب وردگ زړه ډک و، خو موږ هېڅ نه شو کولای، یوه ورځ مې له ولسمشر سره د یوه ځانگړي ملاقات په ترڅ کې له جنرال رحیم وردگ څخه د ملاتړ خبره ورته وریاده کړه. ولسمشر وویل: ((اڅ ورمېر دې د ده مات شي، دی مې د څه لپاره هلته لېږلی دی؟ دی مې د دې لپاره هلته ولېږه، چې هلته قومي توازن برابر کړي، هر څه دې نورو سره دي، خو دی دې خدای خوار کړي، هېڅ یې ونه کړل.)) هر علت، دلیل او مجبوریت چې و، دفاع وزارت د فساد، سیاسي او قومي ناانډولۍ پر یوې سرچینې بدل شو. خپله رحیم وردگ اساساً یو ملي سړی دی، ملي او اسلامي افکار لري، د هېواد او منطقي په کچه یو مسلکي صاحب منصب دی، یوې مطرح علمي کورنۍ کې زېږېدلی، اکثریت پښتنو ته منسوب دی، لاسونه یې د خلکو په وینو سره نه دي، د نیمگړتیاوو په انډول یې بریاوې او ښېگڼې زیاتې دي، خو ده له خپلو ټولو دې لوړتیاوو څخه په دفاع وزارت کې د نیمگړتیاوو د له منځه وړلو لپاره غوڅه او اساسي گټه پورته نه کړه.

۲- ستر جنرال بسم الله خان محمدي: بسم الله خان پر (۱۹۵۸م)

کال په پنجشېر دره کې زېږېدلی دی، تر (۱۹۷۹م) کال پورې یې خپلې لومړنۍ او ثانوي زده کړې بشپړې کړې او بیا د مجاهدینو له لیکو سره یو

ځای شو، نورې لوړې زده کړې ترې پاتې شوې. کله چې بسم الله خان محمدي د کورنیو چارو د وزیر په توګه ټاکل کېده او تر هغه وړاندې یې د ملي دفاع وزارت د لوی درستیز په توګه دنده اجراکوله، نو دی د لوړو زده کړو د یو سند په لټه کې شو، دا ځکه چې

د اساسي قانون له مخې هر وزیر باید لوړې زده کړې ولري، نو دا مهال یې د اسلامي جمعیت له (حربي پوهنتون) څخه ځان ته جعلی دپلوم جوړ کړ، هغه هم په داسې حال کې چې دی پر (۱۹۸۲م) کال د جمعیت په حربي پوهنتون کې شامل او پر (۱۹۸۳م) کال ترې فارغ ښودل شوی دی. څرنگه چې بسم الله خان محمدي په خپله د جمعیت تنظیم غړی و، نو د یاد تنظیم له نارسمي پوهنتون څخه د سند جوړول ورته کوم سخت کار نه و او هغه هم پر داسې مهال چې دی د کرزي د حکومت یو ډېر لوړ پوړی پوځي چارواکی و او د حکومت زیاته برخه هم د جمعیت تنظیم په لاس کې وه، نو د داسې جعلی اسنادو جوړول او بیا پر ولسي جرګې باندې د اصلي اسنادو په توګه د هغو قبلول دې ډول خلکو ته کوم سخت کار نه و، دوی په دې ډول کارونو کې پوره تجربه لرله او په زرګونو دا ډول جعلی کارونه یې تر سره کړي دي، خو بیا هم حق حق دی او باطل باطل. کله چې بسم الله خان محمدي ولسي جرګې ته د کورنیو چارو د نومانند وزیر په توګه معرفي شو، نو د وکیلانو له منځه د کابل د خلکو وکیل (رمضان بشردوست) یې پر تحصیلي اسنادو اعتراض وکړ او ویې ویل چې د ده اسناد جعلی دي، بشردوست ته چا

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

وخت نه ورکاوه، خو په ډېر تکلیف یې د یو دوو جملو ویلو وخت واخیست؛ بشردوست وویل: ((زه له بسم الله خان محمدي څخه فقط یوه پوښتنه کوم، ماته دې نه خپل پوهنتون بسني، نه دپلوم او نه هم معلم، فقط ماته دې خپل

(ډاکتر رمضان بشر دوست)

یو بل همصنفي وښيي چې هغه ووایي هغه مهال زه د بسم الله خان همصنفي وم...)) د بشردوست په دې خبرې ټولو وخنډل. د بشردوست خبره که هر څه وه، خو خورا له واقعیت څخه ډکه وه، دا چې ویل کېږي د زورور اوبه پر پېچومي خبرې، بسم الله خان هم د خپل سیاسي او پوځي زور په برکت د کورنیو چارو د وزیر په توګه منتخب شو. بسم الله خان محمدي د ډاکتر نجیب الله د حکومت تر سقوط

وړاندې د کابل په شمال کې د نظار شورا د پوځي ډلګیو قومندان و، کله چې طالبانو د جمعیت تنظیم له کابله پسې واخیست او د کابل په شمال کې سخت جنګونه ونښتل، نو بسم الله خان محمدي یوځل بیا د احمدشاه مسعود له خوا د همدې سیمې د یاد تنظیم د پوځي ټولګیو د قومندان په توګه وټاکل شو. د طالبانو د نظام تر ړنګېدو وروسته بسم الله خان د موقت حکومت پر مهال د کابل د پوځي ګارنېزون د قومندان او د دفاع وزارت د مرستیال یانې د فهیم خان د مرستیال په توګه منتصب شو. پر (۲۰۰۳م) کال د ملي دفاع وزارت د لوی درستیز په توګه وټاکل شو، پر (۲۰۱۰م) کال د کورنیو چارو د وزیر په توګه منتخب شو. وروسته د ولسي جرګې له خوا ناباوره شو، خو ولسمشر کرزي د نظار شورا د سیاسي او نظامي فشارونو له امله بېرته د یاد وزارت د سرپرست په توګه پرېښود او بیا یې د دفاع وزیر په توګه

نوماند کړ. بسم الله خان دا ځل د ټول زور او امکاناتو په کارولو سره په دې بریالی شو چې د ولسي جرگې باور رایه تر لاسه کړي. بسم الله خان د باور رایه وگټله، خو ولسي جرگې خپل باور په ولس کې ځکه له لاسه ورکړ چې څو موده وړاندې همدې جرگې دی د کم کاری له امله ناباوره کړی و. بسم الله خان بیا د کرزي د حاکمیت تر پایه پر یاد پوست پاتې شو. که د بسم الله خان سیاسي لیدلوری، سمټي، ژبني او قومي تمایلات یوې خواته پرېږدو، نو د یوه فرد په توگه دی ډېر زړور، کاریگر، باجرته، ټولنیز او کاري شخص دی، که د تنظیمي فکر پرځای یې ملي فکر پاللی وای، نو د هېواد لپاره د ډېرو لوړو خدمتونو جوگه کېدلای شو.

۳- تاج محمد وردگ: په انتقالی اداره کې تر ټولو کمزوری وزیر (تاج محمد وردگ) و، چې هم یې عمر خوړلی و، هم له سیاسي او قومي پلوه له خپل اصله جلا شوی و او ټولنیز بېز یې هم له لاسه ورکړی و. تاج محمد وردگ نږدې اویا کلن و چې د کورنیو چارو د وزیر په توگه د نظار شورا له

(تاج محمد وردگ)

خوا په دې نیت پر دې څوکی وگومارل شو چې د باکفایته پښتون مخه پرې ونیسي. څرنگه چې ټاکل شوې وه، کورنیو چارو وزارت ته داخل یو پښتون د وزیر په توگه غوره شي، نو دوی په دې خاطر چې د داسې پښتون مخه ونیسي چې یا مستقل وي، یا باکفایته وي، یا قومي

بېز ولري او یا سیاسي شعور ولري، د هغه مخه په دې تش په نامه پښتانه ډب کړي. د بېړنۍ لویې جرگې پر وروستی ورځ تر وروستیو شېبو پورې طمعه او هیله وه چې (حاجي قدیر) د دې پوست لپاره غوره شي، هغه سره ژمنه هم شوې وه، خو وروستیو شېبو کې د نظار شورا د فشار له امله تاج محمد وردگ

د کورنیو چارو د وزیر په توګه اعلان شو، دې کار حاجي قدیر او نور ګډونوال ټول هک پک حیران کړل.

تاج محمد وردګ پر (۱۳۴۲ل) کال یانې زما (یون) تر زېږېدو نږدې څلور کاله وړاندې د افغانستان د لومړي وزیر د دفتر رییس شو، د یوه وخت لپاره د هرات ولایت د غوریانو ولسوالۍ د ولسوال په توګه وټاکل شو، د دوو کلونو لپاره یې د بدخشان ولایت د مرستیال والي په توګه دنده اجرا کړه. تاج وردګ له (۱۳۴۴ل) کال څخه تر (۱۳۵۱ل) کال پورې د کورنیو چارو وزارت د پلټنو د لوی ریاست د رییس په توګه پاتې شو، یو کال یې د نعمان د والي په توګه دنده اجرا کړې ده. کله چې تاج محمد وردګ د بېړنۍ لویې جرګې په وروستیو شېبو کې د کورنیو چارو د وزیر په توګه اعلان شو، نو څرنگه چې زه (یون) د بېړنۍ لویې جرګې لومړی منشي وم، نو پر ما دا اعلان ښه ونه لګېد، ژر مې سټېچ پرېښود او همدا مهال مې له (بي بي سي) راډیو سره په دې اړه یوه ځانګړې مرکه وکړه او تاج محمد وردګ مې د دې مقام لپاره د هغه د عمر د زیاتوالي او اداري کفایت د نشتوالي له امله مناسب ونه ګاڼه، زه بیا جلال اباد ته لاړم، تاج محمد وردګ زما مرکه اورېدلې وه، هغه یې ډېر په غوصه کړی و، ماته یې یو اخطارګی هم راولېږه او دا یې هم وویل چې ما د نعمان د والي په توګه هم دنده اجرا کړې، ما وردګ صاحب ته غوڅ ځواب ورکړ او ورته مې وویل څه چې دې له واکه کېږي، صرفه مه کوه. تاج محمد وردګ د (۱۳۵۷ل) کال د ثور تر پېښې وروسته د وخت حکومت له خوا نیول شوی او دوه کاله یې زندان هم ګاللی دی. تر زندان وروسته د مجاهدینو له لیکو سره یوځای شوی دی.

د تاج محمد وردګ په باب دا هم ویل کېږي چې له ډېر پخوا څخه یې له پښتون ضد او ملت ضد سیاسي جریانونو او اشخاصو سره اړیکې درلودل. تاج محمد وردګ پر (۱۳۸۰ل) کال د پکتیا د والي په توګه هم پاتې شوی دی. د عمر وروستي کلونه یې له ډېرو کړاوونو سره مل وو. پخوانیو

سیاسي ملاتړو یې له ملاتړ څخه لاس واخیست او تاج محمد وردگ یوازې او گونبه پاتې شو.

۴- علي احمد جلالي: علي احمد جلالي پر (۱۳۲۳ل) کال په غزني ولایت کې زېږېدلی دی. د کابل له حربي پوهنتون څخه فارغ شوی، وروسته د نورو زده کړو لپاره امریکا ته تللی او د امریکا له پوځي پوهنځي څخه یې د کورنۍ دفاع په برخه کې تر لیسانس پورته دپلوم ترلاسه کړی دی. وروسته یې د برېتانيا په یوه نظامي پوهنځي کې لوړې زده کړې وکړې او پر (۱۳۷۵ل) کال یې د امریکا پوځي پوهنځي کې ((د امریکا نړیوال سیاست)) تر عنوان لاندې د خپلې دوکتورا تېزس دفاع وکړه.

(علي احمد جلالي)

جلالي د ډاکټر نجيب الله حکومت تر ړنگېدو وروسته حکومت کې د دفاع وزارت په بېلابېلو پوستونو او همدارنگه د دپلوماسۍ په څانگه او کورنيو چارو وزارت کې د استاد په توگه دنده اجرا کړې ده. جلالي پر افغانستان باندې د شوروي لښکرو تر يرغل وروسته پر (۱۳۶۰ل) کال پاکستان ته کډوال شوی او د مجاهدينو د يوه سلاکار په توگه يې کار کړی دی. پر (۱۳۶۰ل) کال په

(امريکا غږ) راډيو کې د يو خبريال په توگه مقرر شو، وروسته بيا د همدې راډيو د پښتو او دري برخې د ريس په توگه انتخاب شو، د طالبانو د نظام تر ړنگېدو وروسته بېرته افغانستان ته راغی او دلته د کورنيو چارو د وزير په توگه غوره شو. له (۱۳۸۲ل) څخه تر (۱۳۸۳ل) پورې يې د کورنيو چارو د وزير په توگه دنده اجرا کړه، وروسته يې له دې دندې استعفی وکړه او بېرته بيا امریکا ته لاړ.

علي احمد جلالی یو لوی نظامی عالم او ښه لیکوال دی. پر پښتو او دري سرېره پر انگلیسي، فرانسوي او الماني ژبو هم پوهېږي، عربي څخه هم علمي گټه پورته کولای شي. یو ډېر ژور عالم دی او ډېر اوږد لرلید لري.

د علي احمد جلالی دې ژورې مطالعې او د اینده لرلید دی په عملي ژوندانه کې ډېر بې زړه کړی دی. د انتقالی دورې په بهیر کې چې دی د کرزي د حکومت د کورنیو چارو وزیر و، نو هغه سره یې یو څه خوابدي رامنځته شوه. دا مهال زه له جلال اباده کابل ته راغلم، له ولسمشر کرزي سره مې ځانگړې ملاقات و، د جلالی صیب د استغی له گونگسي څخه خبر شوی وم، اندېښنه مې وه، له کرزي صیب سره مې دا خبره شریکه کړه، هغه ته مې وویل که جلالی صیب پخلا شي، نو ډېر به ښه وي، پوه سړی دی، د دې مملکت یو کادر دی، یوه جرگه که ورولېږې ښه به شي، هغه وویل: ((خدای دې دی خوار کړي زه ورته وزارت ورکوم، دی له خپل پاسپورت او تابعیت څخه نه تېرېږي...)) کرزي صیب وویل لاړ شه ته په کې جرگه شه، که بل څوک هم ځان سره بیایې بویې څه! ما ویل هسې نه چې زه په کې جرگه شم او بیا هغه څه غوښتنه ولري او زه ورسره ژمنه وکړم او بیا تاته هم لاسرسی ونه لرم او تاسو یې هم ونه منئ، نو بیا دا جرگه څه مانا؟ ښه به وي چې مشران ورته لاړ شي، کرزي صیب بیا وویل نه ته خپله ورشه قناعت ورکړه چې استغی ور نه کړي او مملکت پرې نه ږدي. خو په دې کې مې خبره په دې غوټه کړه چې که زه ورته ووايم تاسو سره یوځل په جلا ډول وگوري، نور تاسې خپل منځ کې سره جوړ شئ! رییس صیب وویل بس بېخي سمه ده. له دفتره چې راووتلم، نو راساً مې (لطف الله مشعل) ته زنگ وواوه چې جلالی صیب سره ضروري خبرې لرم، ځانگړی او عاجل ملاقات غواړم، مشعل له څو کلونو راهیسې زما فرهنگي ملگری او دا مهال د علي احمد جلالی ویاند و. هغه وویل زه ژر بېرته احوال درکوم، پر هماغه ورځ مازیگر یې په (وزیراکبر خان مېنه) کې د جلالی صیب په یوه مېلمستون کې د ملاقات زمینه برابره

کړه، (ډاکتر اکرم خپلواک) مې هم ځان سره ملگری کړ، دواړه د جلالی صیب ملاقات ته لاړو، په ملاقات کې زه (یون)، ډاکتر خپلواک، جلالی صیب او لطف الله مشعل شامل وو، ما جلالی صیب ته لومړی د جمهور رییس پیغام واوراوه او دا خبره مې هم وکړه چې جلالی صیب له خپل پاسپورت څخه نه تېرېږي، دا نو هغه مهال و چې د ولسي جرگې لپاره ټاکنې نه دي شوي او که ولسي جرگه راشي، نو دوه تابعیته وزیرانو ته مشکل پیدا کوي، په دې خاطر فکر کېږي چې جلالی صیب د خپل امریکایي تابعیت د ساتنې په هیله استعفی ته مخه کوي. جلالی صیب د دې نظریانو په رد کې وویل: ((خبره اصلاً د تابعیت نه ده، تابعیت ماته مهم نه دی، اصلي خبره دا ده چې دې سړي (کرزي صیب) سره به گوزاره ډېره سخته وي، زه ریفورم راولم او دی مې مخه نیسي، دی حکومت د ملکې په سیستم پرمخ بیایي، هر څه یې چې زړه غواړي، هغه کوي، زما غوښتنو ته ارزښت نه ورکوي، د تابعیت پلمه دوی جوړوي، که نه ما سره دا خبره مطرح نه ده، زه اصلاً ډېر سترې شوی یم، مریض هم یم، دومره وخت مې دنده اجرا کړه څوک دې راباندې یوه ذره هم څه ثابت کړي، زه حاضر یم ځواب یې ووايم، اوس هم پورې یم. کرزي صاحب زما ډېر نږدې دوست دی، فامیلی روابط هم ورسره لرم، ښه سړی دی، زه نه غواړم، هغه راڅخه خفه شي، نو ځکه مې غوره وبلله چې دنده پرېږدم.)) بیا ما جلالی صیب ته وویل، موږ په دې خاطر دلته راغلو چې موږ پر دې باوري یو که تاسو استعفی ورکړئ، نه تر تا ښه سړی دلته راځي او نه د تا معادل، بلکې یو ډېر کمزوری شخص او یو تنظیمي شخص به دلته راشي چې دومره وړانې به وکړي چې بیا بېرته تاسو خپله هم ورته راشئ، نو په لسو کلونو کې به یې پاک نه کړئ، تاسو ته خو خپله رییس صاحب معلوم دی چې هغه څه ډول کسان خوښوي او دلته بیا څوک راولي. بله خبره د راحت او ستریا ده. که تاسو په دې طمع یاست چې امریکې ته به لاړ شئ، آرام به وکړئ، خو فکر نه کوم، ځکه خبرونه خو تعقیبوي، برېښنالیک

خو چک کوئ، په ایمیل کې به درته داسې خبرې درولېږي چې آرام به درباندي ختم کړي. بله خبره دا ده چې پر تاسو خو د دې خاورې لگښت شوی، نو تاسې به یوازې د راحت په خاطر دلته راځئ، هر کله چې د راحت حالت راشي، بیا به وطن ته راځئ، دنده به اجرا کوئ او که چېرې ستریا وه، منډې وې او نور مشکلات، نو بیا به راحت ځای ته ځان رسوی، بل هغه خلک او اشخاص چېرته دي چې راحت راوړي او بیا تاسو تر هغه وروسته دلته راشئ؟ او په ارامه فضا کې آرام کار وکړئ ایا که موږ داسې وړ اشخاص ولرو چې هغه دلته د راحت راوستلو جوگه شي، نو بیا تاسو ته څه اړتیا ده چې دلته راشئ، ځکه چې همغه به زموږ کادرونه وي او د دې وړتیا به لري چې راحت راوستلای شي او بله خبره په کې دا ده چې که هغوی دومره کفایت ولري چې په ملک کې راحت، سوکالي او ثبات تضمین کړي، بیا نو دومره بې کفایتې دي چې دا امتیاز او د راحت حالت بل چاته پرېږدي؟ زموږ نظر خو دا دی چې دا ملک قرباني غواړي، تاسو پوره وخت بهر کې تېر کړی دی اوس دلته د کار وخت دی، دا خبره هم موږ درسره منو که کرزي صیب سره دې گوزاره نه کېږي او حتمي استعفی ورکوې، نو دوه وړاندیزونه موږ لرو: یو دا چې د ولسمشرۍ تر ټاکنو پورې استعفی مه ورکوه، لومړی باید کرزي صیب بریالی کړو او دویم که بیا استعفی حتمي وي، نو تر پارلماني ټاکنو لږ دمخه استعفی وکړه، تر هغو پورې ټولو مهمو او حساسو پوستونو کې ښه ملي او مسلکي اشخاص مقرر کړه چې پارلماني ټاکنې په ښه ډول تر سره شي، نو که اوس تاسو استعفی وکړئ، سر له همدا اوسه د شمالتلوالې شخص دلته راځي، هغوی ټول پوستونه اشغالوي، کرزي خو به بریالی شي، خو پارلماني ټاکنې به ټولې د هغوی تر کنټرول لاندې راشي. که تاسو د کرزي له چلند څخه سترې یاست، نو بله اساسي حل لاره دا ده چې تر پارلماني ټاکنو پورې خپلې دندې ته دوام ورکړه، کله چې ټاکنې راورسېدې، بیا استعفی وکړه، یا له غزني او یا هم له کابل څخه ځان کاندید کړه، موږ ټول

روښنفکران به درته کمپاین وکړو، ټولې ممکنې لارې او امکانات به وکاروو، تاسو به ولسي جرگې ته بریالی کړو، هلته به تاسو ځان ته کمپاین وکړئ، د ولسي جرگې مشر به شی، بیا به د حکومت هر نیمگړې کار ته یو بند اچوې او مثبت کارونه به یې تائیدوې. په دې ډول به د حکومت د اصلاح لپاره یوه مرجع په لاس کې ولرو. موږ نورې خبرې هم وکړې خو غټ ټکي یې همدا وو. د جلسې نچور دا و چې جلالی صیب وویل: ((زه مو قانع کړم)) خبره په دې غوټه شوه چې دی به یو په یو له ولسمشر سره گوري او د خپلې استعفی وخت به غځوي. د یوې اوونۍ په بهیر کې جلالی صیب له کرزي سره وکتل، توافق ته سره ورسېدل، جلالی تر پارلماني ټاکنو پورې د کورنیو چارو د وزیر په توگه پاتې شو، تر هغه وروسته یې بیا استعفی وکړه او بیا امریکا ته لاړ. د کورنیو چارو وزارت د تصدی پر مهال یو ځل جلالی صیب یادونه وکړه چې ده سره د مخدره توکو د قاچاق وړونکو یو لېست دی او دی به یې خپور کړي، خو د وزارت تر پایه او تر هغه وروسته یې هم هېڅکله د دې جرئت ونه کړ چې دا لېست خپور کړي. جلالی که څه هم د کورنیو چارو وزارت کې یو لږ سمونونه راوړل، خو په سیاسي ډگر کې یې هېڅکله داسې غوڅه خبره ونه کړه چې د ده سیاسي او فکري دریځ دې ورڅخه څرگند شي. کله چې یې د کورنیو چارو وزارت پرېښود، نو په ضمني ډول یې د راتلونکې ولسمشرۍ لپاره ځان ته نیم ښکاره کمپاین پیل کړ، دا داسې یو کمپاین و چې د رد او تائید څرک ترې نه شو لگېدلی. یو وخت زه (یون) او د جمهوري ریاست د پالیسی ریاست مشر (صبغت الله سنجر) امریکا ته په رسمي سفر تللی وو، موږ هغه څېړنیز مرکز (نیسا سنټر) بللي وو چې جلالی صیب هم له څو کلونو راهیسې په همدې دفتر کې کار کوي. دا د امریکا په دفاع وزارت پورې اړوند یو څېړنیز مرکز دی. جلالی صیب سره مو هلته بیا هم د ده د کاندیدۍ خبره مطرح کړه. ده بیا د پوره احتیاط په قید سره نه خپله کاندیدي تائید او نه هم رد کړه، خبره دلته راوړسېده، چې جلالی

صیب د جمهوري ریاست د دویمو ټاکنو لپاره ځان په رسمي ډول ونوموه، ځینو خلکو او ځوانانو ورته کمپاینونه پیل کړل، دفترونه ورته ونيول شول، خو د رسمي نوملیکنې پر ورځ چې باید جلالی صیب له خپلو دوو مرستیالانو او د تابعیت پرېښودلو له سند سره یوځای د ټاکنو کمېسیون پر لوري تللي وای، له خپل استوګنځي څخه د کابل نړیوال هوایي ډګر پر لوري لاړ؛ له هېواده یې خپلې پښې سپکې کړې، امریکا ته والوت او خپل پلویان یې دلته له یو جهان جنجالونو، نهیلیو او نورو ستونزو سره په ډاګه پرېښودل. دې کې جلالی صیب خپل محبوبیت په نفرت بدل کړ او ټولنیز باور یې له صفر سره ضرب شو. کله چې کرزی په دویمو ټاکنو کې بریالی شو، تر هغه وروسته هم جلالی کله کله د یوې نیمې مرکې له لارې ځان رسنیو کې ښکاره کاوه، له ژوندون ټلوېزیون سره یې د یوې ځانګړې مرکې په ترڅ کې د ولسمشرۍ د درېیمو ټاکنو لپاره پر خپلې نوماندۍ ټینګار وکړ او خپل ټینګ هوډ یې وښود، خو کله چې هغه ټاکنې راورسېدې، جلالی صیب بیا شاته شو. د جلالی صیب د شخصیت په باب په لنډیز سره ویلای شو چې دی یو لوی عالم دی، خو عمل او جرئت یې له علم سره هېڅکله موازي او انډولیز نه دي. سیاسي جرئت او ټولنیز روابط یې په نشت حساب دي، خو د یو علمي او پوځي کارپوه په توګه د سیمې او نړۍ په کچه یو حساب وړ افغان شخصیت ګڼل کېدی شي.

۵- محمد حنیف اتمر: محمد

(محمد حنیف اتمر)

حنیف اتمر اصلاً د نغمان اوسېدونکی دی، پلار یې د نغمان او مور یې له کندهار څخه دي. ویل کېږي چې اتمر تر خپلو لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته د ډاکټر نجیب الله د حاکمیت پر مهال د دولتي امنیت ریاست یو

کارکوونکی و. د هغه حکومت تر ړنگېدو وروسته د نورو گڼو افغانانو په شان پېښور ته کډوال شو او هلته یې د انگلیسي ژبې پر زده کړې سربېره نورې مهالنۍ زده کړې وکړې او په ځینو خیریه ټولنو کې د کار جوگه شو. اتمر د طالبانو د نظام تر پاشل کېدو وروسته په لنډمهالې اداره کې د کلیو او پراختیا وزارت د وزیر په توگه غوره شو، دوه کاله یې دا دنده پرمخ یوړله، په یاد وزارت کې یې د (ملي پيوستون) پروگرام د یو بريالي پروگرام په توگه یادېږي، د ولسمشرۍ تر لومړنیو ټاکنو وروسته محمدحنیف اتمر د پوهنې د وزیر په توگه انتخاب شو. اتمر په دې وزارت کې د خپل کار په موده کې غوره خدمتونه وکړل، د پوهنې وزارت بودیجه یې زیاته کړه او په خپله یې تر نږدې (۳۰۰) ملیونه ډالرو پورې بهرنۍ پانگه راجلب کړه. د خپل کار په لومړیو دوو کلونو کې په دې بريالی شو چې څوارلس سوه (۱۴۰۰) ښوونځیو ته ودانۍ جوړې کړي، هم د ښوونځیو شمېر زیات شو او هم د زده کوونکو شمېر نږدې (اوه نیم ملیونه) تنو ته پورته شو. اتمر دا مهال د یو شمېر جهادي ډلو په تېره بیا د (اسلامي جمعیت) د افرادو له خوا تر سختو نیوکو لاندې و، د هغه پخوانۍ سابقه (د ډاکتر نجیب الله په حکومت کې د ملي امنیت کارمندی یې) ورته د خوږې گوټې په توگه یادوله. اتمر په لغمان او د هېواد په نورو سیمو کې له زیات قومي او ټولنیز ملاتړ څخه برخمن نه و. دی د یوه تحصیل کړي افغان په توگه مطرح و. خپله د اتمر کورنۍ چې په خټه مومند دي، په لغمان کې د یوې تحصیل کړې کورنۍ په توگه مطرح ده. نه د یوې داسې کورنۍ په ډول چې د لغمان په ټولنیز او سیاسي جوړښت کې دې اغېزناک رول ولري، په دې مانا چې تر ټولنیز او سیاسي اغېز یې علمي تاثیرات زیات وو، نو ځکه خو یو شمېر په اصطلاح جهادي ډلې پرې ډېرې تېزې راتلې او ده هم د خپل ځان په دفاع کې کوم غوڅ غبرگون نه ښوده او یا یې هم ښودلای نه شو. یوه ورځ زه له ښاغلي صدیق چکري سره په یوه رسنیز بحث کې مخامخ شوم، دا نو هغه مهال و چې د استاد رباني په مشرۍ

شمالتلوالې د (ملي متحدې جبهې) په نامه د کرزي ضد یوه داسې ټلواله جوړه کړې وه چې د ځینو مجاهدینو په اصطلاح پخواني کمونستان (د نجیب الله د حکومت غړي) په کې هم راټاله وو. نورالحق علمي، سیدمحمد گلابزوی، جنرال دوستم او نور اشخاص د دې ټلوالې یا جبهې مهم غړي گڼل کېدل. چکري صیب د بحث په ترڅ کې پر ولسمشر کرزي تور پورې کړ او نیوکه یې پرې وکړه چې له حکومت څخه یې مجاهدین کښلي او واک یې کمونستانو ته انتقال کړی، ما ورته وویل، جمهور رییس مجاهد، اول مرستیال مجاهد، دویم مرستیال مجاهد، دفاع وزیر مجاهد، د اوبو او برېښنا وزیر مجاهد، ټول حکومت له مجاهدینو ډک دی، که دا مجاهدین نه وي، نو بیا دا د چا په استازی ناست دي؟ چکري صیب وویل دا اتمر کمونیست نه دی؟ ده وویل زه، یون صیب نه پوښتنه کوم چې دی د نجیب په وخت کې څه و؟ په خاد کې یې کار نه کاوه؟ دا پښه یې چېرته له لاسه ورکړې ده؟ دا یې له مجاهدینو سره په جگړه کې له لاسه نه ده ورکړې؟ ما چکري صیب ته وویل چې اتمر په هغه وخت کې څه و؟ ده وویل په خاد کې مدیر و. ما ویل ښه د هغه وخت د خاد مدیر چې کرزي صیب سره کار کوي، هغه غټ گناهکار شو او تاسو سره چې په جبهه کې د هماغه وخت غټ غټ وزیران او اول لاس کسان لکه گلابزوی، علمي او جنرال دوستم ناست دي، تاسې ته نو د بښنې یا معافیت نسخه چا درکړې ده؟ خپل وزیران نه گورئ او د بل چا مدیران گورئ؟ دې سره نو د چکري صیب منطق ډېر کمزوری شو، دا مې هم ورته وویل چې اتمر دلته د الحاد او جهاد د سهم بندی له مخې نه دی راغلی، بلکې دا مقام یې د خپل لیاقت پر اساس گټلی دی. ما چکري سره نور اوږد بحث هم وکړ چې په نورو برخو کې مې ورته نغوته کړې ده، تکرار یې ضرور نه بولم. خو دلته مې د دې ټکي یادونه یو ځل بیا ځکه وکړه چې د نجیب په حکومت کې د یو عادي مامور په توگه کار کول، د اتمر خوږه گوته وه چې هر وخت له جهاد څخه ناسمو گټه

اخیستونکو ترې د ده پر ضد گټه پورته کوله او دا مسئله ډېر ځله تکرارېدله. تر (۲۰۰۸م) کال وروسته ولسمشر په خپله کابینه کې یو شمېر نور بدلونونه راوستل او اتمر دا ځل په کې د کورنیو چارو د وزیر په توگه انتخاب شو، اتمر په حقیقت کې درې وزارتونه د عوامو په اصطلاح وغربول، د اتمر ترڅنګ (ضرار احمد مقبل) هم په همدې درې وزارتې موقف کې پاتې شوی دی. کله چې پر (۱۳۸۹ل) کال د لویې جرگې د کېږدې پر شاوخوا د لویې جرگې د اخلال په نیت توغندیز برید وشو، نو اتمر او امرالله صالح دواړو له دې امله له خپلو موقفونو استعفی ورکړه، خو اتمر تر استعفی وروسته هېڅکله هم د کرزي پر وړاندې خپله خوله خلاصه نه کړه او صالح بیا هېڅکله بنده نه کړه.

اتم (تر جگړې وروسته هېوادونو) په څانگه کې د برېتانيا له (یورک) پوهنتون څخه تر لیسانس پورته دپلوم ترلاسه کړی دی. اتمر د کرزي په حکومت کې د بریالیو وزیرانو له جملې څخه گڼل کېده، خو څومره چې د کلیو او پراختیا وزارت او پوهنې په وزارت کې بریالی و، په هغه انډول په کورنیو چارو وزارت کې بریالی نه برېښېده.

۶- مجتبی پتنگ: مجتبی پتنگ د افغانستان یو مسلکي پولیس دی، اصلاً له لوگر ولایت څخه دی، هملته زېږېدلی، تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته یې د پولیسو له اکاډمۍ څخه د لیسانس سند ترلاسه کړی، د کورنیو چارو وزارت په بېلابېلو برخو کې یې کار کړی او هم بې د پولیسو په اکاډمۍ کې تدریس کړی دی. د طالبانو د نظام تر ړنګېدو وروسته د تخار ولایت د امنیې قومندان په

(مجتبی پتنگ)

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

توگه ټاکل شوی او بیا د شمال زون د پولیسو د مشر په توگه مقرر شوی او د (۱۳۸۹ل) کال د سنبلې پر (۲۱)مه نېټه په کورنیو چارو وزارت کې د پولیسو د ښوونې او روزنې د مسؤل په توگه غوره شوی، وروسته د محافظت د معینیت مشر شو او د (۱۳۹۱ل) کال د سنبلې په میاشت کې د کورنیو چارو وزارت ته نوماند او له ولسي جرگې څخه یې باور رایه واخیسته، څو موده وروسته یې ولسي جرگې سره اړیکي خړ پر شول او د هغوی له خوا بېرته ناباوره کړای شو.

که څه هم مجتبی پتنگ د ولسي جرگې د پرېکړې خلاف د خپلو پلویانو په واسطه لاریونونه وکړل، خو چندان نتیجه یې ور نه کړه. تر وزارت وړاندې مجتبی پتنگ د یوه ښه مسلکي پولیس په توگه ښه نوم درلود، خو د وزارت پر مهال هغه شان ونه ځلېد، لکه څنگه چې یې نوم و، د ده په خپله وینا چې: ((لېوانو کار ته پرې نه ښود)). ډېر وخت یې ولسي جرگې سره په ناندربو تېر شو. پتنگ په حکومت کې د سیاسي او قومي بېز د نشتوالي له امله خپل کارونه تر سره نه کړای شول او پخوانی حاکم تنظیمي چاپېریال پر وزارت باندې همغسې واکمن پاتې شو. د وزارت له مهمو پوستونو څخه د تنظیمي افکارو په ماتولو کې دی هم پاتې راغی او هغه تنظیمي مکروب چې له پخوا څخه په دې وزارت کې پاتې و، خپل ژوند ته دوام ورکړ.

۷- محمد عمر داودزی:

(عمر داودزی)

عمر داودزی پر (۱۳۳۶ل) کال د کابل ولایت په قره باغ ولسوالۍ کې زېږېدلی دی. تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته یې د کابل انجنیري پوهنځي کې لوړې زده کړې کړې دي، د روسانو تر یرغل وروسته پېښور ته کډوال

شوی او بیا هلته د گلبدین حکمتیار له اسلامي حزب سره یوځای شوی دی. د تنظیمي جگړو پر مهال له هېواد څخه کډوال شو او بیا انگلستان ته لاړ او هلته یې د (منچستر) ښار په (ویکتوریا) پوهنتون کې لوړې زده کړې وکړې او له دې پوهنتون څخه یې د کلیو د پراختیا په برخه کې پر (۱۳۷۰ل) کال تر لیسانس لوړ دپلوم ترلاسه کړ. له (۱۳۷۲-۱۳۷۵ل) کال پورې یې د افغانستان لپاره د سویډن له کمېټې سره کار وکړ، له (۱۳۷۵-۱۳۸۰ل) کلونو پورې د پاکستان په اسلام اباد کې د ملگرو ملتونو د پراختیایي ادارې (UNDP) مرستیال و. پر (۱۳۸۲ل) کال د ولسمشر کرزي د دفتر مشر شو، پر (۱۳۸۴ل) کال په تهران کې د افغانستان سفیر او پر (۱۳۸۵ل) کال بېرته د ولسمشر د دفتر مسؤل شو، پر (۱۳۹۰ل) کال په اسلام اباد کې د افغانستان سفیر شو او وروسته بیا د ولسمشر کرزي له خوا د کورنیو چارو د وزیر په توگه منتخب شو.

داسې ویل کېدل چې عمر داودزی غواړي ځان ولسمشرۍ ټاکنو ته نوماند کړي، نو داسې گومان کېده چې ولسمشر د ده د نوماندۍ د مخنیوي په خاطر دا کار کړی وي چې دی یې د کورنیو چارو وزارت ته نوماند کړ، ما خپله له داودزي صیب سره دا خبره مطرح کړه، هغه وویل، دې وزارت ته زما د راتگ یو علت کېدی شي همدا وي. د کتونکو په نظر داودزی د خپل نرم طبیعت له مخې د خپلو نورو یادو دندو په انډول په دې وزارت کې چندان بریالی نه و، د شمال له جنگسالارانو سره په تېره بیا د کوهدامن له زورواکو سره د ده خواږه روابط د دې سبب شول چې په کورنیو چارو وزارت کې تنظیمواکي هماغه شان واکمنه پاتې شي. څرنگه چې ما د داودزي صیب په باب مخکې بحثونه کړي، نو نه غواړم چې دا بحث نور پسې وغځوم.

۸- سید حسین انوري: سیدحسین انوري پر (۱۳۳۵ل) کال په پروان ولایت کې زېږېدلی دی. لومړنۍ او ثانوي زده کړې لري، خو د لوړو زده کړو په باب، دی په خپله وايي چې په سیاسي علومو کې د لیسانس سند لري.

(سید حسین انوري)

د جهاد په کلونو کې سیدحسین انوري د شیخ محمداصف محسني د تنظیم (د افغانستان اسلامي حرکت) غړی شو او بیا وروسته د همدې یاد تنظیم د پوځي څانگې مسؤل. سید حسین انوري که څه هم د جهاد په کلونو کې د اسلامي حزب او اسلامي جمعیت د نورو قومندانانو په شان ډېر فعال حضور

نه درلود، خو د جهاد په وروستیو کلونو او د ډاکتر نجیب الله د حکومت تر ړنگېدو وروسته چې بېلابېلي جهادي ډلې کابل ته په ناکنټروله ډول داخلي شوې، انوري او ده ته ورته نور قومندانان مطرح شول، په تېره بیا د تنظیمي جنگونو پر مهال. انوري او محسني که څه هم له عبدالعلي مزاری سره چندان جوړ نه وو، خو له رباني او مسعود څخه یې هم ښه خاطرې نه درلودله، کله به ورسره جوړ او کله به ورسره وران و. د رباني په لړزانه حکومت کې د امنیت، دفاع او نظامي شورا غړی و، وروسته بیا د کار او ټولنیزو چارو وزیر شو.

سربېره پر دې انوري د کرنې د وزیر او د هرات د والي په توگه هم دنده اجرا کړه، په دې دواړو دندو کې کرزي انوري ته پوره صلاحیت ورکړی و. انوري د دې دندو پر مهال د زیاتي شتمنی خاوند شو، په هرات کې یې شیعې افغانانو ته په حکومت کې د زیات کار زمینه برابره کړه، هغو ته یې د دولتي ځمکو په وېش او د ښارگوټو د جوړونې په برخه کې یې درېغه هڅه وکړه، ویل کېږي چې انوري په هرات کې د والي په توگه له ایران سره ښه نږدې روابط درلودل او د هغوی د نفوذ خپرولو ته یې لاره اواره کړه. انوري د ولسي جرگې په (۱۶)مه دوره کې د کابل د خلکو استازی هم شو.

۹- عبیدالله رامین: عبیدالله رامین د هېواد په شمال کې له ټولنیز پلوه

بانفوذده سپړی دی. کورنی یې په بغلان ولایت کې د ټولنیز او اقتصادي نفوذ خاوند ده. عبدالله رامین پر (۱۳۳۲ل) کال په بغلان ولایت کې زېږېدلی دی. د کابل پوهنتون په کرنې پوهنځي کې یې لوړې زده کړې کړي دي. (۱۳۵۶-۱۳۵۷ل) کلونو کې یې د کرنیز پراختیایي بانک په بانکوالی څانگه

(عبيدالله رامین)

کې زده کړې کړې دي. په (۱۳۶۰-۱۳۶۲ل) کلونو کې د کرنیز پراختیایي بانک مفتش او د افغانستان بانکونو د کوپراتیفونو د ادارې رییس و. کله چې افغانستان کې افغان بېسیم مخابراتي شرکت پر فعالیتونو پیل وکړ، نو د رامین

کورنی په دې کمپنۍ کې خپله ونډه واخیسته او له دې لارې یې هم کورنی د زیاتې پانگې څښتنه شوه. د رامین نورو ورونو له امریکایانو سره ځانگړي قراردادونه درلودل، په باگرام او نورو سیمو کې یې هغوی ته اړتیا وړ توکي رسول، یوځل امریکایانو د عبدالله رامین یو ورور په قراردادونو کې د شوي فساد له امله تورن کړ.

په خپله عبدالله رامین له (۱۳۸۴ل) کال څخه تر (۱۳۸۷ل) کال پورې د کرنې او مالدارۍ د وزیر په توگه دنده اجرا کړه، دا مهال یې مشر ورور (قاضي رامین) په ولسي جرگه کې د بغلان د خلکو استازی و. عبدالله رامین پر (۱۳۸۸ل) کال (د افغانستان د تولیدونکو او صادرونکو ټولنه) جوړه کړه، پر (۱۳۸۸ل) کال په ولسي جرگه کې د بغلان ولایت د خلکو استازی شو.

عبيدالله رامین د ارامو اعصابو او نرم طبیعت خاوند دی، په تېرو کلونو کې یې هېڅ وخت داسې کومه ترخه او تروه خبره ونه کړه چې یا د ده شخصیت ته زیان ورسوي او یا د بل چا شخصیت زیانمن کړي، البته د ځینو ملي مسایلو په باب یې په ولسي جرگه کې خپل غږ پورته کړی، خو دې غږ

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

جانبی عوارض نه درلودل او د ملي گټو خلاف نه و. په هر ترتیب عبیدالله رامین په تېر (۱۴) کلونو کې چې د هر چا لپاره د شخصیت د ازمویني بېلابېل پړاوونه وو، په دې پړاوونو کې خپل شخصیت تر ډېره حده خوندي وساته.

۱۰- محمد اصف رحيمي: د ولسمشر کرزي په وزیرانو کې یو له بریالیو وزیرانو څخه محمد اصف رحيمي دی، پر (۱۹۵۹م) کال په کابل کې

زېږېدلی، پر (۱۹۸۱م) کال له پوهنتون څخه فارغ او د لیسانس سند یې ترلاسه کړی دی. وروسته یې نورو لوړو زده کړو ته دوام ورکړی او پر (۱۹۸۹م) کال یې د امریکا له (نبراسکا) پوهنتون څخه د

عامه ادارې او کلیو پراختیا په څانگه کې تر لیسانس لوړ سند ترلاسه کړی. محمد اصف رحيمي د ولسمشر کرزي په دویم ځل انتخابي کابینه کې د کرنې او مالدارۍ وزارت ته نوماند شو او ولسي جرگې ورته د باور رایه ورکړه، تر هغه وړاندې رحيمي د کلیو د پراختیا وزارت مرستیال او په یاد وزارت کې د ملي پیوستون د پروگرام مشر و.

رحيمي په کرنې وزارت کې خپله دنده په ښه ډول تر سره کړه او د یوې نړیوالې سروې له مخې (رحيمي) د کرزي د حکومت په هغو وزیرانو کې شامل و چې له فسادو پاک و. ده قومي، سیمه ییز، تنظیمي او سیاسي تمایلات نه درلودل او د یوه مسلکي وزیر په توگه یې خپله دنده سرته ورسوله، په سلگونو لوی او واړه باغونه یې جوړ کړل، د افغانستان د غلې او دانې په تولیداتو کې زیاتوالی راغی، یو شمېر غصب شوې دولتي ځمکې بېرته د دولت لاس ته ورغلې، د کرنیز سیستم د عصري کولو په برخه کې

پرمختګونه وشول او ده د یوه مسلکي او ناپېیلي شخص په توګه څه چې له واکه او لاسه کېدل، د هېواد د پرمختګ لپاره یې تر سره کړل او له خپل ظرفیت څخه یې په دې برخه کې ډډه ونه کړه.

۱۱- احسان ضیاء: احسان ضیا پر (۱۳۳۳ل) کال په کابل کې زېږېدلی

(احسان ضیاء)

دی، لومړنی او ثانوي زده کړې یې په کابل کې تر سره کړې، بیا د لوړو زده کړو لپاره بهر ته تللی، په انگلستان کې یې له (برمنګهام) پوهنتون څخه د ټولنیزې پراختیا په څانګه کې د لیسانس سند ترلاسه کړی او وروسته یې د برېتانيا له (یورک) پوهنتون څخه (تر جنګ وروسته رغونه) کې د ماسټرۍ دپلوم ترلاسه کړی دی. په (۱۳۶۷-۱۳۸۱ل) کلونو کې یې

په پېښور کې په بېلابېلو نادولتي موسسو کې پر بېلابېلو پوستونو کار کړی دی. له (۱۳۸۱-۱۳۸۳ل) کلونو پورې د کلیو پراختیا وزارت کې د پالیسيو جوړولو په برخه کې مشاور و، له (۱۳۸۳ل) کال څخه بیا تر (۱۳۸۵ل) کال پورې د یاد وزارت د پروګرامونو مرستیال شو.

احسان ضیا پر (۱۳۸۵ل) کال د کلیو او پراختیا وزارت ته نوماند شو، له ولسي جرګې څخه یې باور رایه واخیسته او د ولسمشر کرزي د ولسمشرۍ تر دویمې دورې پورې د یاد وزارت د وزیر په توګه پاتې شو.

احسان ضیا د یو مسلکي وزیر په توګه د یاد وزارت چارې په نسبي ډول په ښه توګه پرمخ یوړلې، په کارونو کې تقریباً بريالی و، د ملي پیوستون پروګرام چې له پخوا پیل شوی و، دا لړۍ لاسپې وغځول شوه او په زرګونو کلیو ته لومړني خدمات ورسول شول. په خپله له وزیر څخه څه خاص قومي، ژبني، تنظیمي او نور داسې تمایلات څرګند نه شول، چې لکه د ځینو نورو وزیرانو په شان پر متنازعه شخص بدل شي، یو زیات شمېر نویو کادرونو ته یې هم په

دې وزارت کې د کار زمینه برابره کړه.

۱۲- ویس برمک: ویس برمک اصلاً له پنجشېر څخه دی، خو د کلیو او پراختیا وزارت ته د نوماندۍ پر مهال یې ځان د کابل اوسېدونکی ځکه معرفي کړ چې له ولسي جرگې څخه ځان په اسانۍ سره بریالی کړي. بله

(ویس برمک)

سیاسي خبره په دې کې دا وه چې په حکومت کې د پنجشېر د اوسېدونکو شمېر، په تېره بیا په حساسو پوستونو کې دومره زیات و، چې هر بل مهم پوست ته له دې سیمې څخه د بل پنجشېري معرفي کول، له عامه ذهنیت سره د مخالفت مانا لرله، نو ځکه خو ویس

برمک هم دې حساسیت ته متوجه و او د پنجشېر پرځای یې ځان د کابل اوسېدونکی معرفي کړ.

ویس برمک له (۱۳۸۲ل) کال راهیسې په بېلابېلو نړیوالو او کورنیو دولتي ادارو کې کار کړی دی. پنځه کاله یې د ملګرو ملتو په پراختیایي اداره (UNDP) کې کار کړی. پر (۱۳۸۲ل) کال یې د مخدره توکو پرضد د لویې ادارې او د کلیو او پراختیا وزارت د ستر مشاور په توګه کار کړی دی. ویس برمک پر (۱۳۸۴ل) کال د کلیو او پراختیا وزارت د پروګرامونو د ستر مشاور په توګه غوره شو او وروسته د یاد وزارت د ملي پیاوړتیا (NSP) پروګرام د مشر په توګه وټاکل شو. له (۱۳۸۷ل) څخه تر (۱۳۹۰ل) کلونو پورې یې د کلیو پراختیا وزارت د پروګرامونو د مرستیال په توګه کار وکړ او تر هغه وروسته د ولسمشر کرزي د جمهوري ریاست په دویمه دوره کې د کلیو او پراختیا وزارت ته د وزیر په توګه نوماند شو، خو ولسي جرگې د باور رایه ور نه کړه، خو په دویم ځل یې د باور رایه تر لاسه کړه او د یاد وزارت د وزیر په توګه منتخب شو. ویس برمک د برېتانيا له (لندن) پوهنتون څخه (د

پراختیایي علومو او تر جگړې وروسته بیا رغونې) په برخه کې تر ليسانس پورته سند یا دپلوم ترلاسه کړی دی.

ویس برمک چې کله د کلیو او پراختیا وزارت وزیر شو، نو د نظار شورا له مشرانو، په تېره بیا د کرزي له لومړي مرستیال (محمدقسیم فهیم) او نورو سره یې خپل خواږه او پخواني روابط پټ نه کړل، د هغوی اکثره سیاسي او پټو پروگرامونو کې یې برخه اخیسته او همدا فهیم خان و چې د برمک د بېرته لرې کېدو مخه یې ونیوله.

ویس برمک که څه هم له اسلامي جمعیت او نظار شورا سره خپل روابط ساتل، خو په عمومي ډول یې په یاد وزارت کې ډېر زیات تنظیمي مسایل نه پالل، یاد وزارت چې له پخوا څخه کوم پرمختیایي پروگرامونه پیل کړي وو، ده د یوه مسلکي وزیر په توګه هغو ته دوام ورکړ او ملي پيوستون پروګرام یې پسې وغځاوه. په نوموړي وزارت کې یې پخواني مسلکي کادرونه لرې نه کړل، ډېر کم بدلون په کې راغی او ځینې پاموړ مثبتې پروژې یې هم عملي کړې.

۱۳- محمد اسمعیل خان: د ولسمشر کرزي د واکمنۍ په بېلابېلو پړاوونو کې اسمعیل خان له مطرحو سیاسي، پوځي، تنظیمي، اقتصادي او قومي شخصیتونو څخه یو مهم شخص ګڼل کېږي. محمد اسمعیل خان په

(محمد اسمعیل خان)

خپل سیاسي ژوندانه کې ډېرې لوړې ژورې تېرې کړي، د سختیو او خوشالیو دواړو مزه یې ځکلي ده. محمد اسمعیل خان پر (۱۹۵۶م) کال د هرات ولایت د (شیندنډ) ولسوالۍ په (زېرکوه) سیمه کې زېږېدلی دی. خپلې

لومړنۍ زده کړې یې په هرات کې بشپړې کړي دي او بیا په کابل کې له

حربي پوهنتون څخه فارغ شوی دی. د یاد پوهنتون په توپچي څانگه کې یې زده کړې کړې دي. اسمعیل خان له خلقي نظام سره ایډیالوژیک اختلافات درلودل او ویل کېږي کله چې پر (۱۳۵۸ل) کال د یاد حکومت پرضد په هرات کې عمومي پاڅون وشو او د دې پاڅون په نتیجه کې د زرگونو افغانانو وینې تویې شوې، محمد اسمعیل خان او ځینو نورو پوځیانو هم په دې پاڅون کې ونډه لرله. محمد اسمعیل خان دا مهال د (تورن) پوځي رتبه لرله، نو ځکه خو د (تورن اسمعیل خان) په نامه مشهور شو.

محمد اسمعیل خان د روسانو د یرغل پرضد پراخه نظامي ونډه واخیسته او د اسلامي جمعیت د تنظیم د پوځي قومندان په توگه یې په هرات او جنوب غرب حوزه کې پراخ عملیات تر سره کړل.

د ډاکتر نجیب الله د نظام تر سقوط وروسته تورن اسمعیل خان د هرات حاکم شو او د (امیر) لقب هم ورپورې وتړل شو. دا مهال نو تورن اسمعیل خان ورو ورو خپل ایډیالوژیک خط ته قومي مسیر ورکړ او د اسلامپالنې پرځای یې د قومپالنې مالگه زیاته شوه. له خپلو حریفو تنظیمونو سره یې په هرات، غور، هلمند، نیمروز، فراه او ځینو نورو سیمو کې پراخ او متفرق جنگونه وکړل. څرنګه چې دا مهال اسمعیل خان پر (تورغونډۍ) او (اسلام قلعه) دواړو بندرونو بشپړ واک درلود او د هرات نور مالي امکانات یې هم په واک وو، نو له دې امکاناتو څخه یې اعظمي گټه پورته کړه او خپل سیلان یې له مخې لرې کړل، خو بیا هم په هرات کې له پوره سردردۍ څخه خلاص نه شو. د ده قومي تمایلاتو ده ته نورې پټې او ښکاره جبهې پرانیستې. څرنګه چې دا مهال عواید مرکزي نه وو، نو اسمعیل خان په دې بریالی شو چې په هرات ښار کې ښه رغونه او نوې جوړونه وکړي، خو دا ودانیز کارونه یوازې د ښار تر څنډو رسېدل، لمن یې کلیوالو سیمو او ولسوالیو ته ونه رسېده. اسمعیل خان ته د (سترجنرال) پوځي رتبه ورکړل شوه، خو په عوامو کې هغه د (تورن اسمعیل خان) په نامه یادېده. هغومره په ستر جنرال

اسماعيل خان مشهور نه و، لکه په (تورن اسمعيل خان). نه يوازې د اسمعيل خان دا حالت و، بلکې ټولو هغو کسانو چې په ناطبعي او يو ناڅاپي ډول يې دا رتبې اخيستې وې، هغوی ټول پر خپل هغه لومړني حالت يادېدل. (ستر جنرال سرکاتب عظامحمد، بريد جنرال ضابط اکرم. بريد جنرال معلم زمان، ستر جنرال معلم عظامحمد نور) او نور، که دوی اوس په هره رتبه وو، خو عوامو ورسره خپله پخوانۍ دنده او رتبه هم يادوله. ان يو ځل له راډيو څخه نشر شوي وو چې: ((ستر جنرال تورن اسمعيل خان)). په هر ترتيب، اسمعيل خان په تنظيمي واکمنۍ کې د هغو واليانو له جملې څخه و چې هرات يې په نسبي امن کې هم وساته او د بيا رغونې کارونه هم په کې تر سره شول. په ننگرهار کې حاجي عبدالقدير پر دې بريالی شو چې ننگرهار د تنظيمي جگړو له اوره وساتي. په تنظيمي اړو دوړ کې د افغانستان په اکثره لویو او وړو ولايتونو کې د جگړې اورو نه بل وو، خو دوه لوی ولايتونه (هرات او ننگرهار) له نسبي امن څخه برخمن وو.

دې حالت دوام درلود چې د طالبانو تحريک راوټوکېد، طالبان لا په کندهار کې وو چې له اسمعيل خان سره يې رقابت پيل شو، څو جنگونه يې د فراه شاوخوا کې سره وکړل، خو اسمعيل خان پرې برلاسی و، طالبان چې دا مهال د کابل په محاذ کې ډېر مصروف وو، نو نه يې غوښتل چې په غربي جبهه کې هم ځان مصروف کړي، اسمعيل خان خپل پوځي غرور پسې واخيست او د هلمند تر (گرشکه) پورې يې خپلې لښکرې واستولې، دا مهال بي بي سي راډيو له اسمعيل خان څخه پوښتنه وکړه چې طالبانو سره ولې د خبرو له لارې پرمخ نه ځي چې جگړه مو پيل کړې ده؟ ده په ډېر غرور وويل: ((حالا ديگر کی مانده که ما کتشی گپ بزنیم...)) اسمعيل خان فکر وکړ چې تر گرشک پورې د ده د پوځونو پرمختگ د طالبانو د حتمي زوال مانا لري. کله چې کندهار ښار کې د اسمعيل خان د لښکرو د پرله پسې پرمختگ اواز و لگېده، نو طالبانو دا جگړه د خپلې بقا جگړه وگڼله، ولسي

خلکو هم د طالبانو ملاتړ وکړ، د طالبانو په متقابل برید کې د اسمعیل خان لښکرې نه یوازې د هلمند له څنډو پورته شوې، بلکې په فراه کې یې هم سخته ماتې وخوړه، طالبانو (ادرسکن) هم ونیو، د هرات ښار ته داخل شول. د طالبانو دا برید او بریالیتوب د برېښنا په شان تېز و. اسمعیل خان ایله په دې بریالی شو چې خپل ځان او نږدې دوه درې سوه ملگري له (۹۵) ملیونو نغدو ډالرو سره (اسلام قلعه) بندر ته ورسوي. لومړی ایراني عسکرو ایران ته د وراوښتو اجازه نه ورکوله، دا مهال طالبان په هرات ښار او اسمعیل خان په اسلام قلعه کې و، څو ساعته انتظار یې وویست، دا مهال نو د اسمعیل خان او د هغه د ملگرو د ژوند سختې شپې وې. تر څو ساعته انتظار وروسته اسمعیل خان او ملگري یې ایران ته واوښتل او هرات په بشپړ ډول د طالبانو لاس ته ورغی. طالبانو بیا وروسته د کابل د نیولو امکانات هم ترلاسه کړل او جگړه د کابل شمال او د هېواد شمال ته وغځېده. د طالبانو له رژيم څخه فراریانو اکثره ایران ته پناه یوړه او ایران ورته پوځي کمپونه جوړ کړل.

اسمعیل خان هم دا مهال د ایران له پوځي او مالي مرستو برخمن و. بېرته د جگړې لپاره فاریاب ته راغی او له (جنرال مالک) سره یې یوه پوځي ټلواله جوړه کړه. اسمعیل خان او جنرال مالک دواړه د بادغیس په (بالامرغاب) کې د جگړې لومړۍ کړنې ته راغلل او دلته جنرال مالک د یوې معاملي په ترڅ کې اسمعیل خان طالبانو ته تسلیم کړ. طالبانو اسمعیل خان ونیو او د کندهار په زندان کې یې څو کاله بندي کړ. اسمعیل خان وروسته د یوې معاملي په ترڅ کې له زندانه پر تېښته بریالی شو او بېرته ایران ته لاړ. د زندان کلونه د اسمعیل خان د ژوند ډېرې سختې شپې او ورځې دي. کله چې د طالبانو نظام ړنگ شو، نو اسمعیل خان د نورو پخوانیو قومندانانو په څېر بېرته راژوندی شو، هرات یې بیا خپل استحقاق وگاڼه، خپله هلته د والي او زوی یې (میرویس صادق) په موقته اداره کې د وزیر په توگه مقرر شو. دا مهال بیا هم د قدرت غرور پسې واخیست، زور او

دیکتاتورۍ ته یې دوام ورکړ، سیمه ییز خلک د ده او د ده د زوی د زور له لاسه تر پوزې راغلل. زوی یې میرویس صادق د هرات فرقي د قومندان (نايزاده) پر کور ورغلل او زوی یې په کې ووژل شو. د زوی وژنې د اسمعیل خان پر فکري او رواني حالت ژور اغېز وکړ، خو بیا یې هم له سیاسته لرې نه کړای شو. اسمعیل خان وروسته د کرزي پر حکومت باندې د کورنیو او بهرنیو کړيو د زیات فشار له امله کابل ته راوغوښتل شو او دلته د اوبو او برېښنا د وزیر په توگه انتخاب شو.

سره له دې چې اسمعیل خان نه غوښتل کابل ته راشي او د هرات ولایت خپل سرې واکمنۍ پر وزارت بدله کړي، خو نړیوالو فشارونو، مرکزي حکومت دې ته اړ کړ چې اسمعیل خان کابل ته راشي. هغه مهال چې د اسمعیل خان پر ضد په هرات کې د (امان الله خان) له خوا پاڅون پیل شو او حالات په هرات کې ترینګلي وو، نو زه یوه ماښام د کرزي صیب په کور کې مېلمه وم، زلمی خلیلزاد هم هلته مېلمه و، چې د اسمعیل خان له خوا ورته زنگ راغی او د هرات بغاوت یې د طالبانو کار وباله، خو خلیلزاد ورته خندل چې بل ځای مې هم د دې جریان یادونه کړې ده. مانا دا چې امریکایانو نه غوښتل اسمعیل خان نور په هرات کې خپلې واکمنۍ ته دوام ورکړي. خپله اسمعیل خان هم خپله امریکایي ضد روحیه نه پټوله، خو امریکایي ضد روحیه یې یوازې په وړو خصوصي محفلونو کې څرگندوله. یو ماښام کرزي صیب په خپل کور کې روژه ماتې ته یو څو محدود کسان رابللي وو، زه (یون) او د هلمند والي (شېرمحمد اخوندزاده) او یو څو تنه نور هم دې روژه ماتې ته دعوت وو. دا مهال د اسمعیل خان په باب څه خبره یاده شوه. (شېرمحمد اخوندزاده) وویل: ((هغه ورځ زه د اسمعیل خان لیدو ته ورغلی وم، هغه د امریکا ضد خبرې کولې، موږ ته یې وویل، موږ باید جهاد وکړو، جهاد فرض دی، داسې دی او هغسې دی. ما ورته وویل، موږ گرموې او که رښتیا وایې؟ که رښتیا وایې څه ته مخکې موږ درېسې، هغه به یې غیرته وي چې بېرته

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

راگرځي او که هسې مور گرموې او تاسې بیا د پخوا په شان ځانونه غلي نیسئ
نو هغه بیا بېله خبره ده)).

شېر محمد اخوندزاده ولسمشر ته وویل: ((رییس صیب دا سړی مې
خوښ نه شو، ډېر دوه مخی دی.))

په اوبو او برېښنا وزارت کې د هغه د تقرر په اړه امریکایانو مثبت نظر نه
درلود، هغوی غوښتل په دې وزارت کې ډېره پانگونه وکړي ان تر (پنځه
ملياردو ډالرو) پورې، خو نه یې غوښتل د داسې یو شخص په وجود کې دا
پانگه ولگول شي چې ویل کېږي له ایران سره نږدې اړیکي او خواخوږي
لري. امریکایانو څو ځله ولسمشر کرزي ته وویل چې اسمعیل خان باید له
دې وزارتته لرې شي، خو کرزي د امریکایانو نظرونه نه منل.

اسمعیل خان د کرزي د ولسمشرۍ د دویمې دورې تر پایه یاد وزارت کې
خپلې دندې ته دوام ورکړ.

له یو شمېر بریاوو او ځینو نیمگړتیاوو سره سره یې خپله دنده ترپایه
وغځوله. ځینې پروژې د ده د واکمنۍ پر مهال ډیزاین شوې، خو گټې
اخیستنې ته تیارې نه شوې. افغانستان ته له ترکمنستان، ایران او تاجکستان
څخه وارداتي برېښنا راورسېدله، خو داخلي برېښنا بندونه لا تردې دمه جوړ نه
شول. په برېښنا وزارت کې د اسمعیل خان د نسبي بریاوو او نیمگړتیاوو
ترڅنګ هغه ترپایه له خپلې تنظیم پالنې او توکم پالنې لاس وانه خيست، هغه
خپل پخواني تنظیمي اړیکي بیا له سره تازه کړل، په مرکز کې د یوې سیاسي
څېرې په توګه څرګند شو، خو هرات کې یې د وخت په تېرېدو سره خپل
پخوانی برم، شان او شوکت له لاسه ورکړ.

۱۴- محمد عارف نورزی: عارف نورزی اصلاً د کندهار ولایت
اوسېدونکی دی. تر ثانوي زده کړو وروسته د کرنې پوهنځي محصل شو، خو
د شوروي لښکرو د یرغل له امله یې زده کړې ناتمامې پاتې شوې او د
مجاهدینو له لیکو سره یوځای شو. عارف نورزي له اسلامي جمعیت او

شمالتلوالې سره نږدې اړیکې درلودل، کله چې یاده ټلواله د ډاکتر نجیب الله نظام تر ړنگېدو وروسته کابل ته راننوته، نو عارف نورزی په کې د کابل د

(محمد عارف نورزی)

(۷) فرقې د قومندان په توګه مقرر شو. نورزی د طالبانو حاکمیت پر مهال بیا د شمالتلوالې لمن ونيوه او د طالبانو خلاف یې په ځینو جګړو کې ګډون وکړ.

عارف نورزی د طالبانو د حاکمیت پر مهال اروپا ته د احمدشاه مسعود د ملګري هڅیت د سفر ملګری و او احمدشاه مسعود ورته د پښتنو په استازی خاص ارزښت ورکاوه.

نورزی پر (۱۳۸۰ل) کال د قوس پر (۱۴)مه نېټه د بن کنفرانس غړی و او تر دې کنفرانس وروسته د سپکو صنایعو او غذایی موادو د وزیر په توګه غوره شو. په انتقالي اداره کې د قومونو او قبایلو چارو د وزیر په توګه غوره شو. تر هغه وروسته نورزی له کندهار څخه ولسي جرګې ته ځان کانديد کړ او دې مقام ته بريالی شو، بیا یې د ولسي جرګې د مرستیال په توګه خپله دنده تر سره کړه.

د ولسي جرګې د مرستیال په توګه یې کله له ولسمشر کرزي سره اړیکې ښه او کله ترینګلي وو. عارف نورزی د خبرو په انډول د عمل سپری دی، مېلمه پالنه، افغانپالنه یې ښه خصوصیتونه دي. له استاد سیاف او نظار شورا دواړو سره یې ښه اړیکې درلودل، خو خپل قومي خصوصیت یې هم له لاسه نه و ورکړی. د کرزي له کورنۍ سره یې هم د خپلوی اړیکې درلودل.

د ولسي جرګې د مرستیالی پر مهال یې خپلې لوړې زده کړې پوره کړې او تر هغه وروسته څه موده د ولسمشر کرزي د سلاکار په توګه پاتې شو او بیا

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

هغه د اوبو او برېښنا وزارت د وزیر په توګه نومانده کړ، له ولسي جرګې څخه یې باور رایه ترلاسه کړه او د کرزي د حکومت تر پایه یې یاده دنده سرته ورسوله.

۱۵- اشرف غني احمدزی: ډاکتر اشرف غني احمدزی د (شاه جهان احمدزي) زوی، په لوګر ولایت کې زېږېدلی دی. په هېواد کې تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته یې د (بیروت) په امریکایي پوهنتون او نیویارک کې لوړې زده کړې تر سره کړې او تر هغه وروسته یې د بشر پوهنې په څانګه کې د دوکتورا سند ترلاسه کړی دی. احمدزي کلونه کلونه په نړیوال بانک او

(ډاکتر اشرف غني احمدزی)

نورو نړیوالو ادارو کې کار کړی او له هېواده بهر یې په معتبرو پوهنتونونو کې د استاد په توګه دنده سر ته رسولې ده. له هېواده بهر د استوګنې او دندې پر مهال یې له رښو سره د افغانستان د مسایلو د شنونکي په توګه هم خپله رابطه ساتلې ده.

کله چې د طالبانو نظام ړنګ شو، نو ډاکتر اشرف غني هم د نورو بهر مېشتو افغانانو په څېر خپل هېواد ته راغی او دلته د بهرنیو مرستو د انسجام د ادارې د مشر په توګه مقرر شو. اشرف غني په انتقالي اداره کې د مالېې د وزیر په توګه دنده اجرا کړه او دا مهال یې په یاد وزارت کې یو لړ مثبت بدلونونه او پرمختګونه راوړل. پر سترو جنګسالارانو یې ناقانونه امتیازات او پیسې بندې کړې او دې کار ده ته هم یو لړ مشکلات راوټوکول. د اسلامي جمعیت په تېره بیا د استاد رباني د زیات فشار له امله ولسمشر کرزي، اشرف غني له خپلې دندې لرې کړ او پرځای یې ډاکتر انورالحق احدي وټاکل شو. له یادې دندې د غني د لرې کېدو اساسي علت د ناقانونه پیسو او ناقانونه بلونو

نه اجرا کول وو. ان د کرزي د ولسمشرۍ د لومړۍ دورې د سوگند د مراسمو ناقانونه اضافي بلونه یې هم تېر نه کړل. د اشرف غني غوڅ چلند هم بل عامل و چې دی یې د دې دندې دوام ته پرېښود.

تر هغه وروسته اشرف غني د ولسمشر کرزي له خوا د کابل پوهنتون د رییس په توګه مقرر شو او تر یو څه مودې وروسته یې دا دنده هم له لاسه ورکړه او د ولسمشرۍ دویمې دورې ټاکنو ته یې ځان کانديد کړ. په یادو ټاکنو کې اشرف غني چندان رایې ونه گټلې، خو تر هغه وروسته یې هڅه وکړه له کرزي سره بېرته خپل اړیکي ورغوي، البته تر ټاکنو دمخه د اشرف غني خیالات ډېر لوړ وو، کرزي هم فکر کاوه چې اشرف غني به په ولس کې ډېر ببخ ولري، نو ځکه خو له ده سره هر ډول تفاهم ته حاضر و، خو غني ته ځینو غوړه مالانو داسې تصور ورکړی و چې ته په ولس کې زیات نفوذ لري، له کرزي سره هېڅ ډول تفاهم ونه کړي.

کرزي دا مهال حاضر و، غني ته په راتلونکي حکومت کې غټ امتیازات ومنې، خو چې دی له خپلې نوماندۍ څخه تېر شي. دا مهال د غني تصورات ډېر لوړ وو. د ډاکتر حضرت عمر زاخېلوال په کور کې د هغه په وساطت دواړه جرګې ته سره کېناستل، خو د غني شرایط دومره سخت وو چې کرزي یې د منلو توان نه درلود. غني کرزي ته وویل چې که زه له خپلې نوماندۍ تېرېږم، نو ته به زما لاندې شرایط منې: ((ورونه به دې له افغانستانه باسي، د څلورو لویو ولایتونو: کندهار، هرات، بلخ او ننگرهار والیان به زه ټاکم، د کابینې غړي به زه ټاکم)) او دېته ورته ځینې نور شرایط هم وو. کرزي ورته وویل چې تر دې خو ښه دا ده چې زه ستا په ګټه تېر شم، جرګه همداسې پیکه پایته ورسېده، خو کله چې ډاکتر غني ځان کانديد کړ، نو تر رمضان بشردوست یې هم کمې رایې وگټلې. تر هغه وروسته غني د خپل ځان په وزن پوه شو او کرزي سره یې بیا خپل مناسبات ورغول. له بهرنیو ځواکونو څخه د انتقال بهیر پیلېدونکی و، ټاکل شوې وه ډاکتر سپنتا د دې

بهر مشر شي، خو امریکایي چارواکي پرې خوښ نه وو، د ولسمشر کرزي سپننا خوښ و، خو امریکایانو پر غني ټینګار کاوه، غني هم دې څوکۍ ته ډېره لېوالتیا ځکه لرله چې غوښتل یې د ولسمشرۍ راتلونکو ټاکنو ته تیاری ونیسي. ټاکل شوې وه په همدې ورځو کې پر یاد پوست د اشرف غني د گومارنې یا تقرر حکم صادر شي. ما دا مهال له ډاکتر اشرف غني سره د هغه په کور کې ځانګړې ملاقات درلود، هغه ته مې وویل چې که غواړې راتلونکو ټاکنو ته ودرېږې، نو له کرزي صیب سره مناسبات مه خرابوه، دا پوست داسې دی چې ته له ولس سره رابطې ټینګولای شي، د خلکو له حافظې څخه نه وځې، کله چې حکومت کې اوسې، د خلکو په حافظه کې ژوندی پاتې کېږې. دې ټولنه کې ټاکنې په علم نه ګټل کېږي، په امکاناتو ګټل کېږي، هغه بل ځل دې ټاکنې بایلودلې، علت یې دا و چې حکومت درسره نه و، حکومت نیم کرزي صیب سره و او نیم ډاکتر صیب عبدالله سره، څرنگه چې ولسمشر کرزي اکثریت ته منسوب و، نو ځکه یې ولسي رایې تر عبدالله زیاتې شوې، خو دولتي زور د دواړو برابر و. تاسره چې دولتي زور نه و، هغومره رایې دې وګټلې. څرګنده خبره ده چې راتلونکي کې کرزي صیب ځان نه شي کاندیدولای، نو دولتي قدرت ټول شمالتلوالې ته پاتې کېږي، نو که ته غواړې چې بیا ځان کاندید کړې، د کرزي ملاتړ باید درسره وي او په دې ډول که د حکومت نیمایي برخه درسره ونه درېږي، نو یوه برخه خو به درسره ودرېږي، بیا به ټول خپل زور وهو چې ټاکنې مقابل طرف ونه ګټي. ډاکتر اشرف غني وویل، دا ځل له ماڅخه مناسبات نه خرابېږي که رییس صیب (کرزي صیب) یې خراب هم کړي زه یې نه خرابوم. ما او ډاکتر غني پر نورو مسایلو هم خبرې وکړې، خو دلته ماته د راتلونکي ولسمشرۍ ټاکنو ته د نوماندۍ لپاره د ده اراده یوځل بیا څرګنده شوه.

ډاکتر اشرف غني د انتقال د پروسې ترپایه د دې بهیر د مشر په توګه پاتې شو او دا بهیر یې په نسبي ډول په بري سره سرته ورساوه.

د اشرف غني په باب اکثره په دې متفق دي چې ډېر عالم او پوه سړی دی، خو په دې هم ټول یوه خوله دي چې اوسپله نه لري، صحت یې هم د ډېرو کارونو اجازه نه ورکوي، ځینې خلک داسې فکر کوي چې دی ښه عالم دی، خو ښه سیاستوال او ښه مدیر نه دی، ډېر توند چلند لري، ټولنیز مناسبات هم نه شي پاللی، خو دې سره سره تر اوسه چې ده کومې څلور مهمې دندې تر سره کړي، په هغو کې دی په نسبي ډول بريالی و؛ نیمگړتیاوې یې کمې او بریاوې یې زیاتې وې، دا به وخت ثابته کړي چې په راتلونکو نورو دندو کې به دی تر کومه بریده بريالی وي؟

۱۶- سید مصطفی کاظمي: سید مصطفی کاظمي پر (۱۳۴۳ل) کال په پروان ولایت کې زېږېدلی دی. لومړنی او ثانوي زده کړې یې په کابل کې

تر سره کړي او بیا د مجاهدينو له لیکو سره یوځای شوی دی. شيعه ډلو، چې له ایران سره نږدې اړیکي درلودل، ویل کېږي چې کاظمي هم له دې اړیکو برخمن و. د جهاد په وروستیو کلونو او په کابل کې د تنظیمواکۍ پر مهال د یوه قومندان او ژبور ځوان سیاستوال په توگه راڅرگند شو. د طالبانو د واکمنۍ تر ړنگېدو وروسته د

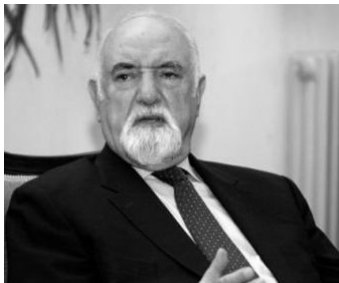

(سید مصطفی کاظمي)

بن کنفرانس یو اساسي غړی و او د همدې کنفرانس په برکت د سوداگرۍ وزارت د وزیر په توگه وټاکل شو، د انتقالي ادارې تر پایه یې د دې وزارت چارې پرمخ یوړلې او د خپلې کورنۍ گڼ شمېر غړي یې د دې وزارت په بهرنیو او کورنیو پوستونو کې مقرر کړل. پر وزارت سربېره یې د کرزي امنیت شورا له دفتر سره هم ټینگ اړیکي درلودل او هره میاشت لږ تر لږه (لس زره) امریکایي ډالره د جیب خرڅ په توگه ورکول کېدل. کاظمي تر انتقالي

ادارې وروسته ځان له کابل څخه ولسي جرگې ته نوماند کړ او یادې جرگې ته بریالی شو او بیا په دې جرگه کې د اقتصادي چارو د کمېسیون مشر شو. کاظمي دا مهال د (ملي اقتدار) په نامه یو ځانگړی گوند هم جوړ کړ او په دې نامه یې یوه جریده هم چاپوله. وخت پر وخت یې د کرزي په اصطلاح اپوزېشنی گروپ سره خپل اړیکي پالل، د هغو په غونډو کې به ظاهرېده او کله کله به یې د هغوی د مخکښۍ او ویاندۍ دنده هم سرته رسوله، خو له کرزي سره یې هم خپل پټ اړیکي ساتل او د مخالف په رول کې به هم څرگندېده. تر وزارت وروسته د وزارت او امنیت شورا موټر او نور امتیازات یې هم خوندي وو. کاظمي یو ډېر ژبور، باسلیقه او د وخت پر نزاکتونو پوه سیاستوال و، د خپلو گټو د تضمین لپاره یې هرې ممکنې چارې ته لاس اچوه او په دې کې تر ټولو ډېر بریالی هم و. کاظمي پر (۱۳۸۶ل) کال په بغلان ولایت کې د ولسي جرگې له پنځو تنو نورو وکیلانو او یو زیات شمېر هېوادوالو سره د یوې انتحاري حملې په ترڅ کې ووژل شو.

۱۷- هدایت امین ارسلا: هدایت امین ارسلا اصلاً د ننگرهار ولایت د

(هدایت امین ارسلا)

حصارک ولسوالۍ اوسېدونکی دی، خو په کابل کې زېږېدلی دی، ارسلا تر تحصیلاتو وروسته پر مهمو دولتي او نادولتي پوستونو کار کړی، د ډاکتر نجیب الله حکومت تر ړنګېدو وروسته د بهرنیو چارو د وزیر په توګه پاتې شوی، په موقته اداره کې یې د مالیې د وزیر په توګه کار کړی دی. نوي افغاني

بانکنوټونو کې د هدایت امین ارسلا لاسلیک ځکه راغلی چې دی دا مهال د مالیې وزیر و او بیا د لومړي منتخب ولسمشر په توګه د کرزي تر ټاکنې وروسته د سوداګرۍ د وزیر په توګه پاتې شوی. بیا یې ځان ولسمشرۍ ته

کاندید کړ، خو بېرته د ولسمشر کرزي په گټه تېر شو او هغه بیا د خپل ستر
 سلاکار وزیر په توگه غوره کړ. ارسلا د کرزي په ټوله واکمنۍ کې د وزیر او
 ستر سلاکار وزیر په توگه پاتې شوی دی. دی د نرم طبیعت خاوند دی، آرام
 اعصاب لري، که پر ټول وطن اور ولگي، نو دی به خپل غږ پورته نه کړي.
 مرحوم رسول امین به ویل: ((که له کونړ څخه دوه لویې لارې چارتراش
 راوړو، سر پر سر یې کېدو، تېل پرې واچوو او ارسلا صیب یې پر سر کېنوو،
 اور ورته ورته کړو، نو ايله به دی غبرگون ونیسي.)) ارسلا صیب د دغسې یو
 طبیعت په لرلو سره کرزي صیب ته وخت پر وخت په کار و چې هغه پرې د
 ننگرهار او په مجموع کې د پښتنو ونډه پوره کړي. ارسلا صیب که څه هم په
 سیاست کې د غبرگون ښودلو جوگه نه و، خو د یو مسلکي افغان په توگه یې
 د حکومتي چارو په قانوني کولو او سمون کې خپله ونډه اخیستې ده. کوم
 جنجالي شخص نه دی، په دې ډېر خوشاله دی چې په یو نه یو ډول په
 کابینه کې ناست وي. د ولسمشر کرزي په گټه یې له خپلې نوماندۍ څخه د
 تېرېدو یو شرط دا و چې موټر به یې د نورو جهادي مشرانو په څېر تر گلخانې
 مانۍ پورې اجازه ولري، نور نو که پر مملکت هر څه راځي، راځي به. ارسلا
 صیب ته ورته نور شخصیتونه هم په حکومت کې ښه ډېر وو، له شخصي پلوه
 دی خورا دروند او د عزت سړی دی که چاته یې گټه ونه رسېږي، نو زیان
 خو یې هېڅ نه رسېږي. کولای شو یو ښه سړی ورته ووايو، خو زړور سړی او
 ډېر د کار سړی ورته په اسانۍ نه شو ویلای.

۱۸- محمد امین فرهنگ: محمدامین فرهنگ د ولسمشر کرزي د پوه
 او مسلکي وزیرانو له جملې څخه و، دی پر (۱۹۶۴م) کال په کابل کې
 زېږېدلی، تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته جرمني ته تللی او هلته یې د
 اقتصاد په څانگه کې پر (۱۹۶۹م) کال له المان پوهنتون څخه لیسانس او
 ماسټري ترلاسه کړي دي. تر هغه وروسته یې بیا هم خپلو نورو لوړو زده کړو
 ته دوام ورکړی او له یاد پوهنتون څخه یې د دوکتورا دپلوم هم اخیستی

دی. امین فرهنگ د کرزي حکومت په لومړۍ انتخابي دوره کې د

(محمد امین فرهنگ)

سوداگری د وزیر په توګه نوماند او له ولسي جرګې څخه یې باور رایه ترلاسه کړه، خو په همدې پوست کې بیا د ولسي جرګې له خوا بېرته ناباوره شو. امین فرهنگ تر دې دمخه هم د کرزي د حکومت په مهمو پوستونو کې کار کړی دی. د اساسي قانون په لویه جرګه کې د امین

فرهنگ او انوارالحق احدي توضیحات د تفاهم د کمېټې د قناعت وړ وګرځېدل او د افغانستان بانک او نورو اقتصادي مسایلو په باب یې د کمېټې د برخوالو قناعت حاصل کړ. امین فرهنگ په سوداګرۍ وزارت کې له ولسي جرګې څخه د باور رایې تر بېرته اخیستو وروسته په حکومت کې رسمي دنده وانخیسته او د یوه کارپوه په توګه یې خپل نظریات د بېلابېلو رسنیو له لارې هېوادوالو سره شریک کړل. امین فرهنگ په تېرو (۱۳) کلونو کې داسې کوم خطرناک کار نه دی کړی چې هغه دې د هېوادوالو د ناراحتۍ سبب شي او تردې دمه یې داسې نظریات هم نه دي څرګند کړي چې په هېواد کې د قومي تفرقې او تبعیض سبب شي، خو دا چې په آینده کې به څه ډول رول ادا کوي، دا به همغه وخت ثابتوي.

۱۹- ډاکتر انوارالحق احدي: ډاکتر انوارالحق احدي په افغانستان

کې د معتدلو سیاستوالو له جملې څخه دی. دوه لسيزې یې د (افغان ملت ګوند) د مشر په توګه دنده سرته رسولې. احدي اصلاً د کابل ولایت د سروبي ولسوالۍ د جګدک سیمې پورې اړوند یوې روښنفرې کورنۍ کې زېږېدلی

دی. احدي په کابل کې تر خپلو لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته د (بیروت) له امریکایي پوهنتون څخه لیسانس او ماسټری دپلومونه ترلاسه کړي او بیا یې د امریکا له (نورت ویسټرن) پوهنتون څخه د سیاسي علومو په

(داکتر انوارالحق احدي)

څانگه کې دوکتورا ترلاسه کړې ده. تر موقتي ادارې وړاندې انوارالحق احدي په پخوانیو حکومتونو کې لوړ رتبه دولتي دنده نه ده تر سره کړې او تر دې وړاندې نږدې یوه یوه نیمه لسيزه د افغان ملت گوند د مشر په توگه پاتې شوی. د طالبانو نظام تر ړنگېدو وروسته د موقت حکومت پر مهال احدي د افغانستان بانک د لوی ریس په توگه وټاکل شو. دی د بن کنفرانس له غړو څخه و. د بانک د

ریس په توگه یې خپله دنده په ښه شکل تر سره کړې، نوي افغاني بانکونونه

چې د پخوانیو پیسو پرځای چاپ شول او انفلاسیون یې (یو پر زرمه برخه) راتیټ کړ، د ده په غټو بریاوو کې حسابېږي، خو کله چې همدا نوي افغاني

بانکوتونه پر پخوانیو بانکوتونو بدلېدل، احدي صیب د بېلابېلو سیاسي، پوځي او نورو فشارونو له امله پر دې بريالی نه شو چې د پیسو په بدلولو کې تر ډېره حده عدالت، قانونیت او شفافیت تضمین کړي، یو زیات شمېر سیاسي اشخاصو او جنگسالارانو چې پخوانۍ پیسې یې په ناقانوني ډول ځان سره خوندي کړې وې، له هغوی څخه له کومې پوښتنې پرته یې پخواني بانکوتونه تبادله کړل او هغوی یو ځل بیا د نویو پیسو د ترلاسه کولو له امله د نوي اقتصاد خاوندان شول؛ نامشروع اقتصاد په مشروع اقتصاد بدل شو، خو په عمومي ډول د نویو پیسو چاپ پخواني انفلاسیون او خپلسري حالت ته د پای ټکی کېښود او ټول پولي سیستم د افغانستان بانک تابع شو.

انورالحق احدي د ولسمشر کرزي د ولسمشرۍ په لومړۍ دوره کې د ماليې وزیر په توګه نوماند شو او ولسي جرګې د باور رایه ورکړه. په دې وزارت کې د احدي کارونه له بریاوو او نیمګړتیاوو سره مله وو. څرنگه چې دا داسې مهال و چې نړیوالې مرستې تر حده زیاتې وې، نو ځکه خو د حکومت زیاتره نیمګړتیاوې د همدې مرستو تر سیوري لاندې پټې وې. احدي د همدې دورې په پای کې وغوښتل ولسمشرۍ ته ځان نوماند کړي، نو ځکه خو له وزارت له لاس په سر شو او پرځای یې ډاکتر حضرت عمر زاخېلوال مقرر شو. احدي بیا د ولسمشرۍ له نوماندېدو څخه هم لاس په سر شو، کرزي سره یې تفاهم وکړ او هغه ورسره په راتلونکي کابینه کې د غړي په توګه یو ځل بیا ژمنه وکړه. کله چې کرزي بريالی شو، نو احدي یې لومړی د اقتصاد وزارت لپاره نوماند کړ، خو له ولسي جرګې څخه یې باور رایه ترلاسه نه کړه. څه موده وروسته یې بیا د سوداګرۍ وزارت لپاره نوماند کړ، احدي دا ځل په دې بريالی شو چې د ولسي جرګې باور رایه راخپله کړي او نږدې پنځه کاله د یاد وزارت د وزیر په توګه پاتې شي. دې وزارت کې هم احدي صیب له بریاوو او نیمګړتیاوو سره خوا په خوا روان و. احدي د نرم او آرام طبیعت خاوند دی، سره له دې چې د یوه ګوند مشر و، خو په حکومت کې

یې د نورو گوندونو یا تنظیمونو د مشرانو په شان خپلې موخې په پوره او ډانگپېلیو الفاظو نه مطرح کولې. کله کله یې مقام او څوکۍ تېرو او اوسنیو نظریاتو سره هم ټکر کاوه، خو ده یې د رد لپاره له جرئت څخه کار نه اخیسته، د یو سیاسي مشر پرځای تر ډېره حده د یوه تکنوکرات او دولتي مامور په توګه مطرح و، په همدې خاطر خو ترې خپل یو زیات شمېر پخواني ملګري هم خواږدي شول. ځینو خلکو له احدي څخه لوړې غوښتنې لرلې، هغوی ویل احدي د دې پرځای چې د خپل گوند سیاسي نظریاتو او گوندي مبارزو ته زیاته پاملرنه وکړي، دولتي مقام ته یې پاملرنه زیاته وه، گوندي اختلافاتو هم په سیاست کې د هغه رول کمزوری کړ. یو شمېر پلویانو یې ټینګار کاوه چې احدي باید سیاسي مبارزې ته زور ورکړي او دولتي مقامونو ته د خپل گوند نور اشخاص ورمعرفي کړي. احدي د افغانستان د لویو سیاسي تیوریسانو له جملې څخه دی، خو سیاسي جرئت یې هېڅکله له سیاسي ذکاوت سره موازي روان نه دی.

ځینې خلک فکر کوي چې دا ډول سیاستوال د سیاستپوهانو په توګه مطرح وي، نه د عملي سیاستوالو په توګه. د تیورۍ برخه یې تر عملي کار ډېره درنه ده، خو د دوی نور سیال سیاستوالو بیا معکوس حالت درلود، تیوري کمه او عمل زیات، خو د لوړو زده کړو تیورسن سیاستوال بیا له عمل څخه د تیورۍ په ډګر کې وړاندې او د عمل په ډګر کې ډېر وروسته پاتې وو.

۲۰- محمد شاکر کارگر: محمد شاکر کارگر پر (۱۳۴۶ل) کال په فاریاب ولایت کې زېږېدلی دی. تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته یې لوړې تخصصي زده کړې کړې او پر (۱۳۹۰ل) کال یې د حقوقو په څانګه کې د دوکتورا سند ترلاسه کړی دی.

شاګر کارګر (د افغانستان د ملي اسلامي جنبش) غړی او د جنرال دوستم

(محمد شاګر کارګر)

ډېر نږدې او باوري کس دی. په حقيقت کې د هغه سياسي مشاور گڼل کېږي او د هغه پوره ملاتړ هم ورسره دی. له (۱۳۷۰ل) کال راهيسې چې جنرال دوستم په سياسي او پوځي ډګر کې

لوېږي، نو شاګر کارګر هم په بېلابېلو پوستونو کې ورسره راڅرګندېږي. شاګر کارګر د بن په کنفرانس کې د اوبو او انرژۍ د وزير په توګه منتصب شو او په انتقالې اداره کې هم پر همدې پوست پاتې شو. شاګر کارګر د افغانستان د سفير په توګه هم دنده اجرا کړې ده. د کرزي د ولسمشرۍ په دويمه دوره کې په ولسي جرګه کې د فارياب د خلکو استازی شو او تر هغه وروسته بيا د ولسمشر کرزي له خوا د سوداګرۍ د وزير په توګه نوماند او د ولسي جرګې له خوا د ياد وزارت د وزير په توګه منتخب شو.

شاګر کارګر يو ازاد طبيعته شخص دی، مذهبي افراطي تمايلات نه لري، خو خپله اتنيکي لېوالتيا لري. د جنرال دوستم تر مشرۍ لاندې د ملي اسلامي جنبش له مهمو سياسي ستو څخه گڼل کېږي او د ده په واسطه د جنرال دوستم يو شمېر بهرني اړيکي هم تنظيم شوي دي. د اقتصاد له پلوه يې ځان ښه بډايه کړی او له علمي پلوه يې هم په حقوقو کې ځان د دوکتورا تر کچې رسولي دی.

۲۱- ډاکتر حضرت عمر زاخېلوال: ډاکتر عمر زاخېلوال د ننگرهار ولايت په يوه متدينه کورنۍ کې زېږېدلی، تر لومړنيو، ثانوي او لوړو زده کړو وروسته کېوالی ته اړ شوی، لومړی پاکستان او بيا کاناډا ته تللی. په کاناډا

کې یې خپلو نورو لوړو زده کړو ته دوام ورکړی او د (اوتاوا) له (کارلتون) پوهنتون څخه یې د اقتصاد په برخه کې د دوکتورا دپلوم ترلاسه کړی او بېرته یې په هماغه پوهنتون کې د استاد په توګه دنده اجرا کړې ده.

ډاکتر زاخېلوال د طالبانو د نظام تر ړنګېدو وروسته بېرته هېواد ته راستون شو، د بېړنۍ لویې جرګې غړی شو او بیا یې د کلیو او پراختیا وزارت کې د مشاور په توګه دنده پیل کړه.

تر هغه وروسته د پانګونې د ملاتړ ادارې (ایسا) مشر شو او همدارنګه د افغانستان بانک د عالي شورا غړی. زاخېلوال بیا په اقتصادي چارو کې د ولسمشر مشاور او د لنډ مهال لپاره د ترانسپورت وزارت د سرپرست په توګه پاتې شو.

ډاکتر زاخېلوال بیا د ولسمشر کرزي له خوا ماليې وزارت ته نوماند او له ولسي جرګې څخه یې باور رایه ترلاسه کړه او د کرزي د واکمنۍ تر وروستیو شپو ورځو پورې د یاد وزارت د وزیر په توګه پاتې شو. زاخېلوال په ماليې وزارت کې د خپلې دندې پر مهال ډېر بریالیتوبونه هم ترلاسه کړل، خو

(ډاکتر حضرت عمر زاخېلوال)

ستونزې او نیمګړتیاوې یې هم کمې نه وې. بهرنۍ پانګه یې راجلبه کړه، بېلابېل صنعتي پارکونه یې جوړ کړل، د خصوصي پانګونې لپاره یې زمینه برابره کړه، وزارت ته نوی او مسلکي کادر جذب شو، پر خپل وزارت پوره واکمن و. خو له ولسي جرګې سره یې وخت پر وخت خپلې ستونزې لرلې، د فساد عام جال چې پر ټول حکومت راخور و، په ماليې وزارت

کې یې هم رینډې ځغلولې وې، ځینو لویو جنګسالارانو لا هم پر ماليې وزارت خپلې ناقانونه غوښتنې منلای شوې، لنډه دا چې زاخېلوال د احتیاط او

جرئت له دواړو میتودونو څخه کار اخیسته، نو ځکه خو یې په یاد وزارت کې خپل کار تر اوږدې مودې پورې وغځاوه.

زاخېلوال که څه هم ډېره هڅه کوله، په کابینه کې له چا سره ټکر ونه کړي، په تېره بیا د شمالپلوالې له زورواکو، له هغې جملې له (محمد قسیم فهیم) سره، خو یوه ورځ داسې یو ټکر پېښ شو؛ یو وخت محمد قسیم فهیم جرمني ته د خپلې ناروغۍ د درملنې لپاره تللی و، یوه الوتکه یې مکمله چارتر کړې وه، زاخېلوال نه غوښتل د مالیې وزارت له لارې د دې چارتر شوې الوتکې لگښت ومني او بل یې تېر کړي. زاخېلوال ویل، د بیت المال پیسې باید بېخایه مصرف نه شي او د دې بل تېرول د قانون خلاف کار دی. دا بحث د کابینې مجلس ته راغی، فهیم خان چې کله هم پر دې موضوع خبر شو، نو پر زاخېلوال سخت په غوصه شو او ورته ویې ویل: ((ته څوک یې چې دا پیسې نه حواله کوې، والله چې د څرمینکې په شان دې څیرې کړم، ته مانه پېژنې، چې زه څوک یم؟...)) د فهیم د قهر په مقابل کې نه زاخېلوال، نه د کابینې نورو غړو او نه هم جمهور رییس کوم غبرگون وښود، ټول مجلس غلې پاتې شو. فهیم له زاخېلوال سره یو ځل مخکې هم یو بل تریخ چلند کړی و.

هغه داسې چې محمد قسیم فهیم جرمني ته د درملنې لپاره تللی و، دا مهال د کابل بانک بحران رامنځته شو او حکومت کابل بانک تر خپل پوښښ لاندې راووست، کله چې فهیم راغی، نو ولسمشر کرزي او زاخېلوال ته یې په تونده لهجه وویل: ((کابل بانک د تاجکانو یو بانک و، زه دلته نه وم، دا چې زه دلته وای، د چا پلار به هم دا نه و سقوط کړی...)) زاخېلوال د کار په بهیر کې نه یوازې له مرکزي جنگسالارانو سره لاس و گرېوان و، بلکې له یو شمېر محلي جنگسالارانو سره یې هم ستونزې درلودلې، خو له دې ټولو ستونزو سره سره هغه د احتیاط او زړورتیا له دواړو تدبیرونو څخه کار واخیست او یو زیات شمېر مثبت کارونه یې تر سره کړل.

۲۲- ډاکتر عبدالله عبدالله: د ډاکتر عبدالله عبدالله د ژوند د لومړیو

وختونو په باب معلومات له تضادونو او اختلافونو ډک دي. څوک وايي چې

(ډاکتر عبدالله عبدالله)

له مور او پلاره د پنجشېر اوسېدونکی دی، څوک وايي پلار يې د کندهار او مور يې د پنجشېر اوسېدونکې وه. خو په هر حال ځينو سرچينو د ډاکتر عبدالله په باب ویلي چې له پلاره پښتون او له مور تاجک دی. پر (۱۳۳۸ل) کال په کابل ښار کې زېږېدلی دی. پلار يې (غلام محی الدین زمريالی) نومېده چې د

اعلیحضرت محمدظاهر شاه په واکمنۍ کې د ملي شورا په وروستۍ دوره کې د کندهار انتصابي سناتور و.

ویل کېږي چې ډاکتر عبدالله عبدالله په شپېتمو کلونو کې له کابل طب پوهنځي څخه فارغ شوی، دوه کاله يې د سترگو په روغتون کې کار کړی، بیا پاکستان ته کډوال شوی او تر هغه وروسته په پنجشېر کې د (احمدشاه مسعود) له ځواکونو سره یو ځای شوی. کله چې د ډاکتر نجیب الله حکومت ړنگ شو او احمدشاه مسعود د دفاع وزیر په توګه دنده واخیسته، نو عبدالله يې د دفتر د رییس او ویاند په توګه دنده سرته رسوله، کله چې طالبانو د استاد رباني حکومت له کابله پورته کړ، نو عبدالله عبدالله لومړی د استاد رباني د ګرځنده حکومت د بهرنیو چارو وزارت د مرستیال او بیا يې د وزیر په توګه دنده پرمخ وړله او دغه راز يې د طالبانو پر ضد د خپلې شمال جبهې د ویندویۍ چارې هم پرمخ وړلې. د بن تر کنفرانس وروسته ډاکتر عبدالله عبدالله د بهرنیو چارو د وزیر په توګه غوره شو او د انتقالې دورې ترپایه پورې پر دې دنده پاتې شو. عبدالله عبدالله دا مهال له بهرنیو پوځونو سره د

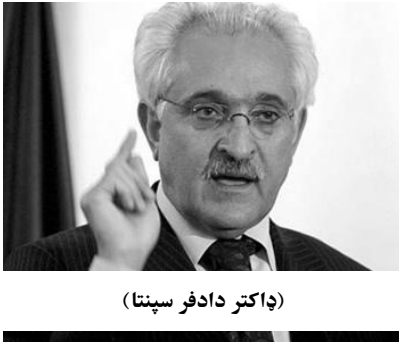
(MTA) تړون لاسلیک کړ چې د هغه له مخې د افغانستان د ځمکې او هوا ټول کنټرول د بهرنیو پوځیانو لاس ته ولوېد، عبدالله عبدالله او شمالتولوايي ته د دې تړون له امله نړیوالو ځواکونو زیات سیاسي، اقتصادي او پوځي امتیازات ورکړل، د دې تړون له مخې بهرنیو پوځیانو حق درلود چې د هر افغان کور ته له کومې پوښتنې، گروپرنې او قانوني مجوز پرته ورننوخې، هغوی ونیسي، ویې تړي، ویې وژني او په خپلو زندانونو کې یې بندیان کړي. دې تړون ته افغانان د کرکې په سترگه گوري، ټول ملت ورڅخه زیانمن شو، خو عبدالله عبدالله او ډلې یې په کې زیاته گټه وکړه. ډاکتر عبدالله عبدالله پر (۲۰۰۹م) کال د ولسمشرۍ ټاکنو لپاره ځان نوماند کړ او تر حامدکرزي وروسته یې دویمه رایه راخپله کړه. د عبدالله عبدالله ژوند څو پړاوونه لري: تر تنظیمواکۍ مخکې مرحله چې عبدالله په کې ډېر مطرح نه و، تنظیمواکي او کورني جنگونه چې دی په کې د یوې جنگي ډلې د ویاند په توگه مطرح شو او ځینې دولتي دندې یې تر سره کړې او د طالبانو تر سقوط وروسته پړاو چې دی په کې د یوې یادې سیاسي څېرې په توگه مطرح شو.

عبدالله عبدالله د سیاسي او ټولنیزو اړیکو د پاللو له پلوه د مهارت څښتن دی، د یوه سیاستپوه په انډول زیات سیاستوال دی، علمي کچه یې هم متوسطه ده، خو له دې منځني حالت څخه هم د ځان او خپلې ډلې لپاره د زیات امتیاز اخیستلو جوگه دی. افراطي مسلمان نه دی، د تفاهم روحیه یې قوي او څرگنده ده، هر چا سره ژر جوړ جاري ته رسېدلای او خپله ماضي ژر هېرولای شي. د بهرنیو چارو د وزارت پر مهال یې یاد وزارت د نظار شورا له افرادو ډک کړ، یوازې له پنجشېر درې څخه یې (۱۱۴) تنه پر مهمو پوستونو وگومارل.

۲۳- ډاکتر رنگین دادفر سپنتا: ډاکتر سپنتا پر (۱۹۵۳م) کال د افغانستان په هرات ولایت کې زېږېدلی دی، په هېواد کې تر لومړنیو او ثانوي

زده کړو وروسته یې لوړې زده کړې کړي، بیا د نورو لوړو زده کړو لپاره المان ته تللی او بیا یې د دوکتورا تر کچې پورې خپلې لوړې زده کړې بشپړې کړي دي. سپنتا د ښوونځي او پوهنځي یا تعلیم او تحصیل په دوران کې چپي افکار راخپل کړل او تر دې دمه پورې خپل افکار پالي. کله چې د طالبانو نظام ړنګ شو، نو سپنتا کابل ته راغی او دلته یې یو شمېر مدني او سیاسي فعالیتونه پیل کړل. لږ وروسته د قیوم کرزي او یو شمېر نورو اشخاصو په واسطه له حامدکرزي سره نږدې شو او هغه لومړی په بهرنیو چارو کې د خپل مشاور په توګه مقرر کړ او بیا یې د بهرنیو چارو وزارت ته نوماند کړ. ډاکتر سپنتا له ولسي جرګې څخه باور رایه ترلاسه کړه، خو وروسته بیا له

ایران څخه د افغان کډوالو د

(ډاکتر دادفر سپنتا)

جبري ایستلو پر مسئله له ولسي جرګې سره په جنجال کې کېوت او هغوی خپله باور رایه ترې بېرته واخیسته، کرزي هغه تر ډېر وخته په خپل موقف کې وساته، خبره ان تر سترې محکمې هم ورسېده، خو ولسي جرګه پر خپلې پرېکړې ټینګه

وډرېدله، د کرزي او ولسي جرګې تر منځ په دې اړه مناسبات ډېر ترینګلي شول، خو کرزي بیا هم هغه پر خپل ځای وساته او تر ډېر ځنډ وروسته یې د ملي امنیت د مشاور په توګه وګوماره.

څرنګه چې د ډاکتر سپنتا په باب مې په نورو بحثونو کې څرګندونې کړي، نو نه غواړم دا بحث دلته نور پسې وغځوم. په لنډیز سره ویلای شم چې سپنتا، چپي تمایلات لري، له فارسي ژبې سره یې بې کچې مینه ده، مذهبي تمایلات نه لري، قومي تمایلات یې شته، خو د ژبنيو په انډول نه، جهادي او قومي افراطي ډلې یې نه خوښېږي، په تېره بیا پښتانه ملتپال

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

حرکتونه، د حکمتیار له اسلامي حزب او د طالبانو له حرکت سره سخت مخالفت لري، اسلامي جمعیت یې هم نه خوښېږي، خو د تفاهم لاره ورسره نیولای شي. له استاد سیاف سره هم چندان جوړ نه دی، له شیعې ډلو سره هم ډېره خواخوږي نه لري، پر خپلو چپي افکارو تر اوسه هم ټینګ ولاړ دی. سیاسي واقعیتونه ښه درک کولای شي، په اداري فساد او مالي درغلیو کې لاس نه لري، کله کله پرې فکر او کله هم پرې احساسات غلبه کوي. د احساساتو د غلبې پر مهال یې پټ سیاسي افکار په ښه ډول څرګندېدلای شي.

(داکتر زلمی رسول)

۲۴- ډاکتر زلمی رسول:

ډاکتر زلمی رسول په خټه محمدزی، پښتون دی، پر (۱۹۴۳م) کال په کابل کې زېږېدلی دی. زلمی رسول د همغو محمدزیو له جملې څخه دی چې په خپله ژبه (پښتو) پوره نه پوهېږي، پوره مې ځکه ورته استعمال کړه چې بل څوک پښتو

وايي پرې پوهېږي، خو په خپله پرې بل څوک نه شي پوهولای، په دې مانا چې دی خپله پښتو سمه نه شي ویلای. د ژبې له اساسي برخو (افهام او تفهیم) څخه یې د (افهام) برخه بشپړ ده، خو د (تفهیم) نه. زلمی رسول د بن تر کنفرانس وړاندې له هېواد څخه بهر اوسېده او په طب څانګه کې یې خپلې لوړې زده کړې تر سره کړي دي. په دري، انګلیسي او فرانسوي ژبو پوهېږي. د بن تر کنفرانس وروسته د ملګري هوایي چلند د وزیر په توګه غوره شو. تر هغه وروسته په امنیتي چارو کې د ولسمشر سلاکار او د ملي امنیت شورا دفتر د رییس په توګه منتصب شو او بیا د بهرنیو چارو د وزیر په توګه

انتخاب شو.

ډاکټر زلمی رسول اساساً یو ملي سپری دی، ملي او هېوادني افکار لري، یو بې غرضه او بې مرضه سپری دی، هېچاته یې بد نه رسي، که گټه یې ورسوله رسوي یې که نه نو د ضرر سپری نه دی. په اداري فساد ککړ نه دی، خو پر سیاسي او اداري مدیریت یې نیوکې کېدی شي. د ډاکټر زلمي رسول په باب مې په نورو برخو کې هم بحثونه کړي، نه غواړم د هغه په باب دا بحث نور پسې اوږد کړم، خو په لنډيز سره ویلای شم چې زلمی رسول د کرزي په ټوله واکمنۍ کې د هغه تر ټولو نږدې کس و، چې تل له هغه سره په کورنیو او بهرنیو سفرونو، غونډو او ناستو کې ملگری پاتې شوی، تل یې د هغه خبره منلې او هېڅکله یې د هغه یوه خبره هم رد کړې نه ده.

۲۵- ضرار احمد مقبل عثمانی: ضرار احمد مقبل پر (۱۳۴۲ل) کال په پروان ولایت کې زېږېدلی دی. تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته د کابل پولي تخنیک محصل شو، دا پوهنځی یې لا سمستر دوه نه و لوستی چې د مجاهدینو له لیکو سره یوځای شو. لومړی یې د (احمدشاه مسعود) نظار شورا سره اړیکې پیدا کړل او بیا یې د جمعیت له نورو غړو سره اړیکې ټینګ کړل. پر (۱۳۷۷ل) کال چې ټول کابل او د افغانستان (۹۵) سلنه خاوره د طالبانو په واک کې وه، ضرار احمد مقبل د اسلامي جمعیت تنظیم له خوا په تهران کې د افغانستان سفارت د لومړي سکرتر په توګه دنده اجرا کوله. کله چې د طالبانو نظام ړنګ شو، نو ضرار احمد مقبل کابل ته راغی او دلته د انتقالي ادارې د مشر له خوا د پروان د والي په توګه مقرر شو، پر (۱۳۸۴ل) کال بیا د کورنیو چارو وزارت د امنیتي مرستیال په توګه وټاکل شو او پر (۱۳۸۵ل) کال د کورنیو چارو وزارت ته نوماند شو. د ده د نوماندۍ پر وخت ده ته د لیسانس دورې اسناد په کار وو. څرنګه چې له ده څخه پر (۱۳۶۶ل) کال یانې د تحصیل پر لومړي کال پوهنځی پاتې شوی و، نو ده بیا تحصیل ته وخت نه و پیدا کړی، څرنګه چې د اساسي قانون له مخې وزیر باید لږ تر لږه د لیسانس

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

دپلوم ولري، نو ضرار احمد مقبل هم مجبور شو، په عاجل ډول داسې اسناد جوړ کړي چې له ورايه پرې د جعل شک کېدلای شو. (د پروان پيداگوژۍ انستيتيوت) څخه يې د فراغت داسې اسناد جوړ کړل چې د تحصيلي دورې کلونو يې په کورنيو چارو وزارت کې د معينيت له مهال سره ټکر درلود. دا په داسې حال کې ده چې ياد انستيتيوت د شپې پوهنځی هم نه درلود چې ده ته په کې د تحصيل پلمه او زمينه برابره شوې وای. مقبل صيب هم په رسمي وخت کې د کورنيو چارو وزارت مرستيال او هم د پروان پيداگوژۍ انستيتيوت محصل و. دا نو په افغانستان کې يوازينی استثنايي پېښه وه چې په څرگند ډول يې په اسنادو کې نيمگړتيا ښکارېدله.

بله عجيبه خبره لا دا وه چې د پروان پيداگوژۍ انستيتيوت نه کوم رسمي دپلوم، نه کوم رسمي بری لیک او نه هم کوم داسې سند، چې د

(ضرار احمد مقبل عثمانی)

تحصيلي موسسو له نورمونو سره سمون وخورې، ده ته ورکړی و، د انستيتيوت مشر ورته يوازې پر ساده او سپين کاغذ ليکلي وو چې ((زه تصديق کوم ضراراحمد مقبل د پروان پيداگوژۍ انستيتيوت څخه فارغ دی.)) دا سند بيا د لوړو زده کړو وزارت هم

تصديق نه کړ، خو مقبل صيب د فراغت له همدې سند سره ولسي جرگې ته معرفي شو. په ياده جرگه کې له څو تنو وکيلانو پرته نورو اکثر و پرې د تائيد مهر ولگاوه او نوموړی د کورنيو چارو د وزير په توگه منتخب شو. نه يوازې ضراراحمد مقبل، بلکې د اسلامي جمعيت نورو نوماندانو هم په تحصيلي اسنادو کې ورته ستونزه لرله، خو څرنگه چې ياد تنظيم په حکومت کې بشپړ

واک درلود، نو ځکه خو یې څوک په تحصیلي نیمگړتیاوو پسې ډېر ونه گرځېدل.

ضرااحمد مقبل بیا په همدې تحصیلي اسنادو د مخدره موادو پر ضد د مبارزې وزارت ته هم منتخب شو او تر دې وروسته بیا د بهرنیو چارو د وزیر په توگه هم غوره شو. ضرااحمد مقبل د ډاکتر نجیب الله د واکمنۍ پر مهال د بهرنیو چارو وزارت تر وزیر (عبدالوکیل) وروسته د افغانستان د بهرنیو چارو د وزارت په تاریخ کې دویم شخص و چې نه پر کومه نړیواله بهرنۍ ژبه پوهېده او نه یې د هېواد په ملي او رسمي ژبه (پښتو) روان تکلم کولای شو، خو هم یې په داخل کې د افغانستان استازیتوب کولای شو او هم یې په بهر کې: (یو وخت د کورنیو چارو وزیر او بل وخت بیا د بهرنیو چارو وزیر و). دی یو بې ژبې، غلی او ارام شخص و، له کرزي سره یې نږدې اړیکې درلودل، نو یو شمېر غټ او واړه عیبونه یې دې رابطې او یو شمېر نور عیبونه یې (جهاد) او (مقاومت) پټ کړي وو. که دا دوه ځانگړنې نه وای، نو خدای خبر چې یو څوک دې په دې کیفیت او دومره تحصیلي نیمگړتیاوو سره دومره ژر دې ډول مقامونو ته ورسېږي. د ده په واکمنۍ کې په یادو وزارتونو په تېره بیا د کورنیو چارو وزارت کې اداري فساد زیات شو، د امنیت قومندانو مقامونه په چورلټ ډول خرڅېدل او هم په اجاره ورکول کېدل. ضرااحمد مقبل په یاد وزارت کې د (جنرال علي احمد جلالی) ځایناستی و، د ده او هغه په علمي سویه او مسلکي پوهه کې څرگند توپیر لیدل کېده.

ضرااحمد مقبل له خپلو ځینو نیمگړتیاوو او تحصیلي کمیو سره سره یو لږ نېنگنې او بڼې ځانگړنې هم درلودلې. دی یو بې تعصبه شخص و، هڅه یې کوله چې قومي تعصبات له کورنیو چارو وزارت نه لرې کړي، د پنجشېر درې واکمني یو څه راکمه کړي، تنظیمي حساسیتونه هم را ونه پاروي، یو څه اصلاحات یې هم راوړل، خو پوره او کافي نه وو. پلار یې هم د خپلې سیمې بانفوذه سړی و، د اعلیحضرت د واکمنۍ پر مهال په ولسي جرگه کې د پروان د

خلکو استازی و. په خپله سیمه کې په نسبي ډول یاده او ښاده کورنۍ ده. بل ورور یې (خواجه صدیق احمد عثمانی) د ولسي جرگې په همدې (۱۵) او (۱۶)مه دوره کې د پروان د خلکو استازی شو. ضاراحمد مقبل پر کرزي خورا گران و، خو ځله یې هغه ته د یوه گوند د جوړولو چارې هم وسپارلې، خو دی یې پر جوړولو بریالی نه شو. مقبل د خپلې واکمنۍ په بهیر کې د لسگونو ملیونو ډالرو څښتن شو، په دوی او ځینو نورو ځایونو کې یې پراخ جايدادونه راوښول. له شخصي او فاميلي پلوه ضاراحمد مقبل په ښو خلکو کې حسابېږي، خو که ووايو چې له علمي او اداري پلوه دی یو ډېر رسېدلی او ډېر باکفایته شخص و، نو په دې کې به مو د عدالت د دقیق بیان او خپل وجدان پر وړاندې څه ناڅه غاړه بنده شي. د کرزي صیب د کابینې د ډول ډول اشخاصو او عجایبو له جملې څخه یو هم همدا ضاراحمد مقبل صاحب دی. دی له ټولنيز پلوه د کرزي په شان ډېر ښه سپری و، خو له اداري پلوه بیا په قوي دريځ کې نه و.

۲۶- ډاکتر فاروق وردگ: ډاکتر فاروق وردگ د کرزي په حکومت

کې هغه ته نږدې او له ډېرو فعالو وزیرانو څخه گڼل کېږي. ده په فارسي

(ډاکتر فاروق وردگ)

ځانگه کې خپلې لوړې زده کړې تر سره کړي دي، د کډوالۍ پر مهال یې پر سویډن موسسې سربېره په یو شمېر نورو خیریه موسسو کې هم کار کړی دی.

د طالبانو د نظام تر ړنگېدو وروسته کابل ته راغی، لومړی د اساسي قانون د تدقیق کمېسیون د

دارالانشاء د رییس په توگه مقرر شو، بیا د ولسمشرۍ تر لومړنیو ټاکنو دمخه د انتخاباتو د گډ کمېسیون د دارالانشاء رییس شو، کله چې حامدکرزی ولسمشر

شو، نو فاروق وردگ يې د جمهوري ریاست د چارو د ادارې د لوی رییس او همدارنگه د وزیرانو شورا د دارالانشاء د مشر په توگه غوره کړ. کله چې د ولسي جرگې ټاکنې تر سره شوې نو ډاکتر فاروق وردگ ته د پارلماني چارو د وزیر دنده هم ورکړل شوه.

فاروق وردگ د اساسي قانون د دارالانشاء د رییس په توگه هم خپله دنده په ښه ډول تر سره کړه او د دې ترڅنگ يې د پاکستان او افغانستان تر منځ د امن د گډې جرگې د دارالانشاء د رییس په توگه هم کار وکړ.

ډاکتر فاروق وردگ د کرزي د ولسمشرۍ په دویم پړاو کې د پوهنې د وزیر په توگه نوماند او له ولسي جرگې يې د باور رایه ترلاسه کړه. څرنگه چې د ډاکتر وردگ په باب مې په بل ځای کې تفصیلي خبرې کړي، نو نه غواړم دلته دا لیکنه لاپسې وغځوم، په لنډیز سره ویلی شم چې دی د اسلامي او ملي افکارو خاوند او یو ښه مدیر دی، خو د خپل مقام د ساتلو لپاره له ډېر احتیاط او جوړجاړي څخه کار اخلي.

۲۷- سید امیر شاه حسن یار: سید امیر شاه حسن یار پر (۱۳۲۱ل)

(پوهاند سید امیر شاه حسین یار)

کال د بامیانو ولایت په (پنجاب) ولسوالۍ کې زېږېدلی، تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته يې د کابل پوهنتون د کرنې له پوهنځي څخه د لیسانس دپلوم ترلاسه کړی، بیا امریکا ته تللی او هلته يې په خپله یاده څانگه کې د ماسترۍ او دوکتورا دپلومونه اخیستي

دي. (پوهاند سید امیر شاه حسن یار) په امریکا کې تر تحصیل وروسته بېرته خپل هېواد ته راستون شو او دلته د کابل پوهنتون په کرنې پوهنځي کې د

استاد په توګه مقرر شو. کله چې د ډاکټر نجیب الله حکومت سقوط شو او د کابل پوهنتون ساحه (د اسلامي وحدت حزب) د ځواکونو لاس ته ولوېده، نو حسن یار د یاد تنظیم له خوا د کابل پوهنتون د رییس په توګه د وخت حکومت ته ور وپېژندل شو. سیدامیر شاه حسن یار د تنظیمي جنگونو پر مهال د کابل پوهنتون د رییس په توګه ډېرې سختې شپې او ورځې تېرې کړې. دی د خپلې ځانګې یو پوه او متخصص کادر و. د طالبانو د نظام په راتګ سره یې ځای (مولوي پیرمحمد روحاني) ونيو، کله چې د طالبانو نظام ړنګ شو او بیا د انتقالي ادارې وخت راوړسېد، نو پوهاند سیدامیر شاه حسن یار یو ځل بیا د اسلامي وحدت ګوند له خوا د لوړو زده کړو وزارت ته نوماند شو او د انتقالي ادارې تر پایه یې دې دندې ته دوام ورکړ. د لوړو زده کړو وزارت د تصدی پر مهال پوهاند امیر شاه حسن یار ورو ورو خپل قومي تمایلات څرګند کړل او د وحدت حزب د نورو غړو په شان یې قومي اجنډا وړاندې کړه. که څه هم پوهاند امیر شاه حسن یار په کابل کې تر تنظیمي اړو دوړ دمخه د یوې علمي او اکاډمیکې څېرې په توګه مطرح و، خو د تنظیمواکۍ او بیا د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته یې قومي تمایلات زیات څرګند شول او اکاډمیک مرکزونو ته یې هم یاد تمایلات ور داخل کړل. د پوهنتون د ریاست پر مهال د پوهاند حسن یار د کار موده په تنظیمي جنگونو کې تېره شوه او د انتقالي ادارې پر مهال یې په وزارت کې د کار موده په چټکو سیاسي بدلونونو کې ختمه شوه، نو ځکه یې کابل پوهنتون او لوړو زده کړو وزارت ته داسې تلپاتې کارونه ونه کړای شول چې هغه دې د حسن یار صیب په حسانتو کې حساب شي.

(شريف فايض)

۲۸- شريف فايض: شريف

فايض د لوړو زده کړو خاوند دی. د طالبانو نظام تر سقوط وړاندې په امريکا کې اوسېده او کله چې یاد نظام ړنگ شو، نو شريف فايض هم لکه د يو شمېر نورو لويديځ مېشتو افغانانو په شان کابل ته راغی، ده

چې له شماليوالي په تېره بيا له (نظار شورا) سره نږدې اړيکي درلودل او قومي تمايلات يې په ډاگه څرگند وو، نو د يادې ټلوالې له خوا د موقت حکومت پر مهال د لوړو زده کړو د وزير په توگه غوره شو. فايض که څه هم ډېره موده په ياد وزارت کې پاتې نه شو، خو قومي تعصب او تنگنظري يې پرځای پاتې شوه. شريف فايض وروسته د لوړو زده کړو وزارت له مقامه لرې شو او بيا په کابل کې د امريکايي پوهنتون د رييس په توگه وټاکل شو.

۲۹- ډاکتر محمد اعظم دادفر: محمد اعظم دادفر پر (۱۳۲۵ل) کال

د جوزجان ولايت په اندخوی ولسوالۍ کې زېږېدلی دی. پر (۱۳۴۴ل) کال

(ډاکتر محمد اعظم دادفر)

له ښوونځي او پر (۱۳۵۲ل) کال د کابل طب پوهنځي څخه فارغ شوی او تر هغه وروسته بېرته د طب پوهنځي د استاد په توگه مقرر شوی دی. د (۱۳۵۷ل) کال د ثور د اوومې نېټې تر پېښې وروسته د يو څه وخت لپاره زنداني شوی، تر زندان وروسته پر (۱۳۵۹ل) کال

پاکستان او تر هغه وروسته پر (۱۳۶۰ل) کال المان ته کډوال شوی دی.

ډاکتر دادفر نږدې شل کاله په المان کې پاتې شوی او د طالبانو د نظام تر ړنگېدو وروسته یوځل بیا هېواد ته راستون شو. د بېړنۍ لویې جرگې غړی او بیا د یادې جرگې دویم مرستیال شو. ما (یون) له ښاغلي دادفر سره په همدې جرگه کې وپېژندل او د ده له نظریاتو او تمایلاتو څخه څه ناڅه خبر شوم. ښاغلی دادفر بیا د ولسمشر کرزي په لومړۍ انتخابي دوره کې د لوړو زده کړو د وزیر په توګه نوماند شو او له ولسي جرگې څخه یې باور رایه واخیسته. ډاکتر محمداعظم دادفر د وزارت پر مهال په نورمال ډول خپلې دندې ته دوام ورکاوه، نه یې په کوم ستر نوبت لاس پورې کړ او نه هم داسې و چې هېڅ کار یې نه وي کړی، البته کوم مهال چې ډاکتر دادفر وزیر و، هغه مهال پر افغانستان د پیسو باران و، خو ده لکه د دولت د نورو چارواکو په شان له دې چانس څخه اعظمي ګټه پورته نه کړه.

تر وزارت وروسته ډاکتر محمد اعظم دادفر په سیاسي او دولتي کارونو کې ډېر زیات مطرح نه و، البته د ولسمشرۍ د ټاکنو په دویم کمپاین کې یې د کرزي ملاتړ وکړ، خو دا ملاتړ له ډېر زیات ولسي ملاتړ سره ملګری نه و. ښاغلی سرمحقق زلمی هېوادم له هغو کسانو له جملې څخه و چې د ډاکتر دادفر زیات ملاتړ یې کاوه، که د هېوادم صیب ملاتړ نه وای، نو کېدی شول ډاکتر دادفر لوړو دولتي پوستونو ته نه وای رسېدلی. ډاکتر دادفر له

(پوهاند عبدالله عبید)

خپلو ځینو چپي او قومي تمایلاتو سره سره بیا هم هېواد ته کوم غټ خطر او ضرر پېښ کړی نه دی. په مجموعي ډول د ده مثبت کارونه د ده تر نیمګړتیاوو زیات او ګټور وو.

۳۰- پوهاند عبدالله عبیدالله عبیدالله عبیدالله عبید اصلاً د پروان ولایت اوسېدونکی دی. تر ابتدایي او ثانوي

زده کړو وروسته د کابل طب پوهنځي محصل شو او له همدې پوهنځي څخه یې د ماسترۍ سند ترلاسه کړ او وروسته بیا په همدې پوهنځي کې استاد شو، تر پوهاندۍ علمي رتبې پورې یې په ترتیب سره په همدې پوهنځي کې، چې وروسته بیا پوهنتون شو، خپلې علمي رتبې واخیستې.

پوهاند عبید وروسته د کابل طبي پوهنتون رییس شو او تر هغه وروسته بیا په ټولنیزو چارو کې د ولسمشر کرزي مشاور شو. پوهاند عبید په بېړۍ لویه جرگه او د اساسي قانون په لویه جرگه کې د یادو جرگو غړی شو او همدارنگه په تهران کې یې د افغانستان د سفیر په توګه دنده اجرا کړې ده. د ولسمشر کرزي د ولسمشرۍ په دویمه دوره کې پوهاند عبید د لوړو زده کړو وزارت ته نوماند شو او له ولسي جرګې څخه یې باور رایه ترلاسه کړه.

څرنگه چې پوهاند عبید نږدې شل کاله په یوه علمي محیط کې کار کړی و، نو د وزارت له کارونو سره مخکې تر مخکې اشنا و، ده د ابادۍ له کارونو سره ډېره لېوالتیا لرله. طبي پوهنتون کې یې خورا ډېره رغونه او نوې جوړونه کړې، کله چې څوک طبي پوهنتون او د هغه ملحقانو ته داخل شي، نو جوړونکي ته یې د زړه له کومې دعا راځي. دا چې دا پیسې له کومه شوې او څرنگه لګول شوي، د هغوی حساب او کتاب جلا دی، خو څوک چې وروستی نتیجه گوري، نو سړي ته د یوې مثبتې پایلې په توګه څرګندېږي. که نورو خلکو هم د خپل کار وروستی نتیجه په دې توګه وړاندې کړې وای، نو څوک به یې پر ماقبلو کارونو پسې ډېر نه ګرځېدل. پوهاند عبیدالله عبید چې کله د وزیر په توګه وټاکل شو، نو د نوې جوړونې او بیا رغونې په برخه کې یې ډېرې هڅې وکړې، هم د مرکز او هم د ولایتي پوهنتونونو په کچه رغونه تر سره شوه، د ده په وخت کې د محصلینو او پوهنتونونو شمېر زیات شو؛ هم دولتي پوهنتونونه او هم خصوصي پوهنتونونه زیات شول. له یوشمېر بهرنیو پوهنتونونو سره د هېواد د پوهنتونونو اړیکې بیا ورغول شول او نوي اړیکې هم ټینګ شول. په مجموعي ډول د تحصیلي ډګر په بېلابېلو

برخو کې مثبت پرمختګونه راغلل، خو دا په دې مانا نه ده چې د ډاکټر عبید په کارونو کې نیمګړتیاوې نه وې او یا هم څرګندې نه وې. عبیدالله عبید که څه هم په علمي محیط کې رالوی شوی، خو له جنګسالارانو او جګړه ییزو تنظیمونو سره یې اړیکې هم څرګند دي، د همدې ډلو او اشخاصو وړاندیز او ملاتړ و چې دی یې دې مقام ته ورساوه. د ده د واکمنۍ پر مهال د هغو د مشروع او نامشروع غوښتنو تجلا له ورايه محسوسه وه. د دې ترڅنګ په وزارت کې مالي او اداري فساد هم له سترګو پټ نه و. د وزارت کلني انکشافی بودیجه هم پوره پوره نه مصرفېدله، له دولتي امکاناتو څخه شخصي او تنظیمي ګټه هم پورته کېدله، خو له دې ټولو نیمګړتیاوو سره سره عبیدالله عبید پر خپلو کارونو واکمن و، سیاسي ملاتړ هم ورسره و، هم یې د اسلامي جمعیت او هم یې د ولسمشر کرزي ملاتړ درلود. د همدغو ملاتړونو له امله په چارو کې د ده لاس آزاد و، ده له همدغه موقعیت څخه په ګټې اخیستنې یو لړ داسې کارونه تر سره کړل چې د هېواد تحصيلي ډګر ته ضروري او ګټور وو.

۳۱- سرور دانش: سرور دانش تر خپلو لومړنیو زده کړو وروسته پر سیاسي فعالیتونو لاس پورې کړی. وروسته یې د اسلامي وحدت ګوند

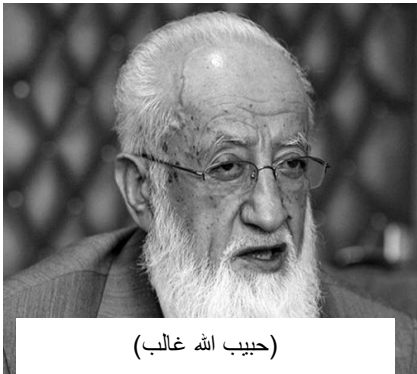
(قانونپوه سرور دانش)

غږیتوب ترلاسه کړی، د سیاسي فعالیتونو ترڅنګ یې له هېواد څخه بهر خپلو لوړو زده کړو ته دوام ورکړی دی. په عراق، ایران او سوریه کې یې په حقوقو، فقهيې او اسلامي معارف څانګو کې خپلې زده کړې تر سره کړي دي. ویل کېږي چې د سیاسي فعالیت او تحصیل له زمانې

څخه یې د ایران له سیاسي کړيو سره نږدې اړیکې درلودل. د تنظیمواکي پر مهال یې د پوهنتون استادې کوله. د طالبانو نظام تر ړنګولو وروسته، د

بېړنی لویې جرگې غړی و، دغه راز د اساسي قانون د تسويد او تدوين کمېسيون غړی او د اساسي قانون د لویې جرگې غړی و. کله چې د حامد کرزي له خوا (دایکندي) ولایت د یو فرمان په نتیجه کې جوړ شو، نو سرور دانش یې د لومړني والي په توگه غوره کړ. وروسته بیا د کرزي له خوا نوموړی د عدلیې وزارت ته نوماند شو، خو ولسي جرگې باور رایه ور نه کړه، دا په افغانستان کې لومړی ځل و چې په اکثریت سني مذهبه ټولنه کې شيعه مذهبي د عدلیې د وزیر په توگه غوره کېده.

تر هغه وروسته سرور دانش د لوړو زده کړو وزارت ته نوماند شو، تر باور رایې وروسته دلته د وزیر په توگه پاتې شو، بیا یې د سترې محکمې د عالي شورا د غړي په توگه نوماند کړ، هلته هم ولسي جرگې باور رایه ور نه کړه. سرور دانش شيعه اسلامي افکار لري، قومي رنگ پرې هم له ورايه څرگند او غالب دی. د وزارت او نورو دولتي څوکیو پر مهال یې هېڅکله هم خپل مذهبي او قومي احساسات کابو نه کړای شول. د لوړو زده کړو وزارت پر مهال په کانکور او تحصیلي بورسونو کې تر حده زیاته ناندپولي او بې عدالتي موجوده وه. سرور دانش که څه هم یو ژور دیني عالم او حلیم شخص دی، خو دی د خپلې واکمنۍ پر مهال هېڅکله پر دې بریالی نه شو چې د تنظیمي او قومي دایرې له حدودو را ووځي او د ټول افغان ولس باور راخپل کړي.

(حبیب الله غالب)

۳۲- حبیب الله غالب:

حبیب الله غالب پر (۱۳۱۹ل) کال د کاپیسا ولایت په (کوهستان) ولسوالۍ کې زېږېدلی دی، تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته د کابل پوهنتون د شریعاتو پوهنځي کې شامل او پر

(۱۳۴۱ل) کال یې له نوموړي پوهنځي څخه د لیسانس دپلوم ترلاسه کړې دی. پر (۱۳۵۲ل) کال یې د قانون او پرتلیزې فقهې په برخه کې د ماسترۍ سند ترلاسه کړ، تر هغه وروسته بیا پاکستان ته کډوال شو. کله چې د ډاکتر نجیب الله حکومت ړنگ شو، نو غالب هم د یو شمېر نورو مجاهدینو په شان کابل ته راغی. دا مهال په کابل کې ډېر جنگونه وو، خو څرنگه چې د واک اصلي کیلي اسلامي جمعیت سره وه او غالب صیب هم د اسلامي جمعیت غړی و، نو اسلامي جمعیت خپلو ټولو غړو ته ویلي وو چې باید کابل ته راشي او دلته دولتي څوکی اشغال کړي. غالب هم پر (۱۳۷۲ل) کال کابل ته راغی او دلته د لویې څارنوالۍ د مرستیال په توګه منتصب شو. غالب بیا د طالبانو نظام تر ړنگولو وروسته بېرته پر بېلابېلو دولتي څوکیو کار وکړ، خو د حامدکرزي د ولسمشرۍ په دویمه دوره کې د اسلامي جمعیت د غوښتنې او تنظیمي وېش له امله نوموړي ته د عدلیې وزارت په وېش کې ورسېد. حامدکرزي نوموړی عدلیې وزارت ته نوماند کړ او ولسي جرګې هم په دې خاطر چې سپین ږیری دی، د نرم طبیعت خاوند دی او کوم لوري ته ترې زیات زیان متصور نه دی، باور رایه ورکړه. غالب که څه هم پخواني تنظیمي تمایلات درلودل، خو د سن د زیاتوالي او په حکومت کې د قواوو د نسبي انډول له مخې یې تنظیمي لېوالتیاوې ډېرې څرګندې نه کړې. د ملي هویت په تذکره کې یې د (افغان) کلمې د لیکلو د مخنیوي لپاره خپلې هلې ځلې وکړې. د غالب د واکمنۍ په وخت کې عدلیې وزارت کوم ځانګړی پرمختګ ونه کړ، د قوانینو په سریع جوړونه او اسنادو کې هم کوم پرمختګ ونه شو. کارونه اکثره په کلاسیک ډول پرمخ وړل کېدل او د ورځنیو کارونو میتود هم کلاسیکه او دودیزه بڼه درلوده.

حبيب الله غالب پر (۱۳۹۲ل) کال د ورپېښې ناروغۍ له امله له دې نړۍ څخه سترګې پټې کړې.

۳۲- امیرزی سنگین: د ولسمشر کرزي په دواړو دورو کې له کاري

وزیرانو څخه یو هم امیرزی سنگین دی. ښاغلی سنگین اصلاً د پکتیکا ولایت

(امیرزی سنگین)

اوسېدونکی دی. تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته یې لوړې زده کړې کړي دي. په لندن کې یې د برېښنا او ارتباطاتو په څانګه کې لوړې زده کړې تر سره کړي او تر هغه وروسته یې په سویډن او ځینو نورو هېوادونو کې په معتبرو مخابراتي کمپنیو کې کار کړی دی.

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته بېرته هېواد ته راستون شو، په پیل کې د مخابراتو وزارت ستر مشاور و او همدارنګه د افغان ټیلیکم د مخابراتي شرکت اجرائوي رییس شو. د ولسمشر کرزي د ولسمشرۍ په لومړۍ دوره کې د مخابراتو وزارت ته نوماند شو، دوه ځله د یاد وزارت د وزیر په توګه منتخب شو، خو دې منځ کې یو ځل ولسي جرګې خپله باور رایه ور نه کړه، خو دویم ځل چې بیا معرفي شو نو بیا یې باور رایه واخیسته.

امیرزی سنگین د همغو وزیرانو له جملې څخه دی چې نږدې (۱۳) کاله یې وزارت وکړ. په دې وزارت کې د زیات وخت لپاره د پاتې کېدو یو علت دا و چې دی یو کاري انسان و، نه یې کوم تنظیم پورې اړه لرله او نه یې هم په سیاسي مسایلو کې ګوتې وهلې. یاد وزارت یوازینی وزارت و چې تر لګښت یې ګټه زیاته وه، هر کال یې نږدې (۱۷۰) ملیونه ډالره ګټه راوړله، په لسګونو زره افغانانو ته یې د کار زمینه برابره کړې وه. امیرزی د ولسمشر او د هغه د مرستیالانو په هېڅ ډول کار کې د نظر ورکولو هڅه نه کوله، د کابینې له غونډو پرته ان په شپږو میاشتو کې هم ده یو ځل ولسمشر نه شو لیدلای. د یوه مسلکي وزیر په توګه یې خپلو ورځنیو کارونو ته دوام ورکاوه. افغانستان په هېڅ برخه کې دومره پرمختګ نه دی کړی، لکه په مخابراتي برخه کې.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

نږدې (۱۷) ملیونه افغانان ټلېفون ته لاسرسی لري، په دې برخه کې افغانستان تر ځینو گاونډیو هېوادونو دمخه او د اسانتیاوو له پلوه ان له ځینو پرمختللو هېوادونو سره هم سیالي کولای شي. په مخابراتي برخه کې په حقیقت کې یو انقلاب رامنځته شو، خو دا انقلاب په طبیعي ډول خپلې نیمگړتیاوې او عیبونه لري. قیمتونه لا هم ډېر لوړ دي، د کنټرول لپاره د شفاف میکانیزم نشتوالی، تر یوه معین وخته د ځینو شرکتونو انحصار، په ځینو برخو کې اداري او مالي فساد هغه عیبونه وو چې له دې انقلاب سره ملگري وو. د (نوري فایبر) پروژه لکه څنګه چې یې ژمنه شوې وه، پر خپل وخت او خپل څرنگوالي عملي نه شوه او یو لړ نور مشکلات.

خو له یو شمېر نیمگړتیاوو سره سره د کرزي په ټوله واکمنۍ کې د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوژۍ وزارت یو بريالی وزارت و، که ټولو وزارتونو او ټولو وزیرانو په دې ډول ناپېیلی او مسلکي کار کړی وای، نو پوره باور دی چې هېواد به ډېر پرمختګ کړی وای.

۳۳- جنرال خدايداد هزاره: جنرال خدايداد هزاره د افغانستان له

(جنرال خدايداد هزاره)

مسلكي پوځي كادرونو څخه دی. ده په هېواد کې تر لومړنيو او ثانوي زده کړو وروسته د هندوستان په حربي پوهنتون کې لوړې پوځي زده کړې سرته رسولي دي. د ډاکتر نجيب الله د حاکمیت پر مهال یې لومړی پوځي دنده تر سره کړې او د حکومت له مخالفینو سره جنګېدلی دی. د نجيب الله د حکومت

تر ړنګېدو وروسته اروپا ته کډوال شوی او هلته یې په یو لړ سیاسي او علمي غونډو کې گډون کړی، کله چې د طالبانو نظام ړنګ شو، نو جنرال خدايداد هزاره هم لکه د نورو هېوادوالو په شان هېواد ته راستون شو، د بېړنۍ لویې

جرگې د غړي په توگه یې په یاده جرگه کې گډون وکړ، د کرزي د ولسمشرۍ په لومړۍ دوره کې د مخدره توکو پر وړاندې د مبارزې وزارت ته نوماند شو او ولسي جرگې د باور رایه ورکړه، وروسته بیا په دویمه دوره کې بیا یاد وزارت ته غوره شو، خو ولسي جرگې دا ځل باور رایه ور نه کړه. جنرال خدایداد، چپي افکار درلودل او د خلک دیموکراتیک گوند د (خلقي خانگې) غړی و، خو اوس یې پخواني چپي افکار دومره پاتې نه دي، ملي فکر لري، خو د کرزي په واکمنۍ کې یې څوکۍ د قومي وېش له امله ورته په برخه شوې ده. جنرال هزاره د خپلې واکمنۍ پر مهال په اداري فساد ککړ نه و او قومي تمایلات یې هم په کارونو کې راڅرگند نه شول، په نورمال ډول یې خپل کارونه تر سره کړل، څرنگه چې مخدره توکي یوه نړیواله پدیده ده، دولتي او نادولتي مافیا دواړه په کې لاس لري. نو جنرال هزاره هم په دې بریالی نه شو، چې د دې نړیوال پدیدې ریسې وباسي.

۳۳- مبارز راشدي: مبارز راشدي پر (۱۳۵۰ل) کال په سرپل ولایت

کې زېږېدلی دی. لومړنۍ او ثانوي زده کړې یې په همدې ولایت کې تر

(مبارز راشدي)

سره کړي او بیا یې د اسلامي معارف او فرهنگ په څانگه کې تر دوکتورا پورې لوړې زده کړې تر سره کړي دي. ښاغلی مبارز راشدي، یو ژبور، پوه او خوله ور انسان دی. د طالبانو نظام تر ړنگېدو وروسته دی هم خپل هېواد ته راستون شو او د اطلاعاتو او کلتور وزارت د نشراتي مرستیال په

توگه یې خپله دنده پیل کړه. که څه هم د مبارز راشدي علمي کچه او پوهه تر حاجي محمد محقق لوړه ده، خو ویل کېږي چې نوموړی د اسلامي وحدت گوند د محقق له څانگې سره نږدې اړیکي لري.

مبارز راشدي په اطلاعاتو او کلتور وزارت کې خپله دنده له یو لړ کشمکشونو او جنجالونو سره سره په نورمال ډول سرته ورسوله، له رسنیو او هغه هم له مختلفو رسنیو سره، چې بېلابېل او متضاد افکار یې درلودل، په سختو جنجالونو کې کېوت او د گوزارې سیاست یې غوره وباله. د ولسمشر کرزي د ولسمشرۍ په دویمه دوره کې د مخدره توکو پرضد د مبارزې وزارت ته نوماند شو او له ولسي جرگې یې باور رایه ترلاسه کړه. لکه څنګه چې دمخه مو وویل مبارز راشدي، یو ژبور، خوله ور او په خپل مسلک کې یو رسېدلی شخص دی، د غټې اوسپلې او زغم خاوند هم دی، مقابل طرف اورېدلی او زغملی شي، خپل پیغام هم ورته رسولی شي، د مخدره موادو پرضد د مبارزې وزارت کې یې د بریالیتوب چانس ځکه نه ښکارېده چې دا داسې وزارت نه دی چې د چا د بریالیتوب څرک دې په کې ولگي، خو که مبارز له مسلک سره سم یو وزارت او کار ته گومارل شوی وای، کېدی شي په هغه کار کې به ډېر بریالی شوی وای.

۳۴- عبدالکریم خرم: عبدالکریم خرم پر (۱۳۴۲ل) کال په کابل کې

(کریم خرم)

زېږېدلی، خو اصلاً د میدان وردگو ولایت اوسېدونکی دی. په یوه علمي او مخوره کورنۍ کې رالوی شوی. تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته یې په فرانسه کې له (رنه دکارت) پوهنتون څخه د صادراتو په حقوقو کې د لیسانس سند ترلاسه کړی دی. د کریم خرم د کورنۍ غړو د جهاد او هجرت پر مهال له بېلابېلو جهادي

تنظیمونو سره اړیکي درلودل. ده په خپله د ملي محاذ او د گلبدین حکمتیار له اسلامي حزب سره خواخوږي او اړیکي درلودل. د طالبانو د واکمنۍ پر

مهال هم په پېښور کې اوسېده او د (وطن) په نامه یې یوه مجله خپروله چې اکثره یې اسلامي او اخواني رنگ درلود. کریم خرم د طالبانو د واکمنۍ تر ړنگېدو وروسته لومړی د ولسمشر کرزي مطبوعاتي سلاکار شو او د هغه د ولسمشرۍ په لومړۍ دوره کې د اطلاعاتو او کلتور وزارت ته نوماند شو او له ولسي جرگې څخه یې باور رایه ترلاسه کړه. په یاد وزارت کې د ده د واکمنۍ دوره په ملي شورا کې له ځینو وکیلانو، سیمه ییزو زورواکو، ځینو رسنیو او تنظیمونو سره په جنجالونو تېره شوه، خو دې سره سره یې په یاد وزارت کې یو شمېر سمونونه رامنځته کړل او ځینو پرمختیاوو ته یې هم لاره اواره کړه. کریم خرم وروسته د ولسمشر د دفتر د رییس په توګه وټاکل شو او د کرزي د حاکمیت تر پایه یې دې دندې ته دوام ورکړ. څرنگه چې مې د کریم خرم په باب په نورو برخو کې تفصیلي بحث کړی، نو نه غواړم دا بحث تر دې اوږد کړم.

۳۵- سید مخدوم رهین: ښاغلی سیدمخدوم رهین په کابل کې زېږېدلی، لومړنۍ او ابتدایي زده کړې یې په کابل کې تر سره کړي، بیا یې د کابل پوهنتون له ژبو او ادبیاتو پوهنځي څخه د لیسانس سند ترلاسه کړی او

(سید مخدوم رهین)

په همدې څانګه کې یې په تهران کې د دوکتورا تر کچې لوړې زده کړې تر سره کړي دي. سیدمخدوم رهین وروسته امریکا ته مهاجر شوی او د طالبانو نظام تر ړنگېدو وروسته بېرته کابل ته راغی. د روم له سیاسي بهیر سره یې هم خپله ملګرتیا ساتلې. د

کرزي د ولسمشرۍ په لومړۍ دوره کې د اطلاعاتو او کلتور وزارت ته نوماند شو، خو له ولسي جرگې یې باور رایه ترلاسه نه کړای شوه. وروسته بیا په

هندوستان کې د افغانستان د سفیر په توګه وټاکل شو. ده په کابل کې یو شمېر مدني فعالیتونه هم تر سره کړل، د ((شورای شهروندان کابل)) په جوړونه کې یې ونډه واخیسته. رهین د کرزي د ولسمشرۍ په دویمه دوره کې یو ځل بیا د اطلاعاتو او کلتور وزارت ته د نوماند په توګه معرفي شو. خو دا ځل د روم د بهیر له خوا نه، بلکې د نظار شورا په تېره بیا د فهیم خان په ټینګار دې پوست ته وروپېژندل شو. رهین دا ځل د اسلامي جمعیت د ځینو مطرحو څېرو، لکه (عطا محمد نور) او نورو په مالي لګښت او سیاسي ملاتړ په دې بریالی شو چې د ولسي جرګې باور رایه ترلاسه کړي. رهین ډېره موده د دې وزارت د وزیر په توګه پاتې شو، خو ډېر وخت یې له رسنیو، د ژروناالیستانو د اتحادیو له مشرانو او نورو اشخاصو سره په جنجالونو تېر شو، یاد وزارت هم د ده د واکمنۍ پر مهال خپله کلنۍ بودیجه پر خپل وخت ونه لګولای شوه. رهین کابل ته په راتګ سره ځینې قومي او ستمي تمایلات څرګند کړل، خو د اطلاعاتو او کلتور وزارت د واکمنۍ په وروستیو کلونو کې یې قومي تمایلات یو څه کم وو. یاد وزارت هم له همغو مشکلاتو سره مخامخ وو چې اکثره نورې ادارې ورسره مخ وې. د اداري او مالي فساد ځینې بېلګې یې هم رسنیو ته راووتې.

د یادو نیمګړتیاوو ترڅنګ یو شمېر مثبت پرمختګونه هم تر سره شول، ملي او سیمه ییز موزیمونه ورغول شول، د افغانستان یو زیات شمېر تاریخي اثار بېرته هېواد ته راوړل شول، د طلا تپې تاریخي اثار له هېواده بهر یو شمېر هېوادونو کې نندارې ته وړاندې شول او له دې لارې افغانستان ځینې عواید ترلاسه کړل. د اسلامي تمدن د مرکز په توګه د غزني تر یادونې وروسته د دې ولایت یو شمېر تاریخي اثار او ځایونه ورغول شول، په محلي او مرکزي کچه یو شمېر تاریخي ودانې ورغول شوې. خو بیا هم که په مجموعي ډول ارزونه کېږي، څومره امکانات چې په دې دوره کې وو، له هغو څخه پوره او سمه ګټه پورته نه شوه.

۳۶- سهراب علي صفری: سهراب علي صفری پر (۱۹۴۵م) کال په میدان وردگو ولایت کې زېږېدلی دی. لومړنۍ زده کړې یې په خپل اصلي استوګنځي کې تر سره کړي دي. بیا د کابل پوهنتون په انجنیري پوهنځي کې شامل شوی او پر (۱۹۶۵م) کال له نوموړي پوهنځي څخه فارغ شوی او بیا یې په پوښه کې لوړو زده کړو ته دوام ورکړی او له یاد هېواد څخه یې پر (۱۹۸۲م) کال د دوکتورا دپلوم ترلاسه کړی دی.

د طالبانو د نظام تر ړنګېدو وروسته ډاکتر سهراب علي صفری هېواد ته راستون شوی او د ولسمشر کرزي د ولسمشرۍ په لومړۍ دوره کې د عامه ګټو یا فواید عامې وزارت ته نومانده شو او له ولسي جرګې څخه یې هم باور رایه ترلاسه کړه.

صفری د یاد وزارت د متصدي په توګه ډېر ضعیف رول ادا کړ. ټولګټو وزارت چې پخوا یې د یوه اجرایی او کاري وزارت په توګه کار کاوه، په یوه

(سهراب علي صفری)

پالیسي جوړونکي وزارت بدل شو او یوازې د سپړونو او غټو پروژو د ارزونې او تفتیش صلاحیت ورکړل شو. دوی خپله کاري قوه پر کار ونه ګومارله او نه هم په دې بریالي شول چې پراخې نړیوالې مرستې راجلب کړي، خپل وسایل او وسایط واخلي

او رښتیا هم پر ټولګټو وزارت بدل شي. د وزارت لوړپوړي چارواکي دومره بې تفاوته وو چې ان د وزارت شاوخوا سپړکونه چې ټول (پنځه سوه متره) نه کېدل، هم جوړ نه کړای شول. دې وزارت نه یوازې په رغونه کې مخکښ رول ادا نه کړای شو، بلکې له یو شمېر هغو شرکتونو سره چې په درغلی تورن وو، هغو سره یې هم لاره ونیوه او هغه شرکتونه چې رښتیا هم د ښه کار جوګه وو او ښه کارونه یې تر سره کړي وو، د هغوی مخې ته یې تیرې ټولې کړې،

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

په دې ډول له بې کفایته شرکتونو سره د جوړجاړي له امله د کار کیفیت خراب شو او د باکفایته شرکتونو د کار مخه ونیول شوه. د پیسو په دې باران کې که د صفري صیب پرځای هر بل کاري وزیر راغلی وای، نو پوره باور دی چې افغانستان ته به یې په رغونه او نوې جوړونه کې ډېر گټور کارونه تر سره کړي وای.

۳۷- عبدالقدوس حمیدي: عبدالقدوس حمیدي د لوړو زده کړو خاوند دی. د کرزي د ولسمشرۍ دویمه دوره کې د ټولگټو وزارت ته نوماند شو او له ولسي جرگې څخه یې باور رایه ترلاسه کړ.

عبدالقدوس حمیدي مخکې تر دې چې یاد وزارت ته وروپېژندل شي، د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوژۍ د وزیر په توگه نوماند شو، خو ولسي جرگې ورته رایه ور نه کړه. تر هغه دمخه یې ډېر کلونه د کانونو د وزارت د مرستیال په توگه کار کړی دی.

(عبدالقدوس حمیدي)

عبدالقدوس حمیدي د ټولگټو وزارت د متصدي په توگه داسې پام وړ کار او پرمختگ ونه کړ چې د ده په ښو او تلپاتې کارونو کې دې حساب شي. تر دې وړاندې چې په یاد وزارت کې څه روان وو، همغه حالت تداوم پیدا کړ، ان تر هغه څخه هم په کمزورې کچه. ټولگټو وزارت بیا هم یوازې د نظارتي رول په دایره کې پاتې شو او د یوه اجرائي ځواک په توگه څرگند نه شو. فساد هم په کې تر پخوا زیات او کاري بهیر هم په کې لاسپې ټکنی شو.

(نجیب الله اوژن)

۳۹- نجیب الله اوژن: نجیب

الله اوژن پر (۱۹۴۷م) کال په کابل ښار کې زېږېدلی دی. لومړنۍ زده کړې یې د کابل ښار په غازي لېسه کې تر سره کړي او پر (۱۹۶۸م) کال ترې فارغ شوی، بیا د کابل پولي تخنیک ته بريالی شوی او پر

(۱۹۷۶م) کال ترې فارغ شوی دی. اوژن ډېر کلونه له هېواده بهر په (هالنډ) هېواد کې اوسېده، په سیاسي، ټولنيزو او نورو چارو کې ډېره مطرح او څرگنده څېره نه ده. د طالبانو نظام تر سقوط وروسته بېرته هېواد ته راستون شو او د ولسمشر کرزي د ولسمشرۍ د دویمې دورې په دویمه برخه کې ټولگتو وزارت ته نوماند شو او له ولسي جرگې څخه یې باور رایه واخیسته. اوژن د خپل کار په بهیر کې یو لړ مثبت کارونه تر سره کړل، کونښن یې وکړ چې د وزارت کارونو ته نوی رنگ او قوت ورکړي، خو پخوانۍ بېروکراسۍ او دودیز سیستم د ده د هڅو مخه ونیوله، خو بیا هم د یاد وزارت د پخوانیو نورو وزیرانو په انډول نجیب الله اوژن ډېر فعال برېښېده.

۴۰- میر محمد صدیق: میر محمد صدیق پر (۱۹۴۵م) کال د کابل

ولایت په میربچه کوټ ولسوالۍ کې زېږېدلی دی. پر (۱۹۷۱م) کال یې په امریکا کې د دوکتورا تر کچې لوړې زده کړې سرته ورسولې. په بېلابېلو هېوادونو کې یې بېلابېلې دندې تر سره کړي دي. میرمحمد صدیق په دري، پښتو، عربي، اردو او انگلیسي ژبو خبرې کولای شي، په بېلابېلو هېوادونو، لکه امریکا، پاکستان، یمن، ایتوپیا، کینیا، سومالیا، پورتي ریکو او نورو کې یې دندې اجرا کړي دي. د حامدکرزي د جمهوري ریاست په لومړۍ دوره کې د کانونو وزارت ته نوماند شو. ده د خپلې دندې پر مهال داسې پاموړ کارونه نه دي کړي چې هغه دې د ده په لویو کارونو کې حساب شي.

۴۱- محمد ابراهیم عادل : محمد ابراهیم عادل پر (۱۳۳۰ل) کال په

(محمد ابراهیم عادل)

پروان ولایت کې زېږېدلې دی. د شوروي د کانونو پوهنتون کې یې خپلې لوړې زده کړې سرته رسولي دي. پر (۱۳۸۳ل) کال یې د شمال د ډبرو سکرو د ادارې د رییس په توګه دنده تر سره کړې ده. عادل د کانونو او صنایع وزارت د مرستیال، اداري مرستیال او د

ځمکپېژندنې رییس په توګه دندې تر سره کړي دي. پر (۱۳۸۳ل) کال د کانونو او صنایعو وزارت ته نوماند شو او له ولسي جرګې څخه یې باور رایه ترلاسه کړه. په دې وزارت کې د ده کاري موده له یو شمېر جنجالونو سره مل وه. په تېره بیا د (عینکو مس) د قرارداد په مسئله کې ویل کېږي چې تر (۳۰) ملیونو ډالرو پورې غبن شوی دی. خو عادل دا تورونه په کلکه رد کړي دي.

۴۲- وحیدالله شېراني: بناغلی وحیدالله شېراني، د حج او اوقافو

(وحید الله شېراني)

پخواني وزیر (نعمت الله شېراني) زوی دی، چې په پاکستان کې یې د اقتصاد په برخه کې تر لیسانس پورته زده کړې کړي دي. شېراني د ولسمشر کرزي د ولسمشرۍ په لومړۍ دوره کې، کله چې ولسي جرګې له (امین فرهنگ) څخه بېرته د باور رایه واخیسته، نو بناغلی شېراني د سوداګرۍ وزارت د سرپرست په توګه پاتې شو، بیا وروسته ولسي جرګې ته د

سوداګرۍ وزارت د وزیر په توګه وروپېژندل شو، چې له ولسي جرګې یې د باور رایه واخیسته. بناغلی شېراني تر دې مخکې د ماليې وزارت مرستیال او د جمهور رییس مشاور و. شېراني د کرزي په کابینه کې د ځوانو او فعالو

وزیرانو له جملې څخه و. وروسته بیا د کانونو د وزیر په توګه انتخاب شو. ځوان او با استعداد شخص دی. شېراني په انګلیسي، ازبکي، دري، پښتو او اردو ژبو پوهېږي. ټولنیز روابط یې پراخ دي، که څه هم له فکري پلوه ازاد فکر لري، خو د دولتي موقف د ساتنې لپاره کله کله اړ شوی چې د جنرال دوستم پر ملي اسلامي جنبش هم ډډه ولګوي.

(محمد اکبر بارکزى)

۴۳- محمد اکبر بارکزى: ښاغلی

بارکزى د ولسمشر کرزي د دویمې دورې تر ټاکنو وروسته د کانونو د وزیر په توګه نوماند شو. تر دې مخکې د اوبو او برېښنا وزارت مرستیال، د بغلان والي او د عامه ګټو وزارت د مرستیال په توګه یې هم دندې اجرا کړې دي. ویل کېږي چې یو وخت یې د حکمتیار له اسلامي حزب سره اړیکې درلودل، د ارامو

اعصابو څښتن دی. د وزارت د تصدی پر مهال نه ډېر تېز روان و نه ډېر سست.

۴۴- عنایت الله نظري: عنایت

(عنایت الله نظري)

الله نظري په موقته او انتقالي دوره کې د مهاجرین وزیر و، خو د ولسمشر کرزي د لومړۍ دورې د انتخاباتو تر ګټلو وروسته ښاغلي نظري په نوې کابینه کې ځای پیدا نه کړ. کله چې ولسمشر کرزي په دویمه دوره انتخاباتو کې ګټونکی شو، نو نظري یې د

مهاجرینو د وزیر په توګه نوماند کړ، خو ولسي جرګې خپله باور رایه ور نه کړه. ښاغلی نظري پر (۱۳۵۶ل) کال د کابل پوهنتون د حقوقو او سیاسي

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

علمو له پوهنځي څخه فارغ شوی او تر لیسانس پورته زده کړې یې په (پیام نور) ایراني پوهنتون کې د لرې واټن له لارې تر سره کړي دي. عنایت الله نظري ډېره موده د دفاع وزارت مرستیال په توګه هم دنده اجرا کړې ده. ښاغلی فهیم او د اسلامي جمعیت نورو مشرانو ته نږدې شخص ګڼل کېږي.

۴۵- عبدالکریم براهوي: عبدالکریم براهوي پر (۱۳۳۴ل) کال په

نیمروز ولایت کې زېږېدلی دی. نوموړي خپلې ثانوي زده کړې په حربي ښوونځي کې کړي دي. له (۱۳۵۲ل) څخه تر (۱۳۵۵ل) پورې یې حربي پوهنتون کې لوړې زده کړې تر سره کړي دي، تر دې وروسته د افغانستان په ملي پوځ کې شامل شو. پر (۱۳۵۷ل) کال له پوځ څخه لاړ او د مجاهدینو په لیکو کې ورګډ شو. ښاغلی براهوي د ولسمشر کرزي په لومړۍ دوره کې د مهاجرینو وزیر و. تر وزارت مخکې د نیمروز والي و او بیا د قومونو، قبایلو او سرحداتو وزیر شو. د ارامو اعصابو خاوند دی، خبرې نه کوي، ویل کېږي چې د وزارت د تصدی پر ټول مهال یې د کابینې په غونډه کې هېڅکله هم کومه خبره نه ده کړې او همېشه چوپه خوله پاتې شوی دی.

۴۵- جماهير انوري:

جماهير انوري پر (۱۳۳۴ل) کال په فاریاب ولایت کې زېږېدلی دی. پر (۱۳۵۵ل) کال د کابل پوهنتون له فارمسي پوهنځي څخه فارغ شوی. پر

(جماهير انوري)

(۱۳۸۹ل) کال یې د مهاجرینو وزیر په توګه له ولسي جرګې څخه د باور رایه ترلاسه کړه، خو د وزارت ټول مهال یې په ناندریو تېر شو او داسې کوم ستر کار یې ونه کړای شو چې د افغان مهاجرو په ژوند کې محسوس تاثیر ولري.

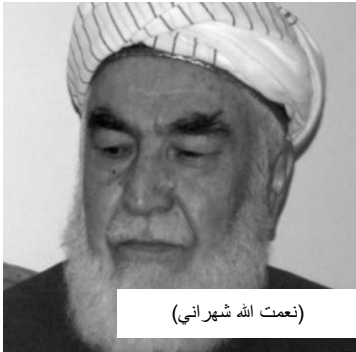

(نور محمد قرقین)

۴۶- نور محمد قرقین: نورمحمد قرقین پر (۱۳۳۲ل) کال په جوزجان ولایت کې زېږېدلی دی. خپلې ثانوي زده کړې یې تر دولسم ټولګي پورې په حبیبیې لېسې کې بشپړې کړې دي. د لیسانس سند یې د کابل پوهنتون له حقوقو او سیاسي علومو پوهنځي څخه

ترلاسه کړی دی. د کرزي په حکومت کې یې د پوهنې د وزیر او په ترکمنستان کې د افغانستان د سفیر په توګه دنده اجرا کړې ده. په ترکمن قوم پورې اړه لري، د ارامو اعصابو څښتن دی، کوم جنجالي شخص نه دی. د جمهوري ریاست په لومړیو ټاکنو کې یې د کرزي د انتخاباتي کمپاین د مشر په توګه هم دنده اجرا کړې ده.

۴۷- نعمت الله شېراني: نعمت الله شېراني پر (۱۳۱۸ل) کال د بدخشان ولایت په (جرم) ولسوالۍ کې زېږېدلی دی. پر (۱۳۳۹ل) کال د

(نعمت الله شېراني)

ابوحنیفه دیني مدرسې څخه فارغ شوی، بیا د کابل پوهنتون په شرعیاتو پوهنځي کې محصل او تر فراغت وروسته په همدې پوهنځي کې استاد شو. ښاغلی شېراني پر (۱۳۴۶ل) کال د لوړو زده کړو لپاره مصر هېواد ته لاړ او بیا پر (۱۳۵۵ل) کال امریکا ته. تر هغه

وروسته افغانستان ته راوګرځېد. د (۱۳۵۷ل) کال تر سیاسي پېښې وروسته بندي شو، له زندانه تر خوشې کېدو وروسته د مجاهدینو له لیکو سره یوځای شو.

شېراني د حامدکرزي په انتقالي دوره کې د دولت د رییس مرستیال او د

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

اساسي قانون د تدوین کمېسیون رییس و، چې بیا وروسته د ولسمشر کرزي په لومړۍ دوره کې د حج او اوقافو وزارت ته نوماند او د ولسي جرگې تر تائید وروسته د همدې وزارت وزیر وټاکل شو. تر وزارت وروسته په دیني چارو کې د کرزي مشاور و. دی یو دیني عالم دی چې په دې برخه کې یې لسگونه عنوانه کتابونه لیکلي دي. البته د وزارت د تصدی پر مهال یې په یاد وزارت کې د اداري فساد په باب بېلابېلې اوازې خپرې شوې وې.

۴۸- صدیقه بلخي: صدیقه بلخي د (اسمعیل بلخي) لور او پر (۱۳۲۹ل)

(صدیقه بلخي)

کال په بلخ کې زېږېدلې ده. خپلې لوړې زده کړې یې په شرعیاتو څانګه کې تر سره کړي دي. د مهاجرت په دوران کې یې په ایران کې سیاسي او فرهنگي فعالیتونه کول. صدیقه بلخي د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته د اساسي قانون د تدقیق د کمېسیون غړې شوه. وروسته د ولسمشر کرزي له

خوا د شهیدانو او معلولینو چارو وزیره شوه، تر هغه وروسته په مشرانو جرګه کې انتصابي سناټوره شوه. بلخي بېلابېل سیاسي، ټولنیز او فرهنگي خدمتونه تر سره کړي، د ښځو په برخه کې یې ځانګړې هڅې او فعالیتونه سر ته رسولې دي. کرزي ورته د هغې د کورني او ټولنیز نفوذ له امله ځانګړی احترام درلود. دې هم د خپل پلار او کورنۍ نوم او عزت تر پایه پورې خوندي وساته. که څه هم د وزارت د تصدی پر مهال د دې د کارونو له څرنگوالي څخه یو لړ شکایتونه موجود وو، خو صدیقه بلخي د فعالو افغانو مېرمنو په منځ کې خپل ځانګړی ځای لري.

۴۹- جنرال سهیلا صدیق: سهیلا صدیق د محمد صدیق لور ده. تر

لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته پر (۱۳۴۴ل) کال د کابل طب پوهنځي

کې شامله شوې، وروسته یې په مسکو کې په همدې طبي خانگه کې زده کړې کړي او له مسکو پوهنتون څخه فارغه شوې ده. نوموړې د خلکو

(سهيلا صديق)

ديموکراتيک گوند د واکمنۍ په دوران کې د افغانستان اردو ته لاره پيدا کړه. سهيلا صديق د افغانستان د پوځ په طبي برخه کې ډېره موده کار کړې، د جنرالۍ رتبې ته رسېدلې او پر (۱۳۸۰ل) کال يې د (ډگر جنرال) رتبه هم ترلاسه کړه. نوموړې د کرزي په مشرۍ په موقته اداره کې د عامې

روغتيا د وزيرې په توگه دنده اجرا کړه او وروسته بيا په صحي چارو کې د کرزي مشاوره شوه.

ډاکتره سهيلا د افغانستان په پوځ کې لومړنۍ بنځينه جنرال وه. کرزي هغې ته خورا زيات احترام درلود. په روسي، دري او پښتو ژبو پوهېدله. د وزارت کاري موده يې لنډه وه، نو ځکه خو يې د کار د څرنگوالي په باب ډېر بحث نه شي کېدلای.

۵۰- سيد محمد امين فاطمي: سيد محمد امين فاطمي پر (۱۹۵۲م)

(سيد محمد امين فاطمي)

کال ننگرهار ولايت کې زېږېدلی دی. ثانوي زده کړې يې د کابل په حبيبيې لېسې کې تر سره کړي دي. پر (۱۹۷۷م) کال د ننگرهار پوهنتون له طب پوهنځي څخه فارغ شوی. د ولسمشر کرزي په لومړۍ انتخابي دوره کې د عامې روغتيا وزير شو. بيا په دويمه دوره کې هم د

همدې پوست لپاره ولسي جرگې ته معرفي شو، خو ولسي جرگې دا ځل د

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

باور رایه ور نه کړه. تر وزارت مخکې بناغلی فاطمي څه موده د نړیوال روغتيايي سازمان سلاکار هم پاتې شوی دی. د وزارت پر مهال یې کار په احتیاط سره تر سره کاوه، رسنیو سره یې ځانگړي اړیکي پالل، د کارونو څرنګوالی یې په منځنۍ کچه و. وروسته بیا په جاپان کې د افغانستان د سفیر په توګه وټاکل شو.

۵۱- ثریا دلیل: ثریا دلیل پر (۱۳۴۷ل) کال په کابل ولایت کې

زېږېدلې ده، خو اصلي استوګنځی

یې د فاریاب ولایت دی. د کابل

ښار د زرغونې لېسې تر فراغت

وروسته پر (۱۳۶۵ل) د کابل

پوهنتون طب پوهنځي ته بریالی

شوه. پر (۱۳۷۱ل) کال د علي اباد

روغتون د جراح ډاکټرې په توګه

وګومارل شوه او پر (۱۳۷۳ل) کال

له ماشومانو څخه د ملاتړ اداره کې

مقررره شوه. پر (۱۳۸۳ل) کال د امریکا په هاورډ پوهنتون کې شامله او له

نوموړي پوهنتون څخه یې ماسټري ترلاسه کړه. اغلي ثریا دلیل پر (۱۳۸۸ل)

کال د عامې روغتیا وزارت سرپرسته شوه او بیا یې د همدې وزارت د وزیرې

په توګه له ولسي جرګې څخه باور رایه واخیسته.

ثریال دلیل د خپل وزارت پر مهال داسې یوه وزیره وه چې په متوسط

ډول روانه وه، کارونه یې نه ډېر خراب وو، نه ډېر ښه، خو ډېر ځله پرې د

توکم پالنې تورونه پورې شول.

۵۲- سید اکرام الدین معصومي: سید اکرام الدین معصومي پر

(۱۳۳۲ل) کال په تخار ولایت کې زېږېدلی دی. خپلې زده کړې یې د

کندوز ولایت او د کابل پوهنتون په بشري پوهنځي کې تر سره کړي دي.

(ثریا دلیل)

(سید اکرام الدین معصومي)

ښاغلي معصومي د ماليې وزارت د تصدی د ریس په توگه او د همدې وزارت د مرستیال په توگه دندې تر سره کړي دي او همدارنگه د تخار ولایت والي هم پاتې شوی دی. تر دې وروسته د کار او ټولنیزو چارو وزارت لپاره ولسي جرگې ته وروپېژندل شو او باور رایه یې ترلاسه کړه. خو یاد وزارت کې یې کارونه ډېر ځلنده نه وو.

۵۳- امنه اصفی افضلې: امنه اصفی افضلې پر (۱۳۳۶ل) کال په هرات

ولایت کې زېږېدلې ده. د کابل پوهنتون د حقوقو له پوهنځي څخه یې د

(امنه اصفی افضلې)

لیسانس سند ترلاسه کړی دی. بیا وروسته یې په همدې پوهنځي کې د استادې په توگه دنده تر سره کړې ده. تر دې وروسته یې د کار او ټولنیزو چارو د وزیرې په توگه له ولسي جرگې څخه د باور رایه واخیسته. د وزارت د تصدی پر مهال یې له یو شمېر معلولینو او نورو اشخاصو سره شخړې پېښې

شوې، د وزارت کارونه یې نه ډېر بریالي وو او نه ډېر ناکام. نیمگړتیاوې او بریاوې دواړه ورسره مل وې.

۵۴- حبیب الله قادري: حبیب الله

(حبیب الله قادري)

قادري اصلاً د کندهار ولایت اوسېدونکی دی، لوړې زده کړې په هندوستان هېواد کې تر سره کړي دي. دولس کاله یې د کډوالو په نړیوال سازمان کې کار کړی دی او په نبراسکا پوهنتون کې یې د استاد په توگه هم دنده تر

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

سره کړې ده. ښاغلی قادري د حامدکرزي د ولسمشرۍ په لومړۍ دوره کې د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزارت وزیر و. وروسته بیا په کاناډا کې د افغانستان سفیر شو. د ډېر ارامو اعصابو خاوند دی. د وزارت دوره یې له ډېرو جنجالونو سره ملگرې نه وه.

۵۵- سیما سمر: د طالبانو د نظام تر ړنگېدو وروسته په موقته دوره کې سیما سمر لومړنۍ ښځه وه چې د موقت حکومت د مشر مرستیاله او د ښځو چارو د وزیرې په توګه انتصاب شوه.

سیما سمر په بېړنۍ لویه جرګه کې د دې جرګې د لومړۍ مرستیالې په

(سیما سمر)

توګه انتخاب شوه او زه (یون) همدلته له دې سره له نږدې اشنا شوم. سیما سمر ځان د بشر د حقونو مدافع حسابوي. دې په نورو نادولتي موسسو کې هم کار کړی دی. سیما سمر تر وزارت وروسته د بشري حقونو د خپلواک کمېسین مشره شوه، دې په لسګونو نړیوالو

کنفرانسونو کې ګډون کړی او ځینې خلک یې د ښځو او بشري حقونو یوه مدافع مېرمن ګڼي، سیما سمر د خپلو ګڼو فعالیتونو له امله د نوبل جایزې ته هم کاندیده شوه، خو دا جایزه یې ترلاسه نه کړای شوه. د سمر له ګڼو فعالیتونو سره سره یو شمېر ازاد کتونکي پر هغې نیوکه کوي چې قومي او سیمه ییز تمایلات لري او دا لېوالتیا یې دومره څرګنده ده چې هېڅکله یې پټه نه کړای شوه. ویل کېږي چې د بشري حقونو د خپلواک کمېسیون اکثره کارکوونکي همغه دي چې د (سیما سمر) قوم پورې اړه لري. دا هم څرګنده ده چې له یاد کمېسیون څخه دې د خپل قوم لپاره زیاته ګټه پورته کړې، ان تر دې پورې چې پر هغو کسانو یې هم پرده غوړولې او یا چوپه خوله پاتې شوې چې هزاره توکم پورې اړه لري، ستر جنګسالاران دي او بشري ضد جرمونه یې تر سره کړي دي.

سیما سمر د کرزي په ټوله واکمنۍ کې هغه ته تر ټولو منلې او بناغلې وه او تر دیارلسو کلونو زیاته موده د همدې خپلواک کمپسیون د خپلواکې رییسې په توگه پاتې شوه.

(حبیب سرابي)

۵۶- حبیبه سرابي: حبیبه سرابي پر (۱۳۳۶ل) کال د مزارشريف ښار کې زېږېدلې ده. حبیبه سرابي د شوروي اتحاد د یرغل پر مهال د محصلینو ټولنې غړې وه او ویل کېږي چې د شوروي پر ضد به یې اعتراضونه او مظاهري برابرولې. سرابي خپلې لوړې زده کړې د کابل پوهنتون په فارمسي پوهنځي کې تر سره کړي دي. حبیبه سرابي له (۱۳۶۶ل)

کال څخه تر (۱۳۷۵ل) کال پورې د منځني طب انستیتیوت کې استاده وه. اغلې سرابي پر (۱۳۸۱ل) کال د ښځو چارو وزیره وټاکل شوه او پر (۱۳۸۴ل) کال د بامیان د والي په توگه مقرره شوه، چې د افغانستان په تاریخ کې لومړنۍ ښځه وه چې والي شوه.

۵۷- مسعوده جلال: مسعوده جلال پر (۱۳۴۲ل) کال کاپیسا ولایت کې

(مسعوده جلال)

زېږېدلې ده. پر (۱۳۶۷ل) کال د کابل پوهنتون له طب پوهنځي څخه فارغه شوې. د نورو دولتي او نادولتي ادارو ترڅنگ په نړیوال خوراكي پروگرام کې یې هم دنده تر سره کړې ده. مسعودې جلال په بېړنۍ لویه جرگه کې د کرزي پر وړاندې ځان کانديد

کړ، خو له ناکامۍ سره مخ شوه، د ولسمشرۍ پر لومړیو ټاکنو کې یې یو ځل بیا ځان کانديد کړ، خو دا ځل هم ناکامه شوه. دا د هېواد په تاریخ کې لومړنۍ ښځه وه چې یاد پوست ته یې ځان کانديد کړ. تر دې وروسته بیا د

کرزي له خوا د بنځو چارو وزیره شوه. خو په یاد وزارت کې هغسې بریالی نه برېښېدله چې څومره دې ژمنې کړې وي.

(حسن بانو غضنفر)

۵۸- حسن بانو غضنفر: د ولسمشر کرزي د

لومړۍ دورې د کابینې نیم وخت تېر و، چې حسن بانو غضنفر د بنځو چارو د وزیرې په توګه ولسي جرګې ته وروپېژندل شوه، له ولسي جرګې یې د باور رایه واخیسته او د دې وزارت وزیره شوه. مېرمن غضنفر د ولسمشر کرزي په دویمه دوره کې هم د بنځو چارو وزیره وټاکل شوه.

غضنفر خپلې لوړې زده کړې د دکتورا تر کچې د شوروي په (سن پترزبورګ) پوهنتون کې د ژبپوهنې په برخه کې تر سره کړي دي. تر وزارت دمخه د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي ریسه وه.

(محمد یوسف پښتون)

۵۹- محمد یوسف پښتون: یوسف

پښتون پر (۱۳۲۵ل) کال په کندهار ولایت کې زېږېدلی دی. لوړې زده کړې یې په لبنان کې د بیروت امریکایي پوهنتون کې تر سره کړي دي. پر (۱۳۸۱ل) کال د ښار جوړونې وزیر وټاکل شو. پر (۱۳۸۲ل) کال د کندهار والي و،

پر (۱۳۸۳ل) کال یوځل بیا د ښار جوړونې د وزیر په توګه وټاکل شو. تر وزارت وروسته یې د ولسمشر کرزي د مشاور په توګه هم دنده اجرا کړه.

(حسن عبدالاهی)

۶۰- حسن عبدالاهی: حسن عبدالاهی پر

(۱۳۵۵ل) کال په غور ولایت کې زېږېدلی دی. لوړې زده کړې یې د ایران په شیراز پوهنتون کې د ټولنپوهنې په برخه کې تر سره کړي دي. پر

۱۳۸۰ل) یې له تهران پوهنتون څخه د ښار جوړونې په برخه کې د دکتورا سند ترلاسه کړ. د ولسمشر کرزي په دویمه دوره کې د ښار جوړونې د وزیر په توګه وټاکل شو او د کرزي د حاکمیت تر پایه په یاد وزارت کې پاتې شو.

۶۱- حمیدالله فاروقي: حمیدالله فاروقي پر (۱۳۳۳ل) کال په هرات

(حمید الله فاروقي)

ولایت کې زېږېدلی دی. د اقتصاد په برخه کې یې په کابل او امریکا کې زده کړې کړې دي. فاروقي پر (۱۳۸۷ل) کال د ولسمشر کرزي په لومړۍ دوره کې ترانسپورت وزارت ته نوماند شو، له ولسي جرګې څخه د باور رایې تر اخیستو وروسته د همدې وزارت د وزیر په توګه وټاکل شو. خو پر همدې دنده یې ډېر لږ وخت کار وکړ.

۶۲- نعمت الله احسان جاوېد: نعمت الله احسان جاوېد پر (۱۳۳۹ل)

(نعمت الله احسان جاوېد)

کال په هلمند ولایت کې زېږېدلی دی. لوړې زده کړې یې د لیسانس تر کچې په المان کې د هوايي ترانسپورت په برخه کې تر سره کړي دي. د ولسمشر کرزي په لومړۍ دوره کې د ترانسپورت وزارت ته نوماند شو او له ولسي جرګې څخه یې باور رایه واخیسته.

۶۳- داود علي نجفي: داود علي نجفي پر (۱۳۴۶ل) کال په غزني

(داود علي نجفي)

ولایت کې زېږېدلی دی. لوړې زده کړې یې د پاکستان تر واک لاندې په بلوچستان ایالت کې تر سره کړي دي. په افغانستان کې یې د ملګرو ملتو په دفتر کې هم کار کړی دی. نجفي د (۲۰۰۸م) کال انتخاباتو کې د ټاکنو خپلواک کمېسیون د دارالانشاء رییس شو. تر دې وروسته

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

د ولسمشر کرزي په دویمه دوره کې د ترانسپورت د وزیر په توګه وټاکل شو.

۶۴- حاجي محمد محقق: محمد محقق پر (۱۳۳۴ل) کال د بلخ

(حاجي محمد محقق)

ولایت په (چارکنټ) ولسوالۍ کې زېږېدلی دی. د طالبانو د نظام تر ړنګېدو وروسته د بن په غونډه کې محمد محقق د موقت دولت د مرستیال په توګه غوره شو. محقق په انتقالي حکومت کې د پلان د وزیر په توګه انتصاب شو، چې پر همدې پوست يې د (۲۰۰۴م) کال تر لومړنیو انتخاباتو

پورې کار وکړ. تر هغه وروسته د ولسي جرګې په (۱۵) او (۱۶) دوره کې د کابل د خلکو استازی و. ده په دې موده کې د افغانستان د خلکو د اسلامي وحدت ګوند مشري هم کوله، خو په حکومت کې يې هم په پټه او ښکاره خپله ونډه هم لرله.

(محمد جلیل شمس)

۶۵- محمد جلیل شمس: محمد جلیل شمس

پر (۱۳۱۹ل) کال په هرات ولایت کې زېږېدلی دی. پر (۱۳۵۲ل) کال يې د المان له (بوخم) پوهنتون څخه د اقتصاد په برخه کې دکتورا سند ترلاسه کړی دی. په دولتي او نادولتي موسسو کې

يې پر بېلابېلو پوستونو کار کړی دی. جلیل شمس د ولسمشر حامدکرزي په لومړۍ دوره کې د اقتصاد د وزیر په توګه وټاکل شو.

(عبدالهادي ارغندیوال)

۶۶- عبدالهادي ارغندیوال: عبدالهادي

ارغندیوال پر (۱۳۳۱ل) کال په کابل ولایت کې زېږېدلی دی. ثانوي زده کړې يې د کابل ښار په غازي لېسه کې سرته رسولي او تر هغې

وروسته یې له کابل پوهنتون څخه د لېسانس سند ترلاسه کړی دی. پر (۱۳۵۷ل) کال پاکستان ته مهاجر شو او هلته یې د گلبدین حکمتیار په مشرۍ د اسلامي حزب د مالي مسؤل په توگه دنده تر سره کوله. بناغلی ارغندیوال د ولسمشر کرزي په دویمه دوره کې د اقتصاد د وزیر په توگه وټاکل شو.

۶۷- ډاکتر اکرم خپلواک: ډاکتر اکرم خپلواک د پکتیا ولایت په

(ډاکتر اکرم خپلواک)

احمدابا ولسوالۍ کې تر لومړنیو او ثانوي زده کړو وروسته په پېښور کې د افغان پوهنتون له طب پوهنځي څخه فارغ شوی دی.

نږدې دوه کاله یې د پکتیکا ولایت د والي په توگه دنده اجرا کړې ده، تر هغه وروسته د فراه ولایت د والي په توگه پاتې شو

او وروسته د سرحدونو او قبایلو چارو د وزیر په توگه انتخاب شو او د ولسمشر کرزي د حکومت تر پایه پر همدې دنده پاتې شو.

۶۸- اسد الله خالد: اسد الله خالد ولسمشر کرزي ته د نږدې اشخاصو له

(اسد الله خالد)

جملې څخه دی. نوموړی پر (۱۳۴۸ل) کال د غزني ولایت په (ناوې) ولسوالۍ کې زېږېدلی دی. لومړنۍ زده کړې یې د کابل ښار په محمود طرزي لېسه او ثانوي زده کړې یې په پېښور کې د کډوالۍ پر مهال په (اتحاد لېسه) کې سرته رسولي او ویل کېږي چې پر (۱۳۸۰ل) کال یې د تاجکستان له

ملي دولتي پوهنتون څخه په حقوقو څانگه کې د لېسانس ډپلوم ترلاسه کړی دی. خالد پر (۱۳۸۱ل) کال د ملي امنیت د لوی ریاست د پنځمې ادارې رییس شو، له (۱۳۸۲ل) څخه تر (۱۳۸۴) پورې د غزني د والي او تر هغه

وروسته یې تر (۱۳۸۷ل) کال پورې د کندهار د والي په توګه دنده اجرا کړې ده.

پر (۱۳۸۷ل) کال په پارلماني چارو کې د دولت وزیر او پر همدې کال د قومونو او سرحدونو چارو وزارت ته نوماند شو، خو ولسي جرګې باور رایه ور نه کړه، خو پر (۱۳۸۹ل) کال یوځل بیا یاد وزارت ته نوماند شو او دا ځل یې له ولسي جرګې څخه باور رایه واخیسته. تر هغه وروسته اسدالله خالد د ملي امنیت لوی ریاست ته نوماند او له ولسي جرګې یې باور رایه ترلاسه کړه، د همدې ریاست د تصدی پر مهال د یو ځانګړي انتحاري برید له امله سخت ټپي شو او بیا امریکا ته د درملنې لپاره واستول شو، هلته تر سختې درملنې وروسته یې څه ناڅه روغتیا وموندله، خو نه پوره روغتیا. د اسدالله خالد د شخصیت په باب ډېر بحث کېدی شي، هغه یو باجړته انسان دی، خو غزني او کندهار ولایت کې د هغه د دندې په باب ډېر شکایتونه وو، ان ویل کېږي چې شخصي ملېشې او زندانونه یې درلودل، خو دې سره سره هغه کرزي ته ډېر نږدې و، بهرني روابط، تنظیمي اړیکي او د قدرت له خاوندانو سره یې مناسبات ښه پاللای شول. کله چې اسدالله خالد ولسي جرګې ته د باور رایې د اخیستو لپاره معرفي شو او په تاجکستان کې د ده د لیسانس سند په باب د بحث خبره مطرح شوه، نو رمضان بشردوست وویل: ((د تاجکستان په دولتي پوهنتون کې خو لوړې زده کړې په روسي ژبه دي او فارسي رسم الخط هم په روسي لیکدود دی، نو تاسې اسدالله خالد ته په روسي ژبه د یو څو جملو متن ورکړئ چې دی یې لوستلای او لیکلای شي که نه، که لیکلای او لوستلای یې شولې، نو بېشکه چې ده هلته درس لوستی دی.)) ټولو وځنډل او د امتحان دا پروسه هم عملي نه شوه، خو خالد له ولسي جرګې څخه باور رایه خپله کړه. د امنیت د رییس په توګه د اسدالله خالد د کارونو د څرنگوالي او همدارنګه په نورو برخو کې د هغه د کارونو په باب ډېر بحث کېدی شي، خو دلته نه غواړم د ده په باب دا بحث تر دې زیات وغځوم.

٦٩- عنایت الله قاسمي: عنایت الله قاسمي هم د هغو افغانانو له جملې

څخه دی، چې د طالبانو د نظام تر سقوط وروسته افغانستان ته راغی، دی مخکې په امریکا کې اوسېده، په انتقالي دوره کې یې د کرزي صیب په دفتر کې کار کاوه او په نړیوالو او حقوقي چارو کې د کرزي مشاور و. کله چې کرزي د جمهوري ریاست د لومړۍ دورې ټاکنې وگټلې، نو عنایت الله

(عنایت الله قاسمي)

قاسمي یې د ترانسپورت د وزیر په توگه غوره کړ او له ولسي جرگې یې هم د باور رایه خپله کړه. عنایت قاسمي یو کال او څلور میاشتې د یاد وزارت د وزیر په توگه پاتې شو، همدا مهال و چې پر ده باندې په یاد وزارت کې د

فساد او رشوت تورونه پورې شول. تر دې وړاندې هم د کرزي صیب په دفتر کې د ده په باب د دفتر له امکاناتو څخه دناسمې گټې اخیستنې او نورو ناقانونه گټو راپورونه موجود وو، خو حامدکرزي پرې پرده غوړوله او هغه یې د خپل استازي په توگه بېلابېلو کورنیو او بهرنیو موسساتو ته معرفي کاوه. قاسمي ان وزارت ته د نوماندۍ پر مهال د وزارت لپاره قانوني سن نه و پوره کړی؛ (٣١) کلن و، خو بیا هم پر قاسمي پرده خوره شوه او له ولسي جرگې څخه یې باور رایه واخیسته.

قاسمي تر وزارت وروسته څو ځله څارنوالۍ ته معرفي شو او ډېر ځله د خپلې دوسې د سپیناوي لپاره یاد ارگان احضار کړ. د قاسمي په دوره کې ترانسپورت وزارت کوم پاموړ پرمختگ ونه کړای شو.

٧٠- جارالله منصوري: جارالله منصوري اصلاً د تخار ولایت

اوسېدونکی دی، لومړنۍ او منځنۍ زده کړې یې په پېښور کې سرته رسولي او بیا یې په اسلام اباد نړیوال پوهنتون کې د لیسانس تر درجې پورې لوړې زده کړې تر سره کړي دي. دی یو وخت د عدلیې وزارت کارکوونکی و، بیا

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

یې د ملت بابا (اعلیحضرت محمد ظاهرشاه) په دفتر کې کار کاوه، تر هغه

(چار الله منصورې)

وروسته د چاپېریال ساتنې د ادارې مرستیال شو او د ولسمشر کرزي د جمهوري ریاست په دویمه دوره کې د کلیو او پراختیا وزیر شو. د ښاغلي محمد قسیم فهیم او اسلامي جمعیت ملاتړ څخه برخمن و، خو په یاد وزارت

کې یې داسې کوم کار ونه کړ چې د ده په حسناو کې حساب شي. تر وزارت وروسته د ترانسپورت وزارت د مرستیال په توگه انتصاب شو.

۷۱- حمیدالله قادري: حمیدالله قادري د حبیب الله قادري ورور

حمید الله قادري

دی، قادري کورنی د کندهار له مشهورو کورنیو څخه ده. کله چې حبیب الله قادري د مخدره موادو پر ضد د مبارزې وزارت څخه لاړ او کاناډا کې سفیر شو، نو حامدکرزي د هغه ورور حمیدالله قادري د ترانسپورت د وزیر په توگه غوره کړ. حمیدالله قادري څه موده په دې وزارت کې تېره کړه. کله چې بیت الله شریف ته د حاجیانو د تگ مهال راورسېد، نو دا بهیر د حج او اوقافو وزارت او ترانسپورت وزارت له خوا ښه تنظیم نه شو. حامدکرزي دا پړه پر حمیدالله قادري واچوله او هغه یې له دندې لرې کړ.

دا و د کرزي د واکمنۍ د ټول بهیر د اکثر و وزیرانو په باب معلومات او ارزونه چې دلته په لنډیز سره ورته نغوته وشوه.

یادښت: پر پورتنیو یادو وزیرانو سربېره، ښاغلي حاجي عبدالقدیر، عبدالخالق فضل، امان الله خدران، عبدالرحمن نورستانی، میرویس صادق، رمضان بشردوست، پروفیسور رسول امین، شېرمحمد اعتباري، عبدالمالک

انور، محمد عالم رزم، جمعه محمدي، عباس کریمي، عبدالله وردگ، انجنیر عبدالرحیم، مولوي حنیف، سلطان حمید حامد، حاجي منگل حسین، حمید سلطاني، عالمي بلخي، محمد معصوم ستانیکزي، محمد اکبر اکبر، گل آغا شېرزي، ډاکتر مشاهد او د پوهاند عبدالسلام عظیمي په گډون د سترې محکمې یو شمېر غړو او ځینو نورو مطرحو اشخاصو هم د حامد کرزي په څوارلس کلنه واکمنۍ کې (له لنډمهالې ادارې نیولې بیا د دویمې انتخابي دورې تر پایه) پورې د کابینې د غړو او د دولت د نورو مهمو شخصیتونو او متصدیانو په توگه دندې اجرا کړي دي، چې موږ د دې بحث د زیات اوږدوالي له امله د هغوی له پېژندنې او کاري شنې څخه تېرېږو.

څوارلسم څپرکی

د ولسمشر کرزي ځانگړتياوې

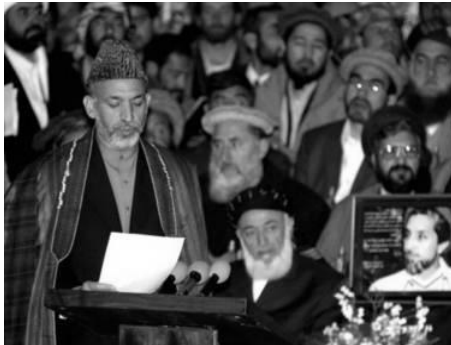
هر شخص خپلې خپلې ځانگړتياوې لري، د يوه شخص ټولې ځانگړتياوې نه شو کولای په بل کې ووينو، خو دا هم نه شو کولای چې يو شخص دې ټول داسې خصوصيات ولري چې په بل کې دې هغه هېڅ نه وي، يانې هر انسان او هر شخصيت له يو بل سره ځينې مشترکې ځانگړنې او ځينې مشخص توپيرونه لري. حامدکرزی هم داسې يو شخصيت دی چې د همدې افغاني ټولنې زېږنده دی، ځينې خصوصيات يې داسې دي چې يوازې په ده پورې مختص دي او ځينې نور يې له نورو سره مشترک دي، دلته غواړو د ده ځينو مشخصو ځانگړتياوو ته نغوته وکړو: خو مخکې تر دې چې د ده د شخصيت پر بېلابېلو خواوو بحث ته راشو، غواړم يو لړ هغو تېروتنو ته هم اشاره وکړم چې د ده له خوا تر سره شوې او په نتيجه کې يې ځينو تنظيمونو ته له کوم عوض پرته دومره امتيازات ورکړل شول چې وروسته يې ده او ټول ملت ته سرخوړی پيدا کړ.

د ناثابتي واکمني ثابت امتیازات

د (۱۳۷۵ل) کال د تلې یا میزان پر پنځمه شپږمه نېټه طالبان کابل ته راننوتل او د استاد رباني رژیم، چې له پخوا څخه پر کابل دومره واکمن نه و، د هغه نیم واکه واکمني یې هم ورپسې ورتوله کړه، د اسلامي جمعیت غړي او قومندانان او ائتلافي ملگري یې له کابل پر تېښته بريالي شول. دا مهال داسې یو تصور و چې طالبان به د خپلو نظامي بریاوو ترڅنګ سیاسي بریاوې هم ترلاسه کړي، خو د سیاسي تدبیر د نشتوالي له امله هغوی له دریو هېوادونو (پاکستان، متحده عربي اماراتو او سعودي عربستان) پرته بل هېڅ هېواد په رسمیت ونه پېژندل او په دې ډول طالبان یوازې تر ډېره پورې د پوځي واقعیت او قوت په توګه پاتې شول. طالبانو د هېواد په سلو کې پنځه نوي سلنه خاوره تر خپل کنټرول لاندې راوسته، یوازې (پنځه سلنه) برخه خاوره کې د استاد رباني رژیم یا د جمعیت تنظیم واک پاتې شو، هغه هم داسې نه چې دا پنځه سلنه برخه په بشپړ ډول د دوی تر حاکمیت لاندې وه، بلکې خبره دا وه چې طالبان هلته نه وو ورسېدلې. د استاد رباني نظام د یوه ګرځنده نظام بڼه خپله کړه، ان دا چې ځینو بهرنیو هېوادونو یې هم ادرس نه شو پیدا کولای. د هر بهرني هېواد چې به استاد رباني په کار و، نو هغوی به لومړی تاجکستان سره اړیکي نیول، هغوی به بیا احمدشاه مسعود سره، چې دا وخت یې د تاجکستان په (ګولاب) کې پوځي هډه درلوده او احمدشاه مسعود به بیا استاد رباني پیدا کاوه. استاد رباني څلورنیم کاله په همدې ګرځنده حالت کې تېر کړل، خو د اسلامي دولت! د رییس په توګه، دا مهال نو استاد رباني ته یوازې د اسلامي دولت (!) نوم پاتې و او یوازې په مسکو کې د پیسو چاپ، نور نه ځمکه ورسره وه، نه ولس او نه هم د افغانستان

کومه زیاته برخه جغرافیه. استاد سیاف یوه ورځ چاته کیسه کوله چې: ((کله هم طالبانو پسې واخیستو، زه او استاد رباني په تخار کې الوتکې ته منتظر وو، چې تاجکستان ته مو انتقال کړي، نو حالات هم ډېر خطرناک دي او طالبان هم شېبه په شېبه رانږدې کېږي، الوتکې ته تر ختو دمخه استاد رباني ماته وویل چې: (دې ملت ته یو خطاب ونه کړم؟) ما ورته وویل څه ځان باسه دا څه د داودخان خطاب دی چې اوس به ملت ورته گوته په غاښ شي!! کوم ملت؟ کوم خطاب؟ دې سره نو الوتکې ته پورته شو)). د رباني پر رژیم باندې ساحه ورځ پر ورځ تنگېدلې، یو وخت داسې راغی چې نظر شورا په دې باوري شوه چې طالبانو سره جنگ ته دوام ورکول د دوی د ټولو د نابودۍ په مانا دي، نو ځکه خو یې د فهیم خان په مشرۍ له طالبانو سره پټ اړیکې ونيول چې د سر او عزت د خوندي کولو په تضمین پر ځمکه وسلې ایښودلو ته حاضر دي. د (۲۰۰۱م) کال د سپتمبر پر نهمه نېټه احمدشاه مسعود ووژل شو، دې پېښې نو د استاد رباني تر چتر لاندې د جنگېدونکو افرادو روحیه له صفر سره ضرب کړه، د همدې سپتمبر پر (۱۱)مه په نیویارک کې د سوداګرۍ پر نړیوال مرکز برید وشو، دې پېښې د امریکا غوصه راوپاروله، طالبان او د هغوی بهرني ملاتړي د امریکا لومړنی هدف وګرځېد، دې پېښې، نو د استاد رباني بخت راوینس کړ. امریکایانو پر طالبانو د برید نیت او اقدام په ډاګه کړل او په مستقیم ډول یې استاد رباني او د نظر شورا نورو مشرانو سره اړیکې ټینګ کړل. امریکایي پټ پوځیان پنجشېر ته ورسېدل او دوی ورته د امریکا د ځمکنیو عسکرو په توګه د همکارۍ ژمنه ورکړه، کله چې به امریکا په باګرام او نورو سیمو کې د طالبانو مورچلې بمبارولې، نو د استاد رباني او د جمعیت تنظیم نورو ویندویانو به ویلي چې: ((دا بمونه واړه دي باید غټ غټ بمونه واچول شي)). د طالبانو رژیم د دوو میاشتو په بهیر کې ړنګ شو. د (۱۳۸۰ل) کال د عقرب پر لومړۍ نېټه لومړۍ امریکایي پوځیان او بیا د شمالتلوالې ملېشې کابل ته رانوتل. استاد رباني ارګ ته لاړ او په حرمسرای

کې استوگن شو، دا مهال په بن کې غونډه وشوه، نظار شورا ته په کې اساسي واک ورکړل شو، حامد کرزی په کې د موقتې ادارې مشر شو او پرېکړه وشوه چې د همدې کال د جدي پر (۲۲) مه نېټه موقتې ادارې ته واک انتقال شي. استاد رباني ته یو ځل بیا تر څلورنیم کلنې کډوالۍ او سرگردانۍ وروسته دوه میاشتې فرصت په لاس ورغی، چې د واک په حرمسرای کې دمه واخلي، د تېرو ناخوالو ستړیا وباسي، خپل افراد مقرر کړي او که په دولت کې څه پاتې وي هغه هم د خپل تنظیم غړو ته ورحواله کړي. دا مهال استاد رباني یو فرمان صادر کړ چې چا هم د طالبانو تر واکمنۍ دمخه پر کومو پوستونو کار کړی، هغوی پر هماغه ځای بېرته مقرر دي. د خپل تنظیم ځینې غړي او پلویان یې له ایران او پاکستانه هم راوغوښتل او اکثره دولتي څوکی یې پرې ووېشلې، کله چې د جدي (۲۲) نېټه راورسېدله، د دولت اکثره اساس رگونه اسلامي جمعیت او د هغه مؤتلفو تنظیمونو نیولي وو. استاد رباني هم دا مهال په اصطلاح د واک انتقال ته راضي نه و، حرمسرای یې هم

(د واک د لېږد یو انځور)

نه خوشې کاوه، خو یونس قانوني، فهیم او عبدالله عبدالله په وچ زور له حرمسرای څخه ووېسته، بیا بهرنیانو او نظار شورا په دې قانع کړ چې واک به هسې هم اسلامي جمعیت سره وي، کرزی به هسې سمبول وي او ستا خانگړی سهم به هم په

حکومت کې خوندي وي. استاد رباني د نظار شورا د رهبرۍ په رول هم خوښ نه و او د تاجکانو او اسلامي جمعیت رهبري یې د خپل ځان حق گانه، خو دې ډلې بیا استاد رباني پر دې نزاکت پوه کړ، که غواړې که نه

غواړې نړۍ دې لرې کوي، نو تر هغې خو دا ښه ده چې امتیاز واخلي او په سمبولیک ډول بل څوک د واک په راس کې راشي. د (۱۳۸۰ل) کال د جدي پر (۲۲) نېټه استاد رباني په اصطلاح واک حامدکرزي ته انتقال کړ، له کرزي سره ټول ټال (۱۷) کسان موقتې ادارې ته داخل شول، دا داسې کسان وو چې له اسلامي جمعیت سره یې تنظیمي اړیکې نه درلودل، خو له جمعیت تنظیم سره یې پخوانی رقابت او دښمني هم نه درلودله. په دې ډول نور ټول واک و ځواک له اسلامي جمعیت سره پاتې شو. کله چې په اصطلاح قدرت انتقالېده، نو تر هغه دوه درې ورځې دمخه استاد رباني یو بل فرمان هم صادر کړ. د هغه فرمان محتوا دا ده چې له ده سره په اصطلاح (تېر څلورنیم کلن مقاومت) کې چا ونډه اخیستې وي، نو هغوی ټولو ته دې د یادې مودې ترفیعات هم ورکړل شي او معاشونه هم. دا فرمان په دې خاطر و چې یو خو به خپلو پلویانو ته امتیاز واخلي او بل به پر نوي حکومت یو بار هم پرېڅوي. همغه وخت د نظر ځینو خاوندانو سره دا پوښتنه مطرح شوه، هغه دولت چې (د اسلامي دولت) په نامه یادېده او استاد رباني یې مشري کوله، که هغه چېرې دولت و، نو ولې یې په څلورنیمو کلونو کې خپلو مامورینو ته نه معاشونه ورکړل او نه هم ترفیعات او که چېرې دولت نه و، نو ولې د دولت په نامه یادېده؟ د دنیا په هېڅ گوټ کې به څوک داسې دولت ونه گوري چې څلورنیمو کلونو کې دې خپلو مامورینو ته نه معاش ورکړي او نه هم ترفیع او د دولت په نامه دې هم یاد شي، نو هغه دولت چې نه یې معاش درلود، نه ترفیع، نو مامورین یې په څه شي ساتل؟ مامورینو یې څه کول؟ او بیا حامدکرزي ته یې څه شي انتقال کړ؟ د همدې په اصطلاح مامورینو د ترفیع او معاش ورکړه یې انتقال کړه که څنگه؟ استاد رباني پر پورتنیو امتیازاتو سربېره د هغو ټنونو افغاني بانکنوتونو د تبادلې امتیاز هم واخیست چې دوی ته روسیې چاپ کړي او دوی پټ زېرمه کړي وو. کله چې نوي افغاني بانکنوتونه چاپ شول، نو حامدکرزي د استاد رباني ټولې

زېرمه کړې پیسې هغو ته په نویو پیسو بدلې کړې او هم یې په وروستیو دوو میاشتو کې د هغه صادر کړي فرمانونه ومنل. دا او دېته ورته نور په سلگونو او زرگونو څه چې په لسگونو زرو ناقانونه کارونه تر سره شوي چې د ټولو قید، تحلیل او څېړنه یې د یوې لیکنې او یوه اثر له اوسپلې څخه وځي. کارونه نا ثابت خو امتیازات یې ثابت وو. شمالتلوالې ته د دغسې امتیازاتو پرله پسې ورکړه د کرزي د شخصیت د ځانگړنو یوه برخه شوه، چې د ده د واکمنۍ په بهیر کې یې دوام پیدا کړ او بېلابېل رنگونه یې خپل کړل. استاد رباني ته د دغو غټو امتیازاتو د منلو تر څنگ د کرزي بله لومړنۍ اشتباه دا وه چې کله هم د واک تر رسمي لېږد وروسته ارگ ته داخل شو، نو محمد قسیم فهیم ورته راغی، کرزي ته یې وویل چې اوس به زموږ ساتونکي درڅخه رخصت شي، تاسو د خپل ځان د حفاظت لپاره خپل کسان راولئ، کرزي ورته وویل، همدا مې خپل کسان دي (د فهیم ساتونکو ته یې اشاره وه)، نور څوک راولم، دې سره نو فهیم خان ډېر خوشحاله شو او پر دې پوه شو چې دا سړی د ځان ساتنې لپاره هم پر موږ ډډه لگوي، نو ځکه یې ورو ورو غوښتنې زیاتېدلې. اوس راځم د ولسمشر کرزي ځینو نورو ځانگړنو ته:

د ولسمشر کرزي تشخیص او غوراوی

خلک کله کله له ولسمشر حامدکرزي څخه گيله کوي، چې قوي خلک نه انتخابوي او هر ځای کې ضعیفه کسان ټاکي. دوی فکر کوي چې ولسمشر گنې دا کسان نه پېژني، یا یې په ټاکنه کې له دقت څخه کار نه اخلي او یا پرې د بل چا له خوا په زوره تحملېږي. خلکو ته به جمهور رییس د یوه عادي انسان په توگه ښکاري چې هېڅ شی نه محاسبه کوي او هر څه په پټو سترگو مني، خو که څوک ولسمشر حامدکرزي له نږدې څخه وپېژني، خبره

(ولسمشر حامد کرزی)

داسې نه ده، په ځینو برخو کې به پورتنی انګېرنې هم سمې وي، خو تر ډېره حده پورې دا گومانونه سم نه دي. ولسمشر یو داسې ذکاوت لري چې تر ټولو کمزوري اشخاص تر ټولو ښه پېژني، عیناً لکه کوم ښکاري چې ښکار پسې گرځي او خپله لومړنۍ نښه لومړی انتخابوي،

اسانه او سخت ښکار پېژني، دغسې ولسمشر کرزي هم دی. دی د هغه کب نیوونکي په شان دی چې پوهېږي، کوم ځای کې خپل جال خور کړي، کوم ډول کب ونیسي، کوم ډول کب په جال کې ایسارېږي او کوم له جاله وځي، دی هم دغسې دی. دی د خپلې ټولنې متخصص دی، دی د هغو سیاستوالو په شان نه دی، چې سیاسي ریاضي، فلسفې او د سیاست علمي فورمولونه پر خپلې ټولنې تطبیقوي، دی پر دې پوهېږي چې په دې ټولنه کې واحد سیاسي او علمي فورمول نه تطبیقېږي، له هر چا سره باید ځانگړې

معامله وشي. نو ځکه خو دی چې د کوم پوست لپاره کوم څوک ټاکي، هغه باید دومره سست او پخ وي چې هر څه دی وغواړي، هغه یې ومني، البته په دې برخه کې د هغو ټوپکوالو او زورواکو خبره جلا ده چې د اسلامي جمعیت او نورو تنظیمونو له خوا معرفي کېږي او دی یې د رد صلاحیت نه لري. زموږ خبره دلته پر هغو اشخاصو ده چې د تنظیمونو تر دایرې بهر دي او د ولسمشر ونډې ته پاتې کېږي. د دې ډول اشخاصو د تعین په برخه کې بیا ولسمشر سره خپل خپل معیارونه دي، تر ټولو عمر خوړلی، بې ژبې، بې خولې، بې کسه او بې وسه سړی انتخابوي، په دې کې بیا داسې اشخاص هم وي چې هېڅ ولسي بېز نه لري. جمهور رییس فکر کوي که د نفوذ خاوندان مقرر کړي، نو چې کله یې لري کوي، هغوی خپل خپل مشکلات زېږوي، نو راځه داسې کسان مقرر کړه چې هېڅ بېخ او تریخي ونه لري. هر کله چې به یې څوک مقرر کړ، تا به فکر کاوه چې تر دې نو بیا بل کمزوری شخص نه پیدا کېږي، خو چې بل به یې مقرر کړ پر هغه پخواني به دې شکر وکاره، غوره بېلگې یې د کورنیو چارو د وزیر په توګه د تاج محمد وردګ، د کابل ښاروال په توګه د صاحبی، د افغانستان بانک د رییس په توګه د نورالله دلاوري، د خپل ویاند په توګه د کریم رحيمي، د جمهوري ریاست د لومړۍ دورې د ټاکنیزو مبارزو او د پوهنې وزارت لپاره د نورمحمد قرقین، د بېړنۍ لوبې جرګې لپاره د محمد اسمعیل قاسمیار او یا هم د نورو مهمو دولتي پوستونو لپاره د دا ډول پڅو او سستو اشخاصو ټاکنه. په دې کې بیا یوه بله خبره هم ډېره مهمه ده او هغه دا چې کوم پوست به د اکثریت پښتنو او یا ځینې نورو قومونو لپاره پاتې شو، که هغه پوست به ډېر حساس و، نو بیا به یې له شمالتلوالې په تېره بیا له نظار شورا سره د هغه پوست لپاره په ګډه پرېکړه کوله؛ داسې یو شخص به یې ورته راوسته چې د هغوی له خوښې پرته به یې ګام نه پورته کاوه، خو هغه پوستونه چې به د کوم تنظیم ونډه نه وه او سوچه به ولسمشر ته پاتې وو، په هغو کې هم ده تر کمزورو ډېر کمزوري

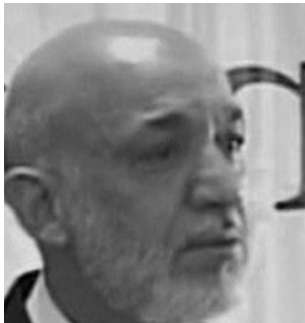
اشخاص گومارل. په دې ډول نو حکومت په تسلسل سره له دوو برخو جوړ شو، یو هغه ډلې او اشخاص وو، چې د توپک په زور راغلي وو او هېڅ ډول قانون ته یې غاړه نه ایښودله، هر ډول بدمعاشي یې کوله او بل هغه ډول اشخاص وو چې د جرئت غریزه یې اصلاً مړه وه او یوازې د څوکۍ په مینه کې ډوب وو، نور یې کوم قانوني گام نه شو پورته کولای، حکومت له دوو خطونو څخه جوړ شو، یو تېز او ناقانونه او بل سست خط چې قانون یې غوښته، خو عملي کولای یې نه شو. البته په دې منځ کې به یو شمېر، کارپوه او زړور اشخاص هم و، خو هغه به د گوتو په شمار وو او د دې دواړو لیکو په منځ کې به را گیر وو.

د کرزي عاطفي شخصیت

د ولسمشر کرزي د شخصیت یوه خوا د هغه عاطفي اړخ دی. په سیاستوالو او واکوالو کې عاطفي شخصیتونه ډېر کم وي، په تېره بیا په شرقي ټولنو کې، چې د سیاست فلسفه اساساً د برچې پر څوکه ولاړه ده. دلته اکثره سیاسي عاطفي شخصیتونه په سیاسي ډگر کې ناکام ثابت شوي. په شلمه پېړۍ کې دوه لوی سیاسي عاطفي شخصیتونه: (گاندي او باچا خان)، یو په سیاسي ډگر کې بریالی شو، خو بل خپلو ارمانونو ته ونه رسېد. له گاندي پرته موږ ډېرې کمې بېلگې لرو چې هغه دې له عواطفو سره مل سیاسي حرکت پیل کړی او له زورواکۍ پرته دې واک ته بریالی شوی وي. کرزي د زمانې د خاصو استثنايي شرایطو او تعاملاتو په بهیر کې واک ته ورسېد، خو د واک زیاته برخه یې قانوني واک ته رسېدنه وه، نه عملي واک. د ده د واکمنۍ په بهیر کې واک اکثره نورو چلاوه، خو قانوني مسؤلیت یې ده ته منسوبېده. ده د خپل هر دولتي او نادولتي مخالف پر وړاندې له زیات زغم او اوسېلې څخه کار اخیسته، همدا زغم د دې سبب شوی و چې د ده ځینې مخالفین د وخت په تېرېدو سره بېرته د ده تر خوا ودرېږي، ده هېڅکله هم د خپلو مخالفانو پر وړاندې سپکه خوله نه ده کارولې. یوه ورځ یې د کابل د چهاردهي د خلکو په غونډه کې وویل: ((والله چې په خپلو مخالفینو مې هم زړه خوږېږي چې وژل کېږي.)) دا نو د عاطفي حالت هغه اوج دی چې سړی یې د قدرت پر مهال څرگندوي. ولسمشر څو ځلې په عامه غونډه کې له ډېره درده په ژړا شوی، کله چې یې د خپل هېواد ماشومان په وینو کې لیت پیت لیدلي، نو بیا یې دسمال سترگو ته نیولی، هغه د پارلمان د (۱۵) مې دورې په پرانیستونډه کې د خپلې وینا په وروستی جمله کې خپله ژړا ټینګه

نه کړای شوه، هغه د امریکایي الوتکو له خوا د (شینډنډ) د خلکو د عامه وژنې د فاتحې په غونډه کې په گډه له خپل ولس سره وژړل.

هغه د خپل ورور احمد ولي کرزي په قتل کې خپله طبعي ژړا کنټرول

(ولسمشر حامد کرزی)

نه کړای شوه. هغه د پارلمان له یو شمېر خواخوږو وکیلانو سره په کتنه کې چې د (۱۳۹۰ل) کال د اسد میاشتي پر (۱۸) نېټه یې وکړه، تر اوږدو بحثونو وروسته یو ځل بیا په زغرده زغرده وژړل، د خپلو سلگيو او ژړا په ترڅ کې یې وویل: ((ماډېر څه غوښتل چې خپل ولس ته یې وکړم، خو زه په ډېر خراب حالت کې جمهور رییس شوم، هېڅ نه وو، هر څه وران ویجاړ وو، ما له یوه وران

حالت څخه شروع وکړه، په ډېر مشکل مې هېواد تر دې حالته راوړساره، اوس د خدای فضل دی د یو څه خاوندان یو، بل جمهور رییس که راغی هغه به تر ما خوشبخته وي، له یوه ښه بل حالت به کار شروع کړي.))

په دې غونډه کې بیا هم جمهور رییس له چا څخه گيله ونه کړه، خو د خبرو له متن څخه یې ښکارېدله چې ډېر ستړی دی؛ له خارجیانو او هغه چا څخه گيله من دی چې پر ده تر حده زیات انتقادونه کوي. ده د خپلو خبرو په ترڅ کې وویل: ((ما ته نه قانون اجازه راکوي چې بیا ځان کانديد کړم او نه زه خپله ځان کانديدوم، زه ډېر ستړی شوی يم، سن مې هم تقاضا نه کوي چې دا ټوله دنيا هم راته ووايي بیا ځان نه کانديدوم. هو خو یو کار به موږ او تاسې ټول په گډه کوو چې د یو ښه سړي تر شا به ودرېږو.)) د جمهور رییس دا مجلس له وکیلانو سره نږدې دوه ساعته اوږد شو، خو په دې غونډه کې هغه تر پخوانیو غونډو ډېر ستړی، ستومانه او ماښجن ښکارېده، عاطفي حالت یې هم تر پخوا ډېر څرگند و او له چا څخه یې د غچ اخیستنې روحیه په خیال کې هم نه گرځېدله.

حیا او عفت

ولسمشر حامدکرزی داسې یو جمهور رییس دی چې د خپل ولس کلتوري ارزښتونو ته سخت درناوی لري، د همدې ارزښتونو په متن کې رالوی شوی دی. خپله حیا، عزت او عفت ساتل او د نورو حیا ته درناوی د افغاني ټولني د غوره کلتوري او ټولنيزو ارزښتونو له جملې څخه دي. کرزي هم د يوه عادي فرد او هم بيا د يوې سترې دوديزې ټولني د ولسمشر په توگه تر هر چا زيات دا کلتوري ارزښتونه ساتلي او ځولي دي. په افغانستان کې په سياست کې د مېرمنو ونډه يوه حساسه مسئله ده، تر حامدکرزي دمخه چې هر افغان مشر يا د دويمې يا درېيمې درجې واکمن خپله مېرمن، هغه هم د حاکميت پر مهال سياست او عامه محضر ته راکښلې، چندان ښه نتيجه يې نه ده ورکړې، غوره بېلگه يې د غازي امان الله خان دوره وه چې د ښځو غورځنگ په تېره بيا په عام محضر کې د (ملکې) حضور غازي امان الله خان او افغانستان ته سخت جنجالونه پيدا کړل. کرزی سره له دې چې په يوې مخورې قومي او روښنفرکه کورنۍ کې زېږېدلې، رالوی شوی او د اعليحضرت محمدظاهر شاه له دربار سره يې هم تاوده اړيکي درلودل، مېرمن يې هم په يوې لوستې او روښنفرکه کورنۍ کې زېږېدلې، لوړې زده کړې لري او د طب ډاکتر ده، خو ده هېڅکله هم د افغانستان د لومړۍ مېرمنې په توگه په کوم رسمي او نارسمي محفل کې څرگنده نه کړه. نه يې په دولتي چارو کې مداخله وکړه او نه يې هم له بيت المال څخه ناوړه گټه پورته کړه. په دې برخه کې که يې له استاد برهان الدين رباني سره پرتله کړو، نو څرگند توپير په کې ليدل کېږي. ان يو شمېر کابل مېشتو په اصطلاح روښنفرانو به کله کله د رسنيو له لارې سختې نيوکې هم پرې کولې، چې

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

خپله ځان ته د ولسواکۍ ممثل وایي، د بنځو حقوقو دعوي کوي، خو خپله مېرمن رسمي او نارسمي غونډو ته نه حاضروي. خو ولسمشر د دوی پر وړاندې هېڅ غبرگون ونه ښود او خپله مېرمن یې د کور د مېرمنې په توګه په عفت او عزت کې وساتله. د شخصي کرکتر له مخې ولسمشر کرزی ډېر حیاناګ سپری دی، که د نورو نیمګړتیاوې ورته معلومې هم وي، نو سترګې به

(ولسمشر حامد کرزی)

پرې پټوي او ځان پرې ناګاره اچوي. د جمهوري ریاست تر دویمو ټاکنو دمخه ډاکتر عبدالله عبدالله ته یو څه داسې شخصي مشکل پیدا شوی و، چې د هغه شخصیت ته یې تاوان رسولای شو، کله چې د ولسمشرۍ ټاکنې راورسېدې، لا هم د ډاکتر عبدالله مشکل پر خپل ځای و، فهیم خان او نورو یې د حل لپاره لګښت او منډې ترې کولې، کرزی پر ټولو جزیاتو خبر وو. د ټاکنو د مبارزو

په ترڅ کې د ولسمشر کرزي یو شمېر کمپاینران هغه ته ورغلل، ورته یې وویل: ډېر ښه فرصت دی چې عبدالله له صحنې لرې کړو او له دې خوږې ګوتې یې ونیسو، هغه ورته په سره سینه وویل: ((موږ باید د عبدالله عزت خوندي کړو، د هغه شخصیت ته زیان ونه رسوو، عبدالله ماسره په ټاکنو کې رقابت لري، کله چې ټاکنې خلاصې شي هر څه باید خلاص شي، دا ټاکنې باید د دې سبب نه شي چې موږ خدای مه کړه د چا شخصیت ته په کې زیان واړوو.)) همغه وو چې د عبدالله د شخصیت د تخریب مخه یې ونیوله. ان د دفتر او جمهوري ریاست نور کارکوونکي چې کوم وخت ترې کومه

اخلاقي سهوه او خطا شوې ده، راغونښتي، نصيحت يې ورته کړې، ځينې يې له کاره گوښه کړي، خو نور يې پرې نه دي خبر کړي چې د کوم علت له مخې يې لرې کړي دي. د (۱۲) کلونو په بهير کې چې هر چا هر څومره بد و رد ورته وويل، ده يې په مقابل کې سپوره کلمې استعمال نه کړې، د يوه حياناک انسان په توگه دی په افغاني ټولنه کې يو ښه مثال دی، ټولنيزو ارزښتونو ته د درناوي له کبله دی په افغاني ټولنه په تېره بيا په پښتنو کې د زيات تايد وړ شخصيت گڼل کېږي.

د حامد کرزي ټولنيز شخصیت

حامد کرزی هغه ولسمشر دی چې د ټولنيز چلند له مخې په غوره دريځ کې دی. له مخالف، موافق، دوست او دښمن سره داسې ټولنيز چلند کوي چې هغوی فکر کوي، د ډېرې مودې دوست يې دی او له ډېرې پخوانۍ

(ولسمشر حامد کرزی، د ولس په منځ کې)

زمانې ورسره پېژني. که څوک يې په کور کې مېلمه وي، نو دی خپله ورته په پيشقاب کې خواړه اچوي، دسمال او کاشوغه ورته په خپل لاس ورکوي، د مېلمه دومره عزت کوي چې مېلمه يې تر زيات تاثير لاندې راځي. د ډوډۍ پر مهال داسې گپ او شپ لگوي چې فکر نه کوي کوم ولسمشر سره ناست يې، ولسي متلونه، ټوکې ټکالي او شعرونه يې زيات زده دي.

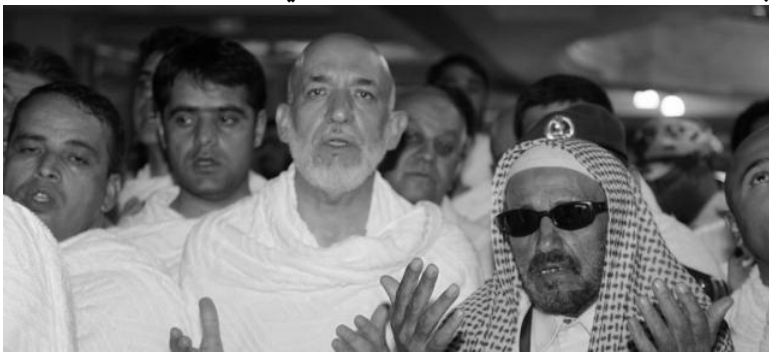
په واقعيت کې د ده همدا ټولنيز چلند و چې د ده پر ډېرو سياسي نيمگړتياوو او سياسي ناتدبيرۍ يې پرده غوړولې وه. د ولسمشر دا عادت دی

چې څوک په قهر او غوصه هم دفتر ته ورشي، نو خوشاله ترې راوځي. د لنډ مهالې ادارې پر مهال په نعمان کې یو والي و، (عبدالهادي واحدي) نومېده، ده فکر کړی و چې طالبان لارل، حکومت مو ونیوه، نو راځه لگښتونه کوه، بیا به یې حکومت ورکوي. د شپږو میاشتو په بهیر کې له هر هوټلي او دکانداره ډېر پورورپی شو، د انتقالي ادارې پر مهال له ولایت نه هم پسې لرې، خو پور پرې پاتې شو. په نوبو افغانیو نږدې (۳۰) لکه افغانۍ پورورپی و. سړی ډېر خفه او په قهر و، ولسمشر سره یې هم د ملاقات زمینه نه برابرېده، کال دوه په دې کې ووتل، خو په پای کې یې له ولسمشر سره د ملاقات زمینه برابره شوه، ده ویل ډېر په قهر د کرزي صیب دفتر ته ننوټم، ما ویل چې څه اوس خو والي هم نه یم، څه چې مې زړه غواړي ولسمشر ته یې وایم، خپل زړه به ښه تشوم، کله چې دفتر ته ورننوټم، نو کرزي صیب له خپلې څوکۍ راپورته شو، په خدا یې وویل: ((چېرته یې واحدي صیب گرد سره زموږ پوښتنه هم نه کوي، نه راځي، نه احوال رالېږي، انډیوالي خو داسې نه کېږي، چې زه مو یوازې پرې ایښی یم؟)) واحدي صیب وویل، ما نه وارو پار خطا شو، هر څه مې له یاده ووتل، بیا کرزي صیب راته وویل، ته ونیسه جای وڅښه بیا یې وویل: ((وايه خدمت، څنگه دي نعمان کې حالات؟ څنگه دي زموږ پوښتنه وکړه!)) واحدي صیب وایي، ما ورته په ډېر احتیاط د خپلې قرضدارۍ خبره وکړه، هغه وویل: ((ته خپله خان سړی یې پیسې څه کوي، ته خپله خلکو ته پیسې ورکوي.)) واحدي وایي، زه له شرمه غلی شوم، بیا یې وویل: ((دا خو د دوه درې کلونو مخکې پیسې دي، حکومت خو هر کال خپل حساب و کتاب لري، د هر کال بودیجه معلومه وي، دا زه له کوم درکه درکړم؟)). دی وایي زه حیران وم چې څه ورته ووايم، یو دم مې له خولې څخه ووتل: ((از باب استاد رباني بتی!)) په دې سره دی یو دم په خدا شو: ((عجيبه خبره دې وکړه.)) استاد رباني یو باب درلود (۹۰۰۰)، هغه به هر چاته له کوم حساب او کتاب پرته له همدې باب نه ورکولې. دې باب ته په اداري

حساب کې (قطعه یې مصرف)) وایې چې وجه یې معلومه نه وي او صلاحیت یې ولسمشر سره وي. واحدي وایې دې کې یې نو راته وویل راکه کاغذونه دې. پانې مې ورکړې او راته یې ولیکل چې دا پیسې دې ورته اجرا شي، کاغذونه مې جیب کې کېښودل او په خوشالی له دفتره رابهر شوم. د راوتو پر وخت مې ورته وویل، ما سره دې داسې ښه چلند وکړ که پیسې دې راکړې هم نه وای، نو خفه کېدلېم درڅخه نه، هغه وویل: ((مولا دې راوله....)) دا د کرزي صیب د ټولنیز شخصیت یوه بېلگه وه. د هغه بل خاصیت دا دی چې د هېواد د اکثر ټولنیزو، فرهنګي، سیاسي او ملي شخصیتونو نومونه یې له یاده زده دي. کله چې به غونډه وه، د هر یو نوم به یې به جار اخیسته، له هغو څخه به یې د نورو مشرانو د حال او احوال پوښتنه کوله او دا کار پر هغو شخصیتونو چې ده به یې په مجلس کې نوم اخیسته، خورا ښه تاثیر کاوه. د ټولنیزو روابطو له پلوه حامدکرزی په نړۍ کې یو کم مثالې مشر دی. خو له سیاسي او اداري پلوه هغه خپل خپل مشکلات لري.

د کرزي عقیده یې شخصیت

له عقیده یې پلوه ولسمشر کرزي یو معتقد مسلمان دی، یو معتدل مسلمان. حلم، رحم، کرم او د عوامو په اصطلاح سپړتوب، د ده د کرکټر مهمې برخې دي. کینه، بعض او مذهبي تعصب یې په تندي کې نه لیدل کېږي، خپل لمونځ او اودس کوي، خو د افراطي اخوانانو په شان د بل چا

(ولسمشر حامد کرزي د خدای (ج) په کور کې)

په لمانځه او اوداسه کې ډېره مداخله نه کوي. کونښن کوي لمونځ په جماعت سره ادا کړي، خو سیاسي مصروفیتونه د دې سبب کېږي چې ټول لمونځونه په جماعت سره ادا نه کړي. د تراویح او جمعې ورځ لمونځونه ضرور په جماعت سره ادا کوي، د ولسمشرۍ پر مهال یو شمېر نورو کسانو هم له ده سره د ملتیا په نیت یاد لمونځونه په جماعت سره ادا کړي دي. لنډه دا چې لمونځ او روژه کې ډېر ټینګ دی. داسې وخت هم راغلی چې د کار په دفتر کې یې ځینې وزیران ناست دي، خو دی ترې غلی وتی، لمونځ یې په جماعت سره ادا کړی او بېرته چې راغلی بیا یې هغوی ته ویلي چې زه جماعت ته تللی وم، حج او عمرې ته د خپل حاکمیت پر مهال لاړ او دا

فريضة يې هم ادا كړې ده. د سخاوت خاوند دی، د عوامو په اصطلاح په لاس کې ازاد دی. د سبا ورځې ډېر غم ورسره نه شته، څه يې چې په لاس کې وي همدا نن يې درنه قربانوي، زړه يې ډېر باريک دی. له سخاوت څخه يې خپل سياسي مخالفين هم بې برخې کړي نه دي. د الکولي مشروباتو د څښاک په باب يې تراوسه چا څه نه دي ويلي، ځکه يې نه ردېدلای او نه تائيدېدلای شي، لنډه دا چې ډېر هغه شيان چې اسلام مجاز او روا گڼلي هغه تعقيبي او نارواوو څخه مخ گرځوي. که د ده پرځای بل هر څوک وای او د پيسو داسې باران پرې اورېدلای، نو دومره يې ځان پاک نه شو ساتلای. حياناک او عزتناک سرې دی. اسلامي مطالعه يې په منځنۍ کچه کې ده. په مجموعي ډول دی يو عقیده يي شخص گڼل کېږي، خو د حکومت کرکټرونه يې نه ټول په اسلامي اخلاقو سمبال وو او نه هم په نا اسلامي، د هر فکر او ان د څو بېلابېلو متضادو او ناڅرگندو عقايدو او فکرونو متضاد اشخاص په کې ليدل کېدل.

د کرزي جرئت، احتیاط او وېره

ولسمشر کرزي داسې یو شخصیت دی که ووایو ډېر باجرئته دی، هم توجیه او مثالونه یې پیدا کېدی شي او که ووایو کم جرئته او یا هم یې جرئته دی، نو هم ډېرې بېلگې یې پیدا کولای شو، د احتیاط، مضر احتیاط او وېرې ډېرې بېلگې یې هم لیدلای شو. ولسمشر د بهرنيانو په تېره بیا د امریکایانو پر وړاندې سخت زړور دی، دا جرئت ځینو ته کېدی شي تصنعی بنکاره شي او ځینو ته حقیقي، خو ولسمشر یې تر هر چا زیات پر علت پوهېږي، یانې دا چې ولسمشر هغه ځای ته د جرئت زیاتې گوتې وروړي چې هلته د خطر کچه کمه وي، که څه هم خطر لوی او قوت یې زیات وي. دا چې ولسمشر ولې د امریکایانو پر وړاندې ډېر حساس او باجرئته دی، په خپله ولسمشر د خبریالانو په یوه غونډه کې له دې حقیقت څخه پرده پورته کړه، ولسمشر وویل: ((دا چې زه ولې پر امریکایانو تېز ورځم، خبره دا ده چې امریکا نه پر ما کودتا کوي، نه مې وژني، نه مې طیاره ولي، نه راته زهر راکوي او نه راباندې توغندي راولي، امریکا د دنیا لوی ملک دی، دې ټولو کې یې نوم بدېږي، نو پرېږده زه ورسره تر اخره رسی کش کړم، خو رسی شکولو ته نه پرېږدم، د افغانستان حق ورڅخه غواړم...)) ولسمشر چې څومره د نړۍ له ستر طاقت (امریکا) سره ډغره وهله، هاغومره یې بیا له خپلو داخلي جنگسالارانو، په تېره بیا له (نظار شورا) او ځینو نورو جنگسالارانو څخه وېره احساسوله، د هغوی په مقابل کې به همېشه چوپه خوله ناست و. یوه ورځ جنرال دوستم په داسې حال کې ولسمشر کرزي ته زنگ وواوه چې دوستم د نشې په حالت کې و او ولسمشر د کابینې په غونډه کې ناست و. دوستم په تېلفون کې سختې بدې او ترخې خبرې وکړې، ولسمشر د تېلفون غږ پورته

کړ، د کابینې ټولو حاضر و غړو د دوستم سپوږي او سپکې خبرې واورېدې، خو نه ولسمشر او نه هم د کابینې کوم غړي، څه وویل، ټول غلي وو.

فهیم خان د جمهور رییس له اجازې پرته راساً د هغه دفتر ته ورننوت، څو ځله یې د وتلو او راننوتو په حالت کې د ولسمشر د دفتر دروازه په لگته وهلې، سپوره الفاظ یې هم کارولي، خو ولسمشر ورته هېڅ نه دي ویلي. د لنډمهالې ادارې له پيله بیا د ولسمشرۍ د دویمې دورې تر وروستيو پورې یې د فهیم خان، حاجي محمد محقق، جنرال دوستم، بسم الله خان، امرالله

(ولسمشر حامد کرزی)

صالح، عبدالله عبدالله او گڼو نورو اشخاصو ډېرې ترخې خبرې واورېدلي، خو ده هېڅکله ورته په جرئت ځواب نه دی ورکړی. کله چې به د ولسمشر دفتر ته څوک ننوتل او خبرې به پيل شوې، په تېره بیا که خبرې به د اسلامي

جمعیت او ځینو قومندانانو په باب وې او دا مهال به خدمو چای راوړ، نو ولسمشر به خبره په بله واړوله، په نورو مسایلو به یې پیل وکړ، کله چې به هغوی د چای پیاله کېښوده، بیا به ده بېرته اصلي خبره پیل کړه. له دې څخه داسې ښکارېدله چې دی د خپل دفتر پر خدمو هم پوره واکمن نه و او یا یې باور پرې نه درلود، دا هم ورته شمالتلوالې مقرر کړي وو او ده یې د تبدیلی صلاحیت او جرئت نه درلود، زه دوه ځله د ده په دفتر کې او یو ځل یې په کور کې د سهار چای پر مهال له داسې یو حالت سره مخامخ شوی یم. د چای د خدمو پر وړاندې یې خبره بلې خواته وړې ده. د دې امکان هم و چې د ده په دفتر کې غږ ثبتوونکي وسایل نصب شوي وي، یوه ورځ له ولسمشر سره زما ملاقات و، یوه انتخاباتي موضوع وه، ما وویل کله خو مې زړه غواړي چې یا یې له مخې لرې کړم او یا پرې ځان مړ کړم، ولسمشر یو دم په

اشاره پوه کړم، پاس چت ته یې لاس ونيو، څلورو دېوالونو ته چې مانا څه وایې؟ هر څه دلته ثبتېږي، دا مهال ماته هغه د ملگري (او) کیسه رایاده شوه. ستر جنرال الکساندر مایاروف (په افغانستان کې رښتیا څه تېرېدل؟) یو اثر لیکلی، دا هغه روسی جنرال و چې د ده په مشرۍ روسي لښکرې افغانستان ته راغلې، دی د ټولو روسي لښکرو مشر و. ده په خپلو یادښتونو کې لیکلي دي: «موږ د ملگري (او) په نامه یو عسکر درلود چې هغه به همپس د ببرک کارمل په دفتر کې د هغه تر شا ولاړ و، خو په ملکي دریشي کې، د ملگري (او) وظیفه دا وه چې د کارمل ټولې خبرې واورې، په واقعیت کې کارمل د هغه له اجازې پرته هېڅ خبره نه شوه کولای، کله کله چې به کارمل ته څوک راغلل او ملگری (او) به یې نه پېژنده، نو کومه داسې خبره به یې وکړه چې د شوروي خلاف به وه، کارمل خو په خوله هغه ته څه نه شوه ویلای، چې دلته مې سرته څوک ولاړ دی، نو د لاس په اشاره او د خولې په بې غږه حرکت به یې هغه ته وویل چې شاته مې وگوره! که هغه سړی به لږ هوښیار و، نو په نزاکت به پوه شو.» اوس چې له هغې زمانې نږدې شل پنځه ویشت کاله تېر شوي، خو فکر کوم د دې کوټې د کنټرول په ماهیت کې کوم تغیر نه دی راغلی، یوازې کېدی شي توپیر یې په دې کې وي چې د ملگري (او) ځای اوس ملگري (تخنیک) نیولی وي. روسی جنرال لیکي چې ملگری (او) زموږ د عسکر یو مستعار نوم و. اوس هم کېدی شي مستعارو (وسایلو) د هغه ځای نیولی وي. ولسمشر نه یوازې په خپل کاري دفتر کې له زیات احتیاط څخه کار اخیسته، بلکې د خپل کور مخې ته د شنه چمن په خلاصه فضا کې یې د ډوډۍ او چای د خدمو پر وړاندې هم له ورته احتیاط څخه کار اخیسته، یوه ورځ مې سهار چای ورسره څښه، سیاسي خبرې وې. د استاد رباني د سیاسي مانورو او حرکتونو په باب مو خبرې کولې، دا مهال یو خادم د چایو د تازه کولو لپاره راغی، ولسمشر خبره چوپ کړه، تر هغه پورې یې بیا خبره پیل نه کړه تر څو چې خادم بېرته له موږه لرې شوی نه و. د ولسمشر دې

ډول جرئت، وېرې، احتیاط او په ځینو ځایونو کې مضر احتیاط هغه ته ډېرې گټې او هم ډېر زیانونه اړولې دي. که څوک په داسې یو حساس پوست کې کار کوي، هغه ته جرئت او احتیاط دواړه په کار دي، خو هوسنیار واکمن به همغه وي چې له دې هر یوه څخه پر خپل ځای او خپل وخت گټه پورته کړي؛ خو د دې ډول وېرو تر څنګ بیا ولسمشر کله کله په ځینو ځایونو کې له داسې جرئت څخه کار اخیسته چې د خطر کچه پکې ډېره زیاته محسوسه وه. هغه یو ځل د غزني د اندرو ولسوالۍ په یوه غونډه کې ناست و چې د مخالفانو له خوا غونډې ته ور څېرمه توغندي ولگېدل، د ده په روحياتو کې هېڅ تغیر رانغی، خلک یې ارامۍ ته را وبلل او غونډه یې له اخلاصه وژغورله.

یو ځل د لویې جرگې په خیمه کې د لویې غونډې پر مهال کېږدی ته نږدې توغندي ولگېدل، ولسمشر پر خبرو لگیا و، خلک وترهېدل، ده پر ټولو غږ کړ، کېنې کېنې، توغندي دي، هېڅ خبره نه شته، دوی به خپل کار کوي، خبرو ته یې په نورمال ډول ادامه ورکړه.

د جرئت او کم جرئتي داسې گڼې نورې بېلگې یې هم شته چې نه غواړو دا لیکنه پرې نوره وغځوو. لنډه دا چې جمهور رییس کرزی د خپلې واکمنۍ په بهیر کې د با جرئتي او کم جرئتي په دواړو حالتونو کې ژوند کړی دی.

د بخت پاچا د بخت تر وخته

بخت هم عجیبه شی دی، سړی په نه امکاناتو پاچاهی ته رسولای شي. کله کله یو سړي سره ډېر عقل وي، خو بخت ورسره یاري نه کوي، گټلې پاچاهی ترې لاره شي. په اصطلاح بخت یې کوټه شي. په همدې خاطر خو رحمان بابا ویلي دي:

عقل مه غواړه طالب غواړه رحمانه

عقلمن د طالعمنو غلامان دي

د نړۍ یو غټ سیاسي مفکر (ماکیاولي) پنځه نیمې پېړۍ پخوا ویلي: ((خینې کسان د بخت په زور واک ته رسېږي، خو دا واک تر هغه پورې غځېږي چې بخت ورسره ملگری وي)) ماکیاولي وايي: ((که چېرې د بخت پاچا تر بخت وروسته له هنر او تدبیر څخه کار واخلي، نو که بیا بخت ورسره ملگری هم نه وي د تدبیر په زور چلېږي...)) د دې خبرې مانا دا ده چې بخت یو استثنايي مرغه دی چې تصادفاً د چا پر اوږه کېږي. سړی باید تل تر تله ورته په طمع نه وي، خو هنر او تدبیر له استثنايي حالتو وځي او څوک یې چې ولري، نو ټول عمر ورسره مگرتیا کوي، په همدې خاطر خو لوی افغان حکیم (خوشال خان خټک) ویلي دي:

که طالب او هنر دواړه راته کېږدي

زه خوشال به په کې ونیسم هنر

خوشال هنر او تدبیر همېشني ملگري گڼي. د کانديد اکاډميسن (محمد صديق روهي) په وينا: ((افغانستان د استثناوو هېواد دی، دلته هر هغه څه پېښېدلای شي چې اټکل یې نه وي شوی او دلته هر هغه څه نه پېښېږي چې اټکل یې کېږي.)) يانې دا چې افغاني ټولنه د ممکناتو او ناممکناتو ټولنه ده. د حامدکرزي حاکمیت هم یو استثنايي حالت دی، نه یې مخکې وړاندوینه کېدلای شوه او نه به بیا هم د داسې یو حالت وړاندوینه وشي. که چېرې احمدشاه مسعود نه وای وژل شوی، د نیویارک پېښه نه وای شوې او بیا

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

وروسته قومندان عبدالحق پسي نه وای وژل شوی، امریکا پر افغانستان يرغل نه وای کړی، نو د کرزي د واکمنۍ هېڅ احتمال نه و. ده خپله هم د دې خیال نه درلود چې داسې یو موقف ته دې ورسېږي، خپله یې هم ویلي چې په خیال کې مې هم پاچاهي نه گرځېدله. د دې ټولو خبرو نچور دا راوځي چې د کرزي واکمنۍ د بخت په وزرونو پورې تړلې وه. د موقتې ادارې رییس په توګه تر ټاکنې وروسته هم دی د بخت په زور چلېده، نه یې په پوځ کې څوک لرل، نه یې ګوند او لښکر جوړ کړی و، نه ورته په نظام کې

ټول خلک ژمن وو، وروسته یې نړیوالو سره هم اړیکي ترخه شول، د ګاونډیو هم نه خوښېده، اکثریت پښتانه هم ورڅخه ناراضه وو، جګړې هم دوام درلود، چاته یې چې ډېر امتیاز ورکړی و، هغو هم پرې تر ټولو زیاتې نیوکې کولې، موافق او مخالف دواړو یې غندنه کوله، نو په داسې یو حالت کې د نظام چلول د بخت له زوره پرته په بل شی ممکن نه وو. کرزي ته د تدبیر ډېرې لارې او دروازې هم پرانیستې وې چې په ولس او نظام کې یې خپل موقف قوي کړی وای، خو کله هم ده له سیاسي تدبیر څخه کار وانخیست، د کرزي بخت وینس و، تر پایه یې له ده سره یاري وکړه، نږدې ده چې د خپلې انتخابي واکمنۍ دویمه دوره هم پوره کړي او هم روغ رمټ له ارګه ووځي، دا چې خپل ځایناستی ته به څه غمونه پرېږدي، دا نو بیا بل بحث دی.

پنځلسم څپرکي

د ولسمشر کرزي د رژیم نیمگړتیاوې

په نړۍ کې به هېڅ نظام نه وي تېر شوی، چې هغه دې خپلې خپلې بریاوې او نیمگړتیاوې ونه لري. د ولسمشر کرزي د واکمنۍ بهیر هم له دې قاعدې څخه بهر نه دی. نیمگړتیاوې او بریاوې که د هر علت او دلیل له مخې وي په وروستی نتیجه کې نیمگړتیا، نیمگړتیا او بریا، بریا گڼل کېږي. اساسي خبره دا ده چې د یوه رژیم بریا او نیمگړتیا د ولس پر ژوندانه مستقیم اغېز لري. یو رژیم هغه وخت بریالی گڼل کېږي چې د وخت په تېرېدو سره د خپلې بریا تله درنه کړي او نیمگړتیاوې ټیت حالت ته ورسوي. دلته غواړم په دې څپرکي کې په ولسمشر کرزي پورې د تړلي نظام نیمگړتیاوو ته په لنډیز سره نغوته وکړم او په بل څپرکي کې به یې بریاوې وارزوو او بیا به دواړه سره پرتله کړو.

۱- امنیت: د حامد کرزي د حکومت تر ټولو غټه ستونزه امنیتي ستونزه ده. د ده د حکومت په لومړیو دريو کلونو کې امنیت نسبتاً ښه و، خو کله چې د ده په حکومت کې د بېلابېلو عواملو له امله د خلکو هیلې پوره نه شوې. د ولس او حکومت تر منځ واټن زیات شو او حکومت لرې پرتو سیمو ته په ښه ډول خدمات ونه شو رسولای، نو دې کار د طالبانو فعالیتو ته لاره اواره کړه، البته د طالبانو په بیا ظهور کې کورنیو او بهرنیو گڼو عواملو تاثیر درلود، خو پر امنیتي سکتور باندې د طالبانو د پخوانیو دښمنو ډلو انحصار یو کورنی اساسي عامل گڼل کېدی شي. طالبانو ورو ورو په اکثره سیمو کې له امنیتي خلا څخه گټه پورته کړه، له دفاعي حالته تعرضي حالت ته راووتل، د

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

ځانمرگو بریدونو نوي میتود او نورو ډول ډول بریدونو ته چې تر دې دمه یې ساری نه و لیدل شوی، مخه کړه، په نتیجه کې په هېواد کې جگړه لاپسې توده شوه او گڼې سیمې د حکومت له کنټروله ووتې، د ملکي او نظامي افرادو تلفات ورځ تر بلې زیاتېدل. یو وخت داسې راغی چې یوازې د

(په عامه ځایونو کې د چاودنو یو انځور)

دولتي ملکي او نظامي افرادو تلفات په اوسط ډول یو سلو پنځوس تنو ته ورسېده. د ورځنیو تلفاتو شمېر هره ورځ د ارگ په ماڼۍ کې د افغاني امنیتي سکتور او نړیوالو ځواکونو د همغږۍ مرکز ته راته او هغوی به هر سهار د امنیت شورا دفتر ته سپاره او له دې لارې به بیا ولسمشر ته د امنیتي تلفاتو او ضایعاتو راپور وړاندې کېده. د بېلگې په توګه به دلته د امنیتي پېښو له امله د څو کلونو په بهیر کې د ځاني تلفاتو او ضایعاتو څومره والی د یوه جدول په بڼه وړاندې کړو، دا جدول د کورنیو چارو وزارت له خوا ترتیب شوی، په دې کې د ملي پولیسو، ملي اردو، ولسي خلکو او همدارنگه د مخالفینو د تلفاتو ارقام لیکل شوي دي، دا دی دلته دا جدول کټ مټ وړاندې کوو.

تلفات پرسونل پولیس ملی، اردوی ملی، ملکی و دشمن در مرکز و ولایات کشور از سال ۱۳۸۴ الی اخیر سال ۱۳۹۲ هـ ش

تلفات پرسونل پولیس		تلفات اردوی ملی		تلفات ملکی			تلفات دشمن	
شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	مرده	زخمی	دستگیرشده
412	638	0	0	344	653	255	285	512

1385

تلفات پرسونل پولیس		تلفات اردوی ملی		تلفات ملکی			تلفات دشمن	
شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	مرده	زخمی	دستگیرشده
627	1096	0	0	655	1664	2300	533	1400

1386

تلفات پرسونل پولیس		تلفات اردوی ملی		تلفات ملکی			تلفات دشمن	
شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	مرده	زخمی	دستگیرشده
995	1594	0	0	1236	1656	4348	1085	2403

1387

تلفات پرسونل پولیس		تلفات اردوی ملی		تلفات ملکی			تلفات دشمن	
شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	مرده	زخمی	دستگیرشده
1213	1915	111	291	1636	2769	3693	818	2478

1388

تلفات پرسونل پولیس		تلفات اردوی ملی		تلفات ملکی			تلفات دشمن	
شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	مرده	زخمی	دستگیرشده
1246	2386	239	555	2214	3921	4604	937	2998

1389

تلفات پرسونل پولیس		تلفات اردوی ملی		تلفات ملکی			تلفات دشمن	
شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	مرده	زخمی	دستگیرشده
1145	2391	284	773	1959	3597	5157	953	6519

1390

تلفات پرسونل پولیس		تلفات پولیس محلی		تلفات اردوی ملی		تلفات ملکی			تلفات دشمن	
شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	مرده	زخمی	دستگیرشده
1200	2465	227	286	321	702	1441	2952	3653	669	8597

1391

تلفات پرسونل پولیس		تلفات پولیس محلی		تلفات اردوی ملی		تلفات ملکی			تلفات دشمن	
شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	مرده	زخمی	دستگیرشده
1795	2991	512	681	426	921	1629	3365	4634	983	6757

1392

تلفات پرسونل پولیس		تلفات پولیس محلی		تلفات اردوی ملی		تلفات ملکی			تلفات دشمن	
شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	شهید	مجروح	مرده	زخمی	دستگیرشده
2430	3963	960	1206	421	784	1648	3607	5704	1868	2704

دا جدول یوازې یوه بېلگه ده او هغه پېښې دي چې تر کورنیو چارو وزارت او نورو امنیتي ارگانونو رارسېدلې دي، په دې جدول کې جنایي او د اختطاف هغه سلگونه پېښې شاملې نه دي، چې د هر ولایت له پولیسو سره ثبت او ثابت دي. د انتحاري پېښو کلتور که څه هم له عراق څخه افغانستان ته راولېږدول شو، خو دلته د دې پېښو شمېر دومره زیات شو چې تر عراقه

هم واوښت. د ولسمشر کرزي په ټوله واکمنۍ کې به هېڅ داسې ورځ نه وي تېره شوې چې د یوه افغان وینه دې به کې نه وي تویه شوې. بهرني عکس هم خوندي پاتې نه شول، د دواړو خواوو بهرني سرتېري وژل شوي، هغوی چې د طالبانو په ملاتړ او یا هم په خپل سر افغانستان ته راغلي او هغوی چې د طالبانو او القاعدې پرضد افغانستان ته راغلي، د ټولو وینې تویې شوې دي. د طالبانو د بهرنیو ملاتړو وژل شویو شمېر خو دقیق معلوم نه دی، خو د هغو هېوادونو د وژل شویو عسکرو شمېر چې د امریکا په مشرۍ افغانستان ته راغلي، په مجموعي ډول زرگونو ته رسېږي او د دې اثر د لیکنې تر وخته (۱۳۹۲ل) پورې په دې ډول دي:

تر (۳۰۰۰) پورې امریکایي عسکر او تر (۵۰۰) پورې انګلیسي عسکر وژل شوي او په مجموعي ډول د ناټو د ټیپي عسکرو شمېر تر (لس زرو تنو) هم اوږي.

په دې جگړه کې د بهرنیو عسکرو په سلګونو زغروال ګاډي، نقلیه واسطې او ټانکونه له منځه وړل شوي دي، په لسګونو الوتکې یې هم له منځه تللي دي او له اقتصادي پلوه تر (یو ټریلیون) ډالرو زیات زیان دې هېوادونو ته رسېدلی دی. د وژل شویو افغاني عسکرو شمېر هم په مجموعي ډول تر (۳۰۰۰۰) تنو اوښتی دی. په دې بهیر کې د افغان پوځ پر جوړونې ډېره پانګه لګول شوې، د دريو وارو امنیتي ارګانونو سرتېرو ته (ملي) مختاړی ورکړل شوی، خو په واقعي مانا پر امنیتي سکتور باندې د نظار شورا او اسلامي جمعیت د انحصار سیوری غوړېدلی و. انګېزه او وسله یې دواړه کمزوري وو، خو د کمیت او ظاهري بڼې له مخې یې وده ښه برښېدله.

۲- اداري فساد: تر امنیت وروسته د ښاغلي کرزي د حکومت بله غټه نیمګړتیا اداري فساد و، اداري فساد له امنیت او نورو ټولنیزو خدماتو سره مستقیم تړاو درلود. په حقیقت کې همدا اداري فساد دی چې نورو فسادونو ته یې لاره اواره کړې ده. افغانستان ته د نړیوالې ټولنې په لسګونو ملیارده

ډالر راغلل، خو د اداري فساد له امله د دې پیسو یوه زیاته برخه بېرته له هېواده ووتله، کومه برخه یې چې په هېواد کې پاتې شوه، هغه هم پر مناسب ځای ونه لگول شوه. هم افغان ولس او هم ډونر هېوادونه د وخت په تېرېدو سره له اداري فساد تر پوزې راغلل، د اداري فساد پرضد بېلابېلې ادارې فعالې وې، څارنوالي، قضا، د کنټرول او تفتیش ادارې او نورو له پخوا څخه فعالیت درلود، دوه نوې ادارې: (د ارتشا او فساد سره مبارزه) او (له اداري فساد سره د مبارزې عالي ادارې) هم جوړې شوې، خو هر څومره چې دا ادارې زیاتېدلې، په فساد کې هم زیاتې راته. په خپله دا ادارې او د هغو مطرح افراد هم په یو نه یو ډول په اداري فساد کې راتاله شول. د افغانستان دولت په نړیواله کچه په اداري فساد کې کله درېیم او کله هم څلورم مقام ته ورسېد. اداري فساد د دولت له لویو ادارو نیولې ان تر وړو ادارو پورې وغځېده. دې کار دولتي او نادولتي کارونه سخت پخ او په ځینو برخو کې پر تپه ودرول. د افغانستان نړیوال حیثیت یې زیانمن کړ. اداري فساد په واقعیت کې د یوه نري رنځ بڼه خپله کړه چې ورو ورو یې د دولت ټول رگونه ونیول او بیا داسې حالت هم راغی چې د دولت مشرتابه یې له درملنې عاجز پاتې شو. خلکو له حکومت او مشرتابه څخه دا گيله هم کوله چې د اداري فساد پر وړاندې سیاسي اراده نه لري، نه یوازې دا چې د فساد د له منځه وړلو هوډ نه لري، بلکې په خپله د فسادگرو د پیاوړتیا سبب گرځي، پر دولت د ولس سخته بې باوري پیدا شوه.

د کابل بانک قضیه نه یوازې د هېواد، بلکې د سیمې په کچه د فساد یوه غټه او څرگنده بېلگه ده.

د افغانستان دولت کې د فساد ضد ادارو کمزوري او کم کاري د دې سبب شوه چې د فساد د مرضونو ویروس نړیوالو ادارو ته هم لاره پیدا کړي؛ هغه پیسې چې نړیوالو افغانستان ته ورکولې، د هغو یوه زیاته برخه مخکې تر دې چې هېواد ته داخل شي، په لاره کې لادرکه کېدله، کومه برخه چې به

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

دلته راوړسېدله، هغه به د پونرانو او د هغو د قراردادیانو تر منځ وېشل کېدله، قراردادیانو به خپلو نورو اړوند قراردادیانو ته ورکوله او همداسې به درېیم لاس قراردادیانو ته رسېدله، اصلي کار ته به ډېره لږه برخه پاتې کېدله، د کار کیفیت به په اتومات ډول راټیټېد، د ولسمشر د دفتر مشر (عمر داودزي) په

وینا: ((په لومړیو څو کلونو کې د نړیوالې ټولنې د ټولې مرستې یوازې اته سلنه)) په افغانستان کې د دولت له خوا لگول شوي ده.)) افغانستان کې د فساد بېلابېل اړخونه دومره پراخ او ژور دي چې د ټولو خپرل د بېلابېلو لیکنو او اثارو ایجاب کوي. خو دلته به د فساد له بېلابېلو ډولونو څخه یوازې د ځمکې غصب ته په نسبتاً تفصیلي ډول اشاره وکړو:

۳- د ځمکو غصب: ((یو شمېر رسنیو، له هغې جملې څخه (هشت صبح ورځپاڼې) داسې اسناد ترلاسه کړي چې له مخې یې له (۱۳۸۱ل) څخه تر اوسه (۱۳۹۱ل کال مرغومي) پورې په هېواد کې (دوه ملیونه جریبه) دولتي ځمکه د بېلابېلو افرادو او دولتي ارگانونو له خوا غصب شوي ده. د اسنادو له مخې ډېری ځمکه په ننگرهار، بلخ، کابل، کندهار او هرات ولایتونو کې غصب شوي ده.

پر (۵/۵/۱۳۹۱) نېټه د وخت ولسمشر بناغلي حامد کرزي یو (۱۶۵) مادیز

فرمان صادر کړ چې د کرنې وزارت یې په دې مکلف کړ، چې په درېیو میاشتو کې، د عدلیې وزارت، کورنیو چارو وزارت، لویې څارنوالۍ، له فساد سره د مبارزې ادارې او د سیمه ییزو ارګانونو ادارې په همکارۍ دې په هېواد کې د غصب شویو دولتي او شخصي ځمکو په اړه دقیق معلومات را ټول او وزیرانو شورا ته دې وړاندې کړي. تر فرمان وروسته د کرنې وزارت په مشرۍ له پورتنیو شپږو ادارو یو کمېسیون جوړ شو.

د کمېسیون تر څېړنې وروسته دا جوته شوه چې په هېواد کې (دوه ملیونه جریبه) ځمکه، د کابینې د پخوانیو غړو، زورواکو، جهادي قومندانانو، د ملي شورا غړو، قومي مشرانو، متنفذانو، نامسؤله وسلوالو ډلو، دولتي ارګانونو او یو شمیر افرادو له خوا غصب شوې ده. د دې کمیسیون د راپور د یوې کاپۍ پر بنسټ یو شمېر افرادو له (یو جریب څخه تر زرو جریبو) پورې دولتي ځمکه په کابل، کندهار، هرات، بلخ، ننگرهار او کندوز ولایتونو کې غصب کړې ده.

د ځمکو غاصبانو پر غصب شوې ځمکه د اوسېدو ځایونه، کرنیزې ځمکې، بناړګوتې، د تېلو ټانکونه او مارکېټونه جوړ کړي دي.

له بلې خوا د ولسمشرۍ ریاست د ساختماني او تخنیکي چارو لوی مشاوریت په راپور کې داسې راغلي دي: تر (څلور نیم ملیونو جریبو) څخه ډیره دولتي ځمکه په کرنیزو، کلیوالو او بناړي سیمو کې غصب شوې ده.

په دې راپور کې راغلي چې (شل سلنه) ځمکه د بناړي پلانونو په ساحه کې غصب شوې ده، چې دې حالت پر دولت یو شمیر منفي اقتصادي، ټولنیزې او سیاسي اغیزې پرې اېښي دي.

د راپور پر اساس غصب شویو ځمکو د دولت ډېرې لویې مالي پروژې له ستونزو سره مخ کړي دي.

د ولسمشرۍ د ساختماني او تخنیکي چارو لوی مشاوریت د راپور له مخې محکمې، څارنوالۍ، د دولت د قضایو ریاست، د ملي شورا غړو، د ولایتي

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

شورا غړو، د ښاري پراختیا وزارت، د ملي دفاع وزارت، کورنیو چارو وزارت او د ملي امنیت ریاست، د ځمکو د غاصبینو ملگري او مرستندویان گڼل شوي دي.

په دې راپور کې راغلي: وسلوالو قوماندانانو، زورواکو، د کابینې غړو، مامورینو، صاحب منصبانو، کسبگرو، د سوداگرۍ یو شمیر څانگو او رهنماگانو، عامه ملکیتونه غصب کړي دي.

د دې راپو په پای کې د ولسمشرۍ د ساختماني او تخنیکي چارو لوی مشاور (یوسف پښتون)، د څارنوالۍ استازي (ډگر جنرال عبدالحمید علیم)، د ښار جوړونې وزارت د تاریخي ښارونو د احیا او ساتنې رییس (انجنیر محمد یاسین)، د کرنې وزارت د اراضی د ادارې مرستیال (هارون ظریف)، د وزیرانو شورا د دارالانشا او د چارو د ادارې مشاور (محمد امین قانع)، له فساد سره د مبارزې د نظارت او څېړنې د امریت امر (امین الله امانت) او د جیوډیویزی او کارټوگرافی د ادارې د کادستر رییس (غلام ایشان سلطاني) لاسلیکونه لیدل کېږي. د یو بل سند له مخې د کابل ولایت په (دوه ویشو ناحیو) کې هم ډېره ځمکه غصب شوې ده.

(۳۲۸۴) نمبر مکتوب چې پر (۶/۹/۱۳۹۱) نېټه د کابل ښاروالۍ د ملکیتونو د ریاست له خوا د ولسي جرگې مقام ته د دولت پر کړنو د څار د ځانگړي کمېسیون په نامه صادر شوی، په مکتوب کې د هغو افرادو د نومونو نیولیک شامل و چې د کابل ولایت په دوه ویشو ناحیو کې یې ځمکه غصب کړې ده. دا مکتوب (۱۹) پاڼې لري چې د کابل ښاروال (انجنیر محمد یونس نو اندیش) لاسلیک ورسره مل دی.

استازي او وزیران:

د کابل ښاروالۍ د راپور پر اساس د ولسي جرگې یو شمیر بر حاله غړيو هم دولتي ځمکه غصب کړې ده.

په یاد شوي راپور کې راغلي دي: ((ملا عزت الله عاطف د

(۵۰۰ جریبو) په شاوخوا کې ځمکه د (خواجه جم) په غونډیو کې چې د قرغې بند له غونډیو سره نږدې موقعیت لري او د کابل ولایت د بناړوالۍ په پنځمې ناحیې پورې اړوند ده، غصب کړې ده. دا ځمکه چې یوه شنه ساحه وه، اوسمهال هم د ده له خوا پلورل کېږي. دې شخص د قرغې د بند په لوبیدیځ کې د (ملا عزت) په نامه د اوسېدو یو بناړگوتی هم جوړ کړی، چې له همدې لارې یې اوس د اوسېدو کورونه پلوري.

د کابل بناړوالۍ په سند کې راغلي چې بناغلي ملا عزت عاطف لومړی (۴۵ جریبه) ځمکې ته قباله جوړه کړه، وروسته یې سلگونه جریبه ځمکه غصب کړه، دی د قرغې په سیمه کې یوه رهنما هم لري. ملا عزت پخوانی جهادي قومندان او د ولسي جرگې غړی دی. همدارنگه د حکومت د ځانگړي کمېسیون د راپور له مخې نجیب الله کابلي پر (۱۳۸۲ ل) کال (۲۰ جریبه) شاړه دولتي ځمکه د شکردرې ولسوالۍ په (کارېز میر) سیمه کې غصب کړې او د اوسېدو بناړگوتی یې پرې جوړ کړی دی. نجیب الله کابلي د (امروز تلویزیون) د امتیاز خاوند، د ولسي جرگې پخوانی غړی او د ملي مشارکت گوند مشر دی.)

د کابل بناړوالۍ د لسمې ناحیې په (۲۳۹) نمبر مکتوب کې چې پر (۲۰/۴/۱۳۸۹) مه نېټه صادر شوی، راغلي: سید حسین انوري د کابل ولایت د وزیرآباد چهار قلعه د برېښناکوټ ساحه غصب کړې ده. بناغلی انوري د افغانستان خلکو د اسلامي حرکت گوند مشر او دولسي جرگې غړی دی. همدا رنگه د (احمد) په نامه شخص د کابل ولایت په شېرپور سیمه کې د شېرپور د (برېښناکوټ) د احاطې یوه برخه غصب کړې ده. د کابل د بناړوالۍ د (۲۱) ناحیې (۲۳۹) نمبر مکتوب چې پر (۲۰/۴/۱۳۸۹) نېټه صادر شوی، په کې راغلي چې په بت خاک سیمه کې تر (پنځه زره جریبو) ډېره ځمکه غصب شوې ده.

د کابل ښار په اوومه ناحیه کې چې د (پېولې) دښته ده، خلکو د اوسېدو

لپاره نومرې خط کشي کړي، چې اوسمهال تر (۲۵۰) کورونه په ناقانونه ډول جوړ شوي دي. حامد کرزي د یو فرمان له مخې پدولې دښته د ملي شورا ته ورکړه، خو هغوی یې له اخیستو ډډه وکړه. ولسي جرگې یوه مصوبه صادره کړه چې د هغې پر اساس د پدولې دښتې نومرې د معلولینو او معیبونو حق دی. له بلې خوا د کابینې یو شمیر پخوانیو غړو هم د کابل ولایت په بېلا بېلو ناحیو کې ځمکه غصب کړې ده.

د کډوالو او بېرته راستنېدونکو چارو وزارت پخوانی وزیر (استاد اکبر)، جهادي قومندان (ممتاز)، د (نو نیاز) په کلي کې، چې د کابل ولایت په شلمه ناحیه کې موقعیت لري، (۵۰۰ جریبه) دولتي ځمکه غصب کړې ده. دغه راز ښاغلي ممتاز د خپلو پینځو ناقانونه ښارگوټو د جوړونې لپاره هم په زرگونه جریبه دولتي ځمکه غصب کړې ده.

همدارنگه د یو بل (۲۵) نمبر مکتوب له مخې چې پر (۱۲/۶/۱۳۹۱) نېټه صادر شوی، څرگندېږي چې د کابل ښار (۱۹) ناحیه کې د تره خېلو د غونډیو د غازي زېرمو په څنګ کې (۳۰ جریبه) ځمکه د تره خېلو د یو شمېر کوچیانو له خوا غصب شوې ده.

په دې سند کې ټینګار شوی چې قومندان (مروت تره خیل) (۸۰ جریبه) ځمکه د تره خېلو غونډیو د گازو د زېرمو په څنګ کې غصب کړې ده. همدارنگه د ولسي جرگې یو غړی چې د نوم له ښودلو یې ډډه کړې، ادعا کوي چې (ملا تره خیل محمدي) چې د ولسي جرگې او همدارنگه د حکومت پر کړنو د څار کمیسیون غړی دی د (۱۲۰ زره نومرو) په شا وخوا کې دولتي ځمکه، د کابل ولایت په بت خاک سیمه کې غصب کړې ده. د سرچینې په وینا مولوي تره خېل دا ځمکه خپلو خپلوانو ته وپشلې ده. خو ملا تره خېل وايي چې هېڅ وخت یې دولتي یا خصوصي ځمکه نه ده غصب کړې. هغه وايي: ((ما ځمکه نه ده غصب کړې، زما ادرس معلوم دی، هر چا چې دا خبره کړې را دې شي ماته دې وښيي چې ما چېرته ځمکه غصب

کړې، خو دا ټولې خبرې دروغ دي تاسو یې باید ونه منئ.)) همدارنگه هغه وایي چې ولسمشر کرزي کوچیانو ته په بت خاک سیمه کې پروژه ورکړې ده. محمدي زیاتوي: ((د بت خاک ځمکه په ما پورې اړه نه لري، د بت خاک ځمکه کوچیانو نیولې او که ما نیولې وي، نو ادعا کوونکی دې راشي چې زه یې ځواب ورکړم. هر چېرته چې کوچیان وي زما له نومه باید گټه وانخیستل شي او که زما له نومه گټه واخلي، نو هر ورو به یې مخه نیسم.)) همدارنگه د کابل نړیوال هوايي ډگر په ختیځ او لویدیځ کې د بېلابېلو افرادو له خوا تر (۸۰ زره متره مربع) زیاته ځمکه غصب شوې ده. چې اوس مهال د دې میدان په شمال او لویدیځ کې پرې د اوسېدو کورونه جوړ شوي دي. کابل ښاروالي په شپږتمو کلونو کې (اتیا زره متر مربع) ځمکه د میدان د امنیتي ساحې د پراختیا لپاره منظور کړې وه، خو اوسمهال غصب شوې ده.

قومندان عبدالرحمان (۴۰ جریبه) دولتي ځمکه د میدان په شمال کې غصب کړې او احاطه کړې یې هم ده .

دې قومندان په خپل زور (۴ جریبه) دولتي ځمکه چې د کابل د (۱۵) امنیتي حوزې مربوط ده، هم غصب کړې ده. د ښاروالۍ د سند له مخې ښاغلی قومندان اصلي سند نه لري، یوازې اقرار لیک لري.

یو شمېر نورو افرادو چې نوم یې په سند کې نه دی ذکر شوی، د هوايي ډگر په شاوخوا کې د (محمد فقیر فیروز) لېسې، د شنې ساحې (۲۷ زره متر مربع) دولتي ځمکه چې په (۱۵) ناحیې پورې اړوند ده، غصب کړې او کورونه یې پرې جوړ کړي دي . همدارنگه د کابل ولایت په مرکزي برخه کې هم زرگونه جریبه دولتي ځمکه غصب شوې ده .

د ښاروالۍ د سند په یوه برخه کې راغلي: په لومړۍ ناحیه کې د (خواجه صفا) د غرو په لمنو، شېر دروازه، بالاحصار، د شهدا صالحین د غرو په لمنو، د اسمایي غرونو په لمنو، د اریانا کارتې، د نفتي موادو د زېرمو شاته، د قول اېچکان غرو په لمنو او ده افغانانو کې د بېلابېلو افرادو له خوا ځمکه غصب

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

شوی ده. د سند په څنډه کې راغلي؛ په درېیمه ناحیه کې د کرنې وزارت شاته ځمکې، دهمزنگ، د سیلو شاته، جمال مېنه، په اسمایي غره، په څلورمه ناحیه کې د وزیر اباد چمن او کلوله پشته شاوخوا کې هم ځمکه غصب شوې ده. په همدې حال کې زورواکو د (بي بي مهرو) په غونډیو، د (مشرف غره) په لمن، د خیرخانې په کوتل، د حرارتي برېښنا پر پراختیایي ځمکه، د خیرخانې مېنې د لومړۍ، دویمې، درېیمې، څلورمې ۱ و پنځمې برخې په پروژو او (۲۱۲ فامیلی) کې ځمکې غصب کړي او خپل سړي کورونه یې پرې جوړ کړي دي.

همدارنگه د خیرخانې مېنې د پروژې په سیمه کې چې د ښاري پروژو له جملې څخه ده، (۷۵۰ نومرې) د بېلابېلو افرادو له خوا غصب شوې دي. د احمد شاه بابا مېنې د دویم او څلورم بلاکونو سهیل لور ته (نواباد) کې (۱۱۳) او (۱۱۴) قطعه ځمکه، چې په کادستر کې د فارم په نامه په کرنې وزارت پورې قید ده، (۱۰۶ جریبه) دولتي ځمکه په تېرو څو کلونو کې غصب شوې ده.

له بلې خوا په دیارلسمه ناحیه کې هم په زرگونه جریبه دولتي ځمکه په تېرو لسو کالو کې غصب شوې ده.

(شیر دل) او (حاجي راکي) دوه نور کسان دي چې (زر جریبه) دولتي ځمکه یې د (قلعه حیدرخان) په دښته کې، چې په دیارلسمې ناحیې پورې اړوند ده، غصب کړې ده. همدارنگه (محمد اصف) چې په (سیاه پوش) مشهور دی، په جعلی قبالي (۱۰۰ جریبه) دولتي ځمکه له (۱۳۸۲ ل) کال څخه تر (۱۳۸۳ ل) کال پورې د (قلعه محب) په سیمه کې، چې په دیارلسمې ناحیې پورې اړوند ده، غصب کړې ده.

ښاغلي (سیاه پوش) هر جریب ځمکه په (۲۰۰ زره) پاکستانی کالداري خرڅه کړې ده، اوسمهال د کابل په نوي ښار کې ژوند کوي.

ډگروال حبیب الله د (۱۰۰۰ جریبو) په شاوخوا کې دولتي ځمکه د

(قلعه) په سیمه کې چې په دیارلسمې ناحیې پورې اړوند ده، غصب او بیا یې د نومرو په بڼه خرڅه کړې ده.

همدرانګه (حاجي خليل) او (حاجي جليل) (۱۰۰ جریبه) دولتي ځمکه پر (۱۳۸۶ل) کال، په دیارلسمه ناحیه کې غصب کړې او غصب شوې ځمکه یې د میدان وردگو، بامیانو او غزني ولایتونو پر یو شمیر اوسېدونکو پلورلې ده.

(مدیر زمري، حاجي زلمي او خیال) (۴۰۰ جریبه) دولتي ځمکه د (حاجي نبي خليلي) ښارګوټي سره نږدې غصب کړې ده، چې غصب شوې ځمکه یې بېرته پر ښاغلي خليلي خرڅه کړې ده. حاجي نبي خليلي د کابل په شپږمه ناحیه کې د (امید سبز) په نامه د استوګنې یو ښارګوټی لري. په همدې ډول (رضاخيلی) د (نبي خليلي زوی) ادعا کوي چې مدیر زمري، حاجي زلمی او خیال شرعي قبالي لري.

خليلي وویل: زموږ ښارګوټي ته نږدې ځمکې د خلکو پلرنۍ ځمکې دي چې د هغوی اسناد محکمې هم تائید کړي دي. خليلي زیاته کړه چې هغوی ځمکې له اصلي سند سره خرڅوي او د (امید سبز) ښارګوټی هېڅ قانوني مشکل نه لري. (محمد داوود) بیا (۴۰ جریبه) ځمکه د دشتې برچي په رېښ رېشن کې غصب کړې او (لالا) پر (۱۳۸۷ ل) کال (۳۰ جریبه) ځمکه په همدې سیمه کې غصب کړې ده. (لالا) یو جریب ځمکه په (یو ملیون او ۵۰۰ زره) افغانیو پر خلکو خرڅه کړې ده. دغه راز (محمد داوود او شېر اغا) (زر جریبه) دولتي ځمکه د کاربزمیر په سیمه کې، چې دیارلسمې ناحیه پورې اړه لري، غصب کړې ده.

(ارزک، محراب، ارسلا، امیر محمد، احمد شاه، ملنگ، قطب الدین، ببرک، زمرک، سنک، ولدان حبیب، عارف، نور، مستوفي او اعظم) هریو په لسګونه جریبه دولتي ځمکه په دیارلسمه ناحیه کې غصب کړې ده. له بلې خوا د ځمکې یوه لویه برخه (کول حشمت خان) کې چې په کابل ښار کې یوه خوندي ساحه ده، د بېلابېلو اشخاصو له خوا غصب شوې ده. د دې سند

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

په پای کې د کابل ښاروالۍ د ملکیتونو، پالیسۍ او انسجام، استملاک، طرحې او تطبیق او ښاري پلانونو د رییسانو لاسلیکونه لیدل کېږي.

د ځمکې د غصب د تورنو کسانو له جملې څخه یوازې (۹۴ تنو) پر (۱۳۲۳ل) کال هر یو دوه یا درې بسوې ځمکه د خیرخاني مېنې په بېلابېلو سیمو کې غصب کړې ده.

د ملي دفاع وزارت ځمکې:

د تېرو یوولسو کالو پر مهال په کابل ښار کې د ملي دفاع وزارت (درې زره جریبه) ځمکه غصب شوې ده. د (۲۰۶۰) نمبر مکتوب له مخې چې پر (۲۶/۹/۱۳۹۱) نېټه د ملي دفاع وزارت د ساختماني چارو او املاکو ریاست له خوا ولسي جرگې ته د حکومت پر کړنو د څار کمېسیون په نامه صادر شوی، په کې ټینګار شوی، چې د ملي دفاع وزارت (درې زره جریبه) ځمکه د زورواکو، نامسؤله وسلوالو او یو شمېر نورو افرادو له خوا غصب شوې ده.

د دې مکتوب په یوه برخه کې راغلي: ((د ملي دفاع وزارت نږدې درې زره جریبه ځمکه، د ریشخورو، مهتاب کلا، څرخي پله، د سیدنورمحمدشاه مېنې، مرنجان، بي بي مهرو، تره خېلو، دافع هوا، کلوله پشټې، قرغې د کمريو پولې گون په غونډیو او د کابل ښار په نورو برخو کې د زورواکو او نامسؤله وسلوالو له خوا په تېرو یوولسو کلونو کې غصب شوې ده.

په دې سند کې د ملي دفاع وزیر (بسم الله محمدي)، د وارداتي تنظیم مدیر (ډگروال انجنیر توریالي) او د دې وزارت د ساختماني پالیسۍ او املاکو مدیر (ډگروال انجنیر عبدالسلام) لاسلیکونه لیدل کېږي.

په ولایتونو کې ملي دفاع وزارت:

په تېرو یوولسو کلونو کې د ملي دفاع وزارت (۹۰ زره جریبه) ځمکه په ننگرهار، کونړ، فاریاب، بلخ، پکتیا، خوست، غزني، پکتیکا، فراه، هرات، بدخشان او کندوز ولایتونو کې د زورواکو، نامسؤلو وسلوالو ډلو او یو شمېر دولتي ارگانونو له خوا غصب شوې ده. (۲۵۰۰ جریبه) په ننگرهار، زابل، بلخ،

پکتیا، خوست، کابل او غزني کې د ځينو افرادو تر منځ په دعوو کې پرته ده. د دې ترڅنگ دفاع وزات، کورنیو چارو وزارت، کابل ښاروالۍ او یو شمېر نورو دولتي ارگانونو هم په زرگونه جریبه دولتي ځمکه غصب کړې ده. د کرنې او اوبو لگونې وزارت مسوولین وايي چې د هېواد په ښارونو کې د دولتي ځمکو غصب، دولت ته لوی زیان اړولی دی. د دې وزارت ویاند (مجید قرار) ویلي چې د ښارونو شاوخوا غونډۍ، له هغې جملې شنه کمربندونه او نورې ساحې د زورواکو له خوا غصب شوي او دا کار چاپېریال ته سخت زیانونه اړوي. د کرنې وزارت ویاند وايي، د غصب شویو ځمکو او د هغو د غاصبانو تثبیت او تشخیص د دولتي ځمکو د غصب د تثبیت کمېسیون د کار مهم پړاو دی، خو دا یې ونه ویل چې تر اوسه څومره شمېر غاصبان تشخیص شوي دي. د کورنیو چارو وزارت چې د کمېسیون غړی دی وايي، (شل زره) تنو د (دوه ملیونو جریبو) په شاوخوا کې دولتي ځمکه غصب کړې ده.

د دې وزارت ویاند (صدیق صدیقي) وویل: کورنیو چارو وزارت د ولسمشر د (۴۵) نمبر فرمان له مخې په تېرو شپږو میاشتو کې (شل زره) تورن اشخاص، چې په (۲۹) ولایتونو کې یې (دوه ملیونه جریبه) ځمکه غصب کړې، پېژندلي دي.

د صدیقي په وینا تورن کسان له زورواکو څخه نیولې تر عادي خلکو پورې دي، چې موږ یې لېست عدليي او قضايي اورگانونو ته لېرلی او د محاکمو تر پېرېکړو وروسته به ملي پولیس په دې برخه کې خپل اجراء وکړي. د یاد شوي کمېسیون غړی وايي: د غاصبانو نیولیک یې د چارو ادارې ته سپارلی چې د وزیرانو شورا پرې پریکړه وکړي، خو د چارو د ادارې ویاند (رفیع فردوس) په دې اړه له څه ویلو ډډه وکړه او ویې ویل: ((د ځينو دلایلو له کبله نه شم کولی په دې اړه وضاحت ورکړم.))

ولسوالۍ او نوی کابل:

د ځمکو د غصب لړۍ یوازې د کابل ښار په (دوه ویشو ناحیو) کې منحصره نه ده پاتې، بلکې د کابل ولایت په اړوندو ولسوالیو کې هم په زرگونه جریبه دولتي ځمکه غصب شوې ده. د کرنې وزارت د اراضۍ ادارې د راپور پر اساس (۲۱۲) تنو په کابل کې (۲۵۹۹۰ جریبه) دولتي ځمکه غصب کړې ده. د کابل په ولسوالیو کې ډیره ځمکه د کلیو ملکونو، د سیمې مشرانو، نامسؤله وسلوالو، تقاعد شویو افسرانو، پخوانیو جهادي قومندانانو او قومي مشرانو غصب کړې ده.

تر زر جریبو ډېره ځمکه:

هنو افرادو چې د کابل ولایت په شکردرې، سروبي، پغمان، باگرامیو، چهاراسیاب، خاک جبار، ده سبز، میربچه کوټ، قره باغ، گل درې او موسهي ولسوالیو کې تر (زرو جریبو) ډېره دولتي ځمکه غصب کړې (یوولس) تنه دي. د ولسمشر د (۴۵) نمبر فرمان له مخې د کمېسیون د راپور د (۲۷) مې مادې په دویم بند کې داسې راغلي دي: ((د عبدالله وارثینو چې د پخوانیو جهادي قومندانانو له ډلې څخه دی، پر (۱۳۸۲ ل) کال (۳۹۰۰ جریبه) دولتي ځمکه په (الغوټي) کلي کې، چې د شکر درې ولسوالۍ اړوند دی، له کوم سنده پرته غصب کړې ده، ځمکه یې د اوسېدو پر کورونو او کرنیزه بڼه اړولې ده. همدرانگه یو شمیر نا پېژانده وسله وال او ملکات هم د ځمکې د غصب په تور تورن دي.

(محمد نبي، وزیر او حاجي) هر یو د (چنار) کلي ملکاتو، د خاک جبار ولسوالۍ په (چینار کلي) کې (۴۲۴۵ جریبه) دولتي ځمکه له قبالي پرته غصب کړې ده. چې دې درې تنو پرې د اوسېدو کورونه جوړ کړي دي. همدارنگه (همېشه گل او بهرام الدین) هغه نامسؤله وسله وال کسان دي چې د باگرامیو ولسوالۍ د بتخاک په سیمه کې یې (۱۳۰۰ جریبه) للمي

دولتي ځمکه غصب کړې او جعلي قبالي هم لري، پر ځمکه یې د اوسېدو کورونه جوړ کړي دي.

د دې تر څنګ د کابل په ولسواليو کې یو شمېر مشرانو هم تر (زرو جریبو) ډېره دولتي ځمکه غصب کړې ده.

د اراضی د ادارې د راپور له مخې: (سخي او نور اغا) د سروبي ولسوالۍ مشرانو، پر (۱۳۸۳ ل) کال، (۱۴۴۷ جریبه) للمي دولتي ځمکه، د دې ولسوالۍ په مرکز کې غصب کړې ده. چې اوسمهال یې پرې د اوسېدو کورونه جوړ کړي دي.

(قاري شمس الله او ابراهيم حنیفي) د پغمان ولسوالۍ مشرانو په (زرشخ) کلي کې پر (۱۳۸۳ ل) کال، (۱۲۶۲ جریبه) للمي دولتي غصب کړې، چې اوسمهال یې پرې د اوسېدو کورونه جوړ کړي دي.

یو شمېر نورو تورنو چې تر (زرو جریبو) ډیره ځمکه یې غصب کړې ده، د باگرامیو ولسوالۍ د بت خاک په کلي کې (سید عبدالواحد)، د چهار اسیاب ولسوالۍ په چهل دختران کې (حاجي دوران)، په همدې ډول ملک لېوه خیل، ملک رېزه گل او ډاکتر شاه محمد د باگرامیو او چهار اسیاب ولسوالیو له مشرانو څخه گیل کېږي، چې له زرو (۱۰۰۰) څخه تر (۱۳۰۰ جریبه) دولتي ځمکه یې غصب کړې ده.

په دې ترڅ کې حاجي دوران پر (۱۳۷۰ ل) کال، په چهل دختران کې، چې د چهار اسیاب ولسوالۍ پورې اړوند ده، هم (۳۰۰ جریبه) ځمکه غصب کړې ده.

(۱۱) لویو تورنو کسانو بیا تر (۱۱۴۲۶ جریبه) زیاته ځمکه د کابل په (۱۱) ولسوالیو کې، چې ډېره یې په شکر درې، قره باغ او موسهي کې ده، غصب کړې ده. د حکومت پر کړنو د څار کمپسیون ځینو غړو په روانه میاشت (د ۱۳۹۱ ل کال د مرغومي میاشت) کې د (یو ملیون جریبه) ځمکې د غصب خبر ورکړی دی. د ولسي جرگې یو بل غړي چې نه یې غوښتل نوم یې

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

واخیستل شي وویل چې د کمیسیون ځینې غړي غواړي له غاصبانو سره معامله وکړي. ده وویل چې کمیسیون ولسي جرگې ته ویلي: ((یوولس تنه لویو غاصبانو په زرگونو جریبه دولتي ځمکه په کابل کې غصب کړې، خو د معاملو او فشار له کبله یې نومونه نه افشا کېږي.)) ده دغه راز وویل چې په دې کمیسیون کې یو شمیر معامله گر او ځانساتي استازي هم شته چې د دې کار خنډ گرځي. تر سلو جریبو ډېره ځمکه:

له بلې خوا (۳۳) تنو تر (سلو جریبو) ډېره دولتي ځمکه په پغمان، میربچه کوټ، شکردرې، چهار اسیاب، ده سبز او قره باغ ولسوالیو کې غصب کړې ده، چې دا خلک سیمه ییز قومندانان، د خصوصي شرکتونو خاوندان او د همدې ولسوالیو مشران دي. په ټولیز ډول یې (۴۹۹۳ جریبه) دولتي ځمکه په (۷) ولسوالیو کې، چې ډېره یې په میر بچه کوټ، ده سبز او پغمان کې ده، غصب کړې ده. د ځمکو د غصب د څارنې کمپسیون په سند کې راغلي: (حاجي شېردل) د یو خصوصي شرکت رییس پر (۱۳۹۱ ل) کال، د (مرغگیران) په کلي کې چې د پغمان ولسوالۍ اړوند دی، (۳۰۴) جریبه دولتي ځمکه چې څرخای گنل کېږي، له قبالي پرته غصب کړې ده. ده دا ځمکه پر رېگرېشن تبدیله کړې، خو په سند کې د (شېردل) نوم نه دی یاد شوی.

همدارنگه د چهاراسیاب یو مشر (ضابط رحمت) پر (۱۳۸۵ ل) کال، (۷۰۰) جریبه) دولتي ځمکه په (گلزار) کلي کې غصب کړې او وروسته یې پرې د اوسېدو کورونه جوړ کړي دي.

یو شمیر متقاعدو افسرانو چې اوسمهال په خپلو سیمو کې د سیمه ییزو قومندانانو په نامه مشهور دي، هم دولتي ځمکه غصب کړې ده .

(ډگروال اسحاق) په میر بچه کوټ ولسوالۍ کې یو سیمه ییز قومندان پر (۱۳۸۳ ل) کال په خروټو کلي کې (۱۰۰) جریبه دولتي ځمکه غصب کړې او ډیر ژر یې دا ځمکه په کرنیزه ځمکه تبدیله کړې ده .

همدارنگه (برکت خان او محمد داود) چې د ده سبز ولسوالۍ مشران دي، پر (۱۳۹۰) او (۱۳۹۱ ل) کال هر یو (۲۵۰ جریبه) دولتي کرنیزه ځمکه په (خاص ده سبز) کلي کې غصب کړې ده. دا اشخاص د جعلي سندونو په وسیله، دا ځمکه د خپلې شخصي کرنيزې ځمکې په بڼه کاروي .

(۲۸) نور تورن چې اکثره یې د خپلو ولسوالیو مشران دي، هر یو (انجنیر عبدالرحیم)، د پغمان ولسوالۍ په (ده ارباب) کلي کې، (۱۳۰ جریبه)، (احمد انور او محمود) د چهار اسیاب ولسوالۍ په (دلیل) کلي کې (۲۰۰ جریبه) ځمکه غصب کړې ده .

(اختر محمد، احمد شاه او سید اکبر) د ده سبز ولسوالۍ له مشرانو څخه دي چې هر یو (۱۰۰ جریبه) دولتي ځمکه په ترتیب سره د (کټه خېلو، خاص ده سبز او قنات ضیاخان) کلیو کې د (۱۳۹۰) او (۱۳۹۱ ل) کلونو په جریان کې غصب کړې ده. په همدې حال کې (صفي الله) هم د ځمکې پر غصب تورن دی. ده پر (۱۳۹۱ ل) کال په لومړي ځل (۲۹۳ جریبه) او دویم ځل (۲۸۴ جریبه ځمکه) د ده سبز ولسوالۍ په (چشمه خاص) کلي کې غصب کړې ده.

قومي مشرانو: (عنایت الله، هدایت، امان او قسمت) پر (۱۳۸۶ ل) کال د (۱۰۰ جریبو) په شاوخوا کې دولتي ځمکه د میر بچه کوټ ولسوالۍ په (ابچکان) کلي کې غصب کړې ده. دا څلور واړه وروڼه دي، چې اوسمهال له دولتي ځمکو څخه د شخصي کرنیزو ځمکو په بڼه گټه اخلي. (مصطفی او محبوب) دوه وروڼه دي، د میر بچه کوټ ولسوالۍ له مشرانو شمېرل کېږي، چې پر (۱۳۸۳ ل) کال یې (۱۱۰ جریبه) دولتي ځمکه د خروټو په کلي کې غصب کړې ده. په همدې ډول (محمد اکرم، زمري، قادر، افندي، ادم خان، د ادم خان ورثه، رفیق، گلټ، عجب گل او عبدالهادي دبیر)، چې د میر بچه کوټ، ده سبز او قره باغ ولسوالیو متنفذان دي، په تېرو (۸) کالو کې هر یو په دې دريو ولسوالیو کې تر (۱۰۰ جریبو) ډېره دولتي ځمکه غصب کړې ده.

تر لسو جریبو ډیره ځمکه:

په همدې حال کې (۱۱۵) تنو له (۱۰) څخه تر (۹۹) جریبو پورې، چې ټوله (۲۹۲۱ جریبه) ځمکه کېږي د کابل په (۸) ولسوالیو کې غصب کړې ده. (محمد ابراهیم) قومي مشر پر (۱۳۹۰ ل کال) (۹۲ جریبه) شاړه دولتي ځمکه د ده سبز ولسوالۍ په (خاص ده سبز) کلي کې غصب کړې او اوس یې پخپلو کرنیزو ځمکو کې اضافه کړې ده. دغه راز (محمد امیر) پر (۱۳۸۵ ل) کال د چهار اسیاب په چهل دختران کلي کې (۹۰ جریبه) دولتي ځمکه غصب کړې ده. چې دی هم د ولسوالۍ د مشرانو له ډلې څخه دی او اوسمهال یې پرې د اوسېدو کورونه جوړ کړي دي. له بلې خوا (حاجي باي محمد) د شکر درې ولسوالۍ سیمه ییز قومندان، پر (۱۳۹۰ ل) کال (۶۳ جریبه) ځمکه په (کارېز میر) کې غصب کړې ده. چې اوسمهال یې د استوګنې پر کورونو بدله کړې ده. په همدې ډول (حاجي قاسم) د قره باغ ولسوالۍ قومندان پر (۱۳۸۷ ل) کال (۳۰ جریبه) دولتي ځمکه له قبالي پرته د خروټو په کلي کې غصب کړې او دوکانونه یې پرې جوړ کړي دي. (غلام جیلاني، محمد نقیب، غلام رباني، حاجي ولي، نثار احمد، شاه پور، گلاخان، اسلام الدین، حیدر خان، توریالی، گل غني، زمري، سلطان جان، پرو، حاجي رحمت الله، دادمولای، مزمل، یاسین، دین محمد، اول گل او سید رحمان) هر یو تر لسو جریبو ډیره دولتي ځمکه په شکر درې ولسوالۍ کې غصب کړې ده. چې په دوی کې غلام رباني دوه ځله تر لسو جریبو ډیره ځمکه غصب کړې ده.

(حاجي خان محمد او ډاکتر صالح) په چهار اسیاب ولسوالۍ او (عبدالهادي دبیر) په پغمان ولسوالۍ کې (۵۰ جریبه) ځمکه غصب کړې ده. له بلې خوا (مامور نبي، خان وزیر، دل اغا، امر طاووس، دولت خان، زرګي، محمد شفیح، غلام رباني، مومند، شېر، ارسل، عبدالرازق، عزیز الله، پوپل، حکیم، نصر، یوسف، عصمت الله، نبي، عبدالرحیم، او مامور نعیم) هر یو تر

لسو جریبو ډیره ځمکه په موسهي ولسوالۍ کې غصب کړې ده. په همدې ډول (حاجي قدوس، صاحب، محمد امين، عبدالجبار، لاهور خان، عبدالغني، افضل، ضابط خان، جان محمد، انجنير امير، محمد ياسين، حاجي نسيم، دولت، حاجي پرو، سردار، ملاجبار، حاجي زلمي، ظاهر خان، حاجي شريف، امير محمد، مير حسين، حبيب الله، شېر محمد، نقيب الله، فقير ربيع، جبار خان، نور محمد، زرعل، شېرين اغا، گلان، محمد امان، محصل، سحر گل، انور، حفيظ الله، پتنگ، دادالله، فاروق، باسه گل، امير جان، حضرت علي، حاجي بريالي، عبیدالله او شېر محمد) هر يو (لس لس جریبه) دولتي ځمکه په قره باغ ولسوالۍ کې غصب کړې ده. همدارنگه (ملک حبيب، محمد رفيق، محمد، عبدالرحمن، فضل احمد او سيد اقا) هر يو په قره باغ ولسوالۍ کې تر لسو جریبو زیاته دولتي ځمکه غصب کړې ده، په ټوليز ډول (۱۱۵) تنو په شکر درې، قره باغ او موسهي ولسوالیو کې ځمکه غصب کړې ده. (۴۴) تنو (۸۸ جریبه) ځمکه په قره باغ، موسهي او شکر درې ولسوالیو کې غصب کړې ده. د فساد پر ضد د مبارزې عالي اداره وايي: ((عادي افراد چې له زور واکو سره اړیکې ونه لري دوی نه شي کولای دولتي ځمکه غصب کړي)). حفيظ الله بهروز وايي: ((عادي افراد د زوراکو په همکارۍ دولتي ځمکې غصبوي چې دا زوراکي اوسني چارواکي او تير جهادي قومندانان دي)). هغه وايي: ((هغه دوسيې چې لويې څارنوالۍ ته د دې ادارې له خوا لېږل شوي، نیمې يې د ځمکو د غاصبانو دي. اوسمهال (۲۰۰) لويې او وړې قضیې زموږ د ادارې له خوا تر دوران لاندې دي)).

نوی کابل:

په همدې حال کې یو سند بڼی، نه یوازې دا چې د کابل ولایت په ولسوالیو کې ځمکې غصب شوي، بلکې په (نوي کابل) کې هم په سلگونه جریبه ځمکه غصب شوې ده.

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

د (۵۵ سبز) ولسوالۍ په گډون یو شمیر نورې ولسوالۍ، لکه: (کلکان، شکردره او قره باغ) هم په نوي کابل کې راځي.

(۶۱۹۶/۱۰۶۳۷) نمبر مکتوب چې پر (۲۲/۹/۱۳۹۱) نېټه د پارلماني چارو وزارت له خوا ولسي جرگې ته لېږل شوی، د یو شمیر افرادو له خوا یې نوي کابل ښار کې د دولتي ځمکو د غصب خبر ورکړی دی، پر دې سند د یاد وزارت مرستیال (ډاکتر محمد کریم باز) لاسلیک کړی دی. د سند په پای کې د ولسي جرگې مشر (عبدالروف ابراهیمي) دا موضوع د حکومت پر کړنو د څار کمیسیون ته راجع کړې ده. د دې سند په یوه برخه کې راغلي: ((له بده مرغه د ده سبز ولسوالۍ او باریکاب سیمه چې د نوي کابل په ماسټر پلان کې دخپله سیمه ده، د ولسمشر د حکم او د وزیرانو شورا د مصوبې خلاف، دا ځمکې غصب او پر ځای یې د خښتو داشونه، د تېلو ټانکونه، احاطې او ناقانونه ساختمانونه جوړېږي. له امنیتي هڅو سره سره بیا هم دا خلک خپلو کړنو ته دوام ورکوي.))

په سند کې د هغو خلکو انځورونه، چې شرکتونه، د خښتو بټۍ او د تېلو ټانکونه یې جوړ کړي، هم شته دي. په سند کې یادونه شوې چې یو شمیر کوچیانو، د قره باغ ولسوالۍ په (واتکۍ) کلي کې دولتي ځمکې غصب کړي او پر هغې د استوگنې کورونه جوړوي.

د امنیتي ارگانونو ناکامي:

په سند کې ټینګار شوی چې ډیر مکتوبونه امنیتي ارگانونو ته لېږل شوي، خو یاد ارگانونه د غصب په مخنیوي کې بریالي شوي نه دي. په سند کې دغه راز راغلي چې د کورنیو چارو، ملي دفاع وزارتونه او ملي امنیت ریاست له خوا د بېلابېلو ولسوالیو اړوندو ارگانونو ته مکتوبونه لېږل شوي، خو د غاصبانو مخه نه ده نیول شوې.

د نوي کابل ښار پراختیایي ادارې هم په نوي کابل کې د ځمکو د غصب

پر دوام خپل خفگان ښودلی او وایي چې امنیتي ځواکونه یې په مخنیوي کې پاتې راغلي دي.

د دې ادارې د یو مکتوب په یوه برخه کې راغلي: ((د ده سبز او شکردرې ولسوالیو ولسوالانو او امنیه قونداانو، (۱۰۱) اسمایي زون ته ډېر مکتوبونه لېرلي، خو تر اوسه د ځمکو غصب جریان لري.))

په همدې ډول د کرنې وزارت ویاند وایي چې د کرنې وزارت د اراضی ادارې په تېرو دريو کالو کې د کورنیو چارو وزارت ته د ځمکې د غصب د مخنیوي لپاره په سوونو مکتوبونه ورلېرلي دي.

مجید قرار وویل: ((په تېرو دريو کالو کې د غاصبانو له شهرت سره یو ځای یې (۶۲۸) مکتوبونه کورنیو چارو وزارت ته لېرلي، خو د کورنیو چارو وزارت د غفلت له وجې د ځمکو غصب جریان لري.)) هغه زیاتوي: ((د خلکو د شمېر زیاتوالی، د ځمکو لوړ قیمتونه، د امنیت نشتوالی او خصوصي سکتور ته د ځمکو نه وېش، د ځمکو د غصب عمده دلایل دي.)) د کورنیو چارو وزارت بیا د کرنې وزارت د ویاند خبرې ردوي او وایي: ((د کورنیو چارو وزارت له ښاروالیو او کرنې وزارت سره د ځمکو د غصب په مخنیوي کې جدي همکاري کړې ده.))

د دې وزارت ویاند ښاغلي (صدیقي) وویل: ((د کورنیو چارو وزارت د ښاروالیو، ولسوالانو او کرنې وزارت د مکتوبونو په ځواب کې جدي اقدامات کړي او موږ اوس د ځمکو د غاصبانو د پیژندنې په برخه کې لوی گام اوچت کړی دی.))

په کابل کې ناقانونه ښارگوټي:

د ځمکو د غصب یو شمېر تورنو د استوگنې ښارگوټو د جوړونې په موخه سلگونه جریبه دولتي ځمکه غصب کړې ده. د هغه کمپسیون د راپور له مخې چې د ولسمشر د (۴۵) گنې فرمان د (۲۷) مادې د دویم بند پر اساس ټاکل

شوی، دا په ډاگه شوې چې په تېرو یوولسو کالو کې د ټول هېواد په کچه شاوخوا (۲۲۸) ښارگوټي جوړ شوي او (۲۳۰ زره) جریبه ځمکه په خپلسري ډول غصب شوې ده. له بلې خوا د کابل ښاروالۍ ارقام ښيي چې زور واکو په کابل کې د ښارگوټو جوړونې لپاره د دې ښار په بېلابېلو ناحیو کې دولتي ځمکې غصب کړې دي.

د کابل ښاروالۍ په راپور کې راغلي؛ نږدې (پنځه زره جریبه) ځمکه د کابل ښار په (۱۷) ناحیه کې د لسو پخوانیو جهادي قوندانانو او نا مسؤلو وسلوالو له خوا غصب شوې ده.

هنو افرادو چې دولتي ځمکه یې غصب کړې، نږدې (۱۹) ښارگوټي یې په (۱۷) ناحیه کې جوړ کړي دي. په (۱۷) ناحیه کې ډېره ځمکه د (امر ستار سیاف) او (امر خنجر بشیر) له خوا غصب شوې ده، دې دوو اشخاصو شاوخوا (دوه زره جریبه) ځمکه د ملي دفاع وزارت ډیپو ته مخامخ او رادار په غرونو کې غصب کړې ده. ښاغلي (سیاف او بشیر) پر دې ځمکه د (سعادت) په نامه ښارگوټ جوړ کړی دی. (قومندان ممتاز او قومندان امرالله) د پغمان له غرونو سره نږدې په چمتلې دښته کې (۶۰۰ جریبه) ځمکه د (رفاه) ښارگوټي لپاره غصب کړې ده.

همدارنگه ښاغلي (ممتاز) پر رفاه ښارگوټي سربېره (۹۷۰ جریبه) ځمکه د (عدالت، سوله، اسلام اباد او پامیر) ښارگوټو لپاره غصب کړې ده. د کابل ښاروالۍ په سند کې راغلي: ((۴۰۰ جریبه ځمکه د (پامیر) ښارگوټي لپاره ممتاز، لطف الله او شکر الله پورې اړوندو اشخاصو د خیرخانې مېنې د کوتل پر سړک غصب کړې ده.))

(اسلام اباد، سوله او عدالت) ښارگوټي په (قومندان ممتاز) پورې اړوند دي. (۱۵۰ جریبه) ځمکه یې د عدالت ښارگوټي، (۲۲ جریبه) د سولې ښارگوټي او (۴۰۰ جریبه) یې د اسلام اباد ښارگوټي لپاره غصب کړې ده. په همدې حال کې (امرالله، زمري، صوفي شریف، حاجي قیوم او اسحاق، د

پخوانیو جهادي قومندانانو له جملې څخه دي، د (وحدت) ښارگوټي لپاره يې د کابل- پروان پر سړک (۴۰۰ جریبه) ځمکه غصب کړې ده.

همدارنگه د کابل پخواني والي (ملا تاج محمد) د کارېز میر په ساحه کې (۳۰۰ جریبه) ځمکه د (نجات) مېنې ښارگوټي لپاره غصب کړې ده.

قومندان لطف الله، شکر الله، اسحاق او صفي الله د (اريا سبز) ښارگوټي د پراختيا لپاره د کابل- پروان پر سړک (۷۰ جریبه) غصب کړې ده. په همدې ډول (حاجي شريف) هم (۲۰۰ جریبه ځمکه) د کارېز میر په ساحه کې د (شريف اباد) ښارگوټي د پراختيا لپاره غصب کړې ده. په همدې ډول (حاجي عبدالواحد، مامور حنيف او معمار جليل) هم هر يو لسگونه جریبه ځمکه په (۱۷) ناحیه کې د (انکشافی) او (ذاکرین) ښارگوټو لپاره غصب کړې ده.

پخواني جهادي قومندان او د ولسي جرگې غړي (ملا عزت الله عاطف) هم د قرغې په غونډیو کې (۵۰۰ جریبه) دولتي ځمکه د خپل ښارگوټي (ملا عزت) لپاره غصب کړې ده.

په (۱۳) مه ناحیه کې (۱۳) ناقانونه ښارگوټي:

پر همدې مهال په (۱۳) مه ناحیه کې (۱۳) ناقانونه ښارگوټي جوړ شوي دي. د (۱۳) ناحیې د انجنیري مدیریت په (۲۰۸) نمبر مکتوب کې چې پر (۲۰/۴/۱۳۸۹) نېټه صادر شوی، راغلي: د (چهل دختران) د غرونو په لمن کې (امید سبز، اتفاق)، له پل خشک څخه وړاندې (حضرت رسول اکرم)، د حاجي نوروز تر څلور لارې وړاندې (عرفاني)، د کرغ د غرونو په لمن کې (مهديه او هديه)، د روغتون په تمخای کې (دوازده امام) او د دې ترڅنگ (صفا)، (ثارالله)، (جنرال نصرت)، (اقبال) او (جاغوري) ناقانونه ښارگوټي دي. یاد مکتوب کې راغلي چې یوازې د حاجي نبي ښارگوټي د قانوني مراحلو د بشپړولو غوښتنه کړې ده.

حاجي نبي خلیلی (۴۰۰ جریبه) ځمکه له (مدیر زمري، حاجي زلمي او

خیال) څخه اخیستې ده. په مکتوب کې ټینګار شوی چې دې (درې ورونو) (۴۰۰ جریبه) ځمکه د حاجي نبي ښارګوټي سره نږدې غصب کړې او بېرته یې خرڅه کړې ده .

که څه هم کابل ښاروالي د حاجي نبي ښارګوټي ناقانونه بولي، خو د ښار جوړونې وزارت بیا دا ښارګوټي د هېواد په (۶) لومړیو درجه ښارګوټو کې راوستی دی.

په همدې ډول (ایت الله او شیخ فاضل) چې اوس ژوندي نه دي، (۴۵ جریبه) ځمکه په (مهتاب قلعه) سیمه کې چې (۱۳) ناحیې پورې اړوند ده، د مدرسې جوړونې په نوم نیولې وه، چې وروسته یې بیا د (خاتم الانبیا) ښارګوټي په نامه خرڅه کړې ده.

(۱۱۰ جریبه) ځمکه د سیدنور محمد شاه مېنې په مرنجان غونډۍ کې، چې ملي دفاع وزارت پورې اړوند ده، د (۱۳۸۱) او (۱۳۸۴) کلونو په جریان کې غصب شوې ده. د ملي دفاع وزارت په راپور کې راغلي: ((یوه برخه یې ملکزاده شرکت ته د (طلایي ښارګوټي) په نامه، د کابل ښاروالۍ له لوري توزیغ شوې او پر بله برخه یې د نامسؤله وسلوالو له خوا د اوسېدو کورونه جوړ شوي دي.)) په راپور کې د طلایي ښارګوټي له خوا د ځمکو د غصب په اړه په بشپړ ډول څه نه دي مشخص شوي. له بلې خوا د ښار جوړونې وزارت په راپور کې راغلي چې طلایي ښارګوټي ځمکې، د غصب ستونزه لري.

په همدې ډول (۲۰) ناقانونه ښارګوټي په (۱۸) او (۱۹) مه ناحیه کې جوړ شوي دي. د کابل ښاروالۍ په یو راپور کې راغلي: ((افغان اروپا، پولیس، د فیروزي (لیګو ګلوبل) اول، دویم، درېیم کلي، بصیر عمرزي، عبدالقیوم، بدخشان، محسنی، سید ابراهیم، حاجي کبیر، بوستان سبز، محمدي، ملا فضل تره خېل، تمیم انصاري، مقدس، سبز زار او علي اقا اضغري)) ښارګوټي د ملکیت د تثبیت ستونزه لري او نقشه شوي نه دي.)) د دې ښارګوټو مالکانو

ته د دې ښارگوټو د جوړونې اجازه د کابل ښاروالۍ له خوا نه ده ورکړل شوې. د ښاري نورم خلاف یې د اوسېدو نومرې خرڅې کړي دي. د (ممتاز، سبز، غازي اباد، رفاه، حاجي حسين خېل، حاجي شفيق الله، قاضي اباد، حاجي رحمت الله، حاجي گل بت، حاجي شفيق، اتفاق، حاجي شاه جهان او منير) ښارگوټي، چې د کابل ښار په شلمه ناحیه کې جوړ شوي، ناقانونه دي.

(حسن علي) په ريشخور او گل باغ کې (۵۰۰ جریبه) ځمکه د (سبز) ښارگوټي د پراختیا لپاره غصب کړې او بیا یې پر خلکو وېشلې ده. (حاجي حبيب الله) بیا (۳۰۰ جریبه) ځمکه د (غازي اباد) ښارگوټي لپاره غصب کړې ده. په همدې ډول (۸۰۰ جریبه) ځمکه (حاجي گل بت) د (رفاه) ښارگوټي لپاره د چهار اسياپ په تعلیمي مرکز کې غصب کړې ده.

(۳۱۹) نمبر مکتوب، چې پر (۲۸/۸/۱۳۹۱) نېټه صادر شوی، وایي: ((شلمې ناحیې کې (حاجي شفيق) (۲۰ جریبه) ځمکه د یو ښارگوټي لپاره غصب کړې ده. په همدې ناحیه کې په منگلو او میاخېلو قوم پورې اړوندو ځینو اشخاصو هم (۶۰ جریبه) ځمکه غصب کړې او په خپل سر یې په کې کورونه جوړ کړي دي.)) په همدې ډول (۴۳۶/۴۲۴) نمبر مکتوب هم چې پر (۱/۴/۱۳۹۰) نېټه د اتمې ناحیې د انجنیري مدیریت له خوا صادر شوی دی، وایي: ((د رحمان بابا د پروژې په ځینو برخو او د معلولانو او معیوبانو ښارگوټو کې ځمکې په ناقانونه ډول غصب شوي دي.))

د کابل ښاروالۍ د راپور پر اساس خپل سړي او ناقانونه ښارگوټي په هره ناحیه کې توپیر لري؛ ځینو کې ډېر او په ځینو کې کم دي.

(۵۵۹/۲۹۰) نمبر مکتوب چې پر (۲۷/۴/۱۳۹۱) نېټه د (۱۶) مې ناحیې د انجنیري مدیریت له خوا صادر شوی، وایي: ((خراسان، گلېهار ټاور، محمود خان پل ته څېرمه یې بې حاجي سرای ناقانونه دي.)) د همدې ناحیې په (ده خدای داد) سیمه کې (۷۳ جریبه) دولتي ځمکه د عبدالشکور، شیرین،

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

خان محمد، دستگیر، معراج الدین، سلام الدین، د عزیز خان ورثه وو، عبدالبصیر او نورالدین له خوا د (خراسان ښارگوټي) په نامه غصب شوې ده. په همدې حال کې (قومندان محمد قسیم او حاجي نیاز) پر (۱۳۸۰ ل) کال د (احمد شاه مسعود) په نامه د ازادۍ ښارگوټي کې چې په (۱۵) ناحیې پورې اړوند دی، هر یو د اوسېدو سل نومرې غصب کړي دي.

په همدې ډول قومندان عبدالرحمان پر (۱۳۹۰ ل) کال په دې ناحیه کې (۴۰ جریبه) ځمکه غصب کړې ده.

د کابل ښاروالی تر څنګ د ښار جوړونې وزارت هم په (۲۱) ولایتونو کې یو شمیر ښارگوټو ته د جوړونې اجازه ورکړې ده. د ښار جوړونې وزارت په تېرو لسو کلونو کې (۲۶) ښارگوټو ته په کابل او (۱۳۱) ښارگوټو ته په ننگرهار، بلخ، هرات، هلمند، کندوز، کندهار او (۱۴) نورو ولایتونو کې اجازه ورکړې ده.

د دې وزارت د نوي راپور پر اساس د نجیب الله کابلي (نجات مېنه)، د نېک محمد (کامیاب)، د نورو خان (نوروز اباد)، طلايي، چهل دختران، د گل حیدر (مموزی)، د مهاجرینو وزارت د (باریکاب) ښارگوټي، د ظاهر کوچي (دولت زي کوچي)، حاجي نذیر مېنه، ده قلندر او ادروگل ښارگوټي په کابل کې د ځمکې د غصب ستونزې لري.

د ولایتونو ښارگوټي:

په همدې حال کې په مزار شریف کې د (سخي اباد، زینبیه، مولانای بلخ، نصرت اباد)، په کندهار کې (نایب سلطان او استقلال)، په کندوز کې (جلال الدین بلخي، کلباد او الچین)، په هرات کې (اریانا، اسلمي، سید جمال الدین، کوثر، می فروش او قالین بافي) ښارگوټي هم د ځمکو د غصب ستونزه لري. په همدې ډول په لوګر کې د (چرخ او خوشي) ښارگوټي، په ننگرهار کې (سید جمال الدین او شیخ مصري)، په هلمند کې (غازي ایوب خان مېنه او احمد شاهي)، په لغمان، خوست، پکتیا، دایکندي کې د

(سرځکانو، افضلې ځدران، گلشن شهباز او مهاجران دایکندي) ښارگوټي، د ځمکو د غصب ستونزې لري. د ښار جوړونې د وزارت په راپور کې راغلي: ((په ټولیز ډول (۳۸) ښارگوټي د ځمکې د غصب او اضافه والي ستونزې لري . د ولسي جرگې د ځانگړي کمیسیون یو شمیر غړي ادعا کوي چې د ښار جوړونې وزیر (حسن عبداللاهی) یو شمیر افرادو ته د ښارگوټو د جوړونې اجازه ورکړې ده.

د دې کمیسیون یو غړي چې نه یې غوښتل نوم یې په راپور کې ولیکل شي، داسې وویل: ((د ښار جوړونې وزارت مسؤلینو (۳۸) ښارگوټو ته چې د ځمکې غصب ستونزه یې لرله، د نقشي ویزه ورکړې ده. (۹۰) سلنه ځمکه په کابل او ولایتونو کې د اوسېدو د ښارگوټو لپاره غصب شوې ده، چې د ښار جوړونې وزارت یې هم د جوړونې اجازه ورکړې ده. له دې څخه ښکاري چې دوی د ښارگوټو د جوړونې له مالکانو سره ضرور د ځمکو په غصب کې شریک دي)). د سرچینې په وینا د حکومت پر کړنو د څار کمیسیون به ژر د ښار جوړونې وزیر یاد کمیسیون ته وغواړي . په همدې حال کې (۷۰) خصوصي او دولتي ښارگوټي په کابل او ولایتونو کې فني ستونزې لري او هم یې د پلان په تطبیق کې تېروتنې موجودې دي.

په ولایتونو کې غاصبان:

(۴۸۴۰) نمبر مکتوب چې پر (۶/۱۰/۱۳۹۱) نېټه د کړنې وزارت د اراضی ریاست له خوا په ولسي جرگه کې، د حکومت پر کړنو د څار کمېسیون ته لیکل شوی)، په (۲۲) ولایتونو کې یې غاصبان مشخص کړي. په یاد شوي سند کې راغلي: (۶۲۶) تنو په هرات کې (۷۰۶۹۸ جریبه)، (۷۴۰) تنو په ننگرهار کې (۳۰۵۸۴ جریبه)، (۹۰۱) تنو په بلخ کې (۱۹۴۷۵۶ جریبه)، (۹۵۶) تنو په کندوز کې (۷۷۲۹ جریبه)، (۶۹) تنو په کندهار کې (۲۲۱۵) جریبه، (۵۱۸) تنو په لغمان کې (۴۲۴) جریبه، (۱۳۲) تنو په غزني کې (۱۹۵۶۶)

جریبه، (۱۴۷۳) تنو په کاپیسا کې (۱۴۶۴ جریبه)، (۱۳۴۷) تنو په تخار کې (۴۴۷۲۶ جریبه)، (۱۶۷) تنو په پروان کې (۴۹۴۵ جریبه)، (۲۰۴) تنو په فاریاب کې (۷۰۸۲ جریبه)، (۱۱۲۶) تنو په لوگر کې (۱۶۶۳۹ جریبه) او (۲۷۱) تنو په زابل کې (۶۷۹۳ جریبه) ځمکه غصب کړې ده.

د دې سند په ادامه کې راغلي: (۱۳) تنو په اروزگان کې (۷۲۵۸۷ جریبه)، (۵۹) تنو په بادغیس کې (۲۳۴۹۵ جریبه)، (۵۶) تنو په خوست کې (۴۵۲۹۵) جریبه، (۲۸۷) تنو په میدان وردگو کې (۵۳۲۴ جریبه)، (۱۸۱۲) تنو په بغلان کې (۳۳۰۰۲ جریبه)، (۶۳۳) تنو په سمنگانو کې (۳۳۳۳۹ جریبه)، (۳۶) تنو په هلمند کې (۱۲۵۴۰۰ جریبه)، (۱۱۶۸) تنو په نیمروز کې (۱۳۸۷۱۹ جریبه)، (۱۶) تنو په پکتیا کې (۵۸۰۰ جریبه)، (۵۶۸) تنو په سرپل کې (۸۰۳۱۳ جریبه)، (۳۷) تنو په بامیانو کې (۱۳۹۳ جریبه)، (۱۴۸) تنو په بدخشان کې (۳۲۱۰ جریبه)، (۴۶۹) تنو په کونړ کې (۶۱۳۱ جریبه)، (۴۷۱) تنو په جوزجان کې (۱۰۴۴۴ جریبه)، (۱۱۷) تنو په فراه کې (۸۷۱۹ جریبه) او (۸۸۸) تنو د ننگرهار په کانال کې (۴۴۸۹) جریبه دولتي ځمکه غصب کړې ده. د دې سند په پای کې د کرنې وزارت د وزیر (محمد اصف رحيمي) لاسلیک هم شته. د (دوه ملیونه جریبه) غصب شوې ځمکې له جملې څخه په لسگونو زره جریبه ځمکه د بنار گوټو د جوړونې مالکانو، غصب کړې ده.

د د ځمکو د غصب هغه څرنگوالی او څومره والی و چې مستند شوی دی. البته د جمهوري ریاست په یوه بل راپور کې راغلي چې د ټولې غصب شوې دولتي ځمکې اندازه تر (څلور ملیونه جریبه) ځمکې څخه هم پورته کېږي.

د پورته یاد شویو غاصبانو ترڅنګ نور په زرګونو غاصبان هم شته چې په دې راپور کې یې یادونه نه ده راغلي او یو بل ځانګړي کمپسیون او زیاتې څېړنې ته اړتیا لري، خو که موږ د دولت د همدغو اسنادو له مخې د دې راپورونو تر لیکلو پورې ټوله غصب شوې ځمکه (څلور نیم ملیونه جریبه)

شاوخوا کې محاسبه کړو او یو جریب ځمکه د څلورو نومرو لپاره ځانگړې کړو (هره نومره څلور بسوې) او څلور بسوې هم د سړک او نورو ضایعاتو لپاره په پام کې ونیسو، نو په یوه جریب ځمکې کې به (څلور) کورونه جوړ شي، له ټولې څلورنیم ملیونه جریبه غصب ځمکې څخه په مجموعي ډول (اتلس ملیونه) کورونه جوړېدی شي. که چېرې د هر کور لپاره د یوې نومرې قیمت په منځنۍ کچه (لس زره) امریکایي ډالره محاسبه کړو، نو د ټولې غصب شوې ځمکې قیمت به (یو سلو او اتیا ملیارده) امریکایي ډالره شي. دا خو د ځمکې د غصب په برخه کې دولت ته دومره زیان اوښتی دی، په نورو برخو کې به حال په څه ډول وي؟ د ځمکې د غصب له دې تفصیلي بیان څخه مو هدف دا و چې د فساد کچه په څرگندو مثالونو کې واضح شي، دا چې په نورو برخو کې به څه حال وي، یو څه به نور هم ورته تم شو.

۴- ناقانونه امتیازات، کادري او اداري نا انډولې:

د ولسمشر کرزي د حکومت یوه غټه ستونزه مخالفو لورو ته د نا انډوله سیاسي او اقتصادي امتیازاتو ورکړه وه. اکثره دا ډول امتیازونه د مشخصو اشخاصو د خوشالی لپاره وو، پرته له دې چې دې ډول اشخاصو یې وړتیا او اړتیا لرله که نه، خو د هغوی د سیاسي او قومي بېز له امله یې هغوی ته دا ډول امتیازات منل. ولسمشر کرزي سره وېره وه، هسې نه چې دا ډول اشخاص له حکومت څخه بهر پاتې شي، حکومت ته به ستونزه جوړه کړي او بې ثباتۍ ته به لاره اوراه کړي.

دا په داسې حال کې وو، څومره چې بېلابېلو تنظیم سالارانو او جنگسالارانو ته واک ورکول کېده، هغوی نه یوازې له دې واک څخه د خپل ځان په گټه کار اخیسته، بلکې امنیت یې هم لا پسې گواښه، دولت یې له داخل څخه کمزوری کاوه. دولت له یوې خوا له باندنيو مخالفینو سره لاس او گریوان و، له بلې خوا د خپلو امکاناتو په واسطه له خپلو داخلي مخالفینو

سره هم مخامخ و.

بڼه به وي چې دلته د کرزي د حاکمیت پر مهال د مهمو اداري پوستونو وېش ته هم اشاره وکړو او په دې برخه کې یوه څرگنده سروې هم وړاندې کړو. دا سروې په خپله د حکومت له خوا د کرزي د حکومت د لومړۍ دورې په وروستیو کې تر سره شوې؛ د جمهوري ریاست د چارو د ادارې له خوا، په دې خاطر چې لاس په کې ونه وهل شي، غواړم کټ مټ یې دلته سکین شوې بڼه وړاندې کړم. دا سروې د دولت د لوړ رتبه مامورینو په باب بېلابېلو اړخونو ته په پام سره تر سره شوې ده. درانه هېوادوال کولای شي، دې سروې ته په پام سره د دولت د تشکیل د اساسي برخو څرنگوالي او څومره والي ته ځیر شي.

له دې سروې څخه معلومېږي چې د دولت په لوړو څوکیو کې څوک څومره دي. په ټیټو پوستونو کې بیا بې انصافي تر دې هم زیاته ده.

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ خارجی رتبه برحسب ولایات

شماره	وزارتها و ادارات	همه اقوام	ارژگان	بامیان	بدخشان	بغلان	بلخ	پروان	پکتیا	پکتیکا	پنجشیر	ننار	خوست	دایکندی	زابل	سرپل	سمنگان	غزنی
1	آکادمی علوم	تعداد کارمندان	52	0	0	1	0	0	6	0	1	0	0	0	0	1	0	1
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.00	1.92	0.00	0.00	0.00	11.54	0.00	1.92	0.00	0.00	0.00	0.00	1.92	0.00	1.92
2	اداره احصائیه مرکزی	تعداد کارمندان	55	2	0	1	1	5	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	3.64	0.00	1.82	1.82	9.09	1.82	1.82	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
3	اداره اصلاحات	تعداد کارمندان	113	0	3	3	0	5	4	0	1	4	0	0	0	0	0	0
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.00	2.65	2.65	1.77	4.42	8.85	0.00	0.88	3.54	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
4	اداره خدمات و کارپوهنویزی	تعداد کارمندان	96	0	4	1	2	11	4	0	3	0	0	0	0	0	0	0
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.00	4.17	4.17	2.08	11.46	4.17	0.00	3.13	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
5	اداره مبارزه با ارتشا و فساد اداری	تعداد کارمندان	46	1	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	2.17	0.00	0.00	0.00	6.52	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
6	اداره مبارزه با حوادث	تعداد کارمندان	59	0	0	0	1	4	2	0	1	5	1	0	0	0	0	0
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.00	0.00	8.47	1.69	6.78	3.39	0.00	1.69	8.47	1.69	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
7	د افغانستان بانک	تعداد کارمندان	25	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	4.00	0.00	4.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
8	شاروالی کابل	تعداد کارمندان	280	5	0	4	0	27	1	15	0	1	0	0	0	0	0	0
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	1.79	0.00	1.43	0.00	9.64	0.36	5.36	0.00	0.36	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
9	کمیسیون مستقل انتخابات	تعداد کارمندان	81	3	2	2	2	2	3	1	1	1	2	1	1	1	1	1
		فیصدی برحسب کل کارمندان	1.23	3.70	2.47	2.47	2.47	2.47	3.70	1.23	1.23	1.23	2.47	1.23	1.23	1.23	1.23	1.23
10	اداره کنترل و تفتیش	تعداد کارمندان	167	1	5	4	4	19	4	0	8	0	1	0	0	0	0	0
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.60	2.99	2.40	2.40	11.38	2.40	0.00	4.79	0.00	0.60	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
11	وزارت اقتصاد	تعداد کارمندان	190	0	5	0	2	13	4	3	3	2	0	0	0	0	0	0
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.53	2.63	0.00	1.05	2.63	6.84	2.11	0.53	1.58	1.05	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
12	وزارت امور زنان	تعداد کارمندان	90	1	5	1	5	2	1	0	1	5	0	1	1	1	1	1
		فیصدی برحسب کل کارمندان	1.11	5.56	1.11	5.56	2.22	5.56	1.11	0.00	5.56	1.11	1.11	1.11	1.11	1.11	1.11	1.11
6,670,000																		

اداره نظارت و ارزویش

اسمه

نیمه پېړۍ یون / دارگ نا ویلې خبرې

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ عالی خارج رتبه بر حسب ولایات

جمهوری اسلامی افغانستان
ریاست عمومی اداره امور
و دارایی خزان دولت

شماره	وزارت و ادارات	تعداد کل	فهره	تعداد کل	کابل	کابجا	کنده	کنړ	لغمان	لوگر	میان وادی	پنجوگر	پورستان	شبریز	هرات	ملمند	پاکپنښ	خوزجان
1	آکادمي علوم	تعداد کارمندان	2	0	0	1	3	1	2	3	6	2	4	1	0	0	0	
2	اداره اصلاحیه مورگري	تعداد کارمندان	0	0	0	2	33	0	0	1	1154	385	769	192	0	0	0	
3	اداره اصلاحات اداري و خدمات	تعداد کارمندان	1	2	44	3	364	0	182	364	0	0	545	0	0	182	0	
4	اداره جيوگرافي و کار توگرافي	تعداد کارمندان	0	1	35	2	7	1	0	1	0	6	0	0	0	3	0	
5	اداره مبارزه با ارگشا و فساد اداري	تعداد کارمندان	0	0	20	4	2	1	5	1	0	1	0	1	0	1	0	
6	اداره مبارزه با جوايات	تعداد کارمندان	0	0	18	5	18	0	5	0	0	2	1	0	0	5	0	
7	د افغانستان بانک	تعداد کارمندان	0	0	12	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	
8	شاروايي کابل	تعداد کارمندان	2	0	144	0	12	11	10	5	1	12	11	1	0	0	0	
9	گمبسيون مستقل انتخابات	تعداد کارمندان	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
10	اداره کنترول و نظمني	تعداد کارمندان	0	0	77	2	4	1	4	4	0	7	7	1	1	1	1	
11	وزارت اقتصاد	تعداد کارمندان	3	1	90	3	9	2	7	6	1	8	4	1	0	0	0	
12	وزارت امور زنان	تعداد کارمندان	1	3	23	3	4	4	3	1	1	5	4	0	1	3	1	

صفحه 2

اداره نظارت و ارزيابي

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ الی خارج رتبه برحسب ولایات

شماره	وزارتها و ادارات	همه اقلام	ارزگان	بامیان	بدخشان	بلخان	بلخ	پروان	پکتیا	پکتیکا	پنجشیر	ننار	خوست	دایکندی	زابل	سرپل	سنگار	غزنی
13	وزارت امور مهاجرین و عیونت	تعداد کارمندان	0	0	0	3	0	10	1	0	5	6	0	0	0	0	0	3
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.00	0.00	4.35	0.00	14.49	1.45	0.00	7.25	8.70	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	4.35
14	وزارت انکشاف دهات	تعداد کارمندان	3	6	7	5	3	23	6	1	6	4	6	3	1	6	2	14
		فیصدی برحسب کل کارمندان	1.07	2.14	1.78	2.49	1.07	8.19	2.14	0.36	2.14	1.42	2.14	1.07	0.36	2.14	0.71	4.98
15	وزارت انکشاف شهری	تعداد کارمندان	0	0	0	0	7	8.24	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.00	0.00	1.18	0.00	3.25	0.00	0.00	0.00	1.18	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.53
16	وزارت تجارت	تعداد کارمندان	0	0	0	0	2	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	6
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.92	0.00	0.00	1.96	3.92	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	11.76
17	وزارت تحصیلات عالی	تعداد کارمندان	1	4	5	2	20	7.46	7	0	4	6	8	0	0	1	0	7
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.37	1.49	1.87	0.75	2.61	2.61	0.00	0.00	1.49	2.24	2.99	0.00	0.00	0.37	0.00	2.61
18	وزارت ترانسپورت	تعداد کارمندان	0	0	0	3	10	3	0	0	7	0	0	0	0	0	0	14
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.00	0.00	1.97	6.58	1.97	0.00	0.00	4.61	0.66	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	9.21
19	وزارت حج و اوقاف	تعداد کارمندان	0	1	2	9	9	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	3
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.37	0.68	2.99	3.29	0.00	0.00	0.00	1.97	0.66	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	4.48
20	وزارت امور خارجه	تعداد کارمندان	0	1	6	2	0	0	1	0	8	1	0	0	0	0	1	1
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.00	0.37	1.49	0.68	0.00	0.00	0.37	0.00	2.47	0.74	0.00	0.00	0.00	0.00	0.37	1.23
21	وزارت امور داخله	تعداد کارمندان	5	1	3	5	42	13.25	9	1	4	5	1	0	2	4	4	8
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.32	0.32	0.84	1.58	8.52	4.61	2.84	0.32	1.26	1.58	0.32	0.00	0.63	0.32	0.32	2.52
22	وزارت امور سرحداث	تعداد کارمندان	2	2	3	3	5	5	4	1	4	4	4	0	1	2	2	6
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.68	0.68	0.84	2.05	2.05	3.42	1.04	0.68	1.26	1.26	0.68	0.00	0.68	0.68	0.68	4.11
23	وزارت شهدا و معلولين	تعداد کارمندان	2	6	5	5	17	0	0	0	7	9	3	4	1	4	4	6
		فیصدی برحسب کل کارمندان	0.84	2.11	1.37	1.37	5.52	0.00	0.00	0.00	2.95	3.80	1.27	1.69	0.42	1.69	1.69	2.53
24	وزارت عدليه	تعداد کارمندان	2	5	7	3	9	0	0	0	3	8	2	2	2	2	2	3
		فیصدی برحسب کل کارمندان	1.11	1.46	1.78	0.78	3.16	0.00	0.00	0.00	1.04	1.67	0.67	1.11	1.11	1.11	1.11	3.89
		جمع کل	278	278	278	278	278	278	278	278	278	278	278	278	278	278	278	278

اداره نظارت و ارزانی

صفحه 3

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ الی ۳ خارج رتبه بر حسب ولایات

شماره	وزارت و ادارات	غور	فاریاب	قزاق	قندهار	کابل	کاپیسا	کندهز	کنړ	لغمان	لوگر	میدان وردک	ننگرهار	پورستان	انیمروز	هرات	هلمند	پانډفس	خوزجان
13	وزارت امور مهاجرین و عواید	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	وزارت اطلاعات دهات	5	8	7	4	15	58	4	5	15	58	4	7	8	5	4	8	4	0
15	وزارت اطلاعات شهری	0	2	0	0	3	39	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16	وزارت تجارت	0	1	0	0	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	وزارت تحصیلات عالی	0	1	0	0	4902	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	وزارت ترانسپورت	1	1	3	1	40	5	2	5	4	11	9	0	0	0	0	0	0	0
19	وزارت حج و اوقاف	0	0	0	0	23	0	0	0	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0
20	وزارت امور خارجه	0	1	0	0	3433	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21	وزارت امور داخله	0	4	0	14	52	14	0	0	11	4	15	23	52	23	2	21	2	0
22	وزارت امور سیرحجرات	1	3	1	0	37	3	1	2	1	2	2	1	2	2	0	2	0	0
23	وزارت شهیا و معلولین	4	5	7	7	41	9	4	8	10	13	4	8	9	4	0	0	0	0
24	وزارت عدلیه	5	4	4	2	44	3	8	8	6	8	3	7	8	4	0	0	0	0

شماره 4

انبار نظارت و اوراق

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از پست ۳ االی خارج رتبه بر حسب ولایات

شماره	وزارت و ادارات	همه اقوام	ارزگان	پامیان	بدخشان	بغلان	بلخ	برون	پکتیا	پکتیکا	پنجشیر	تخار	خوست	دایکندي	زابل	سرپل	سمنگان	غزني
25	وزارت فرهنگ و جوانان	تعداد کارمندان 329	4	4	1	3	8	13	8	0	5	3	1	0	0	2	1	7
26	وزارت مالیه	فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.61	0.61	1.22	0.91	2.43	0.91	3.95	2.43	0.00	1.52	0.91	0.30	0.00	0.00	0.61	0.30	2.13
27	وزارت معابر	تعداد کارمندان 430	7	7	3	11	3	28	10	3	5	14	5	1	1	0	2	22
28	وزارت معارف	فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.23	0.23	1.63	0.70	2.56	1.16	6.51	2.33	0.70	3.26	1.16	0.70	0.23	0.23	0.47	2.09	5.12
29	وزارت دفاع	تعداد کارمندان 156	2	2	4	0	0	9	0	2	5	5	5	1	3	0	3	4
30	وزارت زراعت و مالداري	فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.64	0.64	1.28	0.64	2.56	1.28	5.77	0.00	1.28	3.21	3.21	3.21	0.64	1.92	0.00	1.92	2.56
31	وزارت معادن	تعداد کارمندان 432	3	3	8	7	12	27	5	1	19	9	6	0	3	3	3	20
32	لوی حاروناي	فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.23	0.23	0.69	0.23	1.85	0.69	6.25	1.16	0.23	2.08	1.43	0.23	0.00	0.69	0.69	0.69	4.63
33	وزارت قوايد عامه	تعداد کارمندان 558	7	7	21	11	18	78	25	0	28	10	8	0	0	1	0	36
34	وزارت صحت عامه	فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.00	0.00	0.57	0.00	1.43	0.57	6.00	1.71	0.00	4.29	1.43	0.29	0.00	0.29	0.29	0.29	6.86
35	اداره تربیت بدني و سپورت	تعداد کارمندان 350	0	0	5	2	3	21	6	0	15	5	1	0	0	1	1	24
36	وزارت انرژی و آب	فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.00	0.00	0.74	0.00	2.97	0.74	6.69	1.86	0.00	0.37	0.19	0.37	0.00	0.19	0.19	0.19	1.86
		تعداد کارمندان 538	4	4	9	4	36	95	16	0	27	35	15	1	5	5	0	30
		فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.00	0.00	0.16	0.00	0.58	0.16	6.51	1.86	0.00	1.52	0.91	0.30	0.00	0.61	0.30	0.61	4.59
		تعداد کارمندان 654	2	2	43	25	43	44	27	21	35	27	15	1	5	5	0	30
		فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.31	0.31	1.38	0.31	3.82	1.38	6.73	4.13	3.21	5.35	4.13	2.29	0.15	0.15	0.15	0.15	4.59
		تعداد کارمندان 170	0	0	2	0	3	20	11	0	10	4	5	2	1	1	0	8
		فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.59	0.59	1.18	0.59	1.76	0.59	11.76	6.47	0.00	5.88	2.35	2.35	1.18	0.59	0.59	0.59	4.71
		تعداد کارمندان 173	2	2	0	5	1	21	1	1	3	1	0	1	0	0	0	8
		فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.00	0.00	0.00	0.00	2.89	0.00	12.14	0.58	0.58	1.73	0.58	0.58	0.00	0.58	0.58	0.58	4.62
		تعداد کارمندان 45	0	0	0	3	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.00	0.00	0.00	0.00	6.67	0.00	4.44	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
		تعداد کارمندان 566	2	2	6	7	6	48	21	0	17	4	2	0	4	3	0	22
		فیصدی بر حسب کل کارمندان 0.35	0.35	1.06	0.35	1.24	1.06	8.48	3.71	0.00	3.00	0.71	0.35	0.00	0.71	0.35	0.35	3.66

اداره نظارت و ارزیابی

کلمه

جمهوری اسلامی افغانستان
 ریاست عمومی اداره آبیاری
 و کشاورزی وزارت وادارگان

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ الی خارج رتبه بر حسب ولایات

شماره	ولایت	وزارت و ادارات	نوع	فاریاب	لړه	قندوز	کابل	کاپیسا	کنړ	لغمان	پکتیا	پکتیکا	پنجشیر	پارو	پندشیر	وردک	ننګرهار	پوښتن	سپروز	هرات	هلمند	بادغیس	خوجند
25	وزارت فرهنگ و جوانان	نندار کارمندان کل	0	2	1	4	203	9	2	2	2	2	2	10	10	2	10	1	1	12	1	1	1
26	وزارت مایه	نندار کارمندان کل	5	6	6	8	131	8	5	8	5	8	8	22	22	23	36	0	2	2	2	2	2
27	وزارت معیارات	نندار کارمندان کل	1	4	4	4	47	7	3	2	2	2	2	2	2	0	9	0	2	5	2	0	1
28	وزارت معارف	نندار کارمندان کل	2	8	2	3	170	13	15	3	15	3	3	19	3	14	20	0	4	4	9	4	0
29	وزارت دفاع	نندار کارمندان کل	10	21	9	10	74	9	9	9	9	9	9	16	8	35	21	8	2	8	15	2	5
30	وزارت زراعت و مالداري	نندار کارمندان کل	2	1	2	2	148	3	1	3	1	20	17	16	16	20	16	1	2	2	0	2	0
31	وزارت معادن	نندار کارمندان کل	2	4	1	0	28	10	7	7	10	28	0	13	16	11	7	4	0	16	0	0	1
32	لوی حاروايي	نندار کارمندان کل	3	19	4	23	43	9	21	25	32	25	21	32	15	12	46	8	0	41	0	3	11
33	وزارت فوائد عامه	نندار کارمندان کل	2	1	3	2	60	2	2	2	2	2	2	5	5	3	3	1	4	0	1	4	0
34	وزارت صحت عامه	نندار کارمندان کل	0	2	1	2	76	4	4	4	4	4	4	7	7	9	13	0	0	0	0	0	0
35	اداره تربیت بدني و سپورت	نندار کارمندان کل	0	1	0	1	28	2	0	0	1	0	0	1	0	0	2	1	0	1	0	1	0
36	وزارت انرژی و آب	نندار کارمندان کل	0	5	6	6	257	16	11	7	11	16	257	7	26	23	23	25	0	11	0	0	0

کلمه

اداره نشریات و ارتباطات

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ الی خارج رتبه بر حسب ولایات

شماره	وزارتها و ادارات	هده التوام	ارزگان	پامیان	بدخشان	پغلاڼ	بلخ	پروان	پکتیا	پکتیکا	پنجشیر	تغار	خوست	دایکندی	زابل	سرپل	سمنگان	غزنی
1	وزارت مېنارزه با	تعداد کارمندان	39	0	1	2	1	0	3	0	0	2	0	0	0	1	0	1
37	مواد مخدر	قیمدی بر حسب کل کارمندان	0.00	2.56	5.13	2.56	0.00	7.69	0.00	0.00	5.13	0.00	0.00	0.00	2.56	0.00	2.56	2.56
38	اداره ملی حفاظت محیطا زیست	تعداد کارمندان	74	0	0	4	4	0	2	5	1	4	4	0	0	0	0	2
39	جمعیت هلال احمر افغانی	قیمدی بر حسب کل کارمندان	0.00	5.41	5.41	5.41	1.35	6.76	2.70	0.00	0.00	1.35	0.00	0.00	0.00	0.00	2.70	2.70
40	سئره محکمه	تعداد کارمندان	166	2	6	2	4	9	3	7	1	3	7	2	2	1	0	7
41	کمیسون مستقل حقوق بشر	قیمدی بر حسب کل کارمندان	1028	1.20	3.61	1.20	3.01	5.42	1.81	0.60	4.22	1.81	1.20	1.20	2.86	2.86	2.86	2.86
42	وزارت دولت در امور پارلمانی	تعداد کارمندان	9	58	22	17	61	60	20	39	15	30	39	6	7	4	27	13
43	ریاست عمومی اداره امور و	قیمدی بر حسب کل کارمندان	0.88	5.64	2.14	1.65	5.93	1.95	5.84	1.46	3.79	2.92	1.46	0.58	0.58	0.39	2.63	1.28
		تعداد کارمندان	4	6	7	4	11	6	5	0	6	6	4	4	2	2	2	36
		قیمدی بر حسب کل کارمندان	2.90	1.66	2.49	1.66	4.56	2.07	2.49	0.00	0.00	2.49	1.66	1.66	0.83	0.83	14.94	14.94
		تعداد کارمندان	1	5	0	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1
		قیمدی بر حسب کل کارمندان	0.00	14.29	0.00	0.00	0.00	2.86	0.00	2.86	2.86	2.86	2.86	2.86	2.86	0.00	2.86	2.86
		تعداد کارمندان	3	15	9	7	14	11	0	11	2	11	1	2	0	0	6	6
		قیمدی بر حسب کل کارمندان	1.18	5.88	3.53	2.75	0.78	5.49	0.31	0.00	4.31	0.78	0.39	0.78	0.00	0.39	2.35	2.35

مجموع کل وزارت ها و ادارات	ولایات	ارزگان	پامیان	بدخشان	پغلاڼ	بلخ	پروان	پکتیا	پکتیکا	پنجشیر	تغار	خوست	دایکندی	زابل	سرپل	سمنگان	غزنی
52	تعداد کارمندان	132	294	207	353	207	689	252	53	280	195	110	33	25	61	101	391
0.55	قیمدی بر حسب کل کارمندان	1.40	3.12	2.20	3.74	2.20	7.31	2.67	0.56	2.97	2.07	1.17	0.35	0.27	0.65	1.07	4.15

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلې خبرې

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از نسبت ۳ خارجی رتبه بر حسب ولایات

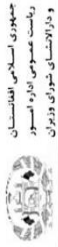
جمهوری اسلامی افغانستان
ریاست عمومی ادارات امور
وزارتی و اداراتی شورای وزیران

شماره	وزارت یا ادارات	غور	قاریاب	فراه	فصلدار	کابل	کاپیسا	کندهار	کنړ	لغمان	لوگر	پکتیا وړدک	پکتیکا	پنجشیر	پورستان	شبروغ	هرات	هلمند	پانښت	خوږجان
37	وزارت مبارزه با مواد مخدر	1	0	0	0	6	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0
	نماده کارمندان	256	0.00	0.00	0.00	1538	0.00	0.00	0.00	0.00	769	769	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
38	اداره ملی حفاظت محیط زیست	0	0	0	0	26	0	1	5	4	1	6	1	0	5	0	0	0	1	0
	نماده کارمندان	0	0	0	0	26	0	1	5	4	1	6	1	0	5	0	0	0	1	0
	نماده برحسب کل	0.00	0.00	0.00	0.00	35.14	0.00	1.35	5.41	6.76	1.35	8.11	1.35	0.00	6.76	0.00	0.00	0.00	1.35	0.00
39	جمعیت حفاظت امور افغانی	3	6	5	6	40	1	1	2	5	10	8	2	0	0	12	2	0	0	0
	نماده کارمندان	3	6	5	6	40	1	1	2	5	10	8	2	0	0	12	2	0	0	0
	نماده برحسب کل	1.81	3.61	3.01	3.61	24.10	0.60	1.20	0.60	3.01	6.02	4.82	1.20	0.00	5.42	2.20	0.00	0.00	1.20	0.00
40	ستوه محکمه	15	14	16	16	159	8	44	159	15	50	28	97	11	7	45	15	19	6	19
	نماده کارمندان	15	14	16	16	159	8	44	159	15	50	28	97	11	7	45	15	19	6	19
	نماده برحسب کل	1.46	1.36	1.56	1.56	15.47	0.78	4.28	15.47	1.46	4.86	2.72	9.44	1.07	0.68	4.38	1.46	1.85	0.58	1.85
41	کمیسیون مستقل حقوق بشر	5	4	6	7	38	2	8	2	11	1	7	19	3	1	23	3	0	3	0
	نماده کارمندان	5	4	6	7	38	2	8	2	11	1	7	19	3	1	23	3	0	3	0
	نماده برحسب کل	2.07	1.66	2.49	2.90	15.77	0.83	3.32	0.83	4.56	0.41	2.90	7.88	1.24	0.41	9.54	1.24	0.00	1.24	0.00
42	وزارت دولت در امور یا لغمانی	0	0	1	1	8	1	1	0	1	1	3	5	0	0	2	0	0	0	0
	نماده کارمندان	0	0	1	1	8	1	1	0	1	1	3	5	0	0	2	0	0	0	0
	نماده برحسب کل	0.00	0.00	2.86	2.86	22.86	0.00	2.86	0.00	2.86	2.86	8.57	5.71	0.00	0.00	5.71	0.00	0.00	0.00	0.00
43	اداره امور و	0	0	0	0	100	14	2	2	4	23	10	6	1	0	6	0	0	0	0
	نماده کارمندان	0	0	0	0	100	14	2	2	4	23	10	6	1	0	6	0	0	0	0
	نماده برحسب کل	0.00	0.00	0.00	0.00	39.22	0.78	0.78	0.78	1.57	9.02	3.92	2.35	0.39	0.00	2.35	0.00	0.00	0.00	0.00
	ولایات																			
	نماده کارمندان	78	179	112	169	2658	343	181	238	360	385	360	336	64	64	36	306	66	44	130
	نماده برحسب کل	0.83	1.90	1.19	1.79	28.20	3.64	1.92	2.52	4.08	3.82	3.56	5.45	0.68	0.68	0.38	3.25	0.47	1.38	0.47
	مجموع کل وزارت ها و ادارات																			
	مجموع کل وزارت ها و ادارات	43	42	41	40	39	38	37	36	35	34	33	32	31	30	29	28	27	26	25

شماره

اداره اطلاعات و ارتباطات

جمهوری اسلامی افغانستان
ریاست عمومی اداره امور
و د رایانشناسی شورا د وزارت

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ الی خارج رتبه بر حسب درجه تحصیل

شماره	وزارتها و ادارات	ابتدائی	بکلوریا	فوق بکلوریا	لیسانس	ماستر	دوکتورا	خصوصی
1	آکادمی علوم	0	25	6	18	7	1	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	43.86	10.53	31.58	12.28	1.75	0.00
2	اداره احصائیه مرکزی	0	25	6	18	7	1	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	43.86	10.53	31.58	12.28	1.75	0.00
3	اداره اصلاحات اداری و خدمات ملکی	0	29	4	71	11	0	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	25.22	3.48	61.74	9.57	0.00	0.00
4	اداره چسبونېزې و کاربوگرافي	4	70	4	17	7	0	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	68.63	3.92	16.67	6.86	0.00	0.00
5	اداره مبارزه با ارتشا و فساد اداری	0	8	1	38	0	0	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	17.02	2.13	80.85	0.00	0.00	0.00
6	اداره مبارزه با حوادث	0	40	3	12	4	0	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	67.80	5.08	20.34	6.78	0.00	0.00
7	د افغانستان بانک	2	11	0	11	2	0	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	42.31	0.00	42.31	7.69	0.00	0.00
8	شارواڼی کابل	17	159	11	42	59	1	8
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	53.54	3.70	14.14	19.87	0.34	2.69
9	کمیسیون مستقل انتخابات	0	22	6	33	16	0	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	28.57	7.79	42.86	20.78	0.00	0.00
10	اداره کنترول و تحقیقش	5	53	8	87	12	2	1
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	31.55	4.76	51.79	7.14	1.19	0.60
11	وزارت اقتصاد	3	91	4	75	30	2	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	44.39	1.95	36.59	14.63	0.98	0.00
12	وزارت امور زنان	0	42	8	35	4	1	2
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	45.65	8.70	38.04	4.35	1.09	2.17
13	وزارت امور مهاجرین و عودت کنندگان	0	50	10	9	0	0	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	72.46	14.49	13.04	0.00	0.00	0.00
14	وزارت انکشاف دهات	6	94	17	131	48	0	1
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	31.65	5.72	44.11	16.16	0.00	0.34
15	وزارت انکشاف شهری	0	20	3	18	41	3	0
		فیصدی بر حسب کل کارمندان	23.53	3.53	21.18	48.24	3.53	0.00

اداره نظارت و ارزیابی

صفحه 1

نېمه پېړۍ یون / دارگ نا ویلې خبرې

جدول کل کارنښان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بنسټ ۳الی خارج ټیټه بر حسب درجه تحصیل

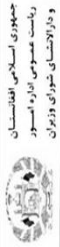
جمهوری اسلامی افغانستان
دولت عمومی اداره استور
و دارالاشتیاء خیرات وزارت

شماره	وزارتیا و ادارات	ابتدائی	پاکوړیا	لویو پاکوړیا	لیسانس	ماستر	دوکتورا	شموسې
16	وزارت تجارت	1	22	3	2	2	0	1
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	44.90	6.12	40.82	4.08	0.00	2.04
17	وزارت تحصیلات عالی	2	53	5	99	18	0	1
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	19.56	1.85	34.32	6.64	0	0.37
		مهند کارنښان	81	11	6	0	0	0
18	وزارت ترانسپورت	0	0	8.33	25.76	4.55	0.00	0.00
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	61.36	0.00	0	0	0	0
		مهند کارنښان	38	5	13	3	0	6
19	وزارت حج و اوقاف	0	0	7.69	20.00	4.82	0.00	9.23
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	58.46	0.00	0	0	0	0
		مهند کارنښان	22	7	109	49	17	0
20	وزارت امور خارجه	2	22	3.40	52.91	23.79	8.25	0.00
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	10.68	0.97	0	0	0	0
		مهند کارنښان	22	31	67	4	0	20
21	وزارت امور داخله	22	200	9.01	19.48	1.16	0.00	5.81
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	58.14	6.40	0	0	0	0
		مهند کارنښان	108	5	16	6	0	3
22	وزارت امور سرحدات	9	73.47	3.40	10.88	4.08	0.00	2.04
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	6.12	0	0	0	0	0
		مهند کارنښان	227	16	8	8	0	11
23	وزارت شهیدان و معلولين	2	72.52	5.11	15.65	2.56	0.00	3.51
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	0.64	0	0	0	0	0
		مهند کارنښان	94	10	56	6	0	11
24	وزارت عدلیه	2	52.51	5.59	31.28	3.35	0.00	6.15
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	1.12	0	0	0	0	0
		مهند کارنښان	161	37	83	27	3	7
25	وزارت فرهنگ و جوانان	15	48.35	11.11	24.92	8.11	0.90	2.10
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	4.50	0	0	0	0	0
		مهند کارنښان	256	23	112	13	2	19
26	وزارت عالییه	18	57.79	5.19	25.28	2.53	0.45	4.29
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	4.06	0	0	0	0	0
		مهند کارنښان	94	24	12	7	0	2
27	وزارت معارف	13	61.94	15.79	7.89	4.61	0.00	1.32
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	8.55	0	0	0	0	0
		مهند کارنښان	127	123	171	36	2	1
28	وزارت معارف	12	26.91	28.06	36.23	7.63	0.42	0.21
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	2.54	0	0	0	0	0
		مهند کارنښان	110	22	147	62	4	2
29	وزارت زراعت و مالدارۍ	6	31.16	6.23	41.64	17.56	1.13	0.57
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	1.70	0	0	0	0	0
		مهند کارنښان	254	64	99	83	0	9
30	وزارت معادن	66	44.17	11.13	17.22	14.43	0.00	0
		فلسفې بر حسب کلی کارنښان	11.48	0	0	0	0	0
		مهند کارنښان	254	14	13	14	0	0

صفحه 2

اناره بطراوت وزارت تعلیم

جمهوری اسلامی افغانستان
ریاست عمومی اداره امور
و دارالانشاء عمومی وزارت

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ الی خارج رتبه بر حسب درجه تحصیل

شماره	وزارتها و ادارات	ابتدائی	بکوتوریا	فوق بکوتوریا	لیسانس	ماستر	دوکتورا	خصوصی	شماره
31	لوی حارنوالی	12	263	11	204	15	0	9	تعداد کارمندان فیسدی بر حسب کل کارمندان
32	وزارت فوائد عامه	2.33	51.17	2.14	39.69	2.92	0.00	1.75	تعداد کارمندان
33	وزارت صحت عامه	10	78	10	33	51	0	4	فیسدی بر حسب کل کارمندان
34	اداره تربیت بدنی و سپورت	5.38	41.94	5.38	17.74	27.42	0.00	2.15	تعداد کارمندان
35	وزارت انرژی و آب	0	51	12	57	50	7	0	فیسدی بر حسب کل کارمندان
36	وزارت مبارزه با مواد مخدر	0.00	28.81	6.78	32.20	28.25	3.95	0.00	تعداد کارمندان
37	جمعیت هلال احمر افغانی	1	28	9	5	2	0	0	فیسدی بر حسب کل کارمندان
38	اداره ملی حفاظت محیط زیست	2.22	62.22	20.00	11.11	4.44	0.00	0.00	تعداد کارمندان
39	کمیسیون مستقل حقوق بشر	17	301	74	93	105	1	4	فیسدی بر حسب کل کارمندان
40	ستره محکمه	2.86	50.59	12.44	15.63	17.65	0.17	0.67	تعداد کارمندان
41	وزارت دولت در امور پارلمانی	0	4	0	27	8	1	0	فیسدی بر حسب کل کارمندان
42	ریاست عمومی اداره امور و دارالانشاء شورای وزیران	0.00	10.00	0.00	67.50	20.00	2.50	0.00	تعداد کارمندان
	مجموع کل وزارت ها و ادارات	4	67	20	53	19	1	1	فیسدی بر حسب کل کارمندان
		2.42	40.61	12.12	32.12	11.52	0.61	0.61	تعداد کارمندان
		1	33	5	38	6	0	0	فیسدی بر حسب کل کارمندان
		1.20	39.76	6.02	45.78	7.23	0.00	0.00	تعداد کارمندان
		4	135	8	59	16	0	3	فیسدی بر حسب کل کارمندان
		1.78	60.00	3.56	26.22	7.11	0.00	1.33	تعداد کارمندان
		17	259	87	510	13	0	132	فیسدی بر حسب کل کارمندان
		1.67	25.44	8.55	50.10	1.28	0.00	12.97	تعداد کارمندان
		0	10	0	18	4	2	1	فیسدی بر حسب کل کارمندان
		0.00	28.57	0.00	51.43	11.43	5.71	2.86	تعداد کارمندان
		4	135	8	59	16	0	3	فیسدی بر حسب کل کارمندان
		1.78	60.00	3.56	26.22	7.11	0.00	1.33	تعداد کارمندان
		277	3950	721	2852	964	69	262	فیسدی بر حسب کل کارمندان
		3.05	43.43	7.93	31.36	10.60	0.76	2.88	تعداد کارمندان

جمهوری اسلامی افغانستان
ریاست عمومی اداره اسناد
وزارت اطلاعات، علوم و فناوری

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ مالی خارج رتبه بر حسب قوم

شماره	وزارت ها و ادارات	کل انعام	یختن	تاجک	مزاره	ایرک	ایلیق	کورستان	سیات	توکمن	بلوچ	پشه نغی	قریشی	بیات	عرب	سایرین
1	ادامی علوم	29	24	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
2	اداره احصایه مرکزی	58	52.73	0	0	1.82	0	1.82	0	0	0	0	0	0	0	0
3	اداره اطلاعات اداری و خدمات ملکی	17	29.82	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	اداره خودمختاری کارپوهان	48	57	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	اداره سازمان راه و ترابری	20	42.48	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	اداره سازمان خدمات	18	23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	د افغانستان بانک	26	14	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	تاروقی کابل	86	174	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	کمیسیون مستقل انتخابات	35	80	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	اداره کنترول و تحقیق	47	112	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	وزارت اطلاعات	49	133	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	وزارت امور ریان	92	24	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	وزارت امور مهاجرین و عورت کنترول	69	26.09	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	وزارت اطلاعات دولت	101	152	0	0	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

اداره اطلاعات و روزنامه - شماره 1

جمهوری اسلامی افغانستان
ریاست عمومی اداره امور
و دارالانشاء شورای وزارت

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از پست ۳ الی خارج رتبه برحسب قوم

سایرین	عرب	بها	قریشیان	پشه یی	بلوچ	ترکمن	سادات	نورستی	ایباق	ازبک	حزاره	تاجک	پشتون	کل اقوام	وزارت ها و ادارات	شماره
			0	0	0	0	2	0	0	1	0	59	23	85	تعداد کارمندان	15
			0.00	0.00	0.00	0.00	2.35	0.00	0.00	1.18	0.00	69.41	27.06	96.47	برحسب کل کارمندان	
			0	0	0	1	1	1	0	1	6	27	14	50	تعداد کارمندان	16
			0.00	0.00	0.00	2.00	2.00	2.00	0.00	2.00	12.00	54.00	28.00	86.00	برحسب کل کارمندان	
0	2	1	1	0	1	2	2	0	0	13	8	144	97	271	تعداد کارمندان	17
0.00	0.74	0.37	0.00	0.37	0.74	0.74	0.00	0.00	0.00	4.80	2.95	53.14	35.79	98.93	برحسب کل کارمندان	
			0	0	0	0	4	0	0	0	15	75	52	146	تعداد کارمندان	18
			0.00	0.00	0.00	2.74	0.00	0.00	0.00	10.27	51.37	35.62	55.62	101.99	برحسب کل کارمندان	
			0	0	0	0	0	0	0	0	5	49	14	68	تعداد کارمندان	19
			0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	7.35	72.06	20.59	64	214	برحسب کل کارمندان	
			5	0	0	2	1	1	1	13	8	119	64	214	تعداد کارمندان	20
			2.34	0.00	0.00	0.93	0.47	0.47	0.47	6.07	3.74	55.61	29.91	101.99	برحسب کل کارمندان	
			0	0	1	0	3	2	1	5	6	30	31	79	تعداد کارمندان	21
			0.00	0.00	1.27	0.00	3.80	2.53	1.27	6.33	7.59	37.97	39.24	79	برحسب کل کارمندان	
			0	2	4	2	3	2	2	5	3	45	79	147	تعداد کارمندان	22
			0.00	1.36	2.72	1.36	2.04	1.36	1.36	3.40	2.04	30.61	53.74	101.99	برحسب کل کارمندان	
			0	0	0	2	12	0	0	17	16	142	123	312	تعداد کارمندان	23
			0.00	0.00	0.00	0.64	3.85	0.00	0.00	5.45	5.13	45.51	39.42	84.93	برحسب کل کارمندان	
			0	1	0	0	0	0	0	7	9	98	52	167	تعداد کارمندان	24
			0.00	0.60	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	4.19	5.39	58.68	31.14	99.82	برحسب کل کارمندان	
			0	2	1	1	3	0	0	8	11	235	73	334	تعداد کارمندان	25
			0.00	0.60	0.30	0.30	0.90	0.00	0.00	2.40	3.29	70.36	21.86	92.22	برحسب کل کارمندان	
						5	2	7	1	0	15	17	192	441	تعداد کارمندان	26
						1.13	0.45	1.59	0.23	0.00	3.40	45.80	43.54	89.34	برحسب کل کارمندان	
			0	0	0	0	2	0	0	0	3	94	58	157	تعداد کارمندان	27
			0.00	0.00	0.00	0.00	1.27	0.00	0.00	0.00	1.91	59.87	36.94	96.81	برحسب کل کارمندان	
			1	0	3	4	2	0	0	9	12	268	143	442	تعداد کارمندان	28
			0.23	0.00	0.68	0.91	0.45	0.00	2.04	2.72	60.77	32.43	93.20	126.43	برحسب کل کارمندان	

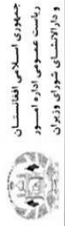

جمهوری اسلامی افغانستان
 ریاست عمومی اداره امور
 و دارالاسلامی، آموزش عالی و زبان

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از پست ۳ الی خارج رتبه بر حسب قوم

شماره	وزارتها و ادارات	کل اموال	بناک	مزاره	اریک	اسبق	نورستنی	مناجات	ترکمن	پانچ	پښتني	دروازيس	مهاجرت	سایرس
29	وزارت دفاع	مناخه کارمندان 567	225	63	36	2	2	6	1	3	0	0	0	20
30	وزارت زراعت و مالداري	لښمندی برحسب کل کارمندان 39,68	36,33	11,11	6,35	0,35	0,35	1,06	0,18	0,53	0,53	0,00	0,18	3,53
31	وزارت مېلین	لښمندی برحسب کل کارمندان 28,98	50,57	7,95	0,57	0,28	0,28	7,39	0,00	0,00	0,00	1,42	2,56	9
32	لوی جاريوالي	مناخه کارمندان 28,48	44,27	0,93	24,15	0,00	0,00	0,00	2,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
33	وزارت فوائد عامه	لښمندی برحسب کل کارمندان 269	326	23	37	0	0	2	0	1	0	0	0	0
34	وزارت صحت عامه	مناخه کارمندان 40,88	49,54	3,50	5,62	0,00	0,30	0,00	0,15	0,00	0,15	0,00	0,00	0,00
35	اداره تربیت بدني و سورت	مناخه کارمندان 168	109	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36	وزارت کوزې و آب	لښمندی برحسب کل کارمندان 31,55	64,88	2,38	0,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,60	0,00	0,00	0,00
37	وزارت سياره يا مواد مخدر	لښمندی برحسب کل کارمندان 62	54,55	1	1	0	0	14	0	0	1	0	1	1
38	جمعیت حلال احمر افغانی	لښمندی برحسب کل کارمندان 35,23	57	0,57	0,57	0,00	0,00	7,95	0,00	0,00	0,57	0,57	0,57	0,57
39	اداره ملی حفاظت محیط زیست	مناخه کارمندان 45	31	10	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0
40	سټوډه منځمکه	لښمندی برحسب کل کارمندان 10,22	30,00	65,00	2,50	0,00	0,00	2,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
41	امیت ملی	مناخه کارمندان 53	73	9	12	0	0	15	0	0	2	0	0	0
42	وزارت دولت در امور پارلماني	لښمندی برحسب کل کارمندان 32,32	44,51	5,49	7,32	0,00	0,00	9,15	0,00	1,22	0,00	0,00	0,00	0,00
		مناخه کارمندان 58	35	20	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0
		لښمندی برحسب کل کارمندان 60,34	34,48	0,00	0,00	0,00	5,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
		مناخه کارمندان 1022	544	34	20	0	0	0	1	2	1	0	0	0
		لښمندی برحسب کل کارمندان 53,23	41,10	3,33	1,96	0,00	0,00	0,00	0,10	0,20	0,10	0,00	0,00	0,00
		مناخه کارمندان 117	190	9	7	0	0	5	0	3	0	0	0	0,00
		لښمندی برحسب کل کارمندان 34,93	56,72	2,69	2,09	0,00	0,00	1,49	0,60	0,90	0,00	0,60	0,00	0,00
		مناخه کارمندان 14	13	4	1	0	0	1	0	0	0	0	2	0,00
		لښمندی برحسب کل کارمندان 40,00	37,14	11,43	2,86	0,00	0,00	2,86	0,00	0,00	0,00	0,00	5,71	0,00

جمہوری اسلامی افغانستان
ریاست عمومی ادارہ امور
و دارالانشاء شوری وزیران

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ الی خارج رتبہ بر حسب قوم

سایرین	عرب	بہات	قزلباش	پشه یی	بلوچ	ترکمن	سادات	نورستانی	ایساق	ازبک	ہزارہ	تاجک	پشتون	کل اقوام	وزارتها و ادارات	شماره
0	2	2	0	1	2	2	9	3	0	7	67	53	92	240	تعداد کارمندان	43
0.00	0.83	0.83	0.00	0.41	0.83	0.83	3.73	1.24	0.00	2.90	27.80	21.99	38.17	کمیسیون بر حسب کل کارمندان	کمیسیون مستقل حقوق بشر	
0	0	0	0	1	1	0	11	0	0	3	24	152	68	تعداد کارمندان	ریاست عمومی ادارہ امور و دارالانشاء	44
0.00	0.00	0.00	0.00	0.38	0.88	0.00	4.23	0.00	1.15	9.23	58.46	26.15	کمیسیون بر حسب کل کارمندان	سزای وزیران		

سایرین	عرب	بہات	قزلباش	پشه یی	بلوچ	ترکمن	سادات	نورستانی	ایساق	ازبک	ہزارہ	تاجک	پشتون	قوم ها	مجموع کل وزارت ها و ادارات
20	5	13	15	21	30	33	171	23	7	348	508	5087	3327	تعداد کارمندان	مجموع کل وزارت ها و ادارات
0.21	0.05	0.14	0.16	0.22	0.31	0.34	1.78	0.24	0.07	3.62	5.29	52.95	34.63	کمیسیون بر حسب کل کارمندان	مجموع کارمندان = ۹۶۰۸

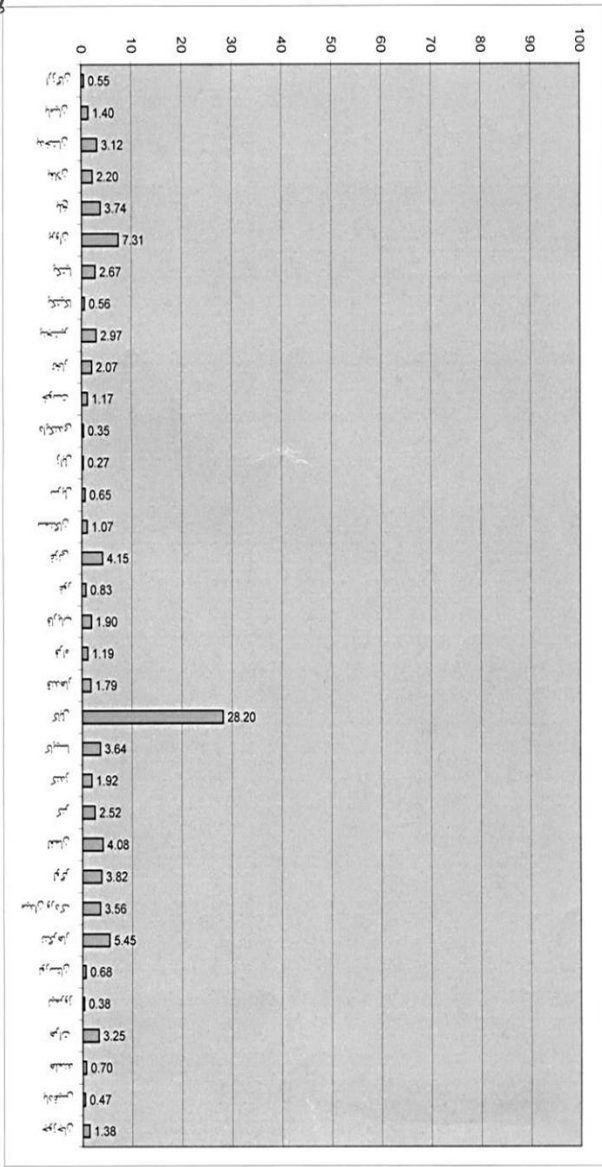

نیمه پیری یون / د ارگ نا ویلې خبرې

..... صفحه 3

..... ادار و نظارت و ارزاشي

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از پست ۳ عالی خارج رتبه بر حسب ولایات

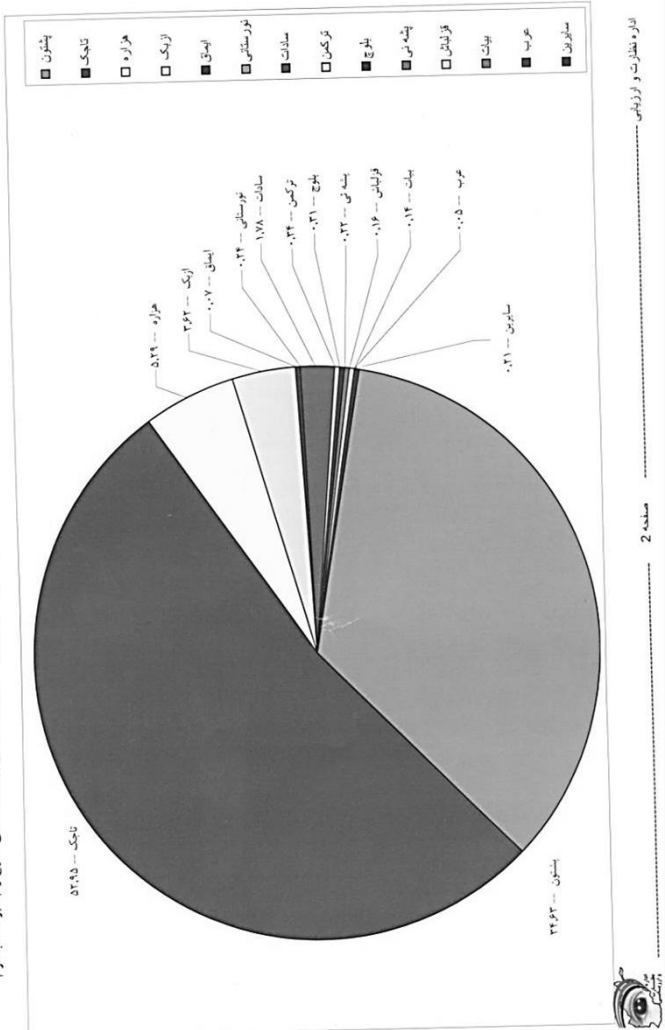

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت عمومی اداره اسناد و
اداره اطلاعاتی شورای عالی و کتابخانه

جمهوری اسلامی افغانستان
رئاست عمومی اداره امور
و دارالانشاء شورای وزیران

جدول کل کارمندان وزارت ها و ادارات دولت جمهوری اسلامی افغانستان از بست ۳ الی خارج رتبه برحسب قوم

اداره نشرات و اراییس صفحه 2

که قدرمن لوستونکي پورتنی جدول ته متوجه شی، نو په اسانۍ سره قضاوت کولای شی چې د کززي د حکومت اساسي برخې د چا په لاس کې وې، حاکم څوک و، محروم څوک او شکایت چا کاوه؟

د حامد کرزي د رژیم بریاوې

د ولسمشر کرزي حکومت د خپلو نیمگړتیاوو ترڅنګ، چې پر خپل ځای ورته اشاره شوې، یاد وړ بریاوې هم لري. که د دې بریاوو یادونه ونه شي، نو دا په دې مانا ده چې موږ د واقعیت یو اړخ څېړلی او بل راڅخه پاتې دی. دلته غواړو دې بریاوو ته په اجمالي ډول او ډېر لنډیز سره نغوته وکړو:

د ولسمشر کرزي د حکومت بنسټ په بن کنفرانس کې کېښودل شو، که څه هم بن کنفرانس، د سیاسي، ټولنيز او قومي جوړښت له پلوه عادلانه نه و او یوې محدودې قومي او سیاسي ډلې په کې تر خپل حده څو ځله زیات ناقانونه امتیازات واخیستل، خو همدا کنفرانس و چې د حامد کرزي واکمنۍ ته یې لاره اواره کړه. د همدې کنفرانس پر بنسټ موقته اداره جوړه شوه او حامد کرزي یې په راس کې راغی، د دې ادارې د کار په پیل سره افغانستان ته د بهرنیو مرستو بهیر رامنځ ته شو. دا مهال طالبانو پوځي ماته خوړلې وه، د افغانستان په اکثره سیمو کې طبیعي امن ټینګ و، نظامي فعالیتونه ډېر لږ وو، حکومت ورو ورو خپل شکل او محتوا ته پاملرنه کوله، د بیا رغونې کارونه هم پیل شول، خلکو ته د پخوا په انډول د یو څه کار روزگار زمینه برابره شوه، همدا مهال و چې د بن له کنفرانس سره سم باید د منځمهالې یا انتقالي ادارې لپاره بېړنۍ لویه جرګه جوړه شوې وای، د لنډ مهالې ادارې پر مهال زه (یون) په ختیزو ولایتونو کې د بېړنۍ لویې جرګې لپاره د کېدونکو ټاکنو د دارالانشا مسؤل وم، بیا په همدې لویه جرګه کې د لومړي منشي په توګه منتخب شوم، په دې لویه جرګه کې شپاړس سوه شاوخوا مطرحو افرادو

گډون درلود، که څه هم د جرگې ټول غړي له عادلانه لارو چارو څخه نه وو راغلي، خو بیا هم جرگه د ولسواکۍ یو لومړی تمرین او تمثیل و. دې جرگې کې د انتقالي ادارې اډانه وړاندې شوه، که څه هم جرگې پرې پرېکړه ونه کړه، خو د موقتې ادارې په انډول یو څه مثبت پرمختگونه راغلل، خو بیا هم اصلي واک د یوې محدودې سیاسي ډلې په منگولو کې پاتې شو. د انتقالي ادارې پر مهال په هېواد کې رغاونیز کارونه تر یوه حده چټک شول، د هېواد په زیاتو برخو کې طبیعي امن و، که څه هم په ځینو برخو کې د طالبانو، نړیوالو او حکومتي ځواکونو تر منځ حقيقي او تصنعی جگړه روانه وه. په دې او تر دې وړاندې دوره کې په ملیونونو افغانان بېرته خپل هېواد ته راستانه شول او د کډوالۍ په انډول د راستنېدونکو شمېر څو برابره زیات شو. انتقالي ادارې اتلس میاشتې دوام وکړ او بیا د اساسي قانون لویه جرگه جوړه شوه، په دې لویه جرگه کې چې اساس یې د بېړنۍ لویې جرگې غړي وو، له ټول افغانستان څخه (۵۵۲) تنو گډون درلود. زه (یون) د اساسي قانون د لویې جرگې لپاره په ختیزو ولایتونو کې د دارالانشا مسؤل او بیا دلته په لویه جرگه کې د دارالانشا غړی وم، د جرگې ټول جریان راته په زور او زېر سره معلوم و. په جرگه کې که څه هم د حکومتي او ناحکومتي زورواکو زور څرگند و، خو مستقلو او ملي خلکو هم په کې خپل تاثیر درلود. جرگې د افغانستان لپاره د وخت له غوښتنو او د ولسواکۍ له اصولو سره سم نسبتاً یو ښه قانون پاس کړ، که څه هم جرگه د زورواکو د ناقانونه غوښتنو له امله (۲۲) ورځې وځنډېدله، خو بیا یې هم خپل کار د اساسي قانون په تصویب سره پای ته ورساوه.

څرنګه چې د اساسي قانون لویه جرگه د افغان ولس په سیاسي او حقوقي برخلیک کې مهم نقش درلود، نو غواړم د دې جرگې د اوږدېدو د عواملو په باب هم یو څو ټکي له درنو لوستونکو سره شریک کړم:

د اساسي قانون په لویه جرگه کې یو شمېر اشخاصو، په تېره بیا د استاد رباني په مشرۍ اسلامي جمعیت او ځینو نورو قومي لږکیو غوښتل، د نړیوالو له فعلي حضور څخه ناوړه گټه پورته کړي او په اساسي قانون کې ځان ته تر استحقاقه پورته ناقانونه امتیازات واخلي. ځینو د ښاروالانو، ولسوالانو او والیانو لپاره زیات صلاحیتونه غوښتل، ځینو ویل چې یاده کټه گورۍ اشخاص باید د همغو سیمو د شوراگانو له خوا معرفي شي، یا انتخابي بڼه پیدا کړي، ځینو ویل چې انتخابي شوراگانې به یو څو تنه جمهور رییس ته وروپېژني، هغه به په کې یو تن خوښوي او د عزل په حالت کې به هم همدا بهیر بیا تکرارېږي. استاد رباني او ډلې یې پر پارلماني نظام ډېر ټینګار کاوه، خو چې هغه ونه شو، نو بیا یې ملي شورا ته د زیاتو صلاحیتونو د ورکړې غوښتنه کوله. د احمدشاه مسعود ورور (احمدولي مسعود) د خپل ورور د اتلولۍ د تثبیت په لټه کې و، خو کله چې خلکو ورته وویل، رایې اچونې ته یې وړاندې کړه، نو سړی پوه شو چې رایې خو نه شي خپلولای، نو بیا یې وویل: ((نه ما برادر خود را متنازعه نمی سازم، اگر اتفاقی قبول کنید خوب است)). خو چا ورسره ونه منله. لنډه دا چې دوی ډېرې ناقانونه غوښتنې لرلې چې د جرگې اکثریت غړي ورسره مخالف وو. دې ډلې خلکو (۱۳) مادې د تعدیل لپاره وړاندې کړې، خو د یوې لپاره یې هم قانوني پروسیجر نه و پوره کړی. د لویې جرگې د داخلي طرز العمل له مخې، هر چا چې غوښتل د اساسي قانون د تدقیق کمیسیون له خوا په جوړه شوې مسوده کې تغیر راولي، نو د جرگې د ټولو (۵۵۲) غړو له جملې څخه باید د یوې مادې د تعدیل لپاره (۱۵۳) ملاتړ لاسلیکونه راټول کړي. دوی د (۱۳) مادو لپاره لاسلیکونه راټول کړي وو، ان د هرې مادې لپاره تر (۱۹۰) پورې لاسلیکونه هم وو، خو کله چې د لویې جرگې د دارالانشا له خوا دا لاسلیکونه چک شول، اکثره لاسلیکونه جعلی وو، یانې د یوې مادې لپاره څو څو ځایه تکراري لاسلیکونه راټول شوي وو. کله چې د دوی دا جعل افشا شو، نو د

دوی له خوا یوه ماده هم د تعدیل لپاره وړاندې نه شوه یانې دا چې د تعدیل وړ ونه گڼل شوه او په مقابل کې یې د هېوادپالو وکیلانو له خوا (درې مادې) د تعدیل لپاره وړاندې شوې، نو ځکه خو د (شمالتلوالې) وکیلانو، نه بل څوک رایې اچونې ته پرېښودل او نه خپله حاضرېدل چې رایه اچونه شروع شي. په جرگه کې یې هم د جنگسالاری خصلت څرگند کړ. اکثریت تاجکانو د رباني په گډون په قانون کې د (ازبکي) ژبې د رسمیت سخت مخالفت کاوه، خو په ظاهري ډول یې دا مخالفت نه څرگند او، په مقابل کې پښتنو وکیلانو ازبکو ته وویل چې موږ ستاسې له ژبې سره هېڅ مخالفت نه لرو، را شی، موږ به ستاسې د غوښتنو ملاتړ وکړو او تاسې زموږ. دې حالت په جرگه کې ستمي کړی وارخطا کړې وې. تاجکو فکر کاوه، په ازبک ژبو سیمو کې د (ازبکي) ژبې په رسمیت سره به د (درې) ژبې د حاکمیت ساحه وپره شي، نو ځکه یې له ازبکي ژبې سره مخالفت کاوه.

د اساسي قانون د لویې جرگې په کاري بهیر کې د ایران او پاکستان د لاسوهنو اغېزې ښکاره کېدې. د اساسي قانون په لویه جرگه کې د لسو کمېټو په استازۍ د تفاهم یوه کمېټه جوړه شوې وه، چې هنې کې به ستونزې خپرل کېدلې، په دې کمېټه کې د بحث په ترڅ کې بېلابېل مسائل تحلیلېدل او بیا پرې موافقه کېدله، یو تن به چې په قانون کې د افغانستان د جغرافیایي مساحت د تثبیت غوښتنه وکړه، هدف یې دا و چې په دې ډول ډیورنډ کرښه پر افغانانو په رسمیت وپېژني، یو تن د افغانستان له نامه او په پښتو ژبه له ملي سرود سره هم مخالفت وښود، خو د تفاهم کمېټې اکثریت غړو له اصلي مسودې سره توافق وښود. استاد رباني ملي شورا ته د زیات واک پر لېږد ټینگار کاوه، د پیسو د چاپ په گډون، چې مخکې هم ورته اشاره وشوه، د هرې خبرې لپاره به یې د تائید او تصویب کلمې وړاندیز کولې او دا کلمې یې هم په دقیقه مانا نه کارولې، خو په مسوده کې دا هره کلمه پر خپل ځای راغلې وه؛ د شخص لپاره تائید او د متن لپاره تصویب و.

په تفاهم کمېټه کې د شهیدانو پر اوونۍ یو څه خبرې وشوې، خو دا چې دا اوونۍ به کله وي او رخصتي به پر کومه ورځ وي، پر دې عمومي توافق نه و شوی.

کله چې اساسي قانون تصویب شو، یو ځل بیا همدې خلکو چينې پورته کړې چې اساسي قانون کې لاس وهل شوی دی. ماته چې ټول جریان معلوم دی او د دې جرگې په متن کې واقع وم. د اساسي قانون په یوې ماده کې هم لاس نه دی وهل شوی، یوازینۍ نقطه چې د غور وړ ده هغه دا ده چې د شهید اوونۍ ولې د (احمدشاه مسعود) د مرگ له نېټې سره سمون وخوړ او ولې د سنبلې (۱۸)مه رخصتي وگڼل شوه؟ دا مسله څېړنې ته اړتیا لري، ځکه چې اکثریت غړي د احمدشاه مسعود له ((اتلولۍ)) سره موافق نه وو، نو بیا ولې د ده د مرگ ورځ، د شهیدانو د اوونۍ تر چتر لاندې رخصتي وگڼل شي؟

په اساسي قانون کې د جمعیت گوند او ځینو نورو لږکیو هڅه کوله چې یو زیات شمېر ناقانونه امتیازات واخلي، خو په جرگه کې یو شمېر هېوادپالو وکیلانو د دوی توطیې خنثی کړې، نو ځکه خو یې په اساسي قانون کې د لاسوهنې او جعل چينې پورته کړې، همغه کسانو دا چينې پورته کولې، چې په خپله یې د یوې مادې د تعدیل لپاره څو ځله ناقانونه لاسلیکونه کړي وو.

ما د اساسي قانون د لویې جرگې ټول جریان او اسناد په منظم ډول کاپي کړي وو او ټول مې په یوه کڅوړه کې خوندي کړي وو، خو څرنگه چې په جرگه کې مې (۲۲) ورځې شپه او ورځ په متواتر ډول کار کړی و، دومره ستړی شوی وم چې د اسنادو دا کڅوړه رانه چېرته پاتې شوې او یا هم چا راڅخه غلا کړې وه او بیا مې چې هر څومره هڅه وکړه، هغه اسناد مې په هغه شکل راټول نه کړای شول، ان تر ننه پورې ورپسې ځورېږم.

د افغانستان نوی اساسي قانون، د کرزي د تېر نږدې دوه کلن حکومت یوه اساسي لاسته راوړنه وه، چې د افغانستان نظام او دولتي چارې یې له

متفرقه لایحو، قوانینو او گډوډیو څخه یو قانوني چوکاټ ته داخلې کړې. همدا اساسي قانون و چې د (۱۹۶۷م) کال اساسي قانون ځای یې ونیو او د همدې نوي اساسي قانون پر بنسټ د افغانستان په تاریخ کې د لومړي ځل لپاره د ولسمشرۍ ټاکنې تر سره شوې او حامدکرزی په کې د څلور پنځوس اعشاریه شپږ (۵۴،۶٪) سلنه رایو په خپلولو سره د لومړني منتخب جمهور رییس په توگه وټاکل شو. دا د افغانستان په تاریخ کې د لومړي ځل لپاره په مستقیم ډول د ټاکنو له لارې د ولسمشر انتخابدل و. که څه هم د ختیځو هېوادونو د نورو ټاکنو په شان دې ټاکنو هم خپل خپل مشکلات درلودل، خو په عام ډول دا ټاکنې د حامدکرزي پر وړاندې د بل هر برابر انډول د نشتوالي او په افغانستان کې د عامه ذهنیت د منښت له کبله نسبتاً معقولې ټاکنې گڼل کېدی شي.

د جمهوري ریاست تر لومړنیو ټاکنو وروسته په هېواد کې د ولسي جرگې او ولایتي شوراگانو لپاره ټاکنې تر سره شوې، دا ټاکنې هم تر څو لسيزو تاوتریخوالي وروسته د ولسواکۍ د څرگندولو لپاره لومړنۍ ټاکنې وې، په ټاکنو کې شور، زور، درغلي، د زور او زر کارول، د خلکو د حقيقي رایو استعمال ټول جریانونه مطرح وو. که څه هم یو زیات شمېر زورواکي په دې ټاکنو کې بریالي شول، خو د هغوی ترڅنګ ښه خلک هم په کې له ورايه ښکارېدل، زورواکو که څه هم خپل زر او زور استعمال کړل، خو دا کار یې هم خلکو ته د مراجعې له لارې تر سره کړ. په نتیجه کې هېواد د منتخبو ولایتي شوراگانو او منتخبې ملي شورا څښتن شو، چې زور، فشار، اختیار، منطق، پوهه، قانونیت او لا قانونیت ټول په کې څرگندېدل. له نیمگړتیاوو سره سره د قانون د حاکمیت چوکاټونه رامنځته شول او هر چا د قانون د حاکمیت تر سیوري او شعار لاندې خپلې گټې، هیلې او غوښتنې سره تنظیم کړې.

د ملي شورا تر تکمیل وروسته د افغانستان د اسلامي جمهوریت درې

قواوې: (قضائیه، مقننه او اجرائیه) درې واړه له شکلي پلوه بشپړې شوې، خو له کيفي پلوه هرې یوې خپل خپل مشکلات درلودل. حکومت که څه هم په یو شمېر برخو کې بریالی نه و، خو په سیاسي برخه کې یې یو شمېر بریالیټوبونه ترلاسه کړل. افغانستان له سیاسي انزوا څخه وزغورل شو او په نړیواله ټولنه کې یې خپل خاص حیثیت راخپل کړ. تروریزم ضد جگړه چې له نظامي پلوه پر افغانستان راټوله وه، حکومت پر دې بریالی شو چې د سیاسي منطق له پلوه د نړۍ پام د دې جگړې د اصلي لوبغاړي (پاکستان) خواته واړوي، پاکستان په نړۍ کې له سیاسي پلوه تر یوه حده منزوي شو، خو دا چې پاکستان د پوځي ظرفیت له امله په سیمه او نړۍ کې خپل خپل انډیوالان درلودل، یوازې سیاسي منطق هم د دې جوگه نه شو چې نړۍ د پاکستان د لاسوهنو مخه ډب کړي. افغانستان له پاکستان سره د امن گډه جرگه جوړه کړه، د دې جرگې یو منطق دا و چې پاکستان د قضیې یو اړخ دی، بل منطق یې دا و چې تر یوې پېړۍ زیاته موده کېږي چې بنکېلاک یو واحد ملت پر دوو برخو: (لر او بر پښتون یا افغان) باندي وېشلی او اوس د تروریزم په پلمه د دې ملت همدا دواړه ځانگې تر سخت گوانس او خطر لاندې دي. ولسمشر کرزي غوښتل په نامستقیم ډول د لر او بر افغان د یووالي مظاهره وکړي او همدارنگه پاکستان او په تېره بیا د هغوی نظامي گروپ د افغان ستونزې د یو اصلي اړخ په توگه نړۍ ته معرفي کړي. سره له دې چې د افغانستان او پاکستان تر منځ د امن گډې جرگې د افغان غمیزې د اوږده بهیر د بندولو لپاره غوڅه پایله نه درلودله، خو د لر او بر افغان د یووالي پیغام یې درلود. جرگې یو عادلانه پرېکړه لیک، چې پر اوو مادو مشتمل و، صادر کړ او ټاکل شوې وه د بلې ورته جرگې جوړېدل په پاکستان کې تر سره شي او په تعقیب یې نورې جرگه گۍ هم جوړې شي، خو پاکستانی چارواکو د بېلابېلو پلمو په جوړولو سره د جرگې له تداوم څخه غاړه وغړوله.

افغانستان د ولسمشر کرزي د واکمنۍ په بهیر کې له نړیوالې ټولنې سره

گرم سیاسي اړیکي درلودل، د نړۍ تر (۵۲) زیاتو هېوادونو کې د افغانستان سیاسي استازولۍ او سفارتونه فعال وو او په افغانستان کې نړیوالې ټولنې دومره فعال حضور درلود چې د نړۍ په هېڅ هېواد کې یې دومره سیاسي، پوځي او اقتصادي حضور نه درلود، د بېلابېلو هېوادونو او نړیوالو سازمانونو نږدې (سل) استازولویو په افغانستان کې فعالیت درلود، د افغانستان په باب د نړیوالې ټولنې په همکارۍ، د توکیو، بن، برلین، لندن، کابل او تر شپږو زیات داسې نړیوال کنفرانسونه جوړ شول چې د نړۍ تر (۵۰) زیاتو هېوادونو او تر (سلو) زیاتو نړیوالو سازمانونو په کې گډون درلود. دا د نړۍ په کچه هغه لوی او ډېر کنفرانسونه دي چې نړیوالې ټولنې تر دې دمه د یوه هېواد او له هغه سره د مرستو په خاطر جوړ کړي دي. البته د افغانستان دولت ځینې داسې ستونزې لرلې چې پر دې بریالی نه شو، د نړیوالې ټولنې له پراخ ملاتړ څخه موثره گټه پورته کړي، خو له گڼو نیمگړتیاوو سره سره افغانستان د نړۍ د پاملرنې په محور کې واقع و.

د سیاسي او قانوني پرمختگونو ترڅنګ په هېواد کې د ولسواکۍ بنسټونه د پوځوالي خواته لاړل، د سیاسي گوندونو د جوړولو قانون پاس شو، نږدې (۱۱۰) گوندونو د فعالیت جواز ترلاسه کړ، دا چې د هغوی د څومره والي او څرنگوالي په باب ډېرې پوښتنې شته، دې کې شک نه شته، خو دا په خپله په سیاسي گوندونو پورې اړه لري، حکومت ټولو ته د فعالیت لاره خلاصه کړې وه. ټولنیز سازمانونه او مدني حرکتونه هم ورځ تر بلې زیات شول، په زرگونو ټولنیزو سازمانونو، قومي شوراګانو او مدني بنسټونو پر فعالیت پیل وکړ. د دې ترڅنګ د رسنیو قانون پاس شو. په دې بهیر کې د رسنیو بېلابېلو ډولونو له شکلي پلوه دومره وده وکړه چې د هېواد په تېر تاریخ کې یې هېڅکله ساری نه دی لیدل شوی. نږدې یو زر (۱۰۰۰) عنوانو چاپي مهالنیو خپرونو د خپراوي مجوز ترلاسه کړ. (۱۷۰) ایف ایم راډیوګانې فعالې شوې او نږدې (۵۰) خصوصي ټلوېزيوني چینلونو پر فعالیت پیل وکړ.

په نوې جوړونه او بیا رغونه کې هم ډېر زیات پرمختګونه شوي، د عامې روغتیا په برخه کې پاموړ بریاوې ترلاسه شوي، د مور او ماشوم مرګ و میر کم شوی، ساري ناروغۍ تر یوه حده کمې شوي، په سلګونو کلینیکونه جوړ شوي، هېڅ داسې ولسوالۍ نه شته چې په هغې کې یو نه یو کلینک جوړ شوی نه وي، د ټولو هغو روغتونونو شمېر چې دولت په تېرو څوارلسو کلونو کې جوړ کړي تر (سوونو) اوړي. پر دولتي روغتونو سربېره خصوصي روغتونونه ته د فعالیت جوازونه ورکړل شوي دي، تر اوسه پورې د ټول هېواد په کچه (سلګونو) شخصي روغتونونه فعالیت لري چې د ځینو خدماتي کچه یې تر دولتي روغتونونو هم لوړه ده.

د پوهنې په برخه کې خورا زیات پرمختګونه رامنځته شوي، د ټول هېواد په کچه (۱۷۰۰۰) ښوونځي فعالیت لري چې نږدې یوولس (۱۱) ملیونه زده کوونکي په کې پر زده کړه بوخت دي او د نږدې (۲۱۷) زرو ښوونکو له خوا ورته تدریس کېږي. د واحد تدریسي نصاب په بشپړونه کې پرمختګ شوی، د هر ولایت او د ځینو مهمو ولسوالیو په کچه دارالمعلمینونه او په ځینو ولایتونو کې دارالعلومونه جوړ شوي. د ښوونې کیفیت د پخوا په انډول ښه شوی، خو لاهم په دې برخه کې ډېرې ستونزې شته، تر (۶۱۵) زیات ښوونځي لاهم تړلي پاتې شوي او تر دوه ملیونوپورې هغه ماشومان، چې باید په ښوونځیو کې شامل شوي وای، د جنگونو او نورو بېلابېلو عواملو له امله د دې جوګه نه شول چې په ښوونځیو کې شامل شي. پر دولتي ښوونځیو سربېره شخصي ښوونځیو ته هم د فعالیت اجازه ورکړل شوې ده. تر (۲۰۱۴م) کال پورې د ټول هېواد په کچه د دې ښوونځیو شمېر (۹۰۰) ته رسېده چې نږدې (پنځه سوه زره) زده کوونکو په کې زده کړه کوله، د (۱۷۰۰۰) ښوونکو له خوا ورته تدریس کېده او (۱۷۰۰۰) تنه نور یې خدماتي پرسونل وو.

پر روزنیز او ښوونیز نظام سربېره د لوړو زده کړو په موسساتو کې هم پاموړ مثبت بدلونونه راغلي دي. د ټول هېواد په کچه تر (۳۴) زیات دولتي

پوهنتونونه او د لوړو زده کړو موسسې فعالیت لري چې نږدې (سل زره تنه) محصلین په کې پر زده کړه بوخت دي او د زرگونو استادانو له خوا ورته تدریس کېږي. په لسگونو زره افغانان د لوړو زده کړو لپاره بهرنیو هېوادونو ته استول شوي چې یو زیات شمېر یې تر زده کړو وروسته بېرته خپل هېواد ته راستانه شوي دي.

د هېواد د دولتي پوهنتونونو په سلگونو استادان د ماسټرۍ او دوکتورا لپاره بهر ته استول شوي، چې ځینې یې د زده کړو تر بشپړاوي وروسته بېرته خپل هېواد ته راستانه شوي او د ځینو زده کړې لا دوام لري. دلته د هېواد په داخل کې پر کابل پوهنتون سربېره د هېواد په یو شمېر نورو پوهنتونونو کې د ماسټرۍ او دوکتورا پروگرام دوام لري. د استادانو معاشونه د ځینو گاونډیو هېوادونو په پرتله ښه دي، معاشونه د پوهنتوني رتبو پر اساس تنظیم شوي دي. پر دولتي پوهنتونونو سربېره خصوصي پوهنتونونه او د لوړو زده کړو موسسې هم فعالیت لري. د دې ډول موسساتو شمېر نږدې (۹۲) ته رسېږي چې په لسگونو زره محصلین په کې پر زده کړه بوخت دي او د زرگونو استادانو له خوا ورته تدریس کېږي. د پوهنتونونو له جملې څخه په ځینو کې یې پر لیسانس دورې سربېره د ماسټرۍ دورې پروگرامونه هم تعقیبېږي. دا پوهنتونونه د هېواد په مرکز او ولایتونو کې فعالیت لري. سره له دې چې د لوړو زده کړو په برخه کې هم په دولتي او هم په شخصي پوهنتونونو دواړو کې ستونزې شته او کیفیت لا هم هڅې مرحلې ته نه دی رسېدلی چې ټول ترې خوشاله شي، خو بیا هم د هېواد اوسنیو شرایطو ته په کتو سره په دې برخه کې خورا زیات پرمختګ شوی او تر (۱۳۸۱ل) کال وړاندې دوو لسیزو سره هېڅ د پرتلې وړ نه دی. د (۱۳۸۱-۱۳۹۳) کلونو تر منځ په زرگونو هغه افغانان چې د لوړو زده کړو خاوندان وو او له هېواده بهر اوسېدل د مهاجرو د نړیوال سازمان (IOM) او د افغانستان دولت د بېلابېلو پروگرامونو له لارې بېرته هېواد ته راستانه شول او دلته په حکومت او نورو

ناحکومتي ادارو کې د کار جوگه شول. سربېره پر دې افغاني پوهنتونونو د نړۍ له گڼو پوهنتونو سره نه یوازې پخواني اړیکي لاسپې ورغول او ټینګ یې کړل، بلکې نور یې هم پسې پراخ کړل.

پر تعلیمي او تحصیلي بهیر سربېره کلیوالو سیمو ته هم زیاته پاملرنه وشوه. د دولت له ډېرو بریالیو پروگرامونو څخه یو هم د کلیو او پراختیا وزارت د (ملي پیوستون) پروگرام و. د دې پروگرام له لارې د ټول هېواد په کچه تر (۲۵) زرو زیات کلي تر خدماتي پوښښ لاندې راغلل او د هغوی په خوښه په کې لومړنۍ اړتیا وړ کلیوالي پرمختیایي پروژې پلې شوې، سره له دې چې د دې پروژو د کیفیت او پر وخت تطبیق په باب شکایتونه موجود وو او همدا راز د خلکو تر منځ د ټاکنو په باب هم اعتراضونه وو، خو په مجموعي ډول دا یوه بریالیې پروژې گڼل کېدی شي. دا پروژې د دې سبب گرځېدله چې د ښار او کلي تر منځ د زمانو واټن راکم شي او خلک په خپل کلي کې لږ تر لږه لومړنیو خدماتو ته لاسرسی پیدا کړي.

پر کلیوالي خدماتو سربېره د لویو لارو جوړولو ته هم زیاته پاملرنه وشوه، د هېواد اکثره لویې لارې یا سړکونه په اساسي ډول جوړ شول او حلقوي سړک هم د بشپړېدو په حال کې دی. ټول سړکونه چې په دې بهیر کې په پاخه ډول جوړ شوي تر اوه زره او پنځه سوه (۷۵۰۰) کیلو مترو اوږي او د هر ولایت د ولسوالیو او کلیو تر منځ سړکونه، چې په دویمه او درېیمه درجه کې راځي او ځینې یې د لومړي ځل لپاره په خامه ډول جوړ شوي، نږدې دېرش زره (۳۰،۰۰۰) کیلو مترو ته رسېږي.

ترانسپورت هم په دې موده کې ښه وده وکړه، پر دولتي هوايي ترانسپورتي شرکتونو سربېره خصوصي هوايي شرکتونه هم جوړ شول. څلورو خصوصي هوايي شرکتونو مجوز ترلاسه او پر فعالیت یې پیل وکړ. په مخابراتي او مواصلاتي برخه کې هم د پاموړ پرمختګ رامنځته شو. پر دولتي مخابراتي شرکت (افغان ټیلیکم) سربېره درېیو نورو نړیوالو مخابراتي شرکتونو؛

(روشن، ام ټي ان او اتصالاتو) جوازونه ترلاسه کړل او پر فعالیت یې پیل وکړ. افغان بېسیم لا تر دې وړاندې د فعالیت جواز اخیستی و. اوس لږ تر لږه (۱۷) ملیونه افغانان گرځنده ټلېفون ته لاسرسی لري. د نوري فایبر پروژو د بشپړېدو په حال کې ده، حکومت هر کال له دې مخابراتي شرکتونو څخه (۱۷۰) ملیونه ډالر عایدات ترلاسه کول او د مخابراتو وزارت یو له گټندویو وزارتونو څخه گڼل کېږي.

په هېواد کې د نسبي ثبات او نسبي بېسپازی له امله له پاکستان او ایران څخه گڼ شمېر افغانان بېرته خپل هېواد ته راستانه شول، چې د ټولو شمېر نږدې (څلور ملیونه) تنو ته رسېده، کورني کېوال تر یوه حده بېرته خپلو اصلي سیمو ته ستانه شول، خو د بېلابېلو زورواکانو د شتوالي له امله بیا هم په دې برخه کې ډېرې ستونزې پرتې دي.

د ډاکتر نجیب الله د حاکمیت تر ړنگېدو وروسته د افغانستان پوځ وپاشل شو او ځای یې تنظیمي ملېشو ونيو، چې له بېلابېلو کړيو سره مله وو. طالبانو تنظیمي انارشی له منځه یوړه، نسبي ثبات یې راوست، خو د ملي پوځ د جوړونې تجربه، فکر او امکانات ورسره نه وو. کوم څه چې له پخوانیو امکاناتو څخه له دوی سره پاتې وو، هغه هم د طالبانو د رژیم په ړنگېدو سره له منځه لاړل. تر (۱۳۸۱ل) کال وروسته یوځل بیا د پوځ پر جوړونې پیل وشو، لومړی د (ډي ډي ار) او (ډایاگ) بهیرونه پیل شول او ترڅنګ یې ملي پولیسو، ملي اردو او ملي امنیت ته د جلب او جذب بهیر هم پیل شو. دا بهیر که څه هم د نړیوالې ټولنې په مالي او فني ملاتړ له یو لړ سمونونو سره ملګری و، خو بیا هم د ((جهاد)) او ((مقاومت)) په نامه تنظیمي، سمټي او قومي افکارو ورته لاره وکړه او ملي پوځ یې په اساسي مانا (ملي کېدو) ته پرېښود. له گڼو سیاسي او تنظیمي ستونزو سره سره ملي پوځ ځوارلس کلن منزل وواځه او په دې ترڅ کې یې خپل شمېر (۳۵۰) زرو تنو ته پورته کړ، ملي پوځ له شکلي او کمي پلوه وده وکړه، خو لا هم کيفي اصلاح ته پوره پوره

اړتیا لري.

ولسمشر کرزي د دې ټولو چارو د سمون او اوډون په خاطر ډېر زیات کورني او بهرني سفرونه وکړل چې ځینو یې پوره بریاوې درلودلې. د سفرونو او ملاقاتونو له پلوه کېدی شي ولسمشر کرزي په نړۍ کې یو بې ساری ولسمشر وگڼل شي. په زرگونو وړو غونډو او جرگو کې یې گډون وکړ او د خپل حاکمیت په بهیر کې یې لږ تر لږه شپږ لویې جرگې او یا هغو ته ورته مهمې جرگې جوړې کړې. که څه هم د دې لویو جرگو د کیفیت او ماهیت په باب له خلکو سره پوښتنې مطرح وې، خو بیا هم د شکل او کمیت له مخې دا جرگې د خپل ډول ښې جرگې بلل کېدی شي.

لکه څنگه چې دمخه مو یادونه وکړه لومړنۍ جرگه هماغه بېړنۍ لویه جرگه وه چې پر (۱۳۸۱ل) کال د غبرگولي په میاشت کې جوړه شوه، نږدې (۱۶۰۰) تنه مطرح افغانانو په کې گډون کړی و، دې جرگې د انتقالي ادارې مشرتابه وټاکه، یانې حامدکرزي یې د رایو په اکثریت سره د انتقالي ادارې د مشر په توگه منتخب کړ.

ورپسې پر (۱۳۸۲ل) کال د اساسي قانون لویه جرگه جوړه شوه چې (۵۵۲) تنو په کې گډون کړی و او د اساسي قانون مسوده یې تر (۲۲) ورځني بحث او خبرو اترو وروسته تصویب کړه.

پر (۱۳۸۶ل) کال د پاکستان او افغانستان تر منځ د امن گډه جرگه جوړه شوه چې له دواړو خواوو څخه (۶۱۰) تنو په کې گډون درلود او د محتویاتو په باب مو ورته دمخه څه ناڅه یادونه وکړه.

پر (۱۳۸۹ل) کال د سولې مشورتي جرگه جوړه شوه، چې نږدې (۱۶۰۰) تنو په کې گډون درلود، د دې جرگې د سپارښتنو پر اساس د سولې عالي شورا جوړه شوه، دا چې د دې شورا په راس کې استاد برهان الدین رباني ولې منتصب شو، په دې باب مو په نورو برخو کې بحث کړی دی.

پر (۱۳۹۰ل) کال دودیزه لویه جرگه جوړه شوه نږدې (۲۰۳۰) تنو مطرحو

افغانانو په کې گډون کړی و. دې جرگې له امریکا سره د ستراتیژیکو اړیکو د تړون په باب حکومت ته خپلې مشورې او سپارښتنې وړاندې کړې. پر (۱۳۹۲ل) کال د تېرې دودیزې لویې جرگې د پرېکړو او سپارښتنو په تعقیب له امریکا سره د امنیتي تړون د جزئیاتو د څېړنې او د دې تړون په باب حکومت ته د سلامشورې ورکولو په نیت بله لویه جرگه جوړه شوه. په دې جرگه کې نږدې (۲۶۰۰) تنو گډون کړی و. د جرگې د اکثریت غړو مشوره دا وه چې له امریکا سره امنیتي تړون په اوسنیو شرایطو کې د افغانستان لپاره گټور دی، حکومت ته یې سپارښتنه وکړه چې له امریکا سره دې امنیتي تړون لاسلیک شي، خو کرزي ترپایه د دې تړون له لاسلیک څخه ډډه وکړه.

د ولسمشر کرزي د حاکمیت په بهیر کې چې د اقتصادي ښېرازۍ په برخه کې بل کوم مهم گام پورته شو، هغه د نویو پیسو چاپ او د انفلاسیون کنټرول و. افغانۍ چې د استاد برهان الدین رباني په نیم واکه واکمنۍ کې خپل ارزښت په بېساري توگه بایلولای و، یانې په دې دوره کې د انفلاسیون کچه (۱۵۰۰) ځله لوړه شوې وه او طالبانو ته هم همدا انفلاسیون په میراث پاتې و. د کرزي په مشرۍ په انتقالي اداره کې ورته د پای ټکی کېښودل شو. نوې پیسې چاپ او درې صفره ترې لرې شول، یانې (یوې) اوسنۍ افغانۍ د (زرو) پخوانیو افغانیو ځای ونیو. که څه هم پر نویو افغانیو د زرو افغانیو د بدلون پر وخت بېشانه درغلي وشوه او پخوانیو زورواکو تنظیم سالارانو ته، چې په ناقانونه توگه یې پیسې چاپ کړې او له ځان سره زېرمه کړې وې، هغوی ته له کوم قید و شرط پرته پخوانۍ پیسې پر نویو پیسو بدلې شوې، خو بیا هم ورو ورو د هغوی لاس د افغاني بانکنوټونو له ناکنټروله چاپه لڼد شو. د (۱۴) کلونو په ترڅ کې نږدې (دوه نیم سوه ملیارده) نوي افغاني بانکنوټونه چاپ شول او همدا پیسې په چلند کې شوې، افغانۍ په دې بهیر کې د یوه امریکایي ډالر په مقابل کې له (۴۷-۵۷) افغانیو پورې تبادله کېدې.

د کرزي حکومت د پیسو په ثبات ساتلو کې تر ټولو ګاونډیو هېوادونو زیات بریالی و، حکومت د دې توان پیدا کړ چې تر یوه بریده د ډالرو په مقابل کې د خپلې ملي کرنې ثبات وساتلای شي.

په دې بهیر کې په هېواد کې د ژوندانه په هر ډګر کې دولتي پانګونه وشوه او خصوصي سکتور ته هم زیاته پاملرنه وشوه. د خصوصي سکتور د پانګونې د جذب لپاره د (ایسا) یانې د پانګونې د ملاتړ ادارې په نامه ځانګړې اداره جوړه شوه. دا اداره په دې بریالی شوه چې تر یوې لسیزې زیاته موده کې نږدې دري څلوېښت زره او څلور پنځوس (۴۳۰۵۴) افغاني او دوه زره څلور سوه او څلور نوي (۲۴۹۴) بهرنیو شرکتونو ته د کار جواز صادر کړي. په دې بهیر کې د ټول هېواد په کچه د خصوصي سکتور له خوا تر (شپږنیم ملیارده ډالرو) زیاته پانګونه شوې ده. د یو بل رقم له مخې تر (۲۰۱۴م) کال پورې ټوله (۴۳۵۳۱۱۲۲۱۴۹۵) افغاني یانې نږدې څلور تریلیونه افغاني پانګونه شوې ده.

د دې پانګونې له امله (۱۳۰۷۲۴۶) افغانانو او (۵۵۷۴۸) تنو بهرنيانو ته د کار موندنې زمینه برابره شوې ده. په لویو ولایتونو، لکه (کابل، ننگرهار، هرات، هلمند، پروان، خوست، کندوز، غزني، جوزجان، فاریاب، لغمان، لوګر، میدان وردګ، نیمرو، بلخ) او نورو کې د صنعت د جذب لپاره صنعتي پارکونه جوړ شوي دي.

یو زیات شمېر افغان پانګوال له قانوني او ناقانوني لارې د دې جوګه شول چې په هېواد کې لوی او واړه ښارګوټي جوړ کړي، چې له دې درکه په لکونو افغانانو ته کار او روزگار پیدا شو او په زرګونو نور د کور او سرپناه څښتنان شول. که څه هم په دې برخه کې عدالت تامین شوی نه دی، خو بیا هم د سرپناه په برخه کې د خلکو ستونزو ته څه ناڅه ځواب ویلای شي. د اوبو، انرژۍ، کرنې او مالدارۍ په برخه کې هم پرمختګونه شوي دي. په سلګونو سربندونه جوړ شوي، د اوبه خور سیستمونه بیا رغول شوي او په زرګونو هکتاره شاړه ځمکه نوې ابادې شوې، په زرګونو جریبه باغونه نوې جوړ

شوي، په لسگونو واړه برېښنا بندونه جوړ شوي، کورني حاصلات د پخوا په انډول زيات شوي، کرنيز او حيواني فارمونه جوړ شوي، يوازې په ننگرهار کې د چرگورو د روزنې او پالنې (۲۰۰۰) فارمونه جوړ شوي دي. له نورو هېوادونو څخه برېښنا وارده شوې او د چاپېريال ساتنې په برخه کې هم يوڅه پرمختګ شوی دی. خو په دې ټولو برخو کې د پرمختګونو ترڅنګ ستونزې او مشکلات هم وو چې لا هم پر خپل ځای پاتې دي.

د کانونو او طبيعي زېرمو د استخراج په برخه کې هم پرمختياوې رامنځته شوي دي. د امريکايي څېړونکو د پلټنې له مخې په افغانستان کې تر ځمکې لاندې زېرمو مجموعي ارزښت تر (درې ټريليونو ډالرو) اوږي. د کانونو په برخه کې د عينکو مسو کان او د باميانو د حاجيګک د اوسپنې کان د استخراج په برخه کې چينايي او هندي کمپنيو سره تړونونه شوي او د امو حوزې د تېلو د استخراج په برخه کې له چينايي کمپنۍ سره، خو لا هم ډېر بهرني شرکتونه زړه نه ښه کوي چې په دې برخه کې اساسي پانگونه وکړي. د هېواد خصوصي شرکتونو ته هم د دې زمينه نه ده برابره شوې چې د کانونو په استخراج کې اساسي ونډه ولري.

په کلتوري برخه کې هم پرمختګونه شوي، د افغانستان يو زيات شمېر تاريخي اثار بېرته خوندي شوي، د هېواد ملي موزيم او شپږ ولايتي موزيمونه بېرته رغول شوي دي، ملي ارشيف او ملي گالري ته هم پام شوی، په سوونو فرهنگي ټولنې جوړې شوي، د چاپ صنعت وده کړې، په نړيوال ډگر کې د افغانستان کلتور ځلول شوی دی.

په مجموعي ډول په تېرو (۱۴) کلونو کې په صادراتو او وارداتو دواړو کې زياتوالی راغلی دی. خو د وارداتو کچه د صادراتو په انډول څو ځله زياته ده. که دا ټول پرمختګونه او له هغو سره مل ستونزې په پام کې ونیول شي، نو د ټوليزې نتيجه په توګه ويلاى شو، چې په تېرو (۱۴) کلونو کې دومره پرمختيايي کارونه شوي چې د پېړيو په بهير کې نه وو شوي.

ولي استعفی؟

په تېرو څپرکو کې چې ما کومو ناخوالو ته اشاره وکړه د هماغو ناخوالو له امله ما څو ځله پرېکړه وکړه چې له خپلې دندې استعفی ورکړم، خو بېلابېلو انډیوالانو راته وویل چې استعفی د حل لاره نه ده. (د ښاغلي زرین انځور، ډاکتر خوشال روهي، ضياء الرحمن ضياء، وفا الرحمن وفا، سرمحقق زلمي هېوادمل، جیلاني پوپل، عاشق الله غریب) او نورو دوستانو مشورو او ټینګار زما د استعفی مخه ونیوله، که نه ما خو درې ځله خپله استعفی لیکلې وه، خو ولسمشر ته تر وړاندې کولو دمخه دوستانو د هغې مخه ونیوله. په وروستي ځل هم ډېرو دوستانو له ما وغوښتل چې استعفی مه ورکوه. ان زما د فکر یو شمېر مخالفان هم زما له استعفی سره مخالف وو. ښاغلي (ډاکتر رنگین دادفر سپینتا) چې زموږ د دفتر مشر و، هم زما د استعفی مخالفت وکړ. په خپله ولسمشر هم زما له استعفی سره مخالفت وښود.

خو ما خپله وروستی پرېکړه کړې وه او غوڅ هوډ مې کړی و. علتونه یې دومره زیات وو چې نور نو هلته (ارگ کې) زما پاتې کېدل زما په نظر ماته سم نه ښکاره کېدل. دلته یې څو مهمو علتونو ته اشاره کوم:

- ۱- حکومتي اپوزېشن ته تر حده د زیاتو امتیازاتو ورکړه.
- ۲- د فساد او جنگسالاری پر وړاندې د غوڅ اقدام نه تر سره کول.
- ۳- د ولسواکو، روښنفکرو او ملتپالو اشخاصو په انډول زورواکو او تنظیم سالارانو ته ترجیح ورکول.
- ۴- د ایران او پاکستان د څرګندو فرهنگي، سیاسي او نورو لاسوهنو مخه نه

نیول.

۵- محدودو ولسوالیو او د ځینو لږکیو د حقوقو مدعیانو ته تر قانون پورته امتیازاتو ورکول.

۶- له خپلو اکثره اساسي حقوقو څخه د اکثریت پښتنو محرومول او په حکومت کې له هغو سره تبعیضي چلند.

۷- د حکومت له اساسي رگونو او دفترونو څخه د پښتو ژبې له منځه وړل او د اساسي قانون د (۱۶) مادې نه تطبیقول.

۸- د ایرناپالو او نورو پردیپالو رسنیو پر وړاندې د قانوني اقدام نه تر سره کول.

۹- په حکومت کې حکومت پلویانو او طبیعي متحدینو ته نه پاملرنه او بالمقابل په حکومت کې د حکومت د مخالفینو او موقتي موئتلفینو د واک زیات غځول.

۱۰- څو محدودو ډلو، لږکیو او سیاسي تنظیمونو ته د افغانستان د پوځ د اساسي چارو سپارل او دېته ورته نور گڼ علتونه.

همدا لاملونه وو چې ما د خپل دفتر مشر: ډاکتر سپینا، مرستیال: انجنیر ابراهیم سپین زاده، د ولسمشر دفتر مشر: کریم خرم او په خپله ولسمشر ته لیکلي استعفی ورولېرله. انجنیر صیب ابراهیم سپین زاده راته وویل چې ما رییس صاحب (ولسمشر) ته ستاسو استعفی لیک پر مېز کېښود او په خولې مې هم ورته وویل، خو هغه ونه منله، نور دې خپله خوښه چې څه کوي؟ ما وغوښتل هسې نه چې ولسمشر اخلاقي فشار راوړي، نو ځکه مې ژر له ټلوېزیون څخه خپله استعفی اعلان کړه. د دې استعفی لیکلی متن کټ مټ دلته راوړم:

بسم الله الرحمن الرحيم

د افغانستان د اسلامي جمهوریت قدرمن ولسمشر (حامد کرزي) ته!

افغانستان زما ايډيال دی

• په افغانستان کې د طالبانو د نظام تر ړنگېدو وروسته، زه د هغو افغانانو

(محمد اسمعیل یون)

له جملې څخه وم، چې په دې تېره (۱۲) کلنه دوره کې مې ښه د زړه له اخلاصه د خپل ولس د ښېرازی لپاره هلې ځلې کړې، د ولسواکۍ په پراختیا، په دیموکراتیکو بهیرونو، د خلکو په همغږۍ، د علمي بنسټونو په رغونه او نوې جوړونه، په رسنیز ډگر، د خلکو او حکومت په

پیوستون او نورو ټولو هغو هلو ځلو کې چې ماته د دې غمځپلې ولس په گټه برېښېدل، په هغو کې مې د یوه مدني انسان او افغان په توگه برخه اخیستې. په ټاکنیزو بهیرونو کې مې بې درېغه ستاسو ملاتړ کړی او ستاسو د حکومتې مخالفو او په اصطلاح اپوزېشنې اشخاصو پر وړاندې مې په رسنیزه جبهه کې تر ټولو زیاته ونډه اخیستې ده. د پورتنیو هلو ځلو ترڅنګ مې په حکومت کې د فساد، د ټوپکوالو د ناقانونه، مستقیم او نامستقیم واک، د شر و فساد د جرړو، حکومتې او ناحکومتې اپوزېشن، ناقانونه اشخاصو پر ضد هم د زړه له کومې مبارزه کړې، که څه هم دا مبارزه ماته په ډېر لوړ قیمت تمامه شوې او هر وخت په حکومت کې د حکومت او افغان ضد اشخاصو له خوا په مرگ گواښل شوی یم، خو ما د خپل ژوند د خطر په بیه تر اوسه

پورې دې مبارزې ته دوام ورکړی دی.

- زما او زما په شان د نورو گڼو هېوادپالو او ملتپالو افغانانو یې درېښه هلو ځلو هېڅکله د هغو ډلو، تنظیمونو، هېواد پلورو او پردیپالو اشخاصو مخه ډب نه کړای شوه، چې هم په حکومت کې دي، هم له زیاتو دولتي امتیازاتو برخمن دي او هم د همدې څوکیو، مقامونو او امتیازاتو په زور د حکومت بنسټونه نړوي، هم زموږ ملي هویت گوانښي او هم مو هېواد ته ستر خطر ونه پېښوي.
- ما څو ځله په گړني او لیکني ډول د ولس فریاد او په حکومت کې د فسادگرو او افغان ضد اشخاصو په باب تاسو سره خپل نظرونه شریک کړي، خو د دې پرځای چې د هېواد د ژغورنې او د سرزورو توپکوالو او تنظیم سالارانو د ناقانونه واک د پایته رسونې په باب زما نظرونه مثبتنه پایله ورکړي، ستاسو او ستاسو پر شاوخوا د ځینو نورو راټولو شویو اشخاصو له خوا دې نظرونو ته کوم پام ونه شو، بلکې افغان ضد او افغانستان ضد اشخاصو نوره هم وده وکړه او لاپسې وپرسېدل.
- په تېرو دولسو کلونو کې پښتانه د دې هېواد د اکثریت په توگه د ایران، پاکستان، طالبانو، نړیوالې ټولنې، په حکومت کې د پښتنو ضد چارواکو او نورو کړیو له خوا په دومره بې رحمانه ډول وځپل شول چې له چنگېزه رانیولې تر انگرېزه او له انگرېزه بیا تر دې دمه یې په ټول تاریخ کې ساری نه دی لیدل شوی، خو هر کله چې ما د دې ناورین او غمېزې پر وړاندې د مظلوم اکثریت غږ پورته کړی، په حکومت کې د پښتنو ضد چارواکو له خوا گوانښل شوی یم، ان تر دې چې تاسو هم د هغو ملاتړ کړی، یا مو د هغوی خبره تائید کړې او یا هم کله د دې ظلم په باب چوپ پاتې شوي یاست.
- افغان ضد، پښتون ضد او هېواد ضد اشخاص دومره سپین سترگي

دې چې ان دوی ته ستاسو له خوا د دومره امتیازاتو له ورکړې او له دوی سره ستاسو له دومره احسانونو سره سره پر تا هم د فاشیست، نشنلیست، قبیله گر او طالب تور پورې کوي او داسې انګېرې چې ګنې زه (یون) چې کومې خبرې کوم هغه ستاسو نظریات دي؛ زما له خولې راوځي او یا له تاسو څخه الهام اخلي. په داسې حال کې چې زما نظریات ستاسو له نظریاتو سره هېڅ تړاو نه لري او ان تر ډېره حده په ټکر کې دي.

- زه د یوه افغان او یوه مسلمان په توګه نور په حکومت کې شړ و فساد، درغلي، د اپوزېشن حاکمیت، د هېواد د اکثریت محکومیت، پر ملي یووالي او ملي هویت بلوسېدل، په حکومت کې د ایرانیالو او پاکستانیالو اشخاصو څرګند حاکمیت، له پښتو ژبې سره د مور او میرې سلوک، د جنایتکارو تنظیم سالارانو نامحدوده واک، قومپالنه، سمپالنه او نور په سلګونو ډوله نامشروع او ناقانونه فعالیتونه نه شم زغملای. په تېرو دولسو کلونو کې مې د دې ډول پدیدو پر وړاندې د حکومت په داخل کې مبارزه وکړه، خو ډېره ښه پایله یې نه درلوده، خو اوس غواړم له حکومته بهر خپلې مبارزې ته دوام ورکړم.

- که څه هم زه په حکومت کې کوم داسې لوړ پوړی چارواکی نه یم، چې زما شتون او یا نه شتون دې پر حکومت څه خاص اغېز وکړي، خو غواړم چې زما د ذهن شاهین په بشپړ ډول د هر ډول اسارت او نامعقولو احساناتو له منګولو څخه ازاد او ضمیر مې ارام شي. دا په دې مانا نه ده چې زه په حکومت کې د افغانستان ضد اشخاصو پر وړاندې د مبارزې تاب نه لرم، هدف مې دا دی چې کله کله جنګسالارانو پر تاسو فشار راوړ چې ما له دندې لرې کړئ، دا کار به د هغوی د خوشالی، تاسو ته د پلمې نه برابرولو، له دې لارې د

نورو ناروا امتیازاتو د نه اخیستلو او زما د روحي راحت سبب شي. زه چې په حکومت کې نه يم، نو د جنگسالارانو پر وړاندې زما د ملي هلو ځلو مسير به د هېچا د اغېز تر سيوري لاندې نه راځي.

زما کار به هغه وخت ډېر موثر شي، چې د افغانستان د پېژندل شويو دښمنانو پر ضد په ازادانه توگه او په ډېر ښه ډول رسنيزه او قلمي مبارزه وکړم.

- تاسو سره يوه ژمنه کوم، چې زه هېڅکله ستاسو د هغو مخالفينو په شان نه يم، چې ستاسو له خوا په گڼو نعمتونو نازول شوي وو او کله چې له حکومته ووتل تر ټولو لومړی يې ستاسو پر شخصي حريم پسې اورلړوني راواخيستل او ستاسو شخصيت ته يې سپکاوی وکړ. زه هېڅوخت نه غواړم، ملي مسايل له شخصي هغو سره گډوله کړم. البته ستاسو په حکومت کې د جنگسالارانو او افغان ضد اشخاصو خبره او معامله جلا ده، د هغو په باب ما په دې تېرو دولسو کلونو کې تاسو ته مخامخ او په رسنيو کې خپل نظر څرگند کړی، له هغې مبارزې څخه تېرېدونکی نه يم. زه دا ژمنه هم کوم چې زه به هېڅکله د افغانستان د ملي يووالي او ځمکنۍ بشپړتيا پر وړاندې گام پورته نه کړم، گام څه چې دا ډول تصور ته به ان په ذهن کې هم ځای ور نه کړم، دا ژمنه هم تاسو او هم خپل ټول ولس سره کوم چې زه به د هر هغه چا پر ضد خپله ملي، ايماني، اسلامي وجيبه او مبارزه تر سره کوم، چې هغه په فکر، عمل، ذهن، خيال او تصور کې د افغانستان د يووالي، پرمختگ او د ملي هويت مخالف وي. که هغه ستاسو ترڅنگ وي که تر تاسو لرې، که ستاسو مخالف وي که موافق، که ستاسو نازولی وي او يا غندلی. افغانستان زما ايډيال دی، تر افغانستان لوړ ايډيال نه لرم، هر څوک چې افغان دی هغه زما د زړه سر او د سترگو تور دی.

- ټول افغانان په دې خاوره کې برابر حقوق لري. قانون د افرادو او افراد د قانون پر وړاندې مسؤلیت لري، څوک چې حکومتي څوکۍ د (تساوي) په نامه پر قومونو، په نامساویانه ډول وېشي، له افغان ولس سره خیانت کوي. لکه څنگه چې قومونه د خپل نفوس له مخې سره مساوي نه دي همداسې د ((حقوقو)) له مخې هم مساوي نه گڼل کېږي. د ډېرو ډېره برخه رسي او د لږو لږه، خو د فرد په توگه ټول مساوي حیثیت لري.
- که ستاسو مرستیالان او نور ښاغلي د قومي مشارکت او تساوي خبره کوي، نو بیا په دې حالت کې ښه خبره دا ده، چې دا مشارکت او تساوي په گټه او زیان، لږ و ډېر (دواړو) کې یو شان او متناسب محاسبه شي. دا فورمول باید پر مړو او ژوندو، شهیدانو او معلولینو ټولو باندې یو ډول تطبیق شي. په دې توگه به فردي عدالت او تساوی ته لاره اواره شي.
- په تېرو دولسو کلونو کې د نړیوالې ټولنې له مرستې ښه او پوره گټه پورته نه شوه، د هېواد د ملي تاسیساتو ټینګښت او د ملي ارزښتونو احیا او ځلوني ته ډېره توجه ونه شوه، زیات پام مضر مصلحت او د اشخاصو خوشالی ته واوښت. همدا ناوړه احتیاط د دې سبب شو، چې نن د حکومت برحاله او زورواکي والیان هم د هېواد ملي هویت نه مني او ان د افغان کلمه نه شي زغملاي، دې خطرونو ته مو باید پام وي، چې هېواد د قومي او مذهبي تعصب د گړنگ پر غاړه ولاړ دی، له یوې خوا طالبان او نور مذهبي افراطیون ولس د مذهبي تعصبونو په اور کې سوځوي او له بلې خوا شمالتلواله، په حکومت کې د بشپړ واک له امله په هېواد کې د قومي تفرقې زړې کړي.

دا هغه مرضونه دي چې پخوا یې هم هېواد د اور په لمبو کې سوځولی

دی او اوس هم د ستونزې اصلي خواوې دي. که دا دواړه مرضونه هم مهاله کنټرول شوي او وقایه یې شوي وای، نن به تر دولسو کلونو وروسته هېواد د دې نري رنځ له امله نه کړېده.

- په هېواد کې د سولې عالي شورا تر عنوان لاندې د سولې بهیر هڅې پر سولې ریشخند وهل دي، اصلي سوله هغه وخت رامنځته کېدلای شي، چې د عدالت عنصر په کې تر ټولو زیات مطرح وي. په تنظیم سالارانو، فسادگرو او نورو جنګسالارانو د سولې راوستل اوبو ته د کیسې تېرول دي.
- د افغانستان ملي پوځ اکثره پر تنظیمونو او قومونو وېشل شوی، که غواړې چې سوله راشي، افغان پوځ باید رښتیا هم ملي شي، د هغه پوځ پر موټرو او پوستو چې د مشخصو تنظیم سالارانو عکسونه ټکوهل شوي وي، ایا هغه ملي پوځ دی که تنظیمي؟
- په نورو هېوادونو کې د افغانستان سیاسي نمایندګي د افغانستان د استازۍ پر ځای د یوه مشخص قوم او تنظیم ځلونه کوي. اکثره یې د افغانستان د ملي هویت مخالفت کوي، په تېره بیا د هېواد د اکثریت قوم. ستاسو سفیرانو په ځینو سفارتونو کې د افغان کلمه هم حذف کړې او حساسیت ورسره ښيي.
- د ټاکنو خپلواک کمېسیون، د بشري حقونو خپلواک کمېسیون او نور ګڼ کمېسیونونه د مشخصو کړیو او تنظیمونو په لاس کې دي.
- له راتلونکو ټاکنو څخه د وینو او بې عدالتۍ بوی راځي، د دې حکومت دوام هم د نري رنځ د دوام مانا ورکوي. که غواړې چې عادلانه انتخابات وشي، پوځ باید ناپېیلی او په رښتیني مانا (ملي) شي، د ټاکنو کمېسیون یې طرفه شي، له (واخانه) نیولې تر (سپین بولدک) پورې ټولو افغانانو ته باید په مساویانه ډول په ټاکنو کې د ګډون زمینه برابره شي او تر هغه پورې چې دا شرایط نه وي برابر

شوي، د انتخاباتو په نامه پر ولس بل ناورین تپل کېږي. ځینې خلک غواړي د جمهور ریاست ټاکنې د (غزني) ولایت د پارلماني ټاکنو له برخیک سره مخامخ کړي او د نامنیو په پلمه د هېواد لوی اکثریت له ټولو مدني، اساسي او سیاسي حقوقو محروم کړي.

- ستاسو د مرستیالانو او نورو ډلو ټپلو په لاسوهنو د افغانستان تعلیمي او تحصیلي نظام ته سیاسي او قومي مکروب داخل شوی، که همدا اوس یې درملنه ونه شي، راتلونکي کې به یې هېڅوک کنټرول او مهار نه کړای شي.

- د قومي مشارکت له ((برکته)) یو شمېر نا امله پښتانه پر دولتي څوکیو ناست دي، څومره چې ژر کېدی شي دا بې کفایته اشخاص باید له څوکیو لرې شي، دا هغه خلک دي چې هم خان شرموي هم قام. په سمبولیک ډول پر دولتي څوکیو د څو تش په نامه پښتنو انتصاب، د پښتنو غم او درد نه شي تداوي کولای، بڼه به دا وي چې دا ډول کسان هم له څوکیو لرې شي، چې په دې حکومت کې د پښتنو ونډه د ((ملي مشارکت)) په نامه محاسبه نه شي.

- دا حکومت په افغانستان کې د ملي هویت ننگه او ملاتړ نه شي کولای، نو بڼه دا ده چې د هویت د تذکرو وېش او د سرشمېرنې موضوع بل ملي او عادلانه حکومت ته وسپارل شي، په دې ملي مسلو کې هر ډول بې عدالتي او ظلم په افغانستان کې د ملي افتراق لپاره زمینه برابروي، امتیازوالو ته نور امتیاز ورکوي او مظلومان لا هم له نور مظلومیت سره مخامخېږي.

- په هېواد کې اکثره رسنیز فعالیتونه د بهرنیو له خوا سمبالېږي، هر څومره ژر چې کېدی شي د ازادو رسنیو په نامه د پرديو رسنیو د فعالیت مخه باید ونیول شي، سرچینې یې وپلټل شي او هغه رسنۍ چې له لهجو نیولې تر پیسو یې ټول هر څه بهرني دي، باید ژر تر

ژره وټل شي. رښتینې ازادې رسنۍ چې د هېواد د ملي دفاع په سنگر کې ولاړې دي او غواړي په شعوري ډول د پرديو د فرهنگي يرغل مخه ونيسي، که هڅول کېږي او نازل کېږي نه، بايد د حکومت او نورو اشخاصو له خوا خو یې سپکاوی ونه شي او يا لږ تر لږه حکومت د پرديپالو او افغان پالو رسنيو تر منځ په مبارزه کې د نندارچي حيثيت خپل کړي، که څه هم دا يو ضعیفه ايمان دی، خو تر بې ايماني او د پرديو تر پالنې نسبتاً ښه حالت دی.

- تېرو دولسکلنو امتيازاتو ته په کتو سره هر چاته د هر ډول نورو نامشروع امتيازاتو ورکړه له دې ملت سره د خيانت له پاسه بل ستر خيانت دی، هر جنگسالار او نامعقول شخص چې هر ډول امتياز اخیستی، نه يوازې دا چې دې امتياز د سړیتوب لارې ته نه دی راوستی، بلکې داړه ماران يې لا له نورو ډول ډول نامشروعو امتيازاتو سره روږدي کړي دي.

- له نړيوالې ټولنې او د نړۍ له ستر زبرځواک سره په ځينو مسايلو کې ستا ډغره او لفظي جگړه که څه هم ستاسو له ملي او اسلامي هويت او ولولې سره ښايي، خو کله کله په دې برخه کې ډېر افراط افغانستان له ستونزو سره مخامخولای شي، زموږ دښمن گاونډيان له يوې خوا او ستاسې په حکومت کې نور پرديپالي په اسانۍ سره، له دې حalte د خپل واک د دوام او د افغان غميزې د امتداد لپاره گټه پورته کولای شي. ستاسو په حکومت او يا هم په اصطلاح سياسي اپوزېشن کې داسې اشخاص شته چې په ډېر لږ قيمت ځانپلورنې ته تيار دي. د طالبانو په حاکميت کې يوازې طالبان او ملايان په واک کې وو، پښتانه په هماغه حاکميت کې هم د پخوا او اوس په شان محروم او محکوم وو، خو اوس د طالبانو د واکمنۍ کفاره پښتانه ورکوي. ستاسو په حاکميت کې هم پښتانه تر هر چا

زیات محکوم دي، خو وېره دا ده هغه ډلې چې په غلامۍ او پردیپالنه کې پوره تجربه لري، د ځان د حاکمیت په بدل کې به، افغانستان د پخوا په شان په ډېره ارزانه بیه په بهرنیانو وپلوري، یوځل بیا به د پردیو په مټ ځان واکمن، افغان وژنه او په تېره بیا پښتون وژنه به په دې پلمه پیل کړي چې گڼې د نظام په سر کې یو پښتون تېری ناست و.

- د ښار او کلي تر منځ واټن او تضاد بله مسئله ده چې افغانستان ته په راتلونکي کې گواښونه پېښولای شي.
- د پارلماني نظام پلویان په څرگند او د فدرالي نظام یو شمېر ډلې په نیمه څرگند ډول فعالیت لري. د دې ټولو هدف په وروستی نتیجه کې د افغانستان ټوټې کول دي. په اوسنیو شرایطو کې تر ډېره حده افغان ضد عناصر په حکومت کې واکمن دي، پر داسې مهال په اساسي قانون کې د هر ډول تغیر راوړل افغانستان ته د نورو ستونزو د ټوکولو مانا لري.
- په لسگونو نور ډول ډول مرضونه په حکومت کې شته چې نه غواړم ټولو ته یې نغوته وکړم او نه دا لیک د ټولو د ځایونې او څرگندونې وس لري، تاسو ته هم اکثره معلوم دي. که غواړئ ځینو هغو غټو مرضونو ته چې هېواد ته ډېر زیات خطرناک دي، د درملنې نسخه پیدا کړې، نو ښه لاره دا ده چې څومره ژر ممکنه وي، لومړی دا حکومت تر ټاکنو پورې له تنظیمي مکروبونو او جنگسالارانو پاک کړه، که دا کار ممکن نه وي، له نړیوالو غوښتنه وکړه چې د اوسني حکومت له مهمو غړو پرته یو لنډمهالی، عادلانه او بشپړ ناپېیلی حکومت جوړ کړي، دا حکومت باید په افغانستان کې سوله راوړي او د عادلانه ټاکنو لپاره زمینه برابره کړي. که دا کار هم ممکن نه وي. د ولسمشرۍ انتخابات دې ولایت په ولایت شي؛ یوه ورځ په

یوه ولایت او یا څو ولایتونو کې. د دې ولایتونو امنیت دې په بشپړ ډول ونیول شي. تر هغه پورې چې په یو ولایت کې امنیت نه وي راغلی، ټاکنې دې نه کېږي. ځکه یو شمېر غرضي کړۍ غواړي د نا امنۍ په پلمه ځینې سیمې له خپلو اساسي حقوقو بې برخې کړي. که د ولسمشرۍ د ټاکنو لپاره د خپلې کورنۍ له غړو څخه څوک غوره نه کړې، دا به ستاسو لپاره لوی افتخار وي. که له یو معقول، ملي، مسلکي، تجربه کار او ناپېیلي شخص او له هغه سره له همداسې یو ملگري ټیم څخه ملاتړ وکړې، د افغانستان د ژغورنې لپاره به دې غوره گام پورته کړی وي.

نور نه غواړم په خپلو گڼو اندېښنو خپل دا لیک او غوښتنلیک وغځوم. د پورتنیو گڼو دلایلو، عواملو او مسایلو په پام کې نیولو سره غواړم د حکومت له قید وبنده لرې شم او ازاده مبارزه وکړم، هیله ده زما استعفی ومنی. د افغانستان د پرمختگ، د افغان ولس د سوکالی او د افغانستان د دښمنانو د بربادۍ په هیله

په درناوي

پوهنوال محمد اسمعیل یون

د ملي امنیت شورا دفتر

د فرهنگي چارو رییس

۱۳۹۲ ل کال د غبرگولي ۲۵مه

ارگ- د ملي امنیت شورا دفتر

مظاهري

کله چې ما له ژوندون ټلوېزيون څخه خپله استعفی اعلان کړه، نو دوه ورځې وروسته ولسمشر حامدکرزي وغوښتل، ځانگړی ملاقات یې راسره وکړ، هلته یې راته وویل، استعفی مه ورکوه، څه لاړ شه، خپل دفتر ته دې، که صلاحیتونه غواړې هغه به درزیات کړم، که بل ځای غواړې هغه به درکړم، خو استعفی مه ورکوه. ما ویل رییس صیب مننه، خو اوس مې پرېکړه کړې، غوڅ تصمیم لرم چې لاړ شم او خپله ازاده مبارزه وکړم. ما ورته وویل زه تاسره ژمنه کوم چې ستاسو پرضد به تر دندې وروسته هم، لکه د ځینو نورو په شان هېڅکله خوله خلاصه نه کړم، دا ژمنه هم درسره کوم چې ستا کوم حکومتي او ناحکومتي مخالفین دي، هغو سره به یوڅه کار لرم؛ بې ځوابه یې نه پرېږدم، د دولتي دندې پرېښودل به ماته د دې مجال راکړی چې زه د هغوی په باب ازاد نظر ورکړم، اوس خو کله چې زه انتقاد کوم، نو دوی تور پورې کوي چې گنې تاسو یې ماته وایئ، په داسې حال کې چې تاسو هېڅکله ماته نه دي ویلي؛ ما چې هر څه ویلي له خپل فکره مې ویلي، خو عظامحمد نور او نور بیا وایي چې ولسمشر ورته دا ویلي او هغه لمسولی دی. زما له دلایلو سره سره بیا هم ولسمشر ټینگار کاوه چې خپلې دندې ته دوام ورکړم، خو ما پر خپل دریځ ټینگار کاوه، ما ورته وویل چې ما له هر اړخه سنجولې چې زما استعفی هم ماته په گټه ده او هم تاته! تاسو به هم د هغوی له توره خلاص شئ، که بیا دې څه ورته ویل هم، نو لاره به درته خلاصه وي. دې وخت کې ولسمشر وویل: ((گوره اوس درباندي د حکومت پرده غورېدلې ده دا مخالفین درباندي په زغرده نه

راځي، که له دولته لرې شي، نو دا شمالتلواله درباندي حمله کوي اول پر تا حمله کوي که پر تا يې ونه کړي، پر ټلوېزيون خو دې ضرور حمله کوي.) ما ورته وويل: دا احتمال شته خو ما هم ورته لاره سنجولې، هغه وويل کومه لاره؟ ما وويل چې زما ولسي بېز اوس ډېر قوي شوی، که هغوی حمله وکړي، ولس به يې ځواب ورکوي، ما ټلوېزيون د خلکو لپاره جوړ کړی، خلک پوه شه او ټلوېزيون يې، تر څو پورې به موږ پر دولت متکي يو، بل دا حمله اخر وي که اول راباندي راروانه ده، که په حکومت کې يم که تر حکومته بهر، له دې سره مخامخېږم، نو تر هغه خو دا ښه ده چې ژر ورسره مخامخ شم. ولسمشر بيا هم وويل: ((زه خو واييم تېر شه دې استعفی څخه دې لاړ شه، هېوادمل صيب او ابراهيم جان سره مشوره وکړه او خپل کارونه سره منظم کړه...)) تر دې وروسته ما له ولسمشر څخه خدای پاماني واخيسته او بيا دفتر ته لاړ نه شوم، خو ولسمشر ترپايه زما استعفی منظور نه کړه.

تر استعفی نږدې دوه نيمې مياشتې وروسته د (۱۳۹۲ل) کال د سنبلې (۱۸) نېټه راورسېده، د نظار شورا دولتي او نادولتي ټوپکوالو چې هر کال يې د (قومندان احمدشاه مسعود) تلين د وسلې او برچې په زور نمانځه او د خپل واک ننداره يې کابل بناړيانو ته ښودله، يوځل بيا يې د ملبسه يي ځواک په بڼه خپل پوځي حضور په کابل کې نندارې ته وړاندې کړ، د (نورين) ټلوېزيون په لمسون د پنجشېر گڼ شمېر اوسېدونکي وسلې په لاس او په موټرو کې سواره د ژوندون ټلوېزيون مخې ته راغلل، موږ چې لا مخکې تر مخکې پوليس د امنيت لپاره په عمومي دروازه کې ودرولي وو، خو دوی د نظار شورا د وسلوالو له وېرې د هغوی مخه ونه نيوله، وسلوالو راساً راغلل د ټلوېزيون پر عمومي دروازه او دېوالونو يې د (احمدشاه مسعود) د عکسونو پر نصبولو پيل وکړ، ځينو يې هڅه کوله چې د ټلوېزيون داخل ته راشي، د ټلوېزيون ساتونکي له دوی سره لاس په لاس شول او دا مهال د (احمدشاه مسعود) نصب شوي عکسونه هم وشلېدل، د نظار شورا ملبشو دا وخت پر

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

دېوال باندې د (غازي امان الله خان او خان عبدالغفار خان باچاخان) نصب شوي عکسونه هم وڅيرل، خبره فزيکي ټکر او ډزو ته ورسېده، دواړو لوريو ډزې پيل کړې، په ډزو سره د نظار شورا ملېشو د خپلو راغلو موټرو په وسيله، چې دا مهال د ټلوېزيون مخې ته په عمومي سړک ولاړ وو، خپلې پښې له سيمې سېکې کړې. د ټلوېزيون څو گاډو ته د مرميو او ډبرو د گوزارولو له امله زيان واوښت، خو ټلوېزيون ته يې د نور زيان اړولو مجال پيدا نه کړ. دا مهال زه خپله په ټلوېزيون کې وم. د ټلوېزيون په ټيکر کې په سره کرښه اعلان تېر شو چې ژوندون ټلوېزيون تر بريد لاندې دی، دې اعلان سره په زرگونو هېوادوال په يوه منډه ژوندون ټلوېزيون ته راورسېدل، چا سره لرگي، چا سره چرې او چا سره قانوني وسله وه، ټول داسې احساساتو نيولي

(د نظار شورا ټوپکوال پر ژوندون ټلوېزيون د بريد پر مهال)

وو چې په يوه غږ خبره غټ بحران ته رسېدلی شوه، ځينو په کې د شمالي ټلوالې او جنگسالارانو پرضد شعارونه ورکول او ځينو دا هم ويل چې ان د عامې روغتيا په څلور لارې کې د (احمدشاه مسعود) په نامه جوړ شوی څلی، چې دوی ورته ((د مقاومت منار) وايي، هم نړوو.

خلک ډېر احساساتي وو، خو ما ټولو ته وويل، دا يوه ډله لنډغر او کوڅه ډب اشخاص دي، د احمد او محمود له نامه څخه ناوړه گټه پورته کوي، نه د کوم قوم او نه هم د کومې سيمې استازولي کولای شي، موږ نه غواړو چې د

دوی له دې ناوړه چلند څخه په هېواد او په تېره بیا کابل کې کوم قومي مشکل پیداشي او یا بل بحران وزېږوي. سملاسي مې خبري کنفرانس ورکړ او په ژوندۍ بڼه له ژوندون ټلوېزيون څخه خپور شو. مور یو لوی شر په پاڅه تدبیر رفع کړ، تر هغه وروسته گڼ شمېر امنيتي ځواکونه ټلوېزيون ته راغلل، سياسي مشران او نور اغېزمن اشخاص هم ټلوېزيون ته راورسېدل او ټولو له مور څخه د زغم هیله وکړه. مور ټولو، نه په انتقام لاس پورې کړ او نه مو هم په بل المثله عمل. خو د نظار شورا ملېشو ته د کابل د هوتخېلو په سیمه، احمدشاه بابامېنه، د کابل ښار په لويديځه څنډه او ځینو نورو سیمو کې خلکو خپل خپل سبقونه ورکړي وو. د نظار شورا دا عمل هم د گڼو رسنیو او هم په مجموعي ډول د اکثریت افغانانو له خوا سخت وغندل شو. سره له دې چې د گڼو هېوادوالو له خوا مور ته د خواخوږۍ او ملاتړ پیغامونه راورسېدل، خو ولسمشر پر دې پېښه ځان هېڅ اگاه نه کړ، چې دلته هم کومه پېښه شوې او که نه؟ که دا پېښه پر کومه بله رسنۍ شوې وای، په تېره بیا په

(د ملي شورا مخي ته د افغانيت او اسلاميت لپاره لاريون)

اسلامي جمعیت پورې پر کومې ټولې رسنۍ، نو هلته به دې د رسنیو د ازادۍ د تضمین په نامه د ولسمشر غبرگون لیدلای وای، خو څرنگه چې دلته برید د نظار شورا له خوا شوی و، نو ځکه خو ولسمشر خوله کې مشنگ

واچول او هېڅ یې هم ونه ویل.

څه موده وروسته په ولسي جرگه کې د نفوسو د احوال ثبت قانون په مبهم ډول پاس شو، مشرانو جرگې هم د (افغان) او (اسلام) کلمو له لیکلو پرته تصویب کړ، دې کار د یو زیات شمېر افغانانو ملي او اسلامي ولولې راوپارولې، د افغانستان ملي تحریک او یو زیات شمېر افغانانو د ملي شورا د دې پرېکړې پر ضد د یادې شورا مخې ته لاریون وکړ، ژوندون ټلوېزیون دې لاریون ته خبري پوښس ورکړ، په ملي شورا کې ملت ضد وکیلانو له ژوندون ټلوېزیون سره کینه واخیسته، دا مهال نو په ټلوېزیون کې یو گردی مېز جوړ شو، په گردی مېز کې ما (یون)، جنرال عبدالواحد طاقت او بسم الله افغانمل برخه لرله او درېواړو د ملي شورا ناقانونه پرېکړه وغندله، جنرال طاقت یوه شخص (لطیف پدram) ته چې افغان او افغانیت نه مني، افغانستان خپل هېواد نه گڼي، دا هېواد یو جعلي مملکت بولي او تر دې دمخه یې غازي امان الله خان ته هم کنځلې کړې وې ده او ده ته ورته نورو اشخاصو ته د (حرامي) خطاب وکړ، جنرال طاقت په واضح الفاظو وویل وطن د پلار حیثیت لري، څوک چې له پلار څخه منکر وي یانې پلار نه لري، هغه د څه شي حیثیت لري؟ څوک چې افغانستان کې زېږېدلی وي، افغان او افغانستان نه مني او پر ضد یې کار کوي، هغه حرامي دی. له دې خبرې څخه نو افغان ضد کړیو خورا ناوړه گټه پورته کړه، ویې ویل چې دلته خو قومونه توهین شوي او هغو ته د (حرامي) لفظ کارول شوی دی، په داسې حال کې چې خبره هېڅ قوم ته راجع نه وه، یوازې یو شخص ته راجع وه. ولسمشر یې هم وپرساوه، لویې څارنوالی د جنرال طاقت د توقیف امر وکړ او جمهور رییس د اطلاعاتو او کلتور وزیر (ډاکتر سیدمخدوم رهین) ته د ژوندون ټلوېزیون د تړلو وویل، (رهین) چې هسې هم له ژوندون سره پخوانۍ رخه او کینه لرله، د مشرانو جرگې د ځینو غړو له کینې سره خپله کینه یوځای کړه، له کوم قانوني مسیر پرته یې د پورته مقامونو په فشار له

څارنوالۍ څخه د ژوندون ټلوېزيون د تړلو حکم راوړ او ژوندون ادارې ته يې وويل چې ټلوېزيون بايد بند شي، د ژوندون ادارې او گڼو افغانانو د څارنوالۍ او اطلاعاتو کلتور وزارت پرېکړه د قانون خلاف وگڼله او خپلو مبارزو ته يې دوام ورکړ، يوه لويه مظاهره ورڅخه جوړه شوه، هېوادوالو دا مظاهره د ملت حماسه وبلله. د مظاهري هدف دا و چې د هويت په تذکرو کې د افغانيت او اسلاميت داعيه تثبيت شي، د ملي شورا پرېکړه وغندل شي او ژوندون ټلوېزيون له ناقانونه تعلیق څخه خلاص شي.

د (۱۳۹۲ل) کال، د ليندۍ پر (۲۳) مه نېټه د هېواد له بېلابېلو ولايتونو څخه په سلگونو قومي شوراگانو، مدني ټولنو، سياسي گوندونو، فرهنگي ټولنو

(د سترې محکمې مخې ته د افغانيت او اسلاميت د ننګې لاريون)

او هېوادپالو افغانانو، چې شمېر يې زرگونو تنو ته رسېده، د ژوندون ټلوېزيون له مرکزي دفتر څخه تر سترې محکمې پورې يو پراخ لاريون وکړ، لاريونوال د سترې محکمې مخې ته راټول شول، د اسلاميت، افغانيت او ژوندون ټلوېزيون په ملاتړ يې دغه لاندې پرېکړه ليک صادر کړ:

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلامیت وژغورئ، افغانیت وژغورئ

د لاریونوالو پرېکړه لیک

۱۳۹۲ ل کال د لیندۍ (۲۳)مه نېټه

کابل - افغانستان

۱- هېڅوک د دې حق نه لري او نه مور چاته د دې حق ورکوو، چې د اسلام او اسلامیت، افغان او افغانیت په باب رایه اچونه وکړي او یا په دې باب بحث وکړي.

۲- د اساسي قانون له غوڅو احکامو سره سم د هويت د تذکرې پر لومړي مخ د (اسلام) او (افغان) د تثبیت او ځلونې په خاطر سل په سلو کې د (دین) او (ملت) د ستون لیکل غواړو، مور یې دینه او یې ملته تذکره نه غواړو.

۳- د هويت په تذکره کې د (اسلام) او (افغان) کلیمو د لیکلو د مخنیوي لپاره د هېڅ دولتي اورگان پرېکړه، که هغه د ولسي جرگې له خوا وي، که د مشرانو جرگې او یا کومې بلې جرگې او ادارې له خوا، نه قانوني ده او نه ملت ته د منلو وړ ده.

۴- له سترې محکمې څخه هیله کوو، هر هغه څوک چې افغان نه وي او په افغانستان کې په ناقانونه توګه اوسېږي، امنیتي اورګانونو ته امر وکړي چې د یوه بل هېواد د وګړي په توګه ورسره چلند وکړي او ژر تر ژره یې د قانون منګولو ته وسپاري.

۵- ژوندون ټلوېزیون د ټولو افغانانو داسې یو ملي ټلوېزیون دی، چې ملي او اسلامي ارزښتونه یې پاللي او پالي یې، لاریونوال په ټینګه د دې ټلوېزیون او استاد پوهنوال محمد اسمعیل یون د ملي او اسلامي

دریغ ملاتړ کوي.

۶- لاریونوال له سترې محکمې څخه غواړي، د ژوندون ټلوېزیون د تعلیق په باب د اطلاعاتو او کلتور وزیر او لوی څارنوال ناقانونه پرېکړه، چې د سیاسي انګېزو، قومي او ژبنيو تعصبونو او د پردیو فشارونو زېږنده ده، ژر تر ژره لغوه کړي.

۷- لاریونوال ټینګار کوي چې د ژوندون ټلوېزیون د حیثیت د اعادي په خاطر باید لوی څارنوال او د اطلاعاتو او کلتور وزیر ژر تر ژره له ژوندون ټلوېزیون څخه بسنه وغواړي.

۸- لاریونوال له سترې محکمې څخه غواړي د یو واکمن او بې طرفه هئیت له خوا د ټولو رسنیو د تمویل سرچینې وپلټي او هغه رسنۍ چې له ایران، پاکستان او یا نورو نامشروع سرچینو څخه خړوبېږي، باید ژر تر ژره د محاکمې مېز ته راکاږي.

۹- د ملي او قومي رسنیو تر منځ دې سره کرښه راکاږل شي، څوک د افغان، افغانستان، اسلام او د هېواد ملي گټې غواړي او څوک قومي مسایلو ته لمن وهي؟ هغه رسنۍ چې هم قومي تعصبونه پاروي او هم یې پړه پر بل چا باروي، باید قانوني چلند ورسره وشي.

۱۰- څوک چې په خپلو ټلوېزیونونو کې د افغانستان ملي سرود نه خپروي، ملي بیرغ نه رپوي، نور بیرغونه رپوي او نور سرودونه خپروي او د افغانستان د اساسي قانون د (۴، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۴) او نورو مادو د محتویاتو خلاف خپرونې کوي، باید ژر تر ژره د قانون منګولو ته راکاږل شي.

۱۱- د شیخ محمد اصف محسني مدرسه او تمدن ټلوېزیون چې د ایران

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

په مالي مرسته جوړ شوي او افغان ضد کلتوري، مذهبي، سیاسي او نور فعالیتونه په کې پرمخ بیول کېږي، باید ژر تر ژره د یوه واکمن ناپېیلي هڅیت له خوا وڅېړل شي او د ملي نفاق دا ځاله دې ژر تر ژره وتړل شي.

۱۲- لاریونوال د جنرال طاقت د خوشې کېدو غوښتنه کوي، جنرال طاقت یوازې د افغانستان ضد یوه شخص پر وړاندې یوه کلیمه کارولې، نه یې کوم مشخص قوم او یا قومونو ته سپکاوی کړی او نه یې کومې ژبې ته!

۱۳- لاریونوال له سترې محکمې غواړي هغه اشخاص، چې په تېرو لسو کلونو کې یې د هېواد ملي وحدت پر ضد په ډاگه څرگندونې کړي، ملي شخصیتونه او قومونه یې توهین کړي، لکه انور سادات، لطیف پدram، عبدالحفیظ منصور، حکیم شجاعی، عظامحمد نور او نور محاکمې ته راکاږي.

۱۴- لاریونوال وايي که چېرې زموږ مشروع او قانوني غوښتنې ونه منل شي، نو موږ به پر نورو لویو مظاهرو لاس پورې کړو، ان تر دې چې لویې لارې به بندې کړو او له دې پلوه چې هر ډول ستونزې رامنځته شوې، د ټولو مسؤلیت به د حکومت په تېره بیا د لوی څارنوال او د اطلاعاتو او کلتور وزیر پر غاړه وي.

ومن الله التوفيق

تل دې وي افغانستان

سرلورې دې وي افغان ملت

مره او سپېره دې وي د افغانستان پټ او ښکاره دښمنان

تر دې وروسته زما (یون) په گډون د لاریونوالو په استازۍ پنځو تنو د سترې محکمې د عالی شورا له ځینو غړو سره وکتل. د سترې محکمې عالی شورا غړو

(له ژوندون ټلوېزیون څخه د سترې محکمې پر لوري د افغانیت او اسلامیت د ننګې

پرېکړه وکړه چې ژوندون ټلوېزیون د تعلیق امر به همدا اوس فسخه کړي، د پرېکړه لیک نور مواد وخت ته اړتیا لري، دا به دوی د سترې محکمې د عالی شورا په عمومي غونډه کې تر بحث لاندې ونیسي او بیا به اړوندو مراجعو سره په دې برخه کې خبرې وکړي او لازم تصمیمونه به ونیسي.

په دې ډول د لومړي ځل لپاره د افغان ملت مدني حماسه د تاریخ په حافظه کې ثبت شوه، پرته له دې چې چاته زیان واوړي، څوک توهین شي، دولتې او عامه شتمني زیانمنه شي د خلکو لاریون په ارامه فضا کې پای ته ورسېده او زموږ د ولس مدني انځور یې د تاریخ په حافظه کې ثبت کړ.

د دې ترڅنګ په گڼو ولایتونو، لکه: خوست، پکتیا، ننگرهار، کونړ، فراه، هرات، هلمند، کندوز او ځینو نورو ولایتونو کې د هويت په تذکرو کې د افغان او اسلام کلمو د لیکلو او د ژوندون ټلوېزیون په ملاتړ لاریونونه وشول. ما د ژوندون ټلوېزیون له لارې له خپلو ټولو هېوادوالو په تېره بیا د کابل له لاریونوالو څخه مننه وکړه چې په نړه یې د اسلامیت او افغانیت د داعیې د ملاتړ لپاره د مبارزې میدان ته راودانگل، د دې مننې لیکنې متن په دې ډول دی:

بسم الله الرحمن الرحيم

د کایناتو د هغه لوی څښتن تعالی په نامه
چې د ذرې ذرې حساب او کتاب ورسره دی
خپل ولس ته د مننې پیغام

د ملت حماسې ته درناوی

مرگ زما په پوهه بڼه تر دا ژوندون دی
له عزت سره چې نه وي زیست روزگار
ولسونه چې سند یو بله وکا
پادشاهان ورته سجود کاندې اختیار

په داسې یو حالت کې چې ملت د ویاړ او پرتم، تورې او قلم، جنگ او فرهنگ یوه ستره تاریخي او مدني حماسه وټوکوي، سړی نه پوهېږي چې له کومې جملې یې پیل کړي، له چا څخه لومړی مننه وکړي؟ چاته د ستاینې گلونه او د مننې اوبسکې ډالۍ کړي؟ خو بڼه به وي چې د مننو او ستاینو د معمول خلاف، زه د ټولو ژوندونوالو، ټولو اسلامپالو او ټولو هېوادپالو افغانانو په استازی له هغو میندو د مننې لړۍ پیل کړم چې مور ته یې په پنځه وخته لمانځه کې د دعا لاسونه لپه کړل، مور ته یې د دعا لښکرې راولېږلې، له هغو خویندو به یې پیل کړم چې نه یې په دعاگانو کې هېر کړو، نه یې په عملي ملاتړ کې، د همدې اسکېرلو، خو غیرتي خویندو له خوا په سوونو ټلېفونونه راغلل، د مظلومیت د څپو، په ژرغوني، خو له ډېر عزت، عفت او همت نه په ډک اواز یې زموږ ملاتړ وکړ او همدا به یې ویل: که له زلمو نه پوره نه شوه... له هغو سپین ږيرو مشرانو او مخورو به یې پیل کړم چې د عمر اوږده برخه یې د دې وطن په غم او درد کې تېره کړې، خو لا هم په سپېرو او دود وهلو خونو

کې اوسي او هر یو به همدا ویل:

پام چې وار دې خطا نه شي

ما منلې غرغړې دي

له هغو ماشومانو به یې پیل کړم چې له تندي یې سپینې ټوټې تاوې کړې وې او پرې لیکل شوي وو: اسلامیت غواړو، افغانیت غواړو او ژوندون غواړو، بنکلو ماشومانو، لکه د پغمان د سرو منو په شان پر خپلو بنکلو انگیو د افغانستان بنکلی درې رنگه بیرغ رسم کړی و او مخونه یې دومره بنکلي بنکارېدل، لکه د بوډۍ ټال د رنگونو په شان. دې امتزاج او بنکلا ته هېڅ با احساسه افغان د خپلو اوبنکو سېلاب نه شي ټینګولای.

له هغو مسافرو افغانانو به یې پیل کړم چې د نړۍ په (پنځوسو) هېوادونو کې مېشت دي او هره ورځ د وطن د لیدو په هیله اوبنکې تویوي، د هغو افغانانو د دعاگانو برکت و چې په مکه معظمه، د خدای (ج) په کور کې یې مور ته د دعا لاسونه لپه کړل.

له هغو ځوانانو به یې پیل کړم چې له سرونو یې سپین کفونونه تړلي وو او د خپلو سترو ایډیالونو اسلامیت او افغانیت د ملاتړ لپاره یې د ظلم او استبداد په مقابل کې سر په لاس کې نیولی و.

له هغو میندو او پلرونو به یې پیل کړم چې د خپل ځیگر ټوټې یې، سره له دې چې د ظلم او استبداد له خوا هر ډول خطرونه ورته متوجه وو، خو بیا یې هم د عدالت د تامین لپاره د مبارزې لومړۍ کرښې ته راوېږلې. په نړۍ کې به د قربانۍ داسې بېلګه څوک پیدا کړي چې خپل منصور اولادونه په داسې حال کې د جګړې ډګر ته ولېږي، چې نه توپ لري او نه توپک او په تش لاس د ظلم او استبداد په مقابل کې ودرېږي؟

له خپلو قدرمنو علمای کرامو به یې پیل کړم چې په نړه یې د شریعت د منطق په ژبه د اسلامیت او افغانیت ملاتړ ته راودانگل.

د هغو ولایتونو له ځوانانو به یې پیل کړم چې په کابل کې یې تر لویې

مظاهري خان د مخه کړ، خپله لاس په کار شول، پرته له دې چې د چا منفي نظر، فرمایش او يا زور ته سر تیت کړي، په خپل تفکر يې پر لویو لاریونونو لاس پورې کړ.

له هغو زنداني ورونو به يې پیل کړم چې د زندان د تورو تمبو تر شا يې موږ ته د ملاتړ پیغامونه راولېږل. زندانیانو خپل ملاتړ د غذايي اعتصاب له گواښ سره وصل کړ او ويې ويل چې که چېرې د ژوندون د تعلق پرېکړه بېرته وانخیستل شي، نو دوی به پر لوی غذايي اعتصاب لاس پورې کړي.

له هغو ځوانو خوځښتونو، مدني ټولنو، سياسي گوندونو، حرکتونو، صفي اتحادیو او قومي شوراگانو به يې په پیل کړم چې په پوره یووالي يې په لاریون کې گډون وکړ.

له هغو ټولو هېواد والو به يې پیل کړم چې په پراخه اوسپله يې په مظاهره کې گډون وکړ، له سهاره تر مازيگره يې له خوراک او څښاک پرته د خپلې برحقې داعيې لپاره چغه پورته کړه.

له هغو ځوانو څارندویانو او د مظاهري له منتظمینو به يې پیل کړم چې په ډېره سره سینه يې د مظاهري نظم خوندي کړ، ډېر فشارونه پرې راغلل، خو خپله اوسپله يې په هېڅ ډول له لاسه ورنه کړه.

د مظاهري له ټولو گډونوالو څخه به يې پیل کړم چې له ډېرو لوږو کلتوري اخلاقو، سړې سینې او پوره زغم څخه يې کار واخیست او یو ځل بیا يې د یوه متمدن، با کلتوره او غیور ملت په توگه نړۍ ته ځان ثابت کړ.

د سترې محکمې له عالي شورا به يې پیل کړم چې د ژوندون ټلوېزيون د تعلق په اړه يې د لوی څارنوال او اطلاعاتو کلتور وزير ناقانونه پرېکړه ژر تر ژره ملغی کړه او د لاریونوالو د نورو غوښتنو د څېړنو ژمنه يې وکړه.

له خپلو ملي پولیسو به يې پیل کړم چې په پوره نظم، دقت او عزت يې د امنیت په خونديتابه کې خپله مرسته او همکاري وکړه.

د هېواد له درېو نسلونو څخه به يې پیل کړم چې هم په کې کشر شامل و،

هم په کې ځوان او هم په کې د (نوي کلونو) د عمر خاوندان. د هېواد د سپین زېرو مخورو، ځوانانو او تنکیو ځوانانو د درېواړو نسلونو یووالی زموږ د هېواد والو د اوچت ملي شعور ښکارندوی کوي.

له خپلو ټولو هغو هېوادوالو، خویندو، میندو، پلرونو، ځوانانو، مساپرو او نورو څخه به یې پیل کړم چې د مظاهري تر بریا او گټنې وروسته یې له ډېرې خوشالی په سترگو کې اوبښکې گرځېدلې او په سلگو سلگو یې د بریا مبارکي وویلې.

د ژوندون ټلوېزیون له ټولو کارکوونکو به یې پیل کړم چې دا څو پر له پسې اوونۍ یې شپه ورځ پر ځان یوه کړې او د خپل مظلوم ولس په خدمت کې دي.

له ټولو پورتنیو ښاغلو او اغلو څخه تر منځ او ستاینې وروسته غواړم، له ټول افغان ملت څخه مننه وکړم چې په خپله لمن کې یې داسې گلالي غمي او سپرې روزلي چې د غره په شان خوبونه لري؛ هر څه یې په لاس کې دي، خو څوک نه ازاروي، هر څوک ویشتلې شي، خو څوک نه ولي:

لمن مې ډکه ده له کابو خو څوک نه پرې ولم

په عادتونو کې دا یو عادت د غره لرمه

زما ملت یو ځل بیا پردیپالو او نورو رقیبانو ته په ډاگه کړه چې د څومره لویې اوسېلې خاوند دی، د تاترې په شان، د سپین غره او شمشاد په شان او د پامیر او هندوکش په شان زغم او اوسېله لري، که خپل ناهله زامن یې پر سپینې لمن داغونه هم ږدي، نو تر یوه وخته ورته اوسېله کوي، خو یو مهال بیا سبق هم ورکوي.

زما قدرمن او غیرتي ملته!

پردیپالو او ځینو تالیختو غوښتل، یو ځل بیا د دې ولس ټولنیز، ملي، اسلامي او هېوادنی شعور امتحان کړي. زموږ ولس چې د سختو ازموینو له ډگره تل بریمن او پتمن وتی، یو ځل بیا له دې ستر ازبېسته پتمن او بریمن راووت. په

دې وطن کې خو ځینې مظاهري د قدرت پر سر وي، د څوکیو پر سر وي، د غوړو او چربو پر سر وي، خو زموږ د ملت مظاهره، د معنوي ارزښتونو پر سر وه او د دې ارزښتونو د ښکلا او ځلا په خاطر وه، د اسلامیت او افغانیت پر سر وه، د ژوندون پر سر وه. زما ملت شعار ورکړ چې اسلامیت غواړو، افغانیت غواړو، ژوندون غواړو او قانون غواړو. په مقابل کې یې ایرانیانو شعار ورکړی و، چې نه افغانیت غواړو، نه اسلامیت غواړو نه قانون او نه ژوندون: وگورئ د دې دوو شعارونو د څرنگوالي تر منځ څومره توپیر دی، څوک څه کوي؟

ډېر تفصیلات شته په انسان کې د مانا په لحاظ

واړه مشغول دي ځینې ځان ځینې جهان جوړوي

د دې مظاهري پیغام دا و چې سیمې او نړۍ ته په ډاگه کړي چې افغان ولس یو متمدن، فرهنگپالې او توریالی ملت دی، هغه ډلې او اشخاص چې د دې هېواد پر مظلوم اکثریت کله کله د بې کلتوری تور داغ پورې کوي، اوس دې راشي او ودې گوري چې څوک د لوړو کلتوري او معنوي ارزښتونو لرونکی دی؟ او څوک د نورو د کلتور دسمالونه پر غاړه گرځوي؟ دښمنانو غوښتل چې زموږ د ملت چغه خپه کړي، فریاد یې وچ کړي او ژبه یې غوڅه کړي، خو هغوی په دې کار کې لاندې راغلل:

که ظالم مې ژبه غوڅه کړه تېره شوه

توره څومره چې تېره شوه لا خوږه شوه

اوس که نر یې نو غوړونه دې خپل پرې کا

چې زما نغمه سره نه شوله سره شوه

د دې لاریون بل پیغام دا و چې افغان ضد ډلو ته دا وښيي چې دا مظلوم، خو غیرتي ولس له گڼو ناخوالو او ستونزو سره سره لا هم د خپلو سترو معنویاتو د حفاظت په خاطر په خپل منځ کې وحدت، یووالی او پیوستون لري او که چېرې وغواړي هر پټ او ښکاره پردیپالی د نابودۍ په

سیند کې ډوبولای شي .

د مظاهري بل پیغام دا و چې مخالفین او نور مذدبذ اشخاص که غواړي په اینده کې سوله ییز لاریون وکړي او د سرپتوب لاره خپله کړي، نو له دغسې مظاهري دې عبرت او پند واخلي .

د دې ستر بریمن لاریون بل پیغام دا و چې خانساتو، ورخچارو، دولتي او نادولتي مامورینو او مامورگیو ته دا په ډاگه کړي چې ستاسو له مرستې، همغږۍ، فکر، نظر او ملگرتیا پرته او ان له مخالفت سره سره بیا هم دا ولس د دې زور او ځواک لري چې خپل برخلیک او د خپل ژوند تگلوری په خپله وټاکي .

د دې مظاهري بل ستر پیغام دا و چې اسلامیت او افغانیت داسې سره غاړه غړۍ شول او داسې سره واوبدل شول چې د هېواد په تاریخ کې یې ساری نه دی لیدل شوی، همدا دوه ستر مثالونه دي چې موږ له تیارو څخه ژغوري، د لومړي ځل لپاره مسجد او هوجره، ملا او معلم، ښوونځی او مدرسه، کشر او مشر پر یوه لاره روان وو او یو بل ته یې د ورورۍ لاسونه سره ورکړي وو، دا په هېواد کې د ملي یووالي تر ټولو ښه سمبول و .

نو اوس د خپل ولس دغه درایت، کفایت، ایمان، هوډ، تکل، فکر او لرلید ته په کتو او له هغو څخه په الهام اخیستو سره، راتلونکي ته ډېره هیله لرلای شو. د همدغه قوت موثريت ته په پام سره موږ په دې ډاډه یو چې گام پر گام به خپلو ملي او اسلامي هدفونو ته رسېږو، د هويت د تذکري پر لومړي مخ به سل په سلو کې د اسلام او افغان کلیمو د تثبیت په خاطر د (دین) او (ملت) ستون لیکل کېږي، د دې هدف د عملي تطبیق لپاره به لومړی د مشرانو جرگې او ولسي جرگې د گډ کمیسیون پرېکړې ته انتظار باسو، که بیا هم دا دوه ایډیالونه پکې ونه لیکل شول او یا یې له دې څخه یو ولیکه، یو یې حذف کړ، نو بیا هم ملت ته د منلو وړ نه دي، په دې حالت کې به مظلوم اکثریت، دا ځل د پښتونستان واټ ته راټولېږي او مخکې تر دې چې ولسمشر د ملي شورا دا ناقانونه مصوبه لاسلیک او توشیح کړي. په یاد واټ کې به د

یوې لویې مظاهرې په ترڅ کې له ولسمشره وغواړي چې هېڅکله باید زموږ پر ملي او اسلامي هویت خاورې وانه پوي. ولسمشر باید دا قانون رد او د سمون لپاره یې کورنیو چارو وزارت ته ولېږي، هغوی باید د افغان او اسلام د تثبیت په خاطر له سره، نوی کارت ډیزاین او د تصویب لپاره یې قانوني مراجعو ته واستوي.

ولس له ولسمشره غواړي د څو محدودو فسادگرو، غلو، داړه مارو او جنگسالارانو د لوټ او تالان له امله د افغانستان نوم په نړۍ کې د فساد په لومړۍ لیکه کې راځي، حقیقت خو دا دی چې افغانستان یو سپېڅلی نوم دی چې له فساد سره هېڅ اړیکه نه لري، دا خو فسادگر دي چې فساد یې کړی، نه افغانستان، نو په کار خو دا دي، هغه کسان چې د افغانستان سپېڅلی او نېک نوم یې بد کړی، د هغوی نومونه دي د رسنیو له لارې افشا شي چې زموږ د سپېڅلي هېواد نوم له فسادگرو جلا شي.

له ولسمشر څخه غواړو په تېرو (۱۲) کلونو کې ټول دولتي تشکیلات د رسنیو پر مخ خواره کړي، چې ولس ته پته ولگي، څوک په کې څومره دي؟ چا د کوم لیاقت پر اساس کومې څوکۍ اخیستي، چا قومي او سیمه ییزو مسایلو ته لمن وهلې؟ د ساري په توګه دې ژر تر ژره یوازې د هنې ولسوالۍ لېست خپور کړي چې د (پوزېشن) او (اپوزېشن) دواړه پوستونه یې اشغال کړي، هم ورسره حاکمیت دی او هم تر ټولو زیات د مظلومیت چغې وهي.

له ولسمشر څخه، د ده له دفتره نیولې بیا تر وروستۍ دولتي ادارې پورې، په ټولو کې، د اساسي قانون له محتویاتو سره سم د بشپړ ژبني عدالت تامینول غواړو.

ولسمشر څخه دا هم غواړو چې د یوه ناپېیلي هئیت د توظیف له لارې دې د تمدن ټلوېزیون او شیخ محمداصف محسني مرکز په ګډون ټولې هغه رسنۍ چې په تېره یوه لسيزه کې یې رسنيز فعالیت لرلی دی. د دې ټولو رسنیو مالي سرچینې او د پرسونل څرنگوالی باید وڅېړل شي او نتیجه یې

ولس ته اعلان شي .

د اساسي قانون د ساتندوی او پالندوی په توګه له ولسمشر څخه دا هم غواړو، هغه ټلوېزيونونه چې د هېواد د ملي بيرغ پرځای، نور بيرغونه رپوي، د ملي سرود پرځای نور سرودونه خپروي او همدارنګه د اساسي قانون د (۳، ۴، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۳۴) او نورو مادو د محتوياتو خلاف نشرات کوي، له قانون سره سم سزا ورته ورکړي .

موږ ټولو هېوادوالو ته ډاډ ورکوو چې زموږ مبارزه د افغان او افغانيت اسلام او اسلاميت او په هېواد کې د ټولو افغانانو د ملي وحدت او برابری لپاره ده، موږ د قومونو د تساوي شعار نه ورکوو، ځکه چې دلته د تساوي د کليمې په عملي تطبيق کې اصلاً تساوي نه ښکاري، موږ د ټولو افغانانو تر منځ تساوي غواړو او دې رښتيني بشري اصل ته د زړه له کومې کار کوو .

موږ په افغانستان کې هر ټبر، هر قوم او هر ټولنيز ټولي ته ډاډ ورکوو چې د قومي او جنګي ټوپکوالو له اسارت څخه د دوی د خلاصون لپاره هم په ټينګه مبارزه کوو . موږ خپلو هزاره افغان ورونو ته ډاډ ورکوو چې د څو جنګسالارانو له اسارته مو ژغورو، موږ تاجک افغان ورونو ته هم ډاډ ورکوو چې د يوې محدودې درې د جنګسالارانو له منګولو څخه د دې قوم د ژغورنې لپاره هلې ځلې کوو .

موږ ازبکو ورونو ته هم ډاډ ورکوو چې د يو يا څو محدودو جنګسالارانو له ظلمه مو ژغورو .

موږ د هېواد د هر ټبر هر قوم، هر خېل او هرې ژبې افغان وګړي ته وايو چې له مظلوميت څخه د خلاصون لپاره مو هلې ځلې کوو .

موږ د هغې ورځې په ارمان يو، هغه زورواکي چې د قوم، ژبې، سمت، مذهب او نورو شعارونو تر چتر لاندې يې ناکتيروله او بې شمېره نامشروع پانګه پيدا کړې، داسې ورځ به راشي چې له مشروع او قانوني لارې به د دې پانګې رڼاوی کېږي .

مور له ولسمشر څخه هیله کوو چې په تېرو لسو کلونو کې د هغو لسو ملیاردانو پانگه ملي اعلان کړي او د بیت المال برخه یې وگرځوي، چې له نامشروع لارې یې پیدا کړې ده.

مور له خپل مومن، مسلمان او مجاهد ملت څخه هیله کوو، لکه څنگه چې د جهاد پر مهال، په ملیونونو افغانانو له اسلامیت او افغانیت څخه خپل سروته قربان کړل، اوس دې یو ځل بیا د خپل ملي او اسلامي هویت د ملاتړ لپاره په ټینګه راودانګي.

درنو او قدرمنو هېوادوالو!

په تېرو څو اوونیو کې په زرګونو، په لکونو او ملیونونو هېوادوالو د افغان او افغانیت، اسلام او اسلامیت او ژوندون ټلوېزیون پراخ ملاتړ وکړ، په دې کې په لسګونو مدني ټولنو، ځوانو خوځښتونو، قومي شوراګانو، سیاسي ګوندونو، د علماوو شوراګانو، فرهنګي ټولنو او زرګونو مخورو شخصیتونو ډېر مخکښ رول درلود، داسې شخصیتونه هم وو چې د نوم له یادونې پرته یې په نومورکي ډول په دې ملي مبارزه کې ډېره فعاله ونډه واخیسته، مور کوشن کاوه چې په ترتیب سره د دې ټولو بنسټونو او بناغلو نومونه واخلو، مننه ورڅخه وکړو، خو څرنگه چې له ټولو نومونو او بنسټونو څخه داسې اوږد لېست جوړېده چې بیان یې پوره ورځ غوښته او د دې خطر احتمال هم و چې بیا به هم د ځینو مستحقو قدرمنو نومونه له یادونې پاتې شي، نو ځکه مو له ټولو څخه په یوځایي ډول مننه غوره وبلله.

ګران او قدرمن ولسه! په تېرو څو اوونیو کې په ملیونونو افغانانو که هغو د بهرنیو مساپرو افغانانو په بڼه وو، یا په ولایتونو کې د بېلابېلو لاریونونو په بڼه، یا هم په ژوندون کې د لسګونو غونډو په شکل، یا هم د لوی لاریون په ترڅ کې او یا هم د بېلابېلو لویو شخصیتونو له خوا، ماته بېلابېل القاب، لکه: (خالد بن ولید، سلطان محمود غزنوي، میرویس نیکه، لوی احمد شاه بابا، خوشال بابا، افغان بابا، اسلاميون، افغان یون) او نور راکړل شول، زه د دې تر څنګ

چې ځان د خپل ولس د احسان پورورۍ گڼم، د خپل ولس د دې پراخه او بې کچې مینې، لوریښې، پېرزوینې او ستاینې مننه کوم، خو د دې خبرې یادول هم ضروري گڼم چې زه په هېڅ ډول د دې ډول القابو او ستاینو مستحق نه يم . زه د دې ټولني داسې یو وروستی فرد يم چې تر هغه زیات پر کوچني واحد نه تجزیه کېږي، زه د هېواد د یادو سترو او نورو اتلانو د پښو گرد ته هم نه شم رسېدلای.

زه درې کاله مخکې د هندوستان (پاني پت) ته په دې خاطر لارم چې د لوی احمد شاه بابا د مېړانې، تورې او سپړتوب څلی وگورم او تر هغې ونې لاندې ودرېدم چې (۲۴۷) کاله وړاندې ترې احمد شاه بابا لاندې ولاړ و او تر همدې ونې لاندې یې د جنگ قومنده ورکړې وه. هلته ماته داسې یو ارمان راغی چې کاشکې زه هم د هغه وخت افغان او د احمد شاه بابا د لښکرو یو قلموال وای، چې ما د بابا د تورې، مېړانې او سپړتوب کیسې ټکي په ټکي لیکلې وای او د تاریخ حافظې ته مې سپارلې وای.

زموږ د اتلانو کیسې نورو موږ ته لیکلې او هغه یې اکثره تر یوه مضر فلتر وروسته موږ ته رارسولې دي. احمد شاه بابا د نړۍ په (۷) امپراتورانو کې هغه شخصیت دی چې هم یې توره وهلې، هم یې قلم چلولی او هم یې په مفتوحو سیمو کې د خپل رعیت عزت ساتلی دی، دا خصلتونه بیا په دې نورو اوو امپراتورانو کې نه وو.

زه نه غواړم چې د شهرت په داسې څپو کې ډوب شم چې وړ یې نه يم، کارونه رانه پاتې شي او دا کار په ما کې د خانپالنې، خان غوښتنې غریزه وټوکوي او نورو ته د تنگنظری پلمه په لاس ورکړم، له خپل ولس څخه مې هیله ده چې زما او د خپلو ارمانونو ملاتړ وکړي، زه که د پورته یاد شویو او نورو اتلانو د لارې په لارویانو کې حساب شم، نو دا به زما لپاره د لوی ویاړ ځای وي، زه ځان د هېڅ ډول القابو او ویاړنو مستحق نه گڼم.

خو د خپل ولس د یوه خدمتگار په توگه د تل لپاره د خپل مظلوم ملت

خدمت ته چمتو یم، د خپلو مشرانو له خوا به امر وي او زموږ له خوا به چټک گامونه .

درنو هېوادوالو او د رسنیو د بیان پلویانو!

زموږ په اوسنۍ مبارزه کې دا په ډاگه شوه چې کومې رسنۍ هېوادپالې دي، کومې پرديپالې او کومې تنظیم پالې؟ پرديپالو رسنیو د ملت د دې سترې حماسې پر وړاندې تبلیغات وکړل، خو له شرمه یې تصویرونه نشر نه کړای شول. ان ملي ټلوېزیون چې په کار وه د ټول ملت ټلوېزیون وای، خو دلته یې خپل مسولیت ترسره نه شو کړای. د ژوندون ټلوېزیون پر ضد یې ډېرې وړې مظاهري هم نشر کړې، خو د ژوندون، اسلامیت او افغانیت په ملاتړ یې د ډېرو لویو مظاهرو خبر هم خپور نه کړ. د خپل مظلوم ولس په استازۍ له ملتپالو رسنیو مننه کوم او د تنظیمپالو او پرديپالو رسنیو غندنه کوم، د هغو پر وړاندې به زموږ مبارزه دوام لري.

درنو هېوادوالو!

یو ځل بیا له خپل ټول مظلوم، غیرتي، بااحساسه، بادرکه، بادرده، بانظمه، مفکر، مدبر، اوسپله ناک، صابر، باکلتوره، باشهامته ملت څخه د زړه له کومې مننه کوم، مننه مننه مننه او بیا هم مننه، د خپلو میندو، خویندو، علمای کرامو، مساپرو، کورمېشتو او بهرمېشتو افغانانو د دعاگانو او ملاتړ په هیله .

ژوندی دې وي افغانستان

سر لوړی دې وي افغان ملت

رپانده دې وي د افغانستان درې رنگه ملي بیرغ

تل دې وي اسلامیت او افغانیت

مړه او سپېره دې وي د افغان او افغانیت

اسلام او اسلامیت پټ او بنکاره دښمنان

مړه دې وي پرديپال

ژوندي دې وي هېوادپال

ملي هويت او ولسمشر

(له ولسمشر حامد کرزي سره د اسلامیت او افغانیت په باب د ځانگړې کتنې جزئیات)

مخکې تر دې چې ولسمشر حامد کرزي سره د افغانیت او اسلامیت په باب د ځانگړې کتنې جزئیاتو ته راشم، مجبور یم، لږ لنډې تېرې ماضي ته ورستون شم.

له تېرو څو میاشتو راهیسې د ملي هويت يا د تابعیت د تذکرو پر سر جنجال روان دی. خبره ان تر مظاهرو، خوابديو او ډېرو زړه بدایو پورې هم ورسېده. په دې بهیر کې رښتیني، اسلامپال، هېوادپال او ملتپال افغانان هم معلوم شول. ورځپاڼي، ځانساتي، ځانگړي او افغان ضد اشخاص او ډلگۍ هم ټول په ډاگه شول. خبره له شف شف څخه شفتالو ته راووته!

د افغانستان ملي تحریک په گډون گڼ شمېر مدني ټولنو، ځوانو خوځښتونو او مدني حرکتونو یوځل د ملي شورا او بیا د سترې محکمې مخې ته لویې مظاهرې وکړې. دا مظاهرې که څه هم پر ځینو پردیپالو او ځانساتو بڼې ونه لگېدې، خو د ولس روحیه یې تر دې حده پیاوړې کړه چې سپرې ورته یو نسبي، فرهنگي، مدني او حقوقي وړوکی اوښتون ویلای شي. دې مظاهرو د ټولو هېوادوالو په تېره بیا د مظلوم اکثریت ولوله راوپاروله او روحیه یې ورته دومره قوي کړه چې هېوادوال یې د لا لویو مظاهرو لپاره جوگه کړل.

د لاریونوالو غټ هدفونه همدا وو چې د هويت په تذکره کې د (دین) او (ملت) ستون ولیکل شي او په دې ډول دې د اسلام او افغان د تثبیت لپاره له اساسي قانون او ټولو بشري او مدني قوانینو سره سم اقدام وشي. د دې دوو ارزښتونو پټو او ځینو څرگندو مخالفینو هڅه وکړه پر (ژوندونو

ټلوېزيون) او شخصاً پر ما (محمد اسماعيل يون) فشار راوړي چې له دې سترو ارزښتونو او ايډيالونو څخه لاس په سر شم، چې د ملي داعيې دا خبره همداسې گونگه پاتې شي. پر ژوندون ټلوېزيون له فشار راوړلو څخه هدف همدا و چې د دې رسنۍ له لارې د خلكو پيغام رسول كېږي او د ولس غږ پورته كېږي، كه دا رسنۍ ټكنې او يا وتړل شي، نو پر اوسني وخت دا كار د افغانيت او اسلاميت د داعيې د غلي كولو او يا هم د دې ايډيالونو د ټكنې كولو په مانا گڼل كېږي. د دوی بل هدف دا و چې د خلكو ذهنيت له اصلي موضوع (اسلاميت او افغانيت) څخه څنگزني موضوع (ژوندون ټلوېزيون) او د هغه تعليق ته راواړوي. خو زموږ باغیرته ملت د شعوري هڅو او لاريونونو په ترڅ كې هم د ژوندون ټلوېزيون د تعليق او تړلو خطر ډېر ژر دفع كړ او هم د خپلو ايډيالونو د بريا په لټه كې شو. د ولس رښتينو بچيانو د مشرانو او ولسي جرگې له مشرانو او بېلابېلو غړو سره د خپلو كتنو په ترڅ كې هغو ته په ډاگه كړې او دا خبره يې تعقيب كړې وه چې دوی له دې دوو ارزښتونو څخه تېرېدونكي نه دي. سترې محكمې ته يې د خپل (۱۳) ماده يي پرېكړه ليك په ترڅ كې هم دا په ډاگه كړې وه چې د اساسي قانون د درېيمې او څلورمې او نورو مادو له محتوياتو سره سم دوی سل په سلو كې د هويت په تذکره كې د (اسلام) او (افغان) د كليمو ليكل غواړي. د گرانو هېوادوالو د گڼو فشارونو له امله د مشرانو او ولسي جرگې گډ كمېسيون پرېكړه وكړه چې د هويت په تذکره كې دې د نوم ترڅنگ (تخلص) او د (دين) ستون زيات شي، خو د ملت په نامه راغلو په اصطلاح استازو يوځل بيا د (ملت) ستون ته شا واړوله، خو زموږ گرانو هېوادوالو، تحريكوالو، ژوندونوالو، ليكوالو او نورو مخورو پر دې فشاري پرمختگ بسنه ونه كړه، دوی وويل كه څه هم دا يو پرمختگ دی، خو لا هم په سلو كې پنځوس برخې مزل پاتې دی، موږ نه غواړو د يوه ارزښت په ليكلو سره بل له منځه يوسو؛ اسلام وليكو، ملت هېر او نفې كړو او يا ملت وليكو اسلام له سره تېر كړو، موږ دا دواړه ايډيالونه غواړو

او دواړه د تذکرې پر لومړي مخ غواړو.

تحریکوالو، ژوندونوالو، مدني او فرهنگي ټولنو او ځوانو خوځښتونو یو

(پوهاند عبدالسلام عظیمي)

ځل بیا د بېلابېلو غونډو او متواترو اعلامیو له لارې له ولسمشر، سترې محکمې او د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمېسیون څخه وغوښتل چې د ملي شورا د گډ کمېسیون دا نیمگړې او ناقانونه پرېکړه رد او د تعدیل لپاره یې پرېکړه وکړي.

زه (یون) په خپله د افغانستان ملي

تحریک او گڼو فرهنگي ټولنو په

استازۍ سترې محکمې ته عارض شوم

او د بېلابېلو ټولنو گډه اعلامیه او غوښتنه مې د سترې محکمې سرپرست (قاضي القضاة پوهاند عبدالسلام عظیمي) ته ورسوله، له هغه سره مې په دې اړه رسمي ملاقات وکړ او د ټولو هېوادوالو غوښتنه او اندېښنه مې ورسره شریکه کړه. ما له قاضي القضاة صیب څخه وغوښتل؛ څرنگه چې د ملي شورا وروستی پرېکړه د اساسي قانون د څلورمې مادې له پنځمې فقرې سره په تضاد کې ده، ستره محکمه باید د نفوسو د احوالو د ثبت دا مصوبه د اساسي قانون له محتویاتو سره سمه وڅېړي چې سمون ورسره لري که په ټکر کې ده؟ او په دې باب خپله پرېکړه ولسمشر ته صادره کړي، قاضي القضاة پوهاند عبدالسلام عظیمي ماته وویل: ((ستاسو خبره سمه ده د ملي شورا پرېکړه د اساسي قانون د محتویاتو او په تېره بیا له څلورمې مادې سره سمون نه لري، موږ له اساسي قانون سره د نورو قوانینو مطابقت څېړو، په دې شرط چې حکومت یې له موږ څخه وغواړي، نه په خپل سر د قوانینو مطابقت څېړو او نه هم له دولت یا حکومت پرته د نورو نادولتي، سیاسي، ټولنیزو او نورو ټولنو

په غوښتنه د قوانینو مطابقت مطالعه کوو)). پوهاند عظیمي چې د اساسي قانون د تدقیق د کمېسیون غړی هم و، دا هم وویل: ((کله چې اساسي قانون جوړېده، نو فکر وشو چې که د هر چا په غوښتنه له نورو قوانینو سره د اساسي قانون د تطابق څېړنه مطرح شي، نو له سترې محکمې څخه به خپل ټول اساسي کارونه پاتې وي، همدا قوانین به څېړي، نو ځکه د دې غوښتنې اعمال حکومت ته محول شو.)) پوهاند عظیمي بیا قانون ته لاس کړ په دې باب یې یوه ماده ولوستله چې ستره محکمه د حکومت په غوښتنه له اساسي قانون سره د نورو قوانینو مطابقت څېړي. پوهاند عظیمي وویل: ((که تاسې غواړئ چې د ملي شورا دا پرېکړه له اساسي قانون سره په مطابقت کې وڅېړل شي، باید حکومت ته خپل عرایض وړاندې کړئ چې هغه یې مور ته راولېږي او مور به بیا دا موضوع د سترې محکمې د عالي شورا په غونډه کې مطرح کړو.)) کله چې زه د قاضي القضاة له دفتره راوتل، نو پر هماغه ورځ مې جمهوري ریاست ته د هماغې اعلاميې د متن یوه کاپي وروولېږله: یوه کاپي مې د ولسمشر فرهنگي چارو مشاور ښاغلي (سرمحقق زلمي هېوادمل) او بله مې هم د ولسمشر د دفتر رییس ښاغلي (کریم خرم) ته، چې دوی یې ولسمشر ته ورسوي د دې اعلاميې په متن کې راغلي وو: ((تر هغه پورې چې جمهوري رییس له سترې محکمې، د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمېسیون او نور حقوقپوهانو سره سلا مشوره نه وي کړې، باید د ملي شورا ناقانونه مصوبه توشیح نه کړي)) له نېکه مرغه چې اعلامیه ولسمشر ته رسېدلې وه، یوه ورځ وروسته ورته د توشیح لپاره د ملي شورا مصوبه هم راغله، ولسمشر د اعلاميې د متن منطق ته په کتو سره د ملي شورا مصوبه معطل او له توشیح څخه یې ډډه وکړه. خو د هېوادپالو، ملتپالو، اسلامپالو بنسټونو اعلامیه ساعت په ساعت د (ژوندون ټلوېزیون) پر څپو خپرېدله او هېڅ وقفه په کې نه راتلله. دې سره مور جوخت له بېلابېلو لارو او اشخاصو، لکه ښاغلي (سرمحقق زلمي هېوادمل)، (کریم خرم)، (ډاکتر رنگین دادفر سپنتا)، (ډاکتر صادق

مدبر) او نورو اشخاصو له لارې هره شېبه او پرله پسې ډول هڅه کوله چې له ولسمشر سره لیدنه وکړو او د بې هویتۍ د دې سترې غمیزې په باب ورته خپل دلایل ووايو، خو په خواشینۍ سره چې بریالي نه شو، یوه اوونۍ وروسته ولسمشر د عدلي او قضايي چارو کمېسیون په غونډه کې دا موضوع مطرح کړه. په دې غونډه کې قاضي القضاة (عبدالسلام عظیمي)، د عدلي او قضايي چارو د کمېسیون غړي (نصرالله ستانېکزي)، د عدليې وزیر (حبيب الله غالب)، د ملي امنیت شورا سلاکار (ډاکتر رنگین دادفر سپنتا)، د جمهور رییس دفتر رییس (کریم خرم)، د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمېسیون رییس (گل رحمن قاضي) او ځینې نور اشخاص شامل وو. په دې غونډه کې هم د هویت پر تذکرو بحث وشو، ډاکتر سپنتا او نصرالله ستانېکزي د هویت په تذکرو کې د (افغان) کلیمې پر لیکلو ټینګار کړی و او په دې برخه کې یې گڼ شمېر دلایل راوړي وو، خو غونډې کومه پایله نه لرله، یوه خبره په کې دا شوې وه چې د (سردار محمد داودخان) د وخت تذکره دې په پام کې ونیول شي، همغه تذکره یې غونډې ته راوړې وه. څرنگه چې هغه وخت (ملت) نه و لیکل شوی، نو د (ملت) د کلمې مخالفینو ته دا یو غټه پلمه په لاس ورغله، د غونډې عمومي په تېره بیا د ولسمشر روحیه دا وه چې همدا تذکره ښه ده. کله چې مور خبر شو، نو بیا له کریم خرم، ډاکتر سپنتا او هېوادمل صیب سره په تماس کې شو او ورته ومو ویل چې په هېڅ وجه دا خبره د منلو وړ نه ده، تاسې د داودخان د وخت په تذکره کې یوازې همدا د (ملت) د یوې کلیمې نه لیکل معیار نیسئ او که ټوله تذکره؟ ما له ښاغلي کریم خرم او هېوادمل صیب سره ډېر تېزې خو له ډاکتر سپنتا سره په ټول تللي خبرې وکړې:

کریم خرم راته وویل: ((د داودخان د وخت تذکره څنگه ده؟ هلته خو ملت نه شته؟)) ما ورته وویل: ((د داودخان د وخت په تذکره کې خو نورې ژبې هم نه شته، هغه کاغذي وه، دا الکترونيکي، هغه ټوله پښتو وه، دا په څو

ژبو ده؟ ایا دا حکومت هم د داودخان د حکومت په معیارونو برابر دی؟ د

(کریم خرم)

داودخان په وخت کې کوم والي له افغانیته انکار کولای شو؟ شورا د دې جرئت درلود چې افغان ضد او اسلام ضد حرکت وکړي، داودخان خو قومي او سیمه ییز تخلصونه هم په همدې خاطر لغوه کړي وو چې واحد ملت جوړ او قوي شي، اوس خو ټول حکومت پر سیمو او قومي ډلو وېشل شوی، کوم کار مو د داودخان د

حکومت پر معیار برابر دی، چې یوازې هلته د (ملت) کلمې له نشتوالي څخه ناوړه گټه اخیستل کېږي، که د داودخان تذکره معیار وي، نو بیا ټوله تذکره معیار کړئ، نه یوازې یوه کلمه. په هغه تذکره کې خو (دین) هم ذکر و، خو د اوسني حکومت په طرحه کې خو نه (دین) و او نه (ملت).

له ښاغلي هېوادمل سره مې هم همدا خبرې وکړې، ډاکتر سپنتا راته په تېلفون کې د قضایي کمېسیون د غونډې په باب وویل چې زما نظر له پخوا څخه په دې باب معلوم دی، زه د افغان د کلیمې پلوی یم (افغان) زموږ ملي او سیاسي هویت دی، تاسې کولای شئ له ښاغلي کریم خرم څخه چې په هغه جلسه کې ناست و، خو په جلسه کې یې هېڅ خبرې ونه کړې، زما د نظر په باب وپوښتئ. سپنتا وویل: ((باوجودیکه ما یک فارسی زبان هستم، مسئله قوم برابرم مطرح نیست اما باید یک هویت داشته باشیم ان هویت ملي افغان است، صرف نظر از اینکه بعضی ها از کلمه افغان تعبیر دوگانه دارد، بعضی ها افغان به معنی پشتون تلقی میکند، اما ما افغان نه به معنای پشتون، بلکه به معنای هویت ملی و سیاسی و مدرن ان تلقی مینماییم. ما در جلسه قضایی به رییس جمهور گفتم که در فرانسه (۳۵) در صد (فرانس) زندگی میکند اما همه

باشنده گان فرانسه (فرانس) را به حیث هویت ملی خویش قبول کردند، در افغانستان هم کدام مشکلی وجود ندارد که افغان را به حیث هویت ملی خود قبول نمایم.)) سپنتا زیاته کړه: ((په دې مسئله کې زه تاسره هم نظره یم، سره له دې چې په ډېرو برخو کې زما او ستا د نظرونو تر منځ اختلاف و او شته. خو په دې مسئله کې زه ستا د نظر پلوی یم.)) البته ډاکتر سپنتا د (دین) په انډول د (ملت) پر عنصر زیاته تبصره وکړه او پر همدې توکي یې ټینگار کاوه، ځکه بحث هم د (ملت) پر کلیمې و.

له ډاکتر سپنتا، سرمحقق زلمي هېوادمل او کریم خرم سره زما ټلېفوني ارتباطات له دې امله وو چې همدا کسان جمهور رییس ته لاسرسی لري.

د دې خبرې یادول هم ضروري دي چې نصرالله ستانکزي هم ډېر زیات معقول حقوقي دلایل وړاندې کړي وو، خو چا ورته څه خاص ارزښت نه و ورکړی. مور چې د جمهوري ریاست دې حالت ته پام وکړ؛ نو خواشینی شو، د ملي تحریک په گډون مو د بېلابېلو مدني ټولنو، قومي شوراگانو، ځوانو خوځښتونو او فرهنگي ټولنو مطرحو اشخاصو ته بلنه ورکړه، له هغوی سره مو مشوره وکړه او د یوې بلې لویې مظاهرې په لټه کې شو، یو شمېر ولایتونو کې هم له مطرحو شخصیتونو سره په تماس کې شو او پر یوه وخت مو په گڼو ولایتونو کې د لویو مظاهرو د جوړولو تکل وکړ. د مظاهرې لپاره مو د تدارک کمېسیون هم په پام کې ونیو، خو یو شمېر ملگرو وویل: ((یوځل بیا به له ولسمشر سره تماس ونیسو، که نتیجه یې ور نه کړه، نو بیا به خپل وروستی زور په مظاهرو کې راټولوو او څرگندوو.)) بیا بیا مو کوښښ وکړ، خو زموږ د څو ځلي او پرله پسې هڅو سره سره له ولسمشر سره پر ملاقات بریالي نه شو. یوه اوونۍ وړاندې راته هېوادمل صیب زنگ وواژه چې رییس صیب وایي تاسې د ملاقات لپاره خپل لېست راولېږئ، رییس صیب ماته ویلي چې ملاقات برابر کړه. ما ویل څومره کسان؟ هغه وویل، لس پنځلس متخصص او یوه کسان چې له هر قومه وي، ما د (۲۲) کسانو لېست وربرابر کړ، چې د

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

بېلابېلو سیمو او بېلابېلو قومونو مخور شخصیتونه پکې وو، لېست مې ورولبړه، دوه ورځې وروسته له جمهوري ریاسته زنگ راغی، ستاسو لېست ډېر اوږد دی، رییس صیب وايي، د (یون) په شمول یوازې پنځه تنه. بیا مې په لېست کې کمښت راوړ: یو (شېرعلم امله وال) چې په قوم پشه یي او ښه لیکوال دی، بل (جنرال غلام حسین هزاره)، د سیاسي چارو کارپوه، بل (عبدالحمیم

(ولسمشر حامد کرزی)

تورسن)، په قوم تاجک او د سیاسي چارو کارپوه دی، څلورم شخص (چرند سنگ) د خوست د افغان سکانو له جملې څخه دی، او پنځم زه خپله وم، دا لېست مې ورکړ، د (۱۳۹۲ل) کال د دلوې پر (شپږمه) د یکشنبې پر ورځ مازيگر څلورنیمې بجې ملاقات برابر شو. کله چې په

گلخانې ماڼۍ کې د ملاقات ځای ته ورسېدو، نو لوی څارنوال (اسحاق الکو)، قاضي القضاة (پوهاند عظیمي)، ډاکتر مدبر، ډاکتر سپنتا، کریم خرم، او نور هم راغلي وو، پوه شو چې دوی هم دې غونډې ته راغلي دي، ولسمشر هم تشریف راوړ، تر سترې مشي وروسته یې ټول د کابینې د غونډو خونې ته دعوت کړو.

ولسمشر پر خپله څوکۍ او نورو په مشترک ډول دواړو خواوو ته کېناستو، د غونډې ټول ترکیب په دې ډول و:

- ۱- ولسمشر حامد کرزی
- ۲- قاضي القضاة پوهاند عبدالسلام عظیمي
- ۳- لوی څارنوال محمداسحاق الکو
- ۴- عدلیې وزیر حبیب الله غالب
- ۵- د علماوو شورا رییس مولانا قیام الدین کشاف

- ۶- د ملي امنیت شورا سلاکار ډاکتر رنگین دادفر سپینتا
- ۷- د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمېسیون رییس گل رحمن قاضي
- ۸- د چارو د ادارې لوی رییس ډاکتر صادق مدبر
- ۹- د ولسمشر د دفتر رییس کریم خرم
- ۱۰- پوهنوال محمد اسمعیل یون
- ۱۱- جنرال غلام حسین هزاره
- ۱۲- شېرعلم امله وال
- ۱۳- عبدالحکیم تورسن
- ۱۴- چرند سېنگ

غونډه ولسمشر په دې ډول پیل کړه: ((بسم الله الرحمن الرحيم. ورونو! دا غونډه یوه غیر رسمي مشورتي غونډه ده، چې د یوې خاصې موضوع یانې د تذکرو په باب جوړه شوې ده.

یو شمېر ورونه چې د بېلابېلو فرهنګي، مدني ټولنو نمایندګي کوي (همداسې ده که نه؟ (ماته یې وویل، ما وویل هو) ماته عارض شوي وو او

(محمد اسمعیل یون)

خپلې پانې یې رالېږلې وې، په هغو کې یې له ما غوښتي وو چې په تذکره کې دې د (دین) او (ملت) یا (اسلام) او (افغان) کلمې ولیکل شي، دا ورونه اوس راغلي د دوی دلایل به واورو چې دوی څه وایي، بیا به په دې موضوع غور وکړو)).

ماته یې وویل: ((شروع یې کړه،!)) ما وویل: ((زه یې پیل کړم؟ ده وویل: (هو!)) ما خپلې خبرې په دې ډول پیل کړې:

((بسم الله الرحمن الرحيم. د قدرمن ولسمشر، قاضي القضاة صیب او

نورو ټولو قدرمنو مشرانو او د غونډې د برخوالو په اجازه! ماسره د هويت په تذکره کې د (دين) او (ملت) يا (اسلام) او (افغان) کلیمو د لیکلو لپاره ډېر زيات دلايل شته، خو نه غواړم دلته ټول بيان کړم، نه وخت د دې ايجاب کوي او نه دلته داسې خلک ناست دي چې هغوی پر دې موضوع او يا د دې موضوع پر باریکۍ نه پوهېږي، بلکې دلته ټول داسې خلک ناست دي چې پر دې موضوع او د دې موضوع پر حساسیت، نزاکت او ضرورت ډېر زيات او ښه پوهېږي، نو ضرورت نه شته چې ډېر زيات توضیحات ورکړل شي. خو غټو ټکو ته مجبور یم اشاره وکړم: زموږ لرې ماضي، نږدې تېرې ماضي او حال ته په کتو سره (افغان) او (اسلام) داسې ارزښتونه دي چې دا ملت ورڅخه په هېڅ وجه تېرېدونکی نه دی، دې ملت پرې قرباني ورکړې، دا دواړه ارزښتونه نه د رایګرۍ موضوع ده، نه په رایګرۍ راغلي، نه پرې بحث او نظر پوښتنه کېدی شي. او نه څوک د دې حق لري چې پر هغو بحث وکړي. ټول بشري او زموږ اساسي قانون د دې حق راکوي چې دا ارزښتونه خوندي وساتو، د افغانستان اساسي قانون (قانون مې وروښود) د څلورمې مادې پنځمه فقره او نورې مادې واضح کوي چې د دې ملت پر هر وګړي د (افغان) کلیمه اطلاقېږي او تذکره موږ فرد ته ورکوو، د هر فرد هويت (افغان) دی، هېڅ قانون، هېڅ شخص حق نه لري چې له ماڅخه په چل او فرېب او يا د قوانینو د دوران له لارې دا حق سلب کړي. افغانستان کې هېڅ قانون د اساسي قانون له محتویاتو سره په ټکر کې وضع کېدی نه شي. کوم قانون چې اوس ملي شورا له بېلابېلو لارو او يا هم د څو اشخاصو او کړيو د چالاکۍ او فرېب له لارې تاسو ته رالېږلی، دا د همدغه اساسي قانون د محتویاتو مخالف دی، نو ځکه مردود دی. د افغانستان نورو تېرو تذکرو ته په پام سره چې هلته په اکثره کې (دين) او (ملت) راغلي، د اسلام او افغان کلیمې يې تسجیل کړي دي، د همدې اوسني حکومت په تذکره کې هم د (دين) او (ملت) کلیمې لیکل شوي، ریس صیب! تاسو په خپله

غالباً پر (۱۳۸۲ ل) کال یو فرمان صادر کړ چې د هويت په تذکرو کې دې د ټولو لپاره افغان کلیمه ولیکل شي))، پر دې مهال ولسمشر وویل ((بې شکه، ما په همدې خاطر دا کار وکړ چې ملي وحدت تامین شي)) ما ورته وویل: ((نو دا څوک و چې هم یې (دین) له تذکرې څخه وویست او هم (ملت)؟)) ما ورته ټولې تېرې تذکرې وربنکاره کړې. ((بله خبره دا ده چې د نړۍ نورو مطرح هېوادونو د هويت تذکرې که هم وگورئ، اکثره په کې خپل ملي هويت درج کړی دی))، د لسو هېوادونو لکه قطر، کویټ، نایجریا، المان، بریتانیا او ځینو نورو هېوادونو تذکرې مې هم ورته بنکاره کړې، مخکې تر دې چې زه تذکرې ونسیم، ولسمشر وویل: ((نور هېوادونه څنگه دي؟)) ما ورته وویل ((د اکثره هېوادونو په تذکرو کې نېشنلېټي ذکر ده)) ده وویل: ((پاسپورت مه یادوه، تذکره رابښه))، ما ورته د لسو هېوادونو تذکرې راوړې وې، هغه مې ورته لاس په لاس مخکې ته کېښودې، د المان تذکره هم په کې وه په نېشنلېټي کې یې لیکل شوي وو: (دوچ) او د نورو هېوادونو هم، ولسمشر وویل: «سپنتا ته یې وربنکاره کړه» ډاکتر سپنتا د ولسمشر ښي لاس ته په وروستی لیکه کې ناست و. هغه ته یې لاس په لاس ورکړې. هغه چې تذکرې وکتلې، د تائید سر یې وخوځوه.

جمهور رییس د داودخان د وخت تذکره په لاس کې ونیوه، وې وویل: ((دا دی دلته خو یې ملت نه دی لیکلی؟ څو ورځې مخکې مور په جلسه کې همدا د داودخان د وخت تذکره معیار ونيوله، څرنگه چې هلته ملت نه و، نو مور وویل چې دلته هم ورته ضرورت نه شته)). ما ورته وویل: ((رییس صیب د داود خان د وخت په تذکره کې مو همدا یو معیار په پام کې نیولی، چې ملت په کې نه شته که څنگه؟ هلته خو (دین) هم شته، تاسو ولې دین کښلی و، ایا د اوسنۍ تذکرې بڼه هم د هغې تذکرې په شان ده؟ شکل، ژبه او محتوا یې ټول په هماغه شان دي؟ بله خبره دا ده چې د داودخان په وخت کې خو ملت ته هېڅ خطر نه و او نه چا د دې جرئت کولای شو چې د ملت پر

وړاندې ودرېږي، د داودخان په تذکره کې (دین) معیار نه نیسئ، خو (ملت) چې په کې نه شته بیا همغه را ټینګوئ؟) دې وخت کې یو ځل عدلیې وزیر غالب صیب غږ کړ: ((در تذکره ما دین بود)) ما ورته وویل: ((نه و، چېرته؟ نه دین و، نه ملت، دین بیا دویم ځل د مولوي صیب تره خېل محمدي په وړاندیز ولسي جرگې تصویب او په تذکره کې یې ځای کړ، د مشرانو جرگې په مصوبه کې نه دین شته نه ملت)). غالب صیب بیا ټینګار وکړ، ما وویل: ((زه دوه ځله نورو ملګرو سره شورا ته په همدې خاطر لارم چې تذکره کې نه (دین) و نه (ملت)). غالب صیب بیا ټینګار وکړ: ((دین بود تو خبر نداری)) ما وویل: ((لار به شو د ولسي او مشرانو جرگې لومړیو بحثونو او تائید شویو طرحو ته)). دې وخت کې پوهاند صیب عظیمي د غالب صیب د نظر په باب وویل: (دین و، خو په ارشیف کې پاتې شوی). دا چې د ارشیف مانا دلته څه ده؟ په دې پوه نه شوم، خو څه ناڅه پته ولګېده، هغه طرحه چې وزیرانو شورا پاس کړې وه، په هغې کې د (دین) کلیمه وه، خو کومه طرحه چې د عدلیې وزارت له خوا شورا ته لېږل شوې، په هغې کې د (دین) کلیمه نه شته او یا هم د دې خبرې یادونه نه ده شوې چې د تذکرې پر لومړي مخ دې (دین) ولیکل شي. دې وخت کې ولسمشر بیا وویل: ((نو چې پورته لیکل شوي د افغانستان اسلامي جمهوریت د تابعیت تذکره، نو بیا خو دواړه په کې راغلل، افغانستان او اسلامي، نو بیا (ملت) او (دین) ته څه اړتیا ده؟)) ما وویل: ((رییس صیب د افغانستان اسلامي جمهوریت د دولت عنوان او رسمي نوم دی، نه د (ملت) نوم دی، نه د (دین). دا عنوان وخت پر وخت بدلېږي، خو زموږ (دین) او (ملت) نه بدلېږي، (اسلام) او (افغان) نه بدلېږي. یو وخت دلته د افغانستان شاهي دولت و، بیا جمهوریت شو، بیا دموکراتیک جمهوریت شو، بیا اسلامي دولت، بیا اسلامي امارت، بیا موقته اداره، انتقالي اداره او دا دی اوس اسلامي جمهوریت دی، یو څو فیصده د دې احتمال هم شته چې سبا ته بیا اسلامي امارت شي. د دولتونو عنوانونه بدلېږي، خو

(ملت) او (دین) نه بدلېږي. زموږ دین (اسلام) او ملت مو (افغان) دی، دا د دولت په عنوانونو پورې نه تړل کېږي. بله خبره دا ده چې دې ته د ملي هویت تذکره هم وایي، نو چې زما ملي هویت په کې معلوم نه وي، نو د څه شي تذکره ده؟ هغه تذکره چې ستا ملي او عقیده یې هویت نه شي څرگندولای، هغه نو د څه شي تذکره ده؟ څه ارزښت لري؟ لنډه دا چې موږ (بې دینه) او (بې ملته) تذکره نه غواړو او نه یې زغملای شو. دلته یو دولت په دې پلمه سقوط شو چې په تذکره کې یې د (دین) ستون نه و لیکل شوی، اوس به یو حکومت په دې پلمه سقوط کېږي چې په تذکره کې یې د (ملت) ستون نه دی لیکل شوی، نن چې یې د (افغان) کلیمه له تذکرې وپستله سبا ته به یې له پاسپورته باسي، بل سبا بیا د افغانستان کلمه هم نه مني، پر هغې

(حبيب الله غالب)

به هم راسره بحث کوي. بل په دې کې تاوان څه دی، که ولیکل شي؟) جمهور رییس وویل: ((هېڅ تاوان نه لري، بلکې گټه لري، اته نوي فیصده گټه لري.)) دې وخت کې یې عدلیې وزیر ته مخ ورواړوه، ویې وویل: ((شما

بگوید!)) هغه وویل: ((او جا گفته شد که جمهوری اسلامی افغانستان آمده، دیگر ضرورت نیست، همین افغانستان ملت ما است دیگر ضرورت نیست که ملت نوشته شود یا نه شود، همانجا همین فیصله شد.)) دا چې چا چېرې او څنگه دا فیصله وکړه موږ ته پته ونه لگېده، خو دومره اخیستنه مو وکړه چې د کابینې تر غونډې وروسته نور خلک هم شته چې ځانگړې پرېکړې کولای شي او (ملت) د خصوصي اشخاصو کار دی چې راوړي یې او که نه، دا خلک معلومېږي نه، خو کارونه کولای شي. ما سملاسي وزیر صیب ته وویل: ((افغانستان زموږ د هېواد نوم دی، د ملت نوم مو (افغان) دی، موږ باید د

ملت او هېواد تر منځ فرق وکړو. افغانستان رغېدلی له افغانه دی، نو څوک چې (افغان) نه مني (افغانستان) خو اتومات نه مني)).

ما وویل: ((زه نور دلایل هم لرم که وخت و، وروسته به یې ووايم، خو اوس خپلو ملگرو ته نوبت ورکوم.))
جمهور رییس، (حکیم تورسن) ته اشاره وکړه چې خبرې پیل کړي!
تورسن صیب وویل: ((به اجازه رییس صاحب جمهور و تمام حاضرین محترم در این مجلس، ما میخواهم گفته های خود را در چند کلمه مختصر عرض

(حکیم تورسن)

بدارم، تنها در مورد همین موضوع، مختص سری تذکره تابعیت بحث میکنم گر چه موضوعات دیگر نیز وجود دارد که فعلاً وقت اش نیست، اگر رییس صاحب لازم دید، در یک فرصت مناسب دیگر باز بحث میکنم، رییس صاحب محترم! باید عرض شود که در طول سی، سی و پنج سال بسیاری ارزشهای مهم به این و ان عنوان از ما گرفته شد، تنها افتخار که مانده، همین افغان و افغانیت ما و شما است، که تمام ملت را وصل کرده، کلمه افغان به همه اقوام، خورد و کلان و هر فرد این مملکت اطلاق میشود، این مشخص به یک قوم نیست، افغان افتخار ماست، اگر این افتخار از ما گرفته شود، دیگر خو چیز نه مانده، که گرفته شود، همین هویت ملی ما (افغان) و (افغانیت) مانده اگر این هم گرفته شود، دیگر چیزی نمی ماند، حالا که خارج میروم، همه ما به افغان یاد میشویم، اگر تاجک و ازبک، پشتون و اینها نوشته شود در خارج برای ما چه بگوید، تاجک کجا استی؟، تاجک تاجکستان، ازبک ازبکستان، پشتون پاکستان، ما قرغیز هم داریم، تاتار هم داریم، اینها را چه بگوید؟ قرغیز قرغزستان یا قرغیز افغانستان، تاتار روسیه یا تاتار افغانستان، در روسیه چندین قوم زندگی میکند ولی همه آنها را روس میگوید، در تذکره

هویت شان برای همه شان روس گفته میشود. همین هندو های افغان ما، اینقدر وطنپرست هستند، که ما هندوستان رفته بودیم، یک هندو افغان ما را تابعیت هندوستان میداد، یک شرط برایش مانده بود، که فقط جای تولد تا نرا افغانستان نوشته نکو، هندو افغان ما برایش گفت، ما در افغانستان تولد شدم، ما افغان هستیم، افغان و افغانستان افتخار ماست، به خدا قسم که او هندو ما خاص از خاطر نام افغان و افغانستان تابعیت هندوستان را قبول نکرد، این وطن خانه مشترک ما است ما به هیچ وجه از افغان و افغانیت تیر شدنی نیستیم و این افتخار باید از ما گرفته نه شود ونه ما به کسی به شمول شخص خود شما را حق میدهم، که هویت ملی ما از ما سلب شود، یک مورد دیگر را نیز میخواهم جناب رییس جمهور به شما بگویم، که شما همیشه در مبارزه جاری تان به خارجیا از دید کوچه اهنگری انتقاد مینماید، خوب است که از کوچه اهنگری به کوچه زرگری هم قدم بزنید از زرگران هم مشوره بگیریید، زرگران مشوره بسیار باریک و ظریفانه را میدهد، خوب است، کارشناسان و افراد چیزفهم را نیز وقت به وقت دعوت نماید و از انها نیز مشوره بگیریید!!) د تورسن صیب په خبرو کې د (کوچه اهنگری) کلیمې جمهور رییس ته ډېر خوند ورکړ، ویې ویل: ((چون جنگ جنگ اهنگری است، از این خاطر از کوچه اهنگری داخل میشم))

تورسن صیب وویل: ((ما گپهای دیگر رانیز دارم خو فعلاً وقتش نیست که همه شان رابیان کنیم، فعلاً به همین گپهای خود اکتفا مینمایم، تشکر از توجه شما!))

د تورسن صیب په خبرو پسې بیا جمهور رییس خبرې پیل کړې: ((گپهای تورسن صیب راست است، ما یک وقت در (شمله) بودیم، در شمله هندوستان، یک روز در یک کوچه بازار پیاده میرفتم، یک دو سه تا طفل پشت ما می آمد، خیرات میخواست، ما به یکی از انها یک چند روپیه دادم، فکر کردم که هر سه اش از یک فامیل است، چند قدم دیگر که رفتیم از

همین سه طفل یک دختر پشت ما میدوه، به اواز بلند میگوید که به او پیسه دا دی برای ما هم بدهید، ما پیسه ندادم، در اخر به اواز بلند دو زدن شروع کرد، عجیب این که دشنام زدنش به پشتو بود، داسې ترخې کنخلې یې کولې چې ای ستا پلان او مدان چې هېڅ د یادولو نه دي، زه حیران شوم چې دا جلی څنگه پښتو وایي، دلته دا جلی او پښتو؟ بیا مې ورپسې ورمندپه کړه چې ویې نیسم، پیسې ورته ورکړم، دې راڅخه مندپه کړه، ما هم دویدم اینا هم، خو گیرش نه کردم، طفل دیگر که همرايش بود و از او کرده کمی خورد بود او را گیر کردم، همداسې رپېده له ډاره، ما ویل مه ډارېره، وهم دې نه، دا راته ووايه چې تاسې دلته څه کوئ او دا پښتو دې څنگه زده کړې؟ ده راته وویل چې مور خو پښتانه یو، دلته اوسېرو مور کور کې پښتو وایو، هغه بله مې خور وه، ټول کور کې پښتو وایو، بیا مې د هلک پر سر لاس تېر کړ. این ها پښتونهای بودند که سابق از پاکستان به هندوستان رفته بودند و در شمله در نزدیک کوه های همالیه زندگی میکرد، پشتو را یاد داشت اما کلی آنها خود را هندی میگفتند، و در تذکره شان (انډین) نوشته بود، به همه هندی ها انډین (اطلاق) میشود، همین (سلمان خورشید) که فعلاً وزیر خارجه هندوستان است از لحاظ قومی پشتون است و در پشتون اپریدی است، در اپریدی هم کوکخیل است، مگر فعلاً نمیگه که پشتون هستم، اپریدی هستم یا کوکخیل هستم، بلکی میگه که هندی یا انډین هستم. در هندوستان صدها قوم و صدها مذهب هستند، به همه شان انډین اطلاق میشود، حتی مسلمانان هندوستان هم نشنلتی خود را (انډین) میگوید. پس گپ های تورسن صیب راست که هندوهای افغان ما، در هر جای دنیا که باشد، خود را افغان میگوید و به افغان بودن خود افتخار میکند.)

ولسمشر بیا جنرال غلام حسین هزاره ته نوبت ورکړ، جنرال هزاره خپلې خبرې داسې پیل کړې: ((به اجازه رییس صاحب جمهور و همه محترمین حاضر در این جلسه، ما کمکی ملا هستم مالایی صحبت میکنیم، الله (ج) در

قران عظیم الشان می فرماید: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، یَا اَیُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَّاُنْثٰی وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوْبًا وَّقَبَاۗئِلَ لِتَعَارَفُوْۤا اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰۤاكُمْ اِنَّ اللّٰهَ عَلِیْمٌ حَبِیْرٌ...

هدف ما ازین ایه کریمه اینبود که خداوند(ج) ما را شعبه شعبه افریده، برای تعارف یکدیگر مگر به نزد خداوند(ج) مکرم کسی است که تقوا داشته باشد. وقتیکه ما برای تعارف خویش یک هویت نداشته باشیم، مردم ما را به نام چی و از کجا میشناسد؟ افغان و افغانستان افتخار ماست، ما سر افغان بودن خویش افتخار میکنم، یک تعداد اشخاص که آنها نه نمایندگی از کدام قوم میکنند. نه از کدام زبان و سمت گپ آنها جدا است، هیچکس حق ندارد افغانیت ما را از پیش ما بگیرد، از این خاطر ما تأیید میکنم، اسلامیت و افغانیت باید در تذکره ذکر گردد. ما از گپهای برادر خود آقای یون پشتیبانی میکنم و طرفدار این هستم که (دین) و (ملت) (اسلام) و (افغان) در تذکره

(جنرال غلام حسین هزاره)

ذکر گردد که هویت ملی ما مستحکم گردد.

گپ دیگر من به رییس جمهور این است که ما خو این طرف و ان طرف در تلویزیونهای گپ میزنم، دولت را گوشتزد میکنم، کاستیها، نواقص و کامیابیها را برجسته میسازیم، خوب

است که رییس صاحب وقت ناوقت این کارشناسان، اهل خبره و دیگران را دعوت نماید، از اینها در مورد مسایل کلان مملکت مشوره بگیرد، تنها سر چند نفرکه این طرف و ان طرف رییس جمهور حلقه زده به اینها مملکت جور نه میشود، به هر حال در بعضی مسایل از عملکردها و نظر رییس جمهور به خصوص در مورد عقد قرارداد امنیتی پشتیبانی مینمایم و در بعضی مسایل گپله ها و انتقاد های رانیز دارم. در اخر یک بار دیگر گپهای برادران خود را

تائید مینماییم، و خواهان ذکر کلمه (اسلام) و (افغان) در تذکره هستم.))
 جمهور رییس د جنرال هزاره تر خبرو وروسته وویل: ((جنرال صیب
 گپهای ته در تلویزیونها میشنویم از همه چیز خبر دارم.)) بیا یې
 شېرعلم امله وال ته د خبرو نوبت ورکړ! شېرعلم امله وال وویل: ((د جمهور
 رییس او ټولو قدرمنو مشرانو په اجازه، زما نوم شېرعلم امله وال دی، په قوم
 پشه یي یم، په پشه یي، پښتو او دري ژبو درېواړو ونې خبرې کولای شم او په

(شېر علم امله وال)

همدې درېواړو ژبو لیکنې کوم.
 تراوسه مې څو عنوانه کتابونه
 چاپ شوي چې دلته مې راوړي
 هم دي، رییس صاحب تاسو ته
 به یې وروسته درکړم، په
 پوهنتون کې استاد یم، د حقوقو
 او سیاسي علومو مضمون
 تدریسوم، لکه څنگه چې مې
 مخکې په خبرو کې یادونه وکړه،

زه په قوم پشه یي یم، خو ملت مې افغان دی او پر افغان ویاړم، افغان زما
 ملي هویت دی او د ټولو افغانانو ملي هویت دی، دا ویاړ تقریباً زر کاله
 وړاندې مور ته راکړل شوی؛ په دې جغرافیه کې ټول اوسېدونکي افغانان
 دي. مور هېچا ته، حتی رییس صیب تاسو ته هم اجازه نه درکوو، چې زموږ
 د ملي هویت پر وړاندې ودرېږئ. رییس صاحب تاسو چې له امریکا سره د
 امنیتي تړون په باب دا دومره جنجالونه جوړ کړي او دومره ناندري وهی، دا
 په دې خاطر چې افغان ملت ته ګټه ورسوي، دا ولس سوکاله کړئ، که دا
 هدف نه وي، نو دومره جنجالونو ته څه اړتیا ده؟ رییس صاحب تاسو په دې
 تېرو دولسو کلونو کې د ملي وحدت د ټینګښت لپاره ډېر کارونه کړي دي، د
 خپلې واکمنۍ په دې وروستیو شپو ورځو کې دا بل ګام هم پورته کړه، دا

قانوني کار دی، تاسې د اساسي قانون ساتونکي او عملي کوونکي یاست که چېرې تاسو دا کار ونه کړئ نو اینده کې به پر تاسو سخت تور پورې شي او گټلی نوم به مو له خاورو سره خاورې شي.

نو زموږ غوښتنه ده چې قانون تعدیل او د اساسي قانون له روحيې سره سم د افغان او اسلام کلیمه د هويت په تذکرو کې راوړئ، تر اسلامیت او افغانیت نور پورته ارزښتونه موږ نه لرو، هېڅوک حق نه لري چې له موږ څخه دا ارزښتونه واخلي. موږ هر ډول قربانی ته حاضر یو، که د وینې توپېدنې تر بریده هم ورسېږي، له تاسې څخه د یو روشن فکره افغان په توگه هیله کوم، چې اساسي قانون تطبیق کړئ، ستاسې اساسي دنده هم د اساسي قانون تطبیق او ساتنه ده.))

د شېرعلم امله وال تر خبرو وروسته ولسمشر (چرندسنگ) ته چې د افغان

(چرند سېنگ)

سکانو له جملې څخه دی، نوبت ورکړ. ولسمشر وویل: ((چرند سنگ اوس ستا نوبت دی وایه)) چرند سنگ وویل: ((د رییس صاحب او ټولو په اجازه، زه افغان یم او پر افغانیت ویاړم، البته (دین) مې له نورو افغانانو

جلا دی، خو افغانیت کې ټولو سره شریک یم او ملت مې افغان دی، موږ پخوا هم په تذکره کې د (دین) او (ملت) د لیکلو غوښتنه کړې وه، اوس چې دین په کې ذکر شو، ښه شوه، څوک چې مسلمانان دي، هغه ته به د (دین) ستون په مقابل کې (اسلام) لیکي او څوک چې هندو وي، هغه ته به هندو لیکي، هندو خو زموږ مذهب یا دین شو، نو دا ملت مې څه شو؟ که زه یو بل ملک ته لاړ شم، نو هغه به ماته څه ووايي؟ د کوم ځای هندو یې؟ د هندوستان هندو یې که د بل ځای؟ ملت دې څه شی دی، نو زه به ورته څه

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

ووایم؟ څه موده وړاندې د (قاضي نذیر حنفي) په نامه یو وکیل په ولسي جرگه کې وویل: هندوان او سکان دې مور ته دا ثابته کړي چې دوی څه وخت له هندوستان څخه افغانستان ته راغلي دي؟ دې بناغلي ته باید وویل شي چې هندوان او سکان له هندوستانه افغانستان ته نه دي راغلي، بلکې دوی له دې ځایه هندوستان ته تللي، دوی د دې وطن اصلي اوسېدونکي دي)).

دې وخت کې جمهور رییس وویل: ((بې شکه، بې شکه چې د دې وطن اصلي اوسېدونکي دي، ښه یې نه دي کړي چې ویلي یې دي، دوی له هندوستانه راغلي دي، دوی د دې وطن اوسېدونکي دي)). چرند سنگ زیاته کړه: ((دا زه افغان یم، د دې وطن ټول هندوان او سکان ځانونه افغانان بولي، پر افغانیت ویاړو، مور چې د دنیا هر ملک ته لاړ شو، ځان ته افغان وایو، په هندوستان کې هم مور ځان ته افغانان وایو، پر افغان ویاړو، هلته زموږ عزت هم په همدې کېږي چې افغانان یو، مور غواړو چې دا افتخار له مور څخه څوک وانخلي، زموږ او د هندوستان د هندوانو او سکانو خو فرق په همدې افغانیت کېږي، که نه مذهب خو مو له هغو سره یوشان دی، خو ملت مو توپیر لري، اوس چې څوک مور څخه دا ملي هویت اخلي، دا د هېچا حق نه دی، نو رییس صاحب په پای کې بیا وایم چې په تذکره کې د (ملت) او (دین) کلیمې لیکل حتمي او ضروري دي، د ملت په مقابل کې دې ټولو ته افغان ولیکل شي او د (دین) په مقابل کې څوک چې مسلمان وي، هغه ته (اسلام) او څوک چې هندو مذهبي وي، هغه ته دې (هندو) ولیکل شي، دا زما نظر و چې تاسې ته مې وړاندې کړ)).

د چرند سنگ په خبرو پسې ولسمشر د امنیتي چارو سلاکار (ډاکتر رنگین دادفر سپنتا) ته نوبت ورکړ، چې خپلې خبرې وکړي. ډاکتر سپنتا وویل: ((به اجازه همه دوستان! اول باید ما متذکر شویم که ما در بسیاری مورد با همکار سابق خویش آقای یون اختلاف نظر داشتیم و داریم ولی در این مورد ما نظر

اینها رانائید مینمایم.

باوجودیکه ما یک فارسی زبان هستیم، قومم معلوم نیست که از کدام قوم

(داکتر دادفر سپننا)

هستیم، ونه خود ما به قوم معتقد هستیم، مادر ما مربوط قوم طاهری است و در خانه ما آخرین کسیکه پشتو حرف میزد پدرم بود، ما به قوم عقیده ندارم، ولی فارسی زبان هستیم و زبان فارسی ما بعد از استاد واصف باختری خوب است، جناب رییس

صاحب من در این مورد بارها به شما صحبت کردم و در جلسه آخری نیز سر موقف خود دوباره تاکید کردم. در این جلسه یک بار دیگر یاد اور می شوم که من یک افغان هستیم، و افغان یک هویت ملی و سیاسی ما ست، صرف نظر از ان که بعضی ها افغان را تعبیر دوگانه میدهد، برای ما افغان بودن هویت ملی است، در هر مملکت چندین قوم زندگی مینمایند، ما نمیتوانیم، به هر قوم خورد و کلان یک هویت علیحده ملی بدهیم ما این مثال را چند بار یاد اور شدم، یک بار دیگر تکرار میکنم که یک جامعه یا ملت مانند یک کور یا پوش پیاز است، که پرده آخری یا پوش کلان تمام پرده های انرا پوشانده، حالا ما نمیتوانیم که به هر پرده ان نام علیحده بدهم، کلش به نام پیاز یاد میگردد، افغانستان هم کشوری است که در ان اقوام گوناگون زندگی میکند ولی همه اینها در پوش افغان گنجانیده میشود، و پرده افغان همه اینها را افاده میکند. تمام جوامع بشری، کشورهای پیشرفته این مشکل را حل نموده، بطور مثال فرانسه، در فرانسه سی و پنج در صد (فرانس) هستند، ولی همه باشندگان ان کشور (فرانس) رابه حیث هویت ملی خود قبول کرده.)) داکتر

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

سپنتا د المان په باب وویل: ((در المان به همه المانیها (دوچ) نوشته میکند، هفت سال پیش ما پاسپورت المان داشتیم، شما خبر داشتید که ما او را پس تسلیم دادیم، فعلاً پاسپورت ندارم، ولی اولادهای ما پاسپورت المانی دارد، در پاسپورت آنها (دوچ- افغان) نوشته است. مثال های زیادی وجود دارد، رییس صاحب ما از روز اول برای تان گفتیم، که افغان هویت ملی ماست و حالا نیز ما نظریات برادرها را درین مورد تأیید مینماییم. اگر ستون (ملیت)

(نصرالله ستانپکزی)

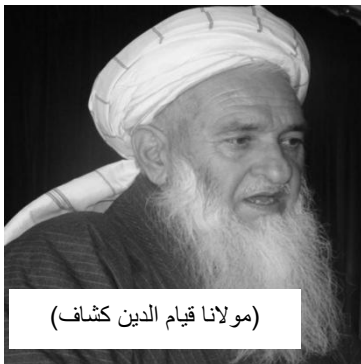
ذکر گردد و در مقابل اش به همه (افغان) نوشته شود کاری درستی است.))

تر ډاکتر سپنتا وروسته (استاد نصرالله ستانیکزی) ته نوبت ورسېد. هغه خپلې خبرې داسې پیل کړې: ((د محترم رییس صاحب او ټولو

دوستانو په اجازه، زه نه غواړم ډېرې خبرې وکړم، اکثر و دوستانو خبرې وکړې، زه د دوستانو خبرې تائیدوم، منته د داودخان د وخت د تذکرو په باب یوه یادونه کوم، په تېره جلسه کې هم دا تذکره یاده شوه چې (ملت) په کې نه دی یاد شوی، هلته هم ما خپل دلایل درلودل، اوس یو ځل بیا د هغې تذکرې په باب خپل دلایل وایم: د داودخان تذکره د (۱۳۵۳ل) کال په بهیر کې ووبشل شوه، دا هغه وخت و چې د مدني حقوقو قانون نه و تصویب شوی، پر (۱۳۵۵ل) کال د مدني حقوقو قانون تصویب شو. په دې قانون کې راغلي چې فردي او ملي هویت د یوه هېواد د هر تبع حق دی او دا قانون هم د داودخان په وخت کې تصویب شوی، که داودخان دویم ځل تذکرې وېشلې، نو ضرور یې په کې د ملت ستون زیاتوه، ځکه چې د هویت یا تابعیت تذکرې له دې قانون سره په مخالفت کې نه شوي تقسیمېدلای، خو

داودخان وخت پیدا نه کړ او نور مشکلات تاسې خپله ولیدل چې رامنځته شول. د دې لپاره چې دا مشکل حل شي ډاکتر صیب سپینا د افغان د تثبیت لپاره د (ملیت) کلمه پېشنهاد کړه، خو زه د (ملیت) پر ځای (ملت) د کلیمې وړاندیز کوم، ځکه چې له (ملیت) کلیمې څخه روسانو خلکو ته بل ډول ذهنیت ورکړی، هغوی (ملیت) د (قومیت) لپاره کاراوه، نه د نېشنلېټې یا (ملت) د تعبیر په مانا.)) دې وخت کې ډاکتر سپینا وویل: ((منظور ما همان نشیلتی است نه قومیت)) ستانېکزي زیاته کړه: ((د دې په خاطر چې له یوې واحدې کلیمې څخه دغه دوه گونې تعبیر له منځه لاړ شي نو ښه ده چې د (ملت) ستون زیات شي او په مقابل کې یې ټولو ته (افغان) کلیمه ولیکل شي.)) ولسمشر هم د (ملیت) د کلیمې د دوو گونې تعبیر په باب سر و خوځوه او ویې ویل: ((دا د روسانو تعبیر و، ملیت همدا نېشنلېټې ده)). دې وخت کې ما (یون) وویل د دې لپاره چې ټول ناسم تعبیرونه له منځه لاړ شي همدا د (ملت) کلیمه سمه ده، اوسنۍ تذکره کې چې همدا اوس تقسیمېري هم همدا د (ملت) کلیمه لیکل کېږي او په مقابل کې یې ټولو ته افغان.

تر دې وروسته د علماوو شورا رییس (مولانا قیام الدین کشاف) خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((اسلامیت) او (افغانیت) او (اسلام) او (افغان) داسې حقیقتونه دي چې د لمر په شان روښانه دي، دا داسې دي چې یو څوک

(مولانا قیام الدین کشاف)

ووايي زه شپه او ورځ، تور او سپین نه منم او له هغو څخه انکار کوم. زه افسوس کوم د هغو خلکو په حال چې ځانته نه مسلمان وایي، نه افغان، ماته یو زیات شمېر علما راغلل راته یې وویل، چې موږ باید په دې برخه کې یوه فتوا صادره کړو، چې ولې د هویت په تذکره کې (دین) نه دی راغلی، ما

خو ځله دا خبره کړې چې افغانستان له اسلام پرته تش کالبد دی، داسې چې په تن کې روح نه وي، ما علماوو ته وویل چې دې برخه کې صبر کوو، نو اوس زه وایم، رییس صاحب چې دا دواړه کلیمې (دین) او (ملت) دې په تذکرو کې راشي، که نه له دې څخه غټ جنجال جوړېږي، دا څه مانا ورکوي چې تذکره کې دې نه (دین) وي نه (ملت) نو دا تذکره د څه لپاره ده؟ افغانستان یو اسلامي هېواد دی، دلته باید دې مسئلې ته ډېر پام وشي، د خلکو احساسات ونه پارول شي.)

دې وخت کې عدلیې وزیر وویل: ((دین است چرا نیست!)) ما بیا وویل: ((رییس صیب د حکومت په طرحه کې نه دین شته نه ملت، دا چې د حکومت کومو مامورینو له کومې لارې او څنگه دا کار کړی، دا بېله خبره ده، خو حقیقت دا دی، چې حکومت کومه طرحه لېږلې وه په هغه کې نه (دین) شته نه (ملت).)) ولسمشر وویل: ((ولې نشته؟ موږ خو دا مسئله لېږلې وه.)) دلته عدلیې وزیر بیا وویل: ((دین است))، دې وخت کې بیا پوهاند صیب عظیمي وویل: ((دا په ارشيف کې شته)). د ارشيف همغه مانا ده چې ما ورته مخکې اشاره وکړه. یانې دا چې که دلته په وزیرانو شورا یا هم عدلي او قضايي کمېسيون کې پرې بحث هم شوی، هلته نه ده لېږل شوې. ما وویل: ((دا خو د ولس زور و چې (دین) یې د بنامار له ستوني راووبست او د تذکرې پر لومړي مخ یې ځای کړ، اوس باید ملت هم د دې بنامار له ستوني راوځي.))

ما وویل: ((رییس صاحب اصلي خبره دا ده چې په ملي شورا کې خلکو داسې فکر وکړ چې څه حکومت خو (دین) او (ملت) په تذکره کې راوړي، یو شمېر خلکو د تذکرې پر لومړي مخ د (قومیت) د لیکلو غوښتنه کوله، د ولسي جرگې اکثره غړو پرېکړه وکړه چې د تذکرې پر لومړي مخ د قومیت ذکر ته اړتیا نه شته، دا کار واحد ملت پر قومونو وېشي، نو ټولو ته (افغان) لیکل سم دي. قومیت لکه څنگه چې په ډېټابېس کې و، ډېټا بېس کې پاتې

شو، خو ملت نه په ډېټابېس کې و نه د حکومت په وړاندیز کې، نو ځکه هم له ډېټا ووت، هم د تذکرې له لومړي مخه او کومو وکیلانو چې په شفاهي ډول د ملت یا افغان پر لیکلو ټینګار کاوه، د هغوی تصور دا و چې په متن کې شته، نو قومیت چې پر لومړي مخ رد شو، نو خپله یوازې ملت پاتې کېږي، خو ویل کېږي چې د (ملت) په باب د وکیلانو شفاهي تصویب هم له ارشيف څخه ایستل شوی، نو په لیکلي متن کې خو غیر له هغې هم نه و، نو ځکه (ملت) هم د تذکرې له لومړي مخ او هم له ډېټابېس څخه ووت، ولسي جرګه وروسته متوجه شوه، چې (دین) هم پاتې شو، وروسته یې په بله غونډه کې د مولوي صیب تره خپل په وړاندیز هغه پاس او بیا یې مشرانو جرګې ته ولېږه. مشرانو جرګې د (تخلص) په زیاتولو د حکومت طرح تائید او ولسي جرګې د (دین) د ستون په زیاتولو سره قانون مشترک کمېسیون ته حواله کړ، ګډ کمېسیون پر اختلافي مسایلو بحث وکړ، (ملت) د توطیو، دسیسو او ابهاماتو قرباني شو.) پر دې وخت عدلیې وزیر یو ځل بیا وویل: ((کلمه افغان در دیتابېس است)) ما ورته وویل: ((نه شته، رییس صاحب نه په ډېټابېس کې شته نه د تذکرې پر لومړي مخ.))

ولسمشر ما ته مخ راواړوه: ((دا کار خو موږ کاوه، څه ضرورت و مظاهرو ته، دومره غالمغال او ټلوږیوني بحثونو ته!)) ما ورته وویل: ((رییس صیب اجازه راکړه، یو دوه درې معترضې جملې ووايم؟!)) هغه وویل: ((ووايه!)) ما وویل: ((یو نیم کال دمخه مې احوال درولېږه چې ماته وخت راکړه د هویت د تذکرې په باب درسره گورم، دا حساسه مسئله ده، یو شمېر کړۍ شته چې غواړي ملي هویت ته زیان ورسوي، ما ته چا وخت رانه کړ، تا وویل چې هېواد مل صاحب سره تماس ونیسه، ما هغه ته وخت پر وخت خپل نظریات ورکړي، کېدی شي هغه تا سره شریک کړي وي، خو د یو نیم کال په بهیر کې موږ پردې بریالي نه شو چې تاسو وگورو، کله چې ما استغفی ورکړه، دنده مې پرېښودله او تاسو سره مې ملاقات درلود، بیا مې یادونه وکړه

چې که چېرې د ولسي جرگې انتخابات عادلانه شوي وای، نو نن به په ولسي جرگه کې افغان ضد عناصرو د ملي هويت پر ضد کارتونه نه پورته کول، د افغان له کليمې سره به يې حساسيت نه ښود، تاسو وويل چې دا څو محدود کسان دي، هغه ده ويې نه گټله، تاسې سره دا تصور و چې اکثره د (ملت) کليمه تائيد او تصويب کړه، خو نتيجه دا وه چې هر څه د ملت ضد عناصرو په گټه پای ته ورسېدل.

کله چې له حکومته اشتباه وشوه يا مامورينو درغلي وکړه، افغان او اسلام يې حذف کړل، ولسي جرگې هم اسلام او افغان ذکر نه کړل، مشرانو جرگه هم د اسلام او افغان کليمو له ليکلو لاس پر سر شوه، نو خبره نوره خلاصه وه، يوازې خبره توشېح ته پاتې وه، دا خو د ولس د مظاهرو برکت و چې ولسي جرگه او مشرانو جرگه يې خپلو نيمگړتياو ته متوجه کړې، په نتيجه کې اسلام بېرته ځای پر ځای شو، نو چې نه دې حکومت عرض اوري، نه مشرانو، نه ولسي جرگه او نه هم کوم بل اورگان، له مظاهري او هغه هم له اصولي مظاهري پرته بله کومه لاره پاتې ده؟) ولسمشر وويل: ((ما خو توشېح نه کړ دا دی پر مېز راته پروت دی)) قانون يې ښکاره کړ، ما وويل: ((رييس صيب دا د همغو مظاهرو برکت دی چې تاسو دا قانون توشېح نه کړ، مور نه يوازې دا غواړو چې دا قانون بايد توشېح نه شي، بلکې غواړو چې په دې کې تعديل راشي، که تاسو يې توشېح هم نه کړئ، هغه خپله پر قانون بدلېږي، مور خو ډېره هڅه وکړه چې د دې قانون د توشېح د معياد تر پوره کېدو دمخه تاسو سره وگورو، خو چا زموږ غوښتنو ته غوږ ونه نيوه، که مور مظاهري نه وای کړې، نو دا خبره هم له حکومته او هم له شورا څخه تېره وه (اسلام) او (افغان) دواړه قرباني شوي وو.)) ولسمشر بيا وويل: ((نه تاسې نور حساس کړل)) ما وويل: ((ولې حساس شي؟ مور خو اسلاميت او افغانيت غوښتی، د دې په مقابل کې ولې ځينې اشخاص حساس شي؟ بيا چې حساس شي، شي دې نو.)) پر دې وخت ډاکتر سپنتا وويل: ((حساسيت طرف مقابل

را هم باید در نظر گیرم)) له دې جملې څخه د ډاکتر سپینا هدف د هغو محدودو کسانو پر وړاندې، چې ویل یې (افغان نیستم) د لوی اکثریت حساسیت ته اشاره وه، چې ټول افغانیت او اسلامیت غواړي. هدف یې دا و چې دې حساسیت ته باید پام وشي چې ډېر پراخت دی. ما وویل: په سلو کې (۹۹) افغانان افغانیت او اسلامیت غواړي یو کم شمېر اشخاص او کړۍ چې له افغانیت او اسلامیت سره دښمني لري، د هغوی خبرو ته اوس ترجیح ورکول کېږي او (۹۹) په سلو کې خلک له نظره لویېږي؟ د دې لوی اکثریت حساسیت ته پام نه کېږي خو د محدودو اشخاصو حساسیت ته پاملرنه کېږي. بله خبره دا ده چې اوس د هویت په تذکرو کې د افغان کلیمې پر نه

(ډاکتر صادق مدبر)

لیکلو ټینګار او پر لیکلو یې یې تفاوتی، له (ملت) او (دین) سره د مخالفت په مانا ده او بله وروستی. خبره دا کوم چې که (دین) او (ملت) یا (اسلام) او (افغان) په تذکره کې ذکر شي، د دې تاوان څه دی؟ تذکره پرې سپڅل کېږي؟ مصارف پرې زیاتېږي؟ د چا پر اوږو بار پرېوځي که څنګه؟ ګټه یې ډېره ده

که زیان؟)) ولسمشر بیا وویل: ((نه ګټه یې ډېره ده)) ما وویل: ((چې ګټه یې ډېره ده نو ویې لیکه، فرمان ورکړه!)) ده وویل: ((جوړوم یې خو تاسو مور خپل کار ته پرېږدئ!)).

تر دې وروسته جمهور رییس د نتیجې او جمع بندۍ په توګه وویل: ((وړونو مور دلته شورا هم لرو، د هغوی نظر ته به هم ګورو، ښه پوره بحث وشو، اکثریت په دې نظر دي چې په قانون کې باید تعدیل راشي)) (ډاکتر مدبر) ته یې غږ کړ د قانون د توشیح وخت تېر شوی که پاتې؟ ډاکتر مدبر او

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلي خبرې

نصراالله ستانیکزي ورته وویل: ((پنځلس ورځې یې پوره شوي، تېره سه شنبه یې وخت پوره شو، هغه اوس د قانون بڼه خپله کړې. دې وخت کې ولسمشر وویل: ((خیر نو حل لاره د قانون تعدیل دی؟)) نصراالله ستانیکزي ورته وویل: ((هو د حل لاره یې همدا ده)) بیا ولسمشر وویل: ((بڼه ده په دې به غور وکړو)) ما بیا وویل: ((رییس صیب مور ته دې مشخص ونه ویل څه وخت به دا کار تر سره شي؟ بیا خبره مبهمه پاتې شوه، هسې نه چې د تېر په شان بیا پاتې شي؟ مور غواړو وخت رافکس کړې چې مور ملت ته ډاډ ورکړو.)) ده بیا وویل: ((درجوړوو یې نور نو ستاسو کار نه دی دا د حکومت کار دی، مور خپل کار ته پرېږدئ، کوو یې، خو تاسې به ټلوېزيوني بحثونه او مظاهري نه کوئ)) ما بیا وویل: ((رییس صیب مور به ټلوېزيوني بحثونه او مظاهري نه کوو، خو تاسو به مور ته د دې کار د عملي کولو تضمین راکوئ او وخت به راته ټاکئ چې تر دغه وخته دا مشکل حلېږي؟)) ده بیا وویل: ((بس کوو یې په دې ورځو کې به یې خلاص کړو، نور ډېرو بحثونو او جنجالونو ته حاجت نه شته، حکومت خپل کار ته پرېږدئ!)).

په همدې خبرو پسې جلسه ختمه شوه ولسمشر بلې خونې ته د بل ملاقات لپاره لاړ.

(محمد اسحق الکو)

په دې جلسه کې لوی څارنوال محمد اسحق الکو هم ناست و، زموږ خبرو ته یې د تائید سر خوځاوه، خو خپله یې څه ونه ویل. (کریم خرم) او (ډاکټر صادق مدبر) هم خبرې ونه کړې. د اساسي قانون پر تطبیق د څار کمیسیون مشر (گل رحمن قاضي)

چې د دې غونډې بل برخوال و او لازمه وه چې خبرې یې کړې وې، تر

اخځه غلی و، هېڅ خبره یې ونه کړه.

تر ملاقات وروسته ما ته ډاکټر صیب صادق مدیر وویل: ((کلمه افغان در دیتابېس وجود ندارد)). هغه د قانون هغې مصوبې ته لاس ونيو چې ده سره وه او ملي شورا ورته رالېږلي وه.

د دې دومره جزیاتو له یادونې او د غوندې د (مینوټ) له لیکلو څخه مې هدف دا و چې د ملي او عقیده یي هويت مسئله يوه ډېره حساسه مسئله ده، زه اوس هم د ولسمشر پر ژمنې سل په سلو کې باوري نه یم، موږ له جمهور رییس سره ژمنه وکړه چې د دې قانون تر تعدیل پورې به نه ټلوېزیوني بحثونه کوو او نه مظاهري، خو که چیرې په یو معین وخت کې د ملت دا قانوني غوښتنې ونه منل شوې، نو بیا خو مجبور یو، هم به لاریون کوو، هم به ټلوېزیوني بحثونه او هم به ټولې هغه قانوني لارې کاروو چې د دې برحقې داعیې لپاره په کار دي.

د دې تفصیلي لیکنې بل هدف او پیغام دا دی چې راتلونکی پښت ته دا په ډاگه کړو چې تاسو چا د هويت له بحرانه ژغورلي یاست او چا درته د هويت پر ضد توطیې جوړې کړې دي؟ له هغو اسلامپالو او هېواد پالو افغانانو څخه هم ډېره مننه کوم چې د تېرو شو میاشتو په بهیر کې یې په ډېره میړانه، د خپل ملي او اسلامي هويت د ملاتړ لپاره میدان ته راودانگل.

دا لیکنه به په دې خاطر خپره کړم چې څو ورځې چوپ پاتې کېدل، د ولسمشر د ژمنې عملي کېدو ته د انتظار لپاره دي، نه کوم حق السکوت دی، نه کوم ډار، نه کومه وېره، نه کوم احتیاط او نه هم د کوم نامشروع امتیاز خبره په کې مطرح ده چې ځانساتو او ورځخپارو ته د ((ناوړه تبسم)) پلمه په لاس ورته شي.

که د یو محدود او ټاکلي وخت په بهیر کې د ملت دا مشروع غوښتنې ونه منل شوې؛ ولسمشر د یوه تقنیني فرمان په نتیجه کې د (اسلام) او (افغان) د تثبیت لپاره د (دین) او (ملت) ستونونه د هويت د تذکرې پر لومړي مخ ونه

نیمه پېړۍ یون / د ارگ نا ویلې خبرې

لیکل، نو بیا به د رسنیو او نورو ټولو تبلیغاتي امکاناتو او د خپل ولس د ملي او شعوري بنسټونو له لارې خپل نظریات له ولس سره شریکوو، دا ټول جریان به هم د انځوریزو، چاپي او اورېدنیو رسنیو پر مخ څرگند وو، د ولس په مشوره به د مظاهرو په ګډون ټولې هغه لارې چارې کاروو چې قانون راته اجازه او حق راکوي.

وما علینا الا البلاغ

یادښت: کله چې مو ولسمشر سره دا جلسه وکړه، تر هغه وروسته مو ګام پرګام او وخت پر وخت په تذکرو کې د افغانیت او اسلامیت موضوع تعقیبوله، د ولسمشرۍ ماڼۍ له خوا په تېره بیا د چارو د ادارې له خوا وخت پر وخت احوال او ډاډ راکول کېده چې دا کار ضرور خلاصوو، تاسو اندېښنه مه کوئ، جمهور رییس حامدکرزي همدا ځوابونه رالېږل چې لوز مې درسره کړی دا کار خلاصوم، مظاهري به نه کوئ، په همدې همدې کې یې راباندې میاشتي تېرې کړې او زموږه اوسپله یې هم ډېره راتنگه کړه، څومره چې به موږ ټینګار کاوه، د ده ژمنې به لاسې تازه کېدلې، خو هېڅکله یې بیا موږ ته د دې وخت رانه کړ چې له ده سره په مستقیم ډول وګورو او خپلې کړې ژمنې ورته مخې ته کېږدو، تر پایه همدا موضوع د غوښتنو او ژمنو تر منځ ناحله پاتې شوه. ان تر دې چې د نوي ولسمشر لپاره د ولسمشرۍ د ټاکنو وخت رانږدې شو.

نولسم څپرکی

عمومي ارزونه

په تېرو څپرکو کې مو د ولسمشر کرزي د حکومت نیمگړتیاوو او بریاوو دواړو ته اشاره وکړه. که څه هم یادې شوې بریاوې او نیمگړتیاوې، نه د ولسمشر کرزي د حکومت ټولې بریاوې دي او نه هم ټولې نیمگړتیاوې، خو د کومو یادونه چې وشوه لږ تر لږه موږ ته د ده په مشرۍ د واکمن حکومت عمومي انځور په لاس راكوي.

په دې حکومت کې سیاسي بې عدالتی د دې سبب شوه چې هم په امنیتي چارو کې پوره سمون رانه شي، هم د فساد مخه ډب نه شي، هم متوازن انکشاف رامنځته نه شي او هم دایمي ثبات ته لاره اواره نه شي. کادري انتخاب او انتصاب هم له ستونزو سره مخ شي او د فسادگرو منظم او ارگانیک جوړښت له ټولو ناقانونه غوښتنو او هیلو سره پر حکومت واکمن پاتې شي. له نړیوالو مرستو څخه سمه گټه پورته نه شي او دا مرستې هم تر یوه حده د جنگسالارانو د سیاسي او حکومتي دريځونو د پیاوړتیا لپاره وکارول شي، پر حکومتي کارکوونکو د نامسئولیتۍ احساس خپور شي او با احساسه مامورین د بې احساسه زورواکو تر بریدونو لاندې راشي. لنډه دا چې حکومت له لسگونو او سلگونو ډول ډول مرضونو سره لاس او گړبوان شي. خو د دې مرضونو او رنځونو له تداوم او انکشاف سره سره بیا هم د خلکو په ژوند او دسترخوان کې تغیر روان و، په زرگونه ساختماني شرکتونه پر کار بوخت وو، په لکونو خلکو ته کار روزگار پیدا شوی و. په کورنۍ کچه په لسگونو ملیارده ډالر په دوران کې وو، تر لسو ملیونو پورې زده کوونکو زده کړه کوله،

افغانستان د نړۍ له زیات شمېر مطرحو هېوادونو سره ډپلوماتیک روابط ټینګ کړي وو. د افغانستان نړیوال حیثیت خورا اوچت و. د افغانستان په باب په نړیواله کچه (٦) لوی نړیوال کنفرانسونه جوړ شول چې د نړۍ هېڅ هېواد د نړۍ په کچه دومره نه و مطرح شوی، تر څلور ملیونو زیات افغان کډوال بېرته خپل هېواد ته راستانه شول، د طبیعي زېرمو سروې ګانې پیل شوې، تر (٢٤) زرو زیاتو کلیو ته کلیوالي پروژې یا لومړني خدمات ورسول شول، د مخابراتو په برخه کې زیات پرمختګ وشو، افغانستان د نوري فایبر له لارې له نړیوال جال سره وصل شو. تر (٥٠) زیات ټلوېزیونونه او تر (١٧٠) زیاتې (ایف ام) راډیوګانې جوړې شوې، تر زرګونو زیاتو ټولنیزو سازمانونو په کار پیل وکړ، پنځه لویې جرګې او یا لویو جرګو ته ورته جرګې جوړې شوې، نږدې (٣٠) دولتي پوهنتونونه او د لوړو زده کړې موسسې او همدارنګه تر (٩٠) زیات نادولتي تحصیلي موسسې او پوهنتونونه جوړ شول، ملي موزیم او ملي ارشیف ورغول شول، د افغانستان یو ګڼ شمېر تاریخي اثار بېرته هېواد ته راوړل شول، ولسواکۍ تر یوه حده یا عملي یا تمثیلي بڼه خپله کړه، نږدې (اوه نیم) زره کیلو متره سړک په پاڅه ډول جوړ شو، سره له دې چې په ځینو برخو کې یې کیفیت تر پوښتنې لاندې دی، ولسوالۍ د پخوا او خامه سړکونو له لارې یو بل سره وصل شوې، لویې لارې جوړې او یوه له بلې سره وتړل شوې، د سیاسي ګوندونو او ټولنیزو سازمانونو قانون جوړ او له هرې ممکنې لارې په لسګونو ګوندونو ځانونه ثبت او راجستر کړل، د بهرنیو مرستو او کورنیو امکاناتو په برکت د ژوند په هر ډګر کې پاموړ پرمختګ وشو، البته دا په دې مانا نه ده چې له دې سرشاره امکاناتو څخه سمه، پوره او کره ګټه پورته شوه، خو که بل کوم مدبر شخص د ولسمشر کرزي پرځای وای او د نړیوالو د مرستو بهیر همداسې رامت وای، نو کېدی شي له دې مرستو یې تر دې زیاته او په ښه ډول ګټه پورته کړې وای. خو څرنگه چې اوس د ده پرځای بل څوک نه شته، نو ځکه خو بل څوک د فرضي شخص په توګه نه

شو محاسبه کولای، څرنگه چې دی په خپله د قدرت په راس کې دی، نو ځکه مو حساب او کتاب هم له همدې سره دی.

په مجموعي او ناپېیلي ډول که څوک ارزونه کوي، نو ویلای شو چې د کرزي په حکومت کې د نیمگړتیاوو شمېر هم ښه زیات و، خو ښه کارونه هم په کې ډېر تر سره شوي دي، یانې د دواړو خواوو په کې پرېماني وه. د کرزي په حکومت کې شوې ابادي خورا ډېره زیاته ده، که څه هم دا ابادي په ډېرو برخو کې بنسټیزه نه وه، خو افغانستان ته د زیاتو پیسو په راتگ سره د ابادۍ ډول، څومره والی او څرنگوالی د ټولنې هرې خوا ته وغځېد. څرنگه چې افغانستان د ده تر حکومت وړاندې پر کنډواله بدل شوی و، نو دلته هره نوې ابادي نوې برېښېده او له ورايه ښکارېده، نو که له دې پلوه یې محاسبه کړو، د کرزي په حاکمیت کې د شوې ابادۍ کچه په تېرو سوونو کلونو کې تر شوې ابادۍ هم زیاته برېښي. په وروستۍ جمله کې ویلای شو چې د کرزي په حکومت کې تر شوې وړانۍ، ابادي زیاته او تر نیمگړتیاوو یې بریاوې یو څه زیاتې دي.

ایا ولسمشر بریالی و؟

(وروستی پایله)

په تېر څپرکي کې مو د ولسمشر کرزي د حکومت بریاوو او نیمگړتیاوو ته د یوه حکومت په توگه اشاره وکړه، اوس غواړو د وروستی پایلي په توگه خپله ده ته نغوته وکړو چې دی په خپله د یوه شخص او ولسمشر په توگه په خپلو کارونو کې بریالی و که نه؟

د ولسمشر کرزي پر ځانگړتیاوو مو دمخه هم خبرې کړي، هر شخص نیمگړتیاوې او بریاوې لري، مضر احتیاط، بې وخته وېره، ناوخته جرئت، مضر مصلحت، په ځینو کارونو کې تفریط، زورواکو ته تر حده زیات نرمیت او هغو ته افراطي امتیاز، ظالم ته چوپه خوله پاتې کېدل، هر چا سره سر خوځول او د معقولو خبرو شاته غورځول، منفي واقعیتونو ته تسلیمېدل، د مدونې کورنۍ او بهرنۍ پالیسي نه لرل، له نړیوال طلايي چانس څخه پوره گټه نه اخیستل او نورې هغه نیمگړتیاوې دي چې په ولسمشر کرزي کې موجودې وې او لا هم دي. د دې ترڅنګ هغه ډېرې ښېگنې هم لري چې یادول یې ضروري دي. مذهبي، دیني او کلتوري اخلاق، د مشر او کشر احترام، غوره ټولنیز چلند، د بهرنیو او کورنیو په ژبه او نزاکتونو پوهېدل، د وخت پر ځینو حساسیتونو پوهېدل، مینه، عاطفه، زړه سوی او نور هغه خصوصیات وو چې د کرزي په وجود کې لیدل کېدل، د همدغو بېلابېلو ځانگړنو له امله د ده په دربار کې کې د ښو او خرابو خلکو دواړو کمی نه احساسېده، ښي اړخي او کین اړخي دواړه به کې لیدل کېدل، سره، شنه، سپین او تور ټول په کې محسوس وو، یو مکس حکومت و چې د هر فکر او هرې کټگورۍ خلک په کې له ورايه ښکارېدل، کرزي د نړیوال مناسب چاپېریال ترڅنګ په خپل شخصي تشبث د افغانستان نوم او بیرغ په نړیواله کچه وځلوه، د گاونډیو هېوادونو تر ولسمشرانو زیات په نړۍ کې مطرح و، خپل داخلي مخالفین یې د حکومتی څوکیو د بې

درېغه وېش په برکت د لامنقطې له بحران سره مخامخ کړل، د نړۍ د لویو او ان متضادو قدرتونو مرسته یې هېواد ته راجلب کړه، له گاونډیو هېوادونو سره یې د ټکر مخه ونیوله او نور ډېر داسې کارونه یې تر سره کړل چې افغانستان ته په نن او سبا کې ګټه رسولای شي. که د راتلونکي ولسمشرۍ ټاکنې په ښه ډول تر سره کړي او ریاوی په کې وي، د قدرت سوله ییز لېږد ته زمینه برابره کړي، نو دا به یې هم په محسناتو کې حساب شي.

په مجموعي ډول کرزی د یوه ژور سیاسي او فلسفي شخص پر ځای د یو عاطفي، ټولنیز او نیمه سیاسي شخصیت په توګه محاسبه کېدی شي، که دی د یوه ولسمشر په توګه محاسبه کوو چې پوره بریالی و که پوره ناکام، نو یوه لوري ته هم پوره حکم نه شو کولای چې پوره بریالی دی که پوره ناکام، خو تېرو ټولو کارونو ته یې په کتو سره ویلای شو چې د ده بریالي او مثبت کارونه تر منفي او نیمګړو کارونو نسبتاً زیات دي، د ده بریالیتوب هم د ولسمشرۍ په دوو تېرو ټاکنو کې د رایو په انډول محاسبه کولای شو. ده په تېرو دواړو دورو کې له (۵۰) تر (۵۴) سلنې پورې رایې ګټلې وې. د ولسمشر په توګه یې د بریالیتوب کچه همدومره ګڼل کېدی شي او نیمګړتیاوې یې هم په سلو کې تر (۵۰) په نېټه کچه محاسبه کېدی شي. په داسې یوه ټولنه کې چې اوږدې جګړې ځپلې وي، داسې یو شخص چې مثبت کارونه او بریاوې یې تر منفي کارونو او نیمګړتیاوو زیاتې وي، بیا هم غنیمت ګڼل کېږي.

د هېواد د سمسورتیا، پرمختیا

او د افغانانو د سوکالی په هیله

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۳ ل کال، وری

کابل - افغانستان

وروستی بشپړونه او یادونه

د (۱۳۹۲ل) کال د غبرگولي پر (۲۵) مه نېټه ما په ارگ کې د امنیت شورا دفتر له فرهنگي چارو ریاست څخه استعفی وکړه، تر هغه وروسته مې بیا له ارگ سره مستقیمه او ټینګه رابطه قطع شوه. کوم یادښتونه چې په دې اثر کې راغلي، دا اکثره تر یادې نېټې دمخه لیکل شوي او ثبت شوي دي. کله چې له ارگ څخه بهر شوم بیا مې په دې اثر کې د راغلو یادښتونو په انتظام او د دې اثر د ترتیب او بشپړاوي چارې بشپړې کړې. د هويت په تذکره کې د افغانیت او اسلامیت لپاره د څو لومړنیو لاریونونو څرنگوالی او په دې اړه له جمهور رییس (حامد کرزي) سره د وروستۍ کتنې جزیات هم په کې ځای شول. څرنگه چې د دې یو کال شاوخوا بهیر کې زه په ارگ کې د نورو پېښو او جزیاتو شاهد نه وم، نو ځکه خو د دې زمانې څه خاص یادښتونه په کې نه دي راغلي. د (۱۳۹۳ل) کال تر لومړیو او وروسته بیا د همدې کال د میزان تر اوومې نېټې پورې د کرزي صیب حکومت نور هم دوام درلود، د دې زمانې داخلي یادښتونه هم ځکه په کې نه شته چې زه د پېښو عیني شاهد نه وم. لنډه دا چې دا کتاب په ارگ کې، ان زما د دندې تر پیل د مخه د ځینو یادښتونو او همدارنگه د دندې پر مهال د گڼو یادښتونو او مشاهداتو پر بنسټ لیکل شوی او د (۱۳۹۳ل) کال په (وري) میاشت کې بشپړتیا ترل شوی دی. ټاکل شوې وه چې د (۱۳۹۴ل) کال په بهیر کې دا اثر چاپ شي، خو ځینو دوستانو له ما څخه هیله وکړه چې که په دري او انګلیسي ژبو هم ورسره هممهاله چاپ شي، نو ښه به وي او ځینو لا په کې د عربي، روسي، جرمني او اردو ژبو د ژباړې سپارښتنه هم وکړه. د (۱۳۹۴ل) کال په بهیر کې مور خپل یو هدف ته هم ونه رسېدو. یو شمېر دوستانو وویل: ((ټولنه باندي واکمن

سیاسي چاپېریال، اقتصادي مافیا او جنگسالاري اوسمهال د دې کتاب د هضم او زغم تاب نه لري، نو لږ صبر به کار دی.)) د (۱۳۹۵ل) کال په بهیر کې بناغلي (مصطفی عمرزي) د دې اثر دري ژباړه پیل او د څو میاشتو په بهیر کې یې بشپړه کړه، د انگلیسي متن د ژباړې د امکاناتو د برابرولو لپاره یو افغان، چې په (ناروې) کې اوسي، پخه ژمنه وکړه، خو له ډېر انتظار سره سره بیا هم په دې برخه کې مطلوب پرمختګ ونه شو. د (۱۳۹۵ل) کال په بهیر کې ملګرو مشوره راکړه چې دا اثر باید څومره چې ژر کېږي نور چاپ شي. د دوی دلیل دا و چې په دې کتاب کې یاد شویو جنگسالارانو تېر نظام هم لوټ کړ، دې نظام ته یې هم لاره وکړه او کېدی شي تر دې وروسته هم خپل ژوند، زور او ځواک تضمین کړي. ځینو بیا هم وویل چې د دې کتاب چاپ به ما (یون) ته زیات مشکلات پیدا کړي او ژوند به مې له خطر سره مخ شي. کله چې خبره دې حالت ته ورسېده چې په (شخصي ژوند) او (حقیقت) کې به یو انتخابوو، نو ما دا مهال ملګرو ته وویل چې ما خو پخوا نه غوښتل چې دا اثر دومره ژر چاپ کړم؛ ما په دې نېټ لیکلی و چې واقعیتونه او حقیقتونه د تاریخ حافظې ته وړانته کړم، خو اوس چې خبره دې حد ته ورسېدله چې زما د شخصي ژوند خوندیتابه پر خپل وخت د حقیقت د بیان پر وړاندې خنډ ګرځي، نو زه باید څومره چې ژر ممکن وي، د دې خنډ علاج وکړم، نو ځکه مو وپتېيله چې ژر باید دا کتاب چاپ شي. د کتاب له ژر چاپ څخه مې بل هدف دا و او فکر مې کاوه چې کېدی شي، اوسنی حکومت یا نړیواله ټولنه په تېر څوارلس کلن حکومت کې واکمن جنگسالاران، غله او داړه ماران په اوسني حکومت کې یو څه کمزوري کړي او تر بل انتخابي حکومته یې قهر او زهر بېخي له منځه یوسي. دا ځکه چې د اوسني سیاسي نړۍ رنځ یو اساسي علت همدا کورنی اقتصادي او جنګي مافیا ده، نو ځکه خو مو د (۱۳۹۶ل) کال په لومړیو کې د دې کتاب پښتو متن یو ځل بیا بېلابېلو ملګرو ته ورکړ چې یو ځل بیا یې له نظره تېر کړي، ژبنی او لیکنی سمون په کې راوړي او چاپ ته یې تیار کړي. ما خپله هم پښتو متن څو ځله له نظره تېر کړ او نورو ملګرو هم. دا هم یو ستړی کوونکی کار و، د بیا کتنې په بهیر کې یو ځل بیا متوجه شوم چې لا هم ډېرې خبرې

په کې پاتې دي، ځینې مهم یادښتونه چې تیار لیکل شوي وو، خو د کتاب د وروستي اوډون پر مهال د کتاب له متن څخه پاتې شوي دي. ځینې نور مهم ټکي چې باید په کې راغلي وای، خو دلته نه دي راغلي. په تېره بیا د اساسي قانون د لویې جرگې د بهیر ډېر مهم ټکي، له پاکستان سره د امن گډې جرگې د جوړېدو اساسي فلسفه او په دې برخه کې د ولسمشر کرزي لړلید، د امریکې له بهرنیو چارو وزیر سره د جمهوري ریاست د ټاکنو د نتایجو پر سر د ولسمشر کرزي چنې او لانجې، له ما (یون) او (ژوندون ټلوېزیون) څخه د جمهور رییس د درېو مرستیالانو (فهیم، مسعود او خلیلي) متواتر شکایتونه او انتقادونه، د ځینو غټو جنګسالارانو مستقیم گواښونه، د (شیکاگو) په نړیوال کنفرانس کې له ولسمشر سره گډ سفر او هلته د نړیوالو مشرانو تر منځ د (حامد کرزي) او (اصف زرداری) یا افغانستان او پاکستان د وزن پرتلنه، د مدني ټولنو او خبریالانو له یوې محدودې، خو کاري ډلې سره د (حامد کرزي) خصوصي ملاقات او هلته ځینې نا ویلې، خو مهمې خصوصي سیاسي خبرې، د هېواد حالات او ځینې نور مهم مسایل، چې تیار لیکل شوي وو، خو له دې کتابه پاتې شوي دي. د دې اثر د بیا کتنې پر مهال مې وغوښتل پر حافظې فشار راوړم، دا مسایل یو ځل بیا له سره ولیکم او په دې اثر کې یې ورزیات کړم، خو کله چې مې د یادښتونو پر لیکنې پیل وکړ، هغسې تودوخه، درد، احساس، فکر او ولوله یې نه لرله، لکه کوم یادښتونه چې پر خپل وخت لیکل شوي او طبیعي رنگ لري، نو ځکه مې د کتاب د همدې متن پر بیا کتنه او سمونه بسنه وکړه، چې د (۱۳۹۳ل) کال په پیل کې بشپړ شوی و.

زما او زما د نورو ملگرو تر کتنې وروسته پښتو متن بشپړ او چاپ ته تیار شو، د دري متن بیا کتنه هم پیل شوه، هغه هم تر بیا کتنې او له پښتو متن سره تر پرتلني وروسته بشپړ او د چاپ جوگه شو.

زما او زما د ملگرو له بیا بیا کتنې سره سره بیا هم په کتاب کې د املایي، انشایي، محتوایي او چاپي تېروتنو امکان شته، خو دا تېروتنې اکثره تر چاپ وروسته څرگندېږي، نو ځکه موږ لازمه وگڼله چې دا اثر لومړی په همدغه کیفیت او کمیت چاپ کړو، د تېروتنو د سمون لپاره به یې له ټولو لوستونکو څخه هیله وکړو چې د مهربانې له مخې یې تر لوستلو وروسته موږ ته په

منظم ډول او لیکلې توگه په نښه کړي، چې په بل چاپ کې یې هم تېروتنې اصلاح کړو، هم که ممکنه وه، نوې زیاتونې په کې وکړو، دویم چاپ او (PDF) ډول یې تر دې په نښه بڼه لوستونکو ته وړاندې کړو. اوسمهال مو د دې اثر چاپ ځکه ضروري وگاڼه چې یو خو مهم واقعیتونه او حقیقتونه راڅخه پرته نه شي او بل راڅخه زاپه نه شي.

خدای (ج) دې وکړي چې دا اثر د نورو لیکوالو د اثارو پنځونې ته لاره اواره کړي چې د هېواد پېښې تر دې هم په رښتیني او هر اړخیز ډول بیان کړي، زموږ راتلونکی نسل له نن سره وصل، د نن نسل، د نن او نږدې پرون له واقعیتونو څخه خبر او دغه راز د حقیقتونو د دې رښتیني بیان له لارې افغانانو ته د یوې سوکاله ټولنې او ښکمرغه ژوند د جوړولو لاره اواره کړي.

په پای کې غواړم یو ځل بیا له خپلو قدرمنو ورونو (فیاض حمید) او (سپین سهار) څخه چې د کمپوز او ډیزاین چارې یې په سره سینه سمبال کړې، ښاغلو او قدرمنو ورونو؛ (ضیاء الرحمن ضیاء، پوهندوی شاه محمود کډوال، پوهنیار وفاء الرحمن وفا او استاد شېر علم امله وال) څخه چې د دې اثر د سمون او بیا کتنې چارې یې تر سره کړې، گران ورور (مصطفی عمرزي) څخه چې په پوره زغم او ژورلید یې دا اثر دري ته وژباړه او همداراز له ټولو هغو دوستانو څخه چې د دې اثر په بشپړاوي او چاپ کې یې مادي او معنوي مرسته وکړه، له ټولو څخه یوه نړۍ مننه کوم، خدای (ج) دې دوی ته ستر اجر او گڼ ثوابونه ور په برخه کړي.

د یو سوکاله، غښتلي، پرمختللي،

یو موتي لوی افغانستان په هیله

په درنښت

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۶ ل کال، غبرگولی

مکروریان، کابل-افغانستان

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**